ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 2 Octobre 1951 Երեքշաբթի 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6574-Նոր շրջան թիւ 1985

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՎԻՒՆ ՈՒ ԻՇԽԱՆԱՒՈՐԸ

Երբ Արտաւազդ արք. ողջ էր, յաճախ դիտել կուտայինք թէ չարաչար կը սխալի, արտակարգ հանգամանք տալով իր պաշտօնին :

Իրեն, ինչպէս իր բոլոր դասակիցներուն համար, գաղտնիք չէր թէ էջմիածինը ինչո՛ւ նորելուկ տիտղոսներ կը շնորհէր,— կաթողիկոսական փոխանորդ, հայրապետական պատուիրակ եւն.:

Իրեն հետ, միւս բարձրաստիճան վեղարաւորներն ալ շատ լաւ գիտէին թէ օտարոտի դեր մը կը սահմանուէր իրենց, այդ բացառիկ տիտղոսներով :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը տասը եպիսկոպոս մէկէն ձեռնադրեց 1945ին, ցրուելով ի սփիւռս աշխարհի :

Վերջերս չորս վարդապետներ եւս ձեռնադրեց (երեքը Երուսաղէմէն, մէկը Ռումանիայէն), առանց հաշուելու անոնք որ կը պաշտօնավարեն Կովկասի մէջ :

Սովորական ժամանակներու մէջ, այս կարգի ձեռնադրութիւնները կը կատարուէին համաձայն Հայ. Եկեղեցւոյ հիմնական կանոններուն, — իւրաքանչիւր թեմի Գաւառ. Ժողովներու որոշումով:

Թեկնածուները կա՛մ առաջնորդներ էին, եւ կամ պիտի ընտրուէին «ըստ ընկալեալ սովորութեանց »:

Բացառիկ պարագաներու մէջ միայն նուիրակներ կ'ընտրուէին կաթողիկոսին կողմէ, մասնաւոր պաշտօն մը կատարելու համար (ընդհանրապէս դրամ, պտղի եւն. հաւաքել) :

Ինչո՞ւ խախտեցին այս օրէնքը, կաթող. պատուիրակներ պարտադրելով այս կամ այն թեմին: Այն ալ տարիներու տեւողութեամբ :

Այս օրինազանցութիւնը թեւ տուաւ բարձրաստիճան կղերին, մանաւանդ անոր բացասական տիպարներուն, իրենց ուզածին պէս գործելու համար :

Հովիւը, ժողովուրդի ծառան դարձաւ պաշտօնատար: Նախընտրեց գործել իբրեւ իշխանաւոր Եկեղեցւոյ , եւ ոչ թէ իբրեւ անոր մէկ պաշտօնեան :

« Լիազօրութեան » հովեր առին աս ու ան, անտեսելով կամ արհամարհելով սահմանադրական ժողովները: Յաճախ՝ բուն իսկ սահմանադրութիւնը :

Իբրեւ նշանակովի փոխանորդներ, անոնք մեքենաբար մեկուսացան ժողովուրդէն:

Անոնք որ ուշադրութեամբ հետեւած են այս անցուդարձին, պէտք չունին անուններ հարցնելու:

Եւ եթէ բարեմիտները « զոհ » կը համարուին, նենգամիտներն ալ դարձան կատարեալ փորձանք՝ ժողովուրդի գլխուն (Իրաք, Իրան եւն.):

Որ եւէ տրամադրութիւն չունինք այստեղ թուելու Արտաւազդ արք.ի սայթաքումները: Ամէն բան ըսած ենք ի կենդանութեան :

Դեռ վերջերս, երբ ափ մը անհաւատ չոչորթներ կը շահագործէին իր անունը, վայրերան կանչեր արձակելով գաղութէ գաղութ, փափկութեամբ յիշեցուցինք թէ պարտաւոր է հրապարակային բացատրութիւն մը տալ :

Այդ կը պահանջէր ե՛ւ իր վարկը ե՛ւ գաղութին խաղաղութիւնը :

Հանգուցեալ արքեպիսկոպոսը խոստացաւ , բայց վերջին պահուն խուսափեցաւ այս տարրական պարտականութենէն :

Միշտ նոյն մտավախութեամբ,— չըլլա՛յ որ վշտանան «անկուսակցական եկեղեցասէրները »:

Մոռցաւ թէ՝ սկիզբէն ի վեր անոնք էին որ կը մոլորեցնէին զինքը, ամէնէն տարրական խնդիրներուն մէջ,— ապրիլ 11/24ի տօնակատարութենէն մինչեւ թեմական կազմակերպութիւնը :

Արդարեւ, ինկած էր կախարդական շրջանակի մը մէջ:

Երբեմն վախը, երբեմն ալ իշխանաւորի յաւակնութիւնը կը մթագնէին իր պայծառատեսութիւնը :

Իր դժբախտութիւնն այն էր որ չկրցաւ զանազանել բարեկամն ու դաւադիրը :

Եւ մանաւանդ, չըմբռնեց իր դերը, — հոգեւոր պաշտօնեայ տարագիր բազմութեանց: Ներկայացուցիչը անոնց պահանջներուն եւ կամքին: Ոչ թէ նշանակովի հրամանակատար, ապօրէն լիազօրութեամբ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ»

Ինչ որ «ինքնաքննադատութիւն» կը կոչեն կարմիրներու աշխարհին մէջ, յաճախ տարբերութիւն չունի հասարակ մեղայագիրներէ :

Ո՞րքա՛ն պատկերազարդ օրինակներ, Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ : Կեդրոնէն մինչեւ ծայրագաւառները: Բուն Ռուսաստանի սահմաններէն ալ անդին :

Կը թուի թէ մեղայականներու այս լեռնակուտակ դէզերն ալ ի վերջոյ հատընտիր հաւաքածոներու պիտի վերածեն, իբրեւ դասընթացք «ռեւոլուցիոն» կամ «պրոգրեսիվ» գրականութեան :

Ահաւասիկ նոր նմոյշ մը, այս անգամ Սոֆիայէն :

Վերջերս պաշտօնական քննադատութեան ենթարկուած էր Պ. Իվան Ստրանսկի, դասախօս Հողագիտական համալսարանին մէջ :

Իր դասը առնելէ վերջ, ուսուցչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակեց, ամենայն երկիւղածութեամբ .

— « Այս օրուան նիստէն վերջ, եւ լսելով եղած յայտարարութիւնները, կ'ըմբռնեմ իմ գործած ահագին սխալներս եւ կրաւորական դիրքս»:

Ինչպէս իր անհամար բախտակիցները, Իվան Ստրանսկի եւս կէս ճամբան չի մնար, խոստովանելու համար իրեն վերագրուած բոլոր մեղքերը.

— Այն եզրակացութեան յանգեցայ թէ սխալներով լեցուն է իմ պատրաստած գիրքս՝ ուսանողներու համար, եւ նախընտրելի է որ ծախու չհանուի: Ես կ'ուրանամ զայն իբրեւ հեղինակ, եւ դեռ աւելին.— կ'ամչնամ գրածէս ... Յետադիմական գիտութեան մը մնացուկներով թխուած գործ մըն է այդ եւ չի համապատասխաներ արդի դպրաշրջանին : Վնասելի է իր գիտական արժէքը եւ վնասակար է իր ազդեցութիւնը, վասն զի այս գրքին ընթերցումը կրնայ սնոտի յոյսեր ներշնչել փոքր սեփականատիրոջ »:

Եւ վերջապէս կ'ընդունի թէ « չի բաւեր սրբագրել հին սխալները, այլ պէտք է որ նոր մը գրէ»: Մանաւանդ որ, գրքի մասին վճիռ մը հրահարակած են նախարարական խորհուրդը եւ Կեդր. Կոմիտէն :

— Ընկերներ, որեւէ արդարացում չունիմ: կը ցաւիմ որ անմիջապէս չփոխեցի իմ գաղափարներս: Հրապարակաւ շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ ընկեր Վելքօ Չերւենքովի (վարչապետ) , որ նամակով մը բացաւ աչքերս եւ ընդունիլ տուաւ անցեալ սխալներս »:

Եւ երեւակայել որ այս ուսուցչապետը համալսարանի դասախօս էր քսան տարիէ ի վեր : Դասական հեղինակութիւն մը իր ճիւղին համար..

ՎԱՀԷ

Ընկեր Լեւոն Շանթի վիճակը ծանրացած է

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ Սեպտ. 25 թուականով .—

Առժամեայ բարւոքումէ մը վերջ, քանի մը օրէ ի վեր կրկին վրդովիչ հանգամանք ստացած է մեր մեծանուն ընկերոջ եւ վաստակաւոր գրագէտին առողջական վիճակը :

Բժշկական վերջին քննութեանց համաձայն , լեարդը սկսած է մեծնալ: Ուրիշ ախտանշաններ ալ բոլորովին խանգարած են հիւանդ ընկերոջ տրամադրութիւնը որ շատ բարձր էր քանի մը շաբաթ առաջ: Ընկերը կը գտնուի Պուա տը Պուլոնյը, որ Լիբանանի գիւղագնացութեան լաւագոյն կեդրոններէն մէկն է, եւ անկողին գամուած է : Բժիշկները աւելի յուսատես կ'երեւան :

Վտարման վճիռը պիտի գործադրուի

ԻՐԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔ Կ'ԵՐԹԱՅ, ՊԱՇՏՊԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԻՐ ԵՐԿՐԻՆ ԴԱՏԸ

Իրանի վարչապետը, Տօքթ. Մոսատեղ, նախագահ նշանակուեցաւ այնպատուիրակութեան որ Նիւ Եորք կ'երթայ, պաշտպանելու համար իր երկրին դատը՝ Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ :

Փոխ վարչապետը, Հուսէյն Ֆաթեմի, հաղորդելով այս լուրը, աւելցուց թէ ընդդիմադիր երեսփոխաններն ալ խոստացած են ուժ տալ վարչապետին: Այս յայտարարութիւնն եղաւ կիրակի օր, երբ Երեսփ. Ժողովը նիստ գումարած էր , օրինական մեծամասնութեամբ: Ընդդիմադիրները, որոնք բացակայ էին վեց նիստերէ, այս անգամ ներկայ եղան, ինչ որ մեծ տպաւորութիւն գործեց: Հուսէյն Ֆաթեմի յայտարարեց այս առթիւ.— « Երբ Իրանը վտանգի տակ է, միայն մէկ ճակատ կայ,— բոլորը միասին պիտի կռուին , երկրին շահերուն եւ անկախութեան համար »:

Ընդդիմադիրները հաւանութիւն յայտնեցին , երբ ատենապետը յայտարարեց թէ ազգը միացեալ ճակատ պէտք է կազմէ Տօքթ. Մոսատեղի հետ , Անգլիոյ հետ ծագած վէճին մէջ: Վարչապետը Նիւ Եորք երթալով, պիտի բացատրէ թէ Ապահովութեան խորհուրդը իրաւասութիւն չունի մինչեւ անգամ քննելու քարիւղի Անգլեւիրանեան ընկերութեան պարագան , քանի որ ներքին խնդիր է այդ :

Փոխ վարչապետը բացատրեց թէ կառավարութիւնը որոշած է ազգային ելեւմուտքը հաւասարակշռել ջնջելով աւելորդ ծախքերը: Այսպէս, ետ պիտի առնուին պետական պաշտօնեաներու, նոյնիսկ նախարարներուն տրամադրուած պետական ինքնաշարժները, խնայելով տարեկան 600 միլիոն րիալ (իբր 20.000.000 տոլար):

× Տօքթ. Մոսատեղի աջ բազուկը, Հուսէյն Մաքի, որ գրաւած է Անգլեւիրանեան ընկերութեան անգլիացի տնօրէնին գրասենեակը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ կիրակի օր .

— Ապահովութեան Խորհուրդը ինչ ալ որոշէ, մենք վճռած ենք 330 անգլիացի պաշտօնեաները Իրանէն դուրս հանել հինգշաբթի օր, նախընտրաբար՝ չորեքշաբթի կէս օրին: Եթէ օդանաւեր չհասնին Անգլիայէն , Ապատանի ոստիկանութիւնը զանոնք սահմանագլուխ պիտի առաջնորդէ հանրակառքերով, որպէսզի Պասրա երթան :

Նոյն օրը երկու հազար ծայրայեղներ ցոյց մը սարքեցին Ապատանի անգլ. հիւպատոսարանին առջեւ, «Անկցին Անգլիացիները» աղաղակներով :

Քարիւղի ազգ. ընկերութիւնը յայտարարեց թէ պիտի գրաւէ Նախկին ընկերութեան բոլոր գոյքերը: Միեւնոյն ատեն դիտել կուտայ թէ աւելորդ է անգլ. հիւպատոսարաններ պահել Ապատանի կամ Ահվազի մէջ: Անգլ. երեք շոգենաւային ընկերութիւններն ալ պիտի ճամբուին, քանի որ ընելիք չունին այլեւս :

Հուսէյն Մաքի ազդարարեց թէ մարտանաւեր պիտի ուղեկցին քարիւղատար նաւերուն, եթէ Անգլիացիները փորձեն արգիլել քարիւղի արտածումը: Եւ աւելցուց.— « Այն ատեն պատերազմ պիտի ծագի » :

Իր օգնականներէն մէկն ալ ըսաւ թէ արդէն քարիւղ փոխադրած են Աֆղանիստան, ցամաքի ճամբով: Եթէ անգլ. մարտանաւերը փակեն ճամբան, Պարսիկները քարիւղ պիտի արտածեն Պէն-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՈ՞Ւ ԲԱՐՁՐԱՑԱՒ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԳԻՆԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Փարիզի թերթերը 15 ֆրանքի պիտի ծախուին վաղուընէ սկսեալ (երիկուան թերթերը՝ Գշ., առաւօտեանները՝ չորեքշաբթի) :

Մամուլի սենտիքան «Յառաջ»ի եւս հաղորդելով այս որոշումը, կը բացատրէ պատճառները.— Թուղթին թոնը, որ 60.642 ֆրանք էր անցեալ փետրուարին, 81.750 ֆրանքի բարձրացաւ հոկտեմբերին, այսինքն 38 % յաւելում (40 անգամը 1939ի, տասն անգամը 1944ի գիներուն), ինչ որ ծանրապէս կ'ազդէ լրագրական գործին վրայ: Միեւնոյն ատեն աւելցած են աշխատավարձքը, ընկերային տուրքերը, տպագրական ծախքերը եւն.:

× «Իւմանիթէ », Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, ծանուցանելով գիներու յաւելումը, հետեւեալ հաշիւը կը ներկայացնէ մասնաւոր գրութեամբ մը.—

Լրագրի թուղթը երեսուն անգամ աւելի սուղ է այսօր, բաղդատելով նախապատերազմեան գիներուն հետ: Վերջին տարուան ընթացքին «Իւմանիթէ»ի թուղթի ծախքը ամսական 11 միլիոն ֆրանքէն բարձրացած է 25 միլիոնի: Այժմ 12 ֆր.ի ծախուած իւրաքանչիւր օրինակէն թերթը կը ստանայ միջին հաշւով 6 ֆրանք 84: Այս գումարով պէտք է վճարենք 1 ֆրանք 85 տպագրութեան, 3.45 թուղթի համար: Ուրեմն կը մնայ միայն 1 ֆրանք 54 լուսանկարի, խմբագրութեան եւ վարչութեան ծախքերուն համար: Ելեւմուտքը դժուարաւ կը հաւասարակշռուի շնորհիւ կիրակնօրեայ «Իւմանիթէ»ի վաճառման 500.000 օրինակ:

Գինը 15 ֆրանքի բարձրացնելով , իւրաքանչիւր թիւէն պիտի ստանանք 8 ֆրանք 55, բայց պարտաւոր ենք 7.25 վճարել տպագրութեան եւ թուղթին, որով մեզի պիտի մնայ 1.30 (փոխանակ 1.54ի), լուսանկարի, խմբագրութեան եւ վարչութեան ծախքերուն համար»:

Բարեհաճեցէք պատկերացնել հայերէն թերթերուն վիճակը, հիմնուելով այս հաշիւներուն վրայ ...

ԽՕՍՔԸ ՁԵՐՆ Է, ՄԱՅՐԵՐ

Նախորդ յօդուածով ուրուագծեցինք հայ կնոջ հոգեկան բարձր յատկութիւններն ու առաքինութիւնները հանդէպ իր ընտանիքին եւ ազգին, իբրեւ աշխատասէր, հնարամիտ, ստեղծագործող եւ աւանդապահ եւ որ աւելին է պատուազգած՝ «պատիւներնիս առնելով հոգեստաններս ալ չեն առներ»:

Հայ կնոջ մէջ այնքան հաստատուն է պատուախնդրութիւնը, որ յօժար է իր հոգին տալ անոր համար: Ան կը նախընտրէ մեռնիլ քան թէ ապրիլ անպատուութեան մէջ: Բարոյականի մասին իր գիտակցութիւնը բացարիկ է, շատ մը տեսակէտներով:

Հայուհին իր գերազանց յատկութեանց շնորհիւ նիւթապէս թէ բարոյապէս բարձր պահած է թէ իր եւ թէ ազգին պատիւն ու վարկը:

Ան առանց ներկայի դպրոցներուն մէջ կրթուելու, կրցած է շատ աւելին ներշնչել իր զաւկին, եղբօր եւ ամուսնոյն, քան թէ անոնք որ ներկայիս եւրոպական դպրոցներ կը յաճախեն:

Մօտաւորապէս 80.000ի հասնող փրանսաբնակ գաղութին մէջ, բացի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանէն, չունինք ուրիշ հաստատութիւն մը ուր մեր ապագայ մայրերը կարենային սորվիլ մեր մայրենի լեզուն, պատմութիւնը, գրականութիւնը եւ հայկական բարոյականը:

Հայուհին անցեալին մէջ ալ գործօն դեր կատարած է մանուկներուն դաստիարակութեան գործին մէջ: Քանի մը օրինակներ՝ 1889ին Մարաշի մէջ այրերուն հետ մայրերն ալ ձեռք ձեռքի տուին, կրթական ընկերութեանց լայն ցանց մը կազմելու համար վեց եկեղեցիներու շուրջ. —

1.— Ռուբինեան ընկերութիւն, կազմուած՝ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ մայրերէն եւ երիտասարդներէն: Նպատակն էր որբ եւ անպաշտպան մանուկներու համար գիշերօթիկ վարժարան մը հիմնել, նոյնիսկ վարժարանի ապագան ապահովելու համար յաջողած է կալուածներ ձեռք բերել:

2.— Կիլիկեան Հայրենասիրաց Միութիւն, որուն աշխատութեան շնորհիւ Մարաշի Հայերը քաղաքին ամէնէն յարգի մէկ վայրին մէջ շինեցին Կեդրոնական անուն հսկայ եւ հոյակապ վարժան մը: Այս վարժարանը կը պատկանէր Մարաշ քաղաքին, Թաղային վարժարաններէ շրջանաւարտ տղաքը հոս կ՚ընդունուէին: Մնաց մինչեւ վերջը Մարաշի լաւագոյն բարձրագոյն վարժարանը:

3.— Մխիթարեան ընկ.— կազմուած՝ Ս. Աստուածածնի եկեղեցւոյն երիտասարդներու նախաձեռնութեամբ, դպրոցներ պահելու համար:

4.— Ընթերցասիրաց ընկ.— Նպատակը եղած է տարածել ընթերցասիրութիւնը, հիմնած է գրադարան մը 200 կտոր գիրքերով: Այս ընկերութեան հիմնադիրը եղած է Պ. Սարգիս Սամուէլեան, (Հրանտ Սամուէլի հայրը), որ եղած է միեւնոյն ժամանակ Ազգ. Կեդրոնական վարժարանի տնօրէն եւ դասախօս: Յետոյ Այնթապի ամերիկեան Գոլէճին հայերէնի դասախօս:

5.— Հայուհեաց ընկ.. կազմուած՝ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ կիներուն ջանքերովը: Հիմնադիրները եղած են Տիկիններ Մայրիկ եւ Եւմաս Զօրպաճեան: Երկու տիկինները կը պատկանէին մեծ ընտանիքի մը: Երկուքին ալ ամուսինները կանուխէն մեռած ըլլալով, իրենք նուիրուած էին ազգային գործերու: Իրենց միակ մխիթարութիւնը եւ հաճոյքը եղած է կրթական աշխատանք՝ շրջելով տունէ տուն, խանութէ խանութ դրամ եւ աշակերտուհի հաւաքել եւ ամուր հիմերու վրայ դնել իրենց վարած ազգ. վարժարանը:

6.— Հայուհեաց ընկ.— կազմուած՝ Քառասուն Մանկանց եկեղեցիի կիներէ: Այս ընկերութիւնն էր որ Ազգ. Կեդր. վարժարանի բակին մէջ շինեց Աղջկանց բարձր. վարժարանը:

Զարժեր խօսիլ կաթոլիկ եւ բողոքական հասարակութեանց վարժարաններու մասին, որոնց դպրոցներուն մէջ տիրապետող էր Հայատառ Թուրքերէնով «Գրաաթ» (ընթերցարան) գիրքերը: Շատերը կը վախնային հայ յորջորջուելէ:

Հայ կնոջ անձնուիրութեան մասին կարելի է երկար խօսիլ եւ գրել, բայց դասաւի մէկ հեռաւոր անկիւնը ապրող Մարաշցի հայ կիներուն այս զուրգուրանքը իր ընտանիքին, դպրոցին եւ ազգին համար, արժանի է մեր երախտագիտութեան:

Հայ կնոջ անձնուիրութեան եւ դիւցազնական գործերուն մասին վերջին օրինակ մը եւս տալով կը բաւականանամ:

1915 — 1918ի սգաւոր տարիներուն, հայ կինը եւ օրիորդը պաշտպանելու համար իրենց պատիւը, նետուած են Եփրատի եւ Տիգրիսի ջուրերուն մէջ:

1916ին, Խարբերդի մէջ ճանչցայ մանկամարդ Հայուհի մը, Սեւ Ծովու եզերքի քաղաքներէն, 25 — 26 տարեկան, տէր երեք անչափահաս զաւակներու, ամէնէն մեծը հազիւ հինգ տարեկան, ամէնէն փոքրը՝ միամեայ մանկիկ մը: Այս հերոս Հայուհին անընդհատ չորս տարի կը թափառի լեռներ, ձորեր, քաղաքներ եւ գիւղեր, Ակն, Արաբկիր, Չմշկածագ: Փրկութեան յոյսով կը փախչի Տէրսիմի կողմերը, սակայն ձերբակալուելով կը յանձնուի Բալուի պատերազմական ատեանին: Վերջապէս աննկարագրելի դժբախտութեան մէջ կ՚իյնայ Խարբերդ - Մեզրէ:

Կրնա՞ք երեւակայել կին մը երեք պզտիկներով, մէկ կողմէ ինքնապաշտպանութիւն, միւս կողմէ հաց ճարել, բնակարան մը ունենալ... Այս կինը ստիպուած էր զաւակներէն ամէնէն փոքրը շալակը առնել, միջակը՝ գիրկը, իսկ մեծին ձեռքէն բռնելով քալել չորս տարի անընդհատ: Այսպէս՝ ան յաջողած էր իր երեք ձագուկները ազատել մահուան ճիրաններէն կար կարելով, լաթ լուալով եւ նոյն իսկ Թուրք գիւղացիին ոչխարները արածելով: Տոկալու եւ դիմանալու համար քառամեայ տեղափոխութեանց եւ թշուառութեանց պէտք էր որ ան ունենար բարոյական անսպառ ուժ եւ հաւատք: Այսօր այդ տղաքը ողջ են, ամուսնացած եւ զաւակներու ալ տէր:

Անշուշտ այս Հայուհին բացառութիւն չի կազմեր իր սեռակիցներէն: Ան հազարաւորներէն մէկն է որ կրցաւ բարբարոսներու ճիրաններէն ազատել իր զաւակները:

Հայ կնոջ տոկուն նկարագիրը եւ ազգային կեանքի մէջ իր բերած նպաստը անդերազանցելի եղած է անցեալին մէջ: Այսօր ան տակաւին ունի իր հետեւորդները: Դժբախտաբար ներկայ Հայուհիներէն ոմանք շլացած միջավայրի համարձակութենէն, անձնատուր եղած են շուայտութեան եւ շռայլութեան: Ցաւով կը տեսնենք թէ կան մայրեր, որոնք մէկդի ձգելով տուն, տեղ, ամուսին եւ զաւակներ, խրած են սեւ վայելքներու եւ զուարճութեանց մէջ:

Այս ճամբուն վրայ պարտականութեան մեծագոյնը կ՚իյնայ մեր հին մայրերուն վրայ, որպէսզի մէջտեղ գան եւ ջանան ստեղծել ամէն քաղաքի մէջ ազգային տոհմիկ դաստիարակութեան վառարաններ: Եթէ մենք չունենանք մեր ազգային վարժարանները աղջկանց թէ մանչերու, եւ չդաստիարակենք զանոնք ազգային վառ ոգիով, եթէ կապկենք Եւրոպայի արտաքնապէս շլացուցիչ վարքն ու բարքը, մենք մեր ձեռքերովը պատրաստած պիտի ըլլանք անոնց դագաղը: Եւ պիտի փութացնենք մեր ալ կորուստը:

Ամէն օր կը խօսինք եւ կը գրենք տուներու թէ թերթերու մէջ ազգապահպանման մասին եւ սակայն ոչ մէկ կենդանի գործ եւ ձեռնարկ: Բազում աղմուկ վասն ոչինչի: Փորձով կը տեսնենք, թէ շաբաթական քանի մը պահ հայերէնի դասաւանդութիւնը փրկութեան միջոց մը չէ եւ չի կրնար ըլլալ: Անտարբեր են մեր նոր մայրերը իրենց ազգային դիմագիծը պահելու համար: Հարցուցէք ոեւէ տղու, աղջիկ թէ մանչ, անունդ ի՞նչ է: Պիտի պատասխանէ քեզի օտար լեզուով:

Տարէց մայրեր, շարժեցէք քանի կ՚ապրիք: Անհողութիւնը մահացու մեղք է այս պարագային: Ձեր աչքերը չփակած ուժ տուէք ազգային դաստիարակութեան, որպէսզի փրկուին ձեր սերունդները՝ որոնց համար արիւն քրտինք թափեցիք, ազատելով զիրենք Թուրքին հուրէն եւ սուրէն:

Դուք էք այս ժողովուրդին ջահը վառ պահողները: Այրերը զբաղած են ակադեմական մարզանքներով, դուք պահապան հրեշտակներ էք:

ԱԴՆԻ ՔՀՆՑ. ՓԱՅԼԱԿԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

Դիւանագիտութիւն

1943:

Պաշտօնական ընդունելութիւն մը Լոնտոնի մէջ: Ներկայ են Դաշնակից երկիրներու դեսպանները, տարագիր կառավարութեանց դահլիճները, խորհրդարանին քանի մը տասնեակ անդամները, բազմաթիւ բարձրաստիճան կղերականներ՝ Քենթրպրիի եւ Եորքի Արքեպիսկոպոսներուն առաջնորդութեամբ, լորտեր ու լէյտիներ:

Օրուան հիւրն է, Նորվեկիոյ Թագաւորը, Հոքոն Է.:

Ներկայ է, նաեւ, հասարակ մահկանացու մը՝ հայ ժողովուրդին կողմէ:

Երեւելի Անգլիացի մըն է, որ կը կատարէ հիւրընկալի պաշտօնը:

Հայը, դահլիճին մուտքին առջեւն է, երբ այս վերջինը կը մօտենայ իրեն եւ բարձրաձայն.

— Օ՛հ, հրամեցէ՛ք, սիրելի պարոն... Որչափ ուրախ եմ որ հրաւէրս չմերժեցիք... եթէ գիտնայիք թէ որքան կը սիրեմ ձեր ժողովուրդը ... տառապեալ, չարչարեալ ... եկէք, ձեզ ներկայացնեմ Նորին Վեհափառութեան ...

Քսան վայրկեան վերջը:

Նոյն երեւելին է որ կը կատարէ հանդէսին բացումը: Բեմին վրայ է,— աջին՝ Թագաւորը, ձախին՝ Քենթրպրիի Արքեպիսկոպոսը: Հիւրերը ոտքի վրայ են, աթոռ չկայ ոչ մէկուն համար:

Ու երեւելին կը սկսի.

— Մօտեցէք, մօտեցէք... այստեղ եկէք Բարձրապատիւ դեսպաններ Լեհաստանի, Ֆրանսայի, Չեխոսլովաքիոյ, Պելճիքայի... եւ դուք, ձերդ գերազանցութիւն Պ. դեսպան Թուրքիոյ ... մեր շատ սիրելի բարեկամը... ազնուական Թուրքիան... մեր դաշնակիցը ...

Յաջորդ օրը:

Հայորդին ու երեւելին դէմ դիմաց նստած են՝ ճաշարան մը:

Ու յանկարծ Հայը կը հարցնէ.

— Ես բան չհասկցայ ձեր երէկուան ելոյթէն ... նախ, զիս բարեւեցիք ջերմագին բառերով ... ու յետոյ, կէս ժամ չանցած, սիրալիր բառերով ողջունեցիք «աքանչելի, տառապեալ, չարչարեալ ժողովուրդ»ին ոխերիմ թշնամին: Ի՞մ քթիս էր որ կը խնդայիք, թէ Էնկլիզի դեսպանին ...

— Որչափ միամիտ էք, դուք, Հայերդ, որչափ ետ մնացած էք դիւանագիտութեան մարզին մէջ:

— Դիւանագիտութիւն ... ընդունելութեան մը մէջ, որ քաղաքական բնոյթ չունէր ...

— Ազգերը դիւանագիտութիւն կը խաղան օրուան բոլոր ժամերուն, ամէն տեղ, ամէն առթիւ.. Պատմութիւն մը պատմեմ, մտիկ ըրէք... Ասկէ տարիներ, տարիներ առաջ, ձեր բարեկամը, Կլետսթոնը, Լոնտոնի մէջ ճառ մը կը խօսի Պուլկարիոյ թրքական խժդժութեանց մասին եւ ուժգնօրէն կը դատապարտէ Սուլթանը՝ Թուրքիոյ դեսպանին ներկայութեան ... Ժողովուրդը կը ծափահարէ ... Կէս ժամ վերջ, Շէրիֆ փաշան բեմ կը բարձրանայ եւ վերէն վար կը ջրէ Կլետսթոնի ամբաստանութիւնները... Ժողովուրդը նորէն կը ծափահարէ ...

— Ինչպէ՞ս կարելի է ...

— Շատ ալ կարելի է... դիւանագիտութիւն ատոր կ՚ըսեն ... մեր ժողովուրդը վարժ է... ձեզի՝ շատ անփորձ ...

— Բայց աւելի լաւ չէ՞ քիչ մը նուազ դիւանագէտ, բայց աւելի պարկեշտ, ըլլալ ...

— Այդ ձեւով, տեղ մըն ալ չէք հասնիր ... ինչպէս չէք հասեր մինչեւ այսօր ...

×

1944: Հասարակ մահկանացուն, այս անգամ, զրոյց ունի Մեծ պետութեան մը բարձրաստիճան մէկ պաշտօնատարին հետ:

Այս վերջինը, որ գոց գիտէ մեր նորագոյն պատմութիւնը եւ ծանօթ է մեր բաղձանքներուն, կը հարցնէ.

— Ի՞նչ ջուրի վրայ էք... որեւէ բարեփոխո՞ւմ ձեր պահանջներուն մէջ ...

— Բարեփոխում... ոչ մէկ ... ընդհակառակն, կը սպասենք որ մեզի յանձնուած դաշնագիրը գործադրուի ...

— Դաշնագի՛ր... ուրեմն, տակաւին կը հաւատաք որ ամէն դաշնագիր պէտք է բառ առ բառ գործադրուի՞... մանաւանդ «ձերին»ը...

— Բայց տեսնուած է, որ դաշնագիրներու բռնաբարումին պատճառաւ իրարու գլուխ պատռեն ... «մերին»ը ինչու բացառութիւն եղաւ...

— Եթէ վերյիշէք այն օրերը երբ Սեվրը կը ստորագրուէր, այդ հարցումէն կը խուսափիք... դաշնագրին մելանը հազիւ չորցած, ամէնքս ալ գիտէինք որ գլուխ հանուելիք գործ չէր ...

— Հապա ճառե՞րը, շռայլուած խոստումնե՞րը, աստ անոր ...

— Մեզք այն ազգերուն որոնք իրենց յոյսը դրած են դիւանագէտներու ճառերուն վրայ ...

— Բայց չէ որ Սեվրը անարդարութիւն մը կը սրբագրէր ...

— Մոռցէք այդ վիպական ելոյթները... «արդարութիւն» եւ «անարդարութիւն» խորհրդաժողովներէն ներս կը մտնեն երբ Մեծերուն շահերը եւ Պզտիկներուն շահերը իրարու ներդաշնակ ըլլան, իրարու հանդիպին ...

— Զարմանալի է որ Մեծերուն շահերը եւ մեր շահերը, վաթսուն տարիէ ի վեր, երբեք իրարու չհանդիպեցան... շոգեկառքին գիծերուն կը նմանին — իրարու զուգահեռական են, բայց իրարմէ բաժնուած ...

— Մի յուսահատիք... Այնշթայն կը պնդէ որ զուգահեռական գիծերը իրարու կը հանդիպին...

— Ուրեմն մեր հարցը Այնշթայնի թուանշաննե՞րը պիտի լուծեն ...

— Այդպէս կ՚երեւայ... բայց, կատակը մէկ կողմ ... շատ վիպական ժողովուրդ էք... դիւանագիտական մարզանքներէ բան չէք հասկնար ... քաղաքական դաստիարակութեան մէջ՝ բոլորովին խակ ու անփորձ... պիտի սպասէք մինչեւ որ աւելի ձեռնտու պայմաններ ստեղծուին ...

— Պայմանները ձեռնտու էին 1918ին ...

— Չէին, չէին... աւելի կենսական հարցեր կային օրակարգին վրայ ...

1945, 1946, 1947:

— Մոսկուայի թերթերը «կը պահանջեն» Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը: Կարմիր երեւելիները լուռ են: Վերջին պահուն, Վիշինսքին

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Քալիֆորնիոյ հայ գաղութը

Չորեքշաբթի իրիկուն տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը, լեցուն սրահի մը առջեւ: Տիկին Ա. Թադէոսեան ներկայացուց դասախօսը, Տիկ. Էլլէն Բիւզանդը, որ իբրեւ նիւթ ընտրած էր «Քալիֆորնիոյ գաղութը»:

Տիկինը, որ լաւ դասաւորած էր իր նիւթը ըսաւ թէ Քալիֆորնիան Մ. Նահանգներուն մէջ բոլորովին նոր շրջան մըն է, որուն 150ամեակը տօնուեցաւ անցեալ տարի: Հայ պանդուխտներ հոն գացած են 50 — 60 տարի առաջ: Մեծ մասով Խարբերդցիներ եկած կազմած են գաղութը: Անոնք գաղթած են շնորհիւ բողոքականութեան եւ իբրեւ հետեւանք 1895 — 96ի ջարդերուն: Շատ մը բողոքականներ վերադարձած են մայրենի եկեղեցին:

Առաջին Հայերը հաստատուած են աշխարհի ամէնէն ընդարձակ հովիտին՝ Ֆրէզնոյի մէջ: Ամէնէն աւելի զբաղած են այգեգործութեամբ, խաղողամշակութեամբ եւ բամպակամշակութեամբ: Առաքելեանի գինիի գործարանները առաջնակարգ տեղ կը գրաւեն ամբողջ Ամերիկայի մէջ: Իսկ Պ. Արփաքսադ Սեդրակեան ամբողջ Նահանգի չամիչի արտադրութեան սէնտիքայի նախագահն է:

Ֆրէզնօ մինչեւ վերջերը շատ փոքր քաղաք եղած է, Բ. Աշխարհամարտէն վերջ սկսած է բարգաւաճիլ եւ գեղեցկանալ: Նախկին արեւմտահայ գաղթականներու վրայ, 1917 — 18էն վերջ արեւելահայգիւղեր գրեթէ ամբողջութեամբ գաղթած են հոն, ինչպէս Կարսի Ղարաղալա եւ Շիրակի Իւսքէնտ գիւղերու Հայերը: Կը խօսին Շիրակի բարբառը: Ժողովուրդը պահած է իր սովորութիւնները, թէեւ նոր սերունդը տարբերութիւն չունի ամերիկացիէն: Ֆրէզնօ ունի հայկական ոճով գեղեցիկ եկեղեցի, սրահ, ինչպէս եւ մատուռ մը: Մշակութային խնդիրներու մէջ, միասին կ'աշխատին մէկ կողմ դնելով կուսակցական եւ դաւանական հարցերը:

Զափազանց չեշտուած եւ զգալի է դաւանական աղանդաւորներու գոյութիւնը, ինչ որ յաճախ կը ջլատէ հայկ. կեանքը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը շատ ուժեղ է: Ունի ակումբ, գրադարան, հաւաքասրահ, թերթ եւ տպարան: Հայ Օգն. Միութիւնը նմանապէս ուժեղ է, եւ գաղութը միացնող կապը կը հանդիսանայ: Ունի շաբաթական դասընթացք: Բարեգործականն ալ ունի մասնաճիւղ իր Տիկնանց Միութիւնով: Հաճելի երեւոյթ էր դիտել որ այս 2 Տիկնանց Միութիւնները իրարմէ հեռացած չեն, եւ մէկը միւսին հանդէսին ներկայ կ'ըլլայ:

Լօս Անճէլըս, չափազանց տարածուն քաղաք է 85 քիլոմեթրի վրայ շինուած: Հետեւաբար Հայերն ալ ցրուած են: Որոշ թաղերու մէջ միայն իրարու մօտ կ'ապրին: Ունին սքանչելի Հ. Յ. Դ. Տունը որ կը կոչուի Հայ Կեդրոն, ուրկէ կ'օգտուին Յոյները եւ ուրիշ օտարներ: Այս շէնքին շինութեան մէջ մեծ աշխատանք տարած է ընկեր Յ. Քարեան: Երկու առաքելական եկեղեցիներ կան, որոնք ունին սրահներ: Հոս կան երեք թատերական խումբեր, որոնք կուտան գեղարուեստական ներկայացումներ: Մէկ խումբի ղեկավարն է Տիկ. Մամուլեան (Ռուբէն Մամուլեանի մայրը), կայ դերասան Անդրանիկի խումբը, թէեւ ինք մեռաւ վերջերս, սակայն իր տիկինը կը շարունակէ գործը: Երրորդն է Տէր եւ Տիկին Սուրաբեանի խումբը: Երեք ուսուցչուհիներով դպրոց մը կը պահէ գաղութը որ ունի 75 աշակերտ:

Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ հազիւ 2000 Հայեր կան, որոնք կամ նաւահանգիստը կ'աշխատին, կամ խանութպան են եւ կամ արհեստներ ի գործ կը դնեն: Քալիֆորնիոյ մէջ մեծ մասով հագուստի մաքրութեան խանութներ ունին: Կան նաեւ զորգավաճառներ: Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ Հ. Յ. Դ. ունի իր ակումբը, իսկ ՀՕՄը՝ կարեւոր մասնաճիւղ մը:

Քալիֆորնիոյ հայութեան ընդհ. թիւն է 25 հազար: Քալիֆորնիան ամերիկահայութեան քաշողական կեդրոնն է: Նիւ Եորքէն, Պոսթընէն, մանաւանդ Շիքակոյէն երբ գաղթել կ'ուզեն, հոն կ'երթան:

Ֆրէզնոյի եւ Լօս Անճէլըսի միջեւ կը հիմնուի Ծերանոց մը Գ. Առաքելեանի նուիրատուութեամբ: Իսկ ուրիշ մըն ալ կ'ուզեն հիմնել Լօս Անճէլըսի մէջ: Գնուած է դպրոցի շէնք մը զանազան նուիրատու տիկիններու կողմէ եւ պիտի յատկացուի ծերերու:

Վերջերս Քալիֆորնիան հաստատեց Մշակութային Միութիւն մը, որ ունի արդէն իր տպարանը: Իր տպելիք առաջին գիրքը պիտի ըլլայ ընկեր Ռուբէնի Յուշերը (տասը հատոր):

Այս շահեկան դասախօսութենէն վերջ եղան հարցումներ եւ լրացումներ:

Տիկին Էլլէն միասին բերած էր հայկական պնակիտները, որոնք հայրենի մթնոլորտ մը կը ստեղծեն երգերով եւ պարերով:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

բաներ մը կը մուտայ:

Հայ ժողովուրդը, թեւերը օդին մէջ, կը պարէ, կը խայտայ, կը խենթենայ... ինքն իրեն փեսայ եղած է:

1949ին նորէն հանդիպում երկու երեւելիներուն հետ ու միեւնոյն զանգատը.

— Տակաւին հասունցած չէք ... Դիւանագիտութենէ բան չէք հասկնար ...

Իրաւունք չունի՞ն ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Գաղութէ գաղութ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ վիճակը պարզելով, «Ազդակ»ի մէկ աշխատակիցը կը գրէ թէ՝ գաղթելու տրամադրութիւն մը կը տիրէ ոչ միայն տեղացիներու, այլ եւ Հայերու մէջ, կը գաղթեն Քանատա, Աւստրալիա, Արժանթին: Եթէ այսպէս շարունակուի, քանի մը տարի վերջ Յունաստանի մէջ ներկայ տասը հազարէն քանի մը հարիւր անճար Հայեր եւ քանի մը մեծահարուստներ պիտի մնան: Մազլըմեան արք.ի մահէն վերջ Առաջնորդական աթոռը կը մնայ թափուր: Վարչութիւնը Եգիպտոսի Առաջնորդին հետ համաձայնելով զայն Յունաստանի եւս առաջնորդ նշանակեց անուանապէս: Անհրաժեշտ է վարդապետի մը կամ եպիսկոպոսի մը ներկայութիւնը, գաղութին վարկը քիչ մը բարձրացնելու համար: Ազգ. բոլոր վարժարանները միացած են, բացի բողոքականներուն դպրոցէն: Հայերը կեդրոնացած են Աթէնքի եւ Պիրէոսի արուարձաններու մէջ: Սելանիկի Հայերու թիւը կը հաշուեն 1000 — 1200:

ԵՐԿՈՒ ՑԱՆԴՈՒԳՆ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ Ռօզիկ եւ Անուշ Յակոբեաններ խումբ մը լեռնագնացներու հետ, յաջողած են մտնել Ասկի քարայրը, Դամաւանդի մէջ (Պարսկաստան): Անձաւը կը գտնուի 6—7 քիլոմեթրի վրայ գետի հոսանուտ բարձունքի վրայ: Զափազանց դժուարին է վերելքը, վասնզի քանի մը քիլոմեթր երկայնութեամբ է քարայրը:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՍՏԱԿԸ

Ինչպէս գրած ենք արդէն, հանգուցեալ Արտաւազդ արք. իր ետին կը ձգէ բազմակողմանի վաստակ մը, պատմական – բանասիրական եւն.:

1908ին Պոլսոյ մէջ կը հիմնէ գրական - շաբաթաթերթ մը, «Հայրենիքի Քնար», յետոյ «Սասուն»: 1910ին կը հրաւիրուի Էսկիշէհիրի Ազգ. վարժարանին տեսչութեան պաշտօնին, զոր կը վարէ երեք տարի: Յետոյ կը հիմնէ նոյն քաղաքին մէջ իր սեփական գիշերօթիկ վարժարանը:

Հանգուցեալը 1935 — 1951 տարիներուն ընթացքին իրարու ետեւէ լոյս ընծայած է բազմաթիւ գործեր: «Էրթօղրուլ», նորավէպեր 1915 Պոլիս, «Տաթեւ» տարեգիրք 1925 — 1930 վեց տարի, Հալէպ, «Նկարազիր Օշին Թագաւորի ձեռագիր ժամագրքին», 1933 Անթիլիաս, «Պատմութիւն Հալէպի Ազգ. Գերեզմանատանց եւ արձանագրութիւն հայերէն տապանաքարերու», 1935, Հալէպ, «Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Հալէպի» Ա. եւ Բ. հատոր 1935 — 1936 Հալէպ, «Հողագործութիւնը հին Եբրայեցւոց մէջ, Երուսաղէմ», 1937 Հալէպ: «Մեծ դաստիարակ մը Աբբա տը Լակարի», Հանրի Պորտօ, թարգմ. 1937, Անթիլիաս, «Ընտանեկան դաստիարակութիւնը մեր տուներէն ներս» 1937 Հալէպ, «Պաղտատի բերդը», 1937 Հալէպ, «Դամասկոս» (տեղագրական ուսումնասիրութիւն) 1938, Հալէպ, «Յովհաննէս Կոլոտ Բաղիշեցի եւ Բարդէն աթոռակից Կիլիկեցի», 1938 Անթիլիաս, «Բալմիր» (տեղ. ուսումն.) 1939 Հալէպ, «Պատմութիւն Հալէպի Հայոց, Սուրիա», Ա. հատոր 1940, Հալէպ, «Հոգեւոր զանձը», 1942 Պէյրութ, «Պատմութիւն Հալէպի Հայոց» Բ. հատոր, 1946, Պէյրութ, La Vie et la Culture Arménienne d'Alep au XVIIe Siècle Paris 1934, «Դէպի Հայաստան» (Խոհեր եւ Յուշեր) 1946, Պէյրութ, «Թշուառի զգայութիւններ» 1947, Փարիզ, «Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Վանուց», 1948, Վենետիկ, «Պատմութիւն Հալէպի Հայոց», Գ. հատոր 1950, Փարիզ, «Արամեանի եւ Կեդրոնականի ուսուցիչներս», 1950, Մարսէյլ, «Ընդարձակ բառարան Սուրբ գրոց», Ա. հատոր, «Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Եւրոպայի մասնաւոր հաւաքումներու», Ա. հատոր, 1950, Փարիզ:

Մ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (3)

ՊԱՅՏԱՐԻ ՀՈԳԻՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

Պայտարը ազատուած էր այս երկրորդ անգամ էլ: Ազատ շունչ առաւ եւ նորից օրհնեց այն րոպէին, երբ մտածել էր Յիսուսի էշին պայտել:

Եւ երկար ժամանակ ոչ երկնքի եւ ոչ էլ դըժոխքի պատգամաւորներից մէկը սիրտ առաւ մի երրորդ փորձ անել եւ պայտարի հոգին տանելու գալ:

Ժողովուրդը պատմում է սակայն, որ բաւական ժամանակ անցած, դժոխքի մի ամենախորամանկ զաւակ, լաւ խորհելուց յետոյ, հրաման խնդրեց Աստծուց մի փորձ եւս անել եւ պայտարի հոգին առնելու գնալ:

Հրամանը ստացաւ: Կեղծիքի դիմեց, հրեշտակի կերպարանք առաւ եւ իջաւ պայտարի մօտ:

Պայտարը հասկցաւ, որ այս անգամ մի շատ խորամանկ եւ յանդուգն ոգու հետ գործ ունի, որովհետեւ եկուորը ոչ աթոռին էր մօտ գնում, ոչ տաւրակին եւ ոչ էլ խրճիթն էր ուզում մտնել:

— Հոգիդ տուր, կրկնում էր ան եւ յամառութեամբ մնացեր էր դրսումը կանգնած:

Հրաւիրեց նրան պայտարը նստելու, խրճիթ մտնելու, բայց ոգին ժպտալով գլուխը թօթուեց:

— Ոչ, ասացնա, ինձ խաբել չես կարող, հոգիդ տուր եւ վերջակէտ դնենք բոլոր խորամանկութիւններիդ:

Պայտարը մի քիչ խորհեց, յետոյ, ցոյց տալով որ այլեւս ճար չունի, ջլատուածի եւ յուսաբեկի նման ասաց.

— Էլ ի՞նչ արած, պարոն հրեշտակ, քեզ խաբել չի լինում. հոգիս առ տար: Բայց թոյլ տուր ինձ մի վերջին անգամ աղօթել: Յետոյ, գիտե՞ս, ես շատ վախկոտ եմ. թոյլ տուր ինձ ծունր դնել այս ընկուզենու տակ եւ երբ վերջին խօսքն էլ ասեմ, ելիր ծառին վրայ եւ այնտեղից հոգիս առ ու տար:

Ու սկսեց այնպէս լալ եւ հեկեկալ, որ խորամանկ ոգին ուրախացաւ, թէ յաղթել էր: Ելաւ ընկուզենու վրայ, նստեց ու սպասեց:

Բայց հազիւ թէ նստել էր, զգաց որ խաբուել էր: Քիչ մնաց ուշքից գնար: Որքան աշխատեց պոկ գալ, անհնար եղաւ:

Զաղաչեց այլեւս: Կռացաւ դէպի պայտարը եւ ասաց.

— Խաբեցիր ինձ եւս, պայտար. հոգիդ քեզ մնայ թող. միեւնոյն է, դու ինձ ընդմիշտ ոչընչացրիր, որովհետեւ կեանքումս ես չէի խաբուել այդպէս: Թող տուր ինձ գնալ ...

— Ահա այդպէս... հպարտացաւ պայտարը, յանուն Յիսուսի գնա եւ պատմիր ընկերներիդ, որ հեշտ բան չէ Քրիստոսի պայտարի հոգին հանելը:

Եւ ելաւ ոգին ու յուսահատ, կաղն ի կաղ հեռացաւ: Իսկ պայտարը, հպարտ ու ապահով այլ եւս, սկսեց կեանք վարել եւ բոլոր հոգէառների վրայ ծիծաղել:

×

Այստեղ կանգ է առնում ժողովրդի զրոյցը եւ այստեղ էլ սկսում է գրողի յանդգնութիւնը: Նըրան թւում է, թէ զրոյցը լրացած չէ, քանի որ պայտարը վերջ ի վերջոյ անշուշտ հոգին տուաւ, մեռաւ:

Բայց ի՞նչպէս, ո՞վ էր ուրեմն հոգէառը, ո՞ր յանդուգնը եւ ո՞ր խորամանկը առաւ այն, ինչ չէին արել երկնքի եւ դժոխքի ոգիները:

Ահա թէ բանն ինչումն էր:

Մի օր պայտարը մտածեց այլեւս մենակ չըմնալ, տուն ու տեղ լինել եւ կին ունենալ:

Ու գտաւ այն կինը: Գեղեցիկ, գրաւիչ, կոկիկ մի կին էր, որ, խրճիթ մտնելուն պէս, ըստ կանացի սովորութեան սկսեց ամէն ինչ տակնուվրայ անել: Նախ հնացած աթոռը փշրեց ու վառեց, յետոյ տաւրակից թոնիրի սրբիչ կտրեց շինեց, իսկ ընկուզենուն զտնելով՝ շատ հնացած ու տգեղ՝ կտրտեց ձգեց:

Խեղճ պայտարը առիթի լեզի էր կրել, որ կարողանար դիմադրել կնոջ:

Եւ կինը այնպիսի դրութեան մէջ դրեց այնուհետեւ թշուառ պայտարին, որ սա՝ սրտնեղած տանջուած, դառնութիւնով լցուած՝ ինքը խնդրեց Աստծուն, որ հոգին առնէր...

Եւ Աստուած նրա հոգին առաւ: Իսկական հոգէառը, այդպիսով, միայն կինը եղաւ ...

(Վերջ)

ՎՐԹԱՆԷՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

տէր Մաշուրի ճամբով: Տոքթ. Մաքի այժմ զինուորական գօտի մը կը նկատէ Ապատանի զտարանին շրջանը, արգիլուած՝ օտարականներուն համար: Եթէ ուէէ Անգլիացի մնացած ըլլայ պատահաբար, պիտի ճամբուի ամենայն քաղաքավարութեամբ :

× Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը պիտի ջանայ համոզել Իրանի վարչապետը որ յետաձգէ վտարման վճիռին գործադրութիւնը: Ապահովութեան խորհուրդը Բշ. օր պիտի սկսէր քննել խնդիրը, բայց դժուար է նախատեսել թէ պիտի կրնա՞յ որոշում տալ պայմանաժամէն առաջ (Եշ.): Իրանի վարչապետը հազիւ 33 ժամէն Նիւ Եորք հասած կ՚ըլլայ, օդանաւով: Միւս կողմէ հաւանական է որ Խ. Միութիւնը վեթօ դնէ: Ամէն պարագայի մէջ, շատ մութ է կացութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, ապստամբական շարժումը բոլորովին զսպուած է: Պուէնոս Այրէսի պետական անթենը հաղորդեց թէ ամենածանր պատիժներ պիտի կրեն անոնք որ երկիւղալի լուրեր կը տարածեն: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Նախագահ Փերոն վտանգէն ազատած է, վերջին պահուն ետ կենալով զինուորական կայան երթալու ծրագրէն: Կինը ծանրապէս հիւանդացած է :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ զօր. Փլասթիրասի: Զօր. Փափագոս միշտ կը մերժէ մասնակցիլ խառն դահլիճի մը, 110 աթոռ ունենալով միւս երկու գլխաւոր կուսակցութեանց 128 աթոռներուն դէմ :

ՀԵՂԵՂՆԵՐԸ ՔԱՆԴԱԾ են քանի մը գիւղեր, Թոքատի մէջ (Թուրքիա): Ճմորթա գիւղին մէջ ջուրերը քշեցին 500 արջառ: Ամբողջ Թաղեր ողողուած են: Ատանայի մէջ ալ մեծ վնասներ կրած են բամպակի դաշտերը :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐԸ կրնան 8000 օդանաւեր եւ մեծ թիւով ռմբաձիգներ մէջտեղ հանել պատերազմի մը պարագային, համաձայն Անգլիոյ օդանաւային նախարարին յայտարարութեան :

ԱՆԳԼԻՈՅ Թագաւորը թեթեւ մարզանքներ կը կատարէ անկողնին մէջ, համաձայն բժիշկներու յանձնարարութեան: Վիճակը գոհացուցիչ է առայժմ :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ կռիւները կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ: Զօր. Պրէտլի, Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին պետը, որ Քորէա գացած էր, կը յուսայ թէ զինադադարի բանակցութիւնները պիտի վերսկսին: Բայց վճռապէս կը մերժէ երբեւ հաւաքավայր ընդունիլ Քասոնկը

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւելեան շրջանին ոստիկանութիւնը որոշեց վերցնել արեւմտեան շրջանին փողոցներուն միջեւ հաստատուած պատուարները : Արեւմտեան Գերմանիոյ Նախարարներէն Եակոբ Քայզէր դիտել տուաւ այս առթիւ.— «Չի բաւեր վերցնել փողոցներու պատուարները: Անհրաժեշտ է որ արեւելեան շրջանին խորհրդային վարիչները ազատ արձակեն քաղաքական բանտարկեալները»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հսկայական ծրագիր մը մշակուած է,— Օպի եւ Ենիսէյ գետերուն ընթացքը փոխելով, մշակելի պիտի դարձնեն 25 միլիոն հէքթարի տարածութիւն մը որ անապատ է այսօր:

ՎԻՇԻԻ ԿԷՍԹԱՓՕՅԻՆ անդամները մահուան դատապարտուած էին երկու անգամ, նախ Լիոնի, յետոյ Մարսէյլի մէջ: Այս անգամ դատը վերաքննուեցաւ Փարիզի մէջ, եւ գլխաւոր ամբաստանեալներէն երկուքը ցկեանս թիապարտութեան դատապարտուեցան, հինգ հոգի ալ՝ 5—8 տարի բանտարկութեան: Ամբաստանուած էին թէ բազմաթիւ հայրենասէրներ աքսորած եւ պատանդներ գնդակահարած են :

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը հրատարակեց իր ծրագիրը՝ յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ: Ծրագիրը կը պարունակէ չորս գլխաւոր նպատակներ.— 1. Ապահովել խաղաղութիւնը ոչ միայն աւելցնելով զինեալ ուժերը, այլ եւ ջանալով դարմանել համաշխարհային թշուառութիւնը.— 2. Լրիւ գործ ապահովել.— 3. Պայքարիլ ապրուստի սղութեան դէմ.— 4. Ապահովել ընկերային արդարութիւնը :

ՓԱՐԻԶԻ վրայ կատարուած օդարշաւին (ռազմափորձ) արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի : Կարելի եղած է ետ մղել «թշնամի» օդանաւերը : Ցամաքային ռազմափորձերն ալ յաջող են : Ծրագիրը կը նախատեսէր եօթը կամուրջներ Հռենոսի վրայ, մասնակցութեամբ 130.000 զինուորներու եւ 30.000 կառքերու :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ նոր կեդրոն մը պիտի բացուի ուրբաթ օր, Princesse, Վեզինէի, Շաթուի եւ շրջականերուն համար :

ՆՈՐԷՆ ԶՐՈՅՑ ԿԸ ՇՐՋԻ թէ Մոսկուա խաղաղասիրական նոր ձեռնարկ մը պիտի կատարէ Հոկտ. 15ին, կամ Անգլիոյ երեսփ. ընտրութեանց նախօրեակին :

ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ վերաբացուեցան երէկ :

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin) :

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ճոխ պիւֆէ :

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան :

ՅԱՌԱՋԻ տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք.— Պ. Մ. Վաղարշակէ 3000 ֆրանք :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Նոյեմբեր 11ին, **Hôtel George V**ի սրահներուն մէջ: Սիրալօղաբար կը խնդրուի նկատի ունենալ այս Թուականը :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon):

Ա. Արէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփէրէթ 4 արար):

Հարսանեկան տեսարանին պատ. Թատրոնի, երգ ու պարի խումբը հանդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցութեամբ Գէորգջանի եւ Ն. Պշտիկեանի:

Մուտք 150 ֆր.: Նաեւ Թուագրեալ աթոռներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ DONATԻՆ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

E. DONAT

20, Rue de la Banque, PARIS (2)

ՔԱՖԷ ԱՐԹԻՒՐ

Քաշուած, բարակ ու մաքուր
Ընտի՛ր, համո՛վ... անուն տո՛ւր,
Առանց վախի ա՛ռ, կուլ տուր,
Վահանանիշը՝ մեր ԱՐԹԻՒՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Յիսուն հազար նուէր կայ ,
Հարիւր պարապ տոպրակին
Շիշ մը օղի նուէր կայ :
Հասցէն առա՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, թող դրկէ՛
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մարքն է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻՒՐին փառքն է:

Հասցէ.— **Boyadjian**, 12 Place de la Pierre, Valance (Drôme):

Chez SASSOUNI

31, RUE D'ALEXANDRIE

Métro St. Denis et Réaumur Tél. Gut. 92-65

Սասունի կուտայ համեղ, ընտիր, մաքուր եւ առատ ճաշ: Այցելեցէք, պիտի համոզուիք եւ յաճախորդ դառնաք ամէնուն պէս :

Հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի համար տրամադրելի մասնաւոր սրահ, ուտելիքով կամ առանց ուտելիքի :

ԱՄԷՆ ՕՐ ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ԺԱՄԱՆՑ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ՚ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար :

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի .

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ **1000** ֆրանք :
2.— Մահազդ **1500** (մէկ անգամ):
3.— Հոգեհանգիստ **500** (մէկ անգամ):
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ **300**:
5.— Կը փնտռուի **150** ֆրանք (մէկ անգամ) :
6.— «Կ՚ուզուի»ները երեք անգամ **1000** ֆրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ **20** առ հարիւր զեղչ :
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ :

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի հաւաքոյթները կը վերսկսին այս երեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի մեր անդամներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամանակին:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի խումբը վերսկսած է իր տարեշրջանը Հոկտ. 1էն սկսեալ, ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան»ի 25ամեակը Ալֆորվիլի մէջ: Կիրակի 14 Հոկտեմբեր :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Հայ երգի օրը Մարսէյլի մէջ», ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի կողմէ: Կիրակի, 16 Դեկտ., ժամը 4ին, րիւ տ՚Ալժէի Թատրոնը :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ 5րդ տարեշրջանը կը բացուի Թէյասեղանով մը, այս չորեքշաբթի, ժամը 20.45ին, Café Cadetի վերնայարկի սրահը, (métro Cadet) : Մուտքը ազատ է:

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է ֆուրկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողութեամբ: Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մօթէօռն ու անիւները նոր: Գին **180.000** ֆր.: Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ԴԵՐՁԱԿԻ

Աշակերտ կամ աշակերտուհի մը կը փնտռուի : Դիմել Պ. Փափազեանի, 10 rue Levis, Paris (17) :

COUTURE

Արտասահմանէն Փարիզ եկող Հայերուն մասնաւորաբար կը յանձնարարուի նկատի ունենալ

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը,

17, Boulevard des Capucines, Paris (Քաֆէ տը լա Փէին ճիշդ դէմը): Հեռ. **OPE. 80.34**

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց տան մէջ փինէթէ գիշերանոցներ կարելու համար գործաւորուհիներ կ՚ուզուին :

Դիմել ամէն օր ժամը 2—5 Պ. ՊԱՔՐՃԵԱՆԻ, 5 rue Ordener, Paris (18) : Métro Max Dormoy :

ԾԱԽՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Փարիզի մէջ Թրիքօյի արհեստանոց մը կը ծախուի, գործելու կատարեալ վիճակի մէջ եւ լաւ յաճախորդով:

Ունի՝ մէկ circulaire մեքենայ Jauge 10:
Երկու RECTILIGNE Jauge 10: Մէկ Jauge 7:
Երկու Jauge 4: Երկու հատ Bobinoirs 12 Broches:

Հեռաձայնել Bot. 98-10:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր. Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 3 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 3 ՀՈԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6575-Նոր շրջան թիւ 1986

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՄԲՈՍՏ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Զափազանցութիւն պիտի չըլլար անմախըմբռնելի կոչել այն վճռական պայքարը զոր կը մղէ դարաւոր Իրանը, ամրապնդելու համար իր գերիշխանութեան իրաւունքները։

Պայքարը իր գագաթնակէտին հասած է արդէն։ Անոր մէկ էջն է որ կը փակուի այսօր, չորեքշաբթի, Ապատանի պարպումով։

Թէհրան վերջնագիր տուած էր մինչեւ հինգշաբթի, 4 հոկտեմբեր։ Բայց Լոնտոն պաշարելը պահելով հանդերձ, ահա կը փութացնէ պարպումը։

Ուրիշ խօսքով, կ'ուզէ չարը խափանել, համախորհուրդ Մ. Նահանգներուն հետ որոնք միշտ չափաւորութեան խրատներ կուտան։

Շաբաթներ առաջ, Անգլիոյ ընկերվարական վարչապետը, Պ. Էթլի, կը հաւաստէր թէ պիտի չպարպեն քարիւղաբեր շրջանը։ Մանաւանդ որ, Լա Հէյի Միջազգային Ատեանն ալ թելադրած էր մնալ եւ շարունակել աշխատանքները։

Դեռ անցեալ շաբթու, կարգ մը թերթեր անգամ մը եւս կը յիշեցնէին այս խոստումը, արտաբերելով.

— «Ամենամեծ դաւաճանութիւնը պիտի ըլլայ, եթէ վարչապետը չկատարէ իր խոստումը։

Ուրիշներ ալ դիտել կուտային թէ վարչապետը անձնապատնութիւն գործած պիտի ըլլայ, եթէ կորսնցնէ Ապատանը, երեսփ. ընտրութիւններէն առաջ։

Երէկ աւելի բուռն լեզու մը կը գործածէին պահպանողական թերթերը, ամօթալի գտնելով աշխատաւորական դահլիճին այս նոր նահանջը։

— «Տոքթ. Մոսատեղ, ինչպէս Հիթլէր եւ Մուսոլինի քաջալերուեցաւ անգլ. կառավարութեան վախկոտ ընթացքէն։ Ահա թէ ինչո՛ւ Անգլիան պարտութենէ պարտութիւն գլորեցաւ։ Իրան իր հրապարակներով եւ զինուորներով արհամարհեց հզօր Բրիտանիան, իսկ մեր մարտանաւերը կը գործածուին մասնագէտները հայրենիք փոխադրելու։ Ամօ՜թ»։ (Տէյլի Մէյլ)։

Ուրեմն, ահա կը քաշուին Ապատանէն. ինչ որ անգամ մը եւս կը հաստատէ տագնապին ծանրութիւնը։

Ինչպէս Ուաշինկթընի, Լոնտոնի մէջ ալ կը վախնան որ երկրորդ Քորէա մը պայթի, եթէ բռնութեան դիմեն։

Այս անգամ շատ աւելի դժուար է նախատեսել հետեւանքները։

Առանց քարիւղին ալ, որ շատ կը բռնկի, պայթուցիկ նիւթերու շտեմարան մըն է ոչ միայն Իրանը, այլեւ ամբողջ Միջին Արեւելքը։

Ներքին խլրտումներուն հետ, վրդովիչ հեռանկար մը կը պարզեն արտաքին դաւերը։

Որ եւ է անխորհուրդ քայլ՝ ծովեզերքէն՝ կրնայ նոր ճեղք մը բանալ հիւսիսէն։ Եւ այն ատեն ո՞ր մէկ հրդեհը պիտի մարեն։

Թէհրանի մէջ ալ շատ լաւ կ'ըմբռնեն այս պարագան։ Ա՛յդ կ'ապացուցանէ իրենց կորովի դիրքը՝ անցեալ Մարտէն ի վեր, երբ կ'ազգայնացնէին քարիւղի ճարտարագործութիւնը։

Մնաց որ, Իրանը առանձին չէ, իբրեւ ըմբոստ եւ անհաշտ։

Եգիպտոս ալ նոյն դիրքը բռնած է իր երբեմնի հովանաւորին եւ այսօրուան զինակցին՝ Անգլիոյ հանդէպ։

Կը թուի թէ ան ալ մօտերս նոր անելի մը առջեւ պիտի դնէ Լոնտոնը, խզելով 1936ի դաշինքը, ժամկէտէն առաջ։

Ինչպէս Թէհրանը, Գահիրէն ալ շատ լաւ կ'ըմբռնէ արեւմտեան պետութեանց ներկայ վիճակը։ Գիտէ որ անոնք միշտ կը խուսափին բուռն շարժումներէ։

Միւս կողմէ, Արեւելքի մէջ շատ լաւ սերտած են պատմական դաս մը — կատարուած իրողութեան առջեւ դնել դիմացինը։

Եթէ ուրիշ օրինակներ պակսէին, կը բաւէր Թուրքիոյ վերջին տարիներու պատմութիւնը...

Եւ վերջապէս, Արեւելքը նոր բան մըն ալ սորված է, — զարնել որեւէ դուռ, իրենց նպատակին հասնելու համար։

Դեռ երէկ, Երուսաղէմի երբեմնի Միւֆթին էր որ կը խոստովանէր, երբ կը մեղադրէին թէ բոլշեւիկներուն հետ լեզու գտնել կ'ուզէ. — Սատանային հետ անգամ կը համաձայնինք, մեր հայրենիքը պաշտպանելու համար։ Շ.

Զմռսում եւ օծում Արտաւազդ արք.ի

ԽՄԲ. — Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութենէն ստացած ենք հետեւեալ զեկոյցը. —

Գեր. Տ. Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի մարմնոյն զմռսումը կատարուեցաւ Պրուսէի հիւանդանոցը, ուրբաթ օր ժամը 5ին։

Սեպտ. 29 շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին հիւանդանոցի մասնաւոր սրահին մէջ տեղի ունեցաւ, վախճանեալ Սրբազանի մարմնոյն դագաղի մէջ զետեղումը։

Արժ. Տէր Թովմաս Ա. քհնյ. Մինասեան եւ Տէր Յարութիւն քհնյ. Ծօրթուեան շրջապատուած ազգականներէ, բարեկամներէ, եւ եկեղեցւոյ վարչութեան անդամներէ կատարեցին օծման յուղիչ արարողութիւնը։ Դագաղի կնքումէն վերջ, Սրբազանին մարմինը փոխադրուեցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցին որ լուսաւորուած էր եւ Հոգաբարձութիւնը զետեղեց զայն ատեանին մէջտեղը. խորանին վրայ եպիսկոպոսական գաւազանը եւ թագը սեւ շղարշներու մէջ էին։ Ժամը 6ին քահանայից դասը ընկերակցութեամբ դպիրներու եւ ի ներկայութեան յուզուած հաւատացեալներու կատարեց հսկումը։

Դագաղը զետեղուեցաւ աւանդատան մէջ որ վերածուած էր սգատունի մը։ Սրբազան Հօր դէմքը կ'երեւայ ապակիէ ծածկոցին տակ։

Կիրակի առաւօտ, պատարագի ընթացքին ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը կատարուեցաւ հոգեհանգստեան մաղթանք։ Տէր Թովմաս Ա. քհնյ. յուզումով բացատրեց Սրբազան Հօր վերջին վայրկեաններու տագնապը։ Եկեղեցին ամբողջ համակուած էր Սրբազան պատուիրակին սուգովը։

Իրիկուան մինչեւ ուշ ատեն սգաւոր ժողովուրդը դառն արցունքներով կը տողանցէր դագաղին առջեւ եւ կը ստորագրէր արձանագրութեան թուղթերու վրայ։

Ամէն օր ժամը 10ին հսկումի արարողութիւն կը կատարուի քահանայ հայրերու կողմէ։ Եկեղեցին բաց է հանրութեան առջեւ։ Թաղումի եւ զանազան մանրամասնութիւններու համար Վարչութիւնը հարկ եղածը օրը օրին պիտի իմացնէ մամուլի միջոցաւ։

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ պատրիարքը որոշած է երկու քահանաներ ղրկել գաւառ, մէկը՝ Գասթամօնու (Գասթէմունի), միւսը՝ Հաթայ (Իսքէնտէրուն), հոգեւոր մխիթարութեան համար։

× Մարտինէն (Տիարպաքըր) 65 քիլմ. հեռու, Տէրէկ գիւղաքաղաքին մէջ կը գտնուին 50տնուոր Հայեր, շուրջ 300 հոգի։ Ասոնք մեծ մասով մոռցած են իրենց մայրենի լեզուն, իսկ փոքրիկները կը խօսին քիւրտերէնով խառն լեզու մը։ Ունին Ս. Գէորգ անուն ամրաշէն հին եկեղեցի մը որ կը գործածուի իբրեւ ցորենի մթերանոց։ Եկեղեցին ունի նաեւ կալուածներ, խանութ, ձիթապտուղի ծառեր եւն.։ Տեղացիները դատ բացած են եկեղեցին եւ կալուածները ետ առնելու համար։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարին բացման առթիւ ճառ մը խօսելով, Պ. Էթլի նոր կոչ մը ուղղեց համաշխարհային խաղաղութեան համար։ Եւ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է զօրաւոր ըլլալ, որպէսզի կարենան բանակցիլ առանց վախի։ Յետոյ բուռն կերպով քննադատեց Չըրչիլի կուսակիցները։

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ քննական պտոյտ մը կատարեցին զօր. Պրէտլի եւ Րիճուէյ։ Կռիւները կը շարունակուին։ Զինադադարի բանակցութիւնները միշտ կը ձգձգուին։

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Բ. տարեդարձին առթիւ, Սթալին շնորհաւորութեան հեռագիր մը ուղղեց Մաօ-Ցէ-Թունկի։ Չինաստանի փոխվարչապետը այս առթիւ ալ պահանջեց որ Քորէայէն քաշուին օտար զինուորները։ Յետոյ ամբաստանեց Մ. Նահանգները թէ «չինացի ժողովուրդին արիւնը կը ծծեն, հարստանալու համար»։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են, իբրեւ հետեւանք ձախող ըմբոստութեան։ Դատագիր սպաները պիտի դատուին զինուո-

Անգլիա ուղղակի պարպեց Ապատանը

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ՔԱՐԻՒՂԻ ՎԷՃԸ

Անգլ. դահլիճը Բշ. օր հեռագրեց Ապատան, որպէսզի այսօր իսկ (չորեքշաբթի) փոխադրեն 330 մասնագէտները։ Մեծ մասը պիտի փոխադրուի մարտանաւերով, որոնք ամիսներէ ի վեր կը յածին Պարսկական ծոցին մէջ։

Նոյն օրը, Ապահովութեան Խորհուրդը սկսաւ քննել անգլեւիրանեան վէճը։ Փոխադրութեան որոշումը տրուած է անոր համար որ, կացութիւնը անստոյգ է եւ փորձանքներ կրնան ծագիլ, մինչեւ վէճին լուծումը։

Անցեալ Յուլիս 30ին, Պ. Էթլի կ'ըսէր Երեսփ. ժողովին մէջ թէ կառավարութեան միտքէն չանցնիր ամբողջովին պարպել Ապատանը։ Յաջորդ օրը, 31 Յուլիս, Լորտերու ժողովին մէջ ալ կը կրկնուէր նոյն որոշումը, աչք առնելով հետեւանքները։

Ինչո՞ւ յանկարծ որոշեցին քաշուիլ։

Թերթերը կ'ըսեն թէ անտանելի դարձած էր մնացեալ մասնագէտներուն վիճակը։

Ապատանի մէջ կը գտնուին 7000 պարսիկ զինուորներ։ Հրամանատարը, զօր. Արթա, պատուիրեց կազմ եւ պատրաստ գտնուիլ, մինչեւ որ անգլ. մասնագէտները ամբողջովին մեկնին։ Շատերը իրենց բեռները կապած են օրերէ ի վեր, ուտելիքներով եւ ըմպելիներով. բայց աւելի քան մէկ միլիոն սթերլին արժէքով պաշար, հագուստ եւ ուրիշ պիտոյքներ կը ձգեն իրենց ետին։

Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը արատ մը կը նկատէ այս անփառունակ նահանջը, որ պաշտօնապէս հաղորդուած է Թէհրանի կառավարութեան։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ պարպումէն վերջ անգլ. մարտանաւերը պիտի մնան Պարսից Ծոցին մէջ, արգիլելու համար քարիւղի արտածումը։

× Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տոքթ. Մոսատեղի հետ, յորդորելով որ յետաձգէ վտարման վճիռին գործադրութիւնը, բայց անօգուտ։ Տոքթ. Մոսատեղ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ուժգնօրէն ձաղկեց «աշխարհի վարիչները»։ Միեւնոյն ատեն շնորհակալութիւն յայտնեց իրանեան ժողովուրդին։ Մեղադրելով «աշխարհի վարիչները», դիտել տուաւ թէ «անոնք ձեռնակապ կ'անցընեն տկարին, եւ օգնութեան կը փութան հզօրին։ Անոնք ազատութիւն կ'ուզեն, բայց ոչ ուրիշներուն համար։ Անոնք կը ճանչնան սեփականութեան իրաւունքը, բայց կը յափշտակեն տկարին իրաւունքները»։

Կրօնապետն ալ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Ապահովութեան խորհուրդին միջամտութիւնը «չի կրնար ազդել մեր հալածական ժողովուրդին վրայ»։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Ապահովութեան Խորհուրդը Բշ. օր լսելով անգլ. կառավարութեան գանգատը, 2ի դէմ 9 ձայնով որոշեց քննել խնդիրը։ Դէմ քուէարկած էին Խ. Միութիւնը եւ Եուկոսլաւիա։ Թեր՝ Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա, Էքուաթոր, Թուրքիա, Հոլանտա, Հնդկաստան, Պրազիլիա եւ ազգայնական Չինաստանը։

Կը նախագահէր Պրազիլիոյ պատուիրակը, որ անմիջապէս ատեան հրաւիրեց Իրանի ներկայացուցիչը, Ալի Ղուլի Արդալան։ (Իրան կրնայ մասնակցիլ, բայց քուէ տալու իրաւունք չունի)։

Անգլ. պատուիրակը խօսած ատեն, քանի մը անգամ խնդրեց նախագահէն որ աղմուկը դադրեցնէ։

Ժողովին բացումէն անմիջապէս վերջը, Խ. Միութեան պատուիրակը, Ցարափքին, դիտել տուաւ թէ Ապահովութեան Խորհուրդին միջամտութիւնը «կոպտօրէն կը բռնաբարէ Իրանի գերիշխանութիւնը։ Միջամտել այս խնդրին՝ կը նշանակէ խառնուիլ Իրանի ներքին գործերուն»։

Եուկոսլաւիոյ պատուիրակն ալ ժխտական դիրք բռնեց։ Անգլ. պատուիրակը բացատրեց թէ խնդիրը կը պահանջէ անմիջական քննութիւն, «նկատի առնելով կացութեան պայթուցիկ հանգամանքը»։ Եւ պահանջեց օրակարգ անցընել խնդիրը, առանց իրաւասութեան խնդիրներ յարուցանելու։ Ի պատասխան առարկութեանց յիշեց զանազան որոշումներ, ինչպէս եւ Լա Հէյի միջազգային ատեանին վճիռը։ Եւ խնդրեց խնդիրը քննել հոկտ. 4էն առաջ։

Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն պատուի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

րական ատեանի մը առջեւ։ Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուի Պ. Ադրիան Էսքոպար, որ դեսպան եղած է Փարիզի, Մատրիտի եւ Ուաշինկթընի մէջ։ Նախագահ Փերոն հրապարակաւ մեղադրեց Պուէնոս Այրէսի ամերիկեան նախկին դեսպանը՝ իբրեւ դրդիչ ըմբոստութեան։

«ՕՐԵՐՈՒՍ ՀԵՏ»
(ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

Լուսեցաւ է Ջիւանշիրի անհարենկինը: Համեստ: Ջնայած իր տարիքին, գիւղական պատանու նման խոնարհ է եւ ամօթխած:

Բայց պէտք է կարդալ իր «Օրերուս հետ» յուշերու հատորը, իմանալու համար ինչեր է արել նա, Միսաք Թորլաքեանը, որ աւելի շատ գրասենեակային համեստ աշխատաւորի է նման, քան յեղափոխական հրոսակի, անվեհեր ահաբեկիչի:

Եւ այսօր ահաբեկիչ Միսաք Թորլաքեանը գրել է իր յուշերու առաջին հատորը, որից մի քանի հատուածներ՝ հրատարակեցին «Յառաջ»ը, «Հայրենիք»ը, «Յուսաբեր»ը:

Զարմանալի ժողովուրդ ենք, մենք, Հայերս:

Օտարի աչքին միայն արշին բռնողներ ենք մեր ձեռքերի մէջ: Այն ինչ իրականութեան մէջ, միայն բահ, մուրճ, գրիչ ու հրացան: Դրան որպէս վկայ, մեր աշխատասիրութիւնը, մեր գեղեցիկ գրականութիւնը ու մեր հոյակապ Մայիսի 24ը, որի ռազմիկներից մէկն էլ Միսաք Թորլաքեանն է եղել: Ապարանում իր թափած արիւնով:

Ընկեր Միսաք Թորլաքեանը, այսօր հրացանը մէկդի է դրել եւ գրիչ վերցրել, գրելու համար իր յուշերը: Դա հեշտ գործ չէ Միսաքի համար, որ, հազիւ գիւղական դպրոցի կրթութիւն է ստացել եւ համարեա իր ամբողջ երիտասարդութեանը, մօտ երեսուն տարի միայն զէնքի հետ գործ ունեցել:

Այդ հատորի գրելը Միսաքի համար տառապանք էր, գրական հերոսութիւն: Ուրիշը չէր անի: Բայց պէտք է մօտիկից ճանաչել Միսաքին, իմանալու համար նրա սէրը դէպի հայ գիրը, դէպի հայ գրականութիւնը: Նա մոլի ընթերցող է: Ընթերցանութիւնը նրա համար մէկ երկրորդ կեանք է, իսկ հայ գիրքը մէկ մեծ գանձ:

Ընկեր Միսաք Թորլաքեանը ինքն էլ է ուզեցել մէկ գանձ ստեղծել: Եւ զարմանալի յամառութեամբ ու տոկունութեամբ, երկու տարի շարունակ, օրեկան առնուազն տասնեվեց ժամ աշխատելով, մէկ նախադասութիւնը մի քանի անգամ սրբագրելուց յետոյ, այսօր իր սեղանի վրայ ունի, իր աշխատանքի արդիւնքը պատրաստ տպագրութեան համար:

Ծանօթ նկարիչ Դարվինը ըստ «Օրերուս հետ»ի բովանդակութեան պատրաստել է մօտ հարիւր քսան գծագիր նկարներ, որոնք զետեղուելով ապագայ գրքի էջերի վրայ, տպագրութիւնը պիտի դարձնեն ճոխ ու հաճելի:

Ընկեր Միսաք Թորլաքեանի «Օրերուս հետ» յուշերու առաջին հատորը բաժանուած է ութ գլուխների համապատասխան վերնագրերով:

Առաջին գլուխը պատմում է մանուկ եւ ապա պատանի Միսաքի տպաւորութիւնները 1895ի կոտորածներից, յետոյ նրա վճիռը, «Մեծնալ եւ ցեղի վրէժը լուծել»:

Այդ գլուխը լեցուն է բազմաթիւ մանկական արկածներով, որոնք բոլորն էլ կապուած են զէնքի, յեղափոխական աշխատանքների եւ Թուրքերի հետ ունեցած ընդհարումների հետ:

Երկրորդ գլուխը խօսում է Օսմ. Սահմանադրութեան մասին, ուր Միսաքը փաստացի տուեալներով ապացուցած է, որ այդ սահմանադրութիւնը միայն թրքական կարող է լինել:

Երրորդ գլխի մէջ Միսաքը պատմում է իր զինուոր գնալը, իր զինուորութիւնըԿարինիբերդում, իր ըմբոստութիւնների եւ ազատման մասին:

Մնացած հինգ մասերը, որոնք կրում են, «Հայրենի գիւղում», «Առաջին պատերազմի օրերուն», «Տրապիզոնէն դէպի Բաթում, Կովկաս», «Վերադարձ», «Նորէն դէպի Կովկաս» վերնագրերը, արկածային շարժանկարի տպաւորութիւն են ձգում իրենց շարժական դրուագներով:

Կռիւ է այլեւս: Արիւն է հոսում, իսկ ամէնից շատ Հայի արիւն:

Հայկական ջարդերին Միսաքը Կովկասում է եղել եւ մի կերպ թրքական շղթան ճեղքելով, Տրապիզոն վերադարձել:

Գնացել է իրենց գիւղը, ուր հիմա Թուրքեր են ապրում: Իրենց տուն է մտնում: Ամայի է: Բազմանդամ ընտանիքից ոչ ոք չկայ: Ցիւաղ Թուրքը բոլորին ջնջել է, Հայի հետքը մաքրել: Մեծ է Միսաքի հոգեկան տառապանքը:

Ձմեռ է: Ցուրտ: Թշնամու թիկունքում է Միսաքը, ուր ամէն մի քայլի Թուրքի կարելի է հանդիպել: Գնում է մեծ ջարդարար Իսմայիլ պէյի տունը: Թուրքը, որ միայն հայ կանանց եւ երեխաների ջարդել գիտէ, զինուած Միսաքին եւ իր ընկերոջը տեսնելու պէս սարսափում է: Մտնում է ներս ու ամբողջ գիշերը դուրս չի գալիս, որպէսզի միւս օրը հրացանը դնելու լինի Միսաքի ոտքերի տակ, երբ դեռ ինքն է կացութեան տէրը եւ այն էլ մեծ չափով:

Յետոյ գալիս է Միսաքի վրէժխնդրութիւնը նրա կողմից ընդամէնը մի քանի հայ տղաներով Թրքական վայրերի գրաւումը, արիւնռուշտ Թուրք ժանտարմների գերեվարութիւնը:

Ո՞ր մէկը ասել:

Ահա Տրապիզոնի հայկական ջարդերի նկարագրութիւնը: Սոսկալի է, անհաւատալի, բայց իրականութիւն: Հայ ընթերցողը երկաթեայ ջիղեր պիտի ունենայ, որպէսզի կարենայ կարդալ այդ ամէնը:

Ռուսերը Տրապիզոն են մտնում: Նրանց համար մէկ է՝ Թուրքը ջարդել է Հային թէ ոչ: Ընդհակառակն, Թուրքերին են երես տալիս: Խիստ հետապնդում են վրէժխնդիր Հայերին: Խօսք կայ նոյնիսկ հատուկտոր Հայերին դուրս քշել Տրապիզոնից, Թուրքերի պակասը լրացնելու համար:

Այդպէս է օտարը: Միշտ մեզ թշնամի, որովհետեւ ապրել ենք ուզում, ազատ ապրել:

Միսաքին յաջողւում է լեզու գտնել Ռուսերու հետ իր վրէժխնդրական գործողութիւնները շարունակելու համար: Եւ պատժւում են ջարդարարները մէկը միւսի ետեւէն Միսաքի ձեռքով, թէեւ շատ անգամ ոչ օրը ցերեկով, բայց ծրագրուած ու յամառօրէն:

Յեղափոխութիւն է: Ռուսերը «տուն են գնում»: Միսաքը հազիւ իր պապենական տունը վերաշինած՝ ստիպուած է Կովկաս գնալ, որպէսզի այնտեղից հնարաւորութիւն ունենայ Երզնկա անցնել Մուրատի մօտ: Տրապիզոնից ճանապարհ չկայ: Եւ նա նաւ է նստում արցունքը աչքերին:

Անհնար է այստեղ գոնէ հարեւանցի տալ գրուածքի ամբողջ բովանդակութիւնը, այնքան լեցուն է, այնքան բազմադրուագ:

Պէտք է անձամբ կարդալ:

Միսաքը կեանքում սակաւախօս է եւ այդպէս էլ գրել է իր յուշերը — սեղմ ու կարճ շարադրութեամբ: Բայց պէտք է կարդալ տողերի միջից, պատկերացնելու համար Միսաքի արածների ամբողջ նշանակութիւնը:

Շատ կը ցանկանայի որ բոլոր Հայերը կարդալու լինէին Միսաքի «Օրերուս հետ» յուշերու գիրքը, որ միաժամանակ իր պատմութիւնն է:

ՀԱՅ. ՍԱՆԻՆԵԱՆ

Ճէյմս Ճերարտ

Ինչպէս հաղորդեցինք, Պ. Ճէյմս Ճերարտ, Պերլինի ամերիկեան դեսպանը, Առաջին Մեծ Պատերազմի ընթացքին, մեռած է Սեպտ. 6ին, իր բնակարանին մէջ, 84 տարեկանին:

Իր վերջին վայրկեաններուն, իր սնարին վերեւ գտնուած է միայն Տիկին Մէրի Ճերարտ, իր կեանքին ու գործունէութեան ընկերը:

Իր մահով կ'անհետանայ մեծ Ամերիկացի մը, ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդին եւ իր դատին մեծագոյն բարեկամներէն մէկը: Իր անունը կապուած է մասնաւորապէս Հայկական Դատին հետ, երբ, Առաջին Մեծ Պատերազմէն ետք, կազմուեցաւ «Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէ»ն, որուն նախագահն էր ինք:

Իբրեւ ամերիկացի թէ իբրեւ բարեկամ Հայերուն, թանկագին դէմք մըն էր Ճերարտ, որ աւելի քան կէս դարու առաջնակարգ գործունէութիւն մը ունեցաւ ամերիկեան հանրային կեանքին մէջ եւ մեծ դեր կատարեց: Յարգուած եւ հեղինակաւոր իրաւաբան մըն էր, գործնական եւ բոլորին հասնող մարդասէր մը եւ միաժամանակ քաղաքական գործիչ մը, պայծառատես, առողջ ու մարդկային բարձր նկարագրով:

Ամերիկեան քաղաքական կեանքին մէջ, Ճերարտի դէմքը մէկէն ուշադրութիւն գրաւեց եւ դարձաւ առաջնակարգ անուն մը, երբ ստանձնեց ամերիկեան դեսպանի դժուարին պաշտօնը Գերմանիոյ մէջ, 1913 — 1917, համաշխարհային պատմութեան ամէնէն ալեկոծ շրջանին: Նախապէս դեսպան նշանակուած էր նախագահ Ուիլսընի կողմէ՝ Սպանիոյ մէջ, բայց յետոյ նոյն պաշտօնով կոչուած էր Պերլին, երբ ճամբու ընթացքին Փարիզ պիտի այցելէր:

Պատահականութեան արդիւնք, կերպով մը, իր այս պաշտօնակոչումը, բայց յետոյ, պատերազմի տարիներուն, անիկա դարձաւ բարիք մը Մ. Նահանգներուն համար, որովհետեւ Ճերարտ իր գործունէութեամբ եւ արի ու վճռական կեցուածքով, բարձրացուց ամերիկեան քաղաքականութեան վարկն ու ազդեցութիւնը, եւ իր անունը կապուեցաւ մեծ նախագահին՝ Ուիլսընի անունին: Երկար տարիներ, մինչեւ իր մահը՝ Ճերարտի անունը փառաւորուեցաւ «Պերլինի նախկին դեսպանը» տիտղոսով, դասուելով Միաց. Նահանգաց հերոսներու շարքը: Դասական գործիչ մը եղաւ ան, բարձր նկարագրով, անկաշառ ու աննկուն, պաշտպանելով ոչ միայն իր հայրենիքին շահերը, այլեւ դաշնակիցներուն, որոնք պատերազմի մէջ էին Գերմանիոյ հետ: Իր այս խառնուածքով եւ իր ցոյց տուած արտակարգ կորովին ու յաջողութեան պատճառով՝ գնահատուեցաւ բոլորէն:

Ինչպէս կը պատմուի, իր անունը հռչակ ստացած է երկու միջադէպերով, որոնք պատիւ կը բերեն իրեն: 1916ին, երբ Գերմանիոյ ընդծովեայ պատերազմը աւեր կը գործէր, Ճերարտ բուռն կերպով բողոքած է գերման արտաքին նախարար՝ Ցիմմերմանի մօտ, յայտնելով անոր թէ նման պատերազմ մը կրնար խռովել Ամերիկան: Գերման նախարարը յոխորտանքով, կոպտօրէն, մերժելով եղած բողոքը, պատասխանած է թէ Ամերիկա չէր համարձակեր պատերազմի սկսիլ, որովհետեւ 500.000 գերման Ամերիկացիներ կ'ըմբոստանան Ամերիկայի մէջ իսկ:

Ճերարտ, ճշմարիտ Ամերիկացի եւ կարծր նկարագիր, անմիջապէս պատասխանած է.

— «Մենք ալ 500.000 լապտերի սիւներ ունինք, որոնցմէ կրնանք կախել զանոնք»:

Տարի մը ետք, 1917ին, երբ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզուած են, Ճերարտ իր անցագիրը ուզած է, Գերմանիայէն մեկնելու համար: Իրեն ըսուած է, թէ անցագիրը կը տրուի, պայմանաւ որ ստորագրէ գերման եւ ամերիկեան 1869ի դաշնագրին վրայ նոր յաւելումները, ի նպաստ Գերմանիոյ:

Ճերարտ, քաղաքական այս «շանթաժ»էն վրդոված, պատասխանած է իսկոյն, թէ ինք որեւէ իրաւասութիւն չունէր դաշնագիր ստորագրելու: Ունենար իսկ, պիտի մերժէր ստորագրել նման թուղթ մը, եւ պիտի ուզէր մնալ «մինչեւ որ դժոխքը սառէր»:

Գերման արտաքին նախարարը իր ճակատը ապառաժին զարկած էր. գիտէր թէ դժոխքը չէր կրնար սառիլ, եւ հետեւաբար, Ճերարտ ալ տեղի չէր կրնար տալ:

Այս երկու միջադէպերը միայն յիշեցինք շատ մը ուրիշներու մէջէն, ըսելու համար, թէ Ճերարտ սովորական իմաստով դիւանագէտ մը չէր, ճկուն, բազմերեսանի, դէպքերուն համաձայն դիրք բռնող ու գոյն փոխող: Մարդ մըն էր ան, մեծ ու հզօր երկրի մը ներկայացուցիչը, արդար դատերու պաշտպան մարդ մը, բարոյական ու նկարագիր ունեցող մէկը, որ գիտէր ըմբոստանալ, զայրանալ, վրդովուիլ եւ ճշմարտութիւնը նետել դիմացինին ճակտին, երբ տեսնէր թէ կեղծ, խարդախ եւ ամբարտաւան մէկու մը առջեւը կը գտնուէր: Անշուշտ, իր այս նկարագրին համար է որ Պ. Էքըրմէն, ամերիկացի ականաւոր լրագրող մը, ժամանակին գրեց, թէ Ճերարտի յաջողութիւնը թերեւս անոր մէջ էր, որ ան երբեք դիւանագիտական փորձառութիւն չունէր նախապէս. այսինքն՝ զերծ էր դիւանագիտութեան արատներէն: Ընդհակառակն, իբրեւ հարազատ ամերիկացի եւ իր երկրին բարձր պատգամախօսը, իր պարտքը համարած էր ըլլալ անկեղծ, յանդուգն եւ իրատես: Ճերարտ, ինչպէս ցոյց կուտայ իր գործունէութեան պատմութիւնը, իր կեանքը նկատած է տեսակ մը առաքելութիւն. — ահա թէ ինչու հասած է հոն, ուր կրնար բան մը ընել. անիրաւութիւն մը դարմանել, արդարութիւն մը վերականգնել. մարդասիրական գործ մը կարգադրել:

Լայն հայեացքով մարդ, Ճերարտ ոչ միայն անհատներու եւ հաստատութիւններու օգնութեան հասած է, այլեւ ազգերու, բոլոր այն ժողովուրդներուն, որոնք արդար դատ մը ունեցած են եւ ոտնակոխուած իրաւունքներ:

Վեհանձն ու գաղափարապաշտ, Ճերարտ հետաքրքրուեցաւ ուրիշներու կարգին, մասնաւորաբար հայ ժողովուրդով, որուն ծառայեց այնպէս ինչպէս իր երկրէն անկեղծութեամբ սրտով ու մտքով, խորին գիտակցութեամբ ու գնահատութեամբ: Այս մասին՝ պիտի խօսինք դեռ:

Մինչեւ այդ սակայն, ըսենք անմիջապէս, թէ այսօր, աշխարհի բոլոր Հայերը սրտանց պիտի վշտակցին եւ երախտագիտութեամբ պիտի խոնարհին իր մեծ ու անմոռանալի յիշատակին առջեւ:

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԿ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ դատական քարտուղար նշանակուած է, Մ. Նահանգներու շրջանային դատաւոր Էտուըրտ Լ. Լիհիի: 29 տարեկան է, 1949էն ի վեր ընդունուած է Ռօտ Այլընտի փաստաբանական կաճառին մէջ: Շրջանաւարտ եղած է Պրաուն համալսարանէն եւ Հարուըրտ համալսարանին իրաւաբ. ճիւղէն: Համալսարանի մէջ եղած է ծանուցումներու վարիչ «Պրաուն Տէյլի Հէրըլտին» եւ շահած Հիքսի Քարփինթըրի մրցանակները: Անդամ եղած է «Ֆի Պիթա Քափփա եւ Տէլթա Սիկմա Ռօ» գիտական եղբայրակցութեանց: Հարուըրտի մէջ եղած էր նաեւ դատական Ակումբի քարտուղար: Համաշխարհային Բ. Պատերազմին՝ Պարսամեան եղած էր Ա. տեղակալ Ամերիկեան օդային ուժին մէջ եւ զինուորական փոխադրութիւններ կատարած Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ:

20 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ կտակած է Պօղոս Պալումջեան-

«Հին եւ անհաս»...

Վ. ԹՈՒՆԱՍ (Քուպա).— Տեղ մը հանդիպեցայ հայ նորահասներու որոնք օտար երգեր կ'երգէին եւ օտար պնակիտներ կը նուագէին: Երբ հարցուցի թէ հայկական երգեր չկա՞ն, պատասխանեցին.— Հայկ. երգերը աղուոր չեն:

— Ո՞վ ըսաւ ձեզի: — Պապան ու մաման կ'ըսեն մեզի:

Երբ դիտողութիւնս ծնողներուն դարձուցի, համիմաստ յանկերգ մըն ալ իրենցմէ լսեցի.— «Հայկ. երգին համը փախած է, հին է, նոր երգ չկայ որ նորերը երգեն»:

Ահա քեզի չքմեղանք, ահա քեզի արդարացում, դիւրին ճամբով: Բարեբախտաբար քիչ է այսպիսիներու թիւը, բայց կրնայ որոշ մթնոլորտ ստեղծել:

Երգը, երգ է, հին թէ նոր, արժանի մեր ուրգուրանքին:

38 — 40 տարիէ ի վեր երգուած երգերը հին որակել՝ առ նուազն տհասութիւն է: Զանոնք յօրինող եւ երգող սերունդը դեռ ողջ է եւ երիտասարդ: «Հին» կոչել կամ «համ» չզգալը, ճաշակի եւ խառնուածքի խնդիր է: Այդ երգերուն մէջ ազգային կեանքն ու ոգին է որ կը յորդին՝ կենդանի պատկերներով, շաղախուած հայ քաջերու արիւնովն ու չինական քրտինքով: Պատկառելի դանձեր, որոնց հանդէպ որեւէ թեթեւ վերաբերում՝ ոչ միայն այպանելի է, այլ եւ ծանր յանցանք: Եթէ հետեւինք այդ նորելուկ հոգեբանութեան, պէտք է ջրին տանք 2000 տարուան աւետարանը, Եղիշէի Հայոց պատմութեան ոսկէ հատորիկը եւ Ներսէս Շնորհալիի շարականները, Գրիգորի Նարեկը եւ Մաշտոցի աղօթարանը որոնք դարերէ ի վեր կը կազդուրեն մեր հոգին: Գիծ քաշենք հայ անցեալին ու լեզուին վրայ: Ցիմարութիւնը չէ՞ նոյնիսկ մտքէն անցնելը, ի՞նչ կը խորհին այս մասին, «Ձայն մը հնչեց»ն ու «Ազատութեան սիրոյն համար»ը, հին համարող հայ խփկարները: Կը վայլէ՞: Մինչ ամէն տեղ հակայ ճիգ կը թափուի, թուղթ ու մելան կը սպառի, նորը՝ հինին կապելու համար, հիները իրենք է որ խոյս կուտան ու կը վանեն նորերը: Այսպէ՞ս է որ պիտի պահենք մեր հայկական ոգին...

Նոր ե՞րգ կ'ուզէք — ոչ ոք հակառակ է ատոր: Բայց ինչո՞ւ նկատի չէք առներ պայմանները: Երէկի ազգը այսօր դարձեր է աստանդական օտար ափերու վրայ, ցրուած ամէն կողմ: Միալար, ընդհանուր եւ հաւաքական կեանք կա՞յ, որ դրդիչն ըլլայ ոգեշունչ ու ազգային նոր երգերու, ինչպէս են «հին» կոչուածները: Մնաց որ, նորեր ալ չեն պակսիր, թէ արտասահմանի եւ թէ հայրենիքի մէջ:

Անտեղի եւ անիմաստ է չքմեղանքը, որուն ետին կ'երեւայ այլասերումի հրէշը: Առարկողները առ հասարակ հայ երգն է որ չեն սիրեր, որովհետեւ կորսուած են հայկական ոգին: Անոնք նորն ալ պիտի չերգեն, երբ գտնեն: Ո՞վ պիտի չգործածէր իր հին դրամագլուխը, եթէ նորը չունենայ:

Երգեցէք տղաք, ուր որ ալ գտնուիք: Հայկական երգեր կան որ յաւիտենական են:

Ս. Գ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

Տխուր մայր մը

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ, 26 Սեպտ. (Յառաջ) — Մարոքի գաղութը վերջերս դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու իր լաւագոյն անդամուհիներէն մէկը, Տիկին Եւգինէ Պօլօեանը: Մօտ ութ ամիս իբրեւ անդամալոյծ, չարչարուելէ վերջ, Օգոստոս 9ին յաւիտենապէս փակեց իր աչքերը, 63 տարեկանին:

Հանգուցեալը ոչ միայն տխպար տանտիկին մը, այլ եւ հայ մայր մըն էր, բառին բովանդակ առումով:

Ինչ պայմաններու տակ կրցած էր պահել, խնամել ու ազատել 1915ի Արհաւիրքներէն երեք անչափահաս զաւակները, դժուար է նկարագրել:

Եւգինէն, այդ սարսափի օրերուն երեք անմեղ ձագուկները կրծքին սեղմած լեռներ ու ձորեր անցաւ որպէս մէկ անդամը աքսորի մահուան կարաւանին: Երզնկայէն սկսած Քէմախ, Ակն, Մալաթիա, Խարբերդ եւ դէպի անծանօթ անապատները...

Հայկական Գողգոթային այդ փշոտ ու դատակոտ ճանապարհները մէկ վայրկեան իսկ չկրցան ընկճել զինքը եւ երբեք չթուլացաւ իր մէջ մայրական այն գերագոյն զգացումը որ ունէր սրտահատորներուն հանդէպ: Առիւծի նման պայքարեցաւ կրկնակ թշնամիներու դէմ: Նախ՝ Թուրքին ու Քիւրտին եաթաղանին, երկրորդ՝ սովին: Ամիսներով ու տարիներով անտառներու եւ քարայրներու մէջ խոտակերութեամբ ապրելով թափառելէ վերջ, վերջապէս յաջողեցաւ փրկել ինքզինքը երեք մատաղ հոգիներով ստոյգ մահէն որ ամբողջ ժամանակ կը թեւածէր իր գլխուն վերեւ..

Զինադադարէն վերջ հասաւ Պոլիս ուր գտաւ նաեւ իր ամուսինը՝ Պ. Յարէթ Պօլօյեանը:

Այս վերջինն ալ ծանօթ է Երզնկայի հայ հին սերունդին: Յեղափոխական խառնուածքով երիտասարդ մըն էր եւ իբրեւ այդպիսին ունեցած է որոշ գործունէութիւն մեր ազատագրական շարժման մէջ, Օսմ. Սահմանադրութիւնէն առաջ եւ թէ վերջը:

Քէմախի շրջանի հայ գիւղացիները զինելու իր աշխատանքի ընթացքին ձերբակալուեցաւ Երզնկայի Օսմ. իշխանութեանց կողմէ: Շնորհիւ Հ. Յ. Դ., Բարձր Հայքի կեդրոնի ու ամերիկեան հիւպատոսի միջամտութեանց 15 օր Երզնկայի բանտը մնալէ վերջ ազատ արձակուեցաւ: Հակառակ երեւութական ազատութեան, այս դէպքը պատճառ դարձաւ որ Պօլօեանը ձգէ իր հայրենական օճախը, երիտասարդ կինը երեք երեխաներով, մայրը, հայրը — Երզնկայի յեղափոխական Քեռիի գործակից Ադամ աղան — առեւտրական չահաբեր գործը եւ անցնի Հիւս. Ամերիկա:

Շուտով վրայ հասաւ 1915ը: Պօլօեան անցաւ Կովկաս իր բաժինը բերելու կամաւորական ընդհ. շարժման: Հազար ու մէկ կրակներէ անցնելէ ու թափառումներէ վերջ, 1919ին Պոլսոյ մէջ կը գտնէ կինը Եւգինէն, երեք զաւակներով:

Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն Յարէթը նորէն մօսինը ուսին դրած առաջին դիրքերուն վրայ էր, նորաստեղծ պետութիւնը պաշտպանելու գիտակցութեամբ: Ընտանիքով փոխադրուած էր Երեւան: Երկրին խորհրդայնացումէն վերջ հազիւ կը յաջողի դուրս ելլել ստեղծուած «դրախտէն» եւ Եւգինէին եւ չորս զաւակներու հետ միասին — չորրորդը ունեցած էին Երեւան — եւ փոխադրուիլ Մարոք:

Այստեղ կարճ ժամանակի մէջ կը ստեղծեն նոր բոյն մը, իրենց հայրենիքի փոխարէն ընտրելով այս օտար ափերը: Հինգերորդ զաւակ մը կ'ունենան Մարոքի մէջ:

Այսօր, երբ բոլոր զաւակները մեծցած, հասած եւ առանձին բոյներ շինած են, Եւգինէին գոհունակութեան չափ ու սահման չկար, բայց ափսոս որ դաժան մահը թոյլ չտուաւ անոր աւելի երկար վայելել այդ մայրական երանութիւնը: Մանաւանդ հազիւ կը սպասէր տեսնելու իր թոռան՝ Օր. Սօնայի ամուսնութիւնը, որ արդէն որոշուած էր այս աշնան:

Սիրելի Եւգինէ, հանգիստ կը մաղթենք քու յոգնած ու տառապած ոսկորներուն, թէեւ զուր են մաղթանքները, երբ քեզ ծածկող հողը օտար է, իսկ քու հոգին հայրենիքի կարօտով տառապած:

Հանգուցեալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի գոյացաւ մօտ 20 հազար ֆրանքի գումար մը որ Պ. Պօլոյեանի փափաքին համաձայն յատկացուեցաւ Եուկոսլաւիոյ հայ գաղթականներուն (Թրիէսթէ): Քաղաքիս ազգ. վարչութիւնը յանձն առաւ այդ գումարով ուտելիք (պահածոյ միս, ձուկ եւն.) ճարել եւ Թրիէսթէ ղրկել, իր կողմէն ալ որոշ գումար մը յատկացնելով: Ինչպէս կը տեղեկանամ, արդէն քանի մը կապոցներ ղրկուած են:

ԹՂԹԱԿԻՑ

եան, Լինի մէջ (Մ. Նահանգներ): Ծնած է Քղի: Երիտասարդ հասակին գացած է Ամերիկա: 1900ական թուականներուն միացած էր Հ. Յ. Դ.թեան կոմիտէին: Հիւանդանոցը երթալէ քանի մը օր վերջ կտակը պատրաստած է պաշտօնապէս, եւ 20 հազար տոլարը ձգած է ՀՕՄի կեդր. վարչութեան: Այս գումարով իր անունով սաներ պիտի պահուին կրթական հաստատութեան մը մէջ:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻՆ (Անթիլիաս) 20 հազար տոլար կտակած է հանգուցեալ Լեւոն Պապայեան, (Քանատա), հայ հոգեւորականներ պատրաստելու համար:

ՊԱՊԸ կոչ մը ուղղեց կաթոլիկներուն, թելադրելով խտացնել շարքերը եւ պայքարիլ համայնավարութեան դէմ: Կոչը ուղղուեցաւ անթելի միջոցաւ, չորս տարբեր առիթներով:

ՄԱՐՈՔԻ անկախութեան խնդիրը Ազգաժողովին պիտի ներկայացուի Արաբական Դաշնակցութեան կողմէ, ինչպէս յայտարարեց ընդհ. քարտուղարը, Ազզմ փաշա, այն առարկութեամբ թէ ի դերեւ ելած են Ֆրանսայի հետ կատարուած բանակցութիւնները: Միեւնոյն ատեն կը քննուի ամբողջ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրը:

---

127 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՑՈՒՀԻ Քազամիա հանըմ, Թուսիոյ ամէնէն տարէց կինն է: Ութսունամեայ տղայ մը ունի:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԶԱԳՈՒՂՈՆ

Ա.

Մարդ մը, որուն երեսը երբեք չէինք տեսած, խաւարի մէջ ապրող դիւային էակ մը. գոյութիւն ունէ՞ր իրօք, թէ առասպել մըն էր, ուր բերնէ բերան կրկնուելով, տարածուելով՝ վերջնական ձեւ ու վաւերացում կը ստանայ, իրողութեան կարգ կ'անցնի:

Գող մըն էր Զաքուղոն մեր գեղին մէջ. ոչ այն ռամիկ գողը որ կը բռնուի շարունակ, կը ծաղրուի ու բանտերու մէջ կը փճանայ. ոչ ալ այն աւազակը, որուն գողօնին արիւն կը խառնուի ատեն ատեն:

Իր մեծ արժանիքը ճարպիկութեանը մէջ էր. օդի պէս անօսր, ոգիի մը պէս աներեւոյթ, տեղ մը չէ ու ամէն տեղ է միանգամայն:

Ամէնէն աւելի ամուր փակուած դուռը, ամէնէն բարձր պատը՝ մտնելէ չեն արգիլեր զինքը. բանալիին ծակէն, տախտակներուն ճեղքերէն ներս կը սպրդի կարծես, անշշուկ ստուերի մը պէս:

Ամէն բան գիտէ, ամէն խօսք կը լսէ ու դրոնփակ նիստերը իրեն համար չեն. իրեն համար պատրաստուած ծուղակներուն մէջէն յաջողութեամբ դուրս կ'ելլէ միշտ, վարպետ ձեռնածուի մը պէս զարմանքի մէջ թողլով զինքը բռնելու պատրաստուող միամիտները:

Երեսը չիտակ տեսնող չկար: Բայց կը պատմուէր — ո՞վ, կամ ի՞նչպէս, չեմ գիտեր — թէ երիտասարդ մըն էր այս տղան, թըխադէմ ու վատոյժ տղայ մը. երկաթագործի քով աշկերտութենէ եկած էր ու կղպանքներու արուեստը պէտք եղածէն աւելի սորված էր:

Հիմա արուեստասէրի մը պէս կ'ապրէր, գողնալով, թալլելով շարունակ, աւելի սնապարծութենէ, քան թէ իրական չքաւորութենէ մղուած: Կը բաւէր, որ իր ճարտարութեան փորձը տար ամէնէն անմատչելի կարծուած տուները կողոպտելով, ու յօժարութեամբ ետ պիտի տար գողօնը, թէ որ բռնուելու վախը չըլլար:

Կարգ կամաց մտերմութիւն մը հաստատուած էր գիւղացւոց ու այս գողին միջեւ. ի հարկէ տեսնելէ՝ վարժուեր էինք իր ներկայութեան. այս խորհրդաւոր ու անմեկնելի գոյութիւնը, հալածական մարդու այս աստանդական կեանքը սրտերնիս կը շարժէր, ու քիչ մըն ալ թէ որ երթայինք առաջ, պիտի սիրէինք զինքը:

Բ.

Զաքուղոն նշանուած էր, կը զարմանա՞ք:

Նշանտուքը Պատրիարքարանի մեծ դահլիճը կատարուած չէր հարկաւ: Փոխանորդ Հայրը օրհնած չէր զայն, ոչ ալ լրագիրները ծանուցեր էին:

Պարզապէս յաւիտեան իրար սիրելու խօսք տուած էին, գիշեր մը ծառի մը տակ, աստղերը ունենալով իրենց վկայ. եւ աշխարհիս ամէնէն մեծահանդէս նշանտուքը եղած էր իրենցը:

Ամէնքնիս կը ճանչնայինք Վասիլիկը, այն վտիտ դէմքով ու թնճուկ մազերով աղջիկը, որ գոյնզգոյն պատմուճաններով, արտակարգ արդուզարդերով՝ վեր, լեռը կուգար պտտելու մինակը, Շաբաթ իրիկունները:

Ոչ ոք կը համարձակէր աչք մը նետել կամ զարպաս ընել անոր. Կեսարի խօսեցեալն էր անիկա, իր բացակայ նշանածին տարածած սարսափին մէջ պլլուած՝ աներկիւղ կը պտըտէր ամէն տեղ. ու զինքը պահպանող այս վախը կը վայլէր իրեն. անմատչելի ըլլալը հրապուրիչ կ'ընէր զինքը: Ծածամբ մըն ալ նշանածին փառքը իր վրայ կ'անդրադառնար. անոր արկածալից կեանքին կապուող այս աղջիկը սովորական մէկը չէր կրնար ըլլալ. աշխարհքէն դուրս ապրող մարդուն նշանածն ալ աշխարհքէն դուրս արարած մըն էր. ու տեսակ մը պատկառանքի խառնուած ըղձանքով մը կը նայէին իրեն, ամէն անգամ որ այս լուացարարի աղջիկը, վէս ու արհամարհոտ դիցուհիի ձեւերով, իր շաբաթական պտոյտը ընելու կուգար մեր կողմերը:

Վասիլիկ՝ ինքը գոհ կը թուէր այս կեանքէն. մարդ մը կար մութին մէջ, որ զինքը կը պաշտէր, Ռիւյ Պլասի ըսածին պէս, առանց երեւան ելլելու, առանց իր քովը գալու հրապարակաւ:

Ու մութը՝ իրական մութն էր հոս. կեանքը՝ գիշերը կը սկսէր իրեն համար ու գիշերը կը վերջանար. վասն զի նշանածը մութին կրնար գալ, ամէնէն անակնկալ մէկ պահուն, մտքէ չանցած ծպտումի մը տակ, որուն գրկաբաց կը սպասէր:

Ուրիշներ կրնային ըսել, որ «այսքան օր» ապրեցան, ինքը պիտի ըսէր «այսքան գիշեր»:

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(1)

բակները բացատրեցին թէ երբ կացութիւն մը վտանգ կը սպառնայ խաղաղութեան, Ապահովութեան Խորհուրդը պարտաւոր է քննել զայն: Թուրքիոյ ներկայացուցիչն ալ համաձայնութիւն յայտնեց: Բոլոր անոնք որ համաձայն էին օրակարգ անցընելու, չեշտեցին թէ խնդիրը կապ ունի խաղաղութեան հետ:

Իրանի դահլիճը բացառիկ նիստ մը գումարեց Բշ. օր, իր պատասխանը խմբագրելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿԱԹԵԱՅ ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ պիտի վերցնեն մօտերս, կը գրէ «Փարի Սուար», հիմնուելով Սթոքհոլմէն եւ Լոնտոնէն քաղուած տեղեկութեանց վրայ: Իբրեւ թէ Խ. Միութիւնը պիտի առաջարկէ 1.— Համաշխարհային տնտես. ժողով մը գումարել Մոսկուայի մէջ, մինչեւ տարեվերջ. 2.— Գիտական եւ մշակութային փոխանակութիւններ սարքել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ. 3.— Վերցնել հրջիկներու եւ ոչ-բոլշեւիկ լրագրողներու այցելութեան դէմ դրուած արգելքները. 4.— ՄԱԿին 1952ի ընդհ. ժողովը գումարել Մոսկուայի մէջ: Ուրիշ թերթ մըն ալ կը գրէ թէ Սթալին պիտի առաջարկէ որ Չորս Մեծերը այս աշնան ժողով գումարեն Պերլինի մէջ:

ՈՍԿԻԻ ԳԻՆԵՐԸ ինկան առջի օր, Փարիզի ազատ շուկային մէջ: Եւրոպայի «ազատ գինը», որ 40ուկէս տոլար էր ուրբաթ օր, ինկաւ 38ուկէսի: Փարիզի մէջ կրամը 567 ֆրանք էր ուրբաթ օր, բայց ազատօրէն կը ծախուէր 545ի, Բշ. օր: Նափոլէոնը իջած էր 4340ի, զուից. ոսկին 3990ի, սթերլինը 4850ի: Թղթադրամ տոլարը (ազատ շուկայ) 410էն իջած էր 398ի, սթերլինը՝ 950ի:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ նախկին միւֆթին տեսակցութեան մը առթիւ ըսաւ թէ իբրեւ կրօնապետ՝ «կ՚ատէ համայնավարութիւնը. բայց իր կրօնը չի հրամայեր թոյլ տալ որ կործանի իր իսլամ հայրենիքը: Ի՞նչ կը կորսնցնենք ի հարկին համայնավարներուն մօտենալով: Ի՞նչ տուին մեզի ժողովրդապետութիւնները: Անոնք ամէն բան առին առանց բան մը տալու»: Երբ ամերիկացի թղթակիցը դիտել տուաւ թէ Նացիներուն հետ եղած էր պատերազմի ընթացքին, միւֆթին պատասխանեց.— «Մենք Նացիներուն համար չգործեցինք, այլ մեր հայրենիքին համար: Մենք պատրաստ էինք նոյնիսկ Սատանային դիմելու»:

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը սաստկանան Փարիզի մետաղագործական հաստատութեանց մէջ: Բանուորները նոր յաւելում կը պահանջեն: Արհեստակցական չորս Միութիւնները կը բանակցին, միացեալ ճակատ կազմելու համար:

ԲՈՒՐԴԻՆ ԳԻՆԸ 20 % աւելցած է Աւստրալիոյ մէջ, բաղդատելով անցեալ շաբթուան հետ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏԻՆ առթիւ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ միայն Փարիզի մէջ աշակերտներու թիւը 20 — 25.000 աւելի է, բաղդատելով անցեալ տարուան համար: Կարգ մը դասարաններ 35ի տեղ 50—60 աշակերտ պիտի առնեն, որպէսզի տեղ բացուի: Ամէնէն աւելի մանկապարտէզները եւ տարրական դպրոցներն են որ տեղ չունին:

ՓԱՐԻԶԻ 11.000 ՇԱՐԺԱՎԱՐՆԵՐԸ մասնաւոր ծրագիր մը մշակած են, անցուդարձը խափանելու համար ուրբաթ օր, իբրեւ բողոք բժշկական քննութեան օրէնքին դէմ:

ԹԻԹՕ 28 միլիոն տոլարի վարկ մը եւս պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն:

ՇԱՔԱՐԻ մասին զրոյցներ շրջած ըլլալով, թերթերը կը գրեն թէ մթերքը պիտի չպակսի, բայց գիները պիտի աւելնան: Այս տարուան արտադրութիւնը կը հաշուեն 1.250.000 թոն:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ չի կրնար Մ. Նահանգներուն վրայ արշաւել, համաձայն ծովակալ Ֆեչթելըրի, «բայց դաշնակիցները կրնան արշաւել եւ գրաւել Խ. Միութեան ռազմագիտական կեդրոնները, եթէ պատերազմ ծագի»:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Նոյեմբեր **11ին**, **Hôtel GeorgeVի** սրահներուն մէջ: Սրտիպողաբար կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Հայագիտական եւ արեւելագիտական ամէն տեսակ գրքեր՝ հայերէն եւ եւրոպական լեզուներով:

Կոմիտաս վարդապետի եւ այլ հայ երաժիշտներու գործերը:

Դիմել Librairie Orientale H. SAMUELIAN, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6): Tél. Danton 88-65, Chèque Postal Paris 1278-35:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 21ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ
ՊԱՆԵՅՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 28ին:

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin):

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ծոխ պիւֆէ:

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՄԻՋՈՑԱՒ

Դպրոցասէրի հայերէնի լեզուի մէջ առաջին հանդիսացող աշակերտուհիներուն մրցանակի համար հետեւեալ նուէրները եղած են «Յառաջ»ի միջոցով.—

Պ. Պ. Վ. Մելիքեան 2000, Գր. Աղամեան 1000, Կիրակոս Կարապետեան 1000, Ան. Հազարեան եւ ոմն Ս. Ճ. 500ական ֆրանք: Գումար 5000 ֆր.:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Տիկին Կեւլիւզար Տէր Սարգիսեան 3000 ֆր. կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, ի յիշատակ իր նորոգ հանգուցեալ քրոջ՝ ԱՆՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ, ինչպէս եւ իր բոլոր ողբացեալ սիրելիներուն յիշատակին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Փութացէք ապահովել հետեւեալ դասագիրքերը.—

Հայերէնի համար ԱՐԱՐԱՏ ընթերցանութեան ծանօթ շարքը, հեղինակութիւն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան – ընթերցարանը 100 Բ. գիրքը 200, Գ. գիրքը 300 ֆրանք:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Յ. Գազանճեան, Ա. Բ. Գ., 150, 300, 400 ֆրանք:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (ֆրնս.) Հ. Թորոսեան 800 ֆրանք:

ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, ընտրուած երգեր 400 ֆրանք:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ – ՀԱՅԵՐԷՆ, բառարան Մ. Նուպարեան 400 ֆրանք: Ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան, կրօնագիտութեան դասագիրքեր, Աղօթագիրք եւ գրական - պատմական վերջին հրատարակութիւնները:

Կեդրոնատեղի.— Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon):

Ա. Աբէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփերէթ 4 արար) եւ «ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ»:

Հարսանեկան տեսարանին պատ. Թատրոնի, երգ ու պարի խումբը հանդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցութեամբ Գէորգջանի եւ Ն. Պշտիկեանի:

Մուտք 150 ֆր.: Նաեւ թուագրեալ աթոռներ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանի օգնական ուսուցիչներէն Հր. Ն. Թորոսեանի Հայ Գրականութեան պատմութիւնը, Ֆրանսերէն լեզուով եւ Հայաստանի քարտէսով:

HISTOIRE DE LA LITTÉRATURE ARMÉNIENNE DES ORIGINES JUSQU'A NOS JOURS, par **H. Thorossian.** Préface de RENÉ GROUSSET de l'Académie Française.

Գեղեցիկ հատոր մը 384 էջէ բաղկացած, օտար լեզուով հրատարակուած առաջին գիրքն է որ կ՚ընդգրկէ հայ գրականութեան պատմութեան բոլոր շրջանները:

Գին՝ 800 ֆր. (Թղթատարի ծախքով 850 ֆր.)

Դիմել՝ Librairie des Cinq Continentsի, 18 rue de Lille, Paris (7), ինչպէս նաեւ բոլոր հայ եւ ֆրանսական գրավաճառներուն:

Dépositaire Librairie des Cinq, Continents 18 rue de Lille, Paris (7):

Փութացէք հատ մը գնել. Հազար օրինակ միայն տպուած է:

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ՚ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար:

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի.

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ **1000** ֆրանք:
2.— Մահազդ **1500** (մէկ անգամ):
3.— Հոգեհանգիստ **500** (մէկ անգամ):
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ **300**:
5.— Կը փնտռուի **150** ֆրանք (մէկ անգամ):
6.— «Կ՚ուզուի»ները երեք անգամ **1000** ֆրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ **20** առ հարիւր զեղչ:
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)
ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեյօ Քաշանի խումբը վերսկսած է իր տարեշրջանը Հոկտ. 1էն սկսեալ, ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան»ի 25ամեակը Ալֆորվիլի մէջ: Կիրակի 14 Հոկտեմբեր:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Հայ երգի օրը Մարսէյլի մէջ», ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի կողմէ: Կիրակի, 16 Դեկտ., ժամը 4ին, րիւ տ՚Ալժէի Թատրոնը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին ընկեր Վահէ Օշականի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵՅՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17, rue Ampère Cachan:

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ 5րդ տարեշրջանը կը բացուի թէյասեղանով մը, այս չորեքշաբթի, ժամը 20.45ին, Café Cadetի վերնայարկի սրահը, (métro Cadet): Մուտքը ազատ է:

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է Ֆուրկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողութեամբ: Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մօթէօրն ու անիւները նոր: Գին **180.000** ֆր.: Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց տան մէջ փինէթէ գիշերանոցներ կարելու համար գործաւորուհիներ կ՚ուզուին:

Դիմել ամէն օր ժամը 2—5 Պ. ՊԱՔՐՃԵԱՆԻ, 5 rue Ordener, Paris (18): Métro Max Dormoy:

ԾԱԽՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Փարիզի մէջ Թրիքոյի արհեստանոց մը կը ծախուի, գործելու կատարեալ վիճակի մէջ եւ լաւ յաճախորդով:

Ունի՝ մէկ circulaire մեքենայ Jauge 10:
Երկու RECTILIGNE Jauge 10: Մէկ Jauge 7:
Երկու Jauge 4: Երկու հատ Bobinoirs 12 Broches:
Հեռաձայնել Bot. 98-10:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները: ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 4 Octobre 1951 Հինգշաբթի 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6576-Նոր շրջան թիւ 1987

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՋՏԵՆ ՈՒ ԿԸ ՋՏԵՆ

Միշտ բացատրած ենք թէ բախտի խնդիր է որ եւ է հրատարակութիւն ստանալ Երեւանէն :

Երբեմն կը յաջողինք այս կամ այն թերթը, գիրքը, պարբերականը ճարել Փարիզի մէջ, օտար դրավաճառի մը միջոցաւ: Երբեմն բերել կուտանք հեռաւոր Իրանէն կամ Լիբանանէն :

Եթէ «Կուլտուրական Կապ»ին հետ կապուած բարեկամ ունիք, թերեւս ան ալ օգնէ ձեզի :

Ուղղակի Երեւան դիմել, փոխարժէքն ալ կանխիկ վճարելով, կը նշանակէ զարնել ներսէն փակուած դուռ մը:

Տակաւին չենք խօսիր զանազան ձեւերով ճարուած թերթերու եւ պարբերականներու յապաղման մասին:

Օրինակ, անցեալ Յուլիսին ստացանք «Էջմիածին» ամսագրին 1951 Յունուար - Մարտի թիւը: Եւ դեռ կը սպասենք մնացեալ թիւերուն:

Գիտէք որ նամակագրութիւնն ալ թխածոյ բարեւագիրէ մը անդին չանցնիր :

Գալով «Կուլտուրական Կապ»ին, չափազանց սահմանափակ իրաւասութիւններ ունի.

1.— «Սովետ. Հայաստան» ամսագիրը հրատարակել, իբրեւ արտածելի նիւթ :

2.— Յատկապէս մշակուած թղթակցութիւններ ճարել արտասահմանի «պրոգրեսիվ» մամուլին :

Ուրեմն ստիպուած էք աջ - ձախ իյնալ, հետեւելու համար հայրենիքի անցուդարձին :

Շատ անգամ ալ՝ Մոսկուայի թերթերն են որ օգնութեան կը հասնին:

Այսպէս, դիւրին է օրը օրին ճարել «Փրավտա»ն եւ «Իզվեստիա»ն ինչպէս եւ ռուսերէն«Գրական Թերթ»ը (բայց ոչ անոր Երեւանի հրատարակութիւնը) :

Ահա թէ ինչու շատ մը անցքեր ուշ կ'իմանանք: Յաճախ ալ կիսկատար :

Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը, «Ալիք», զոր երէկ ստացանք, նշանակալից տեղեկութիւն մը կը հաղորդէ երկար գրութեամբ մը (16 Սեպտ.):

Ամէնքդ ալ գիտէք թէ Մոսկուա բացառիկ արտօնութիւններ շնորհեց պատերազմի ընթացքին, ազգային եւ հայրենասիրական զգացումները հրահրելու համար :

Այդ արտօնութենէն օգտուեցան Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդները, սկսելով Ռուսերէն, որոնք փութացին պանծացնել հին շրջանի փառքերն ու յիշատակները :

Ինչ որ յետադիմական կը համարուէր երէկ, դարձաւ յեղափոխական, առ նուազն յառաջդիմական :

Մեր մինուճար հայրենիքն ալ օգտուեցաւ այս արտօնութենէն: Եւ իրարու ետեւէ լոյս տեսան Վարդանանք, Պապ Թագաւոր, Արայ Գեղեցիկ, Դաւիթ Բէգ եւն.: Կրթական նախարարը, Ս. Սահակեան, «Մեր Հայրենիք» երգել կուտար հայ զինուորներուն :

Րաֆֆին ալ դուրս հանեցին սեւ ցանկէն, արտօնելով անոր պատմական վէպերուն հրատարակութիւնը :

Այդ բացառիկ շնորհները շարունակուեցան պատերազմէն վերջն ալ. մանաւանդ ներգաղթի օրերուն (1946 — 47), թեւ տալով հայրենասիրական տենչերուն:

Երբ հայրենիքին դուռները նորէն փակուեցան, վերաբացուեցան հաւատաքննութեան դուռները :

Եւ ահա կը վերաքննեն ամէն բան, սկսելով պատմական վէպերէն :

Այսպէս, առաջին առթիւ մաղուեցաւ Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք»ը, եւ նոր տպագրութիւնը լոյս տեսաւ համաձայն պատուէրի :

Յաջորդաբար սեւ ցանկը անցան ուրիշ կարգ մը հրատարակութիւններ, իբրեւ «բուրժուա - նացիոնալիստական», «անցեալը իդէալականացնող» եւն.:

Եւ այժմ Րաֆֆին է որ կը խաչուի նորէն, «Կայծեր»ու կրակով :

«Ալիք»ը «Սով. Հայաստան» օրաթերթի 1951 Օգոստ. 15ի թիւէն կ'արտատպէ Խ. Հայաստանի Գրողներու Միութեան մէկ որոշումը, որուն համաձայն «Կայծեր վէպին հրատարակութիւնը համարել է կոպիտ սխալ»: (Վէպը տպուած է հայերէն՝ 1947ին, ռուսերէն՝ 1949ին):

Ի՞նչ պատճառաբանութեամբ : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՏԱԿ ԸՆԵԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Նորէն մեծ կտակ մը ամերիկացի տիկնոջ մը կողմէ — 50.000 տոլար՝ իր շանը, որ իր կարգին Տիկին մըն է:

Ներողութիւն. Օրիորդ մը քանի որ իր տիրուհին պատուիրած է ամուրի մնալ, այլապէս կը զրկուի այդ հսկայ հարստութենէն:

Ինչպէս կ'երեւայ, Տիկինը իր կեանքի ընթացքին տեսեր է որ ամէնէն հաւատարիմ բարեկամը իր շունն է, եւ օրուան օդին համեմատ եւ լեւէջները չենթարկուիր անոր սիրոյ ջերմաչափը :

Տեսած է որ չար լեզու չէ, լածին վրայ տասը աւելցնելով հարեւանին չի պատմեր :

Համոզուեր է որ համեստ է եւ երբեք չի յոխորտար իր չգիտցած բաներով, իր չունեցած յատկութիւններով :

Հաստատեր է, վերջապէս, թէ ծակաչք չէ շնիկը, օր մը օրանց տիկնոջ կերածին, խմածին, ծախսածին, հագածին դիտողութիւն չէ ըրած :

Մանաւանդ որ, շնիկը սուր հոտառութեամբ մը գիտցած է մօլտալ, երբ ժպտուն այլ ծպտուն թշնամի մը սեմէն անցած է:

Դեռ աւելին: Երանելի շնիկը երբեք չէ հարցուցած իր տիրուհիին թէ ուրկէ՞ շահած է այդ հարստութիւնը :

Շնորհիւ այս թանկագին յատկութեանց, աչքը մտած է տիկնոջ որ անվարան ունեցածը թողեր է իրեն:

Մինչեւ հոս աղէկ, բայց վէճը ասկէ վերջն է որ պիտի ծագի:

Տիկինը արգիլած է շնիկին ամուսնութիւնը : Խեղճ անասունը թերեւս մտածէ.— Ես ի՞նչ ընեմ այդ հարստութիւնը, աւելի լաւ չէ՞ր որ ընտանիք կազմէի եւ թոռներու տէր ըլլայի :

Երկրորդ, եթէ անժառանգ մեռնի, որո՞ւ պիտի մնայ 50.000 տոլարը: Պէտք է «սառեցնել» զայն եւ անձեռնմխելի պահել անգլ. դրամատուններու մէջ:

Գիտե՞ն թէ մենք մասնագէտներ ունինք, այդ գործին համար, մանաւանդ անգլ. դրամատուններու սառնարանները լաւ ուսումնասիրած վարպետներ, որոնք կտակները այդ սառնարաններուն մէջ սառեցնելով սառեցնելով իրենց կարգին սկըսած են սրտով եւ մարմինով ալ սառիլ: ՍՕՍԻ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Մարտինի Տէրէկ գիւղաքաղաքին Հայերը դատ բացած են եկեղեցին եւ կալուածները ետ առնելու համար : Բայց դրամի չգոյութեան պատճառաւ չեն կրնար դատը շարունակել: Պոլսոյ թերթերուն կարծիքով, եթէ նիւթական օժանդակութիւն ըլլայ կրնան եկեղեցին եւ կալուածները ետ առնել: Արսէն քհնյ. Մարտին գացած է եւ բաւական թիւով մկրտութիւններ եւ պսակներ կատարած : Ծերերուն եւ երիտասարդներուն հաղորդութիւն տուած, միեւնոյն ատեն խրատած է ժողովուրդը որ հայերէն եւ թուրքերէն սորվին փոխանակ քիւրտերէնի : Արսէն քհնյ. բաժնած է նաեւ նշխարք :

ԵՐԵՒԱՆԷՆ Պուքրէշ գացած է տաղանդաւոր երգահան Աղեքսանդր Յարութիւնեան, Ռումանիոյ «Երաժշտութեան Շաբաթ»ի հանդիսութեանց մասնակցելու համար: Հայ երաժշտագէտը մրցանակ ստացաւ 1948ին իր յօրինած «Տաղ հայրենիքի մասին» ստեղծագործութեամբ:Մեծ հռչակ ունին իր «Հանդիսաւոր Ներբողը» եւ «Յաղթական քայլերգը» համանուագային նուագախումբի համար:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ օդանաւային նախարարը, հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք անցեալ ուրբաթ օրուան ըմբոստութեան: Ծովային նախարարն ալ փոխուած է: Վերջին լուրերու համաձայն, ձերբակալութիւնները կը շարունակուին: Գչ. օր ձերբակալուեցաւ համայնավար կուսակցութեան նախագահական թեկնածուն: Օդանաւային բանակէն պաշտօնանկ եղան 33 սպաներ: Ամբաստանեալներէն զօր. Մէնէնտէզի դատը կը շարունակուի : Խորհրդարանը արտակարգ լիազօրութիւններ տըւած է նախագահ Փերոնի, զինեալ ուժերը վերակազմելու համար: Կրթական նախարարը ամբաստանութեան տակ առած է ճեմարանի մը ուսուցիչները, իբրեւ կուսակից դաւադիրներուն :

Մոսկուա կ'օգնէ Իրանի

ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆ ՀԵՌԱՑԱՒ ԱՊԱՏԱՆԷՆ

Երէկ, չորեքշաբթի, Ապատանէն հեռացան 330 — 350 անգլիացի մասնագէտները, համաձայն տրուած որոշման: Անփառունակ նահանջ կամ «երկրորդ Տէօնքէրք», ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերն ալ :

Իրանի կառավարութիւնը վերջին պահուն չարտօնեց որ անգլ. մարտանաւը քարափին մօտենայ, եւ մեկնողները նաւ փոխադրուեցան մակոյկներով: Այս պարագան ալ սրտնեղութիւն պատճառեց մասնագէտներուն, որոնք նախընտրելի կը համարէին օդանաւով մեկնիլ, խուսափելու համար անհաճոյ ցոյցերէ: Փոխադրութիւնը վերջացած պիտի ըլլար չորեքշաբթի կէս օրին: Անգլ. մարտանաւը անմիջապէս Պասրա պիտի փոխադրէր ճամբորդները, որոնք Լոնտոն պիտի երթան օդանաւերով: Իրանի կառավարութիւնը խոստացած էր ամէն աջակցութիւն ընծայել, ինչպէս եւ դիւրացնել մաքսային գործողութիւնները : Մասնաւոր օդանաւ մը Ապատան պիտի իջնէր, փոխադրելու համար 3 հիւանդներ եւ 16 հիւանդապահներ :

╳ Երեքշաբթի օր, երբ անգլ. մասնագէտները բեռ կը կապէին, Թեհրանի խորհրդային դեսպանը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իրանի վարչապետին հետ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ դեսպանը խոստացաւ ամէն տնտեսական աջակցութիւն ընծայել Իրանի, աւելցնելով շաքարի եւ ուրիշ ապրանքներու գումարը: Տոքթ. Մոսատեղ շնորհակալութիւն յայտնեց որ Ապահով. Խորհուրդին սովետական պատուիրակը մերժած էր Անգլիոյ գանգատը:

Մոսկուայի տնտեսական աջակցութիւնն ալ բարոյական հարուած մը կը համարուի Անգլիոյ համար, որ կը սպառնար տնտեսապէս պաշարել Իրանը :

╳ Ապահովութեան Խորհուրդը Գչ. օր չորս ժամ վիճաբանելէ վերջ, Հոկտ. 11ին յետաձգեց նիստը, սպասելով Իրանի վարչապետին, մինչդեռ անգլ. պատուիրակը խնդրած էր հարցը քննել 1 — 2 օրէն: Տասը օր պայմանաժամ խնդրած էր Իրանի ներկայացուցիչը, առանց յստակօրէն ճըշդելու թէ Տոքթ. Մոսատեղն է որ պիտի գայ :

Ռուսերը միշտ կը պնդեն թէ Ապահովութեան Խորհուրդը իրաւունք չունի քննելու Անգլիոյ գանգատը, քանի որ քարիւղի խնդիրը ներքին հարց է:

╳ Շատ յոյս չկայ որ Անգլիացիները Ապատան վերադառնան առանձին: Թերեւս միջազգային կարգադրութիւն մը որոշուի, քարիւղի շահագործման համար: Մ. Նահանգները նոր բանաձեւ մը կը մշակեն, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— Իրան պիտի պահէ քարիւղի սեփականութիւնը, բայց արտադրութիւնը եւ մանաւանդ փոխադրութիւնը կրնայ յանձնուիլ խառն ընկերութեան մը, որուն մէջ Իրան շատ բաժնեթուղթ պիտի ունենայ, առանց սակայն մեծամասնութիւն վայելելու: Մնացեալ բաժնեթուղթերը պիտի գնեն Անգլիա եւ ուրիշ պետութիւններ: Ընկերութեան վերատեսչութիւնը կրնայ վարել Անգլիացի մը :

Այս կերպով, Իրանի նաթահորերուն ազգայնացումը վիճելի չի դառնար եւ վերջ կը տրուի ներկայ անստուգութեան: Ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ, բոլորին համար ալ անտանելի է ներկայ վիճակը: Իրան չի կրնար գանձել իր եկամուտը: Արեւմուտքը զրկուած է Իրանի քարիւղէն, իսկ Խ. Միութիւնը չի կրնար քարիւղը իր կողմը հոսեցնել, աշխարհագրական պատճառներով :

Մինչ այս մինչ այն, Լոնտոն նոր միջոցներ կը փորձէ, քարիւղ ճարելու համար: Ինչպէս գրեցինք, արդէն 200.000 թոն քարիւղ գնած է Ռումանիայէն, որ բռնագրաւած է անգլիական եւ ամերիկեան ընկերութեանց ստացուածքները, առանց հատուցման :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Փախստական դաւադիրները յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով կը հերքեն այն մեղադրանքը թէ պիտի սպաննէին նախագահ Փերոնը եւ կինը:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ զինուորական յանձնախումբը ծրագիր մը մշակած է, որուն համաձայն ՄԱԿը պիտի կրնայ շրջանային պաշտպանութեան ճակատներ կազմել նախայարձակման մը պարագային, գործելու համար յանուն ընդհ. կազմակերպութեան: Այս ծրագրին գլխաւոր նպատակն է միշտ կազմ եւ պատրաստ ըլլալ, որպէսզի յանկարծակիի չգան, ինչպէս եղաւ Քորէայի մէջ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ նոր փորձեր պիտի կատարուին Նեվատայի նահանգին մէջ (Ամերիկա), զինուորական ռազմափորձերու հետ :

ՆԵՐՔԻՆ նախարարը պատասխանելով Փեթէնի փաստաբանին, կ'ըսէ թէ 5234 հոգի գնդակահարուած կամ սպաննուած են դրաւման ատեն, 3114 հոգի՝ Ազատագրութենէն վերջ եւ առանց դատի, 1325 հոգի ալ դատուելով:Ուրեմն մօտ 10 հազար եւ ոչ թէ 100.000 հոգի :

ՄԵՐ ՀՈԳԵՐԷՆ

Հարկ է, որ միշտ կրկնենք, թէ մեր այսօրուան քնաթաթախ վիճակը օր մը կրնայ յանկարծ նաւաբեկութեան առաջնորդել մեզ ազգովին: Որովհետեւ հիմա այլեւս ժամանակաւոր տագնապ մը չէ, որ կը սպառնայ մեզի, այլ մնայուն ողբերգութիւն մը:

Եթէ այսօր չըմբռնենք գալիք այս ողբերգութիւնը, ըմբռնելն ալ օգուտ պիտի չունենայ վաղը:

Եթէ այսօր թումբ չկանգնեցնենք այն զառիթափին վրայ, ուր կեցած ենք ձեռնածալ, վաղը մենք մեզ պիտի գտնենք զառիթափին ստորոտը, պարտուած ու չուառուն:

Զե՞նք տեսներ ուրեմն, որ մեր գաղութները ամէն օր կը հալին, ամէն օր բան մը կորսնցնելով իրենց հայութենէն ու հայեցիութենէն:

Ազգային ԴՐՈՇՄԸ, որ մեզ ոտքի վրայ պահեց այնքան երկար դարեր, վրայ պիտի տանք, վրայ տալու վրայ ենք արդէն վերջին քառորդ դարուն մէջ:

Պէ՞տք է թոյլ տանք, որ վերջին քառորդ դարը մեզմէ առնէ տանի, ինչ որ կրցեր ենք ստեղծել, պահել ու պաշտպանել քառասուն դարերու ընթացքին:

Մամուլին պարտքն է ազդարարի դեր կատարել. նախ մատնանշել վտանգը, տեսանելի, գրեթէ շօշափելի բանի մը վերածել զայն, ապա մտածել: Թէ ինչ ձեւով կրնանք դուրս գալ «նեղ կիրճ»էն ոչ միայն ողջ, այլ եւ առողջ:

Մենք այս պարտքն է, որ կ'ուզենք կատարել հիմա, ինչպէս կատարած էինք ասկէ առաջ ալ:

Գաղթաշխարհի թերթերէն չատեր քանի մը ամիսէ ի վեր տեսակ մը ահազանգ կը հնչեցնեն, արձանագրելով մտաւորական ուժերու նօսրացումը, գրեթէ սովը: Ինչ որ «սերունդի փրկութիւն» կը կոչենք, դատարկ բառ մը պիտի ըլլայ միայն, եթէ չկարենանք կանխել սպառնացող տագնապը:

Երկու թերթեր, «Յառաջ» եւ «Ազդակ Շաբաթօրեակ», ներկայացուցած են կարգ մը առաջարկներ, որոնց կ'արժէ անդրադառնալ, փորձելով բան մըն ալ մեր կողմէ աւելցնել անոնց վրայ:

Հաստատելէ ետք, թէ «պահակները արթուն են», բայց անբաւարար՝ քանակով ու որակով, «Յառաջ» կը թելադրէ նախ արտակարգ ճիգ մը փորձել, լայնօրէն օգտագործելով այն հաստատութիւնները, որոնք երկրորդական կրթութիւն կուտան, ապա պատրաստել տեսակ մը երկամեայ կամ եռամեայ ծրագիր՝ մասնաւորապէս կրթական մշակներ, դպրոցական վարչակազմ ստեղծելու համար: Թերթը աչքի առջեւ ունի հետեւեալ կրթարանները. 1. «Համազգային»ի Փալանճեան ճեմարանը (Պէյրութ): 2. Անթիլիասի դպրեվանքը (Պէյրութ): 3. Քարէն Եփփէ ճեմարանը (Հալէպ): 4. Մելքոնեան հաստատութիւնը (Կիպրոս): 5. Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը (Վենետիկ):

Փարիզի մեր պաշտօնակիցը կ'առաջարկէ որոշ փոփոխութիւններ կատարել այս կրթարաններու բարձրագոյն դասարաններուն մէջ, կամ լրացուցիչ դասարաններ հաստատել ուսուցիչ — ուսուցչուհիներ պատրաստելու առաջադրութեամբ:

Ուրիշ մը, Կարօ Գանթարճեան, «Ազդակ Շաբաթօրեակ»ի մէջ կը քննէ Սփիւռքի մտահոգութիւնները եւ կը յանձնարարէ կազմակերպուած պայքար մղել ձուլման վտանգին դէմ, իր կարգին առաջարկելով հետեւեալ միջոցները, իբրեւ անմիջական դարման. —

1. Կեդրոն մը հիմնել Սփիւռքի հայութեան ազգային կեանքը ղեկավարելու եւ ծրագրուած աշխատանքով ազգապահպանման գործը առաջ տանելու համար:

2. Տարածել հայկ. մշակոյթը Սփիւռքի հայութեան լայն զանգուածներուն մէջ, սատարելով հայ գիրքերու եւ թերթերու տարածման:

3. Հիմնել հայ մամուլի եւ հայ գրողներու ընկերակցութիւններ եւ կազմակերպել գրական համագումարներ, գոնէ մէկ երկու տարին անգամ մը:

4. Ուժ տալ մեր ազգային վարժարաններուն, հետզհետէ աւելցնել անոնց թիւը եւ տարուէ տարի բարձրացնել նաեւ անոնց մակարդակը:

5. Զօրավիգ կանգնիլ ազգային կազմակերպութիւններուն, մասնաւորաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ին, Հայ Օգնութեան Խաչին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որոնք կը պայքարին ազգապահպանման համար:

6. Ուժ տալ Հայաստանեայց Եկեղեցիին եւ անոր դարաւոր աւանդութիւններուն անվթար պահպանման, հոգ տանելով, որ Եկեղեցին չշեղի մեր նախնիքներուն գծած ազգային ծիրէն:

Տուած եղանք երկու թերթերուն մտահոգութիններն ու առաջարկները:

Գրեթէ նոյն մտահոգութիւնները կը վարեն նաեւ մեզ: Մեր թերթը առաջիններէն եղաւ ահազանգ հնչեցնելու համար բոլոր այն երեւելի ու աներեւոյթ վտանգներուն դէմ, որոնք կը սպառնան մեր լեզուին, գրականութեան, կրթական գործին եւ առհասարակ մեր մշակոյթին:

Կը թուի մեզի, թէ հանրային կարծիքը սկսած է գոնէ զգալ սպառնացող վտանգը:

Հարկ է մէկ կողմէ արթուն պահել այս կարծիքը, միւս կողմէ փնտռել անմիջական դարմաններ վտանգը հեռացնելու, ի վերջոյ նաեւ զայն չքացնելու համար:

Մինչեւ որ կարելի ըլլայ հաւաքական շարժում մը ստեղծել հաւաքական ճիգերով պայքարելու համար կրթական տագնապին դէմ, մտաւորական ուժերու սովին դէմ, ձուլման վտանգին դէմ, — իւրաքանչիւր գաղութի պարտքն է քայլ մը առաջ երթալ, փոխանակ քայլ մը ետ երթալու, եւ ամէն ջանք կեդրոնացնել տեղական պահանջներուն վրայ, տեղական պայմաններուն համաձայն, եւ մեր հնարաւորութեանց սահմաններուն մէջ:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ինչպէս կը սաբոտաժուէր

1947 Սեպտ. 23ին կախաղան կը բարձրանար Պուլկարիոյ Հողագործական կուսակցութեան վարիչը, Նիքոլա Փեթքով, փոխ-վարչապետ էր Հայրենասիրական ճակատին կառավարութեան մէջ, 1944 Սեպտ. 9ին, ջերմ կուսակից՝ ընկերվարական-համայնավար գործակցութեան, բայց երբ կարմիր բանակը Սոֆիա մտաւ, պուլկար բոլշեւիկներն ալ ահուսարսափի շրջան մը բացին: Հողագործական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Տոքթ. Կ. Տիմիթրով ձերբակալուեցաւ, յետոյ փախաւ: Հազարաւոր քաղաքացիներ դընդակահարուեցան կամ աքսորուեցան: Նիքոլա Փեթքով ասպարէզ նետուելով բուռն պայքար մը բացաւ կատարուած բարբարոսութեանց դէմ: Վիշինսկի Սոֆիա գնաց, զինքը «դարձի բերելու համար»: Ի զուր: Այդ օրէն վճռուած էր իր ճակատագիրը:

Շատ չանցած կը ձերբակալուէր, կախաղան առաջնորդուելու համար, դատական խեղկատակութեամբ մը:

Պուլկար ընդդիմադիրներու Փարիզի ամսագիրը, La Bulgarie libre et indépendanteն է որ կը պատմէ (23 Սեպտ.). —

1947 Յունիս 5: Սաստիկ տաք օր մըն էր: Ժամը 15.30ին, երբ երեսփոխանները կը գրաւէին իրենց տեղերը, նրբանցքները միշտ լեցուն էին Ապահովութեան տեսչութեան գործակալներով, որոնց գլուխը կը գտնուէր ոստիկանութեան վերատեսուչը, Վեսըլին Կէօրկիէվ եւ Ազգ. ապահովութեան տնօրէնը, Տիմօ Տիչէվ, երկուքն ալ համազգեստով: Վասիլ Քօլարով կը գրաւէր նախագահական աթոռը:

Նախագահը առաջարկեց մէկդի դնել օրակարգը, կարդալու համար ընդհ. դատախազին մէկ նամակը, որով կը խնդրուէր ջնջել երեսփոխան Նիքոլա Փեթքովի անձեռնմխելի հանգամանքը, որպէսզի կարելի ըլլար ձերբակալել զինքը եւ յանձնել արդարութեան:

Համառօտակի պարզուած էին առաջարկին շարժառիթները: Այս յայտարարութիւնը ըրած ատեն նախագահին ձայնը թեթեւապէս կը դողար: Խոր լռութեամբ ունկնդրուեցաւ յայտարարութեան վերջին մասը, կարծես թէ այս քստմնելի լուրը ջլատած էր, բոլորին մտածելու եւ խօսելու կարողութիւնը:

Անշուշտ առաջարկը առանց դժուարութեան քուէարկուեցաւ, հլու հնազանդ մեծամասնութեամբ: Նոյնպէս որոշուեցաւ դատախազին նամակին մէկ օրինակը, անմիջապէս ղրկել դատական յանձնախումբին, որպէսզի ժողովը օրինապէս կարենայ նոյն նիստին մէջ իսկ զբաղիլ այս խնդրով: Պարզ ձեւականութիւն մը անշուշտ:

Որոշումը չատոնց տրուած էր, հազարաւոր քիլոմեթր հեռուէն: Մոսկուան իր կամքը պարտադրած էր եւ աննկարագիր իրաւագէտներու խառնիճաղանճի մը պաշտօն յանձնուած էր կազմել ամբաստանագիր մը Նիքոլա Փեթքովի մասին, հաստատելու համար թէ դաւ մը սարքած է պետութեան դէմ: Իբրեւ թէ Փեթքով որոշած էր տապալել իշխանութիւնը այն միջոցին երբ երախան իսկ գիտէր թէ Մոսկուան էր որ աքցանի մը մէջ կը սեղմէր Պուլկարիան: Մնաց որ, Փեթքովի մղած պայքարը Մոսկուայի գործակալներուն դէմ օրինաւոր էր եւ բաց:

Պուլկար ժողովուրդին բացարձակ մեծամասնութիւնը, Նիքքօլա Փեթքովի հետ էր, երբ ան կը յարձակէր համայնավար դահլիճին քաղաքականութեան վրայ, երբ կը տեսնէր անոր կատարած աշխատանքը Պուլկարիան «սովետացնելու» եւ ռուսական բռնակալութեան թաթին տակ դնելու համար: Արդէն այս պատճառով էր որ որոշեցին Փեթքովը մէջտեղէն վերցնել և ոչ թէ որովհետեւ ան մխրճուած էր պղտոր դաւադրութեան մը մէջ:

Քուէարկութեան միջոցին երեսփ. ժողովի ընդդիմադիր խմբակը քաշուեցաւ փոքրամասնութեան իր սրահը, իսկ Նիքօլա Փեթքով չշարժեցաւ տեղէն:

Խնդրին էութիւնը ըմբռնելով, պէտք էր պարզէինք թէ ինչ դիրք պիտի բռնէինք: Որոշեցինք որ մեր ընդդիմադիր պաշտօնակիցները, անոնք որ մաս կը կազմէին դատական յանձնախումբին, ներկայ ըլլան բացառիկ նիստին եւ անմիջապէս մեզի հաղորդեն թէ Փեթքովի դէմ եղած ամբաստանութիւնը ինչ հանգամանք ունի: Ընտրեցինք նաեւ մեր այն ընդդիմադիր ընկերները որոնք երեսփ. ժողովի բեմէն պիտի պարզէին մեր դիրքը ընդհ. դատախազին պահանջի մասին:

Մենէ ոչ մէկը չվերադարձաւ մեծ սրահը ուր ժողովը կը շարունակուէր, քննելով օրակարգի սովորական հարցերը: Անհամբեր կը սպասէինք դատական յանձնախումբի տեղեկագրին: Վայրկեանները կարծես չէին վերջանար եւ մեր մտահոգութիւնը կը սաստկանար հետզհետէ, երբ աչքի առջեւ կը բերէինք այս եղերական օրուան դէպքերուն հետեւանքները:

Այս միջոցին բոլորս ալ կը հետապնդուէինք Ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնեաներէն, որոնք մենէ չատերը անձնապէս կը ճանչնային եւ այդ պատճառով ալ ղրկուած էին երեսփ. ժողով: Իրենց հսկողութենէն ազատ էինք միայն այն ատեն երբ կը քաշուէինք մեր փոքր սրահը:

Յանձնախումբին անդամները հասան: Մեր տեղերը գրաւեցինք հասկնալու համար մեզքը այն մարդուն որ արդէն կորսնցուցած էր հայր մը եւ եղբայր մը յանուն ազատութեան: Պիտի իմանայինք քանի մը վայրկեանէն թէ մեր խմբակցութեան նախագահը, ան որ ռամկավար ծնած էր, պիտի ամբաստանուէր դատախազին նամակով եւ յարակից փաստաթուղթերով, իբրեւ մեղսակից «Զինուորական Դաշնակցութիւն» եւ «Կրում Թագաւոր» կոչուած դաւադրական կազմակերպութեանց: Հրէշային եւ ծիծաղելի ամբաստանութիւն մը, որ սակայն կազմուած էր համաձայն դատական կանոններու:

Շատ լաւ հասկցած էինք համայնավարներուն նպատակը այս ամբաստանութեան համար, բայց նոյնպէս հասկցած էինք թէ բացարձակապէս անկարող ենք արգիլելու գալիք եղերական դէպքերը: Մեզի կը մնար մեր ամուր եւ հպարտ կեցուածքը:

Որոշեցինք այն ընկերները որոնք ժողովի բեմէն պիտի բողոքէին Փեթքովի երեսփոխանական անձեռնմխելիութեան բարձման եւ անոր ձերբակալման դէմ:

Դուրս ելանք մեր փոքր հաւաքատեղիէն, մեծ ժողովասրահը երթալու համար: Նիքօլա Փեթքով այդ միջոցին կը խօսակցէր «Խոնշիէյթըտ Փրէս»ի թղթակցին հետ: Մինակ էր եւ ոչ ոք գիտցաւ թէ ինչ խօսեցան իրարու հետ: Այո, այդ ճակատագրական վայրկեաններուն բացարձակապէս մինակ էր եւ ոչ ոքի մօտեցաւ կամ խօսեցաւ:

Զանգը հնչեց: Նիստը կը շարունակուէր նախագահութեամբ Վասիլ Քօլարովի: Յանձնախումբի տեղեկաբերն էր համայնավար դատաւորը, Տոքթ. Իվան Փաչեւ որ յայտարարեց թէ օրինաւոր կը գտնէ ընդհ. դատախազին պահանջը, թէ ամբաստանութիւնը փաստերու վրայ հիմնուած էր, եւ Փեթքովի ոճիրը արժանի էր ամենածանր պատիժին: Ուրեմն պէտք էր ջնջել անձեռնմխելիութիւնը:

Տեղեկաբերին յայտարարութիւնը լսուեցաւ խոր լռութեան մէջ: Համայնավար մեծամասնութեան պատկանող քանի մը երեսփոխաններ բեմ բարձրացան, համամտութիւն յայտնելով ամբաստանութեան:

Արդէն կարելի չէր մտածել թէ ոստիկանական միջոցներով ընտրուած երեսփոխաններ կառավարական որոշման հակառակ արտայայտուէին: Ամէն մարդ բանաձեւին քուէարկութեան կը սպասէր:

Ընդդիմադիր խմբակցութեան կողմէ չորս ընկերներ փաստեցին յանձնախումբին որոշման ապօրինութիւնը, եւ ճարպիկ ձեւով մը պաշտպանեցին Նիկօլա Փեթքովը: Բայց իրենց միջամտութիւնը որեւէ արդիւնք չունեցաւ, որովհետեւ ոչ ոք կրնար փոխել Մոսկուայէն տրուած հրաման մը:

Վերջապէս խօսք տրուեցաւ ամբաստանեալին, Նիքօլա Փեթքովի: Իր բարեկամները նոյնիսկ թշնամիները, իրենց շունչը բռնած՝ կը սպասէին իր ճառին:

Փեթքով բեմ բարձրանալով, սկսաւ ոչ թէ ինքզինքը պաշտպանել, ինչպէս կը սպասէին բոլորը, այլ բուռն պարսաւաճառ մը արտասանել համայնավարներու աւելնարարու կարգուսարքին դէմ: Բոլոր երեսփոխանները քար կտրած էին եւ խոր լռութիւն մը կը տիրէր մինչեւ այն վայրկեանը երբ օրուան դիկտատորը, Ժորժ Տիմիթրով այլեւս չկրնալով ինքզինքը զսպել, պոռաց ատելավառ շեշտով մը.

— «Խօսէ՛, խօսէ՛, օգտուէ քեզի տրուած վերջին պատեհութենէն:

Ամէն մարդ կը հասկնար այս խօսքերուն ահաւոր իմաստը, խօսքեր որոնք բացորոշապէս կը նշանակէին թէ Նիքօլա Փեթքով արդէն իսկ դա-

Ի՞նչ եղան երկու հայորդիները

— «Յառաջ»ի մէջ, ժամանակին գրած էիք երկու հայ որբերու մասին։ Եթէ չեմ մոռցած մեծը հովանաւորած էր Կապոյտ Խաչը, դնելով Վիթրիի նահանգային արհեստից վարժարանը, փոքրի համար հովանաւոր կը փնտռէինք։ Կրնա՞մ իմանալ, թէ ի՞նչ եղան այդ տղաքը։

— Ինչո՞ւ ոչ, թերեւս ուրիշներն ալ հետաքրքրէ այդ խնդիրը։ Կ'արժէ որ ձեր հարցումին պատասխանեմ հրապարակաւ։

Այո, մեծը՝ Սարգիս Թաթարեան, Մարզուանցի, եղաւ, ու մնաց սանը Կապոյտ Խաչի։ Երեք տարի չարունակ Հ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը, նաեւ Շրջ. վարչութիւնը հոգացին տղուն ոչ միայն նիւթականը, հագուստ-կապուստը, եւ եղան հարազատ մայր ու քոյր, ամէն չաբաթ եւ կիրակի օրերին, տօնական եւ ամառնային արձակուրդին լայն բանալով անոր առջեւ ընտանեկան յարկի ջերմացնող դուռը։

Սարգիսը սորվեց նաեւ հայերէն գրել կարդալ, բայց ոչ ազատ խօսիլ, քանի որ քիչ էր հայկական միջավայրում անցուցած իր ժամանակը։ Այնուամենայնիւ, նա գտաւ իր ազգութիւնը, սիրեց իր ազգը, եւ ամէն տեղ հպարտութեամբ է ասում իր հայ լինելը։

Այս տարի նա վերջացրեց դպրոցը, արհեստով մեքենավար, եւ որպէս յառաջադէմ աշակերտ, դըպրոցի տեսչութեան թելադրութեամբ, իր ուսումը չարունակելու համար, ուղարկուեց Ռոչֆորի օդանաւային գինուորական վարժարանը։

Կապոյտ խաչը չարունակում է իր հովանաւորութիւնը, ու պիտի մնայ միշտ մայր ու քոյր նրա համար։

Փոքրին համար՝ Նորայր՝ Փարիզը չարձագանգեց ոչ իր որբախնամ, բարենպատակ միութիւններով, ոչ էլ անհատական հովանաւորով։

Բայց «Յառաջ»ի յօդուածը ունեցաւ իր արձագանգը եւ պատասխանը հնչեց հեռաւոր Մարոքէն՝ Ռապա։

Մարզուանցիի զաւակ, Մարզուանը չյիշող, քանի որ փոքր տարիքին է հեռացել հայրենիքէն, Պ. Յ. Գազանճեան տէրը Verger de «Mon Refuge»ի, չկրցաւ անտարբեր մնալ հայորդու կանչին։

Առանց ճանաչելու տղուն ծնողները, կեանքին հմտօրէն ծանօթ մի անձ, գիտնալով հանդերձ, թէ որքան դժուար է որբանոցում մեծացած, ապարակներում ինքնապլուխ ապրած 13—14 տարեկան մի տղու հովանաւորելը, կանգ չառաւ ոչ մէկ դժուարութեան առջեւ։ Բոլոր ծախքերը հոգալով, Կապոյտ Խաչի աջակցութեամբ, առաւ տղան որբանոցի տեսչութենէն, եւ տարաւ իր մօտ, Ռապա։ Դրաւ ֆրանսական արհեստից վարժարան, եղաւ հայր նրա համար, հոգաց ոչ միայն նիւթականը, եղաւ նաեւ դաստիարակ, ուղղելու համար տղուն նկարագրի թերի կողմերը։

Նորայրը՝ ինչպէս նաեւ մեծ եղբայրը՝ ուշիմ հայորդի էր, եղաւ լաւագոյն աշակերտը իր կարգի մէջ, ուղղեց նաեւ իր վարքը, ու այսօր գոհունակութեամբ լեցուց իր բարերարի սիրտը։ Պ. Յ. Գազանճեանը հեծանիւ է դնել Նորայրի համար, որպէսզի երեկոները տուն գայ, եւ ապրի ընտանեկան յարկում։ Ներկայիս կ'ուզէ հոգալ նաեւ մէկ ուրիշ որբի դպրոցական ծախքերը։

Անտէր չեն մնար հայ որբերը, քանի դեռ կան հայ ազգի մէջ Կապ. Խաչ եւ Գազանճեաններ։

ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

տապարտուած է եւ ձերբակալուելով կախաղան պիտի առաջնորդուի, խորհրդարանէն դուրս ելած ատենը։ Բայց Փեթքով չարունակեց նոյն վճռական չեշտով.

— «Մեր ընտանիքը արդէն տուած է երկու զոհեր, յանուն ազատութեան,— հայրս եւ եղբայրս։ Գիտեմ որ իմ ճակատագիրս ալ տարբեր պիտի չըլլայ, բայց կ'ուզեմ մեռնիլ, որովհետեւ այդպէս պիտի ազատի պուլկար ժողովուրդը»։

Յետոյ բեմէն վար իջնելով պոռաց.— «Կեցցէ Ազատութիւնը»։

Երեսփ. ժողովի նախագահը կը պատրաստուէր քուէարկելու բանաձեւը, երբ ընդդիմադիր երեսփոխանները, դուրս ելլելով սկսան երգել հայրենասիրական երգը «օղջ է»։

Անմիջապէս Ներքին նախարարին մէկ ազդանշանին վրայ, մեծամասնութեան երեսփոխանները զինուած ատրճանակներով եւ մետաղեայ բռունցքներով, վայրենօրէն խոյացան մեր վրայ։ Մեր ընկերներէն չատերը ծեծուեցան ժողովասրահին մէջ, իսկ անոնք որ դուրս ելանք անգթօրէն խոշտանգուեցան ապահովութեան պաշտօնեաներուն կողմէ։

Կէս գիշերին ջնջուած էր Ն. Փեքթովի անձեռնմխելիութիւնը, բայց ծեծկուեցանք դեռ երկար ատեն։ Ընդդիմադիր երեսփոխաններու գրեթէ կէսը վիրաւորուած էր ծանրապէս։

Նիքօլա Փեթքով գիշերանց բանտ փոխադրուեցաւ ոստիկանութեան սեւ կառքով։

Թ. Ա. Թ.

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ ՄԸ ՈՐ ՀԱՅ ՄՕՐ ՄԸ ԶԱՒԱԿՆ ԷՐ

Վերջերս Հալէպի մէջ, Սիմէնթի մեծ գործատան մը քարտուղարը ճաշ մը տուած է իր գերմանացի երկու ճարտարապետներուն։

Սեղանին սպասարկող տարիքը առած հայ սպասուհին հետաքրքրութեամբ դիտած է հիւրերէն մէկուն ձեռքին վրայի մասնաւոր նշանները, ապա չկարենալով դիմանալ հարցուցած է Գերմանացիին ո՞ւր ծնած եւ ո՞րու զաւակը ըլլալը։ Գերմանացին պատասխանած է թէ առաջին Մեծ Պատերազմին ծնած է Միջին Արեւելքի մէջ, սակայն ծնողքը կորսնցուցած ըլլալով, իբրեւ որբ եղբօրը հետ Գերմանիա տարուած է։

Տրուած տեղեկութենէն, հայ սպասուհին ճանչցած է տարիներէ ի վեր կորսնցուցած զաւակը։

Լաց, գիրկընդխառնում, համբոյրներ ... Ու ներկաները մասնակից եղած են իրար գտած մայր ու զաւակի երջանկութեան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԱՓԱՌՈՂ ԱԼԻՔՆԵՐ (բանաստեղծութիւններ, 1948—1951)։ Գրեց՝ Հ. Եփրեմ Տէր Ղազարեան, Վենետիկ, 1951։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻՆԵՐՈՒՆ

Տիգրանակերտի վերաշինաց Միութիւնը հետեւեալ կոչը կը հրատարակէ.—

Սիրելի հայրենակիցներ,

Տիգրանակերտի Վերաշ. Միութիւնը Ֆրէզնոյի մէջ՝ իր 1951ի տարեկան ընդհ. անդամական ժողովին մէջ կայացուց հետեւեալ որոշումը։

«Պատրաստել ու հրատարակել Տիգրանակերտի նահանգին հայութեան պատմութիւնը՝ անոր ազգային, քաղաքական, մշակութային, տեղագրական, վաճառականական, արհեստագիտական ու յեղափոխական բոլոր մարզերով, մինչեւ 1915ի տարագրութեան դէպքերն ու մինչեւ մեր օրերը սփիւռքի մէջ»։

Այս նպատակին համար առաջադրուած է պիւտճէ մը եւ ընտրուած է յատուկ յանձնախումբ մը, որ Տիգրանակերտի ուրիշ հայր. միութեանց աջակցութեամբ գլուխ հանէ այս մեծ գործը, յաւերժացնելու համար մեր ծննդավայր քաղաքին ու նահանգին պատմական նշանակութիւնն ու կատարած նշանակելի դերը հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ։

Կ'ըմբռնէք, հայրենակիցներ, թէ այսպիսի պատմութիւն մը, որպէսզի լիակատար ըլլայ կը կարօտի կարող աշխատողներու, ճոխ նիւթերու, հայրենակցական սերտ համագործակցութեան, լարուած ճիգերու եւ խոշոր ծախսերու։ Մենք կը խոստովանինք, թէ միայն մեր ուժերով անկարելի պիտի ըլլայ Տիգրանակերտի պատմութեան այս ծրագիրը գործադրել։

Ուստի կոչ կ'ուղղենք արտասահմանի ամէն կողմերը տարտղնուած մեր բոլոր հայրենակիցներուն, որ անխտրօրէն օժանդակեն մեզի, անհատապէս թէ հաւաքաբար, մեզի փութացնելով Տիգրանակերտի նահանգի հայութեան կեանքին կապուած որեւէ պատմութիւն, հէքեաթ, աշուղական երգ, աւանդութիւն, տեղեկութիւն, յօդուած, գրքոյկ, գիրք, լուսանկար, որ կրնայ օգնել յանձնախումբիս, առաջադրուած հատորը կարելի եղածին չափ անթերի եւ ամբողջական ընելու համար։ Առ այդ, կը թելադրենք կազմել տեղական մարմիններ ձեռնհաս անձերէ, խնդրելով որ յարաբերութեան մտնեն մեզի հետ։

Կը դիմենք նաեւ Տիգրանակերտի նահանգի հայրենակցական, Ուսումնասիրաց, Վերաշինաց եւ Մշակութային բոլոր միութեանց, քաղաքական կազմակերպութեանց եւ կրօն. հաստատութեանց ու յարանուանութեանց, առեւտր. տուներու եւ մասնագէտներու, որ հաճին մերտրամադրութեան տակ դնել ամէն փաստաթուղթ, վաւերագիր, նըկար կամ պատմական նիւթ, որ Տիգրանակերտի պատմութիւնը լիակատար դարձնելու պիտի օգնէ, զայն մինչեւ մեր օրերը հասցնելով։ Կը խոստանանք մեզի տրամադրուած ամէն վաւերաթուղթ, նամակ, լուսանկար կամ գիրք պահել լաւ վիճակի մէջ ու վերադարձնել տէրերուն, եթէ այդպէս փափաքին։ Այս բոլորին եւ ուրիշ որեւէ պայմանի մասին կը խնդրենք անմիջապէս հաղորդակցութեան մտնել յանձնախումբիս հետ։

Հասցէ.— Mr. Nishan H. Simsarian, 353 Blackstone Avenue Fresno 1, Calif.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԶԱԲՈՒՂՈՆ

Բ.

Լուսինին պէս խաւար պէտք էր, որպէսզի փայլէր. էապէս աղջամուղջի դշխոն էր այս աղջիկը։

Ու գողը, իր յարափոփոխ այլակերպութիւններովը, ամէն գիշեր նոր նոր սիրահար մը կը թըւէր իր աչքին, եւ այսպէս ամէն հասակները ու ամէն գոյները կարգով կը ծնրադրէին իր առջեւ, դիւթական անուրջ մը չինելով ամէն ատեն։

Գ.

Սկիզբները Վասիլիկ երջանիկ եղաւ այսպէս։ Բախտին չէ՞ր նմաներ քիչ մը այս անտեսանելի սիրահարը, որ աշխարհքը կը կողոպտէր զինքը յափրացնելու համար ամէն ճոխութիւններով։

Օր մը սակայն այս ամէնը ծաղրելի թուեցան իր աչքին։ Իր զաղտագողի ու թաղուն երջանկութիւնը բան մը կը կորսնցնէր այսպէս ծածուկ մընալով եւ չկրնալով ուրիշներուն ցուցուիլ։ Երեւակայեցէք մեծագին ադամանդ մը, որ յաւիտեան տուփի մը մէջ փակուած մնալու դատապարտուած ըլլայ ու չկրնաք օր մը կուրծքերնուդ վըրայ դնելով դիմացիններդ շլացնել։

Իր բոլոր վայելքները, իր բոլոր ունեցածը այս գոցուած ադամանդին տպաւորութիւնը կը թողէին։ Ինքը մանաւանդ, ցուցամոլ էակ, չէր կրնար գոհանալ կեանքի այն ներքին ու լուռ ներդաշնակութեամբը, որ ահա իր ձեռքին տակն էր եւ որ դուրսը արձագանգ չէր ձգեր. մարդիկ կան, որ դերասաններ են աշխարհիս վրայ. իրենց սեփական կեանք ու գոյութիւն չունին եւ ուրիշներուն համար կ'ապրին միայն. հանդիսատեսներ պէտք է ասոնց պէսներուն, ու կեանքը հրապոյր չունի եթէ զիրենք դիտողներ պակսին. դերասաններ՝ որ յանձն չեն կրնար առնել թափուր սրահի մը առջեւ ներկայացում տալ։

Այսպէս էր Վասիլիկ. իր մեկուսացումը լըքում կը նշանակէր. ոչ ոք իր երեսը կը նայէր փողոց ելած ատեն. գեղին բոլոր երիտասարդները իր հրապոյրներէն կը դողային։

Հիմա պչրանքի արուեստը կը փորձէր անոնց դէմ, թոյլ ու երերուն քալուածք մը առած էր, որ նուրբ մարմինին ամէն խաղերը կը մատնէր, եւ այսպէս ցանկութեան տաք հով մը կը տարածէր չուրջը ու օձի նայուածք մը, որուն հանդիպողը կը կախարդուէր։

Օր մը տղուն մէկը կապուեցաւ անոր ու հետը ամուսնանալ առաջարկեց. այն վայրկեանէն զուգին սէրը անտանելի լուծ մը դարձաւ իրեն։ Ալ չկրցաւ սպասել անոր, գիշերները լուսցնել, ժամադրութիւններուն գտնուիլ, սա պարտէզին մէջ, կամ ան լերան վրայ. ամէն առթիւ զանգատեցաւ, բողոքեց ու լացաւ. միւսը կը զարմանար. ինչո՞ւ այս արցունքը, չէ՞ մի որ առաջուան պէս կը սիրէին իրար. ի՞նչ փոյթ մնացածը. Զաբուղոն իր առանձնացած կեանքովը, միամիտ մարդու յատուկ անծալք գաղափարները կը պարզէր։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ ասոր վերջը, կը հարցնէր աղջիկը։

Ասոր վե՞րջը. Զաբուղոն երբեք չէր խորհած ատոր. ընդհակառակն կը փափաքէր, որ վերջը չգայ։

Այն ատեն յուսահատած՝ յօժարութեամբ բաժանում ձեռք բերելէ այս նշանտուքէն, որ օրհնուած պսակէ աւելի ամուր ու հաստատ կ'երեւար դիւայինխորհուրդ մը անցաւ մտքէն.գիշեր մը ոստիկանները կանչեց ու ձերբակալել տուաւ Զաբուղոնը։

Դ.

Քարաշէն պատերուն, երկաթէ ամրափակ դուռներուն ետին կը սլքտան, սպասելէ վհատած, կամքի պարտասումի մը մէջ անզգայ եւ անտարբեր դառնալով տարիներու անվերջ հոլովումին։

Անակնկալ փրկութեան մը յոյսը, առջի օրերուն ակնկալութիւնը, չատոնց լքած է զիրենք եւ հիմակ նախասահմանեալ թուականին սպասելով միայն, կծկուած կը մնան այդ տեղ ժամերով, չորս դին բարձրացող պարիսպներուն տակ բուսած հսկայ սունկերու նման։

Ամէն հասակները ու ամէն տարիքները կան հոս, այս դիմացկուն քարէ արգանդին մէջ, որ Թիւրան կը կոչուի եւ որ այս մարդիկը պիտի վերածնի օր մը, պիտի արտաքսէ իր ծոցէն դուրս յամերամ յղացումներով։

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԱՀԻՃԸ, Ժիւլ Տէֆունօ, մեռաւ 74 տարեկան հասակին մէջ, սրտի հիւանդութենէ, ինչպէս իր նախորդը, Տէպլէր (կնոջ մօրեղբայրը) որ կիյեօթինը վարած էր 40 տարի։ Տէֆունօ պաշտօնի կոչուած էր 1939ին, բայց Տէպլէրի օգնականն էր 1909էն ի վեր։ Դահիճի պաշտօնը միշտ ընտանեկան գործ մը եղած է Ֆրանսայի մէջ եւ օրուան պաշտօնեան իրաւունք ունի նշանակելու իր յաջորդը։ Տէպլէրի հայրը, մեծ հայրը եւ պապը կիյեօթինի վարիչներն եղած են յեղափոխութենէն ի վեր։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարին մէջ, յաղթանակ մը տարաւ ձախ թեւը (Պէյվըն), չահելով գործադիր մարմնի եօթը աթոռներէն չորսը։ Բայց կազմակերպութեան արհեստակցական թեւը անմիջապէս վերջնագիր մը ուղղեց, պահանջելով համակերպիլ մեծամասնութեան որոշումներուն։— Չըրչիլ անխնայ կը ճաղկէ օրուան իշխանութիւնը, ընտրական պայքարին առթիւ։

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ կատարուած քննական պտոյտէն վերջ, Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին պետը, զօր. Պրէտլի Թոքիօ վերադառնալով, հաւաստեց թէ դաշնակիցները պիտի յաղթեն, եթէ նոյնիսկ զինադադարի բանակցութիւնները խըզուին։ Իր կարծիքով, երբեք այսքան զօրաւոր եղած չէր Ազգաժողովին բանակը։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավարները կրնան մեծ դժուարութիւններ պատճառել պատերազմի մը պարագային, իբրեւ հինգերորդ գունդ, դաղտնի բըջիջներ ունենալով բանակին, ոստիկանութեան, փոխադրութեանց եւ ուրիշ սպասարկութեանց մէջ։ Ներքին նախարարութիւնը այս յայտարարութեամբ կ'ուզէ արթուն պահել հանրային կարծիքը։ Իտալիոյ համայնավարներուն թիւը կը հաշուեն 2.500.000։ Հաղորդակցութեանց պաշտօնեաներուն 70 %ը, երկաթուղիներու պաշտօնեաներուն 65 %ը համայնավարներ են։

ԹՐԻԷՍԹԷԻ մասին իր դրած պահանջներէն պիտի հրաժարի մառեշալ Թիթօ, եթէ Մ. Նահանգները զինուորական օգնութիւն հասցնեն։ Այս լուրը կը հաղորդէ իտալական թերթ մը, պնդելով թէ վստահելի աղբիւրէ մը իմացած է։ Թիթօ համաձայն է նաեւ որ ամերիկեան խարիսխներ հաստատուին Եուկոսլաւիոյ մէջ։

ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ երէկ սկսան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, մասնակցութեամբ 160.000 անգլիացի, ֆրանսացի եւ ամերիկացի զինուորներու։ Պիտի տեւեն ութ օր։ Ամերիկեան նաւեր ալ պիտի մասնակցին, Հռենոսի մէջ։

ՓԱՐԻԶԻ մեծ պողոտաներու առեւտրականները որոշեցին բոլոր լոյսերը մարել երէկ, չորեքշաբթի եւ խաւարման գիշեր մը հաստատել, իբրեւ բողոք երթեւեկի նոր օրէնքին դէմ որ կը պարտադրէ մէկ ուղղութեամբ քշել կառքերը (sens unique)։

ԿԱԹԻ արտադրիչները գործադուլ սարքեցին կարգ մը նահանգներու մէջ։ Կը պահանջեն լիտրը 34 ֆրանք ագարակին մէջ, այսինքն 40 % յաւելում, ինչ որ կրնայ 52ի բարձրացնել փոքրաքանակի, իսկ 900 ֆրանքի՝ կարագին գինը։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեք մարզպանները կը շարունակեն բանակցիլ գերման վարչապետին հետ, նոր կարգուսարք մը հաստատելու համար, իբրեւ նախաքայլ հաշտութեան դաշնագրի։ Տոքթ. Ատընաուըր աւելի լայն իրաւունքներ կը պահանջէ, վերահաստատելու համար Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը։ Ուրիշ հոսանքներ ալ բացարձակ հաւասարութիւն կը պահանջեն։ Վարչապետը ազդարարութիւն մը ուղղեց նախկին Ռազմիկներու Միութեան, որպէսզի խոհեմութեամբ գործեն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Սուրիոյ ֆութպոլի ախոյեան «Վասպուրական» խումբը Պոլիս պիտի երթայ Հոկտ. 5ին։ Մրցումը կազմակերպուած է Ֆէնէրպահչէ խումբին կողմէ։ Հայկ. խումբը պիտի մրցի Հոկտ. 6, 7, 9ին, Ֆէնէրպահչէի, Պէշիկթաշի եւ Պէյօղլու - Սփորի դէմ։ Առաջին անգամն է որ հայկական խումբ մը Պոլիս կ'երթայ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գորգիկեան փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրեն Յառաջի տարածման համար, ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ, ցաւակցութիւն յայտնելով Տէր եւ Տիկին ընկեր Խ. Մկրտիչեանի, ընկեր Պետրոս Պետիկեանի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon)։

Ա. Արէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփէրէթ 4 արար) եւ «ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ»։

Հարսանեկան տեսարանին պատ. Թատրոնի, երգ ու պարի խումբը հանդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցութեամբ Գէորգջանի եւ Ն. Պշտիկեանի։

Մուտք 150 ֆր.։ Նաեւ թուագրեալ աթոռներ։

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin)։

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ։ Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine)։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ։ Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ճոխ պիւֆէ։

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն։

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Նոյեմբեր 11ին, Hôtel George Vի սրահներուն մէջ։ Ստիպողաբար կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՐՏԱԽԱԶԴ ԱՐՔ.Ի ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆ.— Այս կիր. Հայոց եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի կատարուի նորոգ վախճանեալ ԱՐՏԱԽԱԶԴ ԱՐՔ.ի համար։ Եկեղեցական երգեցողութիւնները պիտի կատարուին նորակազմ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ տոքթ. Համբարձումեանի կողմէ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոլսոյ Արեւելագէտներու համագումարին անդամներէն Պ. Ա. Սաֆրաստեան վերադարձած ըլլալով, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը թէյասեղան մը սարքած է ի պատիւ իր հայրենակցին, այս շաբաթ ժամը 21ին, Café Noaillesի սրահին մէջ։

ԼԻՈՆ, 2 Հոկտ.— Պ. Ոսկիան Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Գրիգորեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Ագնէս Գասապեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գարեգին Եաղմուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Գույումճեան (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Եաղմուրեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Փափազեան եւ զաւակները (Շավիլ), Տէր եւ Տիկ. Պաղտասար Քիւլչէեան եւ զաւակները (Շավիլ), Տէր եւ Տիկ. Գալայճեան եւ զաւակները (Շավիլ), եւ բոլոր պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՎԱՍԻԼԻԿ ԵԱՂՄՈՒՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գասապեան, Գոնիացի)

որ տեղի ունեցաւ 75 տարեկան հասակին, Պրօն Ազիլի հիւանդանոցին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, այսօր, հինգշաբթի, 4 Հոկտ. առտուան ժամը՝ 9ին, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Պրօն Ազիլի գերեզմանատունը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գօճաօղլանեանէ 1000 ֆր.։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքները վերսկսան Հոկտ. 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, La Barre, rue de Chateau Posteին յարակից սրահին մէջ. Կը հրաւիրուին Անկէնի, Լա Պառի, Մօնմօրանսիի եւ Սուասիի, Սէն Կրասիէնի, Տէօյլի բոլոր հայ մանուկները։ Կը խնդրուի ծնողքներէն որ առաջնորդեն իրենց զաւակները արձանագրելու համար։ Դասաւանդութիւնները պիտի կատարուին ձրի, եւ սակայն Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ եւ երախտագիտութեամբ պիտի արձանագրէ նուիրատուութիւնները։— (Կնիք)

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Դպրոցի վերամուտի արձանագրութիւնները կը կատարուին 4 եւ 11 Հոկտ. հինգշաբթի օրերը Ֆրանս. վարժարանին մէջ, առտուն ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ 2—5:

×

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութեան Հայկազեան վարժարանը կը վերաբացուի այսօր հինգշաբթի 4 Հոկտ., ժամը 9էն իրիկուան 4.30։ Ծնողները կը հրաւիրուին առաջնորդել իրենց զաւակները, սորվելու համար մեր սիրական եւ անոյշ մայրենի լեզուն։

Նոյնպէս արհեստի հետեւող պատանիներու եւ պատանուհիներու համար գիշերային մասնաւոր դասընթացքներ կան երկուշաբթի եւ հինգշաբթի իրիկուններ, ժամը 7էն սկսեալ։

Դասաւանդութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյն շէնքին մէջ, 69 rue Louis Blanc։

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ'ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար։

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի.

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ 1000 փրանք։
2.— Մահազդ 1500 (մէկ անգամ)։
3.— Հոգեհանգիստ 500 (մէկ անգամ)։
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ 300։
5.— Կը փնտռուի 150 փրանք (մէկ անգամ)։
6.— «Կ'ուզուի»ները երեք անգամ 1000 փրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ 20 առ հարիւր զեղչ։
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ։

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար։

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Հայ երգի օրը Մարսէյլի մէջ», ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի կողմէ։ Կիրակի, 16 Դեկտ., ժամը 4ին, րիւ տ'Ալժէի թատրոնը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին ընկեր Վահէ Օշականի բնակարանը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17, rue Ampère Cachan։

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Պիվէռ, M. Orssalinoի սրճարանի ետեւի սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է ֆուրկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողութեամբ։ Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մօթէօրն ու անիւները նոր։ Գին 180.000 ֆր.։ Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց տան մէջ ֆինէթէ գիշերանոցներ կարելու համար գործաւորուհիներ կ'ուզուին։

Դիմել ամէն օր ժամը 2—5 Պ. ՊԱՔՐՃԵԱՆԻ, 5 rue Ordener, Paris (18)։ Métro Max Dormoy։

ԾԱԽՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Փարիզի մէջ թրիքոյի արհեստանոց մը կը ծախուի, գործելու կատարեալ վիճակի մէջ եւ լաւ յաճախորդով։

Ունի՝ մէկ circulaire մեքենայ Jauge 10:
Երկու RECTILIGNE Jauge 10: Մէկ Jauge 7:
Երկու Jauge 4: Երկու հատ Bobinoirs 12 Broches:
Հեռաձայնել Bot. 98-10:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ

Իսի լէ Մուլինոյի Café des Sportsի «Ազատ» սրահը (4 rue de la Défense) վերաբացուած է նախկինին պէս։ Անոնք որ կը փափաքին վարձել հարսանիքի, նշանտուքի, մկրտութեան եւայլն համար, կրնան դիմել Madame Elèneի, ութ օր առաջ կամ հեռախօսել՝ Mic. 37-03։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 5 Octobre 1951 Ուրբաթ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6577-Նոր շրջան թիւ 1988

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԿՈՊԻՏ ՍԽԱԼԸ»

Ուրեմն իմացանք Երեւանի վերջին նորութիւ-նը, — Գրողներու Միութիւնը բանաձեւ մը քուէ-արկած է, որով «Կայծեր»ու հրատարակութիւնը կը համարուի «կոպիտ սխալ»:

«Ալիք»ի աշխատակիցը, Հ. Օրիօն, հետեւեալ ձեւով կը բացատրէ այս որոշման պատճառները, քաղելով «Սով. Հայաստան» օրաթերթի Օգոստ. 15ի թիւէն. —

ա) «Կայծեր» վէպի մէջ Րաֆֆին մեղադր-ւում է Հայերին ստրկամտութեան մէջ տեսնելու մտայնութեամբ, որով եւ Րաֆֆին նուաստաց-նում է Հայերի ազգային արժանապատուութիւնը, կարծես աւելի գիտակցաբար :

բ) Րաֆֆին դատապարտելով թիւրքական բռնակալութեան հայ գործակալներին, ընդհան-րացնում է այդ մատնիչների վարքագիծը եւ դա համարում է Հայերի ազգային բնաւորութեան յատկանիշը, կամ Հայի վատ յատկութիւններից մէկը :

գ) «Կայծեր» վէպի ամենաարատաւոր կող-մերից մէկն էլ այն է, որ Րաֆֆին այս վէպում ստորաքարշութիւն է անում ամերիկեան կապիտա-լիստների առջեւ, նրանց ներկայացնում իբրեւ «Ա-սիայի քաղաքակրթիչներ» :

դ) Խորհրդահայ մտաւորականութեան չար-չրկող մէկ ցաւն այն է, որ Կայծեր վէպի հերոս-ները՝ Կարօն, Ասլանը, Սաքօն բարձրագոյն կըր-թութիւն են ստանում Ամերիկայի Միացեալ Նա-հանգներում, այն էլ ամերիկեան կապիտալիստնե-րի «ողորմածութեամբ»: Թէեւ յայտնի է, որ հայ երիտասարդութիւնը բարձրագոյն կրթութիւն էր ստանում ռուսական համալսարաններում, Պե-տերբուրգում, Մոսկուայում :

Անոնք որ ծանօթ են բոլշեւիկեան բարքե-րուն, գիտեն թէ ինչ կը նշանակէ այս չքնաղ պատճառաբանութիւնը :

Գիտեն, նաեւ, թէ ո՛ւր կրնայ յանգիլ :

Ո՛ր եւ է բանաձեւ, պարսաւ ըլլայ թէ գնա-հատում, կը ծառայէ իբրեւ ուղեցոյց ապագայ գործունէութեան :

«Կոպիտ սխալ» հռչակելով «Կայծեր»ու հրա-տարակումը, Երեւան կը հետեւի կեդրոնէն ար-ձակուած նոր մարտակոչի մը, — սաստկացնել պայքարը «նացիոնալիստական» ձգտումներուդէմ:

Ամէնէն չարաշուք պարագան այն է որ, այս անգամ ալ «պարտիան» — կուսակցութիւն — ապարէզ նետուած է միջնադարեան հաւատա-քննութեան «ճիգմէ»ներով :

Դժբախտաբար լրիւ տեղեկութիւններ կը պակսին, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար նոր հաւատաքննութեան մասին :

Վերջերս անթելը կը հաղորդէր թէ նոր սաստի մը արժանացած են Յովհ. Շիրազ եւ Ս. Տարօնցի, երկուքն ալ բանաստեղծ:

Պիտի չզարմանանք, եթէ աւելի ծանրակշիռ լուրեր հասնին, ուղղակի կամ անուղղակի :

Ատենէ մը ի վեր սառնաշունչ քամի մը կը փչէ Մոսկուայէն :

Դեռ վերջերս կասկածելիներու ցանկը անցան երկու հեղինակներ, մէկը՝ Ուկրայնացի, միւսը Ուզպէկ :

Երկուքին ալ ստեղծագործութիւնները — ե-րաժշտական եւ պատմական — ջերմապէս գնա-հատուած էին տարիներ առաջ: Բայց այժմ կը դատապարտուին իբրեւ «ուղիղ գիծ»էն շեղած :

Հաւատաքննիչները ոչ միայն անցեալի փա-ռաբանութիւն, այլ եւ անջատական ձգտումներ կը մատնանշէին անոնց արտադրութեանց մէջ :

Դեռ նոր է ակադեմական Տարլէի դէմ ար-ձակուած վճիռը :

Մարդը նախանձելի բարձունքի մը հասած էր իբրեւ պատմագիր: Եւ յանկարծ գետին գլորեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ խեղաթիւրած է 1812ի Նափոլէոնեան արշաւանքին պատմութիւնը, Ռուսերուն վերագրելով Մոսկուայի հրկիզումը:

Ամբաստանագիրը, որ հրատարակուեցաւ «Բոլշեւիկ» ամսագրին մէջ, ուրիշ մեղքեր ալ կը վերագրէր, որոնց մասին խօսած ենք արդէն :

Ինչո՞ւ զարմանալ որ Երեւանի մէջ ալ անմի-ջապէս բարեւի կենալով, «կոպիտ սխալ» կը հռչակեն «Կայծեր»ու հրատարակութիւնը :

Փառք տուէք որ «պատերազմի հրձիգ» ան-ուանած չեն Րաֆֆին, այդ պատմական ստեղծա-գործութեան համար ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՂԹ ՉԿԱՅ ...

Քանի՞ հոգի կ'ըմբռնեն այս անողոք տագնա-պին ծանրութիւնը:

Ոչ միայն գիները տասնապատկուած են, այլեւ չես կրնար թուղթ ճարել ուզած ատենդ :

Փարիզի ամէնէն մեծ հայթայթիչն անգամ, որ տարիներէ ի վեր թուղթ կը ճարէ մօտ 200 տե-ղական թերթերու եւ «Յառաջ»ի, յաճախ կ'ազ-դարարէ .

— Այսօր հազիւ քանի մը ծրար կրնամ ղրկել: Մթերքը սպառած է:

Եւ կը ստիպուիս աջ ու ձախ իյնալ, թուղթ գնելու համար ազատ շուկայէն :

Յաճախ գինը չի յարմարիր : Կամ պակաս կուգան քանակը, որակը, չափը :

Ստիպուած ես յարմարիլ, գոնէ մէկ - երկու օրուան համար :

Կարգ մը տեղական թերթեր փակուեցան վեր-ջին տարիներու ընթացքին: Ուրիշներ ձուլուեցան: Կան ալ որ հաշուեյարդարի կը պատրաստուին :

Իսկ միւսները զանազան ձեւեր կը փորձեն, «հառաչանաց կամուրջը» անցնելու համար :

Անոնք որ ձախ են կամ ընդդիմադիր, այս յարաճուն տագնապին պատասխանատու կը նկա-տեն կառավարութիւնը, Մարշըլի ծրագիրը, վե-րազինումը, պատերազմի հրձիգները եւն.:

Եւ օգնութի՛ւն կ'աղաղակեն օրն ի բուն, ստի-պողական կոչեր ուղղելով իրենց բաժանորդնե-րուն, բարեկամներուն, հայրենասէրներուն :

Յաճախ հանգանակութիւններ ալ կը սարքեն :

Եւ երեւակայել որ էջերով ծանուցումներ ու-նին այս թերթերը (տողը 500, 600, 900 ֆրանք, մանրատառ):

Թուղթին պակասը եւ սղութիւնը տագնապին մէկ երեսն է միայն : ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համա-ձայն, երկու կողմերն ալ կը սաստկացնեն կռիւ-ները: Ռազմադաշտին 2/3ը բռնկած էր առջի օր . այն ատենէն որ ամերիկեան հրամանատարու-թիւնը մասնակի գրաքննութիւն հաստատեց :

ՊԱՔԱԼՈՐԷԱՅԻ քննիչները գործադուլ հռչա-կած են մէկ ամիսէ ի վեր, յաւելում պահանջե-լով: Կրթական նախարարը մերժեց յետաձգել քըն-նութիւնները, մանաւանդ որ հարիւրաւոր ծնողներ յանձն առած էին հսկիչի պաշտօն կատարել: Դը. օր Բ. քննութեան համար ներկայացած էին 250 հազար թեկնածուներ, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Քննութեան նիւթերն էին ուսողութիւն եւ բարո-յական փիլիսոփայութիւն: Պատմութեան, դասա-կան ուսումներու եւ բնագիտութեան քննութիւն-ները պիտի կատարուին այսօր - վաղը :

ՓԱՐԻԶԻ շարժավարներու ծրագրած նոր ցոյ-ցին առթիւ — խճողում փողոցներու եւ խափա-նում անցուդարձի — ոստիկանութիւնը ազդարա-րեց թէ մասնակցողներուն արտօնագիրները ետ պիտի առնուին :

ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի փոխադր-ուին Մ. Նահանգները, սորվելու համար ամերիկ-եան մեթոտները: Այնտեղ պիտի աշխատին, դպ-րոց պիտի երթան, պիտի ընեն ամէն ինչ որ կ'ը-նեն Ամերիկացիները: Առաջին 400 բանուորները, որակեալ կամ ոչ, Մ. Նահանգները պիտի հասնին Յունուարին եւ պիտի մնան մէկ տարի կամ աւե-լի: Յառաջիկային մինչեւ 2000 հոգի պիտի փո-խադրուին ամէն տարի: Այս ծրագիրը մշակած է Տնտեսական գործակցութեան վարչութիւնը :

ԿԱԶԻ ճնշումը Փարիզի մէջ պակսած էր առջի օր, իբրեւ հետեւանք մասնակի գործադուլի մը: Երէկ վերահաստատուեցաւ սովորական աստի-ճանը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց ուժ տալ Թունուզի եւ Ալժերիոյ անկախութեան ձեռ-նարկներուն: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ պիտի պաշտպանեն նաեւ Մարոքի դատը :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին յուշագիր մը ներ-կայացուցին Սուրիացի եւ Լիբանանցի պատուի-րակներ, Պ. Թրումընի ներկայանալով: Նախա-գահը պատասխանեց թէ մեծապէս շահագրգռ-ուած է Միջին Արեւելքի խաղաղութեամբ եւ թէ պիտի ջանայ օգնութիւն ընծայել, յաւելեալ ըն-նակչութեան խնդիրը լուծելու համար (կ'ակնար-կէ արաբ տարագիրներուն):

Նորէն հիւլէական ռո՞ւմբ պայթած է Խ. Միութեան մէջ

Մ. Նահանգներու նախագահական պալատէն կը յայտնեն թէ «հիւլէական ռումբ մը եւս պայ-թած է Խ. Միութեան մէջ»:

Այս լուրը հաղորդեց նախագահին քարտու-ղարը, Պ. Հուայթ Շորթ, մերժելով որեւէ ման-րամասնութիւն տալ:

Քարտուղարէն առաջ, ամերիկեան մեծ գոր-ծակալութիւն մը կը հաղորդէր թէ Խ. Միութիւնը երկու հիւլէական ռումբեր փորձած է եւ թէ մէկը ձախողած է:

Նախագահին քարտուղարը հետեւեալ յայտա-րարութիւններն ըրաւ, լուրը հաղորդած ատեն :

— «Հակառակ Խ. Միութեան այն հաւաս-տիքներուն թէ իրենց հիւլէական ուժի ծրագիրը միայն խաղաղասիրական նպատակներ կը հետա-պնդէ, այս նոր դէպքը անգամ մը եւս կը հաստա-տէ թէ ան կը շարունակէ հիւլէական ռումբեր շի-նել: Նախագահը ինծի պաշտօն յանձնած է այս յայտարարութիւնն ընել եւ անգամ մը եւս յիշե-ցնել թէ անհրաժեշտ է ազդու եւ գործնական մի-ջազգային հակակշիռ մը հաստատել հիւլէական ուժին վրայ: Չեմ կրնար ուրիշ մանրամասնու-թիւններ տալ, առանց վնասելու ազգային ապա-հովութեան շահերուն » :

× Առաջին անգամ 1949 Սեպտեմբեր 23ին էր որ նախագահ Թրումըն հրապարակաւ կը ծանու-ցանէր թէ Խ. Միութիւնը հիւլէական ռումբ մը փորձած է մեծ յաջողութեամբ :

Ամերիկացի մասնագէտներու կարծիքով, Խ. Միութիւնը երկու տարբեր տեսակ ռումբեր պայ-թեցուցած է այս անգամ, մէկը՝ յաջող, միւսը՝ «մասամբ յաջող»: Նոյն աղբիւրներուն համա-ձայն, Խ. Միութիւնը առ նուազն 50 հիւլէական ռումբեր ունի. թերեւս աւելի: Իսկ Ամերիկացի-ներուն ունեցածը կը հաշուեն հազար կամ աւելի:

Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնա-ժողովին նախագահը, Մէք Մահոն, յայտարարեց թէ իրենք շատ լաւ գիտեն որ Ռուսերը կրնան նոր փորձեր կատարել, իրենց ուզած ատենը: Եւ ա-ւելցուց .

— «Մենք միշտ գերակշռութիւն ունինք Սո-վետներուն վրայ: Բայց եւ այնպէս Ռուսերուն ակ-ներեւ յառաջդիմութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնէ անմիջապէս բազմապատկել մեր հիւլէական ճի-գերը, պահել եւ ընդարձակել մեր առաւելու-թիւնը »:

Անցեալ Օգոստոս 17ին, Մ. Նահանգներու քա-ղաքային պաշտպանութեան վերատեսուչը կ'ըսէր թէ Խ. Միութիւնը հարիւր հիւլէական ռումբ ու-նի: Ուրիշ բարձր պաշտօնատար մը նոյն վկայու-թիւնը կուտար խորհրդարանին առջեւ, աւելցնե-լով որ եթէ վեց հիւլէական ռումբեր նետուին վեց տարբեր քաղաքներու վրայ՝ մէկ միլիոն մարդկա-յին զոհ պիտի ունենան:

Եւ վերջապէս, անցեալ Յուլիսին չինական աղ-բիւրէ հասած լուր մը այն տպաւորութիւնը կը ձգէր թէ բոլշեւիկները հիւլէական ռումբեր կը փորձեն Սինքիանկի մէջ (Չինաստանի ծայրագոյն արեւմտեան նահանգը):

Ապատանի պարպումը

ՈՐ ԵՒ Է ԴԷՊՔ ՉՊԱՏԱՀԵՑԱՒ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, չորեքշաբ-թի օր Ապատանէն մեկնեցան մնացեալ 300 — 330 անգլիացի մասնագէտները :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ մինչեւ վեր-ջին վայրկեանը շատ մը Պարսիկներ չէին հաւա-տար թէ Անգլիացիները իսկապէս կը հեռանան: Զանազան գրոյցներ կը շրջէին շուկային մէջ, եւ կը կարծուէր թէ անգլ. արշաւանք մը պիտի կա-տարուի :

Մասնագէտները անգլ. յածանաւ մը փո-խադրուեցան ուղեկցութեամբ իրանեան մարտա-նաւերու: Շատ մը տարէց Պարսիկներ կուլային, իսկ երիտասարդները ծուռ նայուածքներ կ'ուղ-ղէին: Խումբ մը մոլեռանդներ փորձեցին քարափ հասնիլ, ցոյցեր կատարելու համար. բայց իրան-եան զօրքը զանոնք ետ մղեց սուիններով: Կառա-վարութիւնը գաղտնի պահած էր թէ ո՛ր քարափէն պիտի կատարուի փոխադրութիւնը : Անգլեւիրան-եան ընկերութեան ակումբը, ուր այնքան հաւա-քոյթներ և ւնուագահանդէսներ կը տրուէին, մաք-րատան վերածուած էր:

Նուագախումբը կարգ մը քայլերգներ հնչե-ցուց, երբ անգլ. յածանաւը ճամբայ կ'ելլէր դէպ ի Պասրա (Իրաք), ուրկէ մասնագէտները Լոնտոն պիտի փոխադրուէին օդանաւերով :

Ապատանի պարպումը սկսաւ առտուան ժամը 9ին եւ հազիւ երեք ժամ տեւեց: Ծամբորդները մարտանաւ փոխադրուեցան մակոյկներով : Որ եւ է դէպք չպատահեցաւ, բացի թեթեւ ընդհա-րումէ մը, երբ ոստիկան մը կը փորձէր ձերբակա-լել ամերիկացի լուսանկարիչ մը:

Վերջին մեկնողը, որ անգլ. ակումբի մը տնօ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿՐՕՆՔԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ստալինի 70ամեակին առթիւ օրթոտոքս եկեղեցին բիւզանդական ոճով շատ գեղեցիկ արկղիկ մը նուիրեց Ստալինին եւ այս առթիւ Ալեքսիյ պատրիարքը գոհաբանական արտայայտութեանց ընթացքին, յայտարարեց թէ «մեր սուրբ եկեղեցին Ստալինի մէջ կը գտնէ հաւատարիմ պաշտպան մը, իսկ մենք մասնաւոր երախտագիտութիւն ունինք իրեն հանդէպ »:

1942ի անկիւնադարձէն ի վեր Օրթոտոքս եկեղեցին մասնաւոր օրինական պաշտպանութիւն մը կը վայելէ :

Այս Թուականին Կրէմլինի վարիչները, 1917էն ի վեր չտեսնուած տաղնապալի կացութեան մը դէմ յանդիման եկան: Ստալին հասկըցաւ թէ ինչ աստիճանի նեցուկ եւ աջակից էր Եկեղեցիին բարոյական ուժը, որ հակառակ հալածանքներուն, միշտ ալ կենդանի էր: 1942ի վերջերը արդէն որոշ ազատութիւն շնորհեց :1945ի յաղթութենէն վերջ, տեսնուեցաւ որ ռուսական եկեղեցին կը վերածնի մոխիրներու մէջէն: Ընտրեցին պատրիարքը եւ վերակազմեցին Թեմերը: Իսկ 1948ին արդէն Եկեղեցին այնքան զօրացած էր որ կրցաւ Մոսկուայի մէջ կազմակերպել փառահեղ տօնակատարութիւն մը կրօնական անկախութեան 500ամեակին առթիւ:

Թէեւ տակաւին որոշ թիւով կաթոլիկներ կան Խ. Միութեան մէջ, սակայն անոնց կացութիւնը խախուտ է: Օրթոտոքս եկեղեցիէն դուրս, կրօնական դաւանանքները երբեք շատ ազդեցիկ եղած չեն Ռուսիոյ մէջ: Հոն քրիստոնէական ուսումը սահմանափակուած էր Օրթոտոքս եկեղեցիի մէջ:

1945էն ի վեր, օգտուելով իրեն տրուած յարաբերական ազատութենէն , ռուսական եկեղեցին լրջօրէն աշխատեցաւ վերակազմուիլ: Երկու կրօնական ակադեմիներ եւ տասը կղերանոցներ բացուեցան Ռուսիոյ մէջ: Տրուած թիւերէն կարելի է հետեւցնել թէ կը ծաղկին կղերանոցները : 1949 — 1950 Մոսկուայի կղերանոցը հարիւր քսան մուտքի խնդրանք ունեցաւ, բայց 43 հոգի միայն առնուեցան:

Մոսկուայի կղերանոցը, որուն դպրոցական շրջանը չորս տարի է, ընդամէնը 160 աշակերտ ունի: 1950ին, 38 աշակերտներ վերջացուցին եւ ստացան քահանայութեան աստիճան, քսանըչորսը Թեմական պաշտօնատարներ նշանակուեցան , տասնըչորս հոգի ալ Ակադեմիան մտնել ուզեցին : Իսկ Մոսկուայի կրօնական Ակադեմիան 1949 — 50, ունէր երեսունեօթը աշակերտ եւ ուսուցչական մարմին մը 16 անդամէ: Քահանաներու ընդհ. թիւը ամէն տարի Ռուսիոյ մէջ կ'անցնի 150ը: Կղերանոցներու եւ ակադեմիներու հասոյթը կը հոգան հաւատացեալները:

Վանական կեանքը վերսկսած է Մոսկուայի մօտ Զակորսքիի Ս. Երրորդութիւն վանքին մէջ , որ Օրթոտոքս քրիստոնէութեան բարձր կեդրոն մըն է :

Լենինկրատի նախկին արքեպիսկոպոս Սերգէյ պատրիարքի մահէն վերջ,Ալեքսիյ,որ պատր. տեղապահ նշանակուեցաւ , 1945ին պատրիարք ընտրուեցաւ, եկեղեցական գործունէութեան պաշտօնական վերսկսման առեն: Օժանդակութեամբ Ս. Սինօդին, որ կը բաղկանայ վեց եպիսկոպոսներէ, պատրիարք Ալեքսիյ կը վարէ Ռուսիոյ, Եւրոպայի եւ Ասիոյ 89 արքեպիսկոպոսարանները եւ եպիսկոպոսարանները: Իրերու բերումով, Մոսկուայի պատրիարքը առանց ուղղակի կառավարելու, մեծ ազդեցութիւն կը բանեցնէ բոլոր միւս Օրթոտոքս եկեղեցիներուն վրայ :

Պատրիարքը ամէն ամիս կը հրատարակէ « Մոսկուայի պատրիարքարանի պարբերաթերթը», պաշտօնական օրկանը որ կարեւոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ Ռուսիոյ կրօնական կացութեան մասին:

Թէեւ, դիտել կուտայ La Croix, Ռուսիոյ մէջ Օրթոտոքս Եկեղեցին որոշ ազատութիւն կը վայելէ, պէտք չէ ենթադրել թէ սովետական պետութիւնը փոխած է իր հակակրօն քաղաքականութիւնը: Գիտական եւ քաղաքական կազմակերպութիւն մը անդադար կը շարունակէ իր անաստուածեան քարոզութիւնը :

Մոսկուայի եւ մեծ քաղաքներու մէջ դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան ակադեմականներու , դասախօսներու, գրագէտներու եւ բանուորներու կողմէ: Ասոնք յետոյ կը հրատարակուին «Փրաւտա»յի մէջ եւ կը տարածուին Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը: Այս գրքոյկները կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն կոլխոզներու գրադարաններու եւ շրջուն գրադարաններու մէջ :

Հակակրօն քարոզութիւնը ամէնէն առաջ կ'աշխատի ժխտել հոգիին անմահութիւնը: Ասոր համար վկայութեան կը կանչեն ռուս գիտականներու կենսաբանական գործերը: Համայնավարին տեսակէտով , դրամատէրը անխնայ կը շահագործէ բանուորներու տգիտութիւնը: Հանրային դաստիարակութիւնը եւ գիտութեան յառաջդիմութիւնը պէտք է փարատեն կրօն. խաւարամտութիւնը: «Կրօնքը ժողովուրդին հաշիշն է», կը պնդեն Մարքսէն մինչեւ Ստալին :

Հակակրօն այս քարոզութենէն կը հետեւի թէ Ստալինի շնորհած արտօնութիւնը մասամբ համայնավարութեան ձախողումն է: Ասկէ զատ կ'ապացուցանէ թէ Ռուսիոյ մէջ միլիոնաւոր մարդիկ տակաւին գիտակցութիւնն ունին իրենց ներքին ազատութեան, եւ պաշտօնական համայնավար շրջանակները տեղեակ են ասոր: Ուստի անոնք նախընտրեցին, գոնէ առժամապէս ապահովել հաւատացեալ զանգուածներու հաւատարմութիւնը , թէ ներքին եւ թէ մանաւանդ արտաքին ճակատի վրայ, շահելով արեւելեան երկիրներու օրթոտոքս Սլաւներու , ինչպէս եւ ամբողջ աշխարհի հաւատացեալ բանուորներուն համակրանքը :

Ռուս Օրթոտոքս կղերը այս դերն է որ կը կատարէ: Աւելին, կը միանայ Սովետներու պայքարին՝ Հռոմի Եկեղեցիին դէմ: Ան, գործօն մասնակցութեամբ միջամտեց Չեխոսլովաքիոյ մէջ, յենլով համայնավար կառավարութեան վրայ, բաժնելու համար Հռոմէն միացեալ եկեղեցին , որ վերստին միացած էր Հռոմի ԺԶ. դարուն, պահելով հանդերձ իր յունական ծիսակատարութիւնը: Ան այժմ Օրթոտոքս եկեղեցիին մաս կը կազմէ, Մոսկուայի պատրիարքին թեւարկութեան տակ: Փարիզի մէջ Օրթոտոքս հաւատացեալներու կարեւոր խումբ մը միացաւ Մոսկուայի: Ստալին չէ սխալած իր հաշիւներուն մէջ, ռուս եկեղեցին որ միշտ սպառնալիքի տակ եղած է իր գոյութեան ընթացքին, հլու գործիք մը դարձած է Խ. Միութեան աշխարհակալութեան համար:

Թ. Ա. Թ.

Մանուկներու կազդուրման կայանը

Սօսին եւ Սեդա երկու փոքրիկ քոյրեր գրած էին ինծի .

— « Կրընոպլէն քիչ հեռու, Ժարրի անուն բարձունքներուն, Կապոյտ Խաչի կայանին մեր օդափոխութեան ժամանակը լրանալու վրայ է: Քանի մը օրէն պիտի վերադառնանք Մարսէյլ ու մեր ծնողքներուն պիտի պատմենք այն հաճոյքները՝ զորս լման ամիս մը վայելեցինք խնամքով լեցուն գուրգուրանքներու մէջ :

« ... Աճապարէ գալ տեսնել: »

Մանուկներու հրճուանքի կանչերը միշտ քաղցր կը հնչեն տարեցներու սրտերուն :

Ես ուշացեր էի անգիտակցաբար: Մտածեցի ինքնաշարժ մը վարձել, յետոյ լաւագոյն համարեցայ նախ բարեկամներս տեսնել :

Կրընոպլի Հայերը, ընդհանրապէս քաղաքին մէկ ծայրը՝ Croix Rouge թաղամասին մէջ կը բնակին: Կէսօրէ վերջ, ժամը 4ի առենները գտայ բարեկամներ որոնք կը հարցնեն, կը խօսին, կը պատմեն այնքան հայրենակցական, այնքան մտերմական եւ սիրալի որքան տեսած ու լսած էի զիրենք տարիներ առաջ, երբ գացեր էի իրենց կազմակերպած մէկ հանդէսին խօսելու:

Խնդրեցի ցուցնել Ժարրի մեկնելու դիւրին միջոց մը : Ամէնուն ալ կամեցողութիւնը պատրաստ գտայ: Երիտասարդ մը իր անձնական ինքնաշարժը տրամադրեց եւ չորս ընկեր բարեկամներով ճամբայ ելանք:

Մեր ճանապարհը օձապտոյտ դարձուածքներ ունի ու կ'երկարի բլրակողերէն վեր: Ոչ ամպ կայ եւ ոչ ալ մշուշ, ամէն ինչ լաւ է եւ բուսական աշխարհ: Մօտերը, հոս ու հոն ուր մեր աչքերը կը դիտեն, շարունակ ցրցքնուած տուներ ու հնձաններ դուրս կ'ելլեն բլուրներու միջոցներէն, կըփայլփըլին ցած ու բարձր, միագոյն ու բազմագոյն, բոլորն ալ կիտովին թաղուած կանանչագեղ ծառաստաններու եւ վայրի թուփերու մէջ: Լեռնահորիզոնին կախուած արեւը կը ցանէ անոնց վրայ վարդագոյն եւ յասմիկագոյն շողեր, որոնք միշտ կը փոխակերպուին համաձայն մեր գնացքին ու նայուածքներուն: Ամէնէն վերը անհուն լեռն է, որուն կատարներուն բարձրացող ապառաժներ կամ հողի ուժեղ ու ցցուն շերտեր կը ստուերեն ձիւնի մեծ ու փոքր տարածութիւններ, կը պայծառացնեն լերան մաքրութիւնն ու սրբութիւնը :

Կէս ժամի չափ սուրացող մեր ինքնաշարժը կանգ առաւ երկարաձիգ պարիսպի մը մայր դրան առջեւ:

— Հո՞ս է Կապոյտ Խաչի մանուկներուն օդափոխութեան կայանը: — Այո:

Եւ բաց դռնէն ներս մտանք: Ընդարձակ տարածութեան մը միջոցին կանգնած հին ու հաստատուն դղեակ մը իր սլաքները օդին կը բարձրացնէ: Սիրելի Նշանը կը խօսի դղեակին հնութեան, անոր պատմութեան մասին, կը թուէ ժամանակներու ընթացքին յաջորդաբար հոն բնակող պետական հեղինակաւոր պաշտօնեաներու անուններ, կը նկարագրէ զայն վարձելու, մաքրելու, կարգի դնելու համար Կրընոպլի Դաշնակցական ընկերներու, Կապոյտ Խաչի անդամուհիներու եւ Սանուհիներու ցոյց տուած կորովն ու աշխատանքները, կ'ուզէ զգացնել դղեակը վարձելու, մանուկներու օդափոխութեան կայանի վերածելու ընդհանուր գործին յաջողութեան մէջ, Տէր եւ Տիկին Սեւլեաններու կատարած լաւագոյն դերը:

Հազիւ հաստատութեան ներքին պարսպաւոր դրան առջեւ հասած, ահա, մեր ականջները սկըսան լեցուիլ մանուկներու խաղի, երգի, վազքի եւ ցատկռտուքներու ձայներով :

Մանուկները հաճոյքներու հրճուանքներ ունին եւ մենք կ'անցնինք անոնց մէջէն զուարթ ներշընչումներով:

Ընդհանուր վարիչ - տնօրէնուհին, Տիկին Գ. Աղապապեան իր պաշտօնին ու պարտականութեան գիտակից կին մըն է, որ անսպառ սէր ունի մանուկներու հանդէպ, գիտէ կառավարել զանոնք եւ միշտ բարձր պահել անոնց ուրախ տրամադրութիւնները, մինչեւ անգամ կարգապահութեան համար գործածած իր խստութիւններու ժամանակ: Ան կը խօսի, կը բացատրէ առանց վերապահութեան եւ իր բոլոր բացատրութիւնները կը վերջացնէ շնորհալի ապացոյցներով: Ու կը տեսնեմ որ փոքրիկները հպարտանքի հրճուանքներ կ'արտայայտեն անոր հրահանգները կատարած ատեն: Կամաւորապէս օգնական եղած չափահաս օրիորդներ հեզահամբոյր կեցուածքներով կը բարեւեն մեզ եւ կը վերադառնան մանուկները ուրախացնող իրենց զբաղումներուն :

Մեր փափաքին վրայ Տիկին Աղապապեան մեզ առաջնորդեց հաստատութեան անցքերն ու սենեակները, մանչերու ննջարանները տեսնելէ վերջ, երբ հասանք աղջիկներու ննջասրահի սեմը, յանկարծ , մեզ ընկերացող երկու քոյրերէն նուազ տարիք ունեցողը սուրաց ներս, ու նշմարեցի որ իր ձեռքերը կ'երկարէ մահճակալի մը վրայ :

— Ի՞նչ կ'ընէ այս փոքրիկը :

Մեզ հետ կեցող քոյրը պատասխանեց .

— Իր անկողինն է: Ծածկոցը փոքր ծալք մը ունէր, գացեր կը շտկէ, որպէսզի լաւ կարգաւորուած վիճակի մէջ տեսնէք զայն :

Ո՞վ թելադրեց այդ հազիւ 5 — 6 տարեկան փոքրիկին այդպէս ընել: Ոչ ոք: Տեսարանը ինքնին կը բացատրէ թէ մանուկներու կազդուրման կայանը միջավայր մըն է նաեւ մաքրութեան, կարգապահութեան : Մանուկներու համակեցութիւնը կը ստեղծէ ու կը կազմաւորէ անոնց մէջ բարի նախանձը:

Պատուհանէ մը վար կը նայինք: Մեր առջեւ յիշատակարանաձեւ շինուած աղբիւրը չորս կողմէ կը հոսեցնէ իր ջուրերը գետնէն վեր բարձրացող փոքրիկ աւազանի մը մէջ: Լայն խաղարան, զբօսանքի մարգագաշտ ու ծառաստան կը յիշեցնեն սիրուն բարձրաւանդ մը լերան ծոցին, բնութեան թարմութեան եւ քաղցրութեան մէջ:

— Քանի՞ տարուան համար վարձուած է այս կայանը : — Ինը :

— Պակասներ շատ ունի՞ք :

— Ամէնէն առաջ հաստատութեան ներքնապատերու շպարի - ներկերուն քիչ մը հինցած ու մաշած վիճակն է: Բայց գիտէք անշուշտ Կապոյտ Խաչի տիկիններուն կամքի զօրութիւնը ...:

Ես լուռ մնացի, եւ երեւակայեցի իգական սեռի արժանիքին մեծութիւնն ու խոնարհեցայ : Ո՞վ չի գիտեր հայ մօր աննկուն կամքն ու կորովը, անոր հաստատամտութիւնն ու հանապազ կատարած սքանչելի նուաճումները մեր ժողովուրդի բովանդակ պատմութեան ընթացքին :

Վերադարձի ճանապարհին, կարծես կը զգայի թէ հայ մանուկներու փոքրիկ հայրենիք մը տեսնողի ազդեցութիւնն էր որ կը տիրապետէր եւ կրկնել կուտար ինծի :

— Շատ ապրիք դուք, անձնուէր տիկիններ Կապոյտ Խաչի :

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՑԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

ՀՌՈՄ, Հոկտեմբեր 14ին Հռոմի մայր տաճարներէն մէկուն մէջ, առաւօտեան ժամը 10ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ կարդինալ Աղաճանեան: Պատարագը «Վատիկան» ռատիօ կայանէն պիտի հաղորդուի կարճ ալիքներով (31. 10, 23, 55, 19, 84):

Երգեցողութիւնը պիտի կատարեն Լեւոնեան վարժարանի ժառանգաւորները ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ. Գաֆթանճեանի, Եկմալեանի քառաձայն եղանակով:

Այս պատարագը, որ նուիրուած է ընդհանրական Դ. Ժողովի եւ Վարդանանց 1500ամեակի յիշատակին, պիտի մատուցուի Ս. Յովհաննու Աւետարանչի Լաթերանեան մայր Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան բարձրաստիճան կղերականներու, դեսպաններու եւ Action Catholiqueի պատուիրակներու :— Լ.

Թուրքիա եւ Ատլանտեանի դաշինքը

Թուրք մամուլը կը ցնծայ, տեսնելով որ իրենց երկիրն ալ պիտի անդամակցի Ատլանտեանի դաշինքին :

«Միլլիյէթ»ի խմբագրապետ Ալի Նաճի Գարաճան «Արեւը կարելի չէ ցեխով պատել» խորագրով խմբագրականի մը մէջ խստիւ կը մեղադրէ ընդդիմադիրները որոնք կը ջանան ստորագնահատել Դեմոկրատ կառավարութեան այս մեծ յաղթանակը եւ կը յիշէ իշխանութեան փոխանցումի օրերուն, Պայարի եւ Ինէօնիւի միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութիւն մը :

Երբ Պայար կը հարցնէ որ ինչու չէ ուզուած մտնել Ատլանտեանի Ուխտին մէջ, Ինէօնիւ կը պատասխանէ.

— Ո՞վ մտնել չուզեց, շատ ձեռնարկներ կատարեցինք, բայց բոլորն ալ մերժեցին:

Արդարեւ, կը շարունակէ Գարաճան, Կիւնալթայի դահլիճը արտաքին գործավար Նէճմէտտին Սատագը Ուաշինկթըն ղրկեց Ատլանտեանի Ուխտին մէջ մտնելու համար, բայց այս առաքելութիւնը ձախողեցաւ եւ երկիրը բարեկամին եւ թշնամիին առջեւ պզտիկ ալ մնաց: ԱրդԴեմոկրատ կառավարութիւնը իշխանութեան գլուխ գալէ անմիջապէս վերջ, իրեն կէտ նպատակի դարձուց ի գին ամէն բանի Ատլանտեանի Ուխտին մէջ մտնել: Ահա այս նպատակով տուաւ Քորէայի պատերազմին մասնակցելու որոշումը եւ մեր յանձնառութեանց հանդէպ հաւատարմութիւնը ցոյց տալով չքացուց Հալքեան կառավարութեանց Բ. աշխարհամարտի շրջանին ստեղծած անվստահութիւնը : Այսօր գործքով կը տեսնենք որ Քորէայի պատերազմին մասնակցելու որոշումն է որ ապահովեց, Թուրքիոյ մասնակցութիւնը Ատլանտեանի Ուխտին: Երբ այս է արեւու նման պայծառ իրողութիւնը, հայրենասէր մարդոց առաջին պարտականութիւնն է երախտագիտական զգացումներ յայտնել հանդէպ երկրին ծառայողներուն, ով որ ալ ըլլան անոնք եթէ նոյնիսկ մեր թշնամիները :

Ժողովրդային իմաստուն առածը կ'ըսէ «Արեւը կարելի չէ ցեխով պատել»:

« Ճումհուրիյէթ »ի խմբագրապետ Նատիր Նատի ալ կը գրէ ·

— Դէպի այս բարերաստիկ արդիւնքը քայլ առ քայլ համբերատարութեամբ եւ յաջողութեամբ մեր յառաջացումին մէջ Դեմոկրատ իշխանութեան դերը ուրանալ՝ համազօր է գիտակցօրէն դէպքերը շրջելու: Շատոնց մեր ազգային քաղաքականութեան հիմը կը կազմէր մեր արտաքին ապահովութեան վարչաձեւը հիմնել արեւմտեան միութեան վրայ :

Դեմոկրատ քաղաքականութիւնը հեռատես եղաւ: Քորէա զինուոր ղրկելու որոշում տալով ապացուցինք միացեալ ազգերու գաղափարականին հանդէպ մեր անկեղծ փարումը եւ ինչ որ կարեւորագոյնն է, այնտեղ մեր դրօշը կրող մեր հերոս զաւակները Թուրքին վճռականութիւնը, Թուրքին քաջութիւնը եւ Թուրքին ռազմական մեծ ուժը բարեկամ ու թշնամի բովանդակ աշխարհին անգամ մը եւս ցոյց տուին:

«Վաթան »ի խմբագրապետ Ահմէտ Էմին Եալման կ'ըսէ ·

— Մեր Հիւս. Ատլանտեանի Ուխտին անդամակցութեան կոչուիլը բառին իսկական նշանակութեամբ ազգային յաղթանակ մըն է: Վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս կը մեղադրէ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները որ խուսափողական լեզու մը կը գործածեն Ատլանտեանի Ուխտին խնդրոյն մէջ: Ըստ իս տեղին են այս մեղադրանքները:

Եալման յետոյ բոլոր կուսակցութիւնները կը հրաւիրէ ներշնչուիլ Թուրք ազգին «ճէնթլմէնութենէն» եւ միաձոյլ ճակատ մը կազմել այս ազգային յաղթանակին մէջ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԻՓԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հինգ տարի է որ Սէնթ Անրի «Սիփան » երգչախումբը կը գործէ անվհատ : Անդամներու թիւերը ելեւէջներ ունեցան, բայց Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խումբը չյուսահատեցաւ: Ան իրեն հետ ունի հայրենասէր ուսուցիչ մը որ կը զոհէ իր հանգիստի պահերը, նուիրուելով երգի դասաւանդութեան, ամէն երկուշաբթի իրիկուն, 2 ժամ տեւողութեամբ:

Երկու ամսուան արձակուրդէն վերջ, Սեպտ. 3ին վերաբացուեցաւ երգի դասաշրջանը : Քանի մը աղջիկներ ամուսնացած, քանի մը տղաք ալ Ամերիկա գացած ըլլալով, խումբը անմիջապէս արտակարգ ժողով գումարեց, պակասները լրացնելու համար: Որոշուեցաւ հասակաւորներու տեղը լեցնել 8—10 տարեկանէ վեր մանչերով եւ աղջիկներով:Պ.Համբարձումեան սիրով ընդունեց մեր առաջարկը, ուրեմն նոր շրջանը կը բացուի վարդի կոկոններով, հասուննալով մինչեւ յառաջիկայ տարի:

Այս առթիւ կը հրաւիրենք Թաղեցիները օգտուիլ երգչախումբի դասերէն : Հաւաքական ճիգ եւ զոհողութիւն պէտք է, մեր զաւակները փըրկելու համար : Երգը կը թրթռացնէ մանուկներու սրտին լարերը եւ կ'ոգեւորէ զանոնք: Անհոգ եւ անտարբեր մնալով ձեր զաւակներուն հանդէպ մեծ ոճիր գործած կ'ըլլաք: Եւ չարաչար պիտի զղջաք ապագային: Այսքան արիւն թափեցինք որպէսզի օտարին աւազա՞նը լեցնենք: Ցաւալի է որ շատ լալկան կը դառնան, երբ դիմում կը կատարուի ազգ. նպատակի մը համար, բայց կը մրցին տեղացիներու հետ, սինէմաներու աթոռները գրաւելու համար: Սիրելի Թաղեցիներ, իրաւունք չունինք խառնուելու ձեր ճաշակին,բայց պարտաւոր էք նաեւ հոգ տանելու ձեր զաւակներուն ազգային դաստիարակութեան : Ուղարկեցէք ձեր զաւակները «Սիփան» երգչախումբին մէջ ուր պիտի սորվին ազգային եւ գեղջկական երգեր : Օրինակ առնենք ուրիշ ազգերէ :

Դպրոցին սրահը բաց է ամէնուն առջեւ, թէ աջին եւ թէ ձախին: Ձեռք ձեռքի տանք, մեր այս փոքրիկ երգչախումբը դարձնելու լուսաւոր կանթեղ մը եւ ուրիշ թաղերու բարի նախանձը գըրգռելով: Կամք եւ աշխատանք, յանուն ազգ. մշակոյթի :

Վտարանդի

Գաղութէ գաղութ

ՕՐ. ՌՕԶ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ որ լրագրութեան կը հետեւի Սթոքհոլմի մէջ, մեծ յաջողութիւն ունեցած եւ արժանացած է գնահատանքի:Հայ ուսանողուհիին դասախօսութիւնը Իրանի մասին՝ գոհ ձգած է ունկնդիրները :

Պ. ՋԱՒԷՆ ԴԱՒԹԵԱՆ որ Իրանի առողջապահական նախարարութեան պատուիրակներուն հետ մեկնած էր Ժընեւ, մասնակցելու Առողջապահական կազմակերպութեան Դ. համագումարին, ուր փայլուն ընդունակութիւն ցոյց տուած ըլլալով, պիտի այցելէ Եւրոպայի առողջապահ. հիմնարկութիւնները եւ պիտի ուսումնասիրէ տնտեսական եւ ընկերային պայմանները: Պ. Դաւթեան փոխ տնօրէն նշանակուած է ՄԱԿի Միջին Արեւելքի առողջապահական բաժնին :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ նուիրած են ընկեր Ալեք եւ Սթիվ Փիլիպոսեաններ մէկ վակոն սեխ որ ծախուելով գոյացած է 958 տոլար: Այս գումարը պիտի յատկացուի Միջին Արեւելքի վերջին ողողումներու զոհերուն :

ՄԻՏԻԼԼԻԻ (Յունաստան) Հ. Յ. Դ. Երիտ. « Ահարոնեան » խումբը իր հիմնադրութեան առաջին տարեդարձը տօնած է: Խումբը կ'ունենայ շաբաթական երկու հաւաքոյթներ, ուր կ'աւանդուին հայերէնի, հայկ. պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասեր: Խումբին բոլոր անդամները հայերէն կը խօսին թէ տան մէջ եւ թէ իրարու հետ: Հանդէսին մէջ ի նպաստ խումբին գոյացած է 250 հազար տրախմի :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

MARÉCHAL ԲԱՌԸ

Վահէ պատասխանելով Մ. Մ.ի հարցումին, կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ կը գրէ Մարեշալ ոչ թէ Մարաջախտ, զոր լքած է՝ վերաքննութենէ մը վերջ: Եւ կ'արժեւորէ իր ըսածը՝ Ն. Ադոնցի ալ պնդումովը: Իրաւունք ունի :

Արդարեւ « Մարաջախտ» ձեւ մը՝ ոչ մէկ ստուգաբանութեան վրայ կը կռթնի: Maréchal բառը՝ հին գերմաներէն marah scale ձեւէն կու գայ, եւ որ կը նշանակէ ձիադարման, ախոռապետ: Այս տեսակէտէն՝ հայերէն համազօրը պիտի ըլլար սպարապետ կամ Ասպահապետ, կամ հին առումով նաեւ՝ Սպարապետ (զի պաշտօնական գործն ու տիտղոսը ձիաւոր բանակի հետ կապուած էր):

Բայց որովհետեւ Ֆրանսայի զինուորական նուիրապետութեան մէջ, արդի առումովը, Maréchal տիտղոսովը կը հասկցուի Զօրապետներու գլխաւոր, Զօրավարապետ, Գեր - Զօրավար, Գեր Զօրագլուխ, ուրեմն լաւագոյն է, ըստ իս, որդեգրել եւ գործածել Մարէշալ բառը, Էով եւ Բով որ աւելի սահուն է, ոչ թէ Եով եւ Ռով՝ որ խորթ կը հնչէ ու պէտք չկայ անպատճառ լեզուն քիմքին զարնել՝ հնչելու համար «Մառեշալ» :

ՁԻԹՈՒՆԻ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԶԱԲՈՒՂՈՆ

Դ.

Վերէն, նեղ բացուածքներէ լոյսը կը սպրդի ներս, հաշուըւած խնայուած լոյս մը, տկար ու տժգոյն բան մը, այն դէմքերուն պէս, զորս լուսաւորելու կու գայ :

Զաբուղոն ասոնց մէջն է. իր համբաւը կանխած է զինքը բանտին մէջ. մեծ չարագործ մը չէ, բայց մեծ ճարպիկ մըն . հսկողութեան տակ է շարունակ այս բանտարկեալը, որ ոտքը երկաթներ ունի ամուր ու կռնակը հաստ պարիսպներ :

Եօթը տարի պիտի մնայ այսպէս. երիտասարդ էր հոս եկած ատեն ու ծերացած դուրս պիտի ելլէ. իր նշանածին կը խորհի ամէն ատեն, այն մէկ հատիկ բարեկամութեան, որուն աներկբայ կը հաւատայ դեռ. ո՞ւր է, ի՞նչ կ'ընէ արդեօք, ու հակառակ ամէն զգուշութեան, փախչելու ջանքեր կ'ընէ. անգամ մը երեսուն կանգուն բարձրութեամբ պատէ մը կ'անցնի, բայց դուրսի բակին մէջ կը բռնուի, ուրիշ անգամ մը բանտին երդիքին վրայ ելլելու կը յաջողի, երկու գիշեր կ'անցընէ հոն. կը տեսնեն, կը բռնեն զինքը նորէն:

Այն ատեն խստութիւնները ի գործ կը դնեն ամէն վայրկեան փախչելու հետամուտ այս մարդուն դէմ. բանտին կարգապահական պատիժները կը տեղան իր գլխուն. բան մը չի կասեցներ զինքը. դուրս պիտի ելլէ Վասիլիկը գտնելու համար, իրաւ որ ուրիշ պատճառ մը չունի փախչելու :

Եւ գիշեր մը կը յաջողի վերջապէս, խոհանոցին ծխնելոյզին մէջէն վեր կ'ելլէ նախ ու յետոյ հիանալի ճարտարութեամբ մը այդ ցից բարձրութենէն վար կ'իջնէ, այս անգամ բանտին շրջափակէն դուրս :

Երեք տարուան մէջ այս վեցերորդ փորձը կը յաջողի ահա, ու չիտակ, անխոհեմութեամբ թերեւս, մեր գեղը կը դառնայ նորէն. կասկած մը չանցնիր այս հնարամիտ մարդուն մտքէն. տարակոյս մը չի գար թունաւորելու իր սիրոյն մաքրութիւնը: Իր ձերբակալութի՞ւնը. ձախող դիպուած մը միայն. առջի օրերուն պէս գիտէ, որ սպասող մը կայ իրեն ամէնէն անակնկալ ժամուն. ու վայելած ազատութեան գինը՝ այս բերկրանքով կը բազմապատկուի, կը մեծնայ, իր սրտէն դուրս պոռթկալու չափ :

Վասիլիկին թողած ակնարկը պիտի գտնէ նորէն. անոր գուռւղ մազերուն պատկերը դեռ չտեսած, աչքին առջեւէն կ'անցնի, եւ ուրախութեան սարսուռ մը կը ցնցէ իր հէգ մարմինը :

Մեղմիւ կը մօտենայ անոր տունին. պատուհանին առջեւ խօսակցութեան ձայն մը կը կեցնէ զինքը. ո՞վ է ներսը. մտիկ կ'ընէ, չի հաւատար իր լսածին. ներս կը մտնէ անձայն, առանց իր ներկայութեանը կասկածը տալու, ու չի հաւատար իր տեսածին, ժամ մը ամբողջ անկիւն մը կծկուած կը սպասէ, չկրնալով ցրուած միտքը ամփոփել. յետոյ տակաւ ինքզինքը կը գտնէ, կը խորհի ու ձեռք ակամայ կ'երթայ պզտիկ դանակի մը կոթին, զոր մէջքի գօտիին անցուցած է. մատները կը չոյեն զէնքը. առջի հեղն է, որ արիւն թափելու հարկը կը տեսնէ որոշ ու յստակ. ինքը որ ամէն բանէ կրնայ փախչիլ, այս վրէժխնդրութեան գաղափարէն չի կրնար ազատուիլ ահա: Ո՞վ է այդ ապուշ էակը, որ իր թողած պակասը լեցնելու եկած է այստեղ. սա նստող տղո՞ւն համար Վասիլիկ մոռցած է զինքը: Մէկ նայուածքով կը չափէ, կը գնահատէ այս ոսոխը ու շատ վար կը գտնէ իրմէ :

Եւ իր սիրտը լեցնող արհամարհանքին առջեւ վրէժի գաղափարը կը թուլնայ. ձեռքը կը քաշէ դանակին բունէն, զոր իր պրկուած մատները կիսովին դուրս քաշած էին մէջքի գօտիէն. ոչ, չեն արժեր ասոնք իր զայրոյթը, ու կամացուկ դուրս կ'ելլէ կրկին: Բոլոր գիշերը կը քալէ թափառական, փողոցներուն մէջ. ո՞ւր պիտի երթայ այսպէս. տուն չունի, ծանօթ չունի: Կը խորհի, որ այդքան ծանրագին ձեռք անցուցած ազատութիւնը բանի մը չի ծառայեր եւ ուսերուն վրայ կը ծանրանայ:

Արշալոյսին հետ՝ վարանոտ քայլերով ետ կը դառնայ, իր բանտին նորէն, որուն դրան առջեւ կը գտնեն զինքը առտուն ու ներս կ'առնեն :

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(Վերջ)

× Վատ օրը կ'աղէկնայ, վատ մարդը չաղէկնար :

× Երկու էշ քարուան մը, երկու կնիկ տուան մը :

× Առջեւանց հայելի՝ յետեւանց ածելի :

րէնն էր, մակոյկ նստած ատեն պոռաց.— «Քանի մը հին գարեջուր պիտի գտնէք սառնարանին մէջ»:

Շատ մը Պարսիկներ իրենց պարտէզներուն մէջ կը թաղէին իրենց տրուած անգլ. շքանշանները: Նախընթաց գիշեր Անգլիացիները հրաժեշտի խնջոյք մը սարքած էին, իրենց պարսիկ պաշտօնակիցներուն հետ: Այս առթիւ շատ մը արժէքաւոր նուէրներ ձգեցին իրենց պարսիկ ծառաներուն, — կահ կարասիներ, ռատիօներ, ելեկտրական սաներ, ժամացոյցներ, սառնարաններ, գորգեր եւն.:

Քարափէն մեկնած ատեն, անգլ. տնօրէնը, Պ. Րօս յայտարարեց.

— «Կը մեկնինք խորին տխրութեամբ: Կը յաւինք որ պիտի բաժնուինք իրանեան պաշտօնէութենէն: Մենք այս մեծ հաստատութիւնը կառուցինք ոչինչէն: Ես համոզուած եմ թէ Պարսիկները չեն կրնար այս քաղաքը եւ զտարանը վարել առանց արտաքին օգնութեան: Իրան ինքն ալ կը խոստովանի այս պարագան: Կը յուսամ թէ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին, յանգելով տեւական համաձայնութեան մը»:

× Իրանի փոխ-վարչապետը յայտարարեց թէ Տօքթ. Մոսատեղ Նիւ Եորք պիտի մեկնի կիրակի օր, մասնաւոր օդանաւով մը, Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ պաշտպանելու համար Իրանի դատը: Իրեն պիտի ընկերանան 12 պաշտօնեաներ, եւ որդին, որ իր անձնական բժիշկն է: Նիւ Եորքի մէջ վարչապետը հիւանդանոց մը պիտի մնայ, որպէսզի կարենայ ճաշել եւ դարմանուիլ համաձայն բժշկական պատուէրին:

Իրանի արտաքին նախարարը պաշտօնապէս շնորհակալութիւն յայտնեց Խ. Միութեան, Եուկոսլաւիոյ, Պրազիլիոյ եւ Հնդկաստանի, որոնք մերժած էին քուէ տալ անգլ. բանաձեւին:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Մորիսըն, ապարէզ կարդաց Չըրչիլի, հարցնելով թէ «պէ՞տք էր որ պատերազմէինք Իրանի հետ»: Այս առթիւ հաստատեց թէ ճիշդ է որ վարչապետը խոստացած էր հլքել Ապատանը, բայց չէր ըսած թէ բռնութիւն պիտի բանեցնեն:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ շուտով պիտի գումարուի զինուորական ժողովը, մասնակցութեամբ Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ, մշակելու համար Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծրագիրը: Կ'ըսուի թէ Անգլիա պահանջած է Թուրքիայէն վերաքննել 1939ի անգլեւֆրանքեւթուրք դաշնագիրը, յարմարցնելու համար նոր կացութեան, քանի որ Թուրքիան պիտի անդամակցի Ատլանտեանի դաշինքին:

ՏՈԼԱՐԸ 415 ֆրանքի բարձրացաւ առջի օր, ինչ որ ամենաբարձր գինն է 1949էն ի վեր: Ձոյլ ոսկին՝ 561.000:— Լոնտոնի մէջ հետզհետէ կը նուազի տոլարի պահեստը, մեծ մտահոգութիւն պատճառելով:

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ բացը 1400 միլիառ ֆրանքի կը հասնի, համաձայն վերջին լուրերու:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ թերթերը կը գրեն թէ 10 — 15 հազար քաղաքացիներ, մեծ մասով սերպ, Ռումանիոյ սահմանամերձ շրջաններէն արգելարան մը փոխադրուած են, Պուքրէշի արեւելեան կողմը:

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ հակառաջարկներ յանձնեցին Ազգաժողովի հաշտարար յանձնախումբին, որ հաշտութեան ծրագիր մը ներկայացուցած էր: Բանակցութիւնները կը շարունակուին երեք շաբաթէ ի վեր, Փարիզի մէջ, առանց գործնական ելքի մը յանգելու:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ըմբոստները նոր արշաւանք մը սարքելով, գրաւեցին երկու ֆրանսական դիրքեր: Կռիւները սաստկացած են:

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Բրդեղէն ԿՏՈՐՆԵՐ [Coupons]

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

MAZA - TEXTILES

(ԲԱԶՈՒՄԵԱՆ)

Ամէն կարգի տեղեկութեանց համար դիմել
19, Rue Mazagran, Paris (10) Հեռ. Tai. 81-28

ՄՕՏԱԿԱՅ ԳԻՒՂԻ ՄԸ ՄԷՋ (Փարիզէն 50 քիլմ.)

Հաստատուած հայ ընտանիք մը կ'ուզէ Հոկտեմբերէն սկսեալ,ստանձնել փոքր երախաներու խնամքը (երկու տարեկանէն վեր):

Փափաքողները դիմեն Տիկ. ԱՒԱԳԵԱՆԻ, Château de Mortcerf (S. et M.): Կարելի է հեռաձայնել Mortcert 41:

ԾԱՆՕԹ.— Դպրոցը ճիշդ տան դէմն է:

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin):

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ձօխ պիւֆէ:

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարաբախտ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ Ե. Ճանկէօզեան, Մ. Ճգնաւորեան, Յ. Մինասեան, Մ. Համբարձումեան եւ Լեւոն Գեւոնեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն այրի Տիկին Բարուհիին եւ Շ. Նարդունիին եւ փոխան ծաղկեպսակի 500ական ֆրանք կը նուիրեն ՀԱՅ-ԲՈՅԺԻ ֆոնտին: Գումար 2500 ֆրանք:

× Մարսէյլէն ընկեր Գ. Պաղտասարեան նոյն տխուր առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով 1000 ֆրանք կը նուիրէ ՀԱՅ - ԲՈՅԺԻ ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի:

× Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Յ. Լ. Կարապետեան նոյն տխուր առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով 1000 ֆրանք կը նուիրեն՝ ՀԱՅ-ԲՈՅԺԻ ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի:

× Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Պետրոս Պետիկեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց հօր՝ ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 500 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Վեթ. ֆոնտին, 500 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան:

× Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերներ Խ. Մկրտիչեանի եւ Պետրոս Պետիկեանի իրենց հօր եւ աներհօր դառնաղէտ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրեն Վեթ. ֆոնտին:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքները վերսկսան Հոկտ. 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, La Barre, rue de Chateau Posteին յարակից սրահին մէջ. կը հրաւիրուին Անկէնի, Լա Պառի, Մօնմօրանսիի եւ Սուասիի, Սէն Կրասիէնի, Տէօյլի բոլոր հայ մանուկները: Կը խնդրուի ծնողքներէն որ առաջնորդեն իրենց զաւակները արձանագրելու համար: Դասաւանդութիւնները պիտի կատարուին ձրի, եւ սակայն Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ եւ երախտագիտութեամբ պիտի արձանագրէ նուիրատուութիւնները:— (Կնիf)

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Դպրոցի վերամուտի արձանագրութիւնները կը կատարուին 4 եւ 11 Հոկտ. հինգշաբթի օրերը ֆրանս. վարժարանին մէջ, առաւօտ ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ 2—5:

×

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութեան Հայկազեան վարժարանը բաց է ամէն հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 4էն, ժամը 9էն իրիկուան 4.30: Ծնողները կը հրաւիրուին առաջնորդել իրենց զաւակները, սորվելու համար մեր սիրական եւ անոյշ մայրենի լեզուն:

Նոյնպէս արհեստի հետեւող պատանիներու եւ պատանուհիներու համար գիշերային մասնաւոր դասընթացքներ կան երկուշաբթի եւ հինգշաբթի իրիկունները, ժամը 7էն սկսեալ:

Դասաւանդութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյն շէնքին մէջ, 69 rue Louis Blanc:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգիստ, ի յիշատակ Միհրան Գարակէօզեանի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, նախաձեռնութեամբ Հաւուրտ Գարակէօզեան Հոմի Նախկին Սանուց Միութեան:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon):

Ա. Աբէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփէրէթ 4 արար) եւ «ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ»:

Հարսանեկան տեսարանին պատ. Թատրոնի, երգ ու պարի խումբը հանդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցութեամբ Գէորգջանի եւ Ն. Պշտիկեանի:

Մուտք 150 ֆր.: Նաեւ թուագրեալ աթոռներ:

Հ. Յ. Դ. բացառիկ ժողովներ

Հ. Յ. Դ.ի Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Café Cadetի վերնայարկը:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ:

×

ԳԻՆԵՋՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի ժամը 9ին, 51 rue de Grignan. ընկերվարականներու ակումբը, ի պատիւ ընկեր Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ եւ ուրիշ հիւրերու:

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի բոլոր ընկերներ եւ ընկերուհիները, ինչպէս եւ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի անդամ - անդամուհիները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին ընկեր Վահէ Օշականի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17, rue Ampère Cachan:

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Պիվէո, M. Orssalinoի սրճարանի ետեւի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական սրճարանին սրահին մէջ: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգ. ժողովի, ընտրութիւն վարչութեան, ընթացիկ հարցեր:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ՓԱՐԻԶ, Ս. Յ.— Ձեր ուզած հասցէն չունինք:

ՎԱԼԱՆՍ, Ն. Թ.— Ձեր ծանուցումին համար պիտի վճարուի 500 ֆրանք:

ԱՐՔԷՕՅ, Վ. Ի.— Վճարած էք մինչեւ 15 Սեպտեմբեր 951:

ՓԱՐԻԶ (19), Տիկ. Փ.— Վճարած կ'ըլլաք մինչեւ 1952 Յուլիս 1:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Գալուս Մկրտիչեան եւ իր զաւակները Յովհաննէս եւ Գէորգ: Ինչպէս նաեւ Ագապի Գալաղեան եւ իր որդիները Ղեւան, Խաչիկ, Լուսաբեր: Տեղեկացնել Տիկին Սիրանոյշ Սինանեանի (ծնեալ Թէրճանեան, Երզնկացի) 31 rue de Nice, Alfortville (S.):

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է ֆուռկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողութեամբ: Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մօթէօռն ու անիւները նոր: Գին 180.000 ֆր.: Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ

Իսի լէ Մուլինոյի Café des Sportsի «Ազատ» սրահը (4 rue de la Défense) վերաբացուած է նախկինին պէս: Անոնք որ կը փափաքին վարձել հարսանիքի, նշանտուքի, մկրտութեան եւայլն համար, կրնան դիմել Madame Elèneի, ութ օր առաջ կամ հեռախօսել՝ Mic. 37-03:

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

PARFUMERIE – MAROQUINERIE

Au SAC PARFUMÉ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, fantaisie զարդեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր servietteներ այրերու համար:

ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ

ARTICLES DE PARIS

106 Bld. Magenta. Paris (10) Tél.: Nord 05-78

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամսեայ 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 6 Octobre 1951 Շաբաթ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6578-Նոր շրջանի թիւ 1989

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Որ եւ է քաղաքական անցուդարձ քննած ատեն, միշտ կը յիշեցնենք թէ մենք ալ կը գտնուինք համաշխարհային աւեկածութեան ճամբաներուն վրայ :

Ուրիշ խօսքով, բախտաւոր պիտի համարուինք, եթէ Մեծերը յաջողին ամրապնդել խաղաղութիւնը: Պիտի տուժենք, եթէ նոր փոթորիկ մը պայթի :

Ի՞նչ կը թելադրէ այս տարրական գիտելիքը : Մանաւանդ այն երկիրներուն մէջ ուր հայկական հոծ բազմութիւններ տեղաւորուած են տարիներէ ի վեր :

Արթնութիւն եւ լրջութիւն, ըսած ենք միշտ: Բայց նաեւ՝ ամուր կազմակերպութիւն, վտանգները կանխելու կամ սահմանափակելու համար :

Երբ հսկայական ուժեր զինարշաւ կը կատարեն շողեպինդ, տասնապատկելու համար իրենց ինքնապաշտպանութիւնը, մէկուն - միւսին ժպիտը կամ շուքը չեն որ պիտի փրկեն փոքր ժողովուրդները :

Այդ փոքր եւ անճար ժողովուրդներէն մէկն ալ մենք ըլլալով, ստիպուած ենք մտածել մեր ապահովութեան մասին: Այսօրուան թէ վաղուան համար :

Նոյն իսկ այն գաղութները որ հեռու կը գտնուին «հրաբխային» համարուած շրջաններէ, իրաւունք չունին անփութօրէն իրենց պատեանին մէջ կծկուելու :

Կրնա՞նք որ ե է դեր կատարել, այս կամ այն ուղղութիւնը տալու համար դէպքերուն :

Ո՛չ: Բայց կրնանք մեր տունը կարգի դնել եւ գործնական միջոցներ ձեռք առնել, յիմար կոյսերու ճակատագրէն խուսափելու համար :

Կը կարծենք թէ երեսուն տարիներու տաքն ու պաղը եւ մեր ամբարած պաշարը բաւական են, ծուռն ու շիտակը զանազանելու համար :

Երէկուան համբակները չենք այլեւս :

Եթէ երազատեսներ կան ոտքերը գետնէն կտրած, շատ աւելի մեծ բազմութիւն մը կը կազմեն իրատեսները:

Անոնց պարտքն է փարատել թիւրիմացութիւնները, որպէսզի կարելի ըլլայ ինքնապաշտպանութեան տոկուն ցանց մը կազմել, բոլոր գաղութներուն մէջ :

Ինքնապաշտպանութիւն՝ բառին ամենալայն առումով: Ոչ միայն ոտքի տակ չերթալու, այլեւ բան մը աւելի շահելու համար :

Այս մտահոգութեամբ, «անելիքներ» ունինք ամէն տեղ: Արեւմտեան Եւրոպայէն մինչեւ Միջին Արեւելք, — անակնկալներու դասական աշխարհը:

Ամենօրեայ լուրերէն կ'իմանաք թէ ինչ ծրագիրներ կ'որոճան Մեծերը, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար :

Գաղտնիք չէ որ անոնք վճռական, գործօն դեր մը վերապահած են Թուրքիոյ, քաղաքական թէ զինուորական տեսակէտով :

Արդէն կը խօսուի ընդհ. հրամանատարութեան մը մասին, որ պիտի յանձնուի Թուրք զօրավարի մը, ընդ հովանեաւ անգլ. սպարապետի մը :

Ամէն պարագայի մէջ, Թուրքիան պիտի դառնայ կեդրոնական խարիսխ մը, արեւելեան Միջերկրականէն մինչեւ կովկասեան ճակատը :

Անշուշտ մեծ դեր մը կ'իյնայ նաեւ արաբական երկիրներուն :

Անոնք միշտ նախընտրած են չէզոքութիւնը, իբրեւ հիմնական ուղեգիծ: Իմաստուն քաղաքականութիւն մը, որ բացատրութեան չի կարօտիր:

Բայց, ո՞ր մարգարէն պիտի կրնար ճիշդ ու ճիշդ նախատեսել, պատկերացնել վաղուան հեռանկարը:

Կը բաւէ աչքի առջեւ բերել Իրանի եւ Եգիպտոսի պարագան, որոշ գաղափար մը կազմելու համար :

Միայն այս պարագան — «անծանօթ»ը — բաւական է, յիշեցնելու համար մեր տարրական պարտականութիւնները :

Մեր ապահովութիւնը, մեր հիմնական շահերը կը թելադրեն խուսափիլ որ եւ արարքէ որ կրնայ տեղի տալ ծուռ մեկնութեանց :

Գրաւոր ըլլայ թէ բանաւոր, մեր պայքարը պիտի ձգտի մէկ նպատակի, — չխախտել հիւրընկալ ժողովուրդին վստահութիւնը, թերահաւատ մարդանքներ փորձելով : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՆՔ ԱԼ ԱՂՕԹԵ՞ՆՔ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Հոկտ. 25ի ընտրութեանց առթիւ, նախկին եւ ներկայ վարչապետները, Չըրչիլ եւ Էթլի Եչ. օր միասին աղօթեցին Ս. Պօղոս մայր եկեղեցիին մէջ, ամենայն երկիւղածութեամբ :

Գիտէք որ մէկը թունդ պահպանողական է, միւսը՝ աշխատաւորական կամ ընկերվարական :

Արարողութեանց ներկայ էին 500 քաղաքացիներ, — դահլիճին տարեց եւ երիտասարդ անդամները, պահպանողական, ազատական եւ աշխատաւորական երեսփոխաններ, ինչպէս եւ նոր թեկնածուները: Ամէնքն ալ պաշտօնական հագուստներով :

Այս առթիւ քարոզ մը խօսեցաւ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը — Անգլիքան եկեղեցւոյ Հայրապետը — սէր եւ միութիւն, արդարութիւն եւ համբերութիւն թելադրելով :

Աւանդութեան մը համաձայն, այսպիսի արարողութիւններ կը կատարուին ամէն ընտրութենէ առաջ:

Այս առթիւ, բոլոր հոսանքներու վարիչները կ'աղօթեն, որ Տէրը ի բարին առաջնորդէ ընտրական պայքարը :

Իրենց բացատրութեամբ, որպէսզի պայքարը չարատաւորուի «դառնութեամբ եւ չարութեամբ» :

Աղօթքէն վերջ, անշուշտ ամէն հոսանք ազատ է իր ուզածին պէս վարուելու :

Մանաւանդ որ, Ամենակալ Տէրը եւ բոլոր Սուրբերը վարժուած են չէզոք մնալու :

Անոնք աւելի դիւանագէտ են քան աշխարհի բոլոր պոլիտիկոսները: Կը նախընտրեն չխառնուիլ այս կամ այն երկրի «ներքին գործերուն» :

Մենք ալ այս տեսակ աղօթաժողով մը հաստատենք, պիտի ըսէի, բայց յանկարծ յիշեցի թէ դարերէ ի վեր ունինք փառաւոր «Տէր ողորմեա»ն :

Անոր միայն մէկ պարբերութիւնը, «Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն» — հազար արարողութիւն կ'արժէ:

Դժբախտաբար, այս աղօթքն ալ անզօր մնացած է մինչեւ այսօր:

Պարզապէս անոր համար որ «Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ», առանց խառնուելու երկրի «ներքին գործերուն» :

Մանաւանդ ա՛յն «ներքին գործերուն» ուր ոչ թէ քարիւղ է որ կը հոսի, այլ մարդկային արիւն: ՎԱՀԷ

Ապստամբի պարպումէն վերջ

Վերջին տասը Անգլիացիները Աբադանէն մեկնեցան Եչ. օր, ինքնաշարժները քշելով դէպի Պասրա: Այսպէս ամբողջովին Պարսիկներուն ձեռքը մնաց քարիւղի ամենամեծ զտարանը, որ կ'արժէ մէկ միլիառ տոլար :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Հոսէյն Մաքի, քարիւղի ազգայնացման ախոյեանը, ժպտագին կը դիտէր, երբ վերջին Անգլիացիները կը հեռանային դէպի Պասրա: Անգլ. տնօրէնը եւ իր ինը օգնականները յուզումով թօթվեցին պարսիկ պաշտօնատարին ձեռքը: Այս առթիւ տնօրէնը պատմեց իր տեսակցութիւնը՝ պարսիկ հրամանատարին հետ, եւ յոյս յայտնեց թէ պիտի վերադառնան, «եթէ ոչ իբրեւ Անգլօ-իրանեան ընկերութեան պաշտօնեաներ, գոնէ իբրեւ Անգլիացիներ» :

× Տոքթ. Մոսատեղ, որ Նիւ Եորք պիտի երթայ կիրակի օր, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ, արցունքոտ աչքերով:

— «Կ'ուզեմ երթալ տեսնել թէ Ապահովութեան Խորհուրդը նոր ծուղակ մը կամ ուռկան մը չէ՞, տկար ազգերը որսալու համար»:

Վարչապետը խորհրդարան գնաց Եչ. առտու, հրաժեշտ առնելու համար: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, մեղադրեց Անգլիացիները թէ «ճնշում կը բանեցնեն եւ սպառնալիքներ կ'ուղղեն մեզի : Կը յուսամ թէ ձեր աղօթքները պիտի օգնեն ինծի այս ճամբորդութեան մէջ: Աստուած պահէ եւ առաջնորդէ Իրանը» :

Երբ վարչապետը կ'ըսէր թէ Իրան պատրաստ է հատուցում վճարելու, Ազգ. ճակատէն երեսփոխան մը պոռաց.

— Անգլիան է որ հատուցում կը պարտի մեզ: Ան միլիոններ պարտական է Իրանի: Պէտք չէ ոչ իսկ մէկ կրամ քարիւղ ծախենք Անգլիոյ: Երէկուըն ի վեր խորտակուած են գերութեան շղթաները :

Տասը Անգլիացիներու մեկնումէն վերջ, Տոքթ. Մաքի ըսաւ թէ տասը գերման բժիշկներ եւ զուիցերիացի մասնագէտ մը վարձուած են եւ Աբադան կը հասնին շուտով : Եթէ Անգլիացիները փորձեն պաշարում հաստատել, Իրանի մարտանաւերը կրակ պիտի բանան :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ռուսերը նոր փորձեր կատարած են, երկու հիւլէական ռումբեր եւս պայթեցնելով :

Մ. Նահանգներու նախագահական պալատը միշտ կը մերժէ նոր տեղեկութիւններ հաղորդել. բայց շատ մը բանգէտներ եւ թերթեր կը լրացնեն պակասը :

Վերջին լուրը այն է թէ՝ Ռուսերը ջրածին ռումբ կը փորձեն: Գաղտնիք է թէ Ամերիկան ի՞նչպէս իմացաւ այս դէպքը: Երեսփոխան մը, Ճէքսըն, որ սերտ կապ ունի գաղտնի սպասարկութեանց հետ, յայտարարեց թէ փորձերը ապահովաբար կատարուած են Սիպերիոյ մէջ, թէ տեղեկութիւններ ունի Ռուսերու հիւլէական ռումբի քանակութեան մասին. բայց չի կրնար յայտնել, յանուն ազգային ապահովութեան :

Այս յայտնութեան վրայ, նորէն կ'արծարծուի հետեւեալ խնդիրը, — միջազգային հակակշիռ հաստատել հիւլէական ուժի վրայ: Հաւանաբար այս խնդիրը քննուի ՄԱԿի յառաջիկայ ընդհ. ժողովին կողմէ, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ : Բայց իրազեկ դիւանագէտներ յոռետես են համաձայնութեան մասին. քանի որ Արեւելքը եւ Արեւմուտքը տարբեր տեսակէտներ ունին հսկողութեան մեթոտներու մասին:

Կը կարծուի թէ Խ. Միութեան նպատակն է ազդել արեւմտեան պետութեանց վրայ, նոր փորձեր կատարելով: Իսկ Ամերիկացիները արդէն կը խօսին հիւլէական ռումբերու յաւելման մասին:

Կը թուի թէ անբաւական կը գտնեն իրենց ունեցած պահեստը, — 1000 — 1500 ռումբ: Հիւլէական ուժի յանձնաժողովին նախագահը որոշած է այս Բչ. իսկ պահանջել որ աւելցնեն հիւլէական զէնքերու արտադրութիւնը, նկատի առնելով Խ. Միութեան նոր ձեռնարկները: Յանձնաժողովը գաղտնի նիստ մը գումարեց, Ռուսերու նոր փորձին առթիւ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը այժմ ի վիճակի է նոր աշխարհամարտի մը ձեռնարկելու, եւ թէ ուրիշ փորձեր պիտի կատարէ, կատարելագործելու համար իր հիւլէական ռումբերը :

Ամերիկեան յանձնախումբին նախագահը ասկէ առաջ պահանջած էր վեց անգամ աւելցնել հիւլէական արտադրութիւնը, տարեկան վեց միլիառ տոլար յատկացնելով: Այն ատեն համաձայնութիւն չգոյացաւ, բայց հիմա իրար անցած են, Ռուսերու նոր փորձին առթիւ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ օր մը հիւլէական ռումբերով պիտի սպառազինուին ամերիկեան բանակը, նաւատորմը եւ օդատորմիղը: Այդ պարագային, Ամերիկացիները կը յուսան 30 միլիառ տոլար խնայել ամէն տարի:

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՑԱՅՏՆՈՒԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Նախագահ Թրումըն Եչ. օր խստօրէն քննադատեց կարգ մը ամերիկեան թերթեր, խօսնակներ եւ պարբերականներ, ըսելով թէ «95 % երեւան կը հանեն մեր բոլոր գաղտնի տեղեկութիւնները», ինչ որ օգտակար կ'ըլլայ հաւանական թշնամիներու: Այս առթիւ յիշեց պարբերական մը, որ վերջերս տպած էր հիւլէական ուժի գործարաններուն քարտէսները: Ուրիշ թերթեր ալ հրատարակած են գլխաւոր քաղաքներու օդանաւային քարտէսները, մատնանշելով ռմբակոծելի կէտերը :

Նախագահը հեգնութեամբ դիտել տուաւ թէ շատ կ'ուզէր այդպիսի քարտէսներ ճարել Խ. Միութեան զինագործական կեդրոններու մասին: Եւ պատուիրեց որ զգուշանան այս կարգի հրատարակութիւններէ :

× Հիւս. Ատլանտեանի խորհուրդին նախագահը, որ Փարիզ կը գտնուի, յայտարարեց թէ իրական յառաջդիմութիւն կատարուած է ապահովութեան տեսակէտով, թէ զինակցութիւնը կը զօրանայ: Բայց աւելցուց.

— «Տակաւին շատ ընելիքներ ունինք մեր նպատակին հասնելու համար : Ատլանտեանի զինակցութիւնը կը պահանջէ տաժանք, արցունք եւ քրտինք, բայց շատ սուղ գին մը չէ այս, խուսափելու համար նոր պատերազմէ մը: Ներկայ աշխարհին մէջ, ապահովութեան միակ երաշխիքն է հաւաքական ուժը» :

Խօսելով Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին, նախագահը՝ Պ. Սփաֆորտ, բացատրեց թէ այդ երկու նոր անդամները «մեծ ուժ մը պիտի աւելցնեն հաւաքական պաշտպանու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՆՇԱՆ ..

Հայրենասիրական գրականութիւնը Խ. Հայաստանի շուրջ երկու տասնամեակ հալածանքի ենթարկուելուց յետոյ, երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին որոշ չափով ազատութիւն վայելեց :

Լոյս տեսան Դ. Դեմիրճեանի « Վարդանանք» ու Ստ. Զօրեանի « Պապ Թագաւոր » վէպերը, Սողոմոն Տարօնցու, Յովհ. Շիրազի, Մ. Խմինի, Թաթուլ Հուրեանի եւ ուրիշների բանաստեղծութիւնները, ինչպէս եւ վերահրատարակուեցան դասական մի քանի հեղինակների վէպերն ու բանաստեղծութիւնները :

Այս շարքի մէջ իր պատուաւոր տեղը գրաւեց հայ ազատագրական պայքարի փոթորկաշունչ մարգարէն՝ հանճարեղ Րաֆֆին, որի վերահրատարակուած վէպերն աննախընթաց սպառում ունեցան, կոտրելով ընթերցասիրութեան ամէն մըրցանիշ :

Սակայն, այսօր իրազեկ ենք դառնում, որ Րաֆֆիի « Կայծեր »ն ենթարկուել է Խորհրդահայ Գրողների Միութեան բանադրանքին, որի մանրամասնութիւնը տուել է մեր աշխատակիցը, « Ալիք»ի երէկուայ Թուի մէջ, հիմք ունենալով «Սովետական Հայաստան » պաշտօնաթերթի Օգոստոս 15ի թիւը :

Այս երեւոյթը պատահական կամ մասնաւոր բնոյթ չունի անշուշտ եւ դրա արմատները պէտք փնտռել համայնավարական այն քաղաքականութեան մէջ, որ վերսկսեց մարմնաւորել երկրորդ աշխարհամարտից անմիջապէս յետոյ, երբ սովետական ժողովուրդների հայրենասիրական զգացումները հրահրելու հարկ չկար այլեւս ...

Նոր հալածանքի ազդանշանը տրուել էր դեռ եւս հինգ տարի առաջ, 1946ին, երբ Սովետահայ Գրողների Երկրորդ Համագումարում յանդիմանութեան արժանացան մի շարք գրողներ՝ « Հայրենական պատերազմ »ի տարիներին իրենց ունեցած « շեղումների ու սայթաքումների» համար : Գրողներ, որոնք «թերագնահատել էին սովետական թեմատիկայի առաջատար դերը » եւ իրենց երկերի մէջ « հեռաւոր անցեալը պատկերացրել էին ռոմանտիկի իդէոլականացուած գծերով. ինչ որ լուրջ վտանգ է սովետական գրականութեան մէջ բուրժուա - նացիոնալիստական տենդենցների դրսեւորման ճամբով » :

Անմիջապէս քննադատութեան ենթարկուեցան ոչ միայն Դերենիկ Դեմիրճեանը, Յովհ. Շիրազը, Սողոմոն Տարօնցին, Վիգէն Խէչումեանը, Խաչիկ Դաշտենցը եւ ուրիշ գրողներ, այլ եւ մի շարք բանասէրներ, գրագէտներ եւ նոյնիսկ հինգերորդ դարու մեր մատենագիրներն ու պատմական դէմքերը (!!!) :

Համայնավար անողոք քննադատների նպատակն էր, — անշուշտ ի վերուստ տրուած հրահանգի համաձայն,— « յայտնաբերել ազգայնական խակումները, մերկացնելու, հողմացրիւ անելու, փոշիացնելու համար»,— ինչպէս գրում էր այդ օրերին համայնավար նորակոչիկ մի գրագատ...

Գրական ճակատում սկսուած այս դիմաշրջութիւնը, ինչպէս նկատեցինք քիչ վերը, պատահականութեան արդիւնք չէր, այլ Ժդանովի տուած ազդանշանի վրայ՝ մի ընդհանուր երեւոյթ՝ համայնավար մականի տակ գտնուող բոլոր երկրներում :

Յայտնի է նաեւ, որ խորհրդային գրողների ու այլ արուեստագէտների « ազգայնական հակումները » յայտնաբերելուց յետոյ տեղի ունեցան բազմաթիւ ինքնաքննադատութիւններ, որոնց արձագանգը հասաւ արտասահման եւ միջազգային մամուլի սեփականութիւնը դարձաւ :

Այս հարուածից զերծ չմնացին նաեւ գիտական մարզում աշխատող անուանի դէմքեր, լեզուագէտներ, պատմաբաններ եւն.: Դրանց շարքում դասուեցին աշխարհահռչակ լեզուաբան Աճառեանն ու Ղափանցեանը նոյնպէս, իրենց որդեգրած «հակամառական» ուղղութեան պատճառով :

Աշխատող, ստեղծագործող դէմքերի « բուրժուական հայրենասիրութիւն »ը բացայայտելուց եւ նրանց « սայթաքումներն ու շեղումները » հարուածելուց յետոյ, այսօր, ահա, հերթն եկել է մեր դասական գրողներին եւ առաջին առթիւ հանճարեղ Րաֆֆիին, որի « Կայծեր »ն արդէն դըրուած է բանադրանքի տակ :

Մեղադրանքի մէջ յիշատակուած կէտերը, որոնց ամփոփումը տրուած է մեր թերթի նախորդ թուի մէջ, մեզ համակում է մի տխուր նախազգացումով .—

Եթէ երէկ Րաֆֆիի « Կայծեր »ը համարւում էր « իմացական խոշոր արժէք », իսկ այսօր բանադրւում է որպէս « ամերիկեան կապիտալիստների առջեւ ստորահաճութեան մի գործ », արդեօք ի՞նչ է վիճակուելու ներկայիս հրապարակի վրայ եղող այն գրագէտներին, որոնց երկերը « յագեցած են բուրժուական հայրենասիրութեամբ » ...

Արդեօք համայնավարական այս մոլեռանդ հալածանքով սկիզբ չի՞ դրւում 1936ի մաքրագործումը յիշեցնող մի նոր շրջանի :

Ինչ ողբերգութիւն ... Երէկ դարաւոր ոսոխը հալածում էր ու բնաջնջում հայ ժողովրդին՝ Րաֆֆիների սփռած «Կայծեր»ը մարելու համար, իսկ այսօր հայ իշխանաւորներն են մարում նոյն «Կայծեր »ը՝ մայրենի հողի վրայ, յանուն համայնավարական հայրենասիրութեան ...

(Խմբագրական ԱԼԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Անբախտ Աւստրիան

Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Ճափոնի հաշտութեան դաշնագրին առիթով, Աւստրիոյ հաշտութեան հարցը նորէն կ'արծարծուի :

Երեք Մեծերու արտաքին նախարարները Ուաշինկթընի մէջ որոշեցին « նոր եւ վճռական ճիգ մը թափել » Խ. Միութեան հետ համաձայնելու եւ Աւստրիոյ մասին վերջնական կարգադրութեան յանգելու համար: Տոքթ. Լէոփոլտ Ֆիկլ, Աւստրիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ՝ կը յուսայ որ հաշտութեան բանակցութիւնները պիտի վերսկսին մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը :

Աւստրիոյ կացութիւնը բացառիկ է ազգերու մէջ: Միակն է այն երկիրներէն ուր արշաւեցին Հիթլէրի բանակները և որ գրաւուածկը մնայ Դաշնակիցներու կողմէ: Զօրս Մեծերու կողմէ գրաւուած միակ երկիրն է որ կը պահէ իր միասնականութիւնը: Միակ երկիրն ուր Խ. Միութիւնն ալ զօրք ունի, բայց բոլշեւիկեան վարչաձեւ չէ հաստատուած , ռուսական շրջանին մէջ :

Իսկ Աւստրիան գգուած է իր այս բացառիկ վիճակէն :

Թէեւ հանդիսաւորապէս յայտարարեցին թէ « ազատագրուած երկիր պիտի ըլլար եւ ոչ թէ պարտուած « թշնամի », թէեւ հանդիսաւորապէս խոստացան թէ իր ամբողջականութիւնը եւ գերիշխանութիւնը պիտի վերահաստատուին, բայց Աւստրիան տակաւին գրաւման բեռան տակն է եւ նշան ալ չկայ թէ մօտերս ազատ պիտի շնչէ :

Ան տեսաւ որ Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ նման երկիրներ, որոնք կը պատերազմէին դաշնակիցներու դէմ, հաշտութիւն կնքեցին: Տեսաւ որ Ճափոնի հետ ալ հաշտութիւն կնքուեցաւ, իսկ Արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւման պայմանները թեթեւցան, եւ այժմ ալ բանակցութիւններ կը կատարուին, հաշտութեան պայմանագիր մը կնքելու համար :

Աւստրիան կը յուսայ թէ կարգը իրեն եկած է, եւ թէ մօտերս պիտի տեսնէ իրագործումը պատերազմի ատեն տրուած խոստումներուն:

Եւ սակայն, մասնագէտներ կը կարծեն թէ դեռ ժամանակը եկած չէ, թէեւ Աւստրիոյ պահանջները շատ արդար են, բանաւոր եւ համեստ:

Արդարեւ, հաշտութեան դաշնագրի մը կընքումը շատ աւելի հեռաւոր յոյս մըն է այսօր քան առաջ :

Այս յոռետեսութիւնը հիմնուած է այն իրողութեան վրայ որ՝ Խ. Միութիւնը ռազմագիտական, տնտեսական եւ քարոզչական զօրաւոր պատճառներ ունի, Աւստրիայէն չհեռանալու համար . պատճառներ որոնք աւելի շեշտուած են վերջին ամիսներու ընթացքին :

Այն օրերուն երբ հաշտութեան բանակցութեանց յաջողութիւնը քանի մը օրուան կամ շաբթուան խնդիր էր , եւ բաղդատաբար դրամական փոքր հատուցումի հարց մը, Աւստրիան ռազմագիտական տեսակէտով մեծ արժէք մը չունէր արեւմտեան պետութեանց համար :

Շրջապատուած՝ Եուկոսլաւիոյ , Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ կողմէ , որոնք երեքն ալ Ռուսիոյ ենթակայ էին այն ատեն , Աւստրիա չէր կրնար պաշտպանուիլ արեւմտեան պետութեանց միջոցաւ, պատերազմի մը պարագային եւ իր բախտին պիտի ձգուէր :

Բայց սովետական խմբակցութեան եւ Եուկոսլաւիոյ յարաճուն հակամարտութիւնը եւ այն հաւատքը թէ Եուկոսլաւիա արեւմտեան պետութեանց կողմը պիտի անցնի պատերազմի պարագային, ընդդէմ Խ. Միութեան, բոլորովին փոխած են կացութիւնը :

Այսօր Աւստրիան կրնայ պաշտպանուիլ եւ պիտի պաշտպանուի, համաձայն իրազեկներու տեղեկութեանց: Այդ երկիրը մաս պիտի կազմէ Արեւմուտքի պաշտպանութեան ծրագրին եւ պաշտպան ուժերը պիտի գտնուին զօր. Այզընհաուըրի հրամանին տակ :

Տնտեսական տեսակէտով ալ Խ. Միութիւնը տրամադիր չէ Աւստրիայէն հեռանալու :

Ցորչափ հոն մնայ, կրնայ անարգել շահագործել բազմաթիւ ճարտարագործական հաստատութիւններ զորս գրաւած է իբրեւ գերմանական ստացուածք :

Ցորչափ Աւստրիոյ մէջ մնայ, կրնայ 20 — 30 զօրաբաժին պահել այդ երկրին ծախքով ,— բընակութիւն, հագուստ - կապուստ, պարենաւորում :

Ռազմագիտական տեսակէտով ալ՝ ցորչափ Աւստրիոյ մէջ մնայ, պէտք չունի բացատրելու թէ ինչու զինուոր կը պահէ Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ, վասն զի այդ երկիրներուն հետ կընքուած դաշնագիրները իրաւունք կուտան իրեն իր հաղորդակցութեանց գիծերը պաշտպանելու Աւստրիոյ միջոցաւ :

Այն 150 միլիոն տոլարը զոր Խ. Միութիւնը պիտի ստանայ հաշտութեան դաշնագրով, չի փոխարիներ այդ իրաւունքներուն կորուստը :

Եւ վերջապէս, քարոզչական եւ բարոյական ազդեցութեան տեսակէտով, Խ. Միութիւնը պատճառներ ունի — միշտ մասնագէտներու տրամաբանութեամբ — Աւստրիայէն չհեռանալու: Եթէ զօրքը քաշէ Աւստրիայէն, պիտի չկրնայ խրախուսել Աւստրիոյ համայնավարները եւ խանգարել երկրին վերակազմութիւնը : Այն ատեն անպէտ պիտի դառնայ Վիէննայի մէջ հաստատուած քարոզչական վիթխարի մեքենան, կորսնցնելով իր ազդեցութիւնը Միջին Եւրոպայի մէջ: Այն ատեն Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ սահմանամերձ ընդարձակ տարածութիւնները,որոնք արեւմտեան ազդեցութեանց դէմ պաշտպանուած են Աւստրիոյ ռուսական շրջանին միջոցաւ, պիտի կրնան ուղղակի յարաբերիլ ազատ աշխարհի ժողովուրդներուն հետ :

Այսօր իսկ, հակառակ ամրապէս պաշտպանուած սահմաններուն, բազմաթիւ փախստականներ կը յաջողին Աւստրիա հասնիլ Չեխոսլովաքիայէն եւ Հունգարիայէն :

Ներկայիս, Աւստրիոյ ոստիկանութիւնը ստիպուած է Ռուսերուն յանձնել իր բռնած փախստականները, իրենց հայրենիքը վերադարձնելու համար: Ռուսերը բոլշեւիկ ոստիկաններ կը պահեն իրենց գրաւած շրջանին մէջ, այս հրամանները գործադրել տալու համար: Եթէ Ռուսերը քաշուին եւ Աւստրիա կատարելապէս տէր դառնայ ոստիկանութեան, ապաստանի օրէնքը պիտի վերահաստատուի եւ փախստականներուն թիւը պիտի կրկնապատկուի :

Միւս կողմէ, Խ. Միութիւնը երբեք համաձայն չէ որ Եւրոպայի կեդրոնին մէջ, իր արբանեակներու ամէնէն խոցելի սահմանին վրայ հաստատուի ազատ, միացեալ,կաթոլիկ եւ թունդ հակաբոլշեւիկ պետութիւն մը:

Թ. Ա. Թ.

Հարցանողաց քարտեր...

Այդ կիրակին ամառէն փոխ առնուած օր մըն էր: Արեւ ու տաք, պայծառ երկինք :

Ամառն արդեօք չա՞տ էր տեսեր որ աշունին ալ փոխ էր տուեր ...

Առիթ մըն էր որ գիւղէն դուրս ելլեմ նորէն , պարտականութիւն մը կատարելու համար :

Սեվռի կամուրջին վրայ եմ, ներսէս ձայն մը կ'ըսէ .— Նայէ դիմացդ, հո՛ն պալատ մը կայ որ յախճապակիներով լեցուն թանգարան մըն է հըմնութեանց: Այնտեղ էր որ դաշնագիր մը կնքուեցաւ յամի շնորհաց 1920 Օգոստոս 10ին :

Այնտեղ էր որ ճանչցուեցաւ Հայաստանի հանրապետութիւնը նորածագ, ազատ եւ անկախ:

Ո՞ւր մնաց այդ մեր թուղթը, որո՞ն դըրպանը: Որո՞ւ ծախուեցաւ: Ո՞ւր կորաւ: Եւ կամ փշրուեցա՞ւ յախճապակիներուն հետ:

Ձայն հանող չկայ ...

Պասթէյի առջեւ եմ : Խորհրդաւոր հրապարակ մը եւս իր բանտ - աշտարակովը պատմական: Ինչե՛ր կատարուած են ժամանակին, «վասն ազատութեան » :

Կը յիշեմ մեր փետրուար 18ը եւ Երեւանի բանտը : Ժողովրդային բուռն պոռթկումը կարմիր բռնապետութեան դէմ :

Կը ցատկեմ հանրակառք մը որ կը տանի քիչ մը հեռու:

Զօրս կողմս նորէն կանանչութիւն , հարթ, հաւասար գորգի մը պէս ընդարձակ :

Ինչ գեղեցիկ է բնութիւնը երբ կը ժպտի , միշտ երիտասարդ եւ ուրախ այսպէս, նոր հարսի պէս... Իսկ դուն երկչոտ, քովը կեցած կը դիտես զմայլած:

Կանգ կ'առնենք Պռեվանի բուժարանին առջեւ: Ներս կը մտնեմ իրարու քով շարուած ճերմակ տաղաւարներուն մէջէն, տեսնելու համար վաղեմի ընկեր մը :

Հեռուէն կրնանք ճանչնալ, զինքը: Միակն է անարին գլխուն դրուած պզտիկ հայելիով, ուրկէ միայն պիտի կրնայ տեսնել շուրջը անցած, դարձածը, քանի որ անկարող է ոտքի ելլելու, մինչեւ իսկ նստելու: Աւելի քան տասնեւհինգ տարի է այսպէս գամուած, Փարիզէն Վէրսայլ , յետոյ նորէն Փարիզ եւ ի վերջոյ Պռեվան :

Ինչեր տեսած ու անցուցած է ան ալ շատերու պէս: Փրկուած աքսորէն, հուրէն, սուրէն եւ այժմ փռուած այստեղ, տարաբախտ Սուրէն (Նաւա -

Ցո՞ երթաս

ԺԸՆԵՒ.— Ազգապահպանումի իրարանցումին մէջ, վերջապէս, գտնուեցաւ քաւութեան նոխազը, — հայերէն տառերը :

Ոչ ոք մտածած էր թէ՝ նոր սերունդին ուծանալու վտանգը կուգար հայկ. տառերէն :

Հազար հինգ հարիւր տարուան այս գիրերը, որոնց համար 1913ին հայութիւնը մեծաշուք հանդէսներ կազմակերպեց եւ որուն համար Եղիշէ Դուրեան Ս. Մեսրոպի գերեզմանին վրայ կ'երգէր — « Աղուոր Ա. Բ. Գ.էդ դաս մը տուր ինծի » — այսպէս 5րդ զօրասիւնի դեր կը կատարեն եղեր, ուղղակի սպառնալով մեր նոր սերունդին գոյութեանը :

Որո՞ւ միտքէն անցած էր մինչեւ այսօր : Բարեբախտաբար միշտ ալ կը գտնուին աչալուրջ անձեր, որոնք յարմար ատենին երեւան կը հանեն դաւադիր թշնամին : Փա՜ռք Եհովային:

Հիմա որ գիտենք հայ նոր սերունդին սպառնացող վտանգին աղբիւրը, ալ կրնանք հանգիստ շունչ քաշել եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկել, չէզոքացնելով հայկական տառերը, զանոնք փոխարինելով լատինահայ տառերով :

Ի՞նչ զարմանալի անուն, «լատինահայ» տառեր..., «չունկատուէ» պէս խօսք մը : Միայն մէկ մեղադրանք ունիմ այն «լատինահայ» տառերուն հեղինակին.— 1910էն ի վեր այդ բանը գիտնալով հանդերձ, մեղաւկցաբար ձայն չէ հաներ մինչեւ « այսօր»: Եւ իր « կոթ»ողական գործը չարունակեր է գրել այս անպիտան տառերով : Ներելի է այս :

Ֆրանսացիները կ'ըսեն թէ՝ բուսագոյն կատակը այն է որ կարճ կը տեւէ :

Արդ՝ « լատինահայ» տառերու կատակը, որ քանի մը օր տեւեց, անհամ դուրս եկաւ: Արաբական տառերուն նման «իւսթիւն» եւ «ջօթրէ»նե-րով զարդարուն այդ գիրերը կուտան իրենց հեղինակին մտային կարողութեանը չափը:

վարեան):

Ո՞վ կը հարցնէ իր վիճակի մասին: Շատ քիչեր անձնապէս ...

Ողջ ըլլան իր ազգականներն որոնք անկարելին կը փորձեն, նիւթապէս եւ բարոյապէս:

Ողջ ըլլայ, կ'ըսէ, «Յառաջ»ն ալ որ ամէն օր կուգայ զինք տեսնել, տարիներէ ի վեր: Ինչպէս եւ «Արեւմուտք»ը: Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն որոնք չեն մոռնարաջակցիլ անձամբ կամ թղթատարով:

Դառնօրէն կը տրտնջայ.— Եղբայր երկար տեւեց, քաշելիք ունինք եղեր ...

Ամէն մարդ քաշելիք մը կ'ունենայ, մէկը այսպէս, միւսը այնպէս: Բախտի անիւն է միշտ որ կը դառնէ մեզ... Եւ առողջը՝ հիւանդ, հարուստը՝ աղքատ կ'ըլլայ մէկէն ...

Երէկ՝ գործատէր - վաճառական, այսօր՝ անգործ, մուրացկան:

Երէկ՝ գիտուն, փաստաբան, այսօր խոհարար, գաղթական...

Մեծ բան չէ հիւանդին ուզածը,— այցելութիւն մը, երկու տաք խօսք : ՄԷՆ ՍԷ

Անցեալ տարի, նոյն բանդէտը այս սիւնակներուն մէջէն կ'առաջարկէր Հայ. Եկեղեցւոյ սուրբերու շարքէն դուրս նետել բոլոր ոչ հայ սուրբերը :

Երկար տեւեցին պարբերաբա՜ր իր արտայայտած արտառոց գաղափարները: Իր կեանքի վերջալոյսին՝ իր վրայ խօսեցնելու մարմա՞ջ :

Ինչե՞ր չի խոստանար ան՝ իր «լատինահայ » տառերով: « Բարոյական» եւ «աննիւթ» յաղթանակներ...: Մեր պատմութիւնը լեցուն է « բարոյական» յաղթանակներով: Թերեւս ատոր համար է որ այսօր այս վիճակին ինկած ենք: Քիչ մըն ալ նիւթական յաղթանակներու մասին մտածենք :

Զինացին, Ճափոնցին, Հրեան, Հապէշը, Արաբը, իրենց գիրերուն դժուար ուսանելի ըլլալը չեն տեսներ եւ մտքէն չեն անցըներ փոխել զանոնք: Մենք ենք միայն որ չենք հաւնիր մեր դարաւոր տառերուն:

Կովկասահայերը իրաւունք չունի՞ն «հոսհոս» կոչելու մեզ :

Ե՞րբ պիտի հնարուի հայելի մը, որ ամէն մէկուն ցոյց տայ իր մտքի պաշարը:

ՊԵՐՃ

« ՀՐԵԱՆԵՐԸ ԿԸ ՏԻՐԱՊԵՏԵՆ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻՆ»

Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ » լրագիրը կը գրէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (28 Սեպտ.).—

Միջխորհրդարանական համաժողովին մասնակցելու համար, Իսթանպուլ եկաւ լիբանանեան երեսփոխանական պատուիրակութիւն մը որուն նախագահը, Հալիպ Էպու Շէհլա, իր երկիրը վերադառնալէ ետք հակաթուրք յայտարարութիւններ ըրաւ մամուլին: Տեսէք թէ ինչ ըսաւ.— Իսթանպուլի մէջ անհրաժեշտ էարաբականքարոզութեանց համար գրասենեակ մը բանալ եւ առաջքը առնել Սիոնականներու քարոզութեան : Արաբական Լիկան այդ գրասենեակը հիմնելու եւ յարդարելու համար ընդունած է հինգ հազար եգիպտական ոսկիի վարկ մը: Ներկայիս Իսթանպուլը եղած է Միջին Արեւելքի սիոնական քարոզութեան մեծագոյն կեդրոնը: Հրեաները ամբողջովին կը տիրապետեն Թուրք մամուլին: Նոյն իսկ Թուրք թերթերը չարափոխելով հրատարակած են արաբ պատուիրակներուն խօսածները համաժողովին մէջ եւ յարձակած արաբ պատուիրակներու վրայ: «Էլ Գատէս» թերթը կը հրատարակէ այս տողերը, հետեւեալ վերնագրով. — Իսթանպուլ, որ երէկ իսլամութեան կեդրոնը եղած էր, այսօր եղած է սիոնական փրոփականտի կեդրոնը » :

Ցիտակը զարմանքով կարդացինք այս գրութիւնները: Մանաւանդ որ Լիբանան անցեալին մէջ մեր մէկ նահանգն էր եւ հոնկէ եկող քանի մը «սիւտիւ պօզուգ»եր երբ կը յանդգնին մեր արժանապատուութիւնը վիրաւորել եւ Թուրք մամուլը վարկաբեկել, զարմանալու տեղ կը զայրանանք այս անգամ :

Կրնայ ըլլալ որ Իսրայէլացիները իրենք զիրենք ծանօթացնելու համար մեր երկրին մէջ, կարգ մը քարոզութիւններ կը կատարեն, իրաւունք ալ ունին: Արաբական երկիր մըն ալ օրինաւոր ամէն միջոցի կրնայ դիմել, յաւագոյն կապեր հաստատելու համար տարրերու միջեւ : Միայն թէ անպատիւ եւ անպատասխանատու գործ է, ելլել պնդել թէ Իսրայէլացիք Իսթանպուլը վերածած են սիոնական մեծ քարոզութեան կեդրոնի մը: Ո՞վ կըլլայ եղեր սա Էպու Շէհլա ըսուած մարդը, որ Թուրք մամուլին դէմ այդ տգեղ վերագրումները կ'ընէ եւ կը յաղդնի արաբ քարոզութեան կեդրոնատեղի մը հաստատել Իսթանպուլի մէջ :

Ամբողջ Թուրք մամուլը զերծ կը մնայ հրէական տիրապետութենէ եւ ուրիշ ամէն ազդեցութիւններէ: Թուրք մամուլը աշխարհի ամէնէն պատուաբեր եւ ազատ մամուլն է եւ ամէն բանէ առաջ, Թրքական շահերուն ամէնէն անկեղծ սպասարկուն: Մանաւանդ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ, Թուրք մամուլը իր մաքուր գրիչով եւ պայծառ ճակատով՝ յարգած է ամէն պատիւ և արժանապատուութիւն, ամէն բարեկամութիւն եւ աւանդութիւն :

Արաբական Լիկան անշուշտ շատ մը դատեր, նպատակներ ունի եւ Արաբներու եւ Իսրայէլացիներու միջեւ ստեղծուած վէճը կը խանգարէ ամբողջ Միջին Արեւելքի անդորրութիւնը : Անհրաժեշտ է հարթել այս վէճը եւ վերահաստատել ամբողջ Միջին Արեւելքի անդորրութիւնը: Այս ուղղութեամբ կարեւոր աշխատանք մը կը վիճակի Թուրք եւ արաբ լրագրողներուն եւ գրիչներուն: Մենք հնուց ի վեր անհրաժեշտ նկատած էինք ոգեւորել Թուրք - արաբ բարեկամութիւնը եւ կարեւոր խնդիր մը կը նկատէինք զայն: Եթէ Արաբները Իսթանպուլի մէջ քարոզչական գրասենեակ մը բանան, Գահիրէի եւ Դամասկոսի մէջ ալ Թուրք տեղեկատու գիւան մը պէտք է բանալ: Այս է միակ միջոցը փոխադարձելու համար Հալիպ Էպու Շէհլայի պէս մարդոց :

Մենք ալ կրնանք միեւնոյն բառերով եւ միեւնոյն ամբաստանութիւններով պատասխանել իրենց, բայց կը խորհինք թէ փոխադարձ հայհոյանքներով անկարելի է հասկացողութեան մը յանգիլ: Կը բաւականանք ըսելով թէ Լիբանանցի երեսփոխանին խօսքերը բացարձակ բարբանջանք են :

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Ռուսերը սաստկացուցած են հակաթուրք պայքարը Կովկասի մէջ: Վրացի հեղինակ մը «Ընկըմող Քարը» անուն թատերախաղով մը կը նկարագրէ այն պայքարը զոր Վրացիները մղած են Թուրքերուն դէմ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, «Հայաստանի լեռնային շրջաններուն մէջ» անուն գրքով մըն ալ կը նկարագրուին Թրքական հարստահարութիւնները եւ աշխարհակալութիւնը :

Հակաթուրք շարժումը կ'ուզեն տարածել նաեւ Ատրբէյջանի, Հիւս. Կովկասի եւ Թուրքեստանի մէջ :

Թուրք թերթերը արտատպելով այս լուրերը, կ'եզրակացնեն թէ Ռուսերը կ'ուզեն Կովկասի ժողովուրդները գրգռել Թուրքերուն դէմ, ի նախատեսութիւն պատերազմի :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ նախորդ գերման դեսպանը, Ֆօն Փափէն, որ եօթը տարիէ ի վեր հեռացած էր Թուրքիայէն, Պոլիս հասաւ Սեպտ. 27ին: Ըսաւ թէ որեւէ քաղաքական պաշտօն չունի եւ թէ « Թուրքիան իր երկրորդ հայրենիքն է»:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (1)

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

—Պարոն Բաղդասար, ձեզ համար բացատրելն աւելորդ է: Դուք լուսամիտ մարդ էք, շատ լաւ գիտէք ինչ ասել է աղքատ ուսանողի վիճակը: Պարոն Բաղդասար, գոհութիւն Աստուծու, դուք միլիոնատէր էք: Տուէք մի աշխատասէր, խելօք, ազնիւ երիտասարդի ուսման վարձը: Նա լաւ ապագայ է խոստանում: Նա կը լինի ազգի օգտակար անդամ: Երդւում եմ կարգովս :

Պարոն Բաղդասարը նստած էր իր չքեղ կաբինետում, որի առաստաղը ծածկուած էր իւղաներկով, որի մոդեռն կահ կարասին Բեռլինից էր բերել տրուած եւ որի պատերի վրայ կային մի քանի նշանաւոր Հայերի պատկերներ :

Պարոն Բաղդասարը նեղն ընկաւ: Նրան խնդրում էին անել այն, ինչ որ երկնային պատիժ էր նրա համար — բանալ քսակը: Ողորմած Աստուած, այդ ինչ աներես ազգ է հայ ազգը: Դեռ մի ամիս չկայ՝ նա 25 ր. ուղարկեց հայուհեաց ընկերութեանը, որպէսզի իր անունը տպուի լրագիրներում, եւ դեռ չի տպուել, ու դարձեալ պահանջում են: Ոչ, երբեք, չի կարող տալ: Բայց ի՞նչպէս մերժել, քանի որ խնդրողը քահանայ է: Չէ՞ որ նա պատարագ անելիս սուրբ սեղանի առաջ կարող է անիծել նրան :

Պարոն Բաղդասարը մտածեց, մտածեց եւ գտաւ ելք :

— Տէր հայր, այդ ուսանողը ձեր ազգակա՞նն է :

— Քրոջս որդին է :

— Տէր հայր, ցաւում եմ, որ ձեր քրոջ որդին է :

— Ինչո՞ւ :

— Որովհետեւ ես սկզբունքով ուսանողների չեմ օգնում :

— Այդ ի՞նչ սկզբունք է :

— Երախտամոռներին պատժելու սկզբունք : Գիտէք Տէր հայր, ես երախտամոռութիւնը համարում եմ մեծ անազնուութիւն, Իսկ հայ ուսանողներն երախտամոռ են: Նրանք հէնց որ աւարտում են իրենց ուսումը, իսկոյն մոռանում են իրենց բարերարներին :

— Բայց պարոն Բաղդասար ...

— Ոչ, ոչ, մի վիճէք, Տէր հայր, ես իմ սկզբունքը խախտել չեմ կարող: Իմ ասածն ասած է: Խնդրեցէք ում համար եւ ինչի համար կամենաք, բայց ոչ ուսանողների :

— Ներողութիւն, պարոն Բաղդասար, ես ձեր սկզբունքը չգիտէի: Մնացէք բարով :

Հոգեւոր հայրը գնալուց յետոյ Պ. Բաղդասարը ուրախացաւ, որ քսակի բերանը բաց չարաւ : Բայց յետոյ մտածեց, որ չափազանցութիւն արաւ բոլոր ուսանողներին երախտամոռ համարելով : Եւ իսկոյն յիշեց իր երախտագիտութիւնն իր բարերարի վերաբերմամբ: Այդ բարերարը նրա հօրեղբայրն էր, որի պատանը վաղուց էր մաշուել : Հանգուցեալը խնամել էր նրան, մեծացրել, յետոյ ընկերացրել իր գործերին :

— Իսկ ես ի՞նչ արի նրա որդկերանց: — Զըրկեցի իրենց բաժնից :

Եւ Պ. Բաղդասարն իր անցեալի վրայ նորից վարագոյր ձգեց :

Մի շաբաթ անցած՝ եկաւ մի ուրիշ այցելու : Այս անգամ աշխարհական :

— Պարոն Բաղդասար, դուք լաւ գիտէք՝ ինչ ասել է մամուլ: Դուք մեր վաղեմի բաժանորդն էք եւ մեր գաղափարակիցը: Մեր 25ամեայ լրագիրը, որ այնքան ծառայութիւններ է մատուցել ազգին, այսօր տպարանին վճարել չի կարողանում: Տուէք գոնէ մի 1000 ր., փրկեցէք ձեր սիրած լրագիրը փակուելու վտանգից :

Պարոն Բաղդասարը նստած էր իր փառահեղ սալոնում, որի ոսկեզօծ կահ կարասին յատկապէս ինքն էր պատուիրել Պարիզում Լուդովկիոս ԺԴ.ի ոճով :

Դարձեալ նեղը ձգեցին նրան: Դարձեալ պահանջում են, որ նա քսակի բերանը բաց անի : Ինչպէս մերժել :

Նա մտածեց, մտածեց եւ գտաւ ելք :

— Ներեցէք, ես վճռել եմ սկզբունքով հայ լրագիրներին չօգնել :

— Ինչո՞ւ :

— Որովհետեւ նրանք միմեանց միսն են ուտում: Նրանք ոչ մի բանում հաշտ չեն իրարու հետ: Ազգը վնասւում է դրանից :

— Բայց դա ուղղութիւնների տարբերութիւն է :

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷ

թեան հարաւային կողին վրայ: Անոնց անդամակցութիւնը միեւնոյն ատեն պիտի նուազեցնէ պատերազմի վտանգը, այդ կենսական շրջանին մէջ»:

Միջին Արեւելքի ճակատը

Լոնտոնի Թուրք դեսպանը, Ճէվատ Աչըքալըն Անգլիոյ արտաքին նախարարին այցելեց Եչ. օր: Խօսակցութեան գլխաւոր նիւթն էր արեւմտեան երեք պետութեանց զինուորական պատուիրակութեան խնդիրը: Այս մարմինը Թուրքիա պիտի երթայ մօտերս, կազմակերպելու համար Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, նախագահութեամբ զօր. Պրէտլիի: Պիտի խորհրդակցի Թուրքիոյ քաղաքական եւ զինուորական վարիչներուն հետ, հրամանատարութեան խնդիրը կարգադրելու համար: Այս նոր հրամանատարութիւնը ամբողջական մասը պիտի չկազմէ Ատլանտեանի դաշինքին, բայց պիտի կապուի անոր հետ, կարգ մը զինակիցներու անդամակցութեամբ:

Թերթերը կը գրեն թէ Մեծն Բրիտանիոյ պնդումին վրայ է որ Ֆրանսա, Մ. Նահանգները եւ Թուրքիա համաձայնեցան անմիջապէս ժողով գումարել Անգարայի մէջ, առանց սպասելու որ 12 երկիրներու խորհրդարանները վաւերացնեն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը: Անգլիա կ՚ուզէ արագօրէն լուծել Սուէզի պաշտպանութեան ու անգլ. զօրքի տեղաւորման խնդիրը: Այս կազմակերպութենէն կախում ունի Միջին Արեւելքի ապահովութեան խնդիրը:

Կը կարծուի թէ դժուարութիւններ պիտի ծագին Անգարայի եւ Գահիրէի ներկայ յարաբերութեանց հետեւանքով: Թուրքիա վերջերս քուէ տուաւ Իսրայէլի բանաձեւին, որով Ապահովութեան Խորհուրդը կը հրահանգէ Եգիպտոսի՝ վերցնել Սուէզի ջրանցքին մէջ հաստատած կաշկանդումները: Այս ընթացքը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց Եգիպտոսի մէջ եւ նորէն լարուեցան Թուրք-եւեգիպտական յարաբերութիւնները որոնք աստիճանաբար կը բարուոքէին:

Այս կացութեան մէջ, դժուար է նախատեսել թէ ինչպէս կարելի պիտի ըլլայ գործակցութիւն հաստատել Եգիպտոսի եւ Թուրքիոյ միջեւ: Արաբական երկիրները կը շարունակեն վերապահ դիրք մը բռնել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցին մէջ. գիտնալով հանդերձ որ հրամանատարութեան պաշտօն մը պիտի յանձնուի Թուրքիոյ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՀԱՅ ՄԸ, Յովսէփ Մատաթ, Կալկաթայէն Փարիզ եկաւ օդանաւով, պաշտպանելու համար իր դատը՝ Ալի Խանի դէմ: Կը գանգատի թէ Խանը հիւանդ (չնչարգել) ձի մը ծախած էր իրեն, երկու տարի առաջ, 1.500.000 ֆրանքի: Ալի խան կ՚ըսէ թէ ձին մէկ միլիոն ֆրանք շահած էր Ֆրանսայի մէջ, վերջին երեք ամիսներու ընթացքին: Դատը յետաձգուեցաւ Հոկտ. 25ին:

ՔՈՐԷԱՅԻ դաշնակից հրամանատարը առաջարկած էր փոխել զինադադարի բանակցութեանց վայրը: Կարմիրները մերժեցին, պնդելով Քասոնկի վրայ: Եւ կռիւները կը շարունակուին...

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 3000 համայնավարներ որոնք մահուան ? դատապարտուած են, պատիժի թեթեւացում պիտի ստանան (ցկեանս բանտարկութիւն):

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը փակուեցաւ երէկ, արքայական յայտարարութեամբ զոր Ճորճ Զ. ստորագրած էր հիւանդութեան անկողնին մէջ: Այս առթիւ պետական խորհուրդը նիստ գումարեց յարակից սենեակի մը մէջ, որպէսզի Թագաւորը կարենայ նախագահել:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ըմբոստութեան գլխաւոր վարիչը, զօր. Մէնէնտէզ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ: Ուրիշ 7 սպաներ ալ 3—6 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան:

ՄԱՐՈՔԻ ֆրանսական նոր ներկայացուցիչը, զօր. Կիյոմ իր պաշտօնին ձեռնարկելով եՍուլթանին ներկայանալով, յոյս յայտնեց թէ վեհապետը պիտի խուսափի «ծայրայեղ տարրերուն հետ խառնուելէ»: Սուլթանը փափկութեամբ հասկցուց թէ Մարոք անկախութիւն կ՚ուզէ: Ընդունելութիւնը կատարուեցաւ դարաւոր միջնաբերդի մը մէջ, Ռապաթի շրջակաները:

ՇԱՐԺԱՎԱՐՆԵՐԸ երէկ փորձեցին խափանել երթեւեկը, խճողելով Փարիզի փողոցները, իբրեւ բողոքի ցոյց բժշկական քննութեան դէմ:

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք:

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն:

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

Հ. Յ. Դ. բացառիկ ժողովներ

Հ. Յ. Դ.ի Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Café Cadetի վերնայարկը:

Ներկայ կ՚ըլլայ ընկեր Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ:

ԳԻՆԵՋՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի ժամը 9ին, 51 rue de Grignan. ընկերվարականներու ակումբը, ի պատիւ ընկերներ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆի, Մ. ՕԶԱՆԵԱՆի եւ ուրիշ հիւրերու:

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի բոլոր ընկերներ եւ ընկերուհիները, ինչպէս եւ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի անդամ-անդամուհիները:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ Փարիզի մէջ յետաձգուած է Հոկտ. 28ին:

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՏԱՐԱԲԱԽՏ ԿԱՐՊԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով այրի Տիկին Բարուհիի եւ Շ. Նարդունիի, հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են ՀԱՅ-ԲՈՅԺի ֆոնտին.—

Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Հայկ Սէրէնկիւլեան 5000 ֆրանք: Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան 5000 ֆրանք: Նիսէն Պ. Յովհ. Տէր Պօղոսեան 1000 ֆրանք:

Ալֆէլէն Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Արզումանեան Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր. կը նուիրեն Ֆր. Կ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքները վերսկսան Հոկտ. 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, La Barre, rue de Chateau Posteին յարակից սրահին մէջ. կը հրաւիրուին Անկէնի, Լա Պառի, Մօնմօրանսիի եւ Սուասիի, Սէն Կրասիէնի, Տէօյլի բոլոր հայ մանուկները: Կը խնդրուի ծնողքներէն որ առաջնորդեն իրենց զաւակները արձանագրելու համար: Դասաւանդութիւնները պիտի կատարուին ձրի, եւ սակայն Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ եւ երախտագիտութեամբ պիտի արձանագրէ նուիրատուութիւնները:— (Կնիք)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգիստ, ի յիշատակ Միհրան Գարակէօզեանի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, նախաձեռնութեամբ Հաւուրտ Գարակէօզեան Հոմի Նախկին Սանուց Միութեան:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon):

Ա. Աբէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփէրէթ 4 արար) եւ «ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ»:

Հարսանեկան տեսարանին պատ. Թատրոնի, երգ ու պարի խումբը հանդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցութեամբ Գէորգջանի եւ Ն. Պշտիկեանի:

Մուտք 150 Ֆր.: Նաեւ Թուագրեալ աթոռներ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանի օգնական ուսուցիչներէն Հր. Ն. Թորոսեանի Հայ Գրականութեան պատմութիւնը, ֆրանսերէն լեզուով եւ Հայաստանի քարտէսով:

HISTOIRE DE LA LITTÉRATURE ARMÉNIENNE DES ORIGINES JUSQU'A NOS JOURS, par **H. Thorossian.** Préface de RENÉ GROUSSET de l'Académie Française.

Գեղեցիկ հատոր մը 384 էջէ բաղկացած, օտար լեզուով հրատարակուած առաջին գիրքն է որ կ՚ընդգրկէ հայ գրականութեան պատմութեան բոլոր շրջանները:

Գին՝ 800 Ֆր. (Թղթատարի ծախքով 850 Ֆր.)

Դիմել՝ Librairie des Cinq Continentsի, 18 rue de Lille, Paris (7), ինչպէս նաեւ բոլոր հայ եւ ֆրանսական գրավաճառներուն:

Dépositaire Librairie des Cinq, Continents 18 rue de Lille, Paris (7):

Փութացէք հատ մը գնել. հազար օրինակ միայն տպուած է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին ընկեր Վահէ Օշականի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Պիվէռ, M. Orssalinoի սրճարանի ետեւի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական սրճարանին սրահին մէջ: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգ. ժողովի, ընտրութիւն վարչութեան, ընթացիկ հարցեր:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին:

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin):

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano-latine):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ճոխ պիւֆէ:

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան:

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան:

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Métro Place St. Augustin

ԾԱԽՈՒ է գրի մեքենայ մը: Հեռաձայնել OPEra 37-62:

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է Ֆուրկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողութեամբ: Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մօթէօռն ու անիւները նոր: Գին **180.000 Ֆր.**: Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ

Իսի լէ Մուլինոյի Café des Sportsի «Ազատ» սրահը (4 rue de la Défense) վերաբացուած է նախկինին պէս: Անոնք որ կը փափաքին վարձել հարսանիքի, նշանտուքի, մկրտութեան եւայլն համար, կրնան դիմել Madame Elèneի, ութ օր առաջ կամ հեռախօսել՝ Mic. 37-03:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները: ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով:

ՔԱՖԷ́ ԱՐԹԻՒՐ

Քաշուած, բարակ ու մաքուր
Ընտի՛ր, համո՛վ... անուն տո՛ւր,
Առանց վախի ա՛ռ, կուլ տուր,
Վաճառականիչը՝ մեր ԱՐԹԻՒՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Ցիսուն հազար նուէր կայ,
Հարիւր պարապ տուպրակին
Շիշ մը օղի նուէր կայ:
Հասցէն առա՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, բաղ դրկէ՛
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մարքն է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻՒՐին փառքն է:

Հասցէ.— **Boyadjian**, 12 Place de la Pierre, Valance (Drôme):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 7 Octobre 1951 Կիրակի 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6579-Նոր շրջան թիւ 1990

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՍԷ՛, ՏԷ՛Ր, ԵՒ ՈՂՈՐՄԷ...

Վերջերս չորս վարդապետներ Էջմիածին գացին, եպիսկոպոսանալու համար: (Երեքը՝ Երուսաղէմէն, չորրորդը՝ Ռումանիայէն) :

Վերադարձին, չորս նորապսակները աւետաբեր լուրեր հաղորդեցին հայրենիքի եւ Էջմիածնի մասին :

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն ոչինչ կարելի է իմանալ Երեւանի քաղաքական առաջադրութեանց մասին :

Նորապսակներէն ո՞ր մէկը պիտի համարձակէր հարցում ուղղել այդ մասին: Կամ ոեւէ մէկուն հաղորդել իր տեսածն ու լսածը :

Միայն Էջմիածնի մասին խօսած ատեն է որ, Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան կը յայտնէ Գէորգ Զ.ի բաղձանքները.

1.— Ի կենդանութեան նորոգել էջմիածնի տաճարը :

2.— Իր բոլոր հայրենակարօտ զաւակները օր մը հայրենիքին մէջ հաւաքուած տեսնել : «Եւ բաւ վեհափառը ինքնավստահ շեշտով, — Պիտի ապրիմ եւ տեսնեմ այդ գեղեցիկ օրը» :

3.— Էջմիածինը դարձնել բովանդակ Հայութեան միակ խորհրդանշանը :

Եւ դարձեալ ամէնէն հիմնականը, իբրեւ չորրորդ բաղձանք .

— «Վերջ տալ մեր դարաւոր ողբերգութեան, մեզմէ խլուած հայկական նահանգներու վերադարձուիլը պահանջել» :

«Էջմիածին» ամսագրի 1951 Յունուար - Մարտի թիւին մէջ, խմբագրական մը կ'երեւար հետեւեալ խորագրով.— «Նոր Հիմնամյակի Շեմքին» :

Ակնարկ մը նետելով քսաներորդ դարու առաջին յիսնամեակին վրայ, խմբագրականը կը պարզէր նաեւ Հայկական իրականութիւնը: Կը գտնէր զայն աւելի քան փայլուն, շնորհիւ սովետական կարգուսարքին :

Հաւաստելէ վերջ թէ հայ ժողովուրդը կը գտնուի «իր խսկական ոսկեդարում», խմբագրականը կ'եզրակացնէր, յանուն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան .

— «Նոր յիսնամեակում Հայ Եկեղեցու իղձն է, որ արդարութիւնը թագաւորի աշխարհում . որ Մայր Հայրենիքին վերադարձուեն նրանից անարդարացի խլուած Արեւմտահայ շրջանները եւ հնարաւորութիւն ստեղծուի հայրենակարօտ Սփիւռքին գալ հաւաքուել իր սիրելի Հայրենիքում» :

Ուրեմն, իղձ եւ մաղթանք, ինչպէս դարերէ ի վեր: Ինչպէս 1914 — 1918ի Մեծ Պատերազմէն առաջ եւ վերջը: Ինչպէս երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին: Եւ մինչեւ այսօր:

Ուրիշ խօսքով, բոլշեւիկեան իշխանութիւնն ալ հոգեւոր պետերու միջոցաւ է որ կ'օրօրէ տարագիր բազմութիւնները: Դատ կը պաշտպանէ, յոյս կը ներշնչէ աղօթքներով եւ մաղթանքներով: Կաթողիկոսական օրհնութեամբ :

Նորէն վեղար եւ կոնդակ: Նորէն բաղձանք եւ հառաչանք: Ինչպէս ցարական իշխանութեան ատեն, երբ ոչ հայրենիք ունէինք, ոչ պետական կորիզ, ոչ ալ ձեւակերպուած պահանջներ՝ միջազգային դաշնագրով :

Երէկ՝ մասնաւոր պատուիրակութիւններ կը հետապնդէին Հայկ. Դատը, նախ Հայրապետական, յետոյ պետական լիազօրութեամբ :

Այսօր՝ պետական կոչուած իշխանութիւնը իր պատեանին մէջ կծկուելով, նորէն կ'ապաւինի կաթողիկոսական բարեխօսութեան :

Յառա՞ջ գացեր ենք թէ ետ:

Անոնք որ հետեւած են դէպքերուն, պիտի յիշեն թէ Գէորգ Զ. 1945ին յուշագիր մը ուղղեց Երեք Մեծերուն, խնդրելով ներկայ Հայաստանի կցել Ուիլսընեան սահմանները :

Այսօր նոյն կաթողիկոսը սլաքներ կ'արձակէ «անգլեւամերիկեան պատերազմի հրձիգներուն դէմ», միեւնոյն ատեն մաղթելով որ «մայր հայրենիքին վերադարձուին արեւմտահայ շրջանները» :

Գէորգ Ե. «Վշտալի» կը ստորագրէր:

Ի՞նչպէս պիտի արձանագրուի Գէորգ Զ.ի անունը, ժամանակակից պատմութեան մէջ ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻԹՈՒՆԻԱԿԱՆՔ

Եսաբեան Զիթունին վերջերս քար մը գլորեց «Այսօր»ի մէջ, եւ ահա թերթին ընթերցողներն են որ քարեր կը տեղան ե՛ւ յօդուածագրին ե՛ւ խմբագրութեան գլխուն :

Ամէնքդ ալ գիտէք պատմութիւնը.— Թանգարան դնել հայերէն այբուբենը եւ ընդունիլ լատիներէն տառերը, ինչպէս ըրաւ Մ. Քեմալ:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ալեւոր բանաստեղծը սարէն - ձորէն պատմութիւններ կը յիշէր, ցուցադրելու համար իր յանդգնութի՛ւնը համայնագիտութիւնը եւ ուրիշ բազմազան արժանիքներ:

— Ես էի որ... Իմ «Պենիկօս» ձայնագրեցին երեք երաժշտագէտներ: Երգերս եւ արտասանութիւններս տարածուեցան ի սփիւռս աշխարհի (կը համրէ վայրերով եւ անուններով)...

... Ծաշս կէս ձգելով շնչասպառ վազեցի Արեւելագէտներու համագումարին... Կարդացին, հիացան, ծափահարեցին: Եւայլն :

Իր վերջին ելոյթով, ասպարէզ կը կարդար նաեւ հայ խմբագիրներուն :

— «Մեր թերթերու խմբագիրներէն շատերը վախցած են նոր յեղաշրջիչ գաղափարներէ» (21 Սեպտ.):

Այս առթիւ կը պատմէր թէ՝ 40 տարի առաջ «Դպրո՞ց թէ Հիւանդանոց» խորագրով յօդուած մը ղրկեր է Վանէն Պոլիս, եւ «Բիւզանդիոն»ի խմբագիրը տպեր է «առաջին էջին վրայ, ամբողջ վեց սիւնակներովը» (ստորագծողն ալ ինք է):

— «Քէչեեան ինչո՞ւ չվարանեցաւ, կամ անժամանակ չհամարեց այդ յանդուգն գրութիւնս, իսկ քառասուն տարիներ ետքը, Փարիզ լուսաւ քաղաքին մէջ, իրեն (իր) մէկ պաշտօնակիցը չհամարձակեցաւ տպել» :

Ուրիշ նախադասութենէ մը կ'իմանամ թէ իր ակնարկած օրաթերթին խմբագիրը տպեր է «արգիլման կամ բարեփոխումի վերաբերեալ չորս գրութիւններէն երկուքը միայն» :

— «Միւս երկուքը ետ դրկուեցան: Խմբագիրը տարօրինակ կամ յանդուգն գտած էր զանոնք» :

Ըսեմ անմիջապէս որ ակնարկը ուղղուած է «Յառաջ»ի խմբագրին :

Անշուշտ պիտի ուզէիք իմանալ թէ ինչո՞ւ ետ ղրկուեր են միւս երկու յօդուածները , — մէկը տափակ, միւսը աւելի քան տարօրինակ: Բուն բառով՝ այլանդակ :

ՎԱՀԷ

ՍԹԱԼԻՆ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ

Սթալին պատասխանելով «Փրավտա»յի հարցումներուն, հաստատեց թէ հիւլէական ռումբեր ունին, փորձեր կատարած են, «բայց հակառակ են այդ զէնքին գործածութեան, համաձայն՝ զայն արգիլելու եւ արտադրութիւնը դադրեցնելու : Մենք երբեք միտքէ չենք անցըներ յարձակիլ Մ. Նահանգներուն կամ ուրիշ ոեւէ երկրի դէմ» :

ՄԱՆԿԱՄԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ պատճառ եղաւ որ Ապատանի անգլ. մասնագէտներէն մէկը նշանակուած պայմանաժամէն երկու ժամ վերջը մեկնի : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Անգլիացին սիրահարած ըլլալով 18 տարեկան հայ աղջկան մը, կ'ուզէր արտօնութիւն ստանալ եւ ամուսնանալ: Ի վերջոյ աղջիկը տեղի տալով ծնողին պնդումներուն, անցագիր կը ստանայ երկրէն դուրս ելլելու համար: Երկու սիրահարները Պասրա հասնելով, որոշեցին պսակուիլ Միջին Արեւելքի մէջ, Լոնտոն մեկնելէ առաջ :

ԻՐԱՆԻ վարչապետը Նիւ Եորք պիտի երթար այսօր, Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայանալու համար. բայց վերջին պահուն յետաձգեց մեկնումը:— Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա նոր ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ, Իրանի հետ համաձայնելու համար, եւ եթէ նորէն մերժեն, տնտեսական պատիժներ պիտի տնօրինէ, պահանջելով որ Ապահովութեան Խորհուրդը գործադրել տայ Միջազգային Ատեանին վճիռը: — Անգլ. մասնագէտները Լոնտոն վերադառնալով, քննադատեցին դահլիճին բռնած դիրքը: Շատերը համաձայն չեն եղած Ապատանը լքելու :

ԵԳԻՊՏՈՍ պաշտօնագիր մը ուղղելով, առաջարկեց ՄԱԿի ընդհ. ժողովին օրակարգը անցընել Մարոքի խնդիրը, ինչպէս որոշած էր Արաբական Դաշնակցութիւնը :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ՄՂՁԱՒԱՆՁԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ԳՈՐԾԱԾԵԼ, ԵԹԷ...

Մ. Նահանգներու Հիւլէական Ուժի յանձնախումբին նախագահը, Պ. Կորտըն Տին, ճառ մը խօսելով Քալիֆորնիոյ մէջ, յայտարարեց թէ այժմ ունին հիւլէական զէնքեր որոնց շնորհիւ կըրնան ոչնչացնել թշնամի պետութեան թուական առաւելութիւնը՝ ռազմադաշտին վրայ: Իր կարծիքով, թշնամին չի կրնար անմիջապէս հիւլէական յարձակում կատարել ամերիկեան քաղաքներու վրայ, եթէ իրենք այդ զէնքերը գործածեն :

Բանգէտներ այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ Մ. Նահանգները պիտի հարուածեն Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները, եթէ Քորէայի պէս դէպք մը պատահի: Թէեւ Պ. Տին չյիշեց Քորէայի անունը, բայց իր ազդարարութիւնը ուղղուած կը համարուի նաեւ Չինաստանի: Այս առթիւ բացատրեց թէ յեղափոխական փոփոխութիւններ կատարուած են հիւլէական պատերազմի մեթոտներուն մէջ: «Առաջ մեզմէ շատերը կը կարծէին թէ հիւլէական պատերազմը պիտի մղուի զարնելով թշնամի ազգի մը մեծ քաղաքները եւ ճարտարագործական կեդրոնները: Այս ըմբռնումը բոլորովին ճիշդ չէ այսօր: Նոր եւ կատարելապէս տարբեր միջոցներ ունինք այսօր, նախայարձակները կասեցնելու համար, առանց աշխարհի այս կամ այն մասը ամբողջովին քանդելու: Կը մտնենք շրջան մը ուր տրամադրելի հիւլէական ռումբերու քանակը այնքան մեծ պիտի ըլլայ եւ տեսակները այնքան այլազան պիտի ըլլան որ, պիտի կրնանք զանոնք օգտագործել բազմազան եղանակներով: Կը յուսամ թէ խօսքերուս կարեւորութիւնը լիովին պիտի ըմբռնեն անոնք որ նախայարձակում կ'որոճան» :

× Ռուսական երկրորդ փորձին առթիւ, ուր երկու հիւլէական ռումբեր պայթեցուցած էին, Ամերիկացիները կը կարծեն թէ Եւրոպայի վրայ ազդելու ձեռնարկ մըն է որ կը կատարուի: Գոնէ այս տպաւորութիւնը կը տիրէ կարգ մը շրջանակներու մէջ:

Այս առթիւ, բարձրաստիճան պաշտօնատար մը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ առջի օր .

— «Ամբողջ աշխարհ գիտէ թէ Մ. Նահանգները հիւլէական ռումբը պիտի գործածեն միայն ծայրայեղ պարագային, ընդհանուր զինաբախումի մը ատեն : Ռուսական տեսակէտով, բոլորովին տարբեր է հիւլէական ռումբին նշանակութիւնը: Անոր պայթումը Խ. Միութեան մէջ՝ անմիջական ազդեցութիւն պիտի գործէ իր հարեւաններուն վրայ» :

Այս պաշտօնատարին կարծիքով, Ռուսերը հիւլէական ռումբեր կը պայթեցնեն, հանրային կարծիքին վրայ ազդելու եւ խաղաղութեան խնդիրը արծարծելու համար: Անոնք ըսել կ'ուզեն .

— «Պո՛ւմ. հիմա հրամեցէք խօսինք» :

Ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ Մ. Նահանգներու վարիչ շրջանակները կ'ուզեն փութացնել եւ բազմապատկել հիւլէական ռումբերու արտադրութիւնը, վրդովիչ տեղեկութիւններ հաղորդելով Խ. Միութեան պատրաստութեանց մասին :

Գերմանիոյ երկու վարչապետները դէմ դիմաց

Երէկ, շաբաթ, արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետները՝ Տոքթ. Ատընաուըր եւ Կրոթվոլ ճարտասանական մենամարտ մը սարքած էին Պերլինի մէջ, պաշտպանելու համար իրենց տեսակէտները՝ երկրի երկու մասերուն միացման մասին: Առաջին անգամ պիտի խօսէր Տոքթ. Ատընաուըր, երեք ժամ վերջը՝ իր հակառակորդը: Առաջինը ծրագիր մը մշակած է որ կը բաղկանայ 14 կէտերէ: Միւսը՝ պիտի քննադատէր զայն, համաձայն Մոսկուայէն ստացած հրահանգներուն :

Ընդհանուր կարծիքն այն էր թէ Տոքթ. Ատընաուըր հաստատ պիտի մնայ իր տեսակէտներուն վրայ, իսկ միւսը տրամադիր է զիջումներ կատարելու կամ նոր պայմաններ առաջարկելու :

Բոլոր թերթերը կը շեշտեն այս դէպքին կարեւորութիւնը, ոչ միայն գերմանական, այլեւ միջազգային տեսակէտով: Երկու ճառերն ալ պիտի լսուէին ի սփիւռս աշխարհի: Տոքթ. Ատընաուըր պիտի խօսէր Պերլինի Ցուցադրութեանց պալատին՝ իսկ Կրոթվոլ՝ Օփերային մէջ, ի ներկայութեան խորհրդային բարձր պաշտօնատարներու :

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը երեք դաշնակից մարզպաններուն յանձնեց իր ծրագիրը, որպէսզի Ազգաժողովին յղեն :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ սովետական խորհրդաւոր պատուիրակութիւն մը հասած է արեւելեան Պերլին, զարկ տալու համար երկու Գերմանիաներու միացման պայքարին:

× Տոքթ. Շումախըր, Գերմանիոյ ընկերվա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱԼԽԱՍԻ «ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ»Ն

Ամերիկայի մէջ, այս օրերս, լոյս պիտի տեսնէ Մալխասի նոր գիրքը — « Ճամբուս վրայ » — 607 էջնոց պատկերազարդ ներկայանալի հատոր մը: Առաջինը՝ յայտարարուած երկու հատորի:

Կարիք կա՞յ խօսելու Մալխասի մշակած գրականութեան որակի մասին: Միայն արուեստի կանգունով չափող քննադատները կարող են մերժել Մալխասին առանձին անկիւն շնորհել Հայոց գրականութեան բուրաստանին մէջ, բայց չեն կարող չընդունիլ, որ Մալխասը բառի խսկական իմաստով ժողովրդական գրող է՝ սիրելի եւ փընտռուած հասարակ ընթերցողի կողմից: Չեն կարող ուրանալ, որ Մալխասի գործերը, գաղափարական եւ բարոյական տեսակէտով, ազնուացնող դեր կը կատարեն եւ բարձր ու ամուր կը պահեն հայութեան ազգային կորովը: Իր «Ապրումներ»ու որոշ էջերը, արուեստի տեսակէտով ալ, թանգարժէք են: Իր Առիւծ Գեւոն գրական տիպար մըն է՝ մարմնացումը հայկական — եւ համամարդկային — որոշ յատկութիւններու: Հայ ժողովրդական ընթերցողը երկար ժամանակ պիտի կարդայ ու պիտի ոգեւորուի Մալխասի վէպերով, ապրումներով կամ յուշերով, եւ այդքանը բաւական է, որ մենք երախտագիտութեամբ գնահատենք անոր գործը:

Մալխասի նոր հատորը ժողովածու մըն է, ուր տեղ գտած են հեղինակին 7 գործերը: Ատոնց մէջ ամէնէն ընդարձակը — 315 էջ — «Լուսադէմին» վէպի երկրորդ հատորն է, իբրեւ շարունակութիւն «Զարթօնք»ի՝ նոյն գլխաւոր դերակատարներով, միեւնոյն ձեւով, ոգիով ու մթնոլորտով: Այս հատորով կը վերջանայ վիպաշարի « Լուսադէմին» բաժինը եւ անոր անմիջապէս կը յաջորդէ «Արեւագալ» նոր վէպէն 98 էջ՝ մնացեալ մասը երկրորդ հատորին մէջ դնելու խոստումով: «Արեւագալ»ի մէջ ալ կեդրոնական դէմքը Լեւոնն է, որ Տէրսիմ է ապաստանած եւ Տէրսիմ — հայկական յարաբերութիւններով է հետաքրքրուած: Հոս կը խօսուի նաեւ Ներսէս Վարժապետեանի յանձնակատար Ղումրիկեանի, Շիշմանեան Քեռիի եւ ուրիշներու կատարած փորձերու մասին՝ հայքրտական յեղափոխական գործակցութեան ի նըպաստ:

Հատորի միւս մասերը պատմա - յուշագրական բնոյթ ունին: Առաջին տեղը տրուած է «Ապրումներ»ու երկրորդ հատորին (շարունակելի), ուր Մալխաս իրեն յատուկ«հիւմոր»ով կը պատմէ իր եւ Սարգիս Բարսեղեանի Երկիր մտնելը, ճանապարհին կրած չարչարանքները, հիացումը Վասպուրականի բնութեամբ. Վան համնիլը, Վանի միջավայրը, Վանեցու նկարագիրը եւն.: Անկեղծ ներշնչումով գրուած են Վասպուրականի բնութեան եւ լճին ու լեռներուն նուիրուած էջերը: Վանեցու բնորոշման հետ կարելի է չհամաձայնիլ, բայց կարելի չէ ուրանալ Մալխասի սրամտութիւնը: Պատմական մասերը ընդհանուր տեղիք են եւ նոր բան չեն աւելցներ Վասպուրականի մասին եղած գրականութեան վրայ: Անշուշտ, երկրորդ հատորի մէջ «Ապրումներ»ուն աւելի ընդարձակ տեղ պէտք է տրուի:

Այնուհետեւ կուգայ « Ուրանց - Կարճկանի հերոսական գիւղը», ուր ներկայացուած է «ըմբոստ եւ հպարտ Ուրանցի»ն իր բնութեամբ, ատոնին կեանքով, իր անցեալ ու ներկայ հերոսներով ու հերոսական գործերով: Մալխասի մշակած գրականութենէն չեղում մըն է այս գրութիւնը, թէեւ կը կարդացուի հետաքրքրութեամբ:

« Հանդիպումներ եւ դէմքեր » առանձին յօդուածով տրուած է Ուրանցի Վարդանի հերոսական կեանքի եւ գործի պատկերը, ինչպէս եւ վանեցի Մելիքսէթ Էյնաթեանի կենսագրութիւնը եւն.:

Մեր յեղափոխական պատմութեան համար առանձին հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ « Հ. Յ. Դաշնակցութեան ձուլարաններ» գրուածքը, որի մէջ կեդրոնական տեղ կը գրաւեն Պուլկարացի Սարգիսի, Պուլկարացի Գրիգորի, Ազարիկ Ազարեանի տիպարներն ու կատարած աշխատանքները:

Եւ, վերջապէս՝ « Ես ու իմ ճամբան» հեղինակի ինքնակենսագրութեան մանկական եւ պատանեկան շրջանները (շարունակելի): Այստեղ առաւելապէս իր նախնիքներու եւ Տրապիզոնի միջավայրի մասին է որ կը խօսուի՝ մալխասական ոճով:

Մալխասի «Ճամբուս վրայ » հատորը — կրկնենք՝ 607 էջ — ծայրէ - ծայր կը կարդացուի՝ երբեմն տրտում, յաճախ զուարթ տրամադրութեամբ: Մալխասը գիտէ խնդացնել եւ խնդացնելով՝ նաեւ լացնել: Կը կարդաս յափշտակութեամբ եւ չես նկատեր ո՛չ լեզուական անհարթութիւնները, ոչ ալ քերականական կամ տպագրական սխալները:

Մալխաս լաւ կը ճանչնայ մեր ժողովուրդը իր թերութիւններով եւ առաւելութիւններով: Ճանչնալը բաւական չէ, ան կը սիրէ հայ ժողովուրդը: Եւ սիրելով յաճախ կը հայհոյէ: Եւ հայհոյելով կը գովէ: Այդ պատճառով ընթերցողը չի վրդովուիլ անոր կծու խօսքերէն, որովհետեւ գիտէ, որ սիրտը անչար է եւ նպատակը՝ բարի:

Պիտի կրկնեմ — անոնք որ գրական Զոյլի ակնոցով կ'ուզեն դիտել Մալխասի գործը, թող հեռու կենան: Մալխասի գործը գրական սալոններու համար չէ, ոչ ալ գրական քննադատներու: Մալխաս կը գրէ ժողովրդի համար, եւ ժողովուրդը կը գնահատէ ու կը սիրէ անոր գործը: Այս ինքնին արդէն մեծ արժէք է:

Յառաջաբան «Քանի մը խօսք»ի մէջ Մալխաս կ'ըսէ իր մասին.—Եօթանասունը երեք տարիներու ապրուած կեանք մը իր լրումին մօտեցած կարելի է համարել»... « Որոշեցի աշխարհային գործերս դասաւորելով լրացնել »... «Ճամբուս վրայ» աշխատութիւնս, եթէ կարելի է ըսել, վերջաբանի մը իմաստը ունի»:

Մաղթենք, որ այս հատորը « վերջաբան » չդառնայ եւ իր միւս ծրագիրներն ալ իրագործուին: Իսկ ծրագիրներով Մալխասը հարուստ մարդ է: Դեռ մեծ վէպ մը ունի յղացած Պոլսի յեղափոխական կեանքէն: Կ'որոճայ նաեւ մալխասերգութեան ենթարկել Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանը: Աւարտել «Ճամբուս վրայ»ի առաջին հատորի շարունակելի նիւթերը: Լրացնել Լեւոնի, Սամոյի, Առիւծ Գեւոյի եւ ընկերներու կեանքը: Անյաղթահարելի աշխատանք 73 տարեկան մէկու մը համար, բայց Մալխասը առողջ մարդ է. յուսանք այդ բեռին տակէն ալ դուրս կը գայ, միայն թէ նիւթական միջոցները ներեն:

Ա՛խ, այդ նզովեալ նիւթական միջոցները...

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻ ԳՈՐԾԻՔ ՄԸ

1926ի աշնան: Դերասանապետ Շահխաթունի Սամսոն կը խաղար փարիզեան թատերասրահի մը մէջ: Իբրեւ թատերական քննադատութիւն, քննադատեցի... սրահը, որ փոքր էր յարաբերաբար մեծ դերասանին ձայնի կատաղութեան, աչքի նետերուն, երկրաշարժային դողերուն: Հրանտ Ալեանաք պատասխանեց ինծի, հարցնելով թէ « խարուած ամուսին մը կատաղութեան տարբե՞ր ատիճաններ ցոյց պիտի տայ Քոնքորտի հրապարակին վրայ եւ պզտիկ սենեակի մը մէջ »:

Պաշտպանելու համար տեսակէտներս, զորս արտայայտեր էի Պէնչթայնի Սամսոն թատերախաղին ներկայացման առթիւ,— ի՛նչ զուգադիպութիւն, — բացի գիրք մը, զոր հրատարակած է ֆրանսական բեմին մեծ վարպետներէն մին՝ Սամսոն, (L'Art Théâtral, 2 հատոր, ամբողջովին ոտանաւոր): Ու ցոյց տուի թէ ձայնը, որքան ալ աստուածային ըլլայ կամ դիւթական, պայմանաւորուած է տարածութեան հետ (Արագած, Նոյ. 1926):

Հարցը, այսօր, կը ներկայանայ նոյն ձեւով:

Մեր երաժշտագէտները կը մոռնան թէ երաժշտական գործիք մըն է սրահը, թանկագին եւ անփոխարինելի գործիք մը, որ ձայնին կուտայ գոյն եւ հնչականութիւն, ուժ եւ կենդանութիւն, այլ մանաւանդ իրար կը շաղուէ մարդկային եւ գործիական ձայները, կը համադրէ քիմիական անբացատրելի օրէնքներով:

Հռովմայեցի հռչակաւոր ճարտարապետը, Վիտրովիոս, որ ծնած է Քրիստոսէ առաջ 80ական թուականներուն, հեղինակ Ճարտարապետութեան գիրքին, յատկապէս ուսումնասիրած էր յունական երաժշտութիւնը՝ հաշտեցնելու համար երկու մեծագոյն արուեստները, երաժշտութիւն եւ ճարտարապետութիւն, (արդի երաժշտագէտները, սակայն, կը հաստատեն թէ Վիտրովիոս չէ թափանցած հելլէն երաժշտութեանգաղտնիքներուն): Սքանչելի նիւթ մըն է այս հարցը, բայց տրամադրութիւնս տեղը չէ՝ ներկայացնելու համար ոչ Վիտրովիոսի տեսութիւնները, ոչ ալ իր յաջորդներուն բերած նպաստը: Յիշատակեմ միայն, արդի հեղինակներէն, Կրէթրին, որու վրայ կը հիանայ Փիէր Լասէր (տես Փիլիսոփայութիւն երաժշտական ճաշակին, Բ. տպ. ուր եւ ուսումնասիրութիւն մը Կրէթրիի մասին): Երկար պիտի ըլլար, դարձեալ, ներկայացնել Կրէթրիի տեսակէտները, (տես իր Յիշատակները, Գ. հատոր, էջ 30), կը բաւէ միայն արձանագրել թէ Ֆրանսական Օփերա - Քոմիքի այս փառքը հազար հոգիէ աւելի աթոռ չի տար երաժշտական սրահին,— աւելի մեծ սրահ մը կը մեռցնէ երաժշտութիւնը, իսկ փոքրը, ըստ Սամսոնի,

trop entendus, ne sont point écoutés.

Կրէթրի, յետոյ, կը քննէ օթեակները եւ սրահին դրուագները: Կը պաշտպանէ « ստորերկրեայ օրքէսթրի» տեսութիւնը, զոր կը քննադատէր Ռուսօ՝ իտալական ձեւին համակիր, (ունկնդիրներու գլխէն բարձր), ընդհակառակն կը վերահաստատէ Փօլ Տիւքա, (տես էջ 272, Ecrits sur la musique, զոր վերջերս հրատարակեց իր աշխերտ հատորով մը): Վերջապէս, հին արուեստագէտները չափազանց մեծ կարեւորութիւն կուտային երաժշտական այն գործիքին, զոր սրահ կը կոչենք, այնքան որ բացօթեայ ներկայացումներու ժամանակ՝ կրկէսին շուրջ կը զետեղէին բարձրադիր հողակերտ ամաններ կամ զանգակներ, որոնք կ'աւելցնէին ու կը քաղցրացնէին ձայնին հնչականութիւնը (1):

Բոլոր այս մտահոգութիւնները, որոնք կը մատնեն երաժշտական զգացումի խորութիւն, կը յարգէ՞ միթէ ձայնասփիւռը, արտայայտելու ժամանակ իր աշտարակէն, եւ ունկնդրելու ժամանակ մեր սենեակներուն մէջ:

Հրաշալի՛ է սոխակին երգը: Վերածնունդի շրջանի ֆրանսացի երաժշտագէտներէն մին, Քլէման Ժանըքէն, գրի առաւ սոխակին երգը, սակայն չկրցաւ ստեղծել նոյն հմայքը, վասնզի սոխակին ողջ երգը կը լսենք գիշերը, լուսնի լոյսով, ծաղկած պարտէզներու ճերմակութեան մէջ ու կը հմայուինք, մինչ երբ, ամէնէն կատարեալ գործիքներով արձանագրուած, կը լսենք իր պահէն ու միջավայրէն դուրս, կը զգանք թէ մեռած է եւ միօրինակ կը թուի: Ահա ինչ որ կ'ուզէի ըսել երեք յօդուածով, եւ «պահածոյ երաժշտութիւն » խորագրով:

Բարձր երաժշտութիւնը եւս կը մեռնի, կը դառնայ պահածոյ, զմռսուած, բայց երբեք ողջ, երբ դուրս կ'ելլէ կաթողիկէ եկեղեցիներու եւ հրաշակերտ սրահներու միջոցէն, դո՛ւրս երաժշտական այդ գործիքներէն, որոնք ոչ միայն կենդանութիւն կուտան երաժշտութեան, այլ եւ տարօրինակ օծում մը, խունկի եւ լոյսի կախարդանքներով, աստուածախօս լռութեամբ, ունկնդիրներու հաղորդութեամբ, մանաւանդ արուեստին եւ արուեստագէտին կենդանի եւ ներկայ գործակցութեամբ:

Ահա այս բարձր երաժշտութեան մահն է որ կ'ողբան բոլոր մեծ արուեստագէտները:

Նիւթը, ինչպէս ըսի, չափազանց ընդարձակ է եւ հրաշալի: Կրնայի գիրք մը գրել այս մասին, եթէ սեւ ամպերը հեռանային եւ քիչ մը արեւ տեսնէր հոգիս:

Ուստի կարճ կը կապեմ եւ խօսքը կուտամ աղբիւրներուս (2):

Հետաքրքրուողներուն կը յանձնարարեմ կարդալ քանի մը հեղինակներ, որոնք առանց ուրանալու ձայնասփիւռին քաղաքակրթական բարիքները, կ'ողբան աւերը որ կը գործուի բարձր երաժշտութեան զարգացման ճամբուն վրայ:

Ձայնասփիւռը, կ'ըսեն, երաժշտութիւն կը պատրաստէ, ինչպէս խոհարարը՝ ձեր ճաշը, փակ սենեակի մը մէջ՝ զոր կրնաք նմանցնել խոհանոցի մը, իսկ դուք զայն կը լսէք փողոցի աղմուկներուն հետ, սոխի եւ սխտորի հոտերուն հետ,— ո՛ւր մնաց երաժշտութեան սրբազան բխումը, եւ ունկնդիրներու կրօնական եւ երկիւղած ինքնամփոփումը:

Հրաշալի է Ժիւլ Պրըլէի ուսումնասիրութիւնը երաժշտական արտայայտութեան եւ ունկնդրութեան հոգեբանական պայմաններուն մասին

(1) Թէ թատերական կամ լսարանական ճարտարապետութիւնը ի՛նչ մտահոգութիւններ ստեղծած է հին Հելլէններուն մօտ, կը վկայեն կարգ մը բառեր.— Այսօր choeur բառով կը հասկնանք երգչախումբ, եւ orchestre բառով՝ նուագախումբ, բայց հին ատեն ատանկ նշանակութիւններ չունէին այդ բառերը: Առաջին բառը կը նշանակէր, թատերասրահին մէջ, այն գետինը, ուր մասնաւոր տախտակներ դրուած էին՝ աւելի հնչականութիւն տալու համար դերակատարներուն կշռութաւոր շարժումներուն, (արուեստագէտը, այն երջանիկ օրերուն, իր մէջ կը միացնէր երաժշտութիւնը, պարը, բանաստեղծութիւնը, ահա թէ ինչո՛ւ ոտքերու այդ կշռոյթի աւանդութենէն կը մնայ մեր հայերէն բառը՝ ոտանաւոր, հոմանիշ չափածոյ բանաստեղծութեան): Ուրեմն թատերասրահին տախտակամածը, choeur, յետոյ ստացաւ հօրս — շուրջպար նշանակութիւնը, (տախտակամածը կալի ձեւ ունէր), եւ ի վերջոյ դարձաւ... երգչախումբ: Գալով orchestre բառին, կը ծագի յունարէն orkhestiké բառէն, որ կը նշանակէ պարարուեստ, (որուն համար ճարտարապետական յատուկ պայմաններ ստեղծած էր հելլենական թատրոնը), բայց ԺԷ. դարուն կը նշանակէր թատրոն, իսկ այժմ՝ նուագախումբ:

(2) Մատենացոյցի (bibliographie) մասին շատ քիչ գաղափար ունին մեր մատենագիրները: Գիրքեր կան, որոնք բոլորովին անարժէք են, բայց իրենց հարուստ մատենացոյցով հազուագիւտ դարձած են եւրոպական մատենագրութեան մէջ: Անոնք որ կը հետաքրքրուին այն հարցերով՝ զորս շօշափեցինք արագօրէն, իբրեւ մեծարժէք աղբիւր կրնան օգտագործել նաեւ Քոմպարիէոյի, Տիւմէնիլի, Լանտովսքիի, Նէֆի, Լանտորմիի, Վոլլիթի, Ռուբենսի, Պէլկոտէր - Ժոհաննէսի գործերը, յիշելու համար կարեւորները, կամ գէթ իմ նախասիրածներէս մէկ քանին:

(տես L'Interprétation créatrice, Բ. հատոր, մասնաւորաբար l'actualité de l'expression եւ la musique enregistrée գլուխները)։ Սքանչելի է Arthur Honeggerի տրամախօսութիւնը (Je suis compositeur, մասնաւորաբար էջ 175, ուր տխրօրէն դիտել կուտայ թէ «երաժշտութիւնը հետզհետէ կը հեռանայ իր կոչումէն»)։ Անպայման պէտք է կարդալ Dysonի Երաժշտութեան յառաջդիմութիւնը գիրքը, (մասնաւորաբար «Մարդը եւ մեքենաները» գլուխը, ուր ցոյց կը տրուի աչքին դերը, հոգեբանական մթնոլորտին ազդեցութիւնը ունկնդիրներու երաժշտական վայելքին մէջ)։ Պէտք է կարդալ նոյնպէս Իկոր Սթրավինսքիի Poétique musicaleը, (մասնաւորաբար De l'exécution գլուխին վերջաւորութիւնը, էջ 161, ուր ցոյց կը տրուի թէ ինչ աւեր կը գործէ ռատիօն)։ Շատ հետաքրքրական է Էտմոն Պիւշէի Connaissance de la musiqueը, (մասնաւորաբար Ը. գլուխը, ուր կը ներկայացուին երաժշտութեան արդի ձգտումները, ռատիոյին ու կրամոֆոնին դերը)։ Չեմ ուզեր կանգ առնել Phonogénie կոչուած հարցին վրայ, զոր կ'ուսումնասիրէ Ժորժ Միկօ։

Կը վերջացնեմ, եզրակացնելով թէ ողջ երաժշտութեամբ ուզեցի պաշտպանել բարձր երաժշտութեան զարգացման ճամբան։ Ռատիօն կը ռամկացնէ երաժշտութիւնը։ Բայց եւ այնպէս կ'ընդունիմ թէ անակնկալներ կան նոյնիսկ ռամկացումներու մէջ։ Կարգ մը երաժշտագէտներ ուշադրութեամբ կը հետեւին musique électroniqueին, որ կը յայտնուի հորիզոնին վրայ,— ելեկտրոնական կամ ելեկտրական այդ երաժշտութիւնը, որ ծնաւ ռատիոյին գըրգլիններէն եռքը, պիտի տա՞յ հրաշք մը թէ պիտի մեռնի՝ տակաւին մանուկ, հարց մըն է որ կը զբաղեցնէ մեծ մասնագէտները (տեսնել Ֆ. Մարթէնի La Musique électronique, տպ. Փարիզ, 1950)։

Վերջին խօսք մը եւս,— այս ցուցմունքներով՝ յաւակնութիւնը չունիմ դաս տալու մեր երաժշտագէտներուն։ Ամբողջական գրականութեան տեսաբանը, ուժ տալու համար իր վարդապետութեան, ստիպուած է հետեւիլ մարդկային մտքի նուաճումներուն՝ իր antenneները պիրկ բացած, ուզելով նաեւ հաղորդակից մնալ իր դարաշրջանին, հակառակ Տոքթ. Փօշէի տեսութեան՝ որ կը թելադրէ ներս քաշել antenneները, չտարածուիլ, չյոգնիլ։ Յաճախ կ'ըսեմ ես ինծի.— Խղունջն անգամ, երբեմն, կը բանայ ականջները եւ կը պտըտի պարտէզին մէջ։

Վա՜յ այն մտաւորականին, որ չունի նոյնիսկ … խղունջին փառասիրութիւնը։

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԻՏԱԼԻԱ սեղմումներ հաստատեց Հռոմի հունգարական, պուլկարական եւ ռումանական ներկայացուցիչներուն ճամբորդութեանց մասին, ի պատասխան անոնց դրած սեղմումներուն։ Մասնաւոր արտօնագիր պիտի պահանջուի, զանազան վայրեր երթալու համար։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հետ կատարուած բանակցութիւնները յետաձգուեցան։ Ներքին նախարարը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, չեշտեց թէ երեք դաշնակիցները պարտաւոր են ճանչնալ արեւմտեան Գերմանիոյ կատարեալ անկախութիւնը զինուորական, քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով։

Խուլ-համրերու համաժողովը

Անցեալ շաբթու խուլ-համրերու համագումար մը տեղի ունեցաւ Հռոմի մէջ, մասնակցութեամբ հազար քաղաքացիներու, որոնց 450 պաշտօնական պատուիրակները կը պատկանէին 32 տարբեր ազգութեանց։ Խուլ-համրերը ունէին իրենց տեսակէտները, վիճաբանութեան կ'ենթարկէին օրակարգի հարցերը եւ կը քուէարկէին որոշումներ։

Նիստերը տեղի կ'ունենային Պարպերինի շքեղ պալատին մէջ, ուր սովորաբար կը գումարուին միջազգային լուրջ ժողովներ։ Հոն պիտի գումարուի նաեւ, Ծնունդէն կամ Զատկէն, Ատլանտեան նախարարներու ժողովը որ յետաձգուեցաւ անգլիական ընտրութեանց պատճառով։

Այս համաշխարհային ժողովը առաջինն է իր տեսակին մէջ եւ երկրագունդին հինգ միլիոն խուլ-համրերու համար թուական մը կը կազմէ, որովհետեւ համաշխարհային դաշնակցութեան մը հիմերը կը դնէ, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Հռոմ։

Լռակեացներու Միջազգայինը կը ցանկայ միացնել լեզուները եւ արտայայտութեան միջոցները, ձեռք բերել ամէն երկրի մէջ բարձրագոյն ուսման համար դպրոցներ, զարգացնել իրենց արհեստագիտական կաճառները։ Անոնք կ'ուզեն որ ամէն մարդ ընդունի թէ իրենց տկարութիւնը հետեւանք է ոչ թէ հոգեկան այլ ֆիզիքական պատճառներու, ուստի կ'ուզեն որ իրենք ալ նկատուին ընկերային տեսակէտով առողջ՝ եւ օրէնսդրական տեսակէտով կարող քաղաքացիներ, թոյլ տրուի որ իրենք ալ մասնակցին ուրիշներու կեանքին։

Փարիզեան թերթի մը աշխատակիցը, որ ներկայ էր համագումարին, շահեկան կը գտնէ զայն։ Խուլ-համրերու ժողովն ալ ունէր, կը գրէ, սեղան մը, նախագահ մը, քարտուղար եւ ատենակիցներ։

Նախագահը, երիտասարդ եւ առոյգ կը հետեւէր ժողովականներու ճառերուն։ Խօսողը անկար մըն էր, հոգ չէ թէ որ ազգութեան, դաւանանքին կամ կուսակցութեան պատկանէր. եղբայր էր անոնց որոնց կ'ուղղէր իր խօսքը։

Ան կ'արտայայտուէր մատներով, ձեռքերով, թեւերով, գլխով, աչքով եւ յօնքերով, եւ իր անձայն շրթներով։ Իր աջ ու ձախ կողմերը նստած երկու ժողովականներ կը թարգմանէին ըստ իրենց սովորութեան։

Խուլ-համրերը արտայայտութեան երեք ձեւ ունին.— Խօսքը, շրթներուն տալով խօսքի շարժումները, այբուբենի նշանները իրենց մատներով, նկարագրութեան պայմանադրական շարժուձեւերը։ Մօտէն խօսակցելու համար շրթներով խօսակցութիւնը կը գործածեն, անոր կը միացնեն պայմանական շարժուձեւերը նկարագրելու, պարզաբանելու ձեւ մը, համադրելու գործողութիւն մը։ Իսկ մատնախօսութիւնը կը գործածուի հեռուէն (մէկ մեթրէն աւելի) խօսակցութեան կամ վերացական մտածումներու մեկնութեան համար։ Բայց երբ խօսքը կ'ուղղեն խօսակիցի մը, որ շրթներուն վրայ կը կարդայ, կամ մատներով նշաններ կ'ընեն, կամ իրենց յատուկ լեզուով մը կը կատարեն։

Համագումարին երեք պաշտօնական լեզուներն էին անգլերէնը, ֆրանսերէնը եւ իտալերէնը եւ կը թարգմանուէին միւս լեզուներուն։ Օրինակ Ֆրանսացի մը եթէ կ'ուզէ իր ազգութիւնը ցոյց տալ, ցուցամատով F մը կը գծէ սրտին վրայ։ Իտալացի մը իրարմէ բաժնուած չորս մատները գլխուն վրայ կը դնէ, այսինքն կը ներկայացնէ դասական հակատարը (հաւին բրուկը)։ Մայր ըսելու համար նոյն Ֆրանսացին քթին կը դպչի։ Գերմանացին ձեռքերը կը միացնէ փորին վրայ։ Գրեթէ բոլոր գաղափարանիշները հասարակաց են իրենց համար, թէեւ միշտ նոյն նշանակութիւնը չունին։

Ժողովին մէջ աչքերը ուղղուած են դէպի երեք մարդիկը։ Վայրկեան մը պատուիրակ մը ոտքի կ'ելլէ եւ շարժուձեւեր կ'ընէ։ Յայտնի է որ կը բողոքէ։ Ուրիշներ կը կանգնին շարժուն ձեռքերով։ Միջադէ՞պ մը արդեօք։ Նախագահը կը բանայ թեւերը հովահարի պէս, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար։ Դիւրին է նշմարել պըկումը՝ լուռ եւ անշարժ մթնոլորտին մէջ։ Կը թուի թէ հռետորը ներողութիւն կը խնդրէ, կը պատասխանէ եւ կը բացատրէ։ Գոհունակութեան բազմաթիւ նշաններ կը ստանայ եւ կը շարունակէ։

Անձոռնի ազմուկ մը կը նշանակէ թէ խօսքը վերջացած է, կը ծափահարեն։ Բայց այս աղմուկը չի նմանիր մեզի ծանօթ այն կանոնաւոր որոտումին, որ կը սկսի, կը տարածուի եւ կը մարի, նման համանուագի խմբավարի մը երբ չափ կուտայ։ «Պռաւօ»ները անկանոն են, ցրուած հատ հատ։

Տեսակ մը անձայն շարժանկարի տպաւորութիւն կայ ուրկէ յանկարծ կոպիտ ձայն մը կուգայ։

Ժողովականներու մեծ ճաշ մը տրուեցաւ, ուր ներկայ էին պաշտօնական անձեր։ Յետոյ շրջեցան քաղաքը սովորական շրջիկներու պէս։ Զոյգեր գացին Նափոլի, Ֆափրի։ Պատուիրակութիւն մը ունկնդրութիւն խնդրեց Պապէն որ ընդունեցաւ իր Քասթելկանտոլֆոյի ամառնային բնակարանին մէջ։ Հոն ալ թարգման մը մեկնեց սփոփանքի աւետարանական խօսքերը։

Երեսունի չափ էին, աշնանամուտի այն քաղցըր երեկոյին, նստած ժողովրդական սրճարանի մը առջեւ, Օգոստոսի հրապարակին եզրին։ Ոգեւորութեամբ կը խօսէին, իրենց ձեւով, կը բացականչէին, կը խնդային, առանց ուշադրութիւն դարձնելու անցորդներուն, որոնք զարմացած կը կենային դիտելու համար …

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻԾԱՂ

« ՏՈՒՐ ԻՆՁ ՔՈ ՁԵՌՔ … »

Օրուան երգը։

Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանէն ասդին կ'երգուի եւ կ'արտասանուի։

Բոլորը իրարու կ'առաջարկեն ձեռքը երկարել եւ ոչ ոք ձեռքը միւսին կը մատուցանէ։

— «Տուր ձեռքդ բարեկամ, հաշտուինք, համերաշխինք»ը կայ հրապարակի վրայ։ Բայց չկայ «առ սա ձեռքս» բառը …

Համերաշխելու կէ՞տը։ Ոչ ոք յստակ գիտէ զայն։

Ամէն մէկը, իր համերաշխակէտը ունի, որ միւսին հետ խոտոր կը համեմատի։

Կայ լեզուի խնդիր։ Արեւելահա՞յ թէ Արեւմտահայ։ Նոր ուղղագրութի՞ւն թէ հին։ «Տիա՞ր» թէ «պարոն» յորջորջել դիմացինդ։ Վա՜յ եթէ «պարոն» մակդրես «տիար»ի ընտելացած մը….

— Հայպա Նահատակաց Տօ՞նը։ Ի՞նչպէս ըլլալ անոր մէջէն։ Խեղճ նահատականներուն ոսկորները կը ճարճատին տարիներէ ի վեր։

Չկրցան հասկնալ թէ՝ իրենք վայրենութեա՞ն զոհերն են թէ կապիտալիստներու…

Ամերիկայի մէջ սպաննուած Դուրեան եպիսկոպոսը արդէն հասաւ իր հանգստավայրը, միլիոններով քիլոմեթր հեռու մեր երկրագունդէն։ Եւ սակայն հոս տակաւին իրար կը հրմշտկեն արմուկ ընդ կող՝ մարդը անդենականի մէջ իսկ խռովելով։

Եւ ի յիշատակ անոր, անջատ կրօնաւորներով անջատ եկեղեցիներ կանգնելով …

Համերաշխինք։ Շատ բարի, խիստ վայելուչ, « ընդ աստեղօք ի՛նչ կայ սիրուն, քան զանձկալի եղբայր անուն …» ։

Դժուար չէ այդ զանձկալին ունենալը, բայց ո՞ր կէտի վրայ եւ ո՞վ ձեռք պիտի երկարէ առաջին անգամ …

Այս փոքր գիւտը ով որ յղանայ, Հայոց ազգին ամէնէն մեծ մարդն է։

Անոր արձանը, երկրագունդին ճիշդ մէջտեղը պիտի կոթողի։ Հաւատացէք …

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (2)

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

— Ոչ, ես ուղղութիւնների հետ գործ չունեմ։ Ազգի շահերը երկուսի համար էլ միեւնոյնն են։ Առաջ հաշտուեցէք, յետոյ կը մտածենք օգնելու մասին։

— Բայց մենք հաշտուել չենք կարող, դա անկարելի է։

— Էհ, որ անկարելի է, ինձ համար էլ անկարելի է իմ սկզբունքների հակառակ բարերարութիւն անել։ Մի նեղանաք, ես ձեզ յարգում եմ. խնդրեցէք ինչի համար եւ ում կամենաք, կը տամ, բայց ոչ լրագրի։

— Ինձ համար առ այժմ իմ լրագիրն է բռնում առաջին տեղը։

— Համաձայնուեցէք, որ չեմ կարող։ Դուք ինքներդ ամէն օր քարոզում էք, թէ օրինաւոր մարդը չպիտի շեղուի իր սկզբունքից։

— Ճիշդ է, քարոզում եմ։

— Դէ ես էլ ձեր քարոզին եմ հետեւում։ Մնացէք բարով։

— Դադարեցէք միմեանց միսն ուտել, հաշտուեցէք։ Դուք միմեանց հայհոյում էք ուղղակի։ Ես ի ծնէ ատում եմ հայհոյանքների եւ վիրաւորանքների։

— Մնացէք բարով։

Հիւրը գնաց եւ պարոն Բաղդասարն այս անգամ երկու ուրախութիւն զգաց։ Նախ՝ որ էլի իր քսակն ազատեց, երկրորդ՝ որ խմբագրին մի լաւ խրատեց, պարսաւելով փոխադարձ հայհոյանքները, բայց իսկոյն յիշեց, որ ինքն օր չի անցնում, որ սրան ու նրան չհայհոյէ, մանաւանդ իր կնոջը։ Եւ այնպիսի հայհոյանքներով, որոնց նըմանը նա երբեք չէր կարդացել լրագիրներում։

Դարձեալ մի շաբաթ անցած՝ եկաւ մի երրորդ հիւր։ Այս անգամ պարոն Բաղդասարի վաղեմի բարեկամներից մէկը։

— Գիտես, Բօղդան, ես երկար ու բարակ չեմ բացատրի քեզ համար թատրոնի նշանակութիւնը. փառք Աստուծու, դու երկար տարիներ ապրել ես Մոսկուայում, Պետերբուրգում, Պարիզում։ Դու տեսել ես, Եւրոպայի բոլոր թատրոնները։ Տեսել ես, թէ լուսաւորուած ազգերը ինչպէս են սիրում իրանց ազգային թատրոնները։ Ուրեմն թոյլ տուր ուղղակի դիմել գործին։ Մի խումբ մարդիկ որոշել ենք մեր մայրենի բեմը, որ այժմ ողորմելի դրութեան մէջ է, ապահովել նիւթապէս գոնէ մի քանի տարով։ Արի դու էլ զոհիր մի գումար։

Պարոն Բաղդասարը Պարիզում գնած չինական ընտիր գաւաթից սուրճ էր խմում սեղանատանը եւ հրճուանքով նայում էր Լոնտոնում 25.000 րուբլով գնած բուֆետին՝ հնդկական սեւ փայտից։

Պարոն Բաղդասարը, գաւաթը բերնից չհեռացրած, փոքրիկ կում սուրճը թափեց։ Երկար ժամանակ չէր կարողանում բուռն ծիծաղը զսպել։ Երբ զսպեց, դարձաւ իր ազնուաշուք ամուսնոն ասաց.

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

ՄՈՆ ՊԼԱՆ իջնելու փորձ մը պիտի կատարեն երկու լրագրողներ, մասնաւոր օդանաւ մը վարձելով։

րական առաջնորդը, ճառ մը խօսելով, քննադատեց Շումանի եւ Փլեւէնի ծրագիրները, այն առարկութեամբ թէ կը ձգտին «արտաքին քաղաքականութիւն մը վարել առաջնորդութեամբ Ֆըրանսայի»: Ինք հակառակ չէ Միացեալ Եւրոպայի գաղափարին. բայց կը թելադրէ «ոչ» ըսել, որպէսզի Դաշնակիցները ամբողջովին փոխեն իրենց քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ: Կարճ խօսքով կը պահանջէ ազատութիւն եւ հաւասարութիւն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ առաջին մասը պիտի կատարուի այսօր, կիրակի (երկրորդը՝ Հոկտ. 14ին): Պիտի ընտրուին 1660 անդամներ: Քուէարկուներու թիւն է՝ 12.000.000, այր եւ կին: Թեկնածուներուն մէջ կը գտնուին 200 երեսփոխաններ: Ֆրանսա ունի 97 նահանգային ժողովներ որոնց 90ը բուն երկրին մէջ, երեքը՝ Ալժերիոյ, չորսը՝ անդրծովեան գաղթավայրերու մէջ: Բոլոր անդամներուն թիւն է3322, որոնց գրեթէ կէսը կը նորոգուի երեք տարին անգամ մը: Կը կարծուի թէ աջերը եւ անկախները մեծամասնութիւն պիտի չահին :

ԱՆԳԱՐԱ ԵՒ ԱԹԷՆՔ անհամբեր կը սպասեն այն զինուորական մարմնին, որ պիտի քննէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան եւ հրամանատարութեան խնդիրները: Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները, մարեշալ Սլիմ եւ զօր. Պրէտլի նախ Փարիզ պիտի գան, խորհրդակցելու համար: Կը կարծուի թէ Գահիրէ եւս պիտի հանդիպին :

ՄՈՆ ՊԼԱՆ իջան երկու զուիցերիացի օդաչուները, բայց պտուտակաձեւ անիւը խորտակուեցաւ, 4000 մեթր բարձրութեան մը վրայ: Անմիջապէս օգնութիւն խնդրեցին, բայց բուռն քամի մը վերիվայր հրջելով օդանաւը, տարաւ ձգեց անդունդի մը ափը: Երկու օդաչուները հրաշքով փրկուեցան :

ՏՈԼԱՐԸ նորէն 415 ֆրանքի բարձրացաւ առջի օր, իսկ սթերլինը՝ 980ի, իբրեւ հետեւանք զանազան զրոյցներու :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը երեսփ. ժողովին առջեւ պարզեց Ամերիկա կատարուած պտոյտին արդիւնքները: Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին, նկատելով որ կարմիրները թշնամական դիրք բռնած են: Վարչապետը ազդարարեց.— «Կը վերադառնամ մինչեւ վերջը պայքարելու համար յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան»: Կարմիրները կը հեգնէին: Վարչապետը կը յուսայ թէ Թրիէսթէի խնդիրն ալ պիտի լուծուի :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ կռիւները կը շարունակուին լայն ճակատի մը վրայ: Անգլ. զօրաբաժինը մեծ յաղթանակ մը տարաւ, գրաւելով եօթը բլուրներ: Կարմիրներուն դիմադրութիւնը թուլցած է :

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ գիները 10 — 20 % վերայ դրին Փարիզի մէջ, իբրեւ հետեւանք նոր կարգադրութեանց :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ հրամանատարութիւնը կը հաստատէ թէ ըմբոստները ետ մղուած են օդանաւային յարձակումներով: Կռիւները կը շարունակուին:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց պայքարը պաշտօնապէս սկսաւ շաբաթ օր: Կարծողներ կան թէ պահպանողականները մեծամասնութիւն պիտի չահին, իբրեւ հետեւանք դահլիճին քաղաքական ձախողութեանց: Ամէն թեկնածու իրաւունք ունի 450 սթերլին եւ 2ուկէս փէննի ծախսելու: Իւրաքանչիւր ընտրական շրջանակի մէջ 50.000 ընտրող հաշուելով, արտօնուած ծախքերն են՝ 950 սթերլին գիւղերու, 750 քաղաքներու մէջ, ինչ որ չատ չի համարուիր, երբ նկատի առնենք թուղթի, տպագրութեան, երթեւեկի եւն. ծախքերը :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի վիճակախաղէն չահած են հետեւեալ թիւերը.— 215, 194, 553, 88 414, 528, 232: Ստանալու համար դիմել ընկեր Կ. Սապունճեանի :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

փութացէք ապահովել հետեւեալ դասագիրքերը.—

Հայերէնի համար ԱՐԱՐԱՏ ընթերցանութեան ծանօթ շարքը, հեղինակութիւն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան – ընթերցարանը 100 Բ. գիրքը 200, Գ. գիրքը 300 ֆրանք :

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Յ. Գազանճեան, Ա. Բ. Գ., 150, 300, 400 ֆրանք :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (ֆրնս.) Հ. Թորոսեան 800 ֆրանք :

ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, ընտրուած երգեր 400 ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ – ՀԱՅԵՐԷՆ, բառարան Մ. Նուպարեան 400 ֆրանք : Ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան, կրօնագիտութեան դասագիրքեր, Աղօթագիրք ե գրական - պատմական վերջին հրատարակութիւնները:

Կեդրոնատեղի.— Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)

Հ. Յ. Դ. բացառիկ ժողովներ

ԳԻՆԵՁՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի ժամը 9ին, 51 rue de Grignan. ընկերվարականներու ակումբը, ի պատիւ ընկերներ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆի, Մ. ՕԶԱՆԵԱՆի եւ ուրիշ հիւրերու :

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի հրջանի բոլոր ընկերներ եւ ընկերուհիները, ինչպէս եւ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի անդամ - անդամուհիները :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ Փարիզի մէջ յետաձգուած է Հոկտ. 28ին:

Այս շաբթու լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)
ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացանք.—

Ընկեր Օննիկ Խաչիկեանէ (Տիտրոյիտ, Մ. Նահանգներ), 2000 Ֆրանք: Իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ :

X Ընկեր Եաղճեանէ (Մարսէյլ), 3000 ֆր., Ամերիկա մեկնումին առթիւ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքները վերսկսան Հոկտ. 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, La Barre, rue de Chateau Posteին յարակից սրահին մէջ. կը հրաւիրուին Անկէնի, Լա Պառի, Մօնմօրանսիի եւ Սուասիի, Սէն Կրասիէնի, Տէօյլի բոլոր հայ մանուկները : Կը խնդրուի ծնողքներէն որ առաջնորդեն իրենց զաւակները արձանագրելու համար: Դասաւանդութիւնները պիտի կատարուին ձրի, եւ սակայն Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ եւ երախտագիտութեամբ պիտի արձանագրէ նուիրատուութիւնները:— (Կնիք)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգիստ, ի յիշատակ Միհրան Գարակէօզեանի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, նախաձեռնութեամբ Հաւուրտ Գարակէօզեան Հոմի Նախկին Սանուց Միութեան :

MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)
(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72-60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11.30 եւ 14էն 17, Շաբաթ 9էն 11.30

ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)
Avec accusé de réception

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ DONATին ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

E. DONAT

20, Rue de la Banque, PARIS (2)

Chez SASSOUNI

31, RUE D'ALEXANDRIE
Métro St. Denis et Réaumur Tél. Gut. 92-65

Սասունի կուտայ համեղ, ընտիր, մաքուր եւ առատ ճաշ: Այցելեցէք, պիտի համոզուիք եւ յաճախորդ դառնաք ամէնուն պէս :

Հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի համար տրամադրելի մասնաւոր սրահ, ուտելիքով կամ առանց ուտելիքի :

ԱՄԷՆ ՕՐ ՆՈՒԱԳ ԵՒ ՋՈՒԱՐԹ ԺԱՄԱՆՑ

Օր. ԱՐՄԱՒԵՆԻ Ի. ԹՈՔԱԹԼԵԱՆ
(Բենիկ Նիկտեցի, ծնեալ Մարսէյլ)
Պ. ԳՐԻԳՈՐ Ե. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
(Տիվրիկցի, ծնեալ Ավինեոն)

16 Սեպտ. 1951 Նշանուած Մարսէյլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին :

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin) :

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ծոխ պիւֆէ :

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան :

Շ. Գարահիսարի հայրենակցական

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան :

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (Թաւջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն :

Métro Place St. Augustin

ԾԱԽՈՒ է գրի մեքենայ մը: Հեռաձայնել OPEra 37-62:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ

Իսի լէ Մուլինոյի Café des Sportsի «Ազատ» սրահը (4 rue de la Défense) վերաբացուած է նախկինին պէս: Անոնք որ կը փափաքին վարձել հարսանիքի, նշանտուքի, մկրտութեան եւայլն համար, կրնան դիմել Madame Elèneի, ուժ օր առաջ կամ հեռախօսել՝ Mic. 37-03 :

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
PARFUMERIE – MAROQUINERIE
Au SAC PARFUMÉ
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Վերջին նորաձեւութեամբ նամրորդական առարկաներ, fantaisie գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր serviettеներ այրերու համար :
ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ARTICLES DE PARIS
106 Bld. Magenta, Paris (10) Tél.: Nord 05-78

COUTURE

Արտասահմանէն Փարիզ եկող Հայերուն մասնաւորաբար կը յանձնարարուի նկատի ունենալ
Կ. ԳԱԶԱՋԵԱՆ
Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը,
17, Boulevard des Capucines, Paris (Քաֆէ տը լա Փէին ճիշդ դէմը) : Հեռ. OPE. 80.34

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678–63

Mardi 9 Octobre 1951 Երեքշաբթի 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6580-Նոր շրջան թիւ 1991

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՒԼԷԱՄԱՐՏ

Երկարատեւ լռութենէ մը վերջ, ահաւասիկ նորէն շռնդալից փոխասացութիւն մը՝ հիւլէական զէնքերու մասին։

Անցեալ շաբթու Մ. Նահանգներու նախագահին քարտուղարը պաշտօնապէս կը ծանուցանէր թէ հիւլէական ռումբ մը եւս պայթած է Խ. Միութեան մէջ։

Այս առթիւ կը յայտնէր թէ նախագահը անհրաժեշտ կը գտնէ «միջազգային ազդու եւ գործնական հակակշիռ մը՝ հիւլէական ուժին վրայ»։

Քարտուղարը կը մերժէր որեւէ մանրամասնութիւն տալ։ Բայց, մասնագէտներ եւ բանգէտներ պակաս չեղան, զարմանազան լուրեր տարածելու համար։

Այսպէս, կ՚ըսէին թէ Խ. Միութիւնը երկու տարբեր տեսակ ռումբեր պայթեցուցած է։ Մէկը՝ յաջող, միւսը՝ «մասամբ յաջող»։

Յետոյ, հաշիւներ կ՚ընէին պատրաստ ռումբերու մասին — Խ. Միութիւնը ունի առ նուազն 50, թերեւս աւելի. Ամերիկան՝ հազարէն մինչեւ 1500։

Իրենց գերակշռութիւնը պարզելով հանդերձ, Ամերիկացիները լուրջ մտահոգութիւններ ալ կը յայտնէին։

Եւ մինչ կը կարծէին թէ Մոսկուան դարձեալ քար լռութիւն պիտի պահէ իր ձեռնարկներու մասին, Սթալին ասպարէզ կ՚իջնէ իրեն յատուկ ռազմավարութեամբ մը,— Հարցումներ թելադրել եւ պատասխաններ գրել թերթի մը միջոցաւ։

Այս անգամ իր կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա»ն է որ խօսնակի դեր կը կատարէ, առանց բառ մը, տառ մը փոխելու Սպարապետին թելադրած բանաձեւէն։

Երկու տարի առաջ, 1949 Սեպտ. 23ին, երբ Թրումըն կը ծանուցանէր թէ Խ. Միութիւնը հիւլէական ռումբ ունի, Սթալին իրողութիւնը կը հաստատէր նախարարի մը բերնով։

Այսօր ինքն է որ պաշտօնապէս կը հաստատէ նոր փորձը, եւ տեսակէտներ կը յայտնէ։

Ուրեմն ժամանակը հասած կը նկատէ, հանրային կարծիքին վրայ ճնշելու եւ Դաշնակիցները չփոթութեան մատնելու համար։

Արդէն իսկ զանազան ծրագիրներ կը վերագրուին իրեն, —1. Ժողովի հրաւիրել Զորս Մեծերը. —2. Ցաջողցնել երկու Գերմանիաներու միացումը.— 3. Սաստկացնել խաղաղասիրական պայքարը, կասեցնելու համար Ատլանտեան զինակիցներուն վերազինումը։

Առաջին երկու խնդիրները սերտ կապ ունին իրարու հետ։

Եթէ գումարուի Զորսերու նոր ժողովը, օրակարգի գլխաւոր նիւթը պիտի կազմէ գերմանական հարցը։

Խ. Միութիւնը կը տեսնէ որ արեւմտեան Գերմանիան միջնաբերդի մը կը վերածուի շողեալինդ։

Արդ, ցորչափ Գերմանիան երկուքի բաժնուած է, վերազինումը պիտի շարունակուի յարաճուն փութկոտութեամբ։ Եւ ի վերջոյ արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութեամբ, ինչ որ կրնայ նոր անակնկալներ ստեղծել։

Ճակատներու յարդարումը, ուժերու այս պայքարը կարելի՞ է խափանել, հիւլէական զինարշաւ մը սարքելով։

Սթալին կ՚ըսէ թէ հիւլէական ռումբի փորձ մը կատարած են եւ ուրիշներ ալ պիտի կատարեն, ի նախատեսութիւն անգլեւամերիկեան յարձակումներու։

Բայց, միեւնոյն ատեն կ՚աւելցնէ թէ Խ. Միութիւնը «ոչ միայն հակառակ է հիւլէական զէնքերու գործածութեան, այլ եւ կ՚ուզէ որ անոնք արգիլուին եւ անոնց շինութիւնը դադրի»։

Եւ նորէն կը պահանջէ միջազգային հակակշիռ, ցարդ կատարուած փորձերուն ձախողումը վերագրելով Ատլանտեան զինակիցներուն։

Ճիշդ ինչպէս որ դիմացի կողմէն ալ իրեն կը վերագրեն ձախողանքին պատասխանատուութիւնը։

Դժբախտաբար դեռ երկար պիտի տեւէ այս չարաշուք փոխասացութիւնը։ Պարզապէս անոր համար որ, երկու կողմերէն ոչ մին կը վստահի միւսին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱՓԱՀԱՐԵՑԷ՛Ք ...

Բնաւ տրամադրութիւն չունէի կճելու եսաբան Զիթունին, եթէ ինք տեղի տուած չըլլար, իր անյագ եւ չտես ինքնահաւանութեամբ։

«Պատմական ճշմարտութիւնը» կը պահանջէ քարը տեղը դնել։ Իր իսկ բարիքին համար։

Զիթունի չորս գրութիւններ ղրկեր է օրաթերթի մը (Յառաջ), «արդիացման կամ բարեփոխումի» մասին. խմբագիրը երկուքը տպեր է, միւս երկուքը ետ ղրկեր է, «տարօրինակ կամ յանդուգն» գտնելով։

Լսեցէք եւ իրարու պատմեցէք։

Հրատարակուած գրութիւններէն մէկը օրացոյցի ազգայնացման մասին էր։ «Պարապ վախտի խաղալիկ»։

Ետ ղրկուածներէն մէկը՝ «Դպրո՞ց թէ հիւանդանոց», ոչ միայն ստիպողական հանգամանք չունէր, այլեւ ծառայած էր իբրեւ նոր ռէքլամ։

Ըսելու համար թէ Զիթունին այս յանդո՛ւգն խնդիրը յուզած է քառասուն տարի առաջ, Վան քաղաքէն, եւ «Բիւզանդիոն»ի մէ՛ջ խմբագիրը զայն տպած է «առաջին էջին վրայ, ամբողջ վեց սիւնակներով»։

Զորրորդ գրութիւնը իսկապէս «յանդուգն» էր եւ «յեղաշրջիչ»։ Շքե՛ղ եւ աննախընթաց, բառին իսլամական կամ հրէական առումով։

Համայնագէտ եւ յեղափոխակա՛ն Զիթունին կ՚առաջարկէր որ Հայոց ազգն ալ ընդունի ... թլփատումը, բժշկական, ընկերային, առողջապահական եւ դեռ չեմ գիտեր ի՛նչ գործնական եւ բարձր նկատումներով։

Խմբագիրը փափկութեամբ հասկցուց թէ իր տարիքն ալ կը թելադրէ ծանր նստիլ բանասիրական «մինտէր»ին վրայ։

Եւ երբ յօդուածագիրը կը հակաճառէր, բարեկամաբար թելադրեց որ ինք անձամբ թեկնածու ներկայանայ սուսիկ - փուսիկ, փոխանակ հրապարակաւ արծարծելու այս այլանդակ եւ այլազգի խնդիրը։

Որքա՛ն կրցած եմ հետեւիլ, «յանդուգն եւ տարօրինակը»ը ուրիշ տեղ չերեւցաւ։

Չար լեզուներ կ՚ըսեն թէ Զիթունի ճամբայ ելած էր դէպի հիւանդանոց մը։

Բայց, յանկարծ դող մը բռնեց զինքը։ Յետոյ չատ աւելի յանդուգն ծրագիր մը յղանալով, տուն վերադարձաւ, գրիչը ձեռք առաւ, դէզ մը թուղթ մրոտեց եւ ղրկեց ուրիշ թերթի մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

Թլփատել Մեսրոպեան այբուբենը։ Վերածել զայն լատիներէնի, հետեւողութեամբ Մ. Քէմալի։

— Ծափահարեցէ՛ք, ինչպէս կ՚ըսեն Ամերիկայի մէջ ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԳՐԱԳԷՏ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

ԴԱՐՁԸ

Ուր այնքան վարպետօրէն հիւսուած են դէպքերն ու հոգեբանական վերլուծումները։

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՎԷՊ ՄԸ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ օդանաւով ճամբայ ելաւ եւ Նիւ Եորք հասած պիտի ըլլար երէկ, Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայանալու համար։ Օդանաւը Ամսթէրտամ հասած ատեն, վարչապետը ջղասպառ վիճակ մը ունէր եւ հարկ եղաւ դարմանումներ կատարել։— Իր մեկնումէն չորս ժամ վերջ, Շահը Ծերակոյտին երկրորդ նստաշրջանը բանալով, հանդիսաւորապէս յայտարարեց թէ համաձայն է քարիւղի ազգայնացման եւ կառավարութեան քաղաքականութեան։ Գահաճառը կ՚ըսէր թէ պիտի աշխատին ընկերային արդարութիւն հաստատել, օգտագործելով երկրին հարստութիւնները։ — Տոքթ. Մոսատեղ օդանաւ նստելէ առաջ Գուրանի մը տակէն անցաւ, ողջագուրուելով բարձրաստիճան մոլլայի մը հետ որ մեծ կրօնապետին որդին է։ Հրաժեշտին ներկայ էր ամերիկեան դեսպանը։

ՔՈՐԷԱՅԻ կարմիր հրամանատարութիւնը հաւանեցաւ փոխել զինադադարի բանակցութեանց վայրը, ինչպէս առաջարկած էր զօր. Րիճուէյ։ Կռիւները կը շարունակուին կատաղօրէն։

Սթալին կը հաստատէ հիւլէական ռումբի փորձը

ԲԱՅՑ Կ՚ԸՍԷ ԹԷ ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ԳՈՐԾԱԾԵԼ ԵՒ Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԱՐԳԻԼԵԼ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, Սթալին ունկնդրութեան ընդունելով Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթին՝ «Փրավտա»յի խմբագիրը, հաստատեր է թէ հիւլէական ռումբի փորձեր կատարած են վերջերս, բայց չեն ուզեր գործածել այդ զէնքը։

Խօսակցութիւնը տեղի ունեցած է հարց - պատասխանի ձեւով։ Ահաւասիկ ամբողջութիւնը. —

Հարցում.— Ի՞նչ կը խորհիք այն իրարանցումի մասին որ յառաջ եկաւ օտար մամուլին մէջ հիւլէական ռումբի փորձի մը առթիւ։

Պատասխան.— Արդարեւ փորձ մը կատարած ենք հիւլէական ռումբի տեսակի մը վրայ։ Զանազան չափերով հիւլէական ռումբերու փորձեր պիտի կատարուին յառաջիկային, ի նախատեսութիւն մեր երկրի պաշտպանութեան՝ ընդդէմ անգլեւամերիկեան նախայարձակ խմբակցութեան յարձակումներուն։

— Հիւլէական ռումբի փորձերուն առթիւ, կարգ մը պաշտօնական անձեր ճշմարիտ իրարանցում մը յառաջ բերին, սպառնալիք մը տեսնելով Մ. Նահանգներու ապահովութեան դէմ։ Պատճառներ կա՞ն խուճապ յարուցանելու համար։

— Պատճառներ չկան խուճապ յարուցանելու համար։ Ամերիկայի Մ. Նահանգներու վարիչները ապահովաբար գիտեն թէ Խ. Միութիւնը ոչ միայն հակառակ է հիւլէական զէնքերու գործածութեան, այլ եւ կ՚ուզէ որ անոնք արգիլուին եւ անոնց շինութիւնը դադրի։

Ինչպէս յայտնի է, Խ. Միութիւնը քանիցս պահանջեց արգիլել հիւլէական զէնքը. բայց ամէն անգամ ալ հանդիպեցաւ Ատլանտեան ճակատի պետութեանց մերժումին։ Կը նշանակէ թէ մեր երկրին դէմ յարձակում կատարուած ատեն, Մ. Նահանգներուն վարիչները պիտի գործածեն հիւլէական ռումբը։ Ճիշդ այս պարագան է որ ստիպեց Խ. Միութիւնը՝ հիւլէական ռումբ ունենալ, որպէսզի կարենայ ընդդիմանալ նախայարձակին, սպառազինուելով ըստ յարմարութեան։

Անշուշտ նախայարձակները պիտի ուզէին որ Խ. Միութիւնը զինաթափ վիճակ մը ունենար իրեն դէմ յարձակում կատարուած ատեն, բայց Խ. Միութիւնը համաձայն չէ այդ կէտին մէջ եւ պէտք է դէմ դնէ լրիւ սպառազինութեամբ։

Հետեւաբար, եթէ Մ. Նահանգները մտքէ չեն անցըներ յարձակիլ Խ. Միութեան վրայ, կեղծ է եւ անհիմն իրենց վարիչներուն յարուցած խուճապը, վասնզի Խ. Միութիւնը մտքէ չանցըներ յարձակիլ ոչ Մ. Նահանգներուն, ոչ ալ ուրիշ որեւէ երկրի վրայ։ Մ. Նահանգներուն վարիչները չատ սրտնեղած են տեսնելով որ միայն իրենց երկիրը չէ որ հիւլէական ռումբ ունի եւ թէ ուրիշ պետութիւններ ալ, եւ առաջինը՝ Խ. Միութիւնը, նոյնպէս ունին այդ զէնքը։ Անոնք պիտի ուզէին որ Մ. Նահանգները պահէին հիւլէական ռումբի շինութեան մենաշնորհը, որպէսզի անսահման միջոց ունենան ահաբեկելու միւս երկիրները եւ իրենց «շանթաժ»ին ենթարկելու զանոնք։

Բայց, ճիշդն ըսելով, ի՞նչ բանի վրայ կը հիմնուին, այդպէս խորհելու համար եւ որո՞վ իրաւամբ։ Կարելի՞ բան է որ խաղաղութեան պահպանումը այդպիսի մենաշնորհ մը պահանջէ, աւելի շիտակ պիտի՚ըլլա՞ր ըսել թէ խնդիրը ճիշդ հակառակ ձեւով կը ներկայանայ, եւ թէ խաղաղութեան պահպանումը նախ եւ ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ ջնջել այդպիսի մենաշնորհ մը եւ հիւլէական զէնքը արգիլել առանց որեւէ պայմանի։ Ե սկը կարծեմ թէ հիւլէական ռումբին պաշտպանները միայն այն ատեն յանձն պիտի առնեն արգիլել հիւլէական զէնքերը երբ հասկնան թէ այլեւս միայն իրենք չեն որ ունին զանոնք։

— Ի՞նչ կը մտածէք հիւլէական զէնքը միջազգային հակակշռի մը ենթարկելու մասին։

— Խ. Միութիւնը համաձայն է արգիլելու հիւլէական զէնքը եւ դադրեցնելու անոր շինութիւնը։ Խ. Միութիւնը համաձայն է միջազգային հակակշիռ մը հաստատելու, այնպէս որ մէկ կողմէ հիւլէական զէնքը արգիլելու եւ միւս կողմէ արդէն շինուած հիւլէական ռումբերը միայն քաղաքային նպատակներով գործածելու որոշումը կարելի ըլլայ գործադրել ճշդութեամբ եւ բարեխղճութեամբ։ Խ. Միութիւնը իսկ եւ իսկ համաձայն է այդ միջազգային հակակշռին։

Ամերիկացի վարիչները իրենք ալ կը խօսին «հակակշռի» մասին, բայց անոնց «հակակշիռը» կը ձգտի ոչ թէ դադրեցնել հիւլէական զէնքի շինութիւնը, այլ շարունակել այդ շինութիւնը այն քանակութեամբ որ կը համապատասխանէ այս կամ այն երկրին ունեցած նախանիւթին քանակութեան։

Հետեւաբար, ամերիկեան հակակշիռը կը ձգտի ոչ թէ արգիլել հիւլէական ռումբը, այլ վաւերացնել եւ օրինականացնել զայն։ Այսպէս կ՚օրինականանայ պատերազմի հրձիգներուն իրաւունքը՝ բնաջնջելու տասնեակ եւ հարիւրեակ հազար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

1.— ՄԵՐՏԻՆ, ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ, ԽԱՐԲԵՐԴ

Ամերիկահայ հայրենակից մը՝ Պ. Համբարձում Վասիլեան 42 տարի առաջ բաժնուած էր իր ծննդավայրէն՝ Խարբերդի Պաղին գիւղէն որ այժմ անմարդաբնակ եւ աւերակ դարձած է: Պ. Վասիլեան 42 տարիէ ի վեր կը տառապէր իր միակ եղբօր, Սարգիսի կարօտէն, որ մնացած էր Խարբերդ եւ այն ատեն երեք տարեկան էր: Երկար թղթակցութիւններէ վերջ կը տեղեկանայ թէ եղբայրը իսլամացած է, կը կոչուի Խըտըր Նուրալ, երեք զաւակ ունի եւ կը գտնուի Խարբերդի Արղնի գիւղին մէջ:

Անցած գարնան, Պ. Վասիլեան ճամբայ կ'ելլէ Ամերիկայէն եւ օգտուելով Թրքական կառավարութեան վերջին որոշումէն, որով մասնաւոր արտօնութեամբ օտարականներու թոյլ կը տրուէր Թուրքիոյ ներքին գաւառները այցելել, կուգայ Պէյրութ, կ'անցնի Սուրիա եւ կը լրացնէ հարկ եղած բոլոր ձեւակերպութիւնները: Յունիս 31ին ճամբայ կ'ելլէ Հալէպէն, կ'անցնի սահմանը, կ'երթայ Մերտին, Տիգրանակերտ, Խարբերդ եւ անոր բազմաթիւ գիւղերը:

Մօտ երկու ամիս Թուրքիոյ գաւառներուն մէջ մնալէ եւ գտնելէ վերջ իր եղբայրը, Պ. Վասիլեան Պէյրութ վերադառնալով, «Ազդակ»ի պատմած է իր տպաւորութիւններն ու տեղեկութիւնները Տիգրանակերտի եւ Խարբերդի ու շրջանակներու կացութեան եւ ցիր ու ցան Հայերու մասին:

ՀԱՅԵՐԸ ՄԵՐՏԻՆԻ ՄԷՋ

Մերտինի մէջ 70 հայ ընտանիքներ կ'ապրին, գրեթէ ամբողջութեամբ կաթոլիկ: Քանի մը տուն միայն հայ բողոքականներ եւ հայ լուսաւորչականներ կան, որոնք ոչ եկեղեցի ունին եւ ոչ ալ քահանայ կամ քարոզիչ: 25—30 տուն Ասորիներ կան հոս, որոնք ունին եկեղեցի մը եւ քահանայ մը:

Առանց բացառութեան բոլոր Հայերն ալ արաբախօս են, հայերէն գիտցողներու թիւը շատ քիչ է: Հայ կաթոլիկները ունին իրենց սեփական եկեղեցին ու ժողովրդապետ մը՝ Գէորգ վարդապետ Ղանտրի: Երբ ներկայացայ իրեն եւ տեղեկութիւններ ուզեցի Մերտինի հայութեան մասին, վարդապետը չափազանց ուրախ եւ խանդավառ, պատասխանեց.— «Փառք Աստուծոյ, տարիէ մը ի վեր հոս եմ եւ առաջին անգամ ըլլալով հայերէն խօսող մը հանդիպեցայ»: Վարդապետը զիս առաջնորդեց եկեղեցի եւ կարգ մը հայ ընտանիքներու մօտ: Ամէն տեղ արաբերէն, բառ մը հայերէն չեն գիտեր, տխրութիւն մը պատեց զիս. արդեօք հաւատա՞լ թէ ասոնք Հայեր են: Բայց բոլորն ալ կը կրեն Հայու սրտեր եւ մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան արտասահմանի մէջ ապրող Հայերու հանդէպ: Հանդիպեցայ տարիքոտ Հայու մը, որ դեռ քանի մը բառ հայերէն գիտէր, արտասուաթոր աչքերով մօտեցաւ ինծի եւ ըսաւ.— «Բարեւ տար արտասահմանի մեր եղբայրներուն»:

Մերտինի Հայերուն տնտեսական վիճակը լաւ է: Թրքական ազդեցութիւնը այս շրջանին մէջ թոյլ է: Մարդ կը կարծէ թէ սուրիական քաղաք մը կը գտնուի: Ամէն ինչ արաբերէնով: Կառավարական հաստատութիւններու մէջ միայն գոյութիւն ունի թրքերէնը: Բաւական ազատ են մեր հայրենակիցները եւ կրնան առուտուր ընել անկախ կերպով:

Երեք օր մնալով, Մերտինէն օթօպիւս կ'առնեմ եւ երեքուկէս ժամ տաժանելի ճամբորդութենէ մը վերջ կը հասնիմ Տիգրանակերտ: Մերտինը Տիգրանակերտին կապող միակ ճամբան հողէ է: Ճամբու ամբողջ տեւողութեան փոշի եւ աղտոտութիւն ու աւերակ: Ընդարձակ տարածութիւններ ամայի ու անմարդաբնակ: Մերտինէն մինչեւ Տիգրանակերտ միայն մէկ ինքնաշարժի հանդիպեցանք: Բայց ճամբան պահականոցներու թիւը զարմանք պատճառելու աստիճան շատ է: Կէս ժամը պահականոց մը: Եւ այսպէս մինչեւ Տիգրանակերտ, մինչեւ Խարբերդ եւ բոլոր գիւղերը:

Օթօպիւսի մէջ ճամբորդող Թուրքի մը իմ աղաւաղուած թրքերէնովս հարցուցի.— «Ինչո՞ւ այսքան շատ պահականոցներ հաստատուած են ճամբու երկայնքը»: Ուղեկիցս կասկածոտ հայեացք մը նետելէ վերջ, պատասխանեց.— «Այս ճամբաներուն վրայ յաճախ գողեր եւ աւազակներ յարձակում կը գործեն ճամբորդներուն վրայ. երբեմն ալ մաքսանենգներ ապրանք կը փախցնեն, կառավարութիւնը ճամբորդներու կեանքերն ու ինչքերը ապահովելու համար ձեռք առած է այդ միջոցները»:

Ճամբու ամբողջ տարածութեան վրայ ուշադրութիւնս գրաւեց երկրագործութեան տրուած կարեւորութիւնը: Միակ ցանքը որուն հանդիպեցայ, բամպակն է: Շատ բարեբեր էր այդ ցանքը: Եթէ —ըսի մտքովս— այս ամբողջ տարածութիւնը մշակուի, անհատնում բերք կը ստացուի, որ կրնայ պարենաւորել տասնապատիկ աւելի բնակչութիւն մը:

Գիւղերը, որոնց հանդիպեցանք մեր ճամբուն վրայ, դեռ նախնական վիճակ մը ունին, աղտոտութիւն ու փոշի ամէն կողմ: Ընդհանրապէս գիւղացիները շատ դէշ հագուած են:

ՀԱՅԵՐԸ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԷՋ

Ճիշդ 17 օր մնացի Տիգրանակերտի մէջ: Սերտ շփում ունեցայ քաղաքին հայութեան հետ, որոնց թիւը 180 ընտանիք, մեծ մասով Թուրքիոյ ներքին գաւառներէն եկած՝ Էրզրումէն, Վանէն, Սասունէն, Խարբերդէն, Տրապիզոնէն եւայլն: Մեծ աղէտէն վերապրող դժբախտ բեկորներ ընդհանրապէս: Ունին քահանայ մը՝ Տէր Արսէն Մովսէսեան եւ եկեղեցի մը: Տիգրանակերտի Հայոց հին Ս. Կիրակոս մեծ եկեղեցին դրամատան մթերանոց դարձած է: Դռներն ու պատուհանները քարով ու աղիւսով պատուած են: Նախկին մեծ վարժարանը ամբողջութեամբ քանդուած է: Իբրեւ եկեղեցի կը գործածեն նախկին մանկապարտէզի շէնքը: Դպրոց չունին: Եւ արդէն ներքին գաւառներէն ոեւէ մէկուն մէջ արտօնուած չեն Հայերը դպրոց ունենալու: Քահանան 10—15 պատանիներ եւ փոքր տղաքներ երբեմն եկեղեցի հաւաքելով անոնց եկեղեցական արարողութիւններ եւ երգեցողութիւններ կը սորվեցնէ: Եւ առոր շնորհիւ տղաք հայերէն գիր եւ լեզու կը սորվին:

Տիգրանակերտի Հայերը թրքախօս են, միայն հին Տիգրանակերտցի փոքրաթիւ ընտանիքներ իրենց տուներուն մէջ հայերէն կը խօսին Տիգրանակերտի բարբառով: Բնիկ Տիգրանակերտցիներու թիւը հազիւ 7—8 ընտանիք կը հաշուուի:

Մեծ մասով բանուոր են այստեղի Հայերը: Կան արհեստաւորներ եւ առեւտրականներ: Բայց այս վերջինները միշտ նախընտրած են Թուրքի մը հետ ընկեր ըլլալ, որպէսզի կարենան տէր դառնալ իրենց վաստակին: Թէեւ պաշտօնապէս բոլոր «հայրենակիցներն» ալ ազատ են իրենց ուզած գործը ընելու, եւ սակայն Հայերը փորձով գիտեն թէ անխոհեմութիւն է չահաբեր գործերու ձեռնարկել եւ Թուրքերու նախանձը գրգռել: Եւ ճիշդ անոր համար է որ անհրաժեշտ կը գտնեն Թուրքի մը ընկերակցութիւնը գոնէ անուանապէս, որուն հետ կը բաժնեն շահը: Թուրք ընկերը հազիւ տարին մէկ անգամ կը հանդիպի իր հայ ընկերին վաճառատունը... շահը գրպանելու համար:

Տիգրանակերտի հայութեան տնտեսական վիճակը շատ դէշ է: Աղքատներու եւ չքաւորներու թիւը կ'աճի հետզհետէ: Որովհետեւ ընդհ. անգործութիւն կը տիրէ: Բացի այդ հայ բանուորը ամէնէն քիչ վճարուողն է: Տեսակ մը ստրուկ է Հայը այս քաղաքին մէջ, զուրկ՝ ազատ խօսելու եւ շարժելու իրաւունքէն: Միայն յոյսով ու երազով կ'ապրին մեր տարաբախտ հայրենակիցները, միշտ իրենց հայեացքը ուղղած դուրս, սպասելով հրաշքներու:

Տիգրանակերտի թուրք եւ քիւրտ բնակչութիւնը շատ մոլեռանդ է եւ չափազանց յետամնաց: Չեմ խորհիր թէ Թուրքիոյ ներքին գաւառներէն ոեւէ մէկը այնքան նախապաշարեալ ըլլայ որքան Տիգրանակերտը: Քրիստոնեան «կեավուր» է Տիգրանակերտցի Թուրքին համար, հետեւաբար արժանի չէ մարդկային ամէն ազատութեան եւ առանձնաշնորհներու: Երբ քահանան փողոց կ'ելլէ եւ թաղերու մէջ կը քալէ, յաճախ կը քարկոծուի եւ նախատական վերաբերումներու կ'արժանանայ: Լակոտներ երբեմն հարիւրաւոր մեթր հեռաւորութեան վրայ կը հետեւին հայ քահանային, կը սուլեն, կը կանչեն եւ ոչ ոք դիտողութիւն կ'ընէ: Շատ անգամ ոստիկանութեան աչքին առջեւ անլուր նախատինքներու կ'ենթարկուի հայ քահանան:

Շատ դժուար է մեռել մը թափորով գերեզմանատուն տանիլ: Լակոտներ, քիւրտ ու թուրք ստահակներ, մինչեւ գերեզմանատուն թիթեղ զարնելով եւ սուլելով կը հետեւին թափորին, կը թքնեն, կը հայհոյեն: Մեռելի տէրերը, իրենց մեռելները հանգիստ փոս կարենալ իջեցնելու համար միջոց մը խորհած են: Մեծ կաթսաներով ուտելիքներ կը պատրաստեն եւ գերեզմանատուն կը տանին, որպէսզի Քիւրտ եւ Թուրք բորենիները ուտեն եւ կշտանան: Երբեմն, սակայն, ուտելէ եւ կշտանալէ վերջ անոնք նորէն կը շարունակեն իրենց հալածանքը:

Երեւակայեցէք, ինչ տխուր պարագայ մըն է այս. չեն թողուր որ մեռելներն անգամ հանգիստ գերեզման իջնեն: Իր միակ սրտահատորը դեռ նորերս հողին յանձնող դժբախտ մայր մը յորդահոս արցունք թափելով կը պատմէր ինծի թէ ինչպէս ծաղրած են իր սուգը եւ իր զաւկին անշունչ մարմինը դագաղին մէջ քարի տեղատարափին բռնած...:

Երկու անգամ ներկայ եղայ եկեղեցական արարողութեան: Մեծ մասամբ պառաւներ եւ ծերեր տեսայ հոն: Հետաքրքրուեցայ թէ ինչո՞ւ այդքան քիչ բազմութիւն ներկայ կ'ըլլայ: Հասկցայ պատճառը: Առհասարակ երիտասարդները կը զգուշանան եկեղեցի յաճախելէ, վախնալով որ Թուրքերու ատելութեան կ'արժանանան:

Մէկ խօսքով վախի ու սարսափի մէջ կ'ապրին Տիգրանակերտի Հայերը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ով այրեց Մոսկուան 1812ին

Ինչպէս գրած էինք արդէն, վերջերս խստօրէն քննադատուեցաւ խորհրդային մեծ պատմագիրը, պրոֆ. Տարլէ, այն ամբաստանութեամբ թէ խեղաթիւրած է 1812ի Նափոլէոնեան արշաւանքը դէպի Մոսկուա:

Խ. Միութեան իշխանաւորները անդադար վերաքննելով պատմական դէպքերը, այս անգամ ալ կ'ըսեն թէ 1812ին, Մոսկուան հուրի եւ սուրի մատնուեցաւ Ֆրանսացիներու կողմէ, Նափոլէոնի մեծ բանակին միջոցաւ:

Այս տեսակէտէն մեկնելով կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէին ամսագիրը, «Բոլշեւիկ», խստօրէն կը դատապարտէր Տարլէի գիրքերը: Այն ակադեմականը որ բազմաթիւ արկածախնդրութիւններէ վերջ իր տաղանդը եւ գիտութիւնը ի սպաս դրաւ վարչաձեւին եւ կը թուէր թէ Քաղաք. Բիւրոյին բացարձակ վստահութիւնը կը վայելէր, ինկաւ իր բարձրութենէն: Քննադատները վիճելի կը գտնէին իր պատմաբանի պարկեշտութիւնը: Իբրեւ գերագոյն լուտանք, կ'ամբաստանուի թէ ենթարկուած է «ռուսական պատմութեան քաղքենի կեղծարարներու»ն, ուրիշ խօսքով կ'երկրպագէ արտասահմանեան մտայնութեան, թերանալով սովետական հայրենասիրութեան մէջ: Ասկէ զատ կը մեղադրուի թէ մաքրելու համար Ֆրանսացիները՝ Մոսկուան հրկիզելու մեղքէն, բազմաթիւ վկայութիւններ զանց առած է:

Միայն Տարլէն չէ որ կը դատապարտուի, տասնեակ մը տարի առաջ գրած գործերուն համար: «Բոլշեւիկ» ամսագիրը կը պարսաւէ նաեւ Մոսկուայի Համալսարանի դասախօսները եւ Գիտութեանց Ակադեմիայի պատմութեան կաճառի անդամները, 1949ին իրենց հրատարակած դասագիրքին համար: Այս մեծ հատորը որ սահմանուած է բարձրագոյն ուսման աշակերտներու եւ մեծ ուշադրութեամբ վերաքննութեան ենթարկուած էր երկրորդ տպագրութեան ատեն, այժմ մատնանշուած է իբրեւ ողբալի սխալներով լեցուն գործ:

1812ի արշաւանքի մասին «Բոլշեւիկ» կը գրէ.

— Ռուսական քաղաքները եւ գիւղերը հրկիզով՝ գրաւող բանակին բարբարոսական արարքները կը վերագրուին ռուս ժողովուրդին եւ նկարագրուած են դասագիրքին մէջ իբրեւ ապացոյց պատերազմին ժողովրդական հանգամանքին: Հակառակ մին ժողովրդական պատմական իրողութեանց, կը հաստատեն թէ Ռուսերը հրկիզեցին Մոսկուան եւ լռութեամբ կ'անցնին այն իրողութեան վրայ թէ Մոսկուայի հրդեհը ամէնէն առաջ գործն է Նափոլէոնեան զօրքին»:

Այսպէս ռուս համայնավար կուսակցութիւնը տխրաբար կը վճռէ թէ յարձակողն էր որ հրկիզեց եւ կողոպտեց Մոսկուան: Ոեւէ սովետական քաղաքացի այլեւս իրաւունք չունի կասկածի ենթարկելու այս հաստատումը: Պ. Տարլէ եւ իր պաշտօնակիցները միայն մէկ պարտականութիւն ունին. — խոնարհիլ կուսակցութեան վճիռին առջեւ եւ վերաքննել իրենց ոչ-ուղղափառ գիրքերը:

Le Mondeի ռուսագէտ աշխատակիցը քննելով այս խնդիրը, կը հարցնէ.— Ո՞րն է պատմական ճշմարտութիւնը: Դիւրին չէ գտնել ժամանակակիցներու այնքան հակասական վկայութեանց մէջէն:

Ամէն մարդ գիտէ թէ Մոսկուայի կառավարիչը՝ Ռոստոփչին, իր խոստումներով խառնակած է դէպքերը: Պարծենալէ վերջ թէ ինք մասնակցած է հրկիզումին իբրեւ ամենաբարձր հայրենասիրութեան ապացոյց, իր կեանքի վախճանին հրատարակած գրքոյկին մէջ ետ կ'առնէր խօսքը, երբ Փարիզ կը բնակէր: Մէկ դարէ ի վեր բոլոր ռուս պատմաբանները, բնագիրներու քմածին ընտրութեամբ մը, միացան մէկ կամ միւս մեկնութեան: Անոնք որ Ֆրանսացիները անմեղ կը հանեն վերագրելով Մոսկուայի հրդեհը ռուս հայրենասէրներուն, եւ ընդհակառակն, անոնք որ կը հաստատեն թէ Ռուսերը չէին կրնար այդքան բարբարոս գործ մը կատարել:

Արդ, այս երկու տարբեր մեկնութիւնները, որոնք ներշնչուած են քաղաքական կիրքերէ, արդեօք նպատակաւոր չե՞ն: Եթէ, անկողմնակալ կերպով ուսումնասիրուին Մոսկուայի հրդեհին վերաբերեալ բոլոր փաստաթուղթերը, մէկ կողմ դնելով այս եղերական դրուագը կարելի է եզրակացնել թէ 1812ին Մոսկուան զրկուելով իր կանո-

ՏՈՄՍԵՐ

«Հարուստ հօրեղբայրը»

Ատլանտեանի միւս ափին վրայ, Ամերիկահայը կը նկատուի հարուստ հօրեղբայր մը, որ լայնօրէն բացած է իր քսակը, իր ազգականներուն համար:

Երբ ազգին գումարները «ջուրը կը քաշեն» Ֆրանսայի, Յունաստանի կամ Սուրիա-Լիբանանի մէջ, խնդրագիրներ կը հասնին Ամերիկահայ ազգային հիմնարկութեանց:

— Շատ կը խնդրենք, հազար տոլարի պէտք ունինք մեր դպրոցին համար ...

— Երեք հազար տոլարի գումար մը օրհնութիւն պիտի ըլլար ... Կրնայի՞ք հանգանակութիւն մը կատարել ...

Ընդհանրապէս, Ամերիկահայութիւնը յուսախաբ չըներ արտասահմանի մեր կազմակերպութիւնները, մեր եղբայրներն ու քոյրերը: Յաճախ, իր տոլարներով գնուած են դպրոցի մը գրասեղանները, կամ հիւանդանոցի մը վիրաբուժական գործիքները: Իր տոլարներուն շնորհիւ է որ աղքատունակ ընտանիքի մը անսուաղ երեխան պնակ մը տաք ապուր կը խմէ դպրոցէն տուն չվերադարձած:

Այո, հարուստ է — առնուազն բարեկեցիկ — Միացեալ Նահանգներու մեր պատուական գաղութը: Հարուստ, մանաւանդ, իր սրտով: Եւ հայրենասէր:

Բայց աղքատ էր ան, ասկէ 50 — 60 տարի առաջ:

Երբ Խարբերդցի Արամն ու Յակոբը, Մշեցի Սերգօն ու Կարօն, Ատլանտեանը կը կտրէին, հազիւ 5 — 10 տոլար ունէին իրենց գրպանը: Ինչեր, ինչեր լսեր էին այս Աւետեաց երկրին մասին:

— Երթամ, քանի մը փարա շինեմ ... նորէն կուգամ ...

Այո, կուգային աշխատելու, քրտինք թափելու՝ «շուտով» հայրենիք վերադառնալու ակնկալութեամբ:

Եւ ինչ նեղ օրեր, ինչ անօթի օրեր տեսած էին անոնք: Ինչ չարչարանք «փավլիքա»ներու վատառողջ մթնոլորտին մէջ:

Իմացեր եմ պատկերազարդ պատմութիւններ:

Մշեցի Սերգօն է որ կը պատմէ,

— Երբ Նիւ Եորք հասայ 1896ին, գրպանս կար մէկ հատիկ կարմիր ոսկի ... Բերանս լեզու չկար ... Նարեկէն անդին բան կարդացած չէի ... «Փավլիքա» մը մտայ ... Շաբաթը կ'առնէի վեց տոլար չորսը կ'ուտէի, մէկը երկիր կը ղրկէի, մէկն ալ կը պահէի .. տարիներ անցան ... Խանութ մը բացի ... չերկնցնեմ ... հիմա քանի մը ղրուշ ունիմ ... տուն տեղ, կառք .. ազգին ալ կուտամ ... մենք չտանք ո՞վ պիտի տայ ...

Տարբեր չէ Յակոբին կենսագրութիւնը.

— 1901ին շաբաթականս չորս տոլար էր ... հարսնիքս պարտքով ըրի ... այսօր, փառք Տիրոջը ...

Որ մէկը յիշել:

Տասնեակ հազարներու կը հասնի համրանքը այս անանուն գեղացիներուն որոնք, անօթի-ծարաւ, հասան այս երկիրը, բայց չարքաշ ու պատուաւոր աշխատանքով, յաղթեցին կեանքին փոթորիկներուն եւ այսօր դիրք ունին:

Սալոնի կամ տօնական օրերու հայրենասիրութիւն չէ իրենցը:

Եւ, այո, բոլորն ալ կ'ըսեն.

— Մենք ազգին չօգնենք, ո՞վ պիտի օգնէ ...

Ինչպէս չծափահարել այս հարուստ հօրեղբայրը, որ ունի եւ սիրտ, եւ անխարդախ հայրենասիրութիւն:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

նաւոր կառավարութենէն առանց պայքարի լքուեցաւ, աւարի տրուեցաւ եւ հրկիզուեցաւ միանգամայն թէ Ֆրանսացիներու եւ թէ Ռուսերու կողմէ: Խնդիրը, մէկը անմեղ հանելուն եւ միւսը ամբաստանելուն մէջ չէ: Ամէնքն ալ քիչ թէ շատ պատասխանատու են: Առանց կիրքէ տարուելու, կը թուի թէ արդի պատմաբան Պ. Պետր Կովալեւսկին է որ ամէնէն մօտ է ճշմարտութեան երբ կը գրէ.—

«Իրականութեան մէջ, Մոսկուայի հրկիզումը հետեւանք է մէկ կողմէ քաղաքին վիճակին, երբ բնակիչները կը լքէին քաղաքը, թողլով իրենց վառարանները վառուած, իր պարունակած մեծ քանակութեամբ դիւրավառ նիւթերով, միւս կողմէ ֆրանսական բանակին զօրքին կրակին, ուս եւ ֆրանսացի սպաներուն որ առաջին օրէն լծուեցան իրենց սիրական գործին: Ռօստոփչինի կոչերէն ազդուած՝ անպատասխանատու տարրեր, փորձեցին հրկիզել տուները, շատեր հայրենասիրութենէ մղուած, ուրիշներ իրենց կողոպուտը ծածկելու համար: Սովորական պայմաններու մէջ այս կրակը կրնային մարել, սակայն Մոսկուան որ փայտաշէն քաղաք մըն էր, այդ միջոցին կը ներկայացնէր զինուորական ընդարձակ բանակատեղի մը եւ բոցերու ճարակ կ'ըլլար:»

Ֆրանսացի հրապարակագիրը կ'եզրակացնէ թէ ողջմտութիւնը եւ անկեղծութիւնն է որ խօսի Կովալեւսկիի բերնով: Բայց ինչ պիտի ընէ Պ. Տարլէն: Պիտի պատասխանէ՞ «Բոլշեւիկ» թերթին, պաշտպանելու համար իր գիտական համբաւը, թէ շատ շատերու պէս խոնարհաբար պիտի խոստովանի իր սայթաքումները, «իր պատմական սխալները» մեղայագիր մը ստորագրելով:

Թ. Ա. Թ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ Հոկտ. 5ին պիտի բացուի նրկարչուհի Տիկին Անահիտ Աստարճեանի ցուցահանդէսը՝ Galerie Cardo - Matignanի (32, Avenue Matignan) սրահին մէջ: Պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտեմբեր 19: Anahit կը ստորագրէ, իր հայկական եւ եւրոպական ներշնչումով նկարները, արդէն ցուցադրած է Զուիցերիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ, ուր ջերմապէս գնահատած են իր նուրբ տաղանդը, եւ արուեստագէտի շնորհը: Այս ցուցահանդէսով կը ներկայանայ նաեւ մեր գաղութին, որ անշուշտ ուրեմն պիտի փութայ քաջալերել զայն:

Ա. Ա.

× Ծանօթ ջութակահար Ժոռժ Սինանեան, որ Եւրոպա կը գտնուէր ատենէ մը ի վեր, Ամերիկա վերադարձաւ անցեալ շաբթու: Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, ամառը Միջին Արեւելք ալ այցելած եւ ջերմապէս գնահատուած էր:

ՀԱՅԿ. ԹԱՏՐՈՆԻ ՇՈՒՐՋ

«Յառաջ»ի Սեպտ. 27ի համարին մէջ, ընկեր Գուրգէն Պօյաճեան յօդուած մը ունէր,— «Հայկ. Թատրոնը»:

Չեմ ուզեր վէճի բռնուիլ իրեն հետ եւ ի զուր, պարտականութիւնները կը յիշէ դաւառի թղթակիցներու:

Մենք ալ — եթէ ոչ աւելի — հաշտ աչքով նայած ենք «եղածներուն» վրայ, աչք գոցեր ենք բազմաթիւ ու բազմազան երեւոյթներու յանուն «սերունդի փրկութեան» — ազգապահպանման:

Բայց եւ այնպէս, Արուեստն ու արհեստը շփոթելու չափ յետամնաց չենք:

Անոնք որ բեմ կը բարձրանան, եւ միշտ գովասանական տողերու կը սպասեն, պարտաւոր են լսել նաեւ արդար դիտողութիւնները:

Մենք ալ վազեր, քաջալերեր, ծափահարեր եւ գովեր ենք բոլոր անոնք որ կը փորձեն բան մը տալ այս ցանուցիր բազմութեանց, բեմական գործունէութեամբ: Մեր խանդաղատանքը չենք գլացեր, ոչ արտասանողին, ոչ երգողին, ոչ պարողին եւ ոչ ալ խաղացողին: Բայց եթէ ատեն ատեն կը մատնանշենք թերիները, իրենց եւ մեր օգտին համար, ինչո՞ւ անմիջապէս տանիլ զայն կապել «անբարեխղճութեան» ...

Միթէ մենք պարտաւո՞ր ենք մեր աչքերը գոց դիտել ամէն ինչ, որ կը ցուցադրուի բեմերու վրայ, առանց խօսքի կամ կարծիք յայտնելու: Սխա՞լ էր երբ ըսինք օր մը թէ, «մէկ ջութակահարով «Ղարաբաղի Մելիքներ» օփերէթ չի յաջողուիր: Սխա՞լ էր երբ ուրիշ առիթով յիշեցուցինք թէ Վարդանը կամ Վասակը խաղացողը պէտք է այս կամ այն յարմարութիւնը ունենայ: Սխա՞լ էր երբ ատենին պահանջեցինք որ հայկական բեմերէն վտարեն օտարատի, քրտաբարոյ գրութիւնները — «Լէյլի Մէճնունները» եւ «Թահար Զօրաները»:

Սխա՞լ էին այսօր, «Բախտին Անիւ»ի ներկայացման առթիւ եղած քանի մը սրտցաւ դիտողութիւնները:

Ոչ դժուարին պայմանները մեզի անծանօթ են, եւ ոչ ալ ուրիշ մանրամասնութիւններ:

Գալով այս տողերը գրողը, երբեք յաւակնութիւն չէ ունեցած «եղածներ»ուն մօտենալու իբրեւ հմուտ քննադատ, այլ իբրեւ պարզ դիտող: Փառք Ալլահին մենք ալ աչք եւ ականջ ունինք, ծուռն ու շիտակը զանազանելու համար:

Մեր պարտքն է յիշեցնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ, որեւէ առիթով, եւ ոչ թէ միայն ծափահարել կամ օրօր կարդալ, երեսուն տարի Եւրոպա բնակելէ վերջ:

ՊԱՊԼԷ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

«Ասպարէզ»ի խմբագրութիւնը ստացած է նամակ մը Քալիֆորնիոյ Օրէնսդիր Մարմնին կողմէ, որ ներփակելով թիւ 153 բանաձեւը, կը գնահատէ բոլոր Հայերը, որոնք 1500 տարի առաջ Աւարայրի ճակատամարտին մէջ կռուած են Պարսկաստանի դէմ՝ կրօնի ազատութեան համար:

Ահաւասիկ այդ բանաձեւը.—

Նկատելով, որ 26 Մայիս 1951ը 1500ամեակն է Աւարայրի ճակատամարտին, ուր մեծ հայ զօրավար Վարդան Մամիկոնեան կռուի մէջ ինկաւ, երբ իր քրիստոնեայ հետեւորդները կ'առաջնորդէր Պարսիկներու դէմ, կրօնական ազատութեան մեծ պատերազմին մէջ,

Նկատելով, որ Աւարայրի այդ ճակատամարտը եւ Վարդան Մամիկոնեանի նահատակութիւնը ներշնչման աղբիւր եղած են հայ ժողովուրդին՝ շարունակելու իր պայքարը կրօնական ազատութեան եւ քրիստոնէութեան համար եւ այդ ջանքերը պսակուեցան 484ին,

Նկատելով, որ Աւարայրի ճակատամարտի 1500ամեակը պիտի տօնուի հայածին Ամերիկացիներու կողմէ ի յիշատակ կրօնական ազատութեան եւ քրիստոնէութեան մեծ յաղթանակին, ուստի՝

Որոշուեցաւ Քալիֆորնիոյ նահանգի Օրէնսդիր Մարմնին կողմէ, Աւարայրի ճակատամարտի տարեդարձի այս նշանակալից տօնակատարութեան առթիւ, շնորհաւորել եւ քաջալերել հայածին Ամերիկացիները, որ կը տօնեն այդ մեծ դէպքը, նաեւ

Որոշուեցաւ հրահանգել Օրէնսդիր Մարմնի գլխաւոր քարտուղարին պատրաստել այս որոշման յարմար պատճէններ եւ յանձնել զանոնք այն անձերուն, որոնք ձեռնարկած են այդ պատմական դէպքը տօնելու:

Բանաձեւը կարդացուեցաւ եւ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ 26 Մայիս 1951ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Պօղոսով, «Փրավտա»յի միջոցաւ կը ծանուցանէ թէ կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուած են կուսակցութեան կազմին մէջ, «հաստատուած սխալները դարմանելու համար», համաձայն կեդրոնի հրահանգին: Մանրամասնութիւնները կը պակսին:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (3)

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

— Լսիր, Մարօ, մեր բարեկամը փող է ուզում հայ Թատրոնի համար: Դէհ, դու պատասխանիր իմ փոխարէն:

Կարմիր ու կուշտ Մարօն, որ լաւ կերակրուած հնդկահաւի էր նմանում, չգիտէր ինչ պատասխանել: Ասել, որ Թատրոնին չի հարկաւոր օգնել, կը նշանակէր հիւրի աչքում երեւալ տգէտ, անկիրթ: Ասել, որ հարկաւոր է օգնել կը նշանակէ զայրացնել Բաղդասարին: Իսկ նրա համար չկար աւելի սոսկալի բան, քան զայրացնել մի մարդու, որին ամբողջ քառորդ դար հպատակուել էր հլու ստրուկի պէս յանուն այն թանկարժէք ադամանդների, որոնց պաշտում էր նա: Նա խելացի համարեց երեսի մի կողմով ժպտալ հիւրին, միւսով նըշան անել ամուսնուն, թէ բոլորովին համաձայն է նրա հետ՝ ինչ որ էլ ասի:

Պարոն Բաղդասարն ասաց.

— Գիտես, բարեկամս, ես ծիծաղեցի, որովհետեւ քո առաջարկութիւնն ինձ համար ծիծաղելի է: Ես Հայոց Թատրոնին մի սեւ կոպէկ անգամ չեմ տայ:

— Ինչո՞ւ:

— Որովհետեւ ես ինձ ճաշակից զուրկ մարդ չեմ համարում: Իմ սկզբունքն է երբեք չօգնել այն գործին որ լաւ չի տարւում: Ձեր Թատրոնը Թատրոն չէ, այլ կրկէս:

— Բայց...

— Այո, կրկէս: Դերասանները անկիրթ, կոպիտ, իսկ դերասանուհիները հագնւում են ինչպէս աղախիններ: Այնպէս չէ՞, Մարօ:

— Ճշմարիտ է:

—Ոչ, բարեկամս, խնդրիր ում համար եւ ինչի համար ուզում ես, բայց մի ստիպեր սկզբունքիս դէմ բան անել: Ես բարերարութիւնն անում եմ գիտակցաբար ...

Հիւրը գնալուց յետոյ՝ պարոն Բաղդասարը յիշեց, որ իր այժմեան այնքան շքեղ հագնուած կինը նոյնպէս հագնւում էր «ինչպէս աղախին», այն ժամանակ, երբ ինքը փող չունէր:

Եկան խնդրեցին էջմիածնի վանքի վերանորոգութեան համար, պարոն Բաղդասարն ասաց թէ՝ սկզբունքով դէմ է հնութիւնները պահպանելուն: Ասաց թէ ազգի անցեալը նրան չի հետաքրքրում: Թող խնդրեն նոր, ժամանակակից բաների համար եւ նա պատրաստ է օգնել:

Եկան խնդրեցին գիւղական դպրոցների համար, պարոն Բաղդասարն՝ ասաց, թէ առաջ պէտք է կրթել քաղաքացի երեխաների, յետոյ գիւղ վազել: Եկան խնդրեցին գրականութեան համար, ասաց, թէ բոլոր ազգերի գրականութիւններն ապրում են առանց կողմնակի նպաստների, թող հայ գրականութիւնն էլ իր աշխատանքով ապրէ: Եկան խնդրեցին ուրիշ շատ ու շատ բաների համար, հիւանդանոցի, որբանոցի, համայնական գանձարանի, աշակերտական ճաշարանի, եւն., եւայլն... բոլորի դէմ ցցուեց պարոն Բաղդասարի սկզբունքը:

?Վերջ)

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷ

ներով անձեր՝ քաղաքային բնակչութենէն : Դժուար չէ հասկնալ թէ հակակշիռ մը չէ այս , այլ խեղկատակութիւն, միջոց մը՝ ի դերեւ հանելու ժողովուրդներու խաղաղասիրական տենչերը : Հասկնալի է թէ այդպիսի «հակակշիռ» մը չի կրնար գոհացնել խաղաղասէր ժողովուրդները, որոնք կը պահանջեն արգիլել հիւլէական զէնքը եւ ընդհատել անոր շինութիւնը » :

ԻՆՉ Կ'ԸՆԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

Այդ տեսակցութեան հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, Մ. Նահանգներու երեսփոխաններէն Ճէյմս Ջանդ յայտարարեց.

— Ծիշդ ու ճիշդ Սթալինեան յայտարարութիւն մըն է : Խ. Միութիւնը ինքն է որ պատ կը քաշէ միջազգային հակակշռի որեւէ փորձի առջեւ : Եթէ Սովետները դոյզն յօժարութիւնը ունենային, թերեւս կարենայինք համաձայնութեան մը յանգիլ :

Ծերակուտական Թոմ Քոնըլի, արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահը, դիտել տուաւ .

— Սթալինի յայտարարութիւնը կը հակասէ այն դիրքին որով Խ. Միութիւնը կ'ընդդիմանայ միջազգային հակակշռի հաստատելու փորձերուն :

Ուրիշ երեսփոխան մը , Ճէքսըն, կը կարծէ թէ «Մ. Նահանգները կրնան պահել իրենց գերակշռութիւնը հիւլէական զինարշաւին մէջ» : Քաղաքային պաշտպանութեան նախագահն ալ կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը « ի վիճակի է զարնելու ամէն ամերիկեան քաղաք» :

✕ Զըրչիլ ճառ մը խօսելով, ըսաւ որ եթէ նորէն վարչապետ ընտրուի, պիտի ջանայ ժողով մը սարքել Սթալինի եւ Թրումընի հետ, խաղաղութիւնը ապահովելու համար :

Գերմանիոյ միացման խնդիրը

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթ օր դէմ դիմաց ճառեր խօսեցան արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիաներու վարչապետները, երկուքն ալ Պերլինի մէջ:

Տոքթ. Ատընաուըր նախ բացատրեց թէ կառավարութիւնը կը ջանայ վերահաստատել Գերմանիոյ կատարեալ միութիւնը : Յետոյ դիտել տուաւ թէ յաղթական պետութիւնները հանդիսաւորապէս խոստացած էին որ եւ է հող չկցել Գերմանիայէն եւ Գերմանիոյ միութիւնը վերահաստատել ժողովրդավար հիմերու վրայ : «Այդ յանձնառութիւնները քանիցս հաստատուեցան վերջերս : Կը սպասենք որ Խ. Միութիւնը յարգէ իր տուած հանդիսաւոր խօսքը, Հողային կցումներ չկատարել եւ վերահաստատել Գերմանիոյ միութիւնը ժողովրդավար սկզբունքներու վրայ » :

Մերժելով չէզոքացման տեսակէտը , վարչապետը շեշտեց թէ ամբողջ Գերմանիան պէտք է միանայ Եւրոպայի : Յետոյ հերքեց այն պնդումը թէ Գերմանները պատերազմ կ'ուզեն : «Գերմանիան փորձով գիտէ պատերազմին աղէտալի հետեւանքները եւ գիտէ նաեւ որ նոր աշխարհամարտ մը շատ աւելի ահարկու պիտի ըլլայ : Արեւմտեան պետութեանց հետ կատարուած բանակցութիւնները ուրիշ նպատակ չունին եթէ ոչ երաշխաւորել խաղաղութիւնը, միացեալ Եւրոպա մը կազմելով Գերմանիոյ մասնակցութեամբ » :

ՏՈՔԹ. Ատընաուըր յետոյ պատասխանեց արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետին՝ Պ. Կրոթվոլի վերջին կոչերուն :

Այս վերջինն ալ բանախօսելով երեք ժամ վերջը, ձաղկեց Տոքթ. Ատընաուըրի «անմիտ ծրագիրը որով ամերիկացի աշխարհակալներուն տրամադրութեան տակ պիտի դնէ տասը գերման զօրաբաժիններ » : Յետոյ ըսաւ թէ «առանց Խ. Միութեան Գերմանիան ոչ հանդիստ պիտի վայելէ, ոչ ալ խաղաղութիւն : Արեւմտեան ճակատը փորձեց կուսախնձոր դարձնել Օտէր-Նայսէ սահմանագիծը, մեր երկու ժողովուրդներուն միջեւ : Փորձեց, սակայն չյաջողեցաւ : Օտէրը սահմանագլուխ մը չէ այսօր, այլ կապ մը » :

Եզրակացնելով, Պ. Կրոթվոլ ըսաւ թէ իրենց բացորոշ պատասխանը պիտի տան Հոկտ. 10ին, ազգ. ժողովի բացառիկ նիստին մէջ, «խափանելով միտքերը պղտորելու փորձերը » : Այս առթիւ յայտնեց թէ ընդհ. ներում պիտի ստանան 20.000 բանտարկեալներ : Արեւելեան Գերմանիոյ նախագահը, Պ. Փիք եւս հաստատեց այս լուրը, առանց ճշդելու մանրամասնութիւնները :

ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ Ա. մասը տեղի ունեցաւ կիրակի օր : 1480 շրջաններու մէջ ընտրուած էին 38 համայնավարներ (կորուստ՝ 17), ընկերվարականները՝ 126 (կորուստ՝ 49) , ձախակողմեան դիմադրականներ 234 (շահ՝ 11) , անկախներ եւ չափաւորներ՝ 279 (շահ՝ 42) եւն. : Ընտրեալներուն մէջ կան վարչապետը եւ ուրիշ նախարարներ եւ երեսփոխաններ , մեծ մասով՝ չափաւոր կամ աջակողմեան :Յաջորդ կիրակի պիտի կատարուին վերջին ընտրութիւնները :

ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ ծանօթ լրագրող Անրի Քորափ, այլ անուամբ՝ Քուշարրաքի, երկու ամբաստանութիւններով .— 1. Գաղտնի յարաբերութիւններ ունեցած է օտար պետութեան մը հետ, ի վնաս Ֆրանսայի զինուորական եւ դիւանագիտական կացութեան . —2. Դրամ ստացած է օտար պետութենէ մը՝ քարոզութիւններ կատարելու համար :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28ին :

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

Այս շաբթու լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը. — 215, 194, 553, 88 414, 528, 232 : Ստանալու համար դիմել ընկեր Կ. Սապունճեանի :

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ

ՕՐ. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

Նուագահանդէսը Նոյեմբեր 24ին, ժամը 9ին, Conservatoireի սրահը :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette

Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները :

ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով, Ֆրանսայէն Ամերիկա կամ Ամերիկայէն Ֆրանսա եւ Արեւելք : Քանատա :

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա, տեղերը կ'ապահովենք :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԱՅԵՆ ՉԳՆԷՔ ՄԻԵՒՆՈՅՆ ԳՆՈՎ.

Դիմել ԺԱՆ Ե. ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

(30 տարուան փորձառութիւն)

AMERICAN LLOYD

48 rue de la République Tél. Co. 4722 Marseille

7, Rue Auber, Paris

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ .— «Յուսաբեր»ի վարչութեան . — Ձենք ստացած Սեպտ. 8էն 16, Սեպտ. 24էն 28 (օդանաւով) :

Շ. Գարահիսարի Ճակատամարտին

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան :

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (թաւջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ) , Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի , Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուներէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն :

Métro Place St. Augustin

ԾԱԽՈՒ է գրի մեքենայ մը : Հեռաձայնել OPEra 37-62:

ՔԱՖԷ՛ ԱՐԹԻՒՐ

Քաշուած, բարակ ու մաքուր
Ընտի՛ր, համո՛վ··· անուն տո՛ւր,
Առանց վախի ա՛ռ, կուլ տուր,
Վաճառանիշը՝ մեր ԱՐԹԻՒՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Ցիսուն հազար նուէր կայ ,
Հարիւր պարապ տոպրակին
Շիշ մը օղի նուէր կայ :
Հասցէն ահա՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, թող դրկէ՛
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին *մարքն* է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻՒՐին փառքն է:

Հասցէ .— **Boyadjian**, 12 Place de la Pierre , Valance (Drôme):

Manufacture de Bonneterie Fantaisie

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

10, Rue du Caire, Paris IIe

Téléph. : CENtral 78-44

ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ

31, 33, Rue de la Duée, Paris XXe

Téléphone : MEN. 05 - 44

ԱՅՍ ՊԱՀՈՒՍ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այր մարդոց, կանանց եւ տղոց ամէն տեսակի բրդեղէններ

Մեքենայով հիւսուելու համար պատրաստ բուրդ **2-28, 2-40, 3-28** եւ **1-40**

Ժերզէ եւ էնթերլօք՝ բուրդէ կամ բամպակէ

Բամպակ՝ Côtes 2/2.

Եղանակէն առաջ եւ ամենաճաշակաւոր ձեւերով, բացառիկ գիներ ու վճարման դիւրութիւններ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 10 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 10 ՀՈԿՏ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6581-Նոր շրջան թիւ 1992

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՇԻՆԵ՞Ն ԹԷ Կ'ԱՂՃԱՏԵՆ

Երբեմն բարեմիտ եւ քիչ-չատ հասուն ուսումնականներ ալ չեն ըմբռներ օտարաբանութեանց առթիւ բացուած պայքարը :

Եւ պարբերաբար կը յիշեցնեն, գոց եղած արտասանութեան մը պէս :

— Ո՞ր լեզուն փոխառութիւններ կատարած չէ ուրիշ լեզուէ : Մեր մայրենիքին մէջ ալ մեծ տեղ մը չէ՞ն գրաւեր օտարածին բառերը : Փոխառութիւնները կը ճոխացնեն, կը թարմացնեն լեզուն ...

Հասարակ ճշմարտութեան մը մէկ մասնիկն է այս : Անկատար գիտելիք մը, որ չի լուծեր բուն խնդիրը :

Ցետին ուսանողն ալ գիտէ որ բազմաթիւ բառեր փոխ առած ենք պարսկերէնէ, յունարէնէ, ասորերէնէ, արաբերէնէ, ֆրանսերէնէ եւ ուրիշ լեզուներէ : Թարգմանած, իւրացուցած, հայացուցած ենք, ընդհանրապէս անճանաչելի դարձնելով :

Այս գործողութիւնը կատարուած է դարերու ընթացքին, ինչպէս ուրիշ ազգերու մէջ : Եւ լեզուն հետզհետէ կազմուելով, միս-ոսկոր կապելով, հասած է ինքնուրոյն զարգացման որոշ աստիճանի մը :

Այսպէս ունեցած ենք հրաշալի գրաբարը, տիպար կատարելութեան : Ցետոյ արդի ճոխ եւ հասուն, արու աշխարհաբարը, որ միշտ ընդունակ է աւելի զարգանալու եւ ծաղկելու :

Եթէ հետեւէինք չարամիտ իմաստակներու կամ բարեմիտ հետեւակներու բանգիտութեան, մեր մայրենիքը չատոնց օտարոտի խառնիճաղանճի մը վերածուած պիտի ըլլար :

Եթէ հմուտ եւ նախանձախնդիր դէմքեր ուժգին եւ յարատեւ պայքար մը բացած չըլլային թուրքերէնի, ֆրանսերէնի, ռուսերէնի արշաւին դէմ, արդի աշխարհաբարը չնչարգել պիտի հեւար անոնց ճնշումին տակ : Պիտի դառնար տխեղծ մարմին մը՝ արհեստական չնչառութեամբ : Կամ պիտի նմանէր ջերմանոցի մէջ աճած բանջարանոցի մը :

Մինչդեռ, մարտնչելով, մշակելով, ստեղծագործելով յանուն լեզուի անկախութեան, լեռ ու ձոր կտրած եւ հասած ենք պատկառելի բարձունքի մը :

Անշուշտ ամէն բան կատարեալ չէ :

Տակաւին խոր հետքեր կը մնան հին ազդեցութիւններէ :

Կան խմբագիրներ, ուսուցիչներ, գրագէտներ, բանաստեղծներ եւ ուրիշ գրոց-բրոցներ, որոնք չեն թօթափած սովորամոլութեան ժանգն ու փոշին :

Տգիտութիւնը, ծուլութիւնը, անհոգութիւնը աւերներ կը գործեն տակաւին : Թրքաբանութեան կամ ֆրանսաբանութեան կեղծ մարգրիտները « Թանկօ » կը պարեն ամենօրեայ մամուլին մէջ :

Պայքարը ուղղուած է նաեւ այս յամառութեան եւ յետադիմութեան դէմ :

Գալով Երեւանի մէջ մշակուած « լեզուաշինարարութեան », պիտի աղաղակենք մինչեւ մեր վերջին շունչը թէ՝ իսկապէս բարբարոսական արշաւանք մըն է որ կը կատարուի :

Քանի մը լուսաւոր երեւոյթներ բաւական չեն, ժխտելու համար այս անողոք եւ ընդվզեցուցիչ իրականութիւնը :

Քերական մը չեն լեցներ անոնց հնարած յաջող բառերը : Իսկ ամբողջ բառարան մը կրնան կազմել ռուս-թաթարական, « ինտերնացիոնալ » եւ «ռեւոլուցիոն» այլանդակութիւններն ու աղճատումները :

Կամաւոր ըլլան այս բարբարոսութիւնները թէ բռնի, — բան մը չի փոխուիր կացութենէն :

Ո՛ւր էր որ իսկապէս պակսած բառերը փոխ առնէին կամ հնարէին եւ ցանկն ալ մեզի հաղորդէին, որպէսզի տարածենք :

Ընդհակառակն, Հայրենի հարազատ եւ անաղարտ գանձարանը մէկդի նետելով իբրեւ « լքեալ գոյք », դեղնած տերեւներ, որմներ եւ խիճեր փոխ կ'առնեն դրացիէն, իբրեւ բառապաշար :

Եւ մենք ստիպուած ենք ամբողջ բառարան մը նուէր ղրկել իրենց, լրացուցիչ բացատրութիւններով, ապացուցանելու համար թէ ի զուր կը զարնեն «Ռուսաց դուռները, բառեր մուրալու համար յանուն լեզուի հարզատութեան եւ ճոխացման :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐՁԱԳԱՆԳ ՍԻՐՏԷ ՍԻՐՏ ...

Երկրէ երկիր երթեւեկները այժմ սովորական երեւոյթ դարձած են մանաւանդ պատերազմի «եօթը սովի» տարիներէն վերջ, երբ գիւղէ գիւղ չէիր կրնար անցնիլ :

Այժմ «առատութեան եօթը» տարիներուն» եւ օդանաւին իշխանական տիրապետութեան տակ Ամերիկայէն-Փարիզ, կամ Փարիզէն՝ Պաղտատ գաւաթ մը ջուր խմելու պէս բան մըն է :

Նախ կը զգաս այս «արշաւներուն» հոսանքը, երբ վայրկեան մը կանգ կ'առնես Օփերայի հրապարակը եւ շուրջդ կը նայիս : Ցետոյ՝ երբ կ'ընդունիս ամենօրեայ այցելութիւններ Պուէնոս Այրէսէն, Թէհրանէն, Պոսթընէն, Պաղտատէն, Քալիֆորնիայէն կամ Մեքսիկայէն, Եթովպիայէն ու Սուտանէն :

Անշուշտ պչրուհի Փարիզին հրապոյրներուն կը պարտինք այս բարեբախտ պատեհութիւնները, ինչպէս գործի աշխարհին : Իսկ մերիններուն փնտռածը շատ անգամ ուրիշ բան է :

Եւ ահա հարցումներու տարափ մը, փոխադարձաբար :

— Ի՞նչպէս է Հարաւ. Ամերիկայի գաղութը, այս նոր եկուորներով, Ցունաստանէն, Ռումանիայէն, Ֆրանսայէն ;

— Ո՞ւր կարելի է տեսնել Ֆրանսաբնակ Հայերը : Եկեղեցի՞ն, ուրեմն կիրակի՞ն պիտի սպասենք :

— Ամերիկայի մեր հայրենակիցներուն այս սրտաբուխ վերաբերումը չքաւոր գաղութներու համար, ո՞ւրկէ կուգայ : Շա՞տ հարուստ են, թէ իրենց սիրտն է հարուստ :

— Ինչո՞ւ հոս, Փարիզի մէջ, Ազգ. հաւաքատեղի մը չունիք : Մենք Իրաքի յետին «չէօլ»երուն մէջ կրնանք ազգային յարկի մը տակ հաւաքուիլ :

— Ինչո՞ւ կը գաղթէք, կը հեռանաք 25 — 30 տարիէ ի վեր ձեր բնակած երկրէն, տնտեսակա՞ն են պատճառները :

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ձեր երիտասարդութիւնը նախանձախնդիր չէ ազգ. գաղափարի եւ մայրենի լեզուի պահպանման համար :

Ու այսպէս ժամերով կարելի է ջերմութեամբ եւ ազգային միեւնոյն մտահոգութիւններով խօսակցիլ մեր եկող-գացող հիւրերու հետ, որոնցմէ շատեր ցմրուր քամած են տարագրութեան դառն բաժակը եւ վերջապէս հասած տնտեսական հանգիստ ու յաճախ բարգաւաճ դիրքերու :

Ուրախութիւն մը կը պատանէ հոգիդ, երբ կը տեսնես սրտցաւ հոգածութիւն մը բոլորին մէջ գաղութէ գաղութ չաղկապուած,

Եւ միեւնոյն ատեն կը մտածես դառնութեամբ թէ տակաւին քանի տարի Հայուն ձայնը պիտի կրնայ արձագանգել սիրտէ սիրտ ... ՍՕՍԻ

Արտաւազդ արք.ի թաղումը

ԽՄԲ.— Եկեղեցւոյ վարչական դիւանէն ստացանք հետեւեալ զեկոյցը .—

Վարչութեան եւ Հոգաբարձութեան խառն ժողովը որոշեց յառաջիկայ ուրբաթ Հոկտ. 12, ժամը 2ին վախճանեալ Արք.ին դագաղը զետեղել եկեղեցւոյս ատեանի կեդրոնը : Ուրբաթ երեկոյեան պիտի կատարուի մաղթանք, շաբաթ առաւօտ մասնաւոր արարողութիւն ժամը 10ին : Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ հսկում ժամը 4.30էն սկսեալ : Շաբթուան բոլոր օրերուն եկեղեցին բաց է այցելուներու համար :

Կիրակի 14 Հոկտ. քառաձայն Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին : Ճաշու գրքի ընթերցումէն յետոյ դագաղը պիտի զետեղուի սեղանին վրայ եւ պիտի կատարուի վերջին օծումի սրտաուչ արարողութիւնը, «ողջոյն»ը պիտի փոխանցուի հաւատացեալ ներկաներուն մեծ հոգեւորականին դագաղէն :

Երկուշաբթի 15 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին պիտի կատարուի թաղման արարողութիւնը : Հրաւիրուած են պաշտօնական անձնաւորութիւններ, օտար եկեղեցիներու ներկայացուցիչները : Փարիզի արուարձաններու, գաւառի հայ եկեղեցական վարչութիւններու,, եւրոպական բոլոր թեմերու և արտասահմանի բոլոր հայ եկեղեցական մարմիններու ղրկուած են մասնաւոր մահազդներ :

Եկեղեցւոյ ներքին կարգապահութեան պիտի հսկեն հայ սկաուտներ եւ հայ արիները կիրակի եւ երկուշաբթի օրուան արարողութեանց :

Կոան Փալէի ոստիկանութեան կեդր. տեսչութիւնը սիրով յանձն առած է Ժան Կուժոնի փողոցի հսկողութեան պարտականութիւնը :

Փոխան ծաղկեպսակի բացուած է արձանագրութեան ցանկ մը եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ :

Օտար եւ հայ հազարէ աւելի Միութիւններ եւ անձնաւորութիւններ այցելած եւ դագաղին քով դրուած տոմարին վրայ ստորագրած են :

× Նոյն զեկոյցէն կ'իմանանք թէ Փարիզ հասած են Արտաւազդ արք.ի եղբայրը՝ Վահան, Ատիս Ալէպպայէն եւ որդեգիրը Պ. Պօղոս Եղիաեան :

× Հեռագրով բարձրաստիճան եպիսկոպոս մը խնդրուած է Անթիլիասէն, օծման եւ թաղման արարողութեանց նախագահելու համար :

Եգիպտոս կը խզէ Լոնտոնի հետ իր դաշինքը

ՖԱՐՈՒՔ ԿԸ ՀՌՉԱԿՈՒԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ՍՈՒՏԱՆԻ

Եգիպտոսի վարչապետ Նահաս փաշա խորհրդարանի վաւերացման յանձնեց չորս հրամանագիրներ : Առաջինը կը ջնջէ 1936ի Լոնտոնի հետ կնքած դաշինքը, Եգիպտոսի անգլիական զօրագունդերուն առանձնաշնորհները եւ Սուտանի վերաբերեալ գոյավիճակը :

Երկրորդ հրամանագիրը կը հրաւիրէ խորհրդարանը վերաքննել Սուտանի սահմանադրական օրէնքը եւ իր վճիռը արձակել արքայական տիտղոսին համար :

Գ.ը կը թելադրէ որ Սուտան պէտք է կառավարուի սահմանադրական դեմոկրատ իրաւակարգով եւ վեհապետը «Եգիպտոսի եւ Սուտանի արքա» հռչակուի :

Դ.ը կը տրամադրէ որ Սուտան պէտք է ունենայ յատուկ սահմանադրութիւն, գործադրելի Սուտանի ժողովուրդէն ընտրուած խորհրդարանին կողմէ, որ վաւերացուելու է արքայէն :

Նահաս փաշա նախապէս յայտարարած էր որ կառավարութիւնը խզած է բանակցութիւնները Մեծն Բրիտանիոյ հետ : Երկու տարիէ ի վեր կը ձգձգուէին այդ բանակցութիւնները :

Վարչապետը խանդավառ ճառ մը խօսած է խորհրդարանին մէջ, որ բերնէ բերան լեցուն էր : Ամբաստանած է Անգլիան, որ այդ դաշնագիրը ստորագրել տուած է 1936ին, գերմ. արշաւանքին սպառնալիքով, թէ անգլ. մեծ ուժերու ներկայութիւնը Սուէզի Ջրանցքին շրջակայքը՝ սպառնալիք մըն է խաղաղութեան համար : Եգիպտական կառավարութիւնը մտադիր է կանաչ գիրք մը հրատարակել, որ պիտի պարզէ իրենց տեսակէտը անգլեւեգիպտական վէճին շուրջ : Նահաս փաշա յայտարարած է.—

« Ժամանակ է, որ մեր կառավարութիւնը գործադրէ վերջին գահաճառին մէջ պարփակուած խոստումները, դաշնագիրը ջնջելու համար միջոցներ ձեռք առնելով : Եգիպտացիները եւ Սուտանցիները պատրաստ են ամէն կարգի զոհողութիւն յանձն առնելու » :

ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Նահաս փաշա տրամադրութիւն յայտնած է ընդունելու անգլ. կառավարութեան առաջարկները, խորհրդարանին փակումէն առաջ : Լոնտոնը մինչեւ երէկ իրիկուն ոեւէ պաշտօնական հաղորդագրութիւն չէ ստացած իր դեսպանէն : Սըր Ռալֆ Սթեֆընսըն երէկ ամբողջ երկու ժամ տեսակցած է Գահիրէի Ֆրանս., Ամերիկեան եւ Թրք. դեսպաններուն հետ : Լոնտոնի մէջ կը յայտարարեն .—

« Բրիտանական կառավարութիւնը մեծ անակնկալի մը մատնուած է, եգիպտ. կառավարութեան կողմէ ձեռք առնուած նախաձեռնութեան պատճառաւ, ճիշդ այն պահուն երբ անոր իմացուցած էր որ 48 ժամուան մէջ նոր առաջարկներ պիտի բերէր, 1936ի դաշինքը բարեկամական վերաքննութեան մը ենթարկելու համար» :

Բրիտ. կառավարութիւնը առ ի նախատեսութիւն ջնջած է Սուէզի Ջրանցքի իր զօրագունդերուն արձակուրդները : Փ. Սայիտի, Իսմայիլիայի եւ Սուէզի զօրագունդերը հրաման ստացան վերադառնալու իրենց բանակատեղին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՈՐԷԱՅԻ դաշնակից ուժերու վերին հրամանատար Զօր. Րիճուէյ ընդունեցկարմիրներու վերջին առաջարկը, զինադադարի բանակցութիւնները վերսկսելու Փան Մուն Ժոնի մէջ : Կռիւները կը շարունակուին սակայն ի նպաստ դաշնակիցներուն :

ԱՆԳԼԻՈՅ գահաժառանգուհին Էլիզաբէթ, իր ամուսնին հետ երկուշաբթի Քանատա ժամանեց եւ դիմաւորուեցաւ թնդանօթի 21 հարուածներով : Իշխանուհի Մարկարէթ ալ 21 նոյեմբերին Փարիզ պիտի ըլլայ, Հերթֆորտի հիւանդանոցին ի նպաստ տրուելիք պարահանդէսին ներկայ ըլլալու համար :

ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

2.— ԻՆՉՊԷՍ Կ'ԱՊՐԻՆ ՄԵՐ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ

Շատ տխուր իրողութեան մը ծանօթացայ Տիգրանակերտի մէջ: Բոլոր Հայերն ալ փոխած են իրենց անունները: Լեզուն Թուրք, անուն մականուն Թուրք, բարքերը Թուրք, հագուստը Թուրք: Հայութիւնը յատկանշող ոչ մէկ երեւոյթ եւ փաստ: Երանի թէ միայն անունները եւ մականունները Թրքացած ըլլային ...:

Մեծ ցաւով տեղեկացայ որ բազմաթիւ Հայեր փոխած են նաեւ իրենց կրօնքը եւ իսլամացած են: Չկրցայ ստուգել ճշգրիտ թիւը Տիգրանակերտի մէջ իսլամացած Հայերու, սակայն, առած տեղեկութիւններուս համաձայն 30է աւելի Հայեր փոխած են իրենց կրօնքը: Անոնք մասնաւոր արարողութեամբ թլփատուած են, կանոնաւոր «նամազ» կ'առնեն, մզկիթ կը յաճախեն: Հայերու հետ խզած են իրենց յարաբերութիւնները եւ շարունակ Թուրքերու հետ կ'ապրին:

Այս կրօնափոխութիւնը սակայն ոչ մէկ առաւելութիւն պարգեւած է անոնց: Թուրքերն ու Քիւրտերը նոյն կասկածանքով եւ նախատինքով կը նային այդ նախկին «կեավուր»ներուն: Անոնց ընկերային դիրքը ոեւէ առաւելութիւն չէ արձանագրած: Առեւտրական ասպարէզի մէջ ալ Թուրքերու յատուկ առանձնաշնորհները չունին: Հոգիով կը մնան Հայ: Տեսայ որ վախկոտներ են ամէնէն աւելի Թրքացողները:

Ուշադրութիւնս գրաւեց նաեւ ուրիշ ցաւալի եւ տխուր երեւոյթ մը: Հայրեր եւ մայրեր անպատմելի տառապանքներու եւ մտահոգութեան կը մատնուին երբ իրենց աղջիկ զաւակները հասուն տարիքի մտնեն, որովհետեւ տեղացի Քիւրտերն ու Թուրքերը ծանօթ են իրենց անբարոյութեամբ: Փողոցի մէջ երբ կին կամ աղջիկ տեսնեն, ամէնէն գռեհիկ վերաբերումներու կ'ենթարկեն զանոնք, խօսք կը նետեն եւ նոյնիսկ փախցնելու մասին կը մտածեն: Պատճառներ Հայ մայրեր եւ հայ հայրեր իրենց աղջիկները տունէն դուրս չեն հաներ, մինչեւ որ հայ երիտասարդի մը հետ ամուսնանայ: Ինծ ըսին թէ Թուրքեր առակէ առաջ քանի մը հայ աղջիկներ առեւանգած են եւ առեւանգիչները որեւէ հետապնդումի չեն ենթարկուած:

Բարեբախտաբար հայ երիտասարդները հոս կանուխ կ'ամուսնանան: Պէտք է ըսել թէ քահանան կարեւոր դեր մը ունի այդ տեսակէտով:

Փոշիի, աղտոտութեան, ճանճի եւ դժբախտութեան քաղաք: Թշուառութիւն եւ անգործութիւն ամէն տեղ: Ամէն տարիքի մարդիկ ճարանները մէջ ճանճ կ'որսան: Մեծ մասը ժողովուրդին ցնցոտիներու մէջ, միայն ոստիկանները, զինուորները եւ պաշտօնեաները լաւ հագուած են: Արեւը խափանելու ատրճան ճանճի ստուար ալիքներ օդին մէջ: Խանութներու փեղկերը, պատերը ճանճերով լեցուն են:

Սափրատուն մը մտայ ածիլուելու համար: Զարմանքս շատ մեծ եղաւ, երբ մէկ սափրատան մէջ երկու սափրիչներ միասին սկսան պատրաստութիւններ տեսնել, մէկը կ'օճառէր, միւսը ածելին կը պատրաստէր: Համբերութիւնս հատնելու վրայ էր երբ հասկցայ որ սափրիչներէն մէկուն պարտականութիւնն է ճանճ քշել...: Արդարեւ քիչ վերջ հասկցայ որ ածելին դժուար պիտի գործէր եթէ ճանճերը վռնտող մը իր աշխատանքը չըմիացնէր ածիլողին: Եւ ինչ աներես ճանճեր ...:

Զինուորական կարեւոր կեդրոն մը դարձած է Տիգրանակերտ: Թուրք ժողովուրդը, որ շատ կը վախնայ պատերազմէն, մեծ վստահութիւն ունի իր բանակին վրայ: Մասնաւոր ուշադրութեան արժանի է Տիգրանակերտի նոր օդակայանը, որ քաղաքէն մօտ 5 մղոն հեռու է: 500 ամերիկացի մասնագէտներ կ'աշխատին անոր շինութեան գործին մէջ: Տեսակցեցայ այդ Ամերիկացիներուն հետ: Ըսին թէ Թուրքիոյ ամենամեծ օդակայանն է, որուն շինութիւնը ամբողջովին պիտի աւարտի մօտ ատենէն: Ամերիկացիներուն մէկ մասը մէկ ամիսէն պիտի մեկնի Ամերիկա:

Տիգրանակերտի մէջ ներկայիս 5000 զինուոր կայ: Կ'ըսեն թէ օդակայանի աշխատանքներուն աւարտումէն վերջ այդ թիւը պիտի աւելնայ:

Կառավարութիւնը շատ խիստ է:

Ծանօթացողները կ'ըսեն թէ վերջին 25 տարուան ընթացքին ոեւէ փոփոխութիւն չէ կրած Տիգրանակերտ: Ոչ մէկ յառաջդիմութիւն, մանաւանդ հին քաղաքին մէջ, որ կը գտնուի պարիսպէն ներս եւ որուն բնակիչները մեծ մասամբ Քիւրտեր են: Թուրքերը կը բնակին պարիսպէն դուրս: Նոր շէնքերը կամ ներկայանալի տուները գրաւուած են Թուրքերու կողմէ:

Թուրք եւ քիւրտ յարաբերութիւնները շատ լաւ չեն երեւիր: Քիւրտերը ստորադաս վիճակ մը ունին եւ վստահելի չեն նկատուիր: Կառավարութիւնը մասնաւորխստութեամբ կը վարուէր անոնց հետ: Հաւանաբար այդ անվստահութիւնն է պատճառը Տիգրանակերտի մէջ կեդրոնացած զինուորական համախմբումին:

Տիգրանակերտէն պիտի մեկնէի Խարբերդ: Հակառակ ամերիկեան հպատակ ըլլալուս, լուրջ դժուարութիւններու հանդիպեցայ, մինչեւ որ հարկ եղած արտօնութիւնը ձեռք ձգեցի այնքան երկար սպասելէ վերջ: Ամերիկեան անցագիրս վար դրին եւ ինծի տուին մասնաւոր արտօնագիր մը, որ կը թոյլատրէր դէպի Խարբերդ ճամբորդութիւնս: Հետագային հասկցայ որ Տիգրանակերտ գտնուած միջոցիս եւ ճամբորդութեանս ընթացքին մասնաւոր հսկողութեան ենթարկուած եմ:

Ցուլիր Մեծ Նոր Գիւղէն

Մեծ Նոր Գիւղը կը գտնուէր Մարմարայի եզերքը, Եալովայէն երեք ժամ դէպի արեւելք, շրջապատուած ձիթաստաններով ու պտղատու պարտէզներով: Իր ստորոտը կը արածուի ձկնաշատ Նիկիոյ լիճը: Հովանաւորուած Տումանն սարով: Արեւմտեան կողմը կը գտնուէին Օրխան Կազի, Ճիհան, Զուխուրլու եւ Զամուրլու Պայիր թուրք գիւղերը:

Տուման լերան շրջապատին մէջ կային Լազ եւ Պօշնա գիւղեր, այնպէս որ մեր գիւղը պաշարուած էր օտար բնակչութեամբ, եւ միայն հիւսիսային կողմէն դրացնութիւնը կը վայելէր Միջագիւղ եւ Չէնկիլէր հայաբնակ գիւղերուն:

Ահա այս աշխարհագրական աննպաստ դիրքով՝ Մեծ Նոր Գիւղը սակայն կրցաւ կուրծք տալ, Միլլի բազմաթիւ ուժերու, շնորհիւ ափ մը անձնազոհ երիտասարդներու:

Հակառակ իմ երկարատեւ պանդխտութեան՝ անմոռանալի կերպով կը յիշեմ այն դէպքերը որոնք տեղի ունեցան ճակատագրական պահու մը: Երբ Մեծ Եղեռնէն վերջ հազիւ քանի մը տասնեակ անձեր վերադարձած էինք մեր ծննդավայրը, այս անգամ ապրելու համար նորարհաւիրքներ յոյն եւ թուրք պատերազմին պատճառով:

Մինչդեռ մենք կը կարծէինք թէ վերջ գտած է մեր տառապանքը եւ պիտի կրնանք խաղաղ աշխատանքի լծուիլ եւ վերաշինել հայրենի աւերակները, փարիլ հողին, կրկին արդասաւորել լքուած պարտէզներն ու ձիթաստանները:

Մինչ այս անգամ նոր անակնկալներ պատուհաս դարձան մեր գլխուն, ջլատելով մեր շինականի ուժն ու հաւատքը:

Եղածը քիչ էր կարծես, հարկ եղաւ նոր զոհեր տալ, յանուն ինքնապաշտպանութեան, եւ իրաւունքի:

Մէկ կողմէն կատղած թշնամին, միւս կողմէ կասկածամիտ յունական բանակայինները, քամեցին մեր արիւնը:

Կ'արժէ նկարագրել այդ շրջանի անցուդարձը, իբրեւ ականատես:

Ես այդ շրջանին հազիւ քսան տարեկան՝ հըրաշքով ազատած էի տարագրութեան դժոխքէն: Հոգիս լեցուած էր արդար վրէժխնդրութեամբ: Յունական բանակը հասած է արդէն Պրուսայի նահանգը:

Միլլի ուժերը հրամանատարութեամբ Ճէմալ փաշայի, ամօթալի պարտութեամբ մը կը նահանջէին դէպի Նիկիոյ լճին արեւելեան կողմը, եւ հասնելով Օրխան Կազի (Փազար գիւղ) կ'որոշեն յարձակիլ Մեծ Նոր Գիւղի վրայ եւ կոտրել հոն վերահաստատուած խաղաղ հայ ազգաբնակչութիւնը:

Բարեբախտաբար գիւղին երեւելիներէն Պ. Յակոբ Արապեանը լուրը կ'իմանայ Ճիհան գիւղացի գաղթական Թուրքէ մը:

Առանց ժամանակ կորսնցնելու կիներն ու մանուկները լեռ կը բարձրացնենք, քանի մը զինուած տղոց հսկողութեամբ առաջնորդելով ապահով թաքստոցներ: Իսկ մնացեալ զէնքի վարժ մարդիկ անմիջապէս դիրք կը բռնենք գիւղին շուրջը, գալիք անակնկալին դիմագրաւելու համար:

Գիւղին քսանեւհինգ տուն Թուրք բնակչութիւնը տեսնելով եղած կարգադրութիւնը կ'իմացընէ Ճէմալ փաշային, անշուշտ չափազանցուած գոյներով, ինչ որ սակայն առժամապէս օգտակար կ'ըլլայ մեզի, որովհետեւ հրամանատարը չի համարձակիր գործադրել իր ոճրային ծրագիրը: Մենք հազիւ եօթը կանոնաւոր հրացան ունէինք այդ միջոցին, նաեւ քանի մը նորոգուած անհշան զէնքեր: Միւս կողմէ յունական բանակը յառաջանալով հասած էր մեզմէ մէկ ժամ հեռու եւ դիրք գրաւած:

Այսպէս մենք կը գտնուէինք երկու կռուող ուժերու մէջ, վտանգաւոր, կացութեան մը մատնուած:

Ոչ մէկ կողմէ յոյս չունէինք: Լսած էինք թէ՝ Անգլիացիները Եալովայի շրջանը, ռազմամթերք փոխադրելով կը զինեն հակամիլլի ուժերը:

Անոնց օրուան մարդն էր Զէրքէզ հրամանատար Իպօն, իր երկու հայ զինակիցներով, (Չէնկիլէրցի Ծերոնը եւ Յաբէթը):

Կ'որոշենք այս առիթը օգտագործել եւ քաւն հոգի համագիւղացի Քափթան Գրիգորի հրամանատարութեամբ Եալովա կ'երթանք. հակամիլլի ուժերուն մասնակցելու համար. անշուշտ ի խնդիր ապաստանութեան: Կը յաջողինք մեր այդ նպատակին մէջ, եւ բարեբախտաբար յունական ուժերու նոր յառաջխաղացումով՝ չենք պարտաւորուիր մնալ Իպոյի հրոսակներուն հետ, եւ հընարքով մը կը մեկուսանանք:

Յարափոփոխ այդ շրջանի մանրամասն դէպքերը չէ որ պիտի նկարագրեմ, այլ միայն 1921ի գարնան կարգ մը պատահարները որոնք առնչութիւն ունին մեր գիւղի ինքնապաշտպանութեան եւ անոր վախճանին հետ:

Գարնան առաջին օրերուն Թրքական զինուորական ուժերը յանկարծ յարձակեցան Չէնկիլէրի վրայ. եւ կրցան կարճ դիմադրութենէ մը վերջ խուճապի մատնել: Քիչ վերջ գիւղը հրկիզուած էր: Կարգը եկաւ Միջագիւղի, ուր դիմադրեցին եւ ժողովուրդը կրցաւ ապահով վայրեր հեռանալ:

Թուրքերը քաջալերուած այս աժան յաղթանակներէն՝ փորձեցին պաշարել Մեծ Նոր Գիւղը, յառաջանալով մինչեւ Պօղոս Աղայի Քար կոչուած բարձունքը:

Չորս կողմէն կրակ կը տեղային մեր վրայ: Մենք գիտակից մեր դերին, պատրաստ կը սպասէինք Գրիգորի հրամանատարութեամբ:

Մեզմէ տասնեակ մը ռազմիկներ յաջողեցան թշնամիին կռնակը անցնիլ ձախ կողմէն, առանց նշմարուելու: Մեր լռութենէն քաջալերուած թշնամին յառաջացաւ մեր Խորու Թէփէ կոչուած դիրքերուն:

Ճակատագրական ժամը հնչած էր, հրամանատարին ազդանշանին վրայ երկու կրակի մէջ կ'առնենք մեր վրայ յարձակողները: Անոնք չէին սպասեր մեր ակներեւ քաջութեան, եւ խուճապահար կը փախչէին:

Իրենց նպատակն էր երրորդ հայ գիւղն ալ մոխիրի վերածել:

Այս դիմադրութեան ժամանակ, յունական ոչ մէկ զինուոր օգնութեան հասաւ մեզի, թէեւ անոնց բանակատեղին հազիւ մէկ ժամ հեռու էր:

Թուրքերը իրենց ձախողանքը դարմանելու համար դիմեցին աւանդական խորամանկութեան: Արդարեւ, առաւօտ մըն ալ երբ արթնցանք մեր դիրքերէն մէկուն վրայ նշմարեցինք խոշոր ցից մը որուն վրայ զետեղուած էր ազդ մը բանակցութեան ցամար: Խոհեմութեամբ մօտենալով առինք այդ թուղթը, որ հետեւեալ բովանդակութիւնը ունէր.—

« Հէմշէրիլէ՛ր, մեր հասարակաց թշնամին Յոյնն է, եկէ՛ք միացէք մեզի, եւ յարձակելով անոնց վրայ, դուք գրաւեցէք անոնց աւարառուածները: Արդէն այդ լաթ-երնաեի փալիճարեաները ծովը պիտի թափենք» եւն.:

Անոնք անպատկառօրէն կ'անտեսէին դեռ մխացող հայ գիւղերը, եւ ջանացին մեզ խաբել եւ անոնց վիճակին մատնել:

Այս « Ֆէրման »ը որ ստորագրած էր չորրորդ գունդի հրամանատարը, միջոցով մը Յոյնի մը հետ ղրկեցինք իրենց հրամանատարին, տեղեակ պահելու համար: Հազիւ քանի մը ժամ անցած էր, իրիկուան մօտ սկսան գոռալ յունական թնդանօթները, զարմանքի եւ շուարումի մատնելով բոլորս:

Հեռադիտակով կը զննենք հեռաւոր դիրքերը: Թուրքերու կողմէ որեւէ շարժում չէր նշմարուեր: Ուրեմն ինչ պատճառով տեղի կ'ունենար այս ռմբակոծումը: Այս առեղծուածը լուծուեցաւ երբ յանկարծ մերդիրքերուն մօտեցաւ յոյնզինուոր մը եւ բերաւ իր հրամանատարին հրահանգը.— « Լըքել մեր դիրքերը եւ նահանջել »:

Մենք կրնայինք երկար ատեն պաշտպանուիլ. եւ չէինք ուզեր տեղի տալ. սակայն ապարդիւն անցան մեր բոլոր ջանքերը եւ ստիպուեցանք հընազանդիլ տրուած հրամանին:

Յաջորդ օրը, համաձայն տրուած որոշումին՝ առանց նոր գնդակ մը արձակելու, թշնամիին լռութենէն օգտուելով հեռացանք մեր գիւղէն, որուն համար պատրաստ էինք զոհել մեր կեանքը:

Թուրքերը տեսնելով մեր հեռանալը պար բռնած՝ սկսան կրակ տեղալ մեր վրայ. եւ քայլ առ քայլ գրաւել մեր լքած դիրքերը: Ցաղթական կանչերով իրիկուան դէմ մտան գիւղ, եւ անմիջապէս հրկիզեցին զայն:

Բոցերը մինչեւ երկինք կը բարձրանային, եւ վրէժխնդրութեան կրակը կը լեցուէր մեր սրտերուն մէջ: Ափսո՜ս որ բռնադատուած էինք չպատասխանել, հնազանդելով հելլէն հրամանատարին վերջին հրահանգին:

Շատ ուշ միայն իրազեկ եղանք այդ հրամանին անմտութեան: Յոյները փոխանակ թշնամիին դէմ կռուելու՝ նախամեծար համարած էին խորտակել մեր պատնէշը:

Այսպէս մենք կը գտնուէինք երկու թշնամիներու կրակին եւ կասկածամտութեանց մէջ:

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Զուարթապատում

Խ. Միութեան միահեծանը, մառաջարդ (մարաջախտ) ընկեր Սթալին, օր մը կ'որոշէ փողոց իջնել, անձնապէս հարցափորձ ընել թէ որքա՞ն են զինք սիրողներն ու ատողները: Այս առաջադրութեամբ անմիջապէս գործի կ'անցնի եւ անցորդներուն զատ զատ կը հարցնէ.

— Գո՞հ էք Սթալինէն:

— Այ մարդ անոր անունը մի տա'ր, ջիղերս ոտք կը հանես ...

— Այս մարդը, գործի գլուխ գալէն ի վեր, Սիպերիոյ մէջ ոտք կոխուելիք տեղ չմնաց, աքսորեալներով լեցուեցան, կը տրտնջայ ուրիշ մը:

Եւ այսպէս, ամբողջ օրը, կը հարցաքննէ հազարաւոր քաղաքացիներ, բոլորէն ալ տրտունջներ լսելով: Կրեմլին վերադարձած ատեն, ճամբան կը հանդիպի Լենինականցի Կինտոյի մը եւ կը հարցնէ.

— Ընկեր, կը խնդրեմ ճշմարիտն ըսէ, Հայր Սթալինէն գո՞հ ես:

— Կինտօն որ վարպետորդի աղուէս մըն էր, ձայնէն կը հասկնայ անոր ով ըլլալը, անմիջապէս ինքզինքը հաւաքելով կը պատասխանէ.

— Ի՞նչ ես ասում, ընկեր ջան... Ո՞վ կայ որ, մեր ամենակարող Հայր Սթալինից գոհ չլինի... այդպիսիներին ես համարում եմ, ապերախտ դաւաճաններ, Սոցիալիզմի թշնամիներ խաղաղութեան դաւադիրներ, պատերազմի հրձիգներ... ես կը մաղթեմ որ նա հազար տարի կեանք ունենայ... երբ նա գործի գլուխ եկաւ, մեզ սովորացրեց ազատութիւն, արդարութիւն, հանգստութիւն... նա մեզ տուել է այնպիսի միջոցներ, փարթամ ապրելու եղանակ, որ Արարիչն անգամ չէ մտածել... երանի թէ ընկեր Սթալին սրանից երկու հարիւր տարի առաջ եկած լինէր:

Այս պատասխանին վրայ, Սթալին անմիջապէս դիմակը վար հանելով կ'ըսէ.

— Ընկեր, խնդրէ ինչ որ կամենում ես, եւ ես պիտի տամ քեզի: Ինչպէս կը տեսնես, ես Սթալինն եմ ...

— Ախր ընկեր Սթալին, ի՞նչ պահանջեմ... դու մեզ ամէն ինչ տուել ես եւ որեւէքանիկարիք չունենք, խորհրդային երկիրը դրախտի ես վերածել:

— Այո եւ սակայն, միայն դո'ւն ճշմարիտ խօսեցար: Բացառաբար պիտի շնորհեմ քեզ, ինչ որ ուզում ես, պահանջէ ...

— Դեհ լաւ, ընկեր մարաջախտ, կ'ըսէ Կինտօն ականջին ետեւը քերելով, քանի որ կը պնդես, էն ժամանակ, ինձ մի անցագիր տուր արտասահման գնամ ...

×

Վերջերս Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ 25 միլիոն ոսկիի վարկ մը պահանջուեր է որպէսզի քարոզութիւն կատարուի արտասահմանի մէջ, Թուրք լեզուն ճանչցնելու, տարածելու համար:

Ներկայ երեսփոխաններէն մէկը, որուն հայրը յայտնի ջարդարար մը եղած եւ իր կողոպուտով տղան դպրոց ղրկած է, ոտքի կ'ելլէ ու կ'ըսէ.

— Ինչո՞ւ զուր տեղը 25 միլիոն պիտի ծախսէք, արտասահմանի մէջ: Մեր «էրմէնի» ախպարիկները յօժարակամ կը կատարեն այդ պարտականութիւնը:

×

Նոր Թուրքիոյ հիմնադիրը՝ Աթաթիւրք, երբ որոշեց արաբական տառերը վանել, անմիջապէս ժողովի կը հրաւիրէ նախարարներ ու բազմաթիւ մտաւորականներ, եւ կը յայտնէ իր ծրագիրը:

Ներկաներէն յայտնի հայատեաց Թուրք մը որ Հայկազեան բառարանը կողքով կլլած էր, կ'առաջարկէ.

— Հայկական տառերը ընդունինք, Թուրքերէնը միմիայն այդ տառերով կրնայ ճշգրիտ գրուիլ:

Այս առաջարկին վրայ նախարար մը ոտքի կ'ելլէ ու կ'ըսէ.

— Ընդունինք. սակայն չմոռնանք, էֆէնտիներ, որ հայկական տառերը «լքեալ գոյք» չեն...

Եւ կ'ընդունուի լատինականը:

Տարիներ վերջ այս մանրադէպը յիշեցի, երբ իմացայ թէ մեր գեղեցիկ Մեսրոպեան տառերը, «աղօթք դարձած երկաթագիր ...» գրերը, փոխել կ'ուզէ Պ. Զիթունին, առարկելով «անոնք աղուոր չեն, երկար ճրւեր ու ճիտ ունին»... :

ՀԱՅԿ ՌՇՏՈՒՆԻ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

Սթալինի յաջորդութենէն ի վեր, հակասական կարծիքներ կը յայտնուին Մ. Նահանգներուն մէջ:

Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի վերատեսուչը, Պ. Կորտըն Տին, պաշտօնապէս հաղորդեց թէ մասնաւոր յանձնաժողովը կ'ուսումնասիրէ 8 — 10 տարբեր տեսակ հիւլէական զէնքեր, որոնց մէկ մասը կ'արտադրուի արդէն, իսկ ուրիշներ տրամադրելի պիտի ըլլան յառաջիկայ տարի:

Ծերակուտական Ճէքսընի կարծիքով, Մ. Նահանգները այսուհետեւ պարտաւոր են 5 — 10 միլիառ տոլար ծախսել փոխանակ մէկ միլիառի, քանի որ Խ. Միութիւնն ալ գտած է հիւլէական ռումբի գաղտնիքը: «Մենք առաւելութիւններ ունինք, բայց զանոնք պահելու համար անհրաժեշտ է կրկնապատկել մեր ճիգերը»:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը բացառիկ օրէնք մը քուէարկեց, սահմանափակելով մամուլի ազատութիւնը, երկու տարուան համար:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ ջնջեց հինգ նախարարութիւններ, խնայողական պատճառներով:

ՄԱՐՈՔԻ մասին յուշագիր մը պատրաստած է Արաբական Դաշնակցութիւնը, Ազգաժողովին ներկայացնելու համար: Յուշագիրը կ'ըսէ թէ «շէրիֆեան կայսրութիւնը չափահաս ըլլալով, իրաւունք ունի անկախութիւն վայելելու»: Արաբական Դաշնակցութիւնը կը խորհի աւելցնել Հիւս. Ափրիկէի ճիւղին նախահաշիւը, որ 8000 ոսկի է այժմ: Փարիզի մէջ ցաւ կը յայտնեն որ Եգիպտոս յանձն առած է պաշտպանել Մարոքի պահանջները, Ազգաժողովին առջեւ:

ՄԱԼԵԶԻՈՅ անգլ. մարզպանը եւ հրամանատարը, Սըր Հէնրի Կըրնի, սպաննուեցաւ ըմբոստներու կողմէ, որոնք թակարդ մը լարած էին, երբ կառքով կ'անցնէր լեռնային ճամբէ մը, իր կնոջը հետ: Այս վերջինը անվնաս մնաց:

Գաղութէ գաղութ

ԱՐԱԲԱԳԷՏ Բժ. Գրիգոր ԱՍՏԱՐՃԵԱՆ, որ Պաղտատ կը բնակի, ձեռնարկած է չահեկան աշխատանքի մը, երկու ընդարձակ հատորներով (արաբերէն), ծանօթացնելու համար արաբ ժողովուրդներուն Հայոց պատմութիւնը եւ գրականութիւնը: Առաջինը կը բաղկանայ 450 մեծադիր էջերէ եւ կ'ընդգծէ Հայոց պատմութիւնը նախքան Քրիստոս Է. դարէն մինչեւ Ի. դարու առաջին քառորդը: Երկրորդ հատորը նուիրուած է Հայոց գրականութեան եւ պիտի բաղկանայ 500 էջերէ:

ՏԽՐՈՒՆԻ — Պաղտատի մէջ մեռած է Տիկ. Մելինէ Թադէոսեան: Ծնած էր Պոլիս 1899ին: Անձնազոհ Տիկին մը որ նուիրած է իր կեանքը հանրային գործունէութեան: 1908ին Պոլսոյ մէջ, իսկ պատերազմէն վերջ Պաղտատի մէջ կը գործէր եռանդով, իբրեւ գործօն անդամ «Տարագրելոց»ի, «Գեղարուեստասիրաց»ի եւ «Տիկնանց Միութեան»:

«ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ» մը կազմուած է ուսանողներու համար Ամերիկայի մէջ Պ. Վարդգէս Մկրտիչեանի (Ռոտսաթոյի) 60 հազար տոլարի նուէրով: Բարերարը այս գումարին վրայ ամէն տարի նոր յաւելումներ պիտի ընէ, բարդելով իր կտակով թողելիք հարստութիւնը: Պ. Մկրտիչեան երկրագործական քիմիագէտ է: 1947ին հրատարակած է գիրք մը երկրագործական քիմիաբանութեան մասին: Այժմ կը պատրաստէ «Օրկանիք Սէնթէզիս» որ պիտի բաղկանայ չորս հատորներէ եւ լրանալու վրայ է:

ԷՐԻԹՐԷԱՅԻ (Եթովպիա) մէջ կ'ապրին 35 Հայեր: Բոլորն ալ բարեկեցիկ են: Հայ երիտասարդները վերջերս կազմած են միութիւն մը, համախմբելու համար փոքրաթիւ գաղութին անդամները:

ԱՊԱՍՏԱՆԻ (Իրան) անգլ. դրամատան տնօրէնը փոքէն վիրաւորուեցաւ պարսիկ զինուորի մը սուինով, երբ պաշար կը փոխադրէր երկու ազգականներու հետ: Պարսիկ ոստիկան մը միջամտելով զինքը փրկեց մահէն:

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային ունկնդիր-կայանը փակուեցաւ անգլ. կառավարութեան կողմէ: Այս կայանը հաստատուած էր պատերազմի ընթացքին եւ լուրեր քաղելով Մոսկուայի անթելէն եւ մամուլէն, կը տարածէր Անգլիոյ մէջ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ 10.000 պետական պաշտօնեաներ գործադուլ յայտարարեցին ամբողջ Սուրիոյ մէջ, կիրակի օր:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՊՈՒՏՕ — Դպրոցական ընդհ. քննութիւններու շրջանին Օր. Եօժէնի Յակոբեան իր ժրաջան աշխատութեամբ արժանացաւ առաջին մրցանակի, Ecole Municipale des Beaux Artsի մէջ: Տեղական թերթերը գովեստով կը խօսին հայ օրիորդին ուշիմութեան մասին:

МՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (1)

ՍԵՐԵՆԱ

Հազիւ տարի մը կար, որ Պոլիս եկեր էր Սերենա, եւ տխուր ու հմայաթափ՝ իր հայրենի քաղաքը կ'երազէր արդէն, արդաւանդ ու նկարագեղ Պրուսան՝ ծաղկի փունջի մը պէս բուրումնաւէտ:

Բերայի լաւագոյն փողոցներէն մէկուն մէջ, հոյակապ տան մը թանձր վարագոյրներու ետին ճնշուած նստած նեղսիրտ չարժումով մը կը թղթատէր նամակներու, կենդանագիրներու անհատնում շարք մը, մինչ միտքը թռեր գացեր էր Սէթ Պաշիի լուսառատ տունը, որուն պատուհանէն կը լուծէր հեղեղին գոռումը՝ վարը, լօռոտ խարակներուն լայն խրամատին մէջ: Եւ կը մտածէր իր կանանչ վանդակորմով բաց պատշգամին, ուրկէ գիշերը՝ կը տեսնէր բոլոր քաղաքը շքեղ հարսնիքի տան մը պէս մոմերով ու լամպարներով լուսավառուած:

Կը յիշէր առտուան արեւը կաս կարմիր՝ Օլիմպոսի գլխուն վրայ հրդեհէ պսակի մը պէս, ու կը դառնար կը նայէր հիմակ՝ դիմացը պատնէշի պէս ցցուած շէնքի մը սեւ սեւ պատին, ուր լոյսերը այնքան ուշ կը վառէին, մեռելի լապտերներու պէս դեղնած, ծալք ծալք սրահակներուն ետեւէն:

Ինչո՞ւ ելեր եկեր էր. տուն տեղ, ընտանիք, ազգական, թեկնածուներ, ամէն բան հոն թողած: Իր ծանօթները մտածեր էին, թէ չէր կրցեր սիրական հօրը մահուան կսկիծին դիմանալ եւ կը հեռանար՝ իր սուգի առաջին տարին ընկերութենէ քաշուած ապրելու համար:

Իրաւ, Սերենա հօրը մեռնելէն երկու ամիս ետքը թողեր էր իր հայրենիքը եւ մօրը հետ եկեր հաստատուեր էր Գատը Գիւղ, ուր, ամբողջ ամառը ագարակի անշուք կեանք մը վարելէ ետքը, աշնան սկիզբը Բերա փոխադրուեցաւ, իր բնակավայրին հետ ապրելու կերպն ալ փոխելով:

Այս ամէն փոփոխութեանց մէջ մայրը կամք չունէր. պարզ սրտի տէր անոյշ կնիկ մըն էր, որ աղջկանը վրայ հոգի կուտար, հաւատալով անոր, ինչպէս կը հաւատար իր եկեղեցիին սուրբերուն, եւ հնազանդելով անոր, ինչպէս հնազանդած էր իր ամուսինին՝ բոլոր կեանքին մէջ:

Եւ Սերանա անարժան չէր այս պաշտամունքին, այս հաւատքին: Իր քաղաքին յաւերժահարսերուն պէս վեհաշուք՝ անոր դեղձերուն պէս թաւիշ այտեր, անոր սաղարթներուն պէս երկար առատ վարսեր ունէր, եւ Պրուսայի բոլոր աղջիկներուն ճերմակ ու բոլորշի բազուկները ե անոնց վարդ եղունգով մատները, որոնց պիտի վայլէին աշխարհիս ամէնէն աղուոր մատնիները:

Տեղացի վարժապետէ մը քիչ մը կարդալ գրել սորվեր էր, եւ տասը տարի շարունակ ամէն օր «Արեւելք» կարդալով, հիմակ աղէկ մը կը հասկնար հայերէն լեզուն, առանց զայն խօսելու: Ասոր փոխարէն կը խօսէր սակայն տաճկերէն մը, պրուսացի կիներուն յատուկ այն յոյլ արտասանութեամբը, որ դրդանք մը, հեշտ ու կախարդիչ բան մըն է ինքնին, եւ այն թատերաբեմի բացականչութիւններով, որոնք փայփայող շեշտով մը կլ մարին, կը հալին կարծես իրենց շրթունքներուն վրայ:

Սերենա անուս կիներու թարմ եւ առոյգ միտքը ունէր, որ բնաւ յոգնած չէ խենդ ու խելառ թերցումներով: Ուղիղ դատողութեան տէր, գործնականը տեսականէն վեր դասող, զգացումը սկզբունքին զոհելու պատրաստ, իր առողջութիւնը վայելչութենէն աւելի սիրող գաւառացի լուրջ աղջիկն էր, որ իր հօրը մահուամբը 10 հազար ոսկիով օժտուած՝ կուգար իրեն յարմար ամուսին մը փնտռելու Պոլիս, խէալը՝ բոլոր գաւառացի աղջիկներուն:

×

Ամէն տարի, Մայիսին, Պոլիս իր Հայ Լայֆը կը ղրկէ Պրուսա: Բերայի բարձրագոյն ընկերութիւնը, Եւրոպացիներէ բաղկացած ընդհանրապէս ամիս մը իր պերճութիւնը կը պտտցնէ Աճէմլէր տանող պողոտային վրայ, որ Սէթ Պաշիէն մինչեւ ջերմուկները եւ հոնկէ Մուտանիայի նաւահանգիստը կ'երկարի, միշտ ուղիղ, միշտ հարթ, միշտ լայն: «Ամազոն»ներ, ճերմակ, սեւ, չէկ ձիերու վրայ հեծած, «լանտօ»ներու մէջ, թափելով իրենց ճամբուն վրայ փետուրներու, շղարշներու, դիւթական փրփուրներու վէտվէտում մը, բարեւելու նոր կերպեր, շրջազգեստ վերցնելու նոր ձեւեր, անծանօթ նոր բառեր, օտար հնչումներ, միշտ տարօրինակին, անակնկալին եւ անծանօթին դիմադրելի հրապոյրը:

ՍԻՊԻԼ

Մոսատեղ Նիւ Եորքի մէջ

Իրանի վարչապետը երկուշաբթի կէսօրէն վերջ հասաւ Նիւ Եորք։ Մոսատեղ, գլխաբաց, պարսկերէն լեզուով կարդաց յայտարարութիւն մը, զոր անգլիերէնի թարգմանեց Ուաշինկթընի Պարսից դեսպանատան գործակատարը։

« Ամենակարօտ եւ կեղեքուած ժողովուրդին բնական հարստութիւնները խլուեցան տարուէ տարի, յարածուն համեմատութեամբ մը, շնորհիւ ամէն կարգի մեքենայութիւններու եւ խրտուիլակ կառավարութիւններու։

« Ձեմ կրնար հաւատալ, որ նախկին անգլօ-իրանեան քարիւղի ընկերութեան պատկանող խումբ մը բաժնետէրեր կարենան պահանջել միջազգային կամակերպութիւններէն, որպէսզի դարձեալ շարունակեն կողոպտել խեղճ ազգի մը ազգային հարստութիւնները եւ քանդել հաւատքը բոլոր փոքր ազգերուն, արդարութեան եւ ազատութեան սկզբունքներու մարդին մէջ։ Այսու հանդերձ, այդ ընկերութեան օգտին՝ բրիտանական կառավարութիւնը պահապանի դերստանձնեց եւ հարցը տարաւ Ապահովութեան Խորհուրդին» ։

Ամերիկա բնակող 200 Իրանցիներ, գլխաւորութեամբ Ուաշինկթընի իրենց դեսպան Նասրուլլահ Ինթիզամի, խանդավառ ցոյցերով դիմաւորած են վարչապետը։ Մոսատեղ Ամերիկա ապրած շրջանին պիտի բնակի Նիւ Եորքի հիւանդանոցը։

Խուժիստանի երեսփոխան Մովաքար, Իրլանտայի օդակայանը կանգ առած միջոցին, յայտարարեց լրագրողներուն թէ՝ Անգլիա ամէն միջոց կը փորձէ արգելք ըլլալու Իրանի, որպէսզի անհրաժեշտ մատակարարական աջակցութիւնը ձեռք բերէ քարիւղի զտարաններուն համար։ Յիշած է որ Գերմանիա եւ Շուէտ դիմում ըրած են, իրենց աջակցութիւնը ընծայելու համար։ Նոյնպէս Խորհրդային Ռուսիա, բայց որովհետեւ ենքզինքնին կապուած կը նկատեն արեւմտեան խմբակցութեան, չեն փափաքիր ընդունիլ այս առաջարկը։ Երեսփոխանը ի վերջոյ եզրակացուց.—

— Մեր միակ նպատակն է ձերբազատուիլ Անգլիայէն, այդ բանին հասնելու համար, պատրաստ ենք ամենայետին ծայրայեղութեան»։

Նիւ Եորքէն եկած հեռագրի մը համաձայն, Իրան պատրաստ է վերսկսելու բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ, բայց առանց Ապահովութեան Խորհուրդի հովանաւորութեան։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Զօր. Պրէտլի Փարիզ ժամանեց, Միջին Արեւելքի ռազմագիտական պաշտպանութեան նախնական հիմերը դնելու, ինչպէս նաեւ Թուրքիան եւ Յունաստանը գինուորականօրէն Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտցնելու համար։ Զօրավարը այսօր կ'անցնի Աթէնք, իսկ ուրբաթ պիտի ըլլայ Անգարա։

Զօր. Պրէտլի յայտարարեց անմիջապէս որ առանց Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցող 12 պետութիւններու հաւանութեան, որեւէ գործնական որոշում կարելի չէ ձեռք առնել։ Ըստ «Ֆրանս Փրէս»ի, այս մէկ քանի շաբաթուան ընթացքին, յեղաշրջում մը առաջ եկած է Թուրքիոյ մէջ, ընդունելու հաւաքական պաշտպանութեան խնդիրը, մինչ նախապէս հակառակութիւններ կային այդ մասին։

Զօրավարը իր ուղեկիցներուն հետ Անգարայէն պիտի անցնի Գահիրէ, Եգիպտոսի հետ գործակցութիւն ստեղծելու համար, Թուրքիոյ հետ հաւասարութեան հիման վրայ։ Նահաս փաշայի ելոյթէն վերջ, չի կարծուիր որ յաջողութիւն գտնէ այս ձեռնարկը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԷՇԱԼ ԹԻԹՕ երկուշաբթի օր հսկայ միթինկի մը ընթացքին, 50.000 հոգիի ներկայութեան, հաւաստեց թէ՝ Արեւմուտքը կրնայ վստահիլ Եուկոսլաւիոյ, իբր դաշնակից, փոքր ազգերուն անկախութեան, խաղաղութեան պահպանման հարցերուն մէջ, հաւասարութեան հիման վրայ։ Յետոյ աւելցուց.— « Արեւմուտքը մեզի կ'օգնէ, որովհետեւ զօրաւոր Եուկոսլաւիա մըկ'ուզէ, ոչ թէ մեր ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալու, կամ թունաւորելու մեր ժողովուրդը իր քարոզութեամբ »։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ մօտ օրէն կը նախատեսէ նոր զեղչ մը միսի գինին, ինչպէս նաեւ կօշիկներու եւ կօշիկի նորոգութեանց գիներուն վրայ։ Բուրդի ներածումները պիտի աւելնան, տոլարով եղած գնումներով։

ՆԻՍԻ համայնավար օրաթերթին խմբագրատան առջեւ երէկ առաւօտ ռումբ մը արձակուեցաւ։ Մարդկային կորուստ չկայ, բայց նիւթական վնասները մեծ են։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ
ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին։
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ։
Կը խօսին ընկերներ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ, ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ։
Պիտի նուագէ ջութակար Պ. Պիպէռեան (Վիէննէն)։ Գեղ. ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է
Գին 300 ֆրանք։

Լոյս տեսաւ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ
(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)
ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ պատւոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire։

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ)։ Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ։

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թաւիտ Գարեգինի եւ ընկեր Բենոյի։ Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Համազգային Լսարանին վերաբացումը տեղի կ'ունենայ թէյասեղանով, այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Café Cadetի վերնայարկը։

Երեկոյթը նուիրուած է ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆԻ բանաստեղծութեան։ Պիտի խօսի ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։ Պիտի արտասանեն, ֆրանսերէն եւ հայերէն, Տիկ. Ա. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Օր. Ա. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, Պ. Պ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան իրաւասու անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ Ընկերութեան ԼԸ. տարեկան ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ օր, 3 Նոյ. 1951, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Միութեան Նիւ Եորքի Կեդր. գրասենեակին մէջ։

Օրինական մեծամասնութիւն չգոյանալու պարագային, ներկայս պիտի նկատուի իբր երկրորդ հրաւէր ու ըստ այնմ ժողովը պիտի գումարուի 1951 Նոյեմբեր 17 եւ 18ին, Շաբաթ եւ կիրակի օրերը, ժամը 9.30ին, Նիւ Եորքի Օթէլ Սթէթլըրի մէջ։ Օրակարգ.— 1) Ընդհ. տեղեկագիր 1950 տարեշրջանի։ 2) Ընդհ. հաշուետուութիւն 1950 տարեշրջանի։ 3) Ընտրութիւն Կեդր. վարչ. ժողովի վիճակաւ դադարեալ անդամներու տեղ։ 4) Բարեփոխումներ եւ յաւելումներ հիմնական կանոնագրի։ 5) Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ։ 6) Ուղերձներ։ Ի դիմաց կեդր. վարչ. ժողովի ատենադպիր Մ. Մ. Յովսէփեան, ատենապետ՝ Ա. Գարակէօզեան։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Դպրոցի վերամուտի արձանագրութիւնները կը կատարուին 11 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի օրը, ֆրանս. վարժարանին մէջ, առաւուն ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ 2—5։

×

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութեան Հայկազեան վարժարանը բաց է ամէն հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 4էն, ժամը 9էն իրիկուան 4.30։ Ծնողները կը հրաւիրուին առաջնորդել իրենց զաւակները, սորվելու համար մեր սիրական եւ անոյշ մայրենի լեզուն։

Նոյնպէս արհեստի հետեւող պատանիներու եւ պատանուհիներու համար գիշերային մասնաւոր դասընթացքներ կան երկուշաբթի եւ հինգշաբթի իրիկունները, ժամը 7էն սկսեալ։

Դասաւանդութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյն շէնքին մէջ, 69 rue Louis Blanc։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին ընկեր. Աղասի Ամիրայեանի բնակարանը, Rue des Brochets։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան։

Շ. Գարահիսարի Հերոսամարտին
36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան։

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՁԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (թաւջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ, Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն)։

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն։

Métro Place St. Augustin

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը հերոսամարտի 31րդ տարեդարձը կը տօնէ այս կիրակի։ Պատարագ եւ հոգեհանգիստ Վռամշապուհ քհնյ. Ղարիպեանի կողմէ։ Կը բանախօսէ հայրենակից Արամ Մուշեան, Վալանսէն։ Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր։ Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը յարգել 8000 անթաղ նահատակներուն խնկելի յիշատակը։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կոփամարտիկ Յակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի, Հոկտ. 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Միւթիւալիւթէի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ։

Մասնաւոր կիչէ Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար։

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ
ՕՐ. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

Նուագահանդէսը Նոյեմբեր 24ին, ժամը 9ին, Conservatoireի սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Հայագիտական եւ արեւելագիտական ամէն տեսակ գրքեր՝ հայերէն եւ եւրոպական լեզուներով։

Կոմիտաս վարդապետի եւ այլ հայ երաժիշտներու գործերը։

Դիմել Librairie Orientale H. SAMUELIAN, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6)։ Tél. Danton 88-65, Chèque Postal Paris 1278-35։

ԾԱԽՈՒ Է

Քոնֆէքսիոնէրներու եւ դերձակներու համար coupeի մեծ սեղան մը, եւ կարի մեքենայ մը Սինկէր 16K 34։

Դիմել Maison Day, 43 rue de Trévise, Paris (9)։ Հեռաձայն Pro. 36-39։

Բրդեղէն ԿՏՈՐՆԵՐ [Coupons]

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

MAZA - TEXTILES

(ԲԱԶՈՒՄԵԱՆ)

Ամէն կարգի տեղեկութեանց համար դիմել
19, Rue Mazagran, Paris (10) Հեռ. Tai. 81-28

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678–63

Jeudi 11 Octobre 1951 Հինգշաբթի 11 ՀՈԿՏ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6582-Նոր շրջան թիւ 1993

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՆՏԵՂ ԲՌՆԻ, ԱՅՍՏԵՂ ԱԶԱՏ

Առաջին անգամ չէ որ ականատեսի վկայութիւններ կը հրատարակուին Անատոլուի խորերը կծկուած հայկական բեկորներու մասին։

Բայց, ինչ որ կը կարդանք այս օրերս, ամերիկահայ ճամբորդի մը բերնով, խորապէս կսկծալի պատկեր մը կը ներկայացնէ ։

Անշուշտ անհրաժեշտ չէր մինչեւ Տիգրանակերտ, Խարբերդ կամ Բալու երթալ, երեւակայելու համար ցիրուցան բեկորներուն ողբերգութիւնը ։

Շատերը Թրքացած։ Ուրիշներ միշտ ահուդողի մէջ՝ պատառ մը հաց ճարելու համար։ Իսկ նորերը բոլորովին մոռցած՝ մայրենի լեզուն եւ ուրիշ ամէն բան ։

Ցեխոյ աւերակներ եւ ամայութիւն։ Քարուքանդ եկեղեցիներ, վանքեր, դպրոցներ, յիշատակարաններ։

Ամբողջ գիւղեր, թաղեր եւ քաղաքներ դարձած անճանաչելի։ Գերեզմաննոցներն անգամ արտի կամ անապատի վերածուած ։

Ահա թէ ինչպէս կը պատմէ .—

« Շատ դժուար է մեռել մը թափօրով գերեզմանատուն տանիլ։ Լակոտներ, քիւրտ ու թուրք ստահակներ, մինչեւ գերեզմանատուն թիթեղ զարնելով եւ սուլելով կը հետեւին թափօրին, կը թքնեն, կը հայհոյեն։ Մեռելի տէրերը, իրենց մեռելները հանգիստ փոս կարենալ իջեցնելու համար միջոց մը խորհած են։ Մեծ կաթսաներով ուտելիքներ կը պատրաստեն եւ գերեզմանատուն կը տանին, որպէսզի Քիւրտ եւ Թուրք բոբիկները ուտեն եւ կշտանան։ Երբեմն, սակայն, ուտելէ եւ կշտանալէ վերջ անոնք նորէն կը շարունակեն իրենց հալածանքը։»

Անոնք որ կրցեր են կապ մը պահել անցեալին հետ, այս համատարած ամայութեան մէջ, անձկութեամբ կը սպասեն գեղջուկ տէրտէրի մը, որպէսզի մկրտէ իրենց զաւակները, նորածինէն մինչեւ 20 — 30 տարեկանը։ Կը սպասեն տիրացուի մը, որպէսզի աղօթք մը կարդայ իրենց մեռելներուն վրայ ։

Եւ օր առաջ, առանց պսակի կ'ամուսնացնեն իրենց աղջիկները, իբրեւ տեսակ մը ապահովութիւն փողոցային սրիկաներու դէմ ։

Իսկ բոլորը միասին հրաշքի մը կը սպասեն, հայերէն խօսելու կամ լսելու, սորվելու կամ կարդալու համար...

Հոգեւոր մխիթարութիւն եւ մայրենի լեզու, — երկուքն ալ երազ՝ երեսուն այսքան տարիներէ ի վեր ։

Եւ սակայն կը յուսան, կը յուսա՜ն տակաւին։ Պատահաբար լսեր են որ դեռ Հայեր կան աշխարհի վրայ...

Բաղդատեցէք անձկութեան, հաւատքի, կարօտի այս կսկծալի պատկերը՝ այն ընդվզեցուցիչ մեղկութեան հետ որ վարակեր է նոյն դժոխքէն փրկուած բազմութեանց մեծ մասը ։

Կը թուի թէ երաը կը էրացնեն տարէցն ու երիտասարդը, հինն ու նորը, փութացնելու համար դասալքութիւնը, նահանջը, կազմալուծումը։

Այնտեղ տակաւին չեն վհատած, հակառակ այքան անտանելի պայմաններու։ Կ'ուզեն սորվիլ ին որ մոռցած են բռնութեան տակ ։

Այստեղ մարդիկ ազատութենէն կ'օգտուին ոչ թէ « հայկական բան մը » աւելի սորվելու, այլ եղածն ալ մոռնալու համար։

Հետզհետէ յարաճուն բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ գիտակցօրէն դէպի օտարութիւն եւ ուրացում կ'առաջնորդեն իրենց զաւակները ։

Օրն ի բուն Հայ. Եկեղեցի՜, հայրենի՜ք հոլովող հանդերձ, անոնք այլասերման ճամբան կ'ճարթեն գիտակցօրէն կամ անգիտակցաբար ։ Թող կուտան որ իրենց հոգեհատորները մոռնան եւ ւքն ալ ։

Բայց երէկուան բեկորները չե՞ն անոնք ալ ։

Նոյն արեան զետերէն եւ հրակէզ անապատներ չանցա՞ք դուք ալ, բախտաւորներ ազատ աշխահի ։

Ինչո՞ւ անոնք ո՛ստ մը կը փնտռեն բռնութեան տ. իսկ դուք արմատները կը չորցնէք ազատութեն մէջ։ Ձե՛ր խելքով ու ձեռքով ։

Որո՞ւ համար են ձեր առասպանքն ու վաստակ երբ կապերը կը փրթին արագօրէն ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ Ի՜ՆՉ ԱՂՄՈՒԿ Է ...

Ամիսներէ ի վեր խժալուր աղմուկ մը կայ Փարիզի ժամուն ներսը եւ դուրսը։

Մտիկ ըրէ՛, եթէ ականջ եւ սիրտ ունիս ։

Մատնեցի՜ն։ Բանկալը դրաւել, եպիսկոպոսը հեռացնել, էջմիածնի հետ կապը խզել կ'ուզեն...

Իրենք անգամ չէին հաւատար իրենց ըսածին։ Եւ սակայն պէտք էր խօսի՜լ, խօսի՜լ եւ մթնոլորտ ստեղծել ։

Առտուն կանուխ ելլողին կարծիքը ամէնէն վաւերականն էր։ Գլտորելով, թաւալելով խոշոր ձիւնագնդակի մը կը վերածուէր մինչեւ իրիկուն։ Ի՞նչպէս կարելի է ...

Կարելի՞ է կարծիք չյայտնել եւ վար մնալ դիմացինէն, «բան գիտութեան» մրցում է, կը վայլէ՞ ետ մնալ, իբրեւ եկեղեցասէր եւ ազգասէր հաւատացեալ ...

Եւ ահաւասիկ նոր դրամագլուխ մը,— Արտաւազդ արք.ի մահը ։

Ալ տուր թէ կուտաս։ Հասնողը բան մը ունի ըսելիք, անպայման կարծիք մը պէտք է յայտնել։ Եւ ի՛նչ երեւելի եւ աներեւոյթ պատմութիւններ, բերնէ բերան դարձնելով զերան ։

Միշտ ամբաստանեալ մը կայ, սակայն, որ կը փոխուի համաձայն իւրաքանչիւրին տեսակէտին եւ տրամադրութեան ։

Ժամուն դրան այս պառաւի պատմութիւնները բարիք չեն բերեր ոչ մեռնողին, ոչ մնացողին, ու մանաւանդ հայ ժողովուրդին։

Չէ՞ք կարծեր որ ամէն մարդ իր հաշւոյն պէտք է քիչ մը լուրջ եւ մանաւանդ սակաւախօս ըլլայ ։

Եւ մանաւանդ քիչ մը բանեցնէ իր ուղեղը, տրամաբանութեան այդ հրաշալի մեքենան։ Այնատեն թերեւս հասկնայ թէ բոլոր ըսածները եւ լսածները աւելորդ շատախօսութիւններ են։ Ոչ միայն զզուելի, այլեւ վնասակար ։

ՍՕՍԻ

Արտաւազդ արք.ի թաղումը

Ամենայն Հայոց հայրապետ Գէորգ Զ. կաթողիկոսէ եկած է հետեւեալ հեռագիրը.—

« Եւրոպայի թեմի Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի վաղաժամ անակնկալ մահը մեզ խոր վիշտ պատճառեց։ Պատուիրում ենք նորա յիշատակին հանգիստ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարել վեր հանելով նորա գրական, բանասիրական, եկեղեցասիրական, ազգային եկեղեցական վարչական արժանիքները»։ Մաղթում ենք որ սուրբ հոգին մխիթարիչ հանգիսանայ հարազատներին, հօտին, հոգեւորականութեան եւ մեզ։

ԳԷՈՐԳ Զ.

X Անթիլիասէն ալ Գարեգին կաթողիկոս հեռագրած է Փարիզի եկեղեցիին թէ ԽԱԴ արք. պիտի ժամանէ նախագահելու Արտաւազդ արք.ի թաղման արարողութեան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 15ի վարձօրին (թէյմ) հետեւեալ կերպով պիտի վճարուին տանի վարձքերը.— Եռամսեան կանխիկ վճարողներուն համար յաւելում չկայ։ Սրբագրեալ մակերեսները՝ 1949 Յունուարի վարձքին կրկինը։ Իսկ փոքրէները 1948 Յուլիսի վաձքին երեք անգամը ։

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհրդական Պ. Վաթըլէ Օթէլ տը Վիլի վերջին ժողովին առաջարկած է 10 միլիառի յատկացում մը, դարման տանելու համար բնակարանի տագնապին։ Այս յատկացումը պիտի ըլլայ փոխառութեան ձեւին տակ, վինակահանութեան տոմսեր պիտի պարունակէ, որոնցմէ 20էն 1ը յարկաբաժին մը պարգեւ պիտի բերէ։ Պ. Վաթըլէ կը յուսայ այդ գումարով 3000 յարկաբաժիններ կառուցանել, որոնք պիտի ունենան երեք սենեակ, խոհանոց եւն.։

ԵՐԵՔ ԻՄԱՍՏՈՒՆՆԵՐԸ Պ. Պ. Հերիոն, Էտվին Փլովտըն եւ Ժան Մոնէ, երէկ հաւաքոյթ մը ունեցան Փարիզի մէջ, նախնական խորհրդակցութիւն մը ունենալու Ատլանտի, Գահիրէի, Գերմանիոյ եւ ամերիկեան հարցերու լուծման համար։

Անգլեւեգիպտական տագնապը

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՀԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Եգիպտական դահլիճը երեքշաբթի օր գումարուեցաւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, քննութեան ենթարկելու համար անգլեւեգիպտ. դաշինքին խզման առթիւ ձեռք առնուելիք միջոցները։ Ընդդիմադիր հոսանքները միաձայնութեամբ որոշեցին ուժ տալ կառավարութեան, ինչպէս Սուտանի կուսակցութեան ղեկավարը։ Իսմայիլ էլ Ազհարի, կուսակից «Նեղոսի հովտի միութեան», անմիջապէս հանդէս եկաւ, իր աջակցութիւնը խոստանալով Նահաս փաշայի։

Խորհրդարանի նախագահ Ապտէլ Սելիմ Կոմա որոշեց որ հրամանագիրը չներկայացուի խորհրդարանական յանձնախումբին, ինչպէս սովորութիւն է, այլ մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմուի բոլոր կուսակցութիւններէն։ Այս յանձնաժողովը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց ։

Բազմաթիւ ցուցարարներ թափօր կազմած անցան Գահիրէի փողոցներէն, վարչապետ Նահաս փաշան ողջունելու համար։ Կրթ. նախարար Թահա Հիւսէյին փաշա փակել տուաւ վարժարանները։ Վարչապետ Պ. Մորիսըն իր կարդին ժողովի հրաւիրեց Ֆորէյն Օֆիսի փորձագէտները ։

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Բանուորներու եւ ուսանողներու հոծ բազմութիւն մը Գչ. օր հաւաքուեցաւ Իսմայիլիայի հրապարակը, յետոյ ուղղուեցաւ վարչապետին եւ արտ. գործոց նախարարին ապարանքները։ Դրօշներուն վրայ կը կարդացուէին հետեւեալ նշանաբանները.— « Պարպեցէք Եգիպտոսը», «Կայսերապաշտութիւն չկայ», «ոչ մէկ բանակցութիւն» ։ Աւելի ծայրայեղներ կը մռնչէին անգլերէն.— Անկցի՜ Անգլիան, մա՜հ Մորիսընի ։

Միւս կողմէ, Աղեքսանդրիոյ ցուցարարները հաւաքուեցան Ռամլէհի հրապարակը, որ կ'իշխէ ծովուն։ Սաղաւարտակիր ոստիկաններ արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էին, պաշտպանելու համար ժողովուրդը եւ դաշնակից դեսպանատուները։ Ամբոխը ստիպեց առեւտրականներուն որ եգիպտ. դրօշ պարզեն, շատ մը խանութպաններ առ ի զգուշութիւն փակեցին դուռները ։

ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Անգլեւեգիպտական դաշնագրին խզումը խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցը։ Այս խզումը կը պատահի ճիշդ այն պահուն, երբ արեւմտեան խմբակցութիւնը որոշած էր Սուէզի պաշտպանութեան ցանցին մէջ առնել Եգիպտոսը ։

Ապատանի խռովարձութիւններէն վերջ, Եգիպտոսի այս վճռական ելոյթը վտանգաւոր ճեղք մը կը բանայ, աշխարհի այս ցամաքամասին վրայ։ Միացեալ Նահանգները ի յարգանս իրենց դաշնակից Անգլիացիներուն, ցարդ զգուշացան ուղղակի միջամտելէ Եգիպտական գործերուն ։ Հիմա, սակայն, ամերիկեան որոշ շրջանակներ մեծաձայն կը պահանջեն իրենց կառավարութենէն աւելի «յստակ եւ կորովի» քաղաքականութիւն մը, ռազմագիտական այս կենսական կէտին վրայ։ Մինչ ուրիշ շատեր կը պնդեն որ Անգլիան այլեւս անկարող է դիմագրաւելու այս կրկնակի տագնապներուն եւ Ամերիկան պէտք է որ իր տեղը անցնի։

Եգիպտոսի ելոյթին առթիւ, միջադէպ մը ծագած է Աւստրալիոյ խորհրդարանին մէջ, երբ երեսփոխան Աղեքսանդր Տօունըր՝ հարց կուտար վարչապետին թէ արդեօք կառավարութիւնը ազդեցութիւն պիտի բանեցնէ՞ր բրիտ. կառավարութեան մօտ, անգլ. զօրագունդերը Եգիպտոսի մէջ պահելու համար, ի պաշտպանութիւն անգլ. հմայքին Միջին Արեւելքի մէջ։ Վարչապետ Հերպըրթ Էվաթ «զրպարտիչ յարձակում» մը նկատեց այս հարցադրումը բրիտ. կառավարութեան դէմ եւ խորհրդարանի նախագահէն խնդրեց որ այս տեսակ հարցեր չարծարծուին ժողովին մէջ ։

Վերջին լուրերու համաձայն, Գահիրէի նախկին անգլ. զօրանոցներու քանդումը սկսած է եգիպտ. կառավարութեան որոշումով։ Մայրաքաղաքին կեդրոնի Քզար էլ Նիլի զօրանոցը երէկ առտուընէ ի վեր փլցնելու ձեռնարկած են. հանրօգուտ շինութեան եւ պատերազմական նախարարները իրենք տուած են բրիչի առաջին խորհրդանշանական հարուածները ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԲՌՆԵԼԻՔ ԴԻՐՔԸ

Արտ. նախարար Մորիսըն, որ ժողովի հրաւիրած էր ընդհ. հրամանատար Սըր Պրիան Ռոպերթսընը եւ Սուէզի զօրախումբերուն հրամանատար Զօր. Էրսքինը, յայտարարեց որ «ամենափութկոտ վերապահութեամբ կ'ընդունի եգիպ. կառավարութեան ելոյթը, մինչ որոշած էր նոր եւ կարեւոր առաջարկներ իր նկատառութեան յանձնել, անգլեւեգիպտական յարաբերութեանց բարելաւման եւ Միջին Արեւելքի ապահովութեան համար»։

Նախարարը ի վերջոյ եզրակացուց.— «Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը չի ճանչնար

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

3.— ՀԱՅԵՐԸ ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՄԷՋ

Տիգրանակերտէն շոգեկառքով մեկնեցայ Խարբերդ: 5.30 ժամ վերջ արդէն հասած ենք Խարբերդի կայարանը: Պէտք է խոստովանիլ, որ երկաթուղիով ճամբորդութիւնը Թուրքիոյ մէջ աւելի հաճելի է եւ հանգստաւէտ: Ցայտնի է, որ կառավարութիւնը բացառիկ հոգ կը տանի: Այս շրջանին մէջ երկրագործութիւնն ալ աւելի զարգացած է. հողերը առհասարակ մշակուած են: Գլխաւոր բերքերն են ցորեն, գարի եւ լուբիա, տեղ տեղ բամպակ ալ ցանուած է:

Ճամբան, երբ շոգեկառքը Ծովք (Կէօլճիւք) հասաւ, հին յիշատակներ արթնցան մէջս եւ ուշադրութիւնս կեդրոնացուցի Ծովքի կայքին: Հոն կը գտնուէր հայկական հին եւ պատմական եկեղեցի մը: Շատ չանցած տեսայ միայն եկեղեցին աւերակները: Անոնք ձեռքեր քար ու քանդըրած էին այդ պատմական եկեղեցին:

Արեւը անհետացած էր արդէն, երբ հասայ Խարբերդ: Երկար փնտռտուքներէ վերջ գտայ մեր նախկին հայրենակիցներէն Առաքել Թորոսեանի տունը: Առաքել Թուրք պէյի մը մատակարարն է. կարեւոր դիրք մը ունի եւ մեծ վստահութիւն շահած է: Հետեւեալ օրը քաղաքին Ապահովութեան գրասենեակը դիմեցի՝ շրջակայ գիւղերը երթեւեկելու արտօնութիւն ձեռք ձգելու համար: Հոս աւելի մեծ դժուարութեանց հանդիպեցայ: Ոստիկանապետը նախ չուզեց արտօնել: Պահ մը յուսահատութեան մատնուեցայ եւ մտածեցի վերադառնալ Տիրանակերտ: Ի վերջոյ, սակայն, 9 օր սպասելէ վերջ, պահանջուած արտօնագիրը ստացայ:

Ինը օրուան ընթացքին լայն պատեհութիւն ունեցայ մօտէն տեղեակ ըլլալու Խարբերդի Հայերու վիճակին, թիւին եւ ապրումներուն:

Խարբերդի մէջ ներկայիս 180 հայ ընտանիքներ կը բնակին: Դժբախտաբար այս հայրենակիցները զրկուած են հոգեւոր մխիթարանքէ: Ոչ քահանայ ունին, ոչ եկեղեցի: Տարին անգամ մը Տիգրանակերտէն կամ Պոլսէն քահանայ մը կը ղրկուի հոն, որպէսզի կրօնական պահանջները գոհացնէ (մկրտութիւն, պսակ, եւն.:) Քահանան այդ այցելութեան ընթացքին պատարագ կամ հոգեւոր արարողութիւն կը կատարէ բնակարանի մը մէջ եւ կը լրացնէ ուրիշ պարտականութիւններ: Մեր հայրենակիցները շատ դժգոհ են այս վիճակէն: Ինծ յայտնեցին, թէ բազմաթիւ անգամներ դիմում կատարած են Պատրիարքարան եւ խնդրած, որ քահանայ մը կը ղրկուի Խարբերդ: Բայց նկատի չէ առնուած: Այժմ յոյս ունին, որ նկատի կ'առնուի իրենց բացառիկ վիճակը:

Տիգրանակերտի հայրենակիցներէն բաղդատաբար աւելի ազատ են Խարբերդի Հայերը եւ աւելի գոհ կ'երեւին իրենց վիճակէն: Նախ Խարբերդի Թուրքերն ու Քիւրտերը աւելի լայնամիտ եւ կըրթուած են: Իսլամացած Հայեր թէեւ հոս ալ կան, բայց աւելի քիչ է անոնց թիւը: Թրքախօս են բոլորըն ալ: Հայերէն գիտցողներու թիւը շատ սահմանափակ է: Մասնաւորաբար նոր սերունդը բառ մը իսկ հայերէն չի գիտեր: Բոլոր Հայերն ալ փոխած են իրենց անունները. «եան» մասնիկը ջնջուած է մականուններուն մէջէն:

Միւս կողմէ՝ հարկ է աւելցնել, որ թրքախօս Հայերը անաղարտ պահած են իրենց հոգին եւ զգացումները. սրտով ու հոգիով մնացած են Հայ: Աւելի աշխատասէր, աւելի համբերատար ու հաւատաւոր են:

Մեծ յառաջդիմութիւն եւ փոփոխութիւն չէ կրած քաղաքը: Հին տուներ եւ հին շինութիւններ: Փողոցները փոշի եւ պղտորութիւն: Հազուագիւտ են նոր տուները: Հին քաղաքի հին շէնքերն ու հաստատութիւնները քանդուած են: Ամերիկեան գոլէճի շէնքերն ու պարտէզները աւերակ դարձած են: Քարուքանդ եղած են նաեւ նախկին հիւպատոսարանները եւ օտար հաստատութեանց շէնքերը:

Արդար ըլլալու համար ըսենք, թէ Տիգրանակերտէն աւելի մաքուր եւ աւելի ուրախ գտայ Խարբերդը: Նոր քաղաքը մասնաւանդ զգալի տարբերութիւն ունի:

Այս քաղաքներուն մէջ սպասելու չէ մեծ եռուզեռի եւ խանդավառութեան: Հին «փայթոն»ները կը շրջին քաղաքին մէջ եւ մարդ կը փոխադրեն թաղէ թաղ: Իսկ քաղաքի եւ շրջականերու փոխադրութիւնները կը կատարուին միայն երկու հին օթօպիւսներով: Մասնաւոր ինքնաշարժեր չկան: Բանակը միայն կը գործածէ ճիփեր, ընդհանրապէս նոր: Կառավարական բարձրաստիճան պաշտօնեաները եւ երեսփոխանները մասնաւոր ինքնաշարժեր ունին:

Զինուորական կարեւոր կեդրոն մըն է նաեւ Խարբերդը: Կ'ըսեն, թէ քրտական վերջին ապստամբութենէն ի վեր Խարբերդը դարձած է բանակի կարեւոր կեդրոն մը:

Այս շրջաններուն մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն Քիւրտերը: Մանաւանդ գիւղերու մէջ տիրապետող տարրը Քիւրտերն են: Թուրքերը վստահութիւն չունին Քիւրտերու վրայ: Շատերը տեղահան եղած են, ուրիշներ աքսորուած կամ բանտարկուած եւ, ընդհանրապէս, բոլորը զինաթափուած: Բարձր եւ պատասխանատու պաշտօններէ հեռացուած են Քիւրտերը: Նոյնիսկ բանակի եւ ոստիկան-զօրքի ջոկատներուն մէջ Քիւրտեր չկան: Սակայն, հաւատարիմ «բէկ»երը եւ ցեղապետները կը վարձատրուին... լքուած հողերով կամ ոսկիով: Շէյխ Սայիտի ազգականներէն ոմանք աքսորուած են այս շրջաններուն մէջ:

Շատ ծանր վնասներ կրած են Քիւրտերը: Կ'ըսեն, թէ մինչեւ 50 տարի անոնք չեն կրնար իրենց գլուխը վերցնել:

Խարբերդի մէջ օտարականի չհանդիպեցայ: Ոչ հիւպատոսարաններ կան եւ ոչ ալ օտար հաստատութիւններ:

Զմռնամ ըսելու, որ հոս ալ Հայերը կը զգուշանան առեւտրական շահաբեր ձեռնարկներ ընել ուղղակի իրենց անունով: Առհասարակ նման ձեռնարկներ կ'ընեն Թուրքի մը անունով եւ ընկերակցութեամբ: Խարբերդի Հայերն ալ մեծ մասամբ բանուորներ եւ արհեստաւորներ են:

(Վերջը յաջորդով)

Ցուլեր Մեծ Նոր Գիւղեն

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նոյն օր ուշ ատեն հասանք Կիւրլէ հայաբնակ գիւղը, եւ փոխվրէժի համար որոշեցինք հրդեհել թրքական Կէմիչ գիւղը սակայն Կիւրլէցիները վտանգաւոր համարեցին եւ մենք ալ տեղի տըւինք: Մեր գիւղերը կը մոռնանք մենք, այն ատեն միայն, երբ հողն ալ այրի եւ անհետանայ աշխարհքէն:

Այսպէս երկար չդեգերեցանք, Օգոստոսին մեր հրամանատար Գրիգոր Գափտանը կանչուեցաւ Կէմլէիկի յոյն հրամանատարին կողմէ եւ հրահանգեց որ վերադառնանք մեր նախկին դիրքերը գրաւելու:

Ցաւով տեղեկացանք նաեւ, որ մեր գիւղէն հեռանալէն վերջ, Թուրքերը զօրեղ յարձակումով պարտութեան մատնած են յոյն թնդանօթաձիգ յառաջապահները, գերեվարելով ստուար թիւով զինուորներ իրենց հրասանդերով: Խորհրդակցելով միաձայնաբար որոշեցինք ընդունիլ առաջարկը, եւ շարունակել կռիւը: Միեւնոյն ատեն եթէ պարագաները նպաստաւոր ըլլային, կրնայինք պաշար մթերել: Արդարեւ, պակասը կը զգացուէր:

Անմիջապէս ճամբայ ելանք յիսուն հոգինոց խումբով մը, դէպի Օրխան Կազի:

Օրխան Կազի կեդրոնանալէ վերջ երեք թեւի բաժնուեցանք: Կեդրոնէն կը յառաջանար Գափտան Գրիգորը, հարաւէն՝ տասնապետ Զէրչեան Կարապետ, հիւսիսէն՝ տասնապետ Գորտանեան Մկրտիչ իրենց խումբերով: Յառաջացանք եւ առանց միջադէպի հասանք Ճիհան աւերակ գիւղը: Վերջապէս յաջողեցանք ապահով հասնիլ մեր գիւղի գերեզմաննոցը որ նախապէս մեր լաւագոյն դիրքերէն մին էր:

Թշնամի հետախոյզներէ նշմարուելով քառորդ ժամ՝ կրակի բռնուեցանք, չպատասխանեցինք: Անոնք մեզի անծանօթ պատճառով լքեցին իրենց դիրքերը եւ հեռացան դէպի սարը: Արրահամ Սուլթանեան սկսաւ հալածել զանոնք եւ հասնելով անոնցմէ լքուած խրամին՝ պարզեց հայկական դրօշը:

Իրիկուան մօտ գիւղ մտանք, ուր սլքտացող քանի մը Թուրքեր ձերբակալեցինք: Միայն Զաքր Հիւսէյնի աղան կրցաւ ճողոպրիլ մութէն օգտուելով:

Իրիկուան ժամը 6ի ատենները Թուրքերը կըրակ կը տեղային Խորու Թէփէի մեր դիրքերուն վրայ. որ մեր ամէնէն ապահով ճակատն էր շնորհիւ սպայ Տաճատ Տողրամաճեանի ցուցմունքով պատրաստուած խրամատներուն:

Հրամանատար Գրիգորը մեկնեցաւ Կէմլէիկ, նոր ուժեր եւ ռազմամթերք ճարելու համար: Իր այդ առաքելութիւնը յաջողութեամբ պսակուեցաւ:

Այս ճակատագրական պահուն ղեկավարի փոխանորդութիւնը կը վարէր Կաղ Վահան: Դիպուածով ներկայ էր Օննիկ Այանեան, Նոր Գիւղացի, խմբապետը յունական բանակին մէջ հայ կամաւորներու:

Կռիւը սկսած էր անհաւասար ուժերով: Երկու կողմէն ալ դիրքերուն տիրելու բուռն մաքառում կար: Սակայն այս տագնապալի պահուն՝ Օննիկ եւ Կաղ Վահան դիրքերը քննելու պատրուակով հեռացան մեզմէ ընդ միշտ, անհասկնալի պատճառներով:

Մենք առանց ընկրկելու կը պաշտպանէինք մեր դիրքը: Այդ պահուն մեր վարիչներն էին Մկրտիչ Գորտանեան եւ տասնապետ Արտաւ Տրտոյեան: Թշնամին կը մօտենար հետզհետէ, եւ մինչեւ հինգ հարիւր քայլի վրայ՝ կ'աշխատէր պաշարել մեր դիրքերը: Զարհուրելի գոռում-գոչումներով, սովորական հայհոյութիւններով եւ տեղատարափ հրացանաձգութեամբ կ'ուզէին խուճապի մատնել մեզ, սակայն մենք միտք չունէինք տեղի տալու:

Փրկարար գիշերուան կը սպասէինք մեր յառաջապահ ընկերներուն փոխարինելու համար: Ես եւ Հարուտեան Կարապետ սողալով կը յառաջանայինք մեր դիրքերէն, երբ թշնամին լուսնի լոյսով նշմարեց եւ ուզեց արգելք հանդիսանալ: Ճարահատ խրամ վերադարձանք:

Կէս գիշերին Զէնկիլէրի կողմէն՝ իջան կարգ մը Թուրքեր եւ մեր Ճիհան գիւղի դիրքը ուզեցին պաշարել արագահարուածի համազարկով: Միւս կողմէ ընդհանուր շարժումով մեր դիրքը եւս կըրակի տակ առին:

Մենք բոլորովին անտեղեակ էինք մեր ընդհանուրին վիճակէն, եւ պաշարման ցանցին մէջ ինկած ըլլալով, կարճ խորհրդակցութենէ մը վերջ որոշեցինք նահանջել: Այս ծանրակշիռ րոպէին է որ իրական հերոսը յայտնուեցաւ:

Այդ արիասիրտ զինուորը Մկրտիչ Գորտանեանն էր, որ առիւծի պէս գրոհ տուաւ, անընդհատ կրակ տեղացնելով: Մենք սիրտ առած հետեւեցանք իրեն: Սարսափելի էր տեսարանը: Թշնամին տեղի տուաւ, եւ նոյնիսկ խումբ մը Զէրքէզներ անձնատուր եղան, կարճ բանակցութենէ մը վերջ:

Անոնցմէ տեղեկացանք թէ Թուրքերը Խորու Թէփէի մեր դիրքերուն առջեւ 300 հոգինոց ուժ մը ունէին, 200 ալ մեր թիկունքին: Ուրեմն մեր յիսուն հոգիին դէմ անոնք ունէին աւելի քան հինգ հարիւր հոգի:

Բարեբախտաբար մենք առատ փամփուշտ ունէինք եւ անպարտելի կորով, եւ շնորհիւ Խորու Թէփէի մեր քաջ հերոսներուն եւ առիւծասիրտ Մկրտիչի մարտնչումներուն անպարտելի մնացինք:

Առտուան մօտ Թուրքերը վերսկսան իրենց տեղատարափ կրակը: Սակայն այս անգամ հարաւի մեր տղաքը, պաշարեցին զանոնք թիկունքէն:

Թշնամին երկու կրակի մէջ ինկնալով, փախուստի ճամբայ կը փնտռէր:

Այդ կռիւին մէջ սպաննուեցաւ իրենց հրամանատարը, ինկան նաեւ քանի մը զինուորներ: Մենք ոչ մէկ զոհ ունեցանք:

Մեզի օգնութեան հասնող խումբի ընկերներն էին, Թորոս Տողրամաճեան, Անդրանիկ Քիշաֆեան, Զատիկ Այտընեան, Ստեփան Սալաֆեան խմբավարութեամբ Թիւրքմէնցի Վարդան Խամէրեանի: Իր խումբի միւս ընկերներուն անունները չեմ յիշեր դժբախտաբար:

Զարմանալի էր որ Յոյները մեզմով չէին հետաքրքրուեր, հակառակ այնքան երկար հրացանաձգութեան, եւ միայն կռիւի դադարին՝ ատուան դէմ հեւլէն հրամանատարը քանի մը ձիաւորներով մեր մօտ եկաւ եւ փոխանակ իր գոհունակութիւնը յայտնելու եւ մեզ քաջալերելու՝ սկըսաւ գիտողութիւններ ընել թէ շատ փամփուշտ վատնած ենք, եւն.:

Շատ չանցած՝ Թուրքերը կրկին գրոհ տուին, Պօղոս Աղայի Քարէն եւ յոյն հրամանատարը երբ զգաց կռիւի ծանրութիւնը եւ տարողութիւնը, փոխեց իր նախկին կարծիքը եւ ստիպուեցաւ շընորհաւորել մեր յաջողութիւնը:

Այսպէս մենք բուռ մը քաջերով կրցանք երկար ատեն կուրծք տալ թշնամիին, արժեցնելով մեր զոհողութիւնները: Ունեցանք բնականաբար եւ թանկագին զոհեր, որոնք քաջաբար ինկան, կ'արժէ յիշել անոնց անունները:

Անոնցմէ Զէշմէճեան Լեւոն 18 տարեկան, կուրծքէն վիրաւոր, Աթէնք փոխադրուելով առողջացաւ:

Կորսուեցաւ Շահապ Շարապխանեան, 20 տարեկան: Սպաննուեցաւ Թուրք Պապակոչուած Հայը: Դիակը գտանք Ենիշէհիրեան Պետրոսի, 50 տարեկան որուն ոսկի ակռաները քաշած հանած էին Թուրքերը: Կորսուեցան նաեւ Մալոյեան Մկրտիչ, 16 տարեկան: Մեր գիւղէն հանրածանօթ Իսկէնտէրը, զոր Պոյեալճացիք ողջ ողջ կրակը նետած էին:

Մեր կռիւներու ատեն զոհ տուինք Կարապետ Կաթողեան 45 տարեկան, բայց մենք անոր վրէժը լուծեցինք հարիւրապետ մը գլխատելով: Մեզի համար ամէնէն աղետալին մեր մշտայաղթ հերոսին մահն եղաւ: Ան Ճիհան գիւղին մէջ պատահական գնդակի մը զոհ գնաց տուն մը մտած ատեն:

Մենք այնքան վեհանձն գտնուեցանք որ ազատ արձակեցինք մեր գիւղացի քանի հինգ տուն Թուրքերը որոնք յետոյ փորձանք դարձան մեր գլխուն:

Ես յաւակնութիւն չունիմ ընդհանուր դէպքերը նկարագրելու, այլ միայն իմ նեղ շրջանակին անցքերը կուտամ, իբրեւ ականատես:

Իմ կարծիքով, տարբեր պիտի ըլլար մեր ճակատագիրը եթէ ունենայինք կուսակցական կազմակերպութիւն եւ փորձառու ղեկավար մը:

Այսօր, տարիներ վերջ վստահ եմ թէ գիտակից յարատեւութեամբ օր մը պիտի տիրանանք մեր արդար իրաւունքներուն:

ՄԻՀՐԱՆ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ոսկիին գինը ազատ

Համաշխարհային ելմտական գործողութիւններուն գերագոյն իրաւարարը՝ այսինքն Պրըթոն Վուտի Միջազգային հիմնադրամը կ՚ընդունի թէ այլեւս չի կրնար արգիլել ոսկիին ազատ վաճառումը 1949ին հաստատուած սակէն բարձր գինով մը, որ կը համապատասխանէր 35 ամերիկեան տոլարի՝ մէկ օնս (ունկի) ոսկիի փոխարէն :

Այսպէս, յիշեալ կազմակերպութիւնը որոշած է որ այսուհետեւ անդամակցող երկիրները ազատ ըլլան ոսկիի գիները ճշդելու «ճարտարարուեստական եւ գեղարուեստական պէտքերուն համար»: Այս վերջին տարազը անտարակոյս ըսելու ձեւ մըն է: Իրականութիւնը այն է որ սակայ արդէն գոյութիւն ունեցող կացութեան մը պաշտօնականացումն է, և որ ուրիշ բանչէր եթէ ոչ զանազան երկիրներու մէջ «հակակշռուած ազատ շուկաներու» գոյութիւնը, ուր ոսկին կը ծախուէր խնդրանքին եւ դէպքերու ճնշումին համաձայն փոխուող «փրիմ»ներով:

Այս «փրիմ»ները հաշուի առնելով՝ կրնանք ըսել թէ ոսկին վերջին յունուարէն ի վեր ծախուած էր օնսը 44 տոլարի:

Այս որոշումէն ամէնէն աւելի օգտուող երկիրը պիտի ըլլայ Հարաւ. Ափրիկէն, որ խոստացած է «հեղեղել» ազատ շուկաները իր արտադրութեամբ: Որովհետեւ գիտէ որ եթէ մեծ քանակութեամբ դեղին մետաղը նետէ հրապարակին վրայ, գիները պիտի իյնան եւ վաճառքին վրայ «փրիմ»ը պիտի նուազի, նոյնիսկ պիտի անհետանայ:

Արդէն այս տարուան սկիզբէն ի վեր ընդունուած էր որ Հար. Ափրիկեան ոսկին ծախուի պաշտօնական եւ օրինական գինէն աւելի գինով, արտադրութեան 40 առ հարիւրին համեմատութեամբ :

1950ին, Հար. Ափրիկէն 400 միլիոն տոլարի ընդհ. արտադրութեան մը վրայ 180 միլիոն տոլարի կէս - մշակուած ոսկի ծախեց ճարտարարուեստական պէտքերու համար :

Ֆրանսայի համար, որ գրեթէ ոսկի չարտադրեր, այս որոշումը անմիջական նշանակութիւն մը եւ փորձի արժէք մը կը ստանայ :

Իրաւ ալ, միջազգային գետնին վրայ երկու տեսակէտներ կը ճակատէին: Ոմանք կը պնդէին թէ ազատ վաճառումը պիտի վնասէր «չանժ»երու կայունութեան եւ վտանգի պիտի ենթարկէր դրամական պահեստները:1947էն ի վեր այս կարծիքը ընդունուած էր նաեւ հիմնադրամի հաստատութեան կողմէ :

Ուրիշներու ըմբռնումով, միմիայն ազատ վաճառումը կրնար վերահաստատել տնկեսական բընականոն պայմաններ, ինչպէս նաեւ վստահութիւն ներշնչել դրամին մասին եւ այսպէսով կարելի դարձնել «փրիմ»ներուն ջնջումը շնորհիւ պիտաճէի բանաւոր քաղաքականութեան մը եւ հաւասարակշռուած արտ. առեւտուրով մը, քանի որ այդ «փրիմ»ներուն չահադիտական հանգամանքը մեծ մասամբ արդիւնքն էր պարտադրուած սեղմումներուն :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 7 Հոկտ.— Հայ Մարզականին (U. S. A.) Ա. խումբին ախոյենական մրցումը տեղի ունեցաւ, այսօր կիրակի մեր դաշտին վրայ : Աշնանային պայծառ օր մըն էր, մեծ բազմութիւն մը փութացած էր քաջալերելու մեր մարզիկները :

Բացումը կատարեցին մեր կրտսերները F. C. V. Cadetներուն դէմ, ուր մերոնք յաղթեցին 4—0:

Ժամը 15.15ին հակառակորդ խումբը, Montélimar (բարձրագոյն) խանդավառ ծափերով մտաւ դաշտ: Նոյնքան բուռն ծափերով ողջունուեցան մերոնք:

Օրուան իրաւարարն էր Պ. Tarsuel, Կրընոպլէն: Խաղը սկսաւ Promotionի վայել ճարպիկ փասերով: Երկու կողմն ալ կը զգուշանային ոչ-վայել խաղէ մը, իբրեւ հին խումբեր:

Montélimarը մանաւանդ կը յաւակնի այս տարի «honneur »ի բարձրանալու: 7րդ վայրկեանին խորամանկ վայրէջքով մը նշանակեց Ա. կէտը, ապշութեան մատնելով մեր տղաքը :

U. S. A.ն շատ քիչ անգամ պարտուած է իր դաշտին վրայ, այս անգամ սակայն, մեր քանի մը լաւագոյն ուժերը իրենց կամքէն անկախ պատճառներով չեն մասնակցիր խումբին եւ մեր տղաքը բացառիկ ճիգեր ըրին խաղը հաւասարեցնելու համար, բայց անօգուտ: Առաջին կիսախաղը անցաւ ապարդիւն, թէեւ «փէնալթի» մըն ալ քաշելու իրաւունք ունեցանք :

Երկրորդ կիսախաղին, դարձեալ մէկէ աւելի նպաստաւոր առիթներ եղան, բայց մերոնք չկրցան օգտագործել եւ Մոնթէլիմար շահեցաւ երկրորդ նշանակէտը :

Մեր մարզիկները այլեւս յուսահատօրէն ձեւով մը կը դիմադրէին հակառակորդին գերազանցութեան առջեւ: Մեր յառաջապահները թէեւ քանի մը լաւ «շիւթեր» ըրին, սակայն հակառակորդին գերմանացի բերդապահը չափազանց ճկուն էր եւ մերոնց բոլոր խոյանքները ձախողման դատապարտեց: Խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբ 2 — 0 :

Այսպէս եղանակին սկիզբէն ունինք երկու պարտութիւն, մէկ յաղթանակ, եւ մէկ հաւասար:

× Ցաւով կը նկատենք որ մեր պահեստին անցեալ տարի match - forfait եղաւ, Բ. շարքը կորսնցուց եւ իջաւ Գ.ի: Այս տարի իրենց առաջին ախոյենականը la mastreի դէմ շահեցան 3—1 :

Երկրորդը մեր դաշտին վրայ, դարձեալ յաղթական, Ineroukolի դէմ 8—0:

U. S. A. չունի նաեւ junior խումբ, առայժմ կայ միայն կրտսեր (cadet):

Նոր վարչութիւնը իր անկարելին պէտք է փորձէ՝ նախ մեր promotionը պահելու եւ յետոյ կազմակերպելու minime, cadet եւ junior խումբերը : Անշուշտ այս խումբերով կրագիլը չափազանց դժուար է, բայց անոնք են որ պիտի կազմեն վաղուան բարձրագոյն խումբերը:

1946ին կազմուած մեր կրտսերներէն (ախոյեան Drôme - Ardècheի) վեց հոգի կը խաղան promotionին մէջ: Անշուշտ վարչութիւնը պիտի զբաղի այս լուրջ խնդրով : ՄԱՐԶԻԿ

×

ԿՈՓԱՄԱՐՏ.— Ֆրանսական կոփամարտի միութիւնը իր վերջին ժողովին որոշեց mi - lourd

Գաղութէ գաղութ

ԹՈՄԱՐԶԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ. — Ֆրէզնոյի մէջ կազմուած է հրատարակչական յանձնախումբ մը, հրատարակելու համար Թոմարզայի (Կեսարիոյ շրջան) պատմութիւնը, որ պատրաստուած է Պ. Յովհաննէս Թորոսեանի կողմէ: Թոմարզացիներու հացկերոյթէն Վայսելիայի մէջ գոյացած է 1140 տոլար որ պիտի յատկացուի այս նպատակին :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պոլսոյ մէջ մեռած է Յովհաննէս Էսկեան (77 տարեկան): Իզմիտի Օվաճըգ գիւղէն: Պատրաստած եւ հրատարակած է Ա. եւ Բ. վարժութիւն՝ Թրքախօս տղոց հայերէն սորվեցնող « Այբբենարան», «Ոսկեփնջիկ», «Ընթերցարան» , «Կրօնք», «Ընթերցարան» եւն.: Իր հեղինակութիւնն է հին թուրքերէն գիրերով տպուած »Թիւթիւն Զրաաթը, Ամէլի Վէֆէսի» անուն գիրքը :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արտաւազդ արք.ի մահուան առթիւ Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութիւնը ցաւակցական հեռագիրներ ստացած է—Երուսաղէմի պատրիարքարանէն, Սուրէնեպիսկոպոսէ, տեղապահ Գեր.Եղիշէ եպիս. Տէրտէրեանէ, Կ. Պոլսոյ պատր. Գարեգին արք. Խաչատուրեանէ, Միլանոյի Ազգ. վարչութենէն , Կրընոպլի Ազգ. մարմինէն, Քափի «Հօթս Ալփ»ի Ազգ: Ընդհ. Միութենէն, Միլանոյի եկեղեցւոյ հոգաբարձութենէն, Մանչեսթրի հայ համայնքէն, Պրիւքսէլի հայ գաղութէն:

Մարսիլիոյ Աւետարանական եկեղեցիի պաշտօնէութիւնը, Նիսի հայ ազգ. Միութիւնը եւ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը, Վալանսի Պալիկեան Ա. քահանան, Վալանսի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան վարչութիւնը ղրկած են ցաւակցական նամակներ :

Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը ղրկած է հետեւեալ հեռագիրը .—

« Մեծ ցաւով իմացանք, անխոնջ աշխատաւոր, արժանաւոր եկեղեցական, Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի վախճանումը, Հայ. Եկեղեցւոյն համար ցաւալի կորուստ մը, կ՚օրհնենք իր յիշատակը. մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարենք կիրակի օր անոր յիշատակին» :

catégorieին համար մրցում մը Joseph Roudeի եւ Ժաք Հայրապետեանի միջեւ: Այս մրցման յաղթականը պիտի հռչակուի Ֆրանսայի ախոյեան :

Ամէն օր Հայրապետեան երկար փորձեր կը կատարէ իր մարզիչին հսկողութեան տակ : Այս ախոյենական հանդիպումէն առաջ Հայրապետեան մէկ մրցում միայն պիտի կատարէ Փարիզի մէջ (Կիրակի, 14 Հոկտ.) : Վստահ ենք որ հայ կռփամարտիկը իր կողմէ ոչ մէկ ջանք պիտի խնայէ Ֆրանսայի ախոյեան դառնալու համար: Կ. Ք.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« ՅԱՌԱՋ » Ը

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (2)

Ս Ե Ր Ե Ն Ա

Եւ այդ վաղանցուկ ամիսներէն ետքը, ամբողջ տարի մը Օլիմպոսի աղջիկները կը խօսէին ու կը խօսէին անոնց վրայ, ինչպէս կը խօսէինք մենք, մեր մանկութեան տարիքին մէջ, մոգական լապտերին մէջէն ընդնշմարուած ու անցած գացած տեսիլքներուն վրայ: Եւ կը ջանան նմանիլ անոնց՝ քալուածքով ու արդուզարդով: Իրենց համար Պոլիսը վերջին բառն է ճաշակի նրբութեան, քաղաքակրթութեան եւ յառաջդիմութեան, եւ այս բառերը կը նշանակեն իրենց լեզուին մէջ չրջազգեստ , պար ,պչրանք :

Սերենա չէր կրնար զերծ մնալ անշուշտ այս ըմբռնումէն. բայց իր առողջ մտքովը եւ համեստ ճաշակովը՝ ոչ թէ անոնց պերճանքին ու զբօսանքին, այլ կեանքին էական պայմաններուն եւ գաղափարներուն հետամուտ էր: Այս էր ամէն օր « Արեւելք» կարդալուն դաղտնիքը եւ ոչ թէ ուսման սէրը, ինչպէս կը կարծէին միամիտները :

Ինք՝ հարուստի աղջիկ՝ միտքը դրած էր անպատճառ Պոլսեցի ամուսին մը ունենալ, որ գերագոյն պերճանքն է: Ու կը կարդար, կը կարդար « Արեւելք»ը, արդի երիտասարդութեան սկզբունքները, ճաշակները ճանչնալու եւ անոր պահանջումներուն ինքզինքը վարժեցնելու համար : Իր անփորձ աղջկան միամտութեամբ՝ բոլոր գրուած գեղեցիկ բաներուն կը հաւատար: Խօսքին ու գործին միջեւ գտնուած անջրպետը չափած չէր տակաւին, եւ չէր ճանչնար թմբուկին ձայնը, որ այնչափ անոյշ կուգայ... հեռուէն :

Կը կարդար պարդեւաբաշխութեան, հանդէսներու ատենաբանութիւնները, լսարաններու, հարսնիքներու մէջ արտասանուած ճառերը, եկեղեցիներու բեմէն խօսուած քարոզները, յօդուածները, թղթակցութիւնները, վէպակները եւ ամէնքը, ամէնքն ալ մէկ բերան կը պահանջէին, որ հայ աղջիկը լաւ տանտիկին եւ լաւ մայր ըլլալու պատրաստուի :

Եւ Սերենա կը պատրաստուէր, ինքն էր, որ կ՚եփէր տանը անուշեղէնները, աճէլիճան, սալէպը, ճերմակ կեռասը, ինք կը բանար խմորեղէնները, կէօզլէմէն, սինիմանքըն, կը շինէր տարեկան երշիկը,պուխտը, կը քննէր,կը կարգադրէր հաշիւները, կը կարէր զգեստները, կը խնամէր հիւանդոտ մայրը. եւ այսպէս իր կեանքին քսանըեօթերորդ տարին կը բոլորէր, ու պոլսեցի հիւրերէն դեռ մէկը չէր գար զինքը ամուսնութեան խնդրելու. մինչ իր հայրենակիցներէն ոչ մէկը կ՚ամուսնանար, իր ձեռքը խնդրելէ եւ մերժուելէ առաջ :

Որոշեց ուրեմն, որ ինք երթայ անոնց, քանի որ անոնք կ՚ուշանային, եւ գնաց ուղղակի Գատը Գիւղ, համեստ տուն մը վարձեց Միւհրտար: Ոչ ծառայ տարաւ իրեն հետ, ոչ խոհարար, ոչ ալ սպասուհի մը: Իր նպատակին շուտով հասնելու եւ իր բոլոր բովանդակ տաղանդը ցոյց տալու համար, տանը բոլոր բովանդակ հոգը վրան առաւ :

Դրացիներուն մէջ համակրելի երիտասարդներ տեսաւ, որոնք ամէն ճիգ թափեցին այդ աղջկան մօտենալու, դարպաս ընելու, բայց ոչ ամուսնանալու համար: Սերենա իր խելացի կնոջ սուր դատողութեամբը գործը կռահեց եւ դուռը փակեց անոնց դէմ: Իր հօրը հարստութեան համբաւը լսողներ հեռու տեղերէ վազեցին եկան. բայց տեսնելով այդ անշուք տունը առանց ծառայի, առանց պերճանքի, « հօրմէն բան չէ մնացեր» ըսին ու մէյ մըն ալ տունը ոտք չկոխեցին: Եւ մարդ չհարցուց իրեն, թէ ո՞վ կ՚եփէր կերակուրը, ո՞վ կը դարձնէր տունը: Նոյնիսկ երբ մայրը ուզեց հասկցնել դրացիներուն՝ աղջկանը տանտիկնութիւնը, երեսնին անդին դարձուցին ու ականջ չկախեցին :

Եւ օր մը, խեղճ Սերենա նշմարեց, որ պարապ տեղը իր ձեռքերը աւրեր էր խոհանոցի ամաններ շփելով: Բայց շուտով յուսահատող կին չէր: Իր կամքին մէջ հաստատ՝ ուզեց նոր փորձ մըն ալ ընել: Զգեց գիւղի տունը եւ եկաւ բնակիլ Բերա, այն շքեղ տան մէջ, որուն մութ վարագոյրներուն ետին նստած՝ իր սիրելի Պրուստն կ՚երազէր, թղթատելով կենդանագիրներու եւ նամակներու ծրարը, Փետրուարի ամպոտ իրիկուն մը , մթնշաղ թերասուերին մէջ:

×

Կը մտածէր հիմակ ամբողջ ձմեռը իր վարած կեանքին: Իր ձեռքին մէջ բռնած այդ նամակները, այդ կենդանագիրները մէկիկ մէկիկ աչքին առջեւ կը բերէին բոլոր երիտասարդները եւ ծերունիները (որովհետեւ Պոլսոյ մէջ ծերերն ալ կ՚ամուսնանան) որոնք իր ձեռքը խնդրեր էին Բերա գալէն ի վեր :

ՍԻՊԻԼ

միակողմանի խզումը 1936ի դաշնագրին եւ ամբողջովին կը պահէ իր իրաւունքները, սպասելով միակողմանի խզումը 1936ի դաշնագրին եւ ամ-մը, վերեւ յիշատակուած նոր առաջարկներու հիման վրայ»:

× Եգիպտոսի անգլ. դեսպանը ներկայանալով Ֆարուք Թագաւորին առաջարկած է Սուէզի պաշտպանութեան համար հաւասարութեան գետնի վրայ դաշինք մը կնքել :

« Ֆրանս Սուար » կը տեղեկանայ Լոնտոնէն թէ Մեծն Բրիտանիան որոշած է տեղի չտալ: «Մենք կանք ու կը մնանք» կ'ըսեն պաշտօնական շրջանակները: Միւս կողմէ, եգիպտ. կառավարութիւնը մտադիր չէ բռնի ուժի դիմելու, ան աւելի վճռած է նպաստաւոր դիրքեր ստեղծել իրեն համար, կարենալ բանակցելու Անգլիոյ հետ եւ գոհացում տալու գերագրգռուած ժողովուրդին, որ տնտեսական ահաւոր դժուարութիւններու ենթարկուած է : Արաբական լիկը երէկ հաւաքուած եւ միաձայնութեամբ որոշում տուած էր ուժ տալ եգիպտ-անգլ. դաշնագրին խզման :

Չըրչիլի եղոյթը ճայնասփիւռէն

« ՊԷՏՔ Է ՎԵՐԱԶԻՆՈՒԻՆՔ, ԿԱՐԵՆԱԼ ՎԻՃԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ »

Նախկին վարչապետ Չըրչիլ երէկի իր ճառին մէջ բուռն կերպով պարսաւեց կուսակցական վէճերը, որոնք վտանգի կ'ենթարկեն Միացեալ Թագաւորութեան գոյութիւնը: Յետոյ քննադատեց աշխատաւորական կառավարութիւնը, որ հինգ միլիառի բարձրացուցած է պատերազմ. պիտաճէն, ինչ որ շատ ծանր բեռ մըն է ժողովուրդին համար :

Չըրչիլ համոզուած է թէ՝ եթէ Անգլիան ուժկար ըլլայ, չի կրնար գթութիւն սպասել Ռուսիայէն, մինչ եթէ ուժեղ ըլլայ, թերեւս կրնայ սակարկութեան մտնել անոր հետ, ինչ որ կրնայ աշխարհը ազատագրել զէնքը հարուածող աճաբեկումէն :

Նախկին վարչապետը կը հաւատայ թէ՝ Մ. Նահանգները, արեւմտ. Եւրոպայի յարաճուն գօրութիւնը, մէջն հաշուելով Գերմանիոյ հետ հաշտուած Ֆրանսան, կարծուածէն աւելի կանուխ պիտի հաստատեն ընդհանուր կարգադրութիւն մը, որ պիտի ապահովէ տեւական խաղաղութիւն մը :

« Չեմ կարծեր, կը շարունակէ Չըրչիլ, որ վերազինուելու ենք կռուելու համար: Կը խորհիմ թէ պէտք է վերազինուինք, կարենալ վիճելու համար: Կը յուսամ եւ կը հաւատամ որ այն ատեն հնարաւոր է բանակցութեան մտնել » :

Չըրչիլ կ'ըսէ թէ Ապատանի մէջ կրած իր ձախողութեամբ Անգլիան փորին վրայ ինկած է, « խոշոր տմմարի եւ վախկոտի մը պէս», ինչ որ վնաս կը բերէ արեւմուտքի դաշնակիցներու ամբողջականութեան, բայց ասիկա ճշմարիտ Անգլիոյ մը գործը չէ, այլ միայն ծամածռութիւնը ջղասպառ կառավարութեան մը, որ շուտով դատաստանի պիտի ենթարկուի ազգէն :

Պահպանողական ղեկավարը ի վերջոյ կ'անդրադառնայ Եգիպտոսի վերջին իրադարձութեանց եւ դառնութեամբ կ'աղաղակէ .

« Տանր դժբախտութիւն մը, որ կ'ընկճէ արեւմտեան աշխարհը իր ամբողջութեան մէջ: Եթէ լուրը ճիշդ է, եւ կը թուի թէ ճիշդ է, այս իրողութիւնը աւելի ծանրակշիռ եւ աւելի վիրաւորական է քան Ապատանի հարցը » :

Վարչապետ Էթլի դժգոհութիւն յայտնած է Չըրչիլի դէմ, որ կորսնցուցած է իր ազգային դիմագիծը եւ դարձած կուսակցական ղեկավար; ինք աւելի դժուարութիւններու ենթարկուած է կառավարելու երկիրը, քան թէ նախորդ վարչապետը, պատերազմի շրջանին, խառն դահլիճով :

ԱՆԳԼԵԻՐԱՆԵԱՆ ՎԷՃԸ

Նախագահ Թրումըն փափաք յայտնած է տեսակցիլ Պ. Մոսատեղի հետ, բայց տակաւին ժամադրութիւն չէ որոշուած :

Իրանի կրօնական եւ քաղաք. կուսակցութեան ղեկավար Այաթուլլահ Քաշանի դիմում ըրած է Թէհրանի սովիէտական դեսպանին, որ իր կառավարութիւնը վեթօն դնէ, եթէ անգլեւիրանեան վէճը Ապահովութեան Խորհուրդի սեղանին վրայ բերուի: Կուսակցապետը շնորհակալութիւն յայտնած է Պ. Սատչիքովի Իրանի դատին իր կառավարութեան բերած աջակցութեան համար: Քաշանի կը յուսայ թէ Ազգ. ճակատը պիտի շահի յառաջիկայ երեսփ. ընտրութեանց մէջ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ Ֆրանս. դեսպան Պ. Հանրի Պոնէ պատուոյ լեգէոնի ասպետութեան կարգը շնորհած է շարժանկարի աստղերէն Մարլէն Տիթրիխի :

ՃԱՓՈՆԻ խորհրդարանը պիտի գումարուէր երէկ, վերճաբանութեան ենթարկելու համար Ճափոնի եւ Միացեալ Նահանգներու խաղաղութեան դաշնագրի վաւերացումը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Պիտի նուագէ ջութակար Պ. Պիպէռեան (Վիէնէն): Գեղ. ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ :

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ պատույ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire:

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ): Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ :

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թաւիստ Գարեգինի եւ ընկեր Բենոյի: Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան իրաւասու անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ Ընկերութեան ԼԸ. տարեկան ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ օր, 3 Նոյ. 1951, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Միութեան Նիւ Եորքի Կեդր. գրասենեակին մէջ :

Օրինական մեծամասնութիւն չգոյանալու պարագային, ներկայս պիտի նկատուի իբր երկրորդ հրաւէր ու ըստ այնմ ժողովը պիտի գումարուի 1951 Նոյեմբեր 17 եւ 18ին, Շաբաթ եւ կիրակի օրերը, ժամը 9.30ին, Նիւ Եորքի Օթէլ Սթէթլըրի մէջ: Օրակարգ.— 1) Ընդհ. տեղեկագիր 1950 տարեշրջանի : 2) Ընդհ. հաշուետուութիւն 1950 տարեշրջանի: 3) Ընտրութիւն Կեդր. վարչ. ժողովի վճակաւ դադարեալ անդամներու տեղ: 4) Բարեփոխումներ եւ յաւելումներ հիմնական կանոնագրի: 5) Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ: 6) Ուղերձներ: Ի դիմաց Կեդր. վարչ. ժողովի ատենադպիր Մ. Մ. Յովսէփեան, ատենապետ՝ Ա. Գարակէօզեան :

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625 :

2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք :

3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք :

4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք :

5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Եւրոպայի մէջ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Պարսկաստանում (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք. :

Ալիք բացառիկ թիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պօմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Արաքսի Գափամաճեանէ 500 ֆրանք եւ 1000 ֆրանք Պ. Աշոտէ, ձեռամբ Պ. Ռուբէն Փափազեանի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պօմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, 8 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է «Համազգային Լսարանին» թէյասեղանը որ տեղի պիտի ունենար այս ուրբաթ իրիկուն :

Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան :

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (թաւջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐԴԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն :

Métro Place St. Augustin

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի «Ահարոնեան» վարժարանը ուսուցչութեամբ Պ. Աշոտ Առաքելեանի, կը վերաբացուի յառաջիկայ երկուշաբթի 15 Հոկտեմբերին: Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 10—12 Տիկին Փ. Կօշկակարեանի :

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՇԱՄ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը հերոսամարտի 31րդ տարեդարձը կը տօնէ այս կիրակի: Պատարագ եւ հոգեհանգիստ Վռամշապուհ քհնյ. Ղարիպեանի կողմէ: Կը բանախօսէ հայրենակից Արամ Մուշեան, Վալանսէն: Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր: Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը յարգել 8000 անթաղ նահատակներուն խնկելի յիշատակը :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կռփամարտիկ Յակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի, Հոկտ. 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Մէւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ:

Մանաւոր կ'ըլլէ Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար :

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ ՕՐ. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

Նուագահանդէսը Նոյեմբեր 24ին, ժամը 9ին, Conservatoireի սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԾԱԽՈՒ Է

Քօնֆէքսիոնէրներու եւ դերձակներու համար coupeի մեծ սեղան մը, եւ կարի մեքենայ մը Սինկէր 16K 34:

Դիմել Maison Day, 43 rue de Trévise, Paris (9):

Հեռաձայն Pro. 36-39:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 12 Octobre 1951 Ուրբաթ 12 ՀՈԿՏԵՄ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6583-Նոր շրջան թիւ 1994

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՆՔ ԵՒ ԱՆՈՆՔ

« Մենք »ը՝ մենք ենք. այսինքն՝ հայ ժողովուրդի ազատատենչ տարրերը. ոչ միայն ազատատենչ, այլեւ ազատութեան համար պայքարող տարրերը :

Ընդհանուր բացատրութիւն մը աս, ըսելու համար թէ այս «Մենք»ին մէջ կը մտնեն բոլոր անոնք, որոնք անկախ դատողութիւն ունին. գիտեն մտածել սեփական գլուխով եւ եզրակացութիւն հանել :

« Անո՞նք»ը,— այն տարրերը, որոնք, անհատ թէ խմբակցութիւն, միամիտ յաւակնութիւնը ունին զգուշաւոր, խոհական ըլլալու: Ունին այն երանելի կարծիքը՝ թէ իւրացուցած են հայ ժողովուրդի իմաստութիւնը եւ ատով իսկ կոչուած են քննադատելու, դատապարտելու Մենքի գործերը:

Կասկած չկայ որ հայ կեանքը դիտելու եւ դատելու շատ մը կերպեր կան: Բայց այս շատերուն մէջ երկուքը միայն նշանակութիւն ունին, առաւել կամ նուազ չափով կազմակերպուած : Մէկը՝ ուժին ու բռնութեան դէմ. միւսը ուժին առջեւ գլխահակ. անճար ու խոհական. մէկը պարտադրուած ճակատագրին դէմ, միւսը ճակատագրին հետ, ճակատագրապաշտ ըլլալու աստիճան: Ինչ բացատրութիւն ալ տանք, որ կողմէն ալ մօտենանք, կան այս չերտաւորումները՝ հայ կեանքէն ներս: «Մի հօտ եւ մի հովիւ»ի հէքեաթը տեղ չունի եւ չի կրնար ունենալ: Այս երկուութիւնը եղած է միշտ, շատ հին օրերէն, յատկապէս հինգերորդ դարէն ի վեր եւ կը շարունակուի ձեւ փոխելով, բայց էապէս մնալով նոյնը: Գուցէ պիտի շարունակուի դեռ, մինչեւ որ Հայոց ամբողջական Հայրենիքը ազատագրուի եւ յառնէ, յետադէմ տարրերը ճզմուին, կամ առնուազն՝ սեփական աչքերով տեսնեն դէպքերու ընթացքը եւ պարկեշտօրէն դատեն, այսինքն՝ առանց գիտակցական խեղաթիւրումներու :

Քանի մը գիծ ու քանի մը կէտ բաւական են, հայ կեանքի համայնապատկերը աւելի պարզ ու յստակ դարձնելու համար :

Մեր ժողովուրդին հիմնական, կենսական դատը՝ Հայկ. Ազատագրութիւնն է. Անկախ Հայրենիքի հաստատումը: Հայ ժողովուրդի ինքնամփոփումը իր ազատ հողերուն վրայ եւ ազատ աշխատանքով՝ իր ճակատագրին կերտումը. հին ու ծանօթ բացատրութեամբ մը՝ ինքնորոշումը : Այս դատին համար պայքար մղուեցաւ, գետերով արիւն թափեցաւ, անհուն, մեր ուժերէն վեր զոհողութիւններ եղան: Դարերով Հայը դուրս չեկաւ արիւնոտ ճամբաներէն, որոնք կը խաչաձեւեն դեռ մեր պատմութիւնը, հին նոր:

Հաւատքի մարդիկ, դառն ու դաժան իրականութեան հետ անհաշտ մարդիկ՝ ճամբայ ելան. պայքարեցան. զոհեցին ու զոհուեցան, մեռցուցին ու մեռան եւ երջանիկ օր մըն ալ, անհուն դժբախտութենէ ետք, հայրենիք մը կերտեցին : Ազատ ու անկախ փոքրիկ հայրենիք մը՝ հայրենի հողերուն մէկ բեկորին վրայ :

Այս ստեղծագործութիւնը հաւատքի մարդոց գործն էր: «Մենք» կոչուողներն էին, գիւղացի, քաղաքացի, առեւտր., հոգեւոր., մտաւորական — խայտաբղէտ տարրեր, որոնք սակայն ունէին գաղափարական ու հոգեկան ներդաշնակութիւն մը, հայրենիքի գաղափարին ու ազատութեան պայքարին մէջ: Անոնք, անխտիր, ուխտեալներու նման, մեր պատմութեան ամէնէն մռայլ օրերուն, յանդգնութիւնը ունեցեր էին կռուելու, հայրենիքի քարերուն կառչելու. անօթի ու ծարաւ, մերկ ու բոպիկ՝ զէնք վերցնելու եւ մարտնչելու, մեր դարաւոր թշնամիներուն պարտադրելով Հայուն անկախ ապրելու իրաւունքը :

Ի՞նչ դեր բռնեցին ուրիշները: Այն Հայերը՝ որոնք պայքարի կրակներէն դուրս էին — հանդիսականներ. պատուհաններէն նայող մարդիկ: Ինչ ըրին եւ ինչ զոհեցին: Իրենք թող ըսեն : Բանց պարտք համարեցին քննադատելու. իբրեւ գործ ու գաղափարական՝ պայքարեցան փոքրիկ, նորածին Հայաստանի դէմ: Ուրացան՝ զայն այն աստիճան որ հայրենիքի ու ազատութեան նուաճումը տուին թշնամիին. կուտան այսօր իսկ՝ Թուրքին, օտարին, Վրացիին ու Ազրպէճանցիին, դիպուածին ու պատահարին: Այս բոլորին. բայց ոչ Հայուն:

ԽՄԲ. ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Օրուան տագնապը, մղձաւանջն է դարձած ամբողջ մարդկութեան, որ իր զանազան եւ զարմանազան ելեւէջներով ափ ի բերան կը թողու բոլորս :

Աղքատ երեւակայութիւններու գործ չէր նախատեսել բրիտանական հզօր պետութեան զգուշաւոր եւ համբերատար դիրքը դարաւոր Իրանի սպառնալիքներուն առջեւ ...

Որո՞ւն մտքէն կ՚անցնէր թէ առտու մը գլխիկոր կարաւան պիտի կազմեն աշխարհի մեծագոյն կայսրութեան հպատակները:

Եւ տակաւին ըսել թէ բան մը փոխուած չէ հարիւր տարիէ ի վեր :

Նոյն միջազգային կացութեան մէկ ուրիշ խաղը չէ՞ սա Քորէայի եւ Հնդկաչինի կռիւները, որոնք երիտասարդ կեանքեր կը խլեն անվերջ :

Հապա հիւլէականը, զոր խրտուիլակի նման, մէկը միւսին ցոյց կուտայ, իրար վախցնելու համար, ինչպէս կ՚ընէ երկրագործը իր արտէն թռչունները փախցնելու համար :

Եւ տակաւին այն մենամարտը զոր կը կատարեն երկու գերման վարչապետներ, կարմիր սահմանագլուխը էլպայէն Հռենոս չփոխադրելու համար :

Օր մը արդեօք իր իմաստը պիտի կորսնցնէ՞ այդ բառը:

Ինչ երանելի պիտի ըլլար այդ օրը :Ամէն մարդ երբ իր գործին միայն պիտի խառնուի, եւ «կացութիւնը» պիտի բաժնուի «միջազգային»էն, պիտի դառնայ պարզապէս ազգային, այսինքն շատ աւելի դիւրութեամբ լուծելի: Չէ՞ որ շատ աւելի դիւրին է կարգադրել սեփական տան գործը:

Ալ մնաք բարով դիւանագիտութիւն, սպառազինութիւն, դաշնագիրներ, խմբակցութիւններ եւ թերեւս պատերազմներ ...

Երա՜զ, պիտի ըսեն յոռետեսներ: Ամէնէն տեւականն է «միջազգային կացութիւնը », յաւիտենակա՜ն — իր թնճուկներով :

Թերեւս մտածէք, — « Մերինը » ազգային էր չա՞տ կրցանք մէջէն ելլել :

ՍՕՍԻ

ՀԱՆԳԻՍՏ

Գերաշնորհ Տէր Արտաւազդ Ս. Արք. ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆԻ Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց :

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ վարչութիւնը, Հոգաբարձութիւնը, քահանայից դասը, պաշտօնէութիւնը եւ ամբողջ հայ համայնքը սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն անակնկալ վախճանումը,

ՏԷՐ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Ս. ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆԻ

որ կարճատեւ հիւանդութենէ յետոյ հանգուցեալ է ի Տէր 27 Սեպտեմբերին :

Այս Կիրակի, ժամը 10ին պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի դագաղի օծման Ս. արարողութիւնը, նախագահութեամբ Գեր. Տէր Խադ արք. Աջապահեանի :

Բշ. 15 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին պիտի կատարուի յուղարկաւորութեան արարողութիւնը եւ թաղումը :

Մարմինը պիտի ամփոփուի Փէռ Լաշէզի եկեղեցւոյս դամբարանին մէջ :

Փարիզի Հայ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը այսօր ստացած է Անթիլիասէն հետեւեալ հեռագիրը :

« ԽԱԴ Արք. Աջապահեան պիտի ժամանէ Օրլիի օդակայանը ուրբաթ առաւօտ ժամը 7ին, «Էռ Ֆրանս»ով: Խորէն եպիսկոպոս

ՔՈՐԷԱՅԻ ճակտին երկու ծայրագոյն կէտերուն վրայ գիրկընդխառն կռիւներ մղուած են : Չինացիք զրկուած են արեւել. ճակատ, պաշարելու համար դաշնակից ուժերը, որոնք յառաջդիմած են 25 քիլմ., 25 Օգոստոսէն ի վեր: Այդ օրէն կարմիրները կորսնցուցած են 80.000 հոգի եւ դաշնակիցները շահած են 600 քառ. քիլմ.: Միւս կողմէ, միացեալ ուժերու պատգամաւոր դնդ. Միւրէյ գացած է Քայէզոնի չէզոք գօտիին եզերքը, չփման մէջ մտնելու համար Չինեւքորէական պատգամաւորներուն հետ :

Անգլեւեգիպտական տագնապը

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Երէկ հաղորդած էինք թէ Լոնտոն վճռականօրէն մերժած է ընդունիլ անգլեւեգիպ. դաշնագրին խզումը եւ միջոցներ ձեռք առած է պահպանելու իր ռազմագիտական կէտերը, Սուէզի Ջրանցքին շուրջ: Ուաշինկթընի եգիպ. դեսպանը Կչ. որ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տին Էչիսընի հետ, յետոյ ընդունեց լրագրողները եւ անոնց հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.—

« Մեր որոշումը ոչ մէկ կերպով կը նշանակէ որ Եգիպտոս կ՚ուզէ բաժնուիլ Արեւմուտքի իր դաշնակիցներէն: Եգիպտոս տրամադիր է լայնօրէն գործակցիլ, եթէ իր ազգ. պահանջներուն գոհացում տրուի, ու իրեն հետ վարուին Անգլիոյ հետ հաւասար դետնի վրայ: Եգիպտոս պատրաստ է քննութեան ենթարկել Ատլանտեանի դաշնագրին, վերաբերեալ ամէն կարգի առաջարկ, Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան կազմակերպման նկատումով, պայմանաւ որ տեղի ապրիլք ձեռնայ բրիտանական զօրախումբերուն Սուէզի Ջրանցքէն հեռանալուն »:

Ռէօյթէր կը հաղորդէ թէ Եգիպտոսի անգլ. դեսպան Սըր Ռալֆ Սթեվընսըն քանի մը օրուան համար յետաձգած է նոր առաջարկներուն յանձնումը ու պիտի սպասէ Ֆորին Օֆիսի հրահանգներուն :

Ուրախութեան առաջին պոռթկումներէն վերջ, ցոյցերը աւերներ կը գործեն Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Ինչպէս նախապէս, ուսանողներն են որ գլուխ անցած են շարժման եւ կ՚առաջնորդեն մոլեռանդ ամբոխը: Շէրիֆ փաշա փողոցին մէջ, ցուցարարները տապալած են «Քօքա Քօլա»յի եւ «Փեփսի Քօլա»ի երեք բեռնակառքեր ու կուլ տըւած շիշերուն պարունակութիւնը ..., Անոնք խորտակած են նաեւ բազմաթիւ վաճառատուներու ապակիները, աւերած «Թոմսըն»ի եւ Աւետարանչական Ընկերութեան կեդրոնի գրասենեակները, «Եգիպտոս՝ Եգիպտացիներուն» աղաղակելէն: Մասնաւորապէս Ֆրանս. «Հեղուկ օդ»ի գործարանն է որ մեծ վնասներու ենթարկուած է, ցուցարարները փողոց նետած են ընկերութեան թղթածրարները եւ դրամեքենաները : Դրամարկղը բանալու ձեռնարկը ձախողած է, բայց հրդեհի սկզբնաւորութիւն մը տեղի ունեցած է հաստատութեան մէջ: Ֆրանս. դեսպանը բողոքած է:

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

ՊՈԼԻՍԸ ԴՈՒՐՍ ԿԸ ԹՈՂՈՒՆ

Եգիպտոսի տագնապը ծանր դժուարութիւններու մատնած է Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան գործը, մանաւանդ որ ընտրական պայքարի առթիւ Չըրչիլ անողոք քննադատութիւններու կ՚ենթարկէ աշխատաւորական կուսակցութեան թոյլ քաղաքականութիւնը: Նախկին վարչապետը կրկին անդրադարձած է ասկէ առաջ կատարած իր յայտարարութիւններուն, որոնց համաձայն Անգլիան անկարող է մինակը տանելու Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծանր բեռը եւ Սուէզի Ջրանցքին հարցը կարելի է միայն լուծել Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի աջակցութեամբ: Պահպանողական ղեկավարի ի վերջոյ աղաղակած է.— «Աշխատաւորական կառավարութեան իշխանութեան գլուխ մնալը, մինչեւ իսկ եթէ աւելի կամ պակաս չափով գունաւորուած ըլլայ «Պեվինիզմ»ով, սահմանուած է քանդելու անգլեւամերիկ. միութիւնը, մինակ պիտի թողու Մեծն Բրիտանիան «առաջին գծին վրայ», ու զօրեղապէս վտանգի պիտի ենթարկէ երրորդ պատերազմէ մը խուսափելու ամէն յոյս » :

Աշխատաւորները իրենց կարգին կ՚ամբաստանեն պահպանողականները, որ իրենց ելոյթներով յարատեւօրէն կ՚աղարտեն երկրին անունը», ու այս կերպով կը քաջալերեն Մեծն Բրիտանիոյ հակառակորդներուն յանդգնութիւնները :

Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մարզին մէջ, Պոլիսը դուրս ձգած են ռազմագիտական սահմանագիծէն, Թուրքերը իրար անցած են նորէն ու մեծաձայն կը պահանջեն որ նախկին մայրաքաղաքն ալ ներմուծուի զինուորական գօտիին մէջ: Անոնք կը պնդեն որ Պոլիսը ռազմագիտ. էական կէտ մըն է, ուստի կարելի չէ զայն դուրս ձգել եւ նկատի առնել միայն Անատոլուի ցամաքամասը :

« Լը Մոնտ » կը գրէ թէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան գործը հաւասարապէս կը պատկանի Ամերիկացիներուն, Ֆրանսացիներուն եւ Թուրքերուն, բայց Սուտանի հարցը միմիայն Անգլիացիներուն կը վերաբերի: Անոնք կը վախնան որ Նահաս փաշա չելլէ երկու խնդիրներն ալ իրար միացնէ ու Եգիպտոս մերժէ ամէն գործակցութիւն, քանի իրեն գոհացում չի տրուիր Սուտանի հարցին մէջ: Պահպանողականները եւ աշխատաւորականները գոնէ մէկ մարզի մէջ համաձայն են իրարու հետ.— Սուտան ինքն իսկ պէտք է ազատօրէն որոշէ իր ապագան: Լոնտոնի մէջ Եգիպտոսի բոլոր որոշումները պզատոն. կը համա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄԵԾ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Ա.

Ճէյմս Ճերարտ, որ լուսաւոր հետք մը կը ձգէ Միացեալ Նահանգաց պատմութեան մէջ, իբրեւ քաղաքական դէմք ու հանրային գործիչ, մեծ բարեկամ մըն էր Հայերուն։

Իր գործունէութեամբ, ան փառաւոր էջ մը կը գրաւէ Հայոց Նորագոյն պատմութեան ամէնէն ալեկոծ օրերուն արձանագրութեանց մէջ։ Ճէյմս Ճերարտ սովորական առումով հայասէր մը չէր, ինչպէս մարդասէր մը չէր, հասարակ իմաստով։ Հայկական ջարդերը, դժբախտութիւնները չէին միայն, որ այս մեծ Ամերիկացին մօտեցուցած էր հայ ժողովուրդին։ Միայն զգացումը չէր որ առաջնորդած էր զինք, այլեւ իր միտքն ու դատողութիւնը։ Ճանչցած էր հայ ժողովուրդը ոչ միայն իր անասելի տառապանքներուն մէջ, այլեւ իր բացառիկ ընդունակութիւններուն մէջ։ Ճանչցած էր անոր արժէքները, հին ու նոր, անոր ստեղծագործ հանճարը, փառաւոր պատմութիւնը, հերոսական ու ազատագրական պայքարները։ Ճանչցած էր այս հինաւուրց ժողովուրդին արդար դատը, անոր եղած անպատմելի անիրաւութիւնները, եւ իր նկարագրին յատուկ արիութեամբ, բարձրագոչ բողոք բարձրացուցած էր եւ արդարութիւն պահանջած։

Հայու մը չափ եւ շատ մը Հայերէ աւելի ծանօթ էր Հայոց պատմութեան եւ մանաւանդ Հայկ. Դատին ու Հայոց հին ու նոր թշնամիներուն գործած վայրագութեանց, անիրաւութեանց եւ անմարդկային արարքներուն։ Հաւատք ունէր հայութեան հանդէպ, եւ այս պատճառով ալ Արդարութիւն պահանջած էր միջազգային բարձրագոյն ատեաններէն եւ իր մեծ Երկրին գերագոյն ժողովներէն։ Իր գործունէութիւնը, իր դիմումները, իր կոչերն ու յօդուածները կը վկայեն գաղափարապաշտ մարդու իր հարուստ խառնուածքին մասին. մեծ հոգիի մը գոյութեանը իր մօտ, որ կը հաւատայ Արդարութեան եւ ունի կորովը պայքարելու անոր յաղթանակին համար։ Այս իմաստով, քիչերէն մէկն էր ինք հայ ժողովուրդի բարեկամներուն մէջ, որոնք պայքարած են հայութեան ու իր հայրենիքին համար, քաղաքական գետնի վրայ։

Իր գործունէութիւնը կը սկսի 1918էն, հետզհետէ աւելի ընդլայնուելով։ Կը փառաւորուի այդ գործունէութիւնը եւ հեղինակութիւն կը դառնայ անով որ, Ճէյմս Ճերարտ հաւաքական կը դարձնէ զայն, կազմելով «Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէն», որուն անդամակցութեան կը հրաւիրէ ականաւոր ամերիկացի դէմքեր, քաղաքական ու պետական անձնաւորութիւններ, Ծերակուտականներ, Քանկրէսմէններ եւ այլ գործիչներ, ինչպէս Ճըսթիս Հիւզ, Էլիըն Փարքըր, Էլայըւ Րութ, Հէնրի Քէպըթ Լաճ, Ճան Շարփ Ուիլեմզ, Զարլս Էլիըթ, Րաբբի Ուայզ, Ուիլեմ Մանինկ, Ծերակուտական Ուիլ. Քինկ եւ շատ ուրիշներ։

Կը բաւէ թղթատել այդ ահաւոր թուականներուն հայ ժողովուրդի եւ զայն շրջապատող քաղաքական դէպքերուն պատմութիւնը, ըմբռնելու համար թէ ի՞նչ ըրած է Հայաստանի Անկախութեան Կոմիտէն, որուն նախագահն էր Ճերարտ եւ միանգամայն ջիղն ու հոգին։ Հայաստան, ինչպէս ինքն իսկ կը պատմէ, ահաւոր դէպքերու թատերավայրն էր եղած։ 1919ի ձմեռը, 150.000 Հայեր սովին ու համաճարակին զոհ դարձած էին եւ ամբողջ ժողովուրդը կը գտնուէր բնաջինջ ըլլալու սպառնալիքին տակ։ Այս Կոմիտէն էր որ, Ճերարտի ղեկավարութեամբ, նախագահ Ուիլսընի դիմեց օգնութեան հասնելու։ Նախագահին հրահանգով, Հուվըրի վարչութիւնը 12 միլիոն տոլարի սննդեղէն, դեղ ու զգեստ ղրկեց, աջակցելով այսպէս Նիըր Իսթ Րիլիֆի օգնութեան գործին։ Զենք յիշեր հետագային եղած բազմապիսի օժանդակութիւնները, որոնք կը մնան անմոռանալի։ Բայց ինչ որ կը բարձրացնէ իր եւ իր գլխաւորած կոմիտէին օժանդակութիւնը, Հայկ. Դատին տրուած պաշտպանութիւնն է։

Հոյակապ պաշտպանողական մըն է իր պատասխանը՝ Զիչերինի, 1923ին, Լօզանի անարգ դաշնագրի օրերուն։ Զիչերին, Սովետ արտաքին գործավարը, այդ օրերուն ճառ մը խօսեր էր, դատապարտելով «կապիտալիստ» երկիրները, մասնաւորաբար Միացեալ Նահանգները, որոնք որպէս թէ «չարաշուք դրդապատճառներ» ունէին եղեր Հայերու եւ Հայկ. Դատի վերաբերմամբ։ Զիչերին ըսեր է նոյնիսկ, թէ կարգ մը Ամերիկացիներ Լօզանի մէջ 30 միլիոն տոլար խոստացեր են հայկ. պետութեան մը կազմութեան համար, անշուշտ Մերձ. Արեւելքի մէջ ոստնատախտակ մը հաստատելու համար, ի նպաստ անգլօսաքսոն երկիրներու...

Հերքելով այս սուտը, Ճերարտ վեր կ՚առնէ փաստալից կերպով, բոլշեւիկներու սադրանքներն ու դաւերը՝ հայ ժողովուրդին հանդէպ, եւ հաւատքով ու համոզումով կը շեշտէ հայ ժողովուրդին իրաւունքը՝ ազատ ու անկախ հայրենիք ունենալու։ Շատ մը փաստերու կարգին, կը յիշէ ան գերման հռչակաւոր զօրավար՝ Լուտենտորֆի այն պատմական վկայութիւնը՝ թէ գերման բանակին քայքայման գլխաւոր պատճառներէն մէկը՝ քարիւղի պակասն էր։ Թուրքերը դէպի Պաքու կ՚երթային այդ նպատակով, քարիւղի հորերը գրաւելու։ Այդ յառաջխաղացման արգելք եղան Հայերը, Պաքուի հերոսական ինքնապաշտպանութեամբ։ Յիշելով այս պատմական հերոսամարտը, Ճերարտ հպարտութեամբ եւ հրճուանքով կը յայտարարէ, թէ «մենք եւ դաշնակիցները, ասոր համար, անհուն երախտագիտութեան պարտք ունինք Հայերու հանդէպ»։ Շուրջ վեց ամիս կռուեցան Հայերը, Պաքուի գրաւումը ուշացնելով եւ ինչպէս իր կարգին կը վկայէ Լորտ Րոպըրթ Սէսիլ, անոնք այս կերպով պաշտպանեցին բրիտանական բանակին կողը՝ Միջագետքի մէջ։

Հայերը, հետեւաբար, պէտք չունէին սակարկութեան մտնելու ուրիշ ժողովուրդներու հետ, քանի որ իրենց կատարած այս մեծ ծառայութիւններով, արժանի էին, իրաւունք ունէին անկախութեան։

Հայ մը աւելի լաւ պիտի չպաշտպանէր հայ ժողովուրդի ազատութեան դատը։

Աւելին սակայն։

ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

4.— ՀԱՅԵՐԸ ԲԱԼՈՒԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Երթեւեկի դժուարութիւնները արգելք հանդիսացան Բալու երթալու։ Բայց, իմ առած ստոյգ տեղեկութիւններուս համաձայն, միայն մէկ հայ ընտանիք կ՚ապրի Բալուի մէջ, ան ալ իսլամացած։ Իսկ շրջաններուն մէջ 8 հայ ընտանիքներ կան, բոլորն ալ իսլամացած։

Վերջերս Բալուէն Խարբերդ եկած Թուրք մը կը պատմէր, թէ զինուորական խիստ հսկողութեան տակ է Բալուն։ Քաղաքը իր հին վիճակին մէջ է եւ որեւէ փոփոխութիւն չէ կրած։

Ինը օր վերջ Խարբերդը ձգեցի եւ շոգեկառք առնելով ուղղուեցայ Հաւուկ գիւղը։ Ճամբան տեսայ Խապուսին գիւղը, որ ժամանակին 500 տուննոց հայկական աւան մըն էր։ Հիմա դարձած է աւերակ։ Եկեղեցին քանդուած է Հայու հետքն այ չէ մնացած։ Հաւուկ գիւղէն մէկ մէկ ժամ վերջ հասայ Նաճարան հայկական գիւղը։ Միայն մէկ ընտանիք տեսայ այս գիւղին մէջ, ան ալ իսլամացած։ Անկէ ալ ձիով ուղղուեցայ Աննաթօ գիւղը, ուր գտայ մեր հայրենակիցներէն Գրիգոր Մզըրեանը։

Գրիգոր դժբախտ կեանք մը ունի։ Շատոնց իսլամացած է եւ երկրորդ անգամ ըլլալով ամուսնացած քիւրտ կնոջ մը հետ։ Առաջին հայ կնոջմէն ունեցած է 5 մանչ եւ մէկ աղջիկ, իսկ քիւրտ կընոջմէն 2 մանչ։ Քիւրտ կինը հիւանդանալով մեռած է տարի մը առաջ, իսկ հայ կինը ողջ է։ Ընտանեկան վիճակը շատ ցաւալի է, մէկմասը քիւրտերէն կը խօսի, միւս մասը Թրքերէն։ Ի հարկէ հայերէն գիտցող կամ խօսող չկայ։ Զաւակներէն ոմանք նոյնիսկ չեն գիտեր, թէ իրենց ծնողքը Հայ է։ Տնտեսական վիճակը շատ լաւ է։ Ունի ընդարձակ արտեր, ոչխարներ, այծեր եւ պարտէզներ։ Աննաթօ հիմա 50 տուննոց գիւղ մըն է։ Բոլորն ալ քիւրտ։ Գրիգոր բոլորին համակրանքը կը վայելէ։

Գիշեր մը մնալէ վերջ Նաճարան, տխրութեամբ եւ ցաւով բաժնուեցայ հայրենակիցէս։ Երկուքս ալ լացինք։

Զի նստայ եւ 2 ժամ վերջ հասայ ծննդավայրս՝ Պաղին, ուրկէ բաժնուած էի 42 տարի առաջ եւ որուն կարօտով կը տառապէի երկար տարիներէ ի վեր։ Շարունակ կ՚երազէի մեր հայրենի տունը, անոր ականակիտ եւ ջինջ աղբիւրը, հանդիպակաց կանաչազարդ բլուրը, մեր պարտէզի թթենին եւ ընկուզենին, վերջապէս մանկութեանս երազ օրերը, ծնողքս եւ եղբայրներս։

165 տուննոց զուտ հայկական գիւղ մըն էր ծննդավայրս՝ Պաղին, դպրոց ունէր, քահանայ ու թաղական ունէր։

Ախ, հիմա աւերակ դարձած է։ 42 տարի առաջ Օգոստոս 3ին բաժնուած էի անկէ. 42 տարի վերջ Օգոստոս 3ին ոտք կը կոխէի կրկին անոր աւերակներուն վրայ...։ Քանի մը քիւրտ պէյերու տրուած է Պաղին։ Անոնք կը ցանեն, կը հնձեն ու կ՚ուտեն։ Եւ իրենց փոխանորդը իսլամացած Հայ մըն է, Պաղինի միակ հայ բնակիչը։

Աչքերս արցունքով լեցուն՝ աւերակներու մէջէն առաջ կը շարժէի դէպի հայրենի երդիքս... Քանդուած սպառեր, փլատակներու տակ թաղուած յիշատակներ։ Կանգուն եւ կենդանի կը մնայ միայն մեր թթենին, որ, կարծես յուսահատ՝ երկար սպասումէն, ինքն ալ որոշած է աւերակ դառնալ։ Ինչ բախտ, սակայն... իր քաղցրահամ պտուղէն, որ այնքան տարիներ առատութեամբ արիւն եւ աւիշ տուած էր իմ մանուկ հասակիս, պահած էր քանի մը հատ։ Ժողվեցի եւ կերայ, այնքան համեղ եւ հիւթալից էր։

Յետոյ գացի մեր գիւղին ակը, ձեռքս ու երեսս լուացի եւ անյագօրէն խմեցի։ Զէի կրնար զսպել արցունքս, որքան թանկագին յիշատակներ կը պատկերանային աչքերուս առջեւ։ Մօտ ժամ մը նստայ հոն եւ լեցուցի շիշ մը ջուր, զոր հետս Ամերիկա պիտի տանիմ։ Սեւեռաբիր դիտեցի դիմացի լերան կատարը գետեղուած խոշոր կլոր քարը, որ քահանայի արձանի մը կը նմանէր։ Ժամանակին այդ քարը մեր գիւղացիներուն ժամացոյցն էր։ Անոր շուքէն կը ահսկնային օրուան ժամերը։ Երբ շուքը կըս կլոր ըլլար, գիւղացիները գիտէին, թէ ժամը 12 է։ Արդարեւ, տեսայ որ շուքը լման կլոր գունդի մը պէս նետուած է։ Իսկոյն հանեցի ժամացոյցս, ճիշդ 12 էր։

Նորէն սկսայ պտըտիլ գիւղը։ Ուզեցի նաեւ ափ մը հող տանիլ հետս Ամերիկա։ Մտայ գերեզմանատուն, որուն քարերն անգամ փոխադրուած կամ կորած էին։ Ի զուր փնտռեցի մեծ հօրս՝ Մարտիրոս վարդապետ Վասիլեանի տապանաքարը։ Զարդագործներ անհետացուցած էին նաեւ այդ քարը։ Մեր մեռելներու մասունքներէն ափ մը հող լեցուցի թաշկինակիս մէջ եւ հրաժեշտ տուի նախնիքներուս գերեզմաններուն։ Ակնարկ մըն ալ նետելով ծննդավայրիս համայնապատկերին վրայ, չափազանց յուզուած ու յուսաբեկ, ճամբայ ինկայ. թանկագին մասունքի պէս պահելով քովս շիշ մը ջուրը եւ ափ մը հողը...։

Անցայ Սրին գիւղը, բոլորովին թափուր եւ աւերակ։ Քիւրտ պէյեր սեփականացուցած են այս գիւղն ալ. իրենց հաշուոյն կը ցանեն եւ կը հնձեն։ Նոյն վիճակին մէջ գտայ նաեւ Տոլըդ գիւղը, որ նմանապէս հայկական գիւղ մըն էր ժամանակին։

Յետոյ գացի եղբօրս բնակած գիւղը՝ Արկնի, 800 տուննոց կեդրոն մը, որուն միակ հայ բնակիչը եղբայրս է, իսլամացած, եւ կը կոչուի Խրտըր Նուրալ, ունի 2 մանչ եւ մէկ աղջիկ։

Շաբաթ մը մնացի եղբօրս քով։ Երանի կարդացի եղբօրս, որ մանկութեան յիշատակ չունէր, չէր ճանչցած հայր մայր եւ չէր յիշեր մեր ծննդավայրի հին օրերը։ Թողուցի եղբայրս իր վիճակին մէջ եւ վերադարձայ Հալէպ այն ճամբով, որով գացած էի մինչեւ Արկնի։

Հիմա կը մեկնիմ երկրորդ հայրենիքս՝ Ամերիկա, ինձ հետ տանելով շիշ մը ջուր մեր հայրենի ակէն եւ ափ մը հող պապերուս մասունքներէն։

(Վերջ)

ՀԱՄԲ. ՎԱՍԻԼԵԱՆ

Գրական երեկոյ մը Մարսէյլի մէջ

« Ո՛հ, այն ատեն ես կը մեռնիմ »

Պոմոնի գրասէր հասարակութիւնը սկսած է հետաքրքրուիլ գրական դասախօսութիւններով։ «Տատրագոմի Հարսը»ին գրական դատէն յետոյ, Պետրոս Դուրեանի ծննդեան հարիւրամեակի, նըւիրուած դասախօսութիւնը նոյնպէս, ունկնդրուեցաւ երկիւղածութեամբ ե հաճոյքով։

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան Ենթակոմիտէն գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր կազմակերպելու 29 Սեպտեմբ.ին այս յարգանքիերեկոն, Պոմոնի դպրոցասրահին մէջ, իբրեւ բանախօս հրաւիրելով ընկ. Հ. Բալուեանը։ Ընտրեալ բազմութիւն մը փութացած էր լսելու իր մեծ բանաստեղծի մասին։

Նախագահ Պ. Կ. Փոլատեան բացուած յայտարարեց դասախօսութիւնը, եւ ըսաւ «Պիտի ուզէի խօսիլ Դուրեանի մասին, բայց գիտեմ որ մեր յարգելի դասախօսը զայն պիտի ներկայացնէ մեզ, արժանաւորապէս։ Ես զայն կը նմանցնեմ ճառաքայթող ադամանդի մը։ Գալով բարեկամիս Պ. Բալուեանի, ան արդէն ծանօթ է մեր գաղութին, իր շարք մը դասախօսութիւններովը բազմիցս անգամ։ Ուստի խօսքը իրենն է։

Ընկեր դասախօսը շատ գեղեցիկ եւ զգայուն կերպով տուաւ դիմագիծը «Սկիւտարի Սոխակը»։ Այնպէս մը դասաւորած էր ան իր դասախօսութիւնը, որ բանաստեղծին գոհար կտորները վերլուծած ատեն կը հրաւիրէր արտասանողները բեմ։ Ուրեմն դասախօսութեան հետ ընդելուզուած լսեցինք Վ. Տէր Վարդանեանէ «Տրտունջք»ը, Տիկին Ա. Բալուեանէ «Լճակ»ը, «Իմ Մահը», Ս. Սերժէ «Ի՞նչ կ՚ըսեն» որոնք խոր տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներուն վրայ։ Ընկեր Բալուեան հմտութեամբ խորացաւ իր նիւթին մէջ եւ վաղամեռ բանաստեղծը անուանեց «Հեծեծանքի երգիչ»ը։

Դուրեանի գրականութեան ծանօթները, ինչպէս բոլոր ներկաները, պահ մը վերապրեցան

ՏՈՄՍԵՐ

Գրաշարն ալ սխալ բողոքել

« Հայրենիք »ի տպարանը ունի հինգ առաջնակարգ գրաշարներ, որոնց ճկուն մատները օրն ի բուն կը դաշնակեն մեքենային կոճակներուն վրայ՝ յաղագս լուսաւորութեան ազգիս Հայոց: Ոչ միայն վարպետ են իրենց արհեստին մէջ, այլեւ ուշիմ: Հայերէնի մէջ, կրնան մրցիլ շատ մը գրոց-բրոցներու հետ եւ յաճախ իրենք են որ կը նշմարեն խմբագրին ուշադրութենէն վրիպած սխալ մը:

Իրենցմէ մէկը, նամակ մը գրած է այս տողերը ստորագրողին՝ ներկայացնելու համար հետեւեալ գանգատները.—

— Կը խնդրե՛մ, կ'աղաչե՛մ, կը պաղատի՛մ, օգնութեան հասէք ... պիտի խենթենամ ... Երեսուն տարի է գիր կը շարեմ ... Երեսուն տարի է ձեռագիր կը կարդամ, բայց տակաւին չեմ հասկըցած թէ ինչու այս ազգը քանի մը տեսակ ուղղագրութիւն ունի ... Մէկը կ՚ըգրէ բացօդեայ, ուրիշ մը բացօթեայ, մէկը կ'ըսէ ճիշդ, միւսը կ'ըսէ ճիշտ... Գրագէտին համար «երբեք»ը ճիշդ է, ոչ-գրագէտը — խմատճի — կը գրէ երբէք... Թղթակիցը կ'ըսէ «տարէց», խմբագիրը կը փոխէ «տարեց»ի... վերէն վար կը գրկեն «կը ստանայ, կը սկսի, կը ստանձնէ»... վարէն մէկը կը պոռայ՝ «կ՚ստանայ, կ՚սկսի, կ՚ստանձնէ ... Վարժապետին « սպանել»ը, խմբագիրը կը վերածէ «սպաննել»ի ... Պարոն այսինչը կը գրէ «վտանգին դիմագրաւեց», «վիճակը հանդուրժեց», հայերէն գիտցողը կը սրբագրէ «վտանգը դիմագրաւեց»ի, «վիճակին հանդուրժեց»ի... Օտար բառերուն մէջն ալ «պատերազմ» կայ — Սթալին — Ստալին, բրոբականտ — փրոփականտ, Բարիզ — Փարիզ, Փիրէա — Պիրէոն, ֆաշիսթական — ֆաշական ... որ մէկը յիշեմ ... եղբայր, այս գրոց-բրոցները մեզի պիտի խենթեցնեն ... ալ այնքան համը փախցուցիք որ Սուրբ Մեսրոպը գերեզմանէն պիտի ելլէ եւ ձեր երեսին պոռայ.— « Ձեզիպէսներուն համար 36 գիրը շատ է, 16ն ալ կը բաւէ ... Եղբայր, քով քովի եկէք, ժողով մը ըրէք, իրարու խօսք հասկցէք, չէ՞ք կրնար ...

Պատասխան.

— Չենք կրնար, սիրելի Պ. գրաշար ... մարդ չըլլար այն ազգը որուն խմբագիրները կը գրեն — «դիմադրութիւնը կարծրացաւ», «զօրավարը տուն եկաւ» ... Ուղածիդ չափ բողոքէ, օգուտ չունի ...

Ուղղագրական վրիպումներու վրայ կարելի է երբեմն աչք գոցել: Բայց ինչպէ՞ս կը սպասէք որ մեր լեզուին հարազատութիւնը անեղծ մնայ, երբ դրացի պաշտօնաթերթը կը գրէ.

— Դաշնակցային ծախսումին մէջ ...

— Գաղտնապէս էթլի ամերիկացիներու կողմէ չինուած ...

— Թշնամի ծովեզերեայ սարքաւորումներուն դէմ ...

— Յոյն բալիթիքսին զօրաւոր ուժ մը կը բերէ բարեկարգութեանը համար ...

Յաջորդը՝ իսկական գոհար մը.

— ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ ՋՈՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ..

Եթէ հայ խմբագիրը — կամ գրագէտը — պիտի չգուրգուրայ մեր ամէնէն վաւերական հարըստութեան վրայ, ո՞վ պիտի ստանձնէ այդ դերը — նպարավաճա՞ռը, կօշկակա՞րը, խոհարա՞րը ...

Տասը տարի եւս ու կը տեսնէք թէ ինչ մնացած է մեր «Ոսկեդնիկ»էն՝ Ամերիկայի մէջ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԷՆՏՐՊԸՐԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Լոնտոնէն կը գրեն «Յառաջ»ի, — Այսօր 7 Հոկտեմբեր, կիրակի առաւօտ Լոնտոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր Ս. պատարագ տեղի ունեցաւ Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի յիշատակին համար: Կիւլպէնկեան եկեղեցիին խնամատարութիւնը, որուն ատենապետն է Պ. Յակոբեան, գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր հրաւիրելու Քէնտրպըրիի արքեպիսկոպոսը: Մեծանուն հիւրը իր չքախումբով պատասխանած էր հրաւէրին:

597 Թուականին առաջին Անգլիքան եկեղեցիին պետը եղած է St. Augustin, այդ օրէն մինչեւ այսօր, 1400 տարիէ ի վեր ոչ մէկ Քէնտրպըրի արք. Հայոց եկեղեցին չէ այցելած եւ արարողութեանց մասնակցած: Եկեղեցին բերնէ բերան լեցուած էր եւ անգլիացի բարձրաստիճան հիւրերը աչքի կը զարնէին: Պատարագի արարողութիւնը յուզիչ եւ խորհրդաւոր՝ շատ լաւ տպաւորութիւն ձգեց մեր անգլիացի հիւրերուն վրայ: Արքեպիսկոպոսը ինք իր եկեղեցական տարազով եւ ձեռքի անգլիերէն գիրքով ուշի ուշով կը հետեւէր պատարագին: Իր խանդավառ քարոզին մէջ, ըսաւ «Օտար ազգեր եւ մենք պէտք է օրինակ առնենք Հայերէն, թէ ինչո՞ւ ասկէ 1500 տարի առաջ բուռ մը հայ քաջեր Վարդան զօրավարին առաջնորդութեամբ կուրծք տուին իրենցմէ հազարապատիկ ուժով թշնամիին, իրենց կրօնքին պաշտպանութեան համար: Օրհնեալ ըլլայ այս սուրբ հերոսներուն յիշատակը »:

Մասնաւոր արարողութիւն եղաւ նաեւ Թագաւորին առողջութեան համար:

Եկեղեցւոյ արարողութիւնը լրանալէ վերջ խնամատարութիւնը Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի առաջնորդութեամբ, հրաւիրեցին բոլոր ներկաները մօտակայ De Vere չքեղ պանդոկը ճաշկերոյթի մը: Պ. Ն. Կիւլպէնկեան ինքը անձամբ կը ներկայացնէր հիւրերը:

Ճաշկերոյթը շատ ջերմիկ անցաւ:

Հայերէն լեզուով խօսեցաւ Sir Ronald Storrs « Անգլիական եկեղեցւոյ պետը Քէնտըրպըրիի արք. որ ներկայ է մեր մէջ, եւ հայ եկեղեցւոյ պետը, Էջմիածնայ Հայոց կաթողիկոսը որ հեռու է մեզմէ, կը փափաքինք որ եղբայր ըլլան եւ երկար ապրին »:

Պ. Ս. Թարագճեանը երգեց «Հայաստան»ը, որ օտար հիւրերու ջերմ գնահատութեան արժանացաւ:

Մեր բարեկամը ծերունի J. A. Douglas մօտենալով ինձ, խնդրեց որ իր ողջոյնները հաղորդեմ հայ ժողովուրդին «Ես Հայաստանը շատ կը սիրեմ» ըսաւ հայերէն:

Ժամը 3ին մեր բարձրաստիճան հիւրը հրաժեշտ առաւ բոլորէն եւ գոհունակութեամբ սեղմեց բոլորին ձեռքը մեկնելէ առաջ:

Այս այցելութիւնը Լոնտոնի հայ գաղութին պատմութեան մէջ յիշատակելի օր մը պիտի մնայ:

Գնահատելի էր եկեղեցւոյ խնամատարութեան այս գեղեցիկ նախաձեռնութիւնը որ անշուշտ կը նպաստէ Հայ ժողովուրդը մօտէն ծանօթացնելու օտարին:

ՅՈՎՀ. ՉԱԼԸՔԵԱՆ

քաղցր հոգեկան վայելքով մը:

Պ. Կ. Փոլատեան փակելէ առաջ առաջարկեց հարցումներ ուղղել, եթէ փափաքողներ կան: Բանախօսը գոհացուց մէկէ աւելի հարցասէրներ: Դասախօսութիւնը վերջացաւ յաջողութեամբ եւ Պ. Նախագահին շնորհակալութեան խօսքերով Պ. Բալուեանին ուղղուած:

Հայոց գրականութիւնը, իր մշակները, բանաստեղծ-գրագէտ, հասարակութեան ծանօթացնելու եւ զանոնք սիրցնելու գործնական միջոցներէն մէկն է նման դասախօսութիւնները:

Դառնութեամբ կ'արձանագրենք սակայն երկսեռ երիտասարդութեան բացակայութիւնը:

× Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Մարսէյլի «Համազգային Մշակութային» միութիւնը դասախօսութիւններու շարք մը պիտի սկսի այս ձմեռամուտին:

Վ.Տ.Վ.

× Ամէն ջուրը գերան չի բերի:
× Առանց աքլորի ալ լուսը կը լուսնայ:
× Եզին լաւը լուծին տակը կ'երեւի:
Հարսին լաւը օրօրոցին տակ:
× Գայլին անունն է ելեր՝ աղուէսն աշխարհն է քանդեր:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Թէնիսի հայ ախոյեան՝ Պ. Մաքս Պարոնեան պարտութեան մատնած է Թիրոլի ախոյեան Սոք. Նոցֆէլտ, Միւնիխի Օգոստ. 25էն Սեպտ. 2 թենիսի համեւրոպական մեծ մրցումներուն մէջ, որուն կը մասնակցէին 46 զանազան երկիրներ, իրենց լաւագոյն ուժերով: Այս մրցումներու ընթացքին յաղթած է նաեւ գերմանացի թէնիսի վարպետ Գ. Ռօթի: Հայ ախոյեանը՝ Պ. Մաքս Պարոնեան առաջին օտարականն է որ կը կրէ ախոյենութեան ոսկիէ եւ արծաթեայ մարզական բարձրագոյն չքանշանները: Հայ մարզիկը պտըտած է եւրոպական եւ Միջին Արեւելեան 21 երկիրներ՝ տալով 124 մրցումներ, որոնց միայն 7 հատին մէջ պարտուած է:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՎԱՀԱՆ ՄԱԼԷԶԵԱՆԻ ազգային եւ գրական 60ամեայ գործունէութիւնը (1871 — 1951): Հրատարակեց՝ Զարուհի Պահրի: Տպ. Le Soleil, 4 Rue Gît le Coeur: Գին 200 ֆրանք:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (3)

ՍԵՐԵՆԱ

Բժիշկներ, փաստաբաններ, վաճառականներ, պաշտօնեաներ, ամէն դասակարգէ, ամէն վիճակէ եւ տեսակէ մարդիկ, նոյնիսկ անոնք, որ երբեք չէին նայած Գատը Գիւղ, հիմակ կը սողային իր ոտքերուն տակ:

Ու կը խորհէր տրտմութեամբ, թէ սուտ են եղեր բոլոր այն գեղեցիկ տեսութիւնները, ճառերը կնոջ կոչումին, կնոջ դաստիարակութեան մասին ամփիկ խօսքեր, զորս քաղաքակիրթ ընկերութիւնը իր սեմէն ներս չընդունիր: Այն նոր կեանքին մէջ, որուն դուները բացեր էին իր առջեւ հօրը ոսկիները, կը տեսնէր շուրջը նորատի կիներ, որ կը ծխեն, կը հայհոյեն, կը խաղան, կը խմեն եւ իրենց պարտքին ու կոչումին վրայ բան մը չեն գիտեր:

Ուրեմն պարապ տեղը սորվեր, յոգներ, աշխատեր էր այսչափ տարի: Ընտանեկան կեանքի համար ունեցած իր մեծ սէրը, անձնուիրութեան պատրաստակամութիւնը մէկը չէր ուզած գնահատել, եւ բոլոր այդ թեկնածու պարոնները մուրացկաններ էին, խեղճ, չտես մարդիկ, որ իր դրամին շուրջը կը դառնային:

Այդ յօդուածագիրները, այդ ատենաբանները, ստախօսներ, խաբեբաներ, ամէնքն ալ, իր վրայ խնդացեր էին: Աղջկան մը դաստիարակութիւնը, աղջկան մը արժանիքը միայն եւ միայն դրամ ունենալն է եղեր Պոլսոյ մէջ: Իր անձին հետ չէր ուրեմն, որ կ'ուզէին ամուսնանալ այդ պարոնները, քանի որ արհամարհեր էին զինքը իր նիւթական անշուք երեւոյթին տակ:

Եւ իր կնոջական արժանապատուութեան մէջ վիրաւորուած, իր յոյսերուն մէջ խաբուած, ամէն ազնիւ բաներու համար հաւատքը խախտած, ոտքի ելաւ:

Այդ ստախօս նամակները, այդ կեղծ դիմակով կենդանագիրները ալ չէին կրնար զինքը կապել օտար քաղաքի մը, ուր ճանչցեր էր կեանքի ամէնէն դառն բանը, պատրանքը: Հիմա կարգը իրեն եկեր էր ամէնուն վրայ խնդալու:

Եւ գնաց վառարանին մէջ նետեց ծրարը այդ աղաչող խօսքերուն ու քծնող նայուածքներուն, եւ սպասեց հոն մինչեւ որ բոցը լափեց անոնց յետին փշուրը, մոխրի դարձուց զայն:

Նոյն միջոցին սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ մայրը ներս մտաւ:

— Աղջիկս, մութ տեղը ի՞նչ կ'ընես:

— Սա վառարանին կրակները կը դիտեմ, նայէ, ինչպէս մութը՝ լոյս եւ լոյսը՝ մութ կ'արտադրէ: Յետոյ յարեց.

— Աչքդ լոյս, մայրիկ, որոշումս տուի, վաղուան շոգենաւով պիտի մեկնինք, Պրուսա պիտի դառնանք:

(Վերջ)

ՍԻՊԻԼ

× Ծրագն իր տակը լոյս չիտայ:
× Կ'ապրի գրկուածը, չապրիր զրկողը:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հաճոյքով ընդունեցինք մեր խմբագրատան մէջ Թեհրանէն Պ. Ռուբէն Գրիգորեանը որ Իրանի սէնֆոնիկ ազգային նուագախումբին ղեկավարն է եւ արտայայտիչը պարսիկ ֆոլքլորիք երաժշտութեան: Երիտասարդ արուեստագէտը ինք ալ ունի հինգ մասերէ բաղկացած suite մը պարսկական ժողովրդական արուեստէն ներշնչուած, ինչպէս եւ զանազան երգեր:

Կը լսենք որ Պ. Ռաֆֆի Պետրոսեանի ընկերակցութեամբ կը պատրաստուի ներկայանալ հայ եւ պարսիկ գաղութին խնամուած եւ ճոխ յայտագրով մը տրուելիք նուագահանդէսով մը:

ՏՈՔԹ. ԱՆՏՈՒԷ ՎԱՀՐԱՄ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՈՒՆԱԾ ՊԱՊԷՆ

Հռոմէն կը գրեն «Ժամանակ»ի թէ Պոլսոյ երեսփոխան Տոքթ. Անտուէ Վահրամ, որ Հռոմ կը գտնուի, Հոկտեմբեր 1ին պաշտօնական արարողութեամբ ընդունուեցաւ Պապին կողմէ Քասթէլ Կանտոլֆոյի ամառանոցին մէջ: Պապը սիրալիր ընդունելութիւն ընելէ վերջ, խնդրած է որ իր ողջոյնները հաղորդէ Թուրքիոյ Հանր. Նախագահին եւ պետ. աւագանիին: Պապը պատուած է Տոքթ. Անտուէ Վահրամը պապական մասնաւոր չքանշանով: Վատիկանի արտ. Նախարարը Մօնս. Թարտինի ընդունած է նաեւ Տոքթ. Վահրամը:

րեն, հնարաւոր չէ ուրեմն որ Անգլիացիք հեռանան Սուէզի ջրանցքէն: Բրիտ. պահակախումբերը եւ Սուտ. ռատիկ. ուժերը բաւական են արդէն արգելք հանդիսանալու եգիպ. միջամտութեան:

Երկու Գերմանիա դեռ կը վիճին

Արեւել. Գերմանիոյ վարչապետ Կրոթվոլ նոր ճառ մը խօսեցաւ ժողովրդ. խորհրդարանին մէջ, պատասխանելու համար Ատընաուըրի առաջարկներուն: Ըստ իրեն ընդունելի են ընտրական 14 պայմանները, բայց մանաւանդ վերազինման խնդիրը կ'արգիլէն հարցին կարգադրութիւնը:

Կարմիր նախագահը ամբաստանեց իր արեւմտ. մրցակիցը որ դաւաճանած է գերման դատին, հետեւաբար չի ներկայացներ ժողովուրդը: Գերմանիութիւնը չի կրնար ծաւալիլ, առանց խաղաղութեան դաշնագրի մը, որ ազատագրելու է Գերմանիան օտար ազդեցութիւններէն:

Կրոթվոլ այնուհետեւ հրաւիրեց արեւմտ. խորհրդարանը, որպէսզի որոշում մը ձեռք առնէ խզելու համար Տոքթ. Ատընաուըրի բանակցութիւնները դաշնակից մարզպաններուն հետ, որոնք Գերմանիան Ատլանտեան դաշինքին եւ եւրոպ. բանակին մէջ մտցնելու նպատակը կը հետապնդեն:

Փոնի կառավարութեան 14 պայմանները հետեւեալներն են.—

1.— Իւրաքանչիւր կառավարութիւն պէտք է ներկանացնէ իր թեկնածուները, ամբողջական Գերմանիոյ համար:

2.— Ընտրութենէն առաջ եւ ընտրութեան ընթացքին երաշխաւորել քաղաք. գործունէութեան ազատութիւնը:

3.— Ընտրութենէն առնուազն երեք ամիս առաջ, սովետական եւ արեւմտ. գօտիներուն միջեւ, մարդոց երթեւեկութեան վրայ եղած ամէն կարգի սահմանափակումները վերցնել:

4.— Ամբողջական Գերմանիոյ խորհրդարանին իւրաքանչիւր թեկնածուի անձնական ազատութիւնը երաշխաւորել: Ձերբակալութեան եւ պաշտօնազրկութեան դէմ ապահովել զանոնք:

5.— Իր քաղաք. գործունէութեան բերումով, ընտրութենէն առաջ, ընտրութեան ընթացքին եւ ետքը ոչ ոք պէտք է ձերբակալել, խոշտանգել կամ գործազրկել:

6.— Թեկնածուներու եւ կուսակցութիւններու հաւաքոյթներուն ազատութիւնը երաշխաւորել:

7.— Թերթերու եւ պարբերաթերթերու վաճառումը, ինչպէս նաեւ ձայնասփռուած ցեկուցումներուն ունկնդրութիւնը սեղմումի չենթարկել:

8.— Ընտրութեանց գաղտնիքը պահել:

9.— Քուէարկութիւնը կատարել գաղտնի եւ գոց սրահի մը մէջ:

10.— Այս մասին ոեւէ զանցառութեան պարագային քուէարկութիւնը չեղեալ նկատել:

11.— Ժողովրդային ձայները համրել հրապարակաւ, կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ:

12.— Ընտրական պատրաստութիւնները ու իր գործադրութիւնը միջազգային հովանաւորութեան եւ հակակշռի տակ դնել:

13.— Ընտրական բոլոր շրջանակներուն մէջ, գերման իշխանութիւնները պէտք է համակերպին միջազգ. հակակշռի կազմակերպութեաց հրահանգներուն:

14.— Հակակշռի իշխանութիւնները պէտք է երաշխաւորեն ժողովուրդին իրաւունքներն ու ազատութիւնը: Իւրաքանչիւր գերման քաղաքացի իրաւունք ունի ի հարկին դիմելու հակակշռի մարմնին:

ԴԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ? ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Արտ. Նախարար Պաքըր Քազիմի, իր մօտ հրաւիրելով Ֆրանսայի եւ Հոլանտայի դեսպանները, անոնց բացատրած է թէ պարսիկ կառավարութիւնը հաստատ կը մնայ իր որոշման վրայ, երբեք տրամադիր չէ տեղի տալու, միայն թէ պատրաստ է դիւրութիւններ ընծայել Անգլիոյ, քարիւղի վաճառման համար: Միւս կողմէ, ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն Պ. Ռիչըրտ Քենըտի հասած է Թէհրան եւ բանակցութեան մըտած ազգայնացման կոմիտէին հետ, Իրանի քարիւղին չահագործման համար:

Ձեխոսլովաք «Ռուտ Փրավօ» թերթին համաձայն, Շահին մայրը Աչաֆ Փէհլէվի, միացած խորհրդարանի ընդդիմադիր երեսփոխաններու ղեկավար Ճէմալ Իմամի հետ, դաւ մը նիւթելու վրայ էր, իշխանութեան գլուխ բերելու համար անգլ. հոչակաւոր գործակալ Սէյիտ Զիաէտտինը, բայց դաւադրութիւնը մէջտեղ ելլելով, իշխանուհին Իրանէն մեկնելու ստիպուած է:

ԼՈՒԻ ԺՈՒՎԷԻ համար յիշատակի ոգեկոչում մը տեղի կ'ունենայ Վիէննայի մէջ, որուն կը մասնակցի Պուրկթէաթրի տնօրէն Ռաուլ Ասլան, կեդր. Եւրոպայի Հայագէտ ոդբերգակը:

ՆԻԺԻՆՍՔԻ, ռուս. պալէի հանճարը, որ անցեալ տարի մեռած էր, մօտ օրէն պիտի փոխադրուի Լոնտոնէն Փարիզ, Մոնմարթրի գերեզմանատունը թաղուելու, «պարի աստուած» Վեսթրիսի քով:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Պիտի նուագէ ջութակահար Պ. Պիպէռեան (Վիէնէն): Գեղ. ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ:

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ չքեղ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ պատւոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire:

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՍՏԻՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ): Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ:

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թաւիտ Գարեգինի եւ ընկեր Բենոյի: Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով:

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625:

2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք:

3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք:

4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք:

5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Եւրոպայի մէջ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Պարսկաստանում (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք:

Ալիք բացառիկ թիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ՀԱՅ. ԱԶԳ. ՏՈՒՆ

Անանուն ընկերութիւն, 8 միլիոն դրամագլուխով

Կեդրոնատեղի՝ 32 Rue de Trévise, Paris (9)

ՀՐԱՒԷՐ.— Պ. Պ. բաժնետէրերուն կը տեղեկացնենք որ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ 26 Նոյեմբերին, երկուշաբթի օր ժամը 18-ին ընկերութեան կեդրոնատեղին:

Ընդհ. ժողովը կազմուած է բոլոր բաժնետէրերէն, անկախ իրենց ունեցած բաժնեթուղթերու թիւէն:

Անուանական բաժնեթուղթերու տէրերը նոյնպէս մաս կը կազմեն ժողովին իրենց ինքնութեան ստուգումէն վերջ: ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարինոս, Եազկիւլ եւ Կիւրբեղ Դարբինեաններ կը փնտռեն իրենց հօրեղբօր որդին Մարտիրոս Դարբինեանը, Սեբաստիոյ Գոչասար գիւղէն: Հօրը անունը Պետրոս, մօրը՝ Բամպուխ, քոյրը Աղաւնի: 1947ին կը գտնուէր Քորֆու (Յունաստան): Տեղեկացնել G. Tarpinian 145 rue Etienne Dolet, Alfortville (Seine), France: Կը խնդրուի արտատպել արտասահմանի թերթերէն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պօմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, 8 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԽԱԾ է «Համազգային Լսարանին» թէյասեղանը որ տեղի պիտի ունենար այս ուրբաթ իրիկուն:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎԸ

Շաբաթ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ խորհրդարանը ստիպողական եւ չատ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ: Կը խնդրուի անդամներէն ներկայ ըլլալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պետիկեան եւ Մկրտիչեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Արեւ. Եւր. Կ. Կ.ին, Փարիզի Շրջ. կոմիտէին եւ բոլոր կոմիտէներուն, «Յառաջ»ի խմբագրութեան, «Նոր Սերունդ»ի Կ. վարչութեան, Փարիզի եւ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւններուն եւ բոլոր խումբերուն, Կապ. Խաչի Անկիէնի եւ Առնուվիլի մասնաճիւղերուն, Տարօն Տուրուբերանի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան, «Մուրատ» Ուս. Միութեան վարչութեան եւ բոլոր ընկերներուն ու բարեկամներուն, որոնք անձամբ, մամուլով, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով եւ զանազան կազմակերպութիւններուն նուիրատուութիւնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, մեծ հօր, աներհօր եւ ազգականին ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

Շ. Գարահիսարի Հայրենակցական

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան:

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (թաւջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն):

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն:

Métro Place St. Augustin

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի «Ահարոնեան» վարժարանը ուսուցչութեամբ Պ. Աչոտ Առաքելեանի, կը վերաբացուի յառաջիկայ երկուշաբթի 15 հոկտեմբերին: Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 10—12 Տիկին Փ. Կօչկարեանի:

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կռփամարտիկ Յակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի, Հոկտ. 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ:

Մասնաւոր կիչէ Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար:

ԾԱԽՈՒ Է

Քոնֆէքսիոնէրներու եւ դերձակներու համար coupeի մեծ սեղան մը, եւ կարի մեքենայ մը Սինկէր 16K 34:

Դիմել Maison Day, 43 rue de Trévise, Paris (9): Հեռաձայն Pro. 36-39:

Ծախու է

Փայտաշէն տուն մը Chavilleի մէջ, 3 փոքրիկ սենեակներով, 250 ք. մ. հող, պտղատու ծառերով: Նպաստաւոր գին: Դիմել՝ Ա. Թուրիկեան, 4, rue de la Platrière, Clamart (Seine): Tél.Mic. 07-64

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17. Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 13 Octobre 1951 Շաբաթ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6584-Նոր շրջան թիւ 1995

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ

Պատանի էինք երբ մեր երեւակայութեան մէջ կը պատկերանար հէքեաթին հերոսը, Անդրանի՛կ ... եւ իրեն հետ այն «Արծիւներու բոյն»ը որ Շապին Գարահիսար կը կոչուէր :

Ու այսօր ալ, երբ պարբերաբար տարագիր Հայեր կ'ուզեն վերապրիլ իրենց յուսահատ մարտնչումի օրերը, եւ իրենց «բերդին» ափ մը հերոսներուն յիշատակը անմահացնել, դարձեալ անոնց խիզախ ու ըմբոստ ոգին, Անդրանիկով կը պատկերանայ մեր աչքերուն :

Կ'ըսեն տառապանքը կը դարձնէ մարդը ու կը բարձրացնէ անոր կորովը: Տառապանքն է որ մեղկութենէ դուրս կը քաշէ ամէնէն թոյլ արարածը: Եւ այդ տառապանքը Արդարութիւն կ'աղաղակէ նոյնիսկ չէրիմներու խորէն:

Զարին ու անարդարութեան դասական հայրենիքը, ուր հայ ժողովուրդը դարերով իր ազատութեանը համար կռուեցաւ, դարբնեց Հայուն ըմբոստ ու ազատատենչ հոգին եւ մեզի պարգեւեց չքեղութիւնը Անդրանիկներու, Մուրատներու, Գ. Զավուշներու: Եւ տուաւ պարծանքը՝ Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի, Տարօնի ու Վասպուրականի հերոսական ու առասպելական ըմբոստացումներուն :

Ցիշատակ մը այս բոլորը...: Ցիշատակ մը, այո՛ որ նոր ուժ, նոր կորով կը ներշնչէ մեր մնացորդացին, ապրելու, տոկալու եւ ձգտելու միշտ արդարութեան ու ազատութեան սրբազան ատրուշանին:

Նոր ուխտի օր մը, անմահ հերոսի մը դերեզմանին առջեւ ծնրադիր :

Դո՛ւք, երիտասարդնե՛ր, դուք մանաւանդ, ստուար խումբերով գացէք խոնարհիլ անոր դամբարանին առջեւ որ սերունդներ է ներշնչեր, եւ կրնայ դեռ խանդավառել ու ըսել ձեզի «բարձր բռնէ գլուխդ ու հպարտ եղիր հայ ըլլալուդ, ու աղաղակէ ինծի պէս «Արծիւներու բոյնը չի քանդուիր հայ ժողովուրդին սրտին մէջ»:

ՍՕՍԻ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ծանօթ դերասան Քլոտ Տօֆէն երէկ վիրաւորուած էր լքուած պանդոկի մը ցուցատախտակէն: Գլուխը բաւական վնասուած եւ այտն ալ ճեղքուած է: Արուեստագէտը ամբողջ գիշերը անցուցած է Լարիպուազիէռի հիւանդանոցը :

ԹՐՈՒՄԸՆԻ քարտուղար Պ. Ուիլեըմ Հազէթ, «Քոլիըրս» շաբաթաթերթին մէջ հրատարակած իր յօդուածով կ'ըսէ թէ՝ նախագահը իր թեկնածութիւնը պիտի չդնէ յառաջիկայ ընտրութեանց :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ ... »

Տեսայ զինք Ա. Համաշխարհային Պատերազմի վերջաւորութեանը, Պոլիս, Փանկալթիի վրայ, զինուորական տարազով :

Բարեւեցի, քանի մը խօսք Պ. Տիգրան Սիւրմէեանին հետ :

Երկրորդ հանդիպումս: Փարիզի եկեղեցւոյ, խորանին վրայ, եպիսկոպոսական տարազով, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանն էր պատարագիչը :

Կեանք մը, փոթորիկներով եւ քինադատութեան հիւսկէններով ընդելուզուած՝ Սրբազան Արտաւազդինն էր:

Եռուն, շարժուն: Մէկ ձեռքը գրիչ, միւսին կրօնաւորի հովուական ցուպը :

Կրօնքն ու քաղաքականութիւնը, երկնայինը ու աշխարհի բաները իրարու հետ հաշտեցնելու իր ճիգին մէջ՝ հրջապատուեցաւ աղմուկով ու թոհուբոհով :

Անկեղծ չեղաւ իր հրջապատը իրեն հանդէպ :

Կարելի չէ երկու ոտքով երկու ճամբայ գոհացնել՝ միեւնոյն ատեն :

Կը ճանչնամ Պ. Տիգրան ուսուցիչը մօտէն: Ուսանող պատանիներու հետ շաղկապուած: Պարզ եւ ջինջ մթնոլորտ մը :

Հեռացաւ անկէ: Ընդգրկեց վեղարը՝ կրօնաւորի խաչագլուխ գաւազանով ղեկավարելու՝ հայ հաւատացեալները:

Փշոտ էր հրջապատը: Պարտաւոր էր ճամբու գնալ աթոռապաշտներու եւ ամիրայատիպ մարդոց հետ: Բայց իր ուժերը զինք լքեցին :

Ոտքի տակ տուաւ, հրջեցաւ արեւելքէն - արեւմուտքի հայ գաղութները: Շունչ եւ կորով վատնեց եւ սակայն, իր հրջապատը մթնոլորտուած էր անբարեյոյս և հակընդդէմ տարրերով:

Արտաւազդ սրբազան, վերապահ մնաց իր նախկին բաց - սիրտ ընկերներուն հետ, որոնք, Տիգրան Սիւրմէեանինն էին: Պոլիտիկոսները հրջապատեցին զինքը, մխրճելով կնճռոտութեան մէջ:

Խաղի բերին այս նախկին ուսուցիչը, որ մանուկներու եւ պատանիներու մաքուր մթնոլորտին մէջ էր հասակ նետած :

Հիմա, այս բոլոր կնճիռները չոդիացան: Ինք պիտի մնայ իր գրական - բանասիրական հատորներով՝ հայ մշակոյթին մէջ:

Պիտի դադրին իրարանցումները ու դպիրները, պիտի երգեն այսօր, Դաւիթի Սաղմոսը իմ կողմէ :

« Դարձ անձն իմ ի հանգիստ քո, զի Տէր կոչեաց զքեզ »:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Իրաքն ալ վերաքննութիւն կը պահանջէ

Իրաքի վարչապետ Նուրի Սայիտ փաշա անցեալ ամիս Լոնտոն գացած էր անգլեւիրաքեան յարաբերութիւնները ընդհ. քննութեան ենթարկելու համար: Նախարարապետը տեսակցութիւններ ունեցած էր Ֆօրին Օֆիսի, Իրաքի փեթրոլիոմ ընկերութեան եւ անգլ. ֆիրմի մը հետ, որ Պաղտատի մօտ վեցուկէս միլիոն սթերլինի ծախքով ջրամբար մը պիտի կառուցանէ :

Անգլեւիրաքեան դաշնագիրը ստորագրուած է 1930ին, 25 տարուան պայմանաժամով: Ըստ այդ դաշնագրին, Անգլիա իրաւունք կը ստանար երկու օդանաւային խարիսխներ ունենալու եւ զօրախումբեր պահելու անոնց շուրջ: Ասկէ զատ, Իրաք ստանձնած էր պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնելու Մեծն Բրիտանիոյ հետ :

Ցատկանշական է որ, Պաղտատ Եգիպտոսի նման կատարուած խրոխտութեան մը առջեւ չի դներ Անգլիան, այլ կը ջանայ դիւանագիտական միջոցներով կարգադրել խնդիրը, գոհացում տալու համար Իրաքի հանրային կարծիքին, որ ջղագրգռուած է Գահիրէի յանդգնութիւններէն: Ապտուլլահ թագաւորին սպանութենէն ասդին, Նուրի փաշա այն պետական դէմքն է, որ ամէնէն աւելի կապուած է անգլ. քաղաքականութեան, հետեւաբար իրենց միջեւ բարեկամաբար կը կարգադրուին խնդիրները: «Թոմպա» վախ կը յայտնէ որ այս հակացողութենէն չօգտէ Ֆրանսան, որուն մասնակցութիւնը Իրաք Փեթրոլիոմ ընկերութեան մէջ

Անգլեւեգիպտական վէճը

Պ. Տին Էչիսըն յայտարարեց թէ՝ քանի մը օրէն եգիպտ. կառավարութեան պիտի ներկայացուէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին նոր ծրագիր մը, որ հաստատ խարիսխի վրայ գոհացուցիչ համաձայնութեան մը դուռ պիտի բանայ :

«Եունայթըտ Փրէս» կը հաղորդէ թէ՝ զօր. Պրէտլի Անգարայի տեսակցութիւններէն ետք պիտի երթայ Գահիրէ, ուր պիտի հասնի Ուրբաթ օր, մարաջախտ Սլիմի եւ զօր. Լէչերի հետ: Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան խորհուրդին մէջ, Եգիպտոս համահաւասար լայն իրաւունքներ պիտի ունենայ եւ պիտի բաղմի դաշնակից մեծ ու փոքր ազգերու կողքին: Ահաւասիկ այդ ծրագիրը.

1.— Սուէզի Ջրանցքի գօտիին հրամանատարութիւնը պիտի յանձնուի եգիպտացի հրամանատարի մը :

2.— Եգիպտ. բանակը պիտի օգտուի Ամերիկայի զինուորական օգնութիւնէն, իր սպառազէն ուժերուն սարքաւորման համար :

3.— Եգիպտոս պիտի ունենայ հեղինակաւոր ձայն մը, հաւասարութեան հիման վրայ, որոշելու համար թէ Միջին Արեւելքի ապագայ բարձր հրամանատարութիւնը պէ՞տք է կցուի սթենտիկի խմբակցութեան :

4.— Եգիպտոս պիտի մասնակցի նմանապէս Միջին Արեւելքի միւս երկիրները դաշինքին մէջ ընդունելու որոշումներուն :

Որոշ է, սակայն, որ դաշնակից տէրութիւններ վճռած են, մինչեւ իսկ առանց Եգիպտոսի մասնակցութեան, իրագործել իրենց ծրագիրը եւ չհրաժարիլ իրենց այժմու ռազմագիտական դիրքերէն :

Եթէ հաւատանք «Էսոշիէյթըտ Փրէս»ի, Ֆուատ թագաւոր մեծ դեր մը կրնայ կատարել այս հարցին կարգադրութեան մէջ: Վեհապետը ընդունած է երէկ առտու Նահաս փաշան եւ բացարձակապէս ընդդիմացած Արեւմուտքի հետ խզման գաղափարին: Առ այժմ, եգիպտ. խորհրդարանը պիտի գումարուի շաբաթ օր, փոխանակ երկուշաբթի օրուան, վիճաբանութեան ենթարկելու համար առնուած որոշումները :

Միւս կողմէ, Սուտանի կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ մտադիր է շարունակել իր պաշտօնը Անգլեւեգիպտական հոգատարութեան տակ, մինչեւ վերջնական անկախութիւն: Կը թուի թէ՝ եթէ նոյնիսկ որոշ չափով գոհացում տրուի եգիպ. կառավարութեան, դարձեալ Սուտանի եւ այլ խնդիրներ պիտի արծարծուին: Թուրքերը լուրջի չ[illegible] Եգիպտոսի հաւաստիքները եւ կը մտածեն թէ կարելի չէ վստահիլ Եգիպտոսի եւ արաբական երկիրներուն վրայ, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար:

Գահիրէէի ձայնասփիւռը անցեալ օր հաղորդեց Արտ. նախարար Սալահէտտին փաշայի ըրած յայտարարութիւնները «Նիւ Էնտ Ուըրլտ Րիփորթ» թերթի թղթակցին, որոնց համաձայն 1936ի դաշինքին խզումէն ետք, եգիպտ. կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք պիտի առնէ վերջ տալու համար իր երկրին ապօրէն գրաւման: Ան մինչեւ իսկ նկատի ունի պաշարման ենթարկելու Սուէզի անգլ. զօրախումբերը :

Սալահէտտին փաշա չի կարծեր որ Եգիպտոս կարենայ առանձին դէմ դնել հաւանական յարձակման մը, բայց պիտի աշխատի պաշտպանել իր իրաւունքները եւ ետ մղել երկրին սպառնացող վտանգը :

Նախարարը մեղադրեց նաեւ Ամերիկան, որ Իսրայէլի եւ անգլ. գրաւման պաշտպան կանգնելով, Մ. Նահանգները դեմոկրատ իրաւանց ախոյանութեան համոզումը չեն ներշնչեր իր ժողովուրդին: Եգիպտոս նուազ մտահոգ է ռուսական կարծեցեալ վտանգէն, քան անգլ. գրաւումէն եւ Իսրայէլէն բխող անմիջական սպառնալիքէն :

Ցոյցերը միշտ կը շարունակուին Եգիպտոսի մէջ: Անցեալ օր ամբոխը նորէն հաւաքուելով բրիտ. դեսպանատան առջեւ, փառաբանած է Նահաս փաշան եւ Մոսատեղը, միջամտող ոստիկաններուն վրայ քարերու տարափ մը տեղացնելով: Իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ, դրօշներով անցած են փողոցներէն, գոռալով.— «Ոչ մէկ անգլիացի զինուոր Եգիպտոսի հողին վրայ» :Կառավարութիւնը արգիլած է երէկի ցոյցը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

զանցառելի չէ :

Իրաքի քարոզչական ընդհ. տնօրէն Պ. Խալիլ Իպրահիմ հետեւեալ հաղորդագրութիւնը տուած է.

« Վարչապետ Նուրի փաշա, օգտուելով վերջերս դէպի Լոնտոն կատարած իր ճամբորդութենէն, դիմում կատարած է բրիտանական կառավարութեան, անգլեւիրաքեան յարաբերութեանց փոփոխութեան մասին »:

Նախարարապետը նկատի ունենալով որ հարցը շատ ծանրակշիռ է, խորհրդարանին ներկայացնելէ առաջ զայն, պետ. մարդոց եւ կուսակցապետներուն կարծիքը պիտի շօշափէ :

ԱՐԱՔՍԻ ԱՐՏԱՍՈՒՔԸ

Ռափայէլ Պատկանեանի բանաստեղծութիւն-ներու մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւէ «Արաքսի Արտասուքը» որ իր լիւրին ստեղծագործու-թեամբ եւ գեղեցիկ ազգային բովանդակութեամբ կը համարուի իր քերթուածներուն գլուխ-գոր-ծոցը :

Այս ոտանաւորը առաջին անգամ տպագրուած է հեղինակի ձեռքով Գամառ Քաթիպայի երկրորդ տետրակին մէջ, գրուած է 1854ին, Մոսկուայի մէջ եւ նուիրուած Գէորգ Քանանեանին :

Մենք սակայն այս հրաշալի բանաստեղծու-թեան մասին քանի մը պզտիկ ուսումնասիրական ընսլիքներ ունինք։ — Նախ՝ ի՞նչ է եղած Հա-յաստանի այդ գետին բուն հայկական անունը, երկրորդ՝ ուրկէ կ'առնէ իր սկիզբը, երրորդ՝ այդ բանաստեղծութիւնը ինքնուրոյն գործ է, թէ թարգմանութիւն, չորրորդ ինչէն յառաջ եկած է Հռոմայեցիներուն կարծիքը այդ գետի մասին, թէ այդ գետը իր վրայ կամուրջ չի հանդուրժեր :

Կը պատասխանենք այդ հարցերուն։— Մեր ունեցած ամէնէն հին յիշողութիւնը պահպան-ուած է Խորենացիի պատմութեան մէջ : Ան այդ գետի մասին խօսելով կ'անուանէ «Երասխ», Պատշաճ է, որ մենք ալ գործածենք «Երասխ» ա-նունը մեր գրականութեան մէջ։

Երասխը ունի զանազան անուններ : Հռոմայե-ցիները անուանած են զայն «Արաքսուս», Վրա-ցիները «Ռասխի», Արաբները «Արազ» կամ «Ռազ» եւայլն : Այժմ ժողովուրդը կ'ըսէ «Արազ» որ ընդհանրացած անունն է :

Ռտանաւորի մէկ քառեակէն՝

«Տուրքը ջրի ամէն օր,
Իր սուրբ ծոցէն Արարատ,
Մայրախընամ ինձ սնումդ
Պարգեւում է լիառատ» :

Կ'երեւայ որ, հեղինակը թիւրիմացու-թեամբ կարծած է որ, Երասխը իր սկիզբը կ'առնէ հայկական Պարի Բիւրակնեան լեռներէ Սրմանց գագաթէն եւ տասը հազար հինգ հարիւր ոտնա-չափ բարձրութենէն թափուելով կ'երթայ դէպի Արարատ իբրեւ արդէն բաւական մեծ գետ :

Արարատ սարը հսկայական մեծութեամբ զան-գուած է, որ ձմեռը կը հաւաքէ իր վրայ շատ ձիւն, բայց ինքը չոր ու ցամաք սար է : Իր թեք-ուածներէն եւ սառցարաններէն ոչ մէկ մեծ գետ չի բխիր, այլ երեք մեծ առուներ, ձմեռները սա-կաւաջուր միւս եղանակներուն առատաջուր որոնք կը կոչուին Առաջին Սեւաջուր, Երկրորդ Սեւա-ջուր, եւ Երրորդ Սեւ ջուր, Ատրպէճաններէն «Կարա — սու»ներ որոնք կը թափին Երասխի մէջ :

Էջմիածնի միաբան Կիւրեղ վարդապետ Սրապ-եան կ'ըսէր եւ կը պնդէր, թէ Ռափայէլ Պատկան-եանի «Մայր Արաքսի»ն թարգմանութիւնն է ա-րաբական ոտանաւորներու, որ գրուած էԵգիպտո-սի Նեղոս գետի մասին : Բաշխի Իշխանեան իր «Հասարակական գաղափարները Ռափայէլ Պատ-կանեանի եւ Ս. Շահազիզի բանաստեղծութիւն-ների մէջ» գրքին մէջ կը բերէ վրացի բանաստեղծ Բարաթաշվիլիի (1816 — 1845) մէկ ոտանաւորը որ իր գլխաւոր մոտիւով այնքան կը նմանի, այն-քան կը յիշեցնէ մեր «Մայր Արաքսի»ն որ կար-ծել կուտայ թէ անոր նմանութիւնն է : Ահաւասիկ այդ ոտանաւորը (արձակ թարգմանուած) :

«Քուռ գետի ափով կը քալէի ես կարօտով համակուած, ծանր խոհերու բեռէն մոռացութիւն կը փնտռէի հոն, ազատութիւն տալով արցունք-ներուս, նստած սիրած բլրակիս վրայ : Անխօս ափերուն յանձնած հոգիիս վիշտը, կ'աղօթէի — արթնցիր հարազատ գետս, կենդանի վկան դարա-ւոր անցուդարձերուն : — Թող պատմէ ինծի ծե-րունազարդ ալիքդ հին օրերու վշտերը եւ անցած հերոսութիւնները» :

Մենք աւելորդ չենք նկատեր մէջ բերել այս-տեղ եւ ադրպէճանական ոտանաւորի հատուածը, որ տուած է մեզի հանգուցեալ Ստեփաննոս Նա-զարեան, որ նոյնպէս կը յիշեցնէ մեր «Մայր Ա-րաքսի»ն : Ափսոս միայն կարելի չեղաւ գտնել միւս մասերը .

«Արազա սալդըմ թէշդի,
Արազ բուլլընդի, գէշդի :
Արազ, գեա՛լ իսպադ էյլա՛,
Հանկը գիունում խոշ գէշդի» :
(«Արազը ձգեցի լուացքի կոնքս,
Արազը պղտորեցաւ, անցաւ գնաց :
Արազ, արի վկայէ՛,
Իմ որ մէկ օրս լաւ անցաւ գնաց») :

Մենք սակայն կը կարծենք որ մեր «Մայր Ա-րաքսի»ն բոլորովին ինքնուրոյն երկ է, անոր նմա-նութիւնը Բարաթաշվիլիի կամ Եգիպտոսի ոտա-նաւորներուն դեռ ապացոյց չի կրնար համարուիլ մէկին միւսներէն փոխառութիւն ըլլալուն :

Նմանութիւնը գրականութեան մէջ երկու տե-սակ է — նմանութիւն փոխառութեան միջոցով եւ նմանութիւն առանց փոխառութեան : Երկու բա-նաստեղծ, իրարու անծանօթ, իրարմէ շատ հեռու ապրող, կրնան նման ոտանաւորներ գրել, երբ կ'ապրին միեւնոյն խոհերով, հոգերով, ցաւերով : Թարգմանութեան մասին խօսք ալ կարելի չէ ը-նել, Ռափայէլ Պատկանեան Եգիպտոս չէ գտ-նուած, արաբերէն ալ չէր գիտեր ...

Վրացիներու պատմական կեանքը այնքան նը-ման է Հայերու պատմական կեանքին, որ բոլորո-վին հասկնալի պիտի ըլլայ, որ անոնց բանաս-տեղծները միեւնոյն տեսակ ոտանաւորներ են գրած : Կարծես բնութիւնն ալ միաւորած է զա-նոնք իրարու հետ : Երասխը հոսելով Արարատ-եան դաշտով, հաւաքելով իր մէջ Հայաստանի գետերը, դառնալով Անդրկովկասի երկրորդ մեծ գետը, կ'անցնի սահմանը, կը խառնուի Քուռի հետ եւ անոր հետ միասին կ'երթան դէպի Կաս-պից ծով :

Ի՞նչպէս պէտք է հասկնալ որ Երասխն իր վրայ կամուրջ չի հանդուրժեր, իր վրայ կամուրջ չէ ուզած ունենալ :

Երասխը ահագին բարձրութենէ թափուելով ցած, իր ջրերի հետ կը սրբէ կը բերէ շատ աւազ ու տիղմ, որով տարիներու ընթացքին այնքան կը շատնան որ կը կազմեն իր հոսանքի առաջ կիտուկ — կիտուկ խումբեր եւ կ'արգիլեն գետի ազատ հոսանքը : Ահաատոր հետեւանքով է որ գետը իր առաջ ազատ հոսանքի ճամբան չգտնելով ցած-ափնեայ դուրս կուգայ իր սովորական հու-նէն եւ ուրիշ տեղերով կը հոսի :

Հնագոյն անցեալին մէջ եղած են դէպքեր, երբ գետն երբեմն ընդմիշտ թողած է իր հին հու-նը եւ նոր հուն գտած իրեն համար, եւ հին հունե-րը մնալով առանց ջուրի, չորցած են, ցամքած եւ կոչուած Ցամաք — Արազ, ադրպէջաներէն, Ղու-ռու Արազ : Այդպիսի Ղուռու — Արազներէն մէկը կարելի է տեսնել Էվջիլար եւ Ջիբուխլու գիւղե-րու մէջտեղ, միւսը՝ Հախվերին գիւղի հողերուն վրայ եւ երրորդը՝ Ղաուզըշլադ գիւղի մօտ, իսկ ամէնէն հինի մասին կը խօսի Մովսէս Խորենացին : — Երուանդ թագաւորի օրով — , կը պատմէ, արքունիքը տեղափոխուեցաւ Արմաւիր կոչուած բլուրէն, որովհետեւ Երասխ գետը հեռացած էր, եւ ձմեռն երկար տեւելով, հիւսիսային քամին փչելով ջուրը կը սառէր կը պնդանար, եւ կարելի չէր բաւական ջուր գտնել թագաւորական քաղա-քի համար : Երուանդը աւելի նեղուելով, նաեւ ա-ռաւել ամուր տեղ որոնելով, տեղափոխեց իր ար-քունիքը արեւմտեան կողմը ժայռաբլրի վրայ, ո-րու շուրջ կը դալարուէր Երասխը եւ որու դէմ կը հոսէր Ախուրեան գետը եւայլն :

Այս բոլորէն հասկնալի կ'ըլլայ Հռոմայեցւոց ըսածը՝ ինչո՞ւ պէտք է կամուրջ չինել Երասխի վրայ, քանի որ անոր վրայ շինուած կամուրջը կրնայ ցամաքի վրայ մնալ : Մենք գոնէ այսպէս կը հասկնանք :

(Էջմիածին) Ե. ՇԱՀԱԶԻԶ

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄԵԾ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ՃԷՅՄՍ ՃԵՐԱՐՏԻ ԴԵՐԸ

Բ.

Ճէյմս Ճերարտ, համոզուած ախոյեան Հայկ. Դատի արդարութեան, երկու ճակատի վրայ մը-ղեց իր պայքարը. մէկը՝ բոլշեւիկներուն դէմ, միւսը՝ Լօզանի դաշնագրին ու ապա անոր վաւե-րացման դէմ :

Բոլշեւիկներուն եւ յատկապէս Չիչերինի խօս-քերուն ու գործերուն, խաղերուն դէմ իր պայ-քարին մէջ, Ճերարտ իրեն յատուկ արիութեամբ վար առաւ Մոսկուայի դիմակը, մատնանշելով փաստալից կերպով բոլշեւիկ պետական դէմքե-րուն սուտերն ու սադրանքները. դաւերն ու խա-ղերը՝ հայ ժողովուրդին եւ անոր հայրենիքին դէմ :

Յիշեցուց Չիչերինի եւ Մոսկուայի բոլենինե-րուն՝ Լէնինի 1917 Դեկտ. 30ի մասնաւոր հրովար-տակը՝ Հայաստանի անկախութեան ճանաչման մասին : Հակառակ այս հրապարակային խոստու-մին, սակայն, բոլշեւիկները 1918 Մարտ 3ին՝ Պրէստ Լիթովսքի մէջ Թուրքիոյ զիջեցան Կարսի նահանգը, շուրջ մէկ երրորդը Հայաստանի :

Հայաստանի անկախութեան հռչակումէն ետք, զոր ճանչցած էին Գերմանիա եւ Թուրքիա «քափիթալիստ» երկիրները հարկադրեցին Թուր-քերը քաշուելու այն հողերէն, զորս բոլշեւիկները յանձնած էին Թուրքերուն, Պրէստ Լիթովսքի մէջ : Անկէ ետք, մինչեւ 1920, նոյնպէս «քափիթալիստ» երկիրները օգնութեան հասան Հայաստանի, ո-րուն անկախութիւնը ճանչցուեցաւ դաշնակիցնե-րէն՝ 1920 Օգոստոսին : Ի՞նչ ըրաւ սակայն Մոս-կուան : Խաղեր սարքեց տագնապի մատնուած Հա-յաստանի զանազան կողմերը. ըմբոստութիւններ, խռովութիւններ սերմանեց ու հրահրեց եւ գաղտ-նի դաշինքներ կնքեց Թուրքիոյ հետ : Նոյնիսկ այն պահուն, երբ հայկ. պատուիրակութիւն մը Մոս-կուայի մէջ բանակցութիւն կը կատարէր եւ Չի-չերին հրապարակով համակրանք ու հաւանու-թիւն կը յայտնէր Հայաստանի անկախութեան, այդ պահուն իսկ, նոյն Չիչերինը Քէմալականնե-րուն հետ կը բանակցէր գաղտնօրէն, Թուրքերուն դաշոյնը սրելով, Հայաստանի կողը խրելու հա-մար :

Թուրքը բոլշեւիկեան զէնքով ու համաձայ-նութեամբ է որ կը յարձակէր Հայաստանի վրայ (1920 Սեպտ. 22), մինչ բոլշեւիկ զօրքը Խազախի շրջանէն կ'արշաւէր, երկու կրակի միջեւ առնելով ճարահատ ու փոքրիկ ժողովուրդ մը : Այդ օրե-րուն էր, որ (Հոկտ. 14), Մոսկուա վերջնագիր կ'ուղղէր Հայաստանի, ճամբայ պահանջելով՝ Քէմալականներուն միանալու համար, հրահանգե-լով նաեւ խզուիլ Դաշնակիցներուն հետ եւ ուրա-նալ Սեւրի դաշնագիրը :

Կրնա՞ր ընդունիլ Հայաստան. կրնա՞ր ընդու-նիլ որեւէ երկիր : Մերժեց ան, հակառակ իր ան-ցուցած տագնապին : Նոր պատրուակներ՝ Մոս-կուայի համար, դաւադրական խաղերը շարունա-կելու, քայքայման աշխատանքներ տանելով հայ բանակին մէջ, մասնաւորապէս :

Յետոյ, գիտենք եղերական պատմութիւնը. Թուրքերը «կը յաղթանակեն», եւ բոլշեւիկները կուգան «փրկելու» հայ ժողովուրդը ...

Այս զարշելի դաւադրութիւնն է որ կը մեր-կացնէ ու կը դատապարտէ մեր ամերիկացի բա-րեկամը, բայց հայ Ռամկավարն ու Յառաջդիմա-կանը, հոգիով այլասերած, «փրկութիւն» կը հա-մարեն զայն, դեռ մինչեւ այսօր, 30 տարի ետքն ալ ...

Ճերարտի երկրորդ պայքարը մղուեցաւ Լօզա-նի դաշնագրին դէմ (1923 Օգոստոս 6), վաւերա-ցումէն առաջ եւ ետքը, անիրաւ ու ոճրային փաս-տաթուղթ մը նկատելով զայն : Ճերարտ եւ իր կո-միտէն շարժում մը սկսան դաշնագրին դէմ, մաս-նաւորապէս Ամերիկայի մէջ, շարժման մէջ առ-նելով ամերիկացի ականաւոր դէմքեր, որոնք յօդ-ուածներ գրեցին, ճառեր խօսեցան դիմումներ կատարեցին Ամերիկեան նախագահին ու ծերա-կոյտին, բացատրելով դաշնագրի ոճրային, ան-մարդկային բնոյթը : Ապարդիւն չանցաւ այս պայքարը : Նախագահը դաշնագիրը հաղորդած էր Ծերակոյտին (1924 Մայիսին), արտ. գործոց յանձնաժողովը նպաստաւոր զեկոյց բերած էր Ծերակոյտի նիստին (1925 Փետր. 21ին) : Շնորհիւ Ճերարտի ու իր կոմիտէին դիմումներուն ու բողոքի միթինկներուն, Ամերիկեան Ծերակոյտը չվաւերացուց դաշնագիրը եւ վերադարձուց Ար-տաքին Յանձնաժողովին, ուր մնաց ան, առանց պաշտօնական վաւերացման :

Պայքարի հրատապ օրերուն, «Նիւ Ռիփըպլիք» թերթին մէջ, Թրքասիրական յօդուած մը լոյս կը տեսնէր Բեթեր ստորագրութեամբ, որ կը ջատա-գովէր ընդունիլ ստեղծուած գոյավիճակը, նկա-տի ունենալով դաշնագրին դէմ սկսած շարժումին աղիտալի հետեւանքները՝ Թուրքիոյ մէջ մնացած Հայերուն համար : Ճերարտ, վրդովուած, «ան-մտութիւն» կը կոչէ Բեթերի եւ նմաններու այն կարծիքը՝ թէ Թուրքերու ջարդերը արդիւնք էին արտաքին գրգռութիւններու կամ Հայերու ըմբոս-տութեան. «Ջարդը, հարստահարութիւնը եւ թա-լանը, կ'ըսէ ան, միշտ ալ եղած են Թուրքերու հաստատ եւ անշեղ քաղաքականութիւնը» : Կու-տայ պատմական փաստեր 1453ի օրերէն սկսած, յայտարարելով թէ իրենք կը պահանջէին «ազգի մը ապրելու իրաւունքը» միայն : Ջատագովելով Հայերու անկախութեան գաղափարը, Ճերարտ կը յայտարարէ որ, եթէ 4 — 5 միլիոն Թուրքերը իրաւունք ունին անկախութեան եւ 300.000 քառ. մղոն հողամասի, հայ ժողովուրդն ալ իր 3 միլիոն համրանքով նոյնպէս իրաւունք ունի անկախու-թեան եւ իր «ազգային ժառանգութեան» գոնէ մէկ մասին :

Ճերարտ եւ իր կոմիտէն իրենց պայքարի ըն-թացքին կը պահանջէին որ Մ. Նահանգները Թուր-քիոյ եւ Ռուսիոյ հետ յարաբերութիւնները վերա-հաստատելու առաջին պայման դնէին Հայաստա-նի անկախութեան եւ Միութեան ճանաչումը : Այս պահանջը, արդար ու իրաւ, չիրագործուե-ցաւ, բայց գտնուեցաւ մարդ մը, գաղափարապաշտ ու արդարամիտ, որ ականաւոր գաղափարակից-ներ գտաւ, դարձաւ դրօշակիրը անոնց եւ հայկ. իրաւունքներուն, ու ճանչցուց զանոնք Բարձրա-գոյն Ատեաններու առջեւ : Այս աշխատանքներուն լծուեցաւ Ճերարտ, — աջակցութեամբը Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անխոնջ ու անմոռանալի Վահան Գարտաշեանի, — շնորհիւ իր գաղափարա-կան ու վեհանձն խառնուածքին եւ շնորհիւ իր գնահատանքին՝ հայ ժողովուրդին հանդէպ : Իր անունը, մեծարանքով ու հարազատ զգացումնե-րով պիտի յիշատակուի Հայկ. Դատի նորագոյն պատմութեան մէջ, ուր ոսկեղէն էջ մը կը գրաւէ ան, հայ ժողովուրդի սրտովը գրուած :

Յարգա՛նք իր սիրալի ու վեհապանծ յիշա-տակին :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

Շապին Գարահիսար պատմութեան մէջ

Շատեր կը կարծեն թէ Շ. Գարահիսարի մէջ 2 — 3000 տուն հայութիւն կար, որոնք կրցան կռուիլ 20 — 25 օր: Անոնց թիւը հազար էր միայն, մէջն ըլլալով պանդուխտները:

Բերդէն ազատողները, կ'ըսեն, թէ 4000 անձ կար բերդին մէջ, ծերեր, կիներ եւ տղաքներ, իսկ կռուողներուն թիւը կը հասնէր 3 — 400 հոգիի: Ամէն մարդ կը զարմանայ, կը տարակուսի եւ չի կրնար հաւատալ, թէ 400 հոգին ինչպէս կրնար դէմ դնել զրկուած 20 հազար զինուորին, որոնց հազիւ 4000ը եա կրցած էր վերադառնալ: Օտար վկանութիւն մը մէջ պիտի բերեմ հոս. —

Կռիւներուն ընթացքին Շ. Գարահիսար գտնըւած էր յոյն հացագործ մը Թոտորի: 1919ին, երբ չատ մը Շ. Գարահիսարցիներու հետ Պոլսոյ կը գտնուէի, Թոտորի հոն եկաւ եւ ինքն էր պատմողը թէ «այդպէս կռիւ պատմութեան մէջ գրուած չէ: Եթէ 30 — 40 վայրերու մէջ այդպիսի կռիւ կազմակերպէիք, դուք ազատուած կ'ըլլայիք: «Այդքան քիչ կռուողներ ի՞նչ համարձակութեամբ բերդ ելան» ըսաւ ի վերջոյ: Ուրիշներ ալ այս հարցը կուտան:

Իրողութիւնը այն է որ, Շ.Գարահիսարէն տասը ժամ հեռու Զօպան Թէքէսի ըսուած գիւղին մէջ, զարկին Օտապաշեան վարդապետը, լսած եմ որ Վաղինակ վարդապետ, ուրիշներու հետ, գացած եւ վերցուցած է Օտապաշեան վարդապետի մարմինը:

Այս դէպքէն ցնցուած, Շ. Գարահիսարցին անմիջապէս երկու կուսակցութիւններով խառն ժողով մը կը գումարէ, ուր կը որոշեն իսկոյն սուրհանդակ մը ղրկել Սեբաստիա, Մուրատին, որպէսզի Շ. Գարահիսարի եւ Սեբաստիոյ կռուող ուժերը միացնէ:

Երկու սուրհանդակները անվնաս հասած են Սեբաստիա: Մուրատ հաւանութիւն յայտնելով նամակ մը ղրկած է ըսելով թէ՝ 18օրէն անպատճառ Շ. Գարահիսար կ'ըլլայ Մերոնք կազմ եւ պատրաստ կը սպասէին Մուրատին: Սակայն 18 օրը չհրացած երկու անակնկալներ կանխեցին ամէն բան: Նախ Պէյլէրեան Հաճի Յարութիւնին տղաքը որ զինուորական փախստական էին կը բռնուին իրենց ատրճանակներով եւ կ'առաջնորդուին դէպի պահականոց: Ոստիկանապետը սեղանին վրայ կը դնէ անոնց ատրճանակները, բայց այդ պահուն զինքը կը կանչեն կառավարիչին մօտ: Երբ ոստիկանապետը դուրս կ'ելլէ, մեծ եղբայրը ատրճանակը կը յափշտակէ եւ իրենց վախճանը նախզգալով, ոստիկանապետը ներս մտածին պէս կը զարնէ զայն:

Երկրորդ դէպքը հետեւեալն էր: Քէլ Հասան ըսուած գազան մը փախստականներ գտնելու պատրուակով, հայ տան մը մէջ կ'ուզէ հայ աղջիկ մը բռնաբարել: Այդ տան մէջ երեք — չորս փախստականներ կը գտնուէին, որոնք դուրս կը խոյանան եւ կը սկսին կռուիլ: Միւս կողմէ բանտարկեալներու տանջանքներու մասին յամառ զրոյցներ կը շրջէին:

Օզանեան Շապուհ, քանի մը ընկերներով յարձակումի մը միջոցին ճամբուն վրայ կը սպաննուի: Այս բոլոր նախադէպքերը ցոյց կուտան որ ուրիշ միջոց չունէին, եթէ ոչ բերդ ապաստանիլ: Երբ գացած են Մուրատը ձերբակալելու ճարպիկ ձեւով մը Մուրատ զանոնք տունը նստեցուցած եւ ինք ձին հեծնելով հեռացած է:

Կազմակերպուելու միջոց չեն ունեցած: Մուրատ իր յուշերուն մէջ կը յիշէ որ ինք, Շ. Գարահիսարցիներուն խօսք տուած էր երթալ միանալ իրենց:

Այս հերոսամարտը ինչպէս եւ Ուրֆայի, Վանի, Մուսատաղի, Զէյթունի, Սասունի, հերոսամարտները կը նմանցնեմ Վարդանանց պատերազմին: Ազատագրութեան պայքարին մէջ մեր ունեցած սխալները կարելի է վերագրել վեցհարիւր տարուան մեր ստրկութեան, մեր միամտութեան եւ Եւրոպացիներուն վրայ մեր ունեցած հաւատքին:

Մեր դրացիները Թուրքին հետ գաղտնի դաշնագիր ունէին Հայաստանը բաժնելու, 1914ին: Հայ ազգը սակայն իր առասպելական քաջութեամբ կռուեցաւ եւ ունեցաւ մանուկ Հայաստանը: Փառք Հայաստանի ազատագրութեան պայքարի մէջ իմացեալ մահով մահացեալ անմահներու յիշատակին:

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Շապին Գարահիսարի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն գլխաւոր դերակատարներէն մէկն է Վահան Հիւսեան: Միւս երկու Վահաններուն հետ կատարած իր յեղափոխական գործի մասին իբրեւ թերթօն հրատարակուած է Յառաջի մէջ «Երեք Վահանները» խորագրին տակ:

Ձախէն աջ՝ նստողները Վահան Վարդանեան, Վահան Հիւսեան, Վահան Մեծատուրեան, ոտքի կեցողները՝ Արմենակ Մեծատուրեան, Ոսկան Երկանեան, Հայկ Ճօպուղեան, Գառնիկ Ղուկասեան, որոնցմէ Ոսկան Երկանեան եւ Հայկ Ճապուղեան ողջ են:

ՕՏԱՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ (1)

ԿԱԽԱՐԴԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆԸ

(ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Ա.

Շատ տարիներ առաջ, փոքրիկ խրճիթի մը մէջ կ'ապրէր ծերուկ գիւղացի մը իր կնոջ եւ երեք զաւակներուն հետ: Անդրանիկը կը կոչուէր Մարտին, միջնեկը՝ Մերլին, կրտսերը՝ Քոլին:

Գիշեր մը հայրը հիւանդացաւ եւ մեռաւ: Մարտին եւ Մերլին որոշեցին երթալ աշխարհը պտըտիլ եւ բախտ փնտռել:

— Աշխարհը մեծ է եւ ընդարձակ, ըսին տանոնք, կ'իյնանք կ'ելլենք, հարկաւ գանձ մը կը գտնենք: Քոլինն ալ տունը կը պահպանէ:

Քոլին կ'ուզէր արդէն տունը մնալ, բայց մայրը չուզեց, որ ան զրկուի լաւ բախտէ մը եւ միւս երկու տղոցը ըսաւ. «Հետերնիդ տարէք զայն»:

Երեք եղբայր միասին ճամբայ ելան: Մարտին եւ Մերլին պայուսակ մը լեցուն ուտելիք առին. Քոլին բան մը չառաւ:

— Կ'ուզեմ գիտնալ, թէ ո՞ւր մեր բախտին պիտի հասնինք, հարցուց ան միամտօրէն իր եղբայրներուն:

— Ետեւէն վազէ, ըսին մեծ եղբայրները, բան մը չունիս կոնակդ եւ աւելի արագ կրնաս վազել:

Անոնք կը նախանձէին տեսնելով Քոլինը, որ, քիթը հովին տուած, կը յառաջանար, մինչդեռ իրենք կքած էին իրենց բեռան տակ: Օրը կը յառաջանար, արեւը կ'այրէր անոնց ծոծրակը, յոգնած էին ու անօթի: Կէսօրուան մօտ ագարակ մը նշմարեցին, դիմեցին հոն եւ գիշերը պառկելու համար տեղ մը խնդրեցին:

— Ներս հրամմեցէք, ըսաւ ագարակապանը, մեզի հետ կը ճաշէք ու հոս կը քնանաք:

— Շնորհակալ ենք, մենք ուտելիք ունինք, ըսաւ Մարտին:

Ասոր վրայ, Մարտին ու Մերլին իրենց պայուսակները բացին եւ առատ ճաշ մը ըրին, մինչդեռ Քոլին, անկիւն մը քաշուած, բթամատը կը ծծէր:

Ագարակապանուհին խոհանոցէն երբ դուրս ելաւ, նշմարեց Քոլինի խեղճ վիճակը եւ ըսաւ.

— Դուն ուտելիք չունի՞ս: Շուտ, սեղանին մօտեցիր եւ մեզի հետ ճաշէ:

Քոլին հնազանդեցաւ. կինը անոր հրամցուց խոզի միսով եփուած համեղ ապուր մը: Մարտին, որ շատ կը սիրէր ապուրը, նախանձով կը նայէր Քոլինի ապուրին եւ իր չոր հաց ու պանիրին: Ապա, դառնալով իր միջնեկ եղբօրը, ըսաւ.

— Ստահակը մեր քթին կը խնդայ, նայէ ինչպէս կը թխմէ պատառները: Անգամ մը որ ագարակէն հեռանանք, քաղցէն մեռնի պիտի, Աստուած վկայ:

Յաջորդ օրը, առտու կանուխ, անտառ մը մըտան. խեղճ Քոլին ուտելիք չունէր եւ նախորդ օրուան ապուրը կ'երազէր: Անտառը լեցուն էր ոլոր մոլոր ուղիներով, խոշոր փուշերով եւ թանձրախիտ ծառերով: Յանկարծ բացատի մը խորը, մեծ դղեակ մը տեսնուեցաւ: Քոլին ուրախացաւ, Մարտին սակայն, գոհ չմնաց:

— Ճամբան մոլորած ենք, ետ դառնանք, ըսաւ:

— Ինչո՞ւ, բողոքեց Մերլին, մենք աշխարհը շրջելու ելանք, ի՞նչ հոգ թէ աջ կ'երթանք կամ ձախ:

Քոլին, առանց անոնց խօսքերը մտիկ ընելու, դիմեց դէպի դղեակը: Եղբայրները անոր հետեւեցան վիճելով: Վանդակորմին դուռները լայնօրէն բաց էին, դաւիթին ու նրբանցքներուն մէջ ոչ ոք տեսան: Մարտին սոսկում զգաց եւ ուզեց ետ դառնալ: Քոլին, սակայն, ներս մտաւ եւ դուռ մը բացաւ, եւ ինչ տեսնէ աղէկ: Փառաւոր սրահ մը, կարմիր գորգերով ծածկուած եւ մինչեւ կէսը լեցուն պղինձէ դրամներով: Երկու մեծերը, պահ մը շմորած մնալէ ետք, բացին իրենց պայուսակները, պարպեցին ուտելիքը եւ պղինձէ դրամներով լեցուցին:

Քոլին զանոնք կը դիտէր ժպտելով, ապա երկրորդ դուռ մը բացաւ: Կապոյտ խոշոր սենեակ մըն էր ան, արծաթ դրամներով լեցուն:

— Պարպենք պղինձէ դրամները եւ արծաթները առնենք, աղաղակեց Մարտին հիացած:

Հազիւ պայուսակները լեցուցեր էին, Քոլին երրորդ դուռ մը բացաւ: Ինչ հրաշալիք. լուսապայծառ սենեակ մը, լի ոսկիներով, որոնք արեւի պէս կը փայլէին: Մեծ եղբայրները դարձեալ պարպեցին իրենց պայուսակները, ոսկիով լեցնելու համար զանոնք:

(Շար.)

Թարգմ. Հ. ԱՄԻՐԵԱՆ

Գերմանիոյ միացման հարցը

Կրծքվալի նիւթը թեր ու դէմ մեկնաբանութիւններու առիթ տուած է դաշնակից շրջանակներուն մէջ։ Ուաշինկթընի մէջ, օրինակի համար, Մոսկուայի պարտութեան մէկ խոստովանութիւնը կը տեսնեն այնտեղ, ու կը խորհին թէ խորհ. կառավարութիւնը Օտերի եւ Նայսի հանդիպակաց հողերը պիտի վերադարձնէ Գերմանիոյ, առաջին ձայնը ունենալու համար։ Իսկ Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ Գերմանիոյ կը վերաբերի համաձայնութեան գալ իրենց միջեւ։

Ըստ «Ֆրանս Փրէս»ի, մօտ օրէն խորհրդակցութիւն տեղի պիտի ունենայ Պօնի եւ դաշնակից կառավարութեանց միջեւ, ամբողջ Գերմանիոյ ազատ ընտրութեանց կատարման համար։

«Լը Մոնտ» հարց կուտայ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ կացութիւնը, պարպուած, չէզոք եւ զինաթափ Գերմանիոյ մը։ Չէզոքութիւնը քաղաքական դի՞րք մըն է, կարելի՞ է հաւանիլ որ չհագրգռուողը ոդեգրէ։ Հարց է գիտնալ թէ գերման հանրային կարծիքը անկա՞խ է, ունի՞ բաւականին կչիռ, ճնշելու համար մէկ կամ միւս կողմի ղեկավարներուն վրայ։ Եւ կամ, եթէ անոնք չյաղթահարեն, իրենց հակընդդէմ ուղղութիւնները ուժգնօրէն քաջալերուած դուրսէն, արդեւք պիտի չհանդիսանա՞ն իրեց համաձայնութեան։ Զպիտի ուշանանք գաղափար կազմելու այս մասին։

Տի Կասփէրի վստահութիւն կը շահի

Իտալիոյ վարչապետ Տի Կասփերի, խորհրդարանի երէկի նիստէն, վստահութեան քուէ շահեցաւ 157ի դէմ 322 ձայնով, արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ։ Թեր ու դէմ կարծիքներու կարգին, յիշենք Սարակաթիին, որ Ատլանտեանի դաշինքը համապատասխան չի գտներ դեմոկրատ ոգիին։ Փիէթրօ Նէննի չէզոքութեան սկզբունքը պաշտպանեց, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ հաւասարակշռութիւնը պահելու համար, իսկ Պ. Թոկլիաթթի սպառնաց որ, եթէ կառավարութիւնը իր դիտցած ճամբէն քալէ, համայնավար կուսակցութիւնը պիտի խափանէ։

Տի Կասփէրի պատասխանեց կարմիր երեսփոխանին, դիտել տալով թէ պատերազմի մասին աւելի Եւրոպայի քան թէ Ամերիկայի մէջ կը խորհին, համայնավարները կը ճգնին սարսափի տակ պահել ժողովուրդը, զանոնք իրենց ափին մէջ ունենալու համար։ Վարչապետը հարց կուտայ թէ ի՞նչպէս կարելի է ոմանց համար Ռուսիոյ սպառազինումը խաղաղութիւն նշանակել, մինչ յաչս իրենց Արեւմուտքի դոյզն չափով զինումը, պատերազմ նշանակել. մէկ կողմը աղաւնի, միւս կողմը ռազմանիւթ։ Իրականութիւնը այն է, որ երկու կողմն ալ թէ աղաւնի եւ թէ զինամթերք կայ։ Տի Կասփերի յուսալից է Թրիէսթէի հարցին բարւոք կարգադրութեան, միայն թէ Իտալիան դեռ դաշնակիցներուն արտօնած 150.000նոց բանակը չունի։ Յետոյ վճռականօրէն ազդարարեց.

«Զափէ աւելի կ'ապաւինիք ձեր ուժերուն ու մեր տկարութեան վրայ։ Ձեզի կը զգուշացնեմ, Պ. Թոկլիաթթի։ Ոչ, մենք չենք կատակեր։ Եւ մի կարծէք որ, երբ մեզի կ'ըսէք թէ երբ որ ժամանակը գայ պիտի գտնենք մէկը, որ մեր ճամբան պիտի խափանէ ապստամբական շարժումով մը, մի կարծէք որ դուք ձեր դէմը պիտի գտնէք վատեր, որոնք պիտի փախչին։ Դուք գործ պիտի ունենաք այնպիսի մարդոց հետ, որոնք պիտի գիտնան զոհաբերուիլ, եթէ անհրաժեշտ ըլլայ այդ, որոնք պիտի գիտնան պաշտպանել հայրենիքը։ Եւ ի՞նչ կ'ուզէք ձեռք ձգել այս կարգի սպառնալիքներով։ Դուք ինքզինքնիդ թոյլ կուտաք այդ բաները, որովհետեւ կը զգաք թէ նեցուկ ունիք, — կամ թէ կ'ենթադրէք որ պաշտպանուած էք, — Խ. Միութենէն։ Ասիկա կը համոզէ մեզ թէ մենք եւս չենք կրնար մինակ ըլլալ կռիւի պահուն, ու պարտաւոր ենք դաշնակիցներ ունենալ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷԼԻԶԱՊԷԹ իշխանուհիին այցելութեան առթիւ, Քանատայի մէջ արգիլուած էր թէյէն եւ սուրճէն զատ տարբեր ըմպելի գործածել։ Ֆրանս. թերթերը զանգատ կը յայտնեն, որ ժողովուրդին կը զլացուի պատեհութիւնը չամփանիա պարպելու իշխանուհիին կենաց ...

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ երէկ ներկայացաւ «Իմաստուններու Խորհուրդ»ին եւ յայտարարեց որ Արեւմուտքը աւելի քան երբեք պէտք է ուժեղ ըլլայ, որովհետեւ սովիետ բանակին զօրութիւնը զանցառելի չէ։ Ըստ սպարապետին, Ռուսիա 4 միլիոն զինուոր ունի, սպառազէն, կազմ եւ պատրաստ։ 175 զօրաբանակ, որոնց 67 — 75ը՝ զրահապատ կամ մեքենաղէն։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ուսուցիչներու սէնտիքան որոշեց Նոյ. 9ին գործադուլ հռչակել, բողոքելու համար 1951 Սեպտ.ի հակաշխարհական օրէնքին դէմ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ։

Պիտի նուագէ ջութակար Պ. Պիպէռեան (Վիէննէն)։ Գեղ. ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ։

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Տիրամայր Այրի Տիկ. Ս. Սիւրմէեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Սիւրմէեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկ. Վահան Սիւրմէեան (Ատտիս Ապապա), Օր. Անահիտ Սիւրմէեան (Պէյրութ), Այրի Տիկ. Էլմաս Քէչիշեան (Կ. Պոլիս), Այրի Տիկ. Թ. Եարճանեան եւ զաւակը (Կ. Պոլիս), Այրի Տիկ. Ա. Սմբատեան, Այրի Տիկ. Ա. Պօյաճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Զապէլ Համբարձումեան եւ Բարունակեան, Եարճանեան, Քէպապճեան, Սիւրմէլեան, Ճինոզեան, Համբիկեան, Պօղոսեան, Զաքրեան, Քօլօլեան, Պէտան պէյ, Պարոնեան, Սիւրմէեան, Ներսէս Պօյաճեան ընտանիքները (իր մայրը, եղբայրները, զարմիկ ու զարմուհիները, որդեգիրը եւ բոլոր ազգականները) սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն անակնկալ մահը

ՏԷՐ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Ս. ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

որ կարճատեւ հիւանդութենէ յետոյ կնքեց իր մահկանացուն, 27 Սեպտ. 1951ին։

Բչ. 15 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին պիտի կատարուի իր յուղարկաւորութեան արարողութիւնը Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ պատւոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire։

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ)։ Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ։

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թաւիստ Գարեգինի եւ ընկեր Բենոյի։ Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով։

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք։

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն։

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille։

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Մ.ի ֆութպօլի մրցումը այս կիրակի, ժամը 2—4 Bourdonի դիմաց L'Hay les Rosesի Հ. Մ. Մ.ի դաշտին վրայ, Route de Villejuif։

Առնել Porte d'Italieէն 186 թիւ օթօպիւս եւ իջնել վերջաւորութիւն։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Օր. ԱԼԻՍ ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆ
Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Ամուսնացած
Փարիզ 22 Սեպտ. 1951 Փարիզ

X Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկ. Արամ Աղլաղանեան 2000 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի տպարանման եւ 1000 ֆր. Փարիզի Նոր Սերունդին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պօմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, 8 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎԸ

Շաբաթ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ խորհրդարանը սախպողական եւ շատ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ։ Կը խնդրուի անդամներէն ներկայ ըլլալ։

Շ. Գարահիսարի Ուրուագծային

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան։

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉԷՑԹՈՒՆՑԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (ջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն)։

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն։

Métro Place St. Augustin

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի «Ահարոնեան» վարժարանը ուսուցչութեամբ Պ. Աշոտ Առաքելեանի, կը վերաբացուի յառաջիկայ երկուշաբթի 15 Հոկտեմբերին։ Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 10—12 Տիկին Փ. Կօշկակարեանի։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կռփամարտիկ Յակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի, Հոկտ. 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ։

Մասնաւոր կ'ըլլէ Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար։

Ծախու է

Փայտաշէն տուն մը Chavilleի մէջ, 3 փոքրիկ սենեակներով, 250 ք. մ. հող, պտղատու ծառերով։ Նպաստաւոր գին։ Դիմել՝ Ս. Թուրիկեան, 4, rue de la Platrière, Clamart (Seine)։ Tél.Mic. 07-64

K. M.Ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր ճորոյի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԻՆԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր Collectionը։

Օր. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17. Rue Damesme -- PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 14 Octobre 1951 Կիրակի 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6585-Նոր շրջան թիւ 1996

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

« Արեւելք » հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր խմբագրականով .—

Իր ազգային առողջ դատողութեամբ, ինչպէս հանր. մտածողութեամբ, հայ ծնողը գլխաւոր յենակն է Հայեցի կրթութեան: — Թող չափազանցութիւն մը չնկատուի, եթէ յայտնենք թէ ազգ. իշխանութիւններէ եւ ուսուցչութենէ աւելի՝ հայ ծնողներն են որ կանգուն պիտի պահեն հայ վարժարանը, պիտի նպաստեն անոր կրթ. եւ բարոյական մակարդակի բարձրացման, որակ ու հմայք պիտի տան անոր, հնարաւորութիւններ պիտի ընծայեն տիպար կրթարաններ հաստատելու՝ հայկական բոլոր գաղութներուն մէջ, ու, մանաւանդ, պիտի դառնան յառաջապահները ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԵՐ ՊԱՅՔԱՐԻՆ :

Որքան ալ ահազանգ հնչեցնենք ազգ. խաթարումի, ապաբարոյութեան եւ ընդհանուր ուծացման վտանգին դէմ, մեր ժողովուրդի ունեւոր դասակարգը պիտի չարունակէ նուաստ տեսնել հայ վարժարանը, ու դիմել դէպի օտար հաստատութիւններ, ուր — ըստ իր անշեղ համոզումին — մեր տղաքն ու աղջիկները շատ աւելի շուտ «մարդ» կը դառնան, կիրթ ու դաստիարակուած անձնաւորութիւններ կը հանդիսանան, հասակ կը նետեն՝ «պատրաստուած» ուսուցիչներու հսկողութեան եւ հոգածութեան տարկայ :

Եթէ արձանագրենք, թէ այս միտայնութիւնը պարանքի մը եւ ինքնախաբէութեան մը հետեւանք է, ապահովաբար անարդար ու միամիտ նկատուինք: Օտարամոլութեան ու չտեսիկ հոգեբանութեան սորուկները, միշտ ալ պատրուակ մը պիտի փնտռեն, արդարացնելու համար իրենց ունայնամտութիւնը: Անոնք չունին համարձակութիւնը խոստովանելու, թէ՝ փառասիրութեան մը, նմանողութեան մը, ժառանգական կամ վարակիչ ախտի մը զոհերն են: Զանին նաեւ հետատեսութիւնն ու յստակատեսութիւնը, թէ հայ կրթական հաստատութիւններու բարեկարգումն ու արտաքին թէ ներքին բարեշրջումը ձեռք պիտի բերենք ոչ թէ կռնակ դարձնելով զանոնք վարող մարմիններուն, այլ՝ զօրավիգ կանգնելով անոնց, մեր զաւակները վստահելով մեր համեստ այլ ներշնչիչ յարկերուն, հայ վարժարաններու մարդկ., քաղցըր, դաստիարակիչ մթնոլորտին :

Անզաւակ, կամ՝ եփած ու հասած զաւակներու տէր միլիոնատէրեր ալ ունինք, որոնք հազարաւոր ոսկիներ կը մսխեն՝ հաճոյքի, հեշտանքի կամ խաղի սեղաններու շուրջ, եւ սակայն կը զլանան ձեռք տալ մեր կրթական բարձրագոյն հաստատութիւններուն: Անոնք, իրենց սահմանափակ եկամուտներով, հարիւրաւոր չքաւոր սաներու տարեթոշակը չեն կրնար հոգալ, — սակայն քանի՞ հարուստ կրնայ փաստել՝ թէ ինք «ոսկեբարձ դրամ» մը չէ, դատարկ սրտի տէր փքուռոյց մը չէ. այլ՝ մարդասէր մը, եւ ազգասէր մը: Հոս է բուն չարիքը, գլխաւոր խոչընդոտը՝ կրթական մեր ճիգերուն դէմ : Շատերու ուշիմութիւնը եթէ պատիւ կը բերէ մեր ժողովուրդին, չքաւորութիւնը՝ սակայն՝ հնարաւորութիւն չի տար տարուէ տարի բան մը աւելցնելու կրթական պիւտճէներուն վրայ :

Ձենք յուզեր օտար դաստիարակութեան եւ կրթութեան անպատեհութիւնները: Յաճախ անդրադարձած ենք այս ցաւին: Բայց կ'ընդգծենք անգամ մը եւս, որ մեր ծնողները բարիք չէ որ կը գործեն իրենց զաւակներուն, երբ ՀԱՅ երկրորդական կրթութիւն մը կը զլանան իրենց զաւակներուն: Պէյրութի, Հալէպի, Սեւրի (Փարիզ), Վենետիկի, Ռենսիի մէջ ունինք հայ երկրորդական վարժարաններ ուր մեր տղաքն ու աղջիկները երկրորդ անգամ ըլլալով ՀԱՅ կը մկրտուին: Զանոնք զրկել այս մկրտութենէն՝ կը նշանակէ անոնց ապագայ երջանկութեան վրայ գիծ քաշել, կամ՝ առնուազն, ազգ. չարիք մը գործել.— Ո՞վ պիտի խորհի, սակայն, ասոր: Մեր օրերու մեծատուններն ու չտեսները, իրենց թէ իրենց զաւակներուն համար աւելորդ տաղտուկ մը կը դաւանին հանրային շահագրգռութիւնը : Ազգ. խղճէ զուրկ, Ոսկիէ Հորթի պաշտամունքին նուիրուած պորտաբոյծներ, որոնց կեանքի գերագոյն նպատակն է անձնական ապահովութեան ձգտումը :

Մեր մամուլի գլխաւոր նպատակներէն մէկը պէտք է ըլլայ խափանել այս չարիքը՝ կարելի բոլոր միջոցներով :

Իտալիոյ դաշնագրին վերաքննութիւնը

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ, ԵԹԷ ...

Դաշնակից պետութիւնները դիմում ըրած էին Սեպտ. 26ին Խորհրդ. կառավարութեան, Իտալիոյ խաղաղութեան դաշնագրին վերաքննութեան համար: Պ. Վիշինսքի պատասխանեց դաշնակից ծանուցագրին, ինչպէս կը հաղորդէ սովետ. Թաս գործակալութիւնը :

Մոսկուայի յուշագիրը կը շեշտէ թէ՝ Իտալիոյ դաշնագրին վերաքննութիւնը չի ծառայեր ազատ ազգերու համագործակցութեան, այլ կը ծածկէ ճշմարիտ նպատակը, որ է լաւագոյն կերպով օգտագործել Իտալիան հիւս. Ատլանտեանի յարձակողական դաշինքին մէջ եւ սպառազինութեան բոլոր սեղմումները վերցնել :

Խորհրդ. կառավարութիւնը կը յիշէ 1949 Սեպտ.ին ուղղած իր ծանուցագիրը, որ կը մեղադրէ Իտալիան հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին միանալուն եւ անհամապատասխան կը գտնէ խաղաղութեան դաշնագրի պայմաններուն: Յետոյ կ'անդրադառնայ Իտալիոյ սպարապետ զօր. Մարրասի ելոյթին, որ կը յայտարարէր թէ Ատլանտեան միութեան տրամադրութեան տակ դրած է մասնակցող տէրութեանց չափ կարեւոր ուժեր : Նմանապէս, պատերազմ. նախարար Պ. Փաչիարտիի յայտարարութիւնը Եունայթըտ Փրէսի, որ նկատի ունենալով Ֆրանսայի մղած պատերազմը Հնդկաչինի մէջ, պարծանքով կը հռչակէ թէ ոչ մէկ տէրութիւն Իտալիոյ չափ մեծ թիւով զօրախումբեր կրնայ տրամադրել: Այս քաղաքականութիւնը համապատասխան չէ Եւրոպայի խաղաղութեան ամրապնդման, ոչ մէկ կապ ունի Իտալիոյ ժողովուրդին շահերուն հետ, որ դեռ կը տառապի Հիթլէրի եւ Մուսոլինիի քաղաքականութեան երեսէն :

Պ. Վիշինսքի խորհրդ. կառավարութեան վըրայէն կը նետէ Վեթոյի մեղքը եւ կը յայտարարէ թէ՝ եթէ Իտալիան չէ մտած ՄԱԿի մէջ, պատճառը դաշնակից պետութիւններն են, որոնք անընդունելի պայմաններ ստեղծած են նոր անդամներուն համար: Սովետ կառավարութիւնը հակառակ չէ Իտալիոյ ընդունելութեան ՄԱԿէն ներս, պայմանաւ որ արբանեակ տէրութիւններն ալ ընդունուին: Իտալիոյ դաշնագրին վերաքննութիւնը պէտք է ծառայէ խաղաղութեան դատին, ոչ թէ հիւս. Ատլանտեանի խմբակցութեան յարձակողական ծրագրին: Սովետ ծանուցագիրը կ'եզրակացնէ .

« Օտար զին. խարիսխներու եւ օտար զինեալ ուժերու ներկայութիւնը Իտալ. հողի վրայ, ոչ միայն չի նպաստեր Իտալիոյ անկախութեան զօրացման, այլ ընդհակառակը կը քանդէ իր հիմունքը ու Իտալիան կը դնէ ուրիշներէ կախեալ դիրքի մը մէջ :

« Այս պայմաններուն մէջ, Սովետ. կառավարութիւնը որ կ'աշխատի խաղաղութեան օգտին, կ'իմացնէ թէ՝ Իտալիոյ խաղաղութեան դաշնագրին վերաքննութիւնը կրնայ ընդունիլ միայն այն պարագային, եթէ ան քաշուի հիւսիս. Ատլանտեանի յարձակող. խմբակցութենէն եւ թոյլ չտայ որ իր հողամասին վրայ զին. խարիսխներ կամ օտար զինեալ ուժեր հաստատուին» :

« Լը Մոնտ» կ'անդրադառնայ Պ. Վիշինսքիի այն նկատողութեան, որ Ռումանիա, Հունգարիա, Պուլկարիա եւ Ֆինլանտա միեւնոյն կացութեան մէջ են Իտալիոյ հետ, հետեւաբար անոնց դաշնագիրներն ալ պէտք է վերաքննուին: Գաղտնիք չէ, սակայն, որ արբանեակ պետութեանց դաշնագիրներու վերաքննութիւնը կատարուած իրողութիւն մըն է, քանի որ անոնց սահմաններէն շատոնց անցած են սպառազինութեան մարզին մէջ ...:

Կիսապաշտօն օրկանը հնարաւոր կը գտնէ որ Ռումանիան եւ Հունգարիան ընդունուին ՄԱԿին մէջ, ինչպէս Լեհաստանն ու Չեխոսլովաքիա, բայց անթոյլատրելի կը գտնէ որ այս կամ այն պետութեան ընդունելութիւնը սակարկութեանց դուռ բանայ: Մինչ Մոսկուա կը պնդէ թէ Ֆինլանտա մերժուած է դաշնակից պետութիւններէն, ինք է որ դէմ քուէարկած է 1947 Հոկտ. 1ին: Միեւնոյն վերաբերումը Իտալիոյ հանդէպ, դարձեալ նոյն պատճառով կամ առանց պատճառի :

« Լը Մոնտ » կը յիշէ թէ Եէմէն մաս կը կազմէ ՄԱԿի, շատ յարգելի պետութիւն մը, բայց չունի Իտալիոյ գերազանց յատկութիւնները: Պ.

Եգիպտական տագնապը

Դաշնակից կառավարութիւնը յետաձգած են իրենց դիմումը եգիպ. կառավարութեան, մասնաւորաբար Թուրքիոյ եւ Գահիրէի իրենց դեսպաններուն ընդդիմութեան պատճառաւ: Անոնք բացարձակապէս անօգուտ եւ նոյն իսկ վտանգաւոր կը գտնեն դաշնակից պետութեանց դիմումը Գահիրէի, քանի կացութիւնը չէ պարզուած : Մեծն Բրիտանիա մտադիր է խորհրդակցիլ իր Տօմինեոններուն հետ, այնուհետեւ հաւանական է որ շաբաթ օր յանձնուի նոր առաջարկները եգիպ. կառավարութեան :

Մինչ Սալահէտտին փաշա ամերիկացի թղթակիցի մը կը յայտարարէ թէ՝ Եգիպտոս լոկ անգլ. յարձակման դէմ ինքզինք պիտի պաշտպանէ, անդին՝ Ուաշինկթընի եգիպտ. դեսպան Քեմիլ պէյ, այս չէզոք քաղաքականութեան հակընդէմ յայտարարութիւն մը ըրած է երէկ մամուլին .

« Եգիպտոս մտքէն չանցնէր չէզոք մնալ, ան դեռ չէ ուրացած 1936ի դաշնագիրը, թէ Նահաս փաշայի նախաձեռնութիւնը Արեւմուտքի պետութեանց հետ լաւագոյն հիմերու վրայ բանակցութիւնները վերսկսելու նպատակը կը հետապնդէ, լաւագոյն կերպով տրամադրուած հանրային կարծիքի մը հետ»: Որո՞ւ հաւատք ընծայել, հարց կու տայ իրաւամբ «Քոմպա», նախարարի՞ն թէ պաշտօնատարին ...

« Լը Մոնտ » կը տեղեկացնէ թէ՝ Անգլիա տրամադիր է Սուտանի հարցը թողուլ տեղացիներու կամքին: Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան գործը աւելի կ'ամրապնդէ դաշնակիցներու բարեկամութիւնը: Մեծն Բրիտանիա յոյս ունի որ անոնք պիտի աջակցին իրեն, Սուտանի եւ նոյնքան ալ Սուէզի Ջրանցքի խնդրին լուծման համար: Պաշտօնական շրջանակները մեծ վերապահութեամբ կ'ընդունին Պ. Մորկընթաուի առաջարկը, որ կը թելադրէ Ապատանի քարիւղի եւ Սուէզի Ջրանցքին վարչութիւնները յանձնել ՄԱԿին :

Եգիպ. կառավարութիւնը գաղտնի միջոցներ ձեռք առած է Սուէզի Ջրանցքին շուրջ բանակող անգլ. զօրախումբերուն դէմ :

Ըստ Ռէօթէրի, Եգիպտոսի եւ Սուէզի Ջրանցքի բրիտ. բանակը «թշնամի ուժ» կը հռչակուի : Արգիլուած է ամէն յարաբերութիւն անգլ. ուժերուն հետ, կարգ մը ապրանքներու հայթայթումը եւ աշխատանքը ի նպաստ բրիտ. բանակին :

Սուէզի Ջրանցքին շուրջ անգլ. իշխանութեանց համար գործող եգիպտացի բանուորներուն թիւն է 70.000 հոգի: Գահիրէի կառավարութիւնը մտադիր է պաշտօն չգտնող գործաւորներուն նպաստ յատկացնել :

Էլ Ահրամ, Եգիպտոսի անկախ օրկանը, կը ճշդէ արգելքի ենթարկուելիք բաները: Ազգայնացուած երկաթուղիները, ջուրի, կազի եւ ելեքտրականութեան սպասարկութիւնները:

Քորէայի բանակցութիւնները

Պաշտօնական ոչ մէկ զեկոյց Փան Մուն Ժոմի բանակցութեանց մասին: Մունսանէն կը հաղորդեն սակայն որ, այս երեք օրուան ընթացքին, նախնական համաձայնութիւն մը գոյացած է .

1.— Զինուորական բանակցութիւնները տեղի պիտի ունենան Փան Մուն Ժոմի մէջ :

2.— Հաւաքոյթի վրանը շրջանակող գօտին պիտի չէզոքացուի 1000 մեթր շրջագիծի մէջ :

3.— Այս գօտիին մէջ երկու կողմերն ալ հաւասարապէս պատասխանատու պիտի ըլլան ապահովութեան :

4.— Երկու կողմի պատգամաւորներու կառքերուն համար արտօնագիր պիտի տրուին Քայեզոնկ Փան Մուն Ժոմի եւ Մունսոն Փան Մուն Ժոմի ճամբաներուն համար :

Այսու հանդերձ, դաշնակիցներու աշնանային յարձակումը սկսած է 10 օրէ ի վեր եւ յանգած է Զինօքորէական ձմեռնային բանակատեղիներու քայքայման : Եանկիւնի մարզին մէջ, ֆրանս. վաշտը ուրբաթ առտու գրաւած է վերջին բարձունքը Քրեվքէօր լեռնաշղթային եւ բազմաթիւ չինացի գերիներ ձեռք անցուցած: Կարմիրները ծանր հրետաններ կը գործածեն եւ մեծ դժուարութիւններու կ'ենթարկեն դաշնակից զօրախումբերը: Ամերիկացի օդանաւորդները յայտարարած են թէ՝ համայնավար ուժերը աւելի քան երբեք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ժորժ Պիտօ առենին ըսած էր .— Բնական երեւոյթ մը չէ, որ աշխարհի խաղաղասիրական կազմակերպութիւնը իր դրան առջեւ սպասել տայ Տանթէի, Միքայէլ Անճելոյի եւ Կարիպալտիի երկիրը »: Կիսապաշտօնական օրկանը ի վերջոյ կ'եզրակացնէ .

« Եթէ ՄԱԿէն ներս նոր անդամի մը մուտքը կախեալ ըլլայ այս կամ այն մեծ տէրութեան շահերէն, որպէսզի կարենայ օգտուիլ անոր ձայնէն, այդ կազմակերպութիւնը մոռցած պէտք է ըլլայ իր առաքելութիւնը եւ նպատակները, որոնց համար ստեղծուած է »:

ԱՄԷՆ

Consummatum est.
ՅՈՎՀ. ԺԹ. 30

Երբ հրաժեշտ կ'առնեմ հանրային կեանքէն, մասնաւորաբար հրապարակագրութենէն՝ զբաղելու համար միայն իմ բժշկական թերթովս եւ գիրքերս հրատարակելու հոգերով, իբրեւ վերջին տուրք՝ կ'ուզեմ, արձանագրել հետեւեալ դիտողութիւնը:

Բանաստեղծ Մ. Իշխան, ներկայացնելով Ն. Ադոնցը (ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ամսագիր, Յուլիս), կը գրէ.— «Ակնարկութեամբ մը յիշեցուցի ՄԵՆՔԻ տղոց իր վրայ գործած անտեղի յարձակումները, որոնց պատճառ դարձած էր Մ. Պէշիկթաշլեանի եւ Խ. Աբովեանի բաղդատական զուգակշիռը գծող իր մէկ գրուածքը: Ադոնց թեթեւ մը պոստեց յօնքերը եւ անտարբեր շեշտով պատասխանեց. «Չհասկացան ինձ եւ չըմբռնեցին թէ ի՛նչ էի ուզում ասել»: Զգացի որ առխատապրակ վերէն կը նայէր «տաճարին տղոց» բարձրացուցած աղմուկին վրայ եւ ոխ չէր պահած»:

Առաջին անգամ չէ որ առիթ կ'ունենամ հաստատելու թէ իմ սերունդս չունեցաւ երբեք «սերունդի ոգի»: Երբ յանուն սերունդի մը եւ իր դաւանած «սկզբունքներուն» պայքար մը կը բացուի, պայքարը տկարացնող ամէն թերադնահատութիւն կը մատնէ սերունդի ոգիի պակաս:

Մ. Իշխան չի գիտեր Ադոնցի դէմ կատարուած «յարձակումներուն» պատմութիւնը, այնպէս որ բոլորովին սխալ է իր գնահատութիւնը՝ երբ վէճը կ'անուանէ «աղմուկ» կամ «անտեղի»:

1930 Նոյեմբեր 14ին, Օհան Կարօ, նախկին «Յարդգողական» մը, դասախօսութիւն մը տուաւ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի մասին, «Ծերոց գրական ակումբին» մէջ,— «Յարդգողականները» այդ անունը կուտային այն հաւաքոյթին, որուն նախագահն էր Փրոֆ. Ադոնց: Նոյ. 21ին «Յառաջ»ի մէջ հրատարակուեցաւ դասախօսութեան ամփոփումը իբրեւ տեղեկատուութիւն, (այդ դասախօսութիւնը երեք տարի առաջ տրուած էր «Յարդգող»ի մէջ, ուրեմն ծանօթ էր մեզի իբրեւ «բարեխառն տեսակէտ»): Բայց տեղեկատուն արձագանգ կուտար նաեւ կարգ մը հրակէզ «քննադատութիւններու», որոնք կատարուած էին յետ դասախօսութեան,— այսպէս՝ օր., Փրոֆ. Ադոնցի տեսակէտներուն: Ընդվզեցուցիչ էին այդ տեսակէտները: Քանի մը օր անցաւ, ոչ սրբագրութիւն, ոչ լուսաբանութիւն: Խայթոց մը տուի եւ ահա Փրոֆ. Ադոնց pneumatique նամակով մը պատասխանեց թէ «անհեթեթութիւններ» վերագրուած էին իրեն, ու կը սրբագրէր, միաժամանակ հրապարակագրական ... դաս մըն ալ կուտար ինծի՝ ՆՈՐ ԴԱՐի աւանդութիւններէն մինչեւ ՅԱՌԱՋի աւանդութիւնները,— Տէ՛ր ողորմեա, մօտ յիսուն տարիներու դէզի մը ետեւէն: Իր «սրբագրութիւնները» եւս կը մնային տակաւին քննադատելի, այսուհանդերձ պատասխանը հրատարակեցի (ՅԱՌԱՋի խմբագրապետը Յունաստան կը գտնուէր այդ օրերուն), յետոյ դիտել տուի իրեն, որ կը փորձէր խայթել զիս, թէ կատարուած «սրբագրութիւնն» անգամ պտուղն էր խայթոցիս:

Զմայրեց, ոխ պահեց: Ժամանակ մը ետքը, ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրին մէջ չափազանց անարգական բառեր գլորեց հասցէիս, (զիս կ'անուանէր «գիժ» եւ «հողմավար գլուխ»), ու Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի գաղաթէն ցատկելով մինչեւ Կիլիկիա, «լեւանտացի» (լըվանթէն) կ'անուանէր Կիլիկիոյ Հայերը եւ, այսպէս, կ'աղարտէր պատմագէտի իր անունը(*): ՅԱՌԱՋի մէջ պատասխանեցի երկար յօդուածաշարքով մը, որ այսօր դարձած է հրատարակութեան համար պատրաստ ստուար հատոր մը:

Զմայրեց, ոխ պահեց: Ժամանակ մը ետքը, ՎԷՄ պարբերաթերթին մէջ աւելի տգեղ բառեր գլորեց հասցէիս (զիս կ'անուանէր «լօթի» եւ ... ուրիշ կինտոյական որակումներ): Պատասխանեցի ԵՐԿՈՒՆՔի մէջ բուռն եւ փրփրագայր: Բայց այս անգամ, ինձմէ առաջ, հրապարակ նետուեցաւ Վազգէն Շուշանեան: ՄԵՆՔը նոր էր կազմուած: Կողքին վրայ, յանուն խմբագրութեան, Վազգէն ծանր եւ անողորմ յարձակում մը կատարեց Ադոնցի դէմ, ուժ տալու համար ինծի՝ ցոյց տալով սերունդի ոգիին փաստը, որ շատ սովորական չէր իրեն: Ռաֆայէլ Զարդարեան վրդովուեցաւ եւ հեռացաւ խումբէն:

Ես շարունակեցի պայքարը՝ յօդուածաշարքով մը, որ կէս մնաց ԵՐԿՈՒՆՔի դադարումով:

Ահա վէճին արտաքին պատմութիւնը:

Ըստ բովանդակութեան, աւելորդ կը գտնեմ ներկայացնել Ադոնցի տեսակէտները, որոնք բոլորս կը հոտին՝ իբրեւ պատմութիւն (Կիլիկիոյ հայկական արժէքը) եւ իբրեւ գրականութիւն (Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի բաղդատութիւնը Աբովեանի եւ Նալբանդեանցի հետ):

Ինծի համար կարեւոր չեն ատոնք: Ադոնցի գրական հասկացողութեան մասին Մ. Իշխան ինքն ալ վերապահ կը թուի, երբ կը գրէ թէ փրոֆէսօրը չի՛ հասնիր Վարուժանին: Օ՛, զարմանալու բան չկայ այստեղ,— Կովկասի մէջ երբեք յարգի չէր Վարուժանը, այնքան որ Շիրվանզադէ «պոռնկագիր» որակեց Իրգնիքի հողին քնքուշ, ազնուական ու նուրբ այս ծաղիկը: Վարուժանի բանաստեղծական կերպարը գնահատելու, Վարուժա՛ն հասկնալու համար, պէտք եղաւ որ Մահարիները եւ Ալազանները ծնին, Ադոնցէն քանի՞ տարի ետք՝ դուք հաշուեցէք: Ադոնց, որ «Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանը յետ է Աբովեանից» կ'ըսէր, քանի՞ տարի ետ կը մնայ ինքը, գրական հասկացողութեան տեսակէտով, թող ըսէ Մ. Իշխանը, որ քիչ մը շատ կը հիանայ տիտղոսներու վրայ:

Այսքանը գրական ճաշակի եւ գրական ծանօթութիւններու մասին:

Կուգայ օր մը, երբ ցոյց կը տրուի նաեւ թէ պատմութիւն գրելը, եթէ փիլիսոփայական դիսէրտացիա խմբագրելու պէս բան մը չէ, կը դառնայ անարժէք բան մը «տաճարին տղոց» համար, որոնք géopsyché կարդացեր են, géopolitique ուսաներ են, ի՛նչ փոյթ թէ ոմանց աչքերը կը շլմորին՝ երբ երկար հաշիւներ կատարուին, ճշդելու համար թէ Արգիշտի գրե՞լն է ճիշդը թէ Արգիշտինի, կամ Ուրարտու անունը ծանօ՞թ էր Թակլաթ-փալասարին թէ ծանօթ չէր:

Կարեւորը այս ալ չէ:

Գանք մարդուն: Մ. Իշխան շատ փոքր էր ու չի յիշեր հարկաւ թէ օր մը, հէքեաթի օրերուն պէս օր մը, Ադոնց յանկարծ Փարիզ հասաւ Սովետական Աշխարհէն, եւ, ինչպէս շատ ու շատ Հայեր, որոնք իրենց կեանքին արժէքը գիտեն, ուզեց ապրիլ արտասահման եւ «բարոյական դեսպանի» դիրք մը գրաւել յանուն Հայաստանի սովետ կառավարութեան,— ի՛նչ խօսք որ Հայաստանի կառավարութիւնը չի սիրեր այս «բարոյական դեսպանները», ուրի՛շ գործ կը սպասէ անոնցմէ եւ ուրի՛շ անուն կուտայ դիւրամատոյց թեկնածուներուն:

Արդ, Ադոնց չյաջողեցաւ հոն՝ ուր ձախողած էին իրմէ աւելի խորամանկներ: Բայց իր ակտը պատմութեան անցաւ,— ամէն մարդ կը մոռնայ, ես չեմ մոռնար:

Աւետիս Ահարոնեան յօդուած մը ունէր Հայաստանի օրուան վարիչներուն մասին՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐի մէջ, բուռն ու դառն, բայց այրած սիրտով գրուած: Պարսաւանք մը խմբագրուեցաւ, անմիջապէս, Կարմիր Տան մէջ, այնպէս ինչպէս Հոգին Սուրբ կը ներշնչէ «բարոյական դեսպաններուն», ասանկ պարագաներու մէջ: Յետոյ հաւաքումն ստորագրութեանց: Ու տեսանք որ... Ադո՛նցն ալ հոն է, մարդագետնին մէջ: Այդ պարսաւագիրը հրատարակուեցաւ թերթի մը մէջ, որուն գոյնը խաթարուած գոյն մը ունէր, ի՛նչ գոյն եւ ինչո՛ւ՝ չլսեմ աւելի լաւ է

Վրդովում մեր կողմը: Պարսաւագի՛ր՝ Ահարոնեանի դէմ, մեծանուն, տիտղոսակիր, մօրուսաւոր մարդոց կողմէ: Ադոնց լուր ղրկեց թէ չէ ստորագրած, բայց... չհերքեց հրապարակաւ: Ես չեմ ցաւիր թէ Ադոնց ստորագրած է պարսաւանքը: Բայց կը ցաւիմ որ ստորագրեց (ողջո՛յն, Երեւան, կամ՝ յիշեա մեզ, Տէր), ու մեզի ըսաւ թէ չստորագրեց, (ողջո՛յն, Դաշնակուիք):

Մ. Իշխանէ կը խնդրեմ որ արձանագրէ այս ակտն ալ Ադոնցի նուիրած իր ներբողագրին մէջ:

Կարեւորը այս ալ չէ:

Անշուշտ Ադոնց, իբրեւ քաղաքագէտ, իրաւունք ունի կարծիք յայտնելու, կողմ բռնելու, քննադատելու, ճիշդ ինչպէս պարզած է իր տեսակէտները ժամանակակից մեր ազգային կեանքին մասին: Օրինակ, հայ յեղափոխութեան մասին՝ որ օտար կոչնակներու հրաւէրո՛վ կատարուած է, հայ-թաթարական կռիւներու մասին՝ որոնց մէջ մեղք չունի՛ Ցարը,— այսքան իմաստութիւն հազար տարին մէկ անգամ կուտայ Աստուած: Քէ՞ն ընենք՝ եթէ Ադոնցի կուտայ, մեզի չի տար,— չի տար՝ չի տար, Աստուած չէ՞:

Կարեւորը այս ալ չէ:

Կարեւորը ա՛յն է, սիրելի բանաստեղծ Իշխան, սիրելի երիտասարդ Իշխան, որ մեր ծերուկները պարսաւանք ստորագրելու ժամանակ կը դաշնակցին, ներբողագիր խմբագրելու ժամանակ կը համերաշխին, բայց մեր նորերը չեն գիտեր թէ ի՛նչ բան է սերունդի ոգին, չե՛ն գիտեր, տակաւին, հաւաքաբար ստորագրել կամ իրար բռնել: Ընդհակառակն, յառաջապահ երիտասարդներու կատարած նուաճումը կը քանդեն ու կը խորտակեն: Ով որ կ'ուզէ՝ թող գովէ Ադոնցը, բայց երբ երիտասարդ մըն է որ կը գովէ, եւ քար մըն ալ կը գլորէ ՄԵՆՔի կամ ՅԱՐԴԳՈՂի «տղոց», արի՛ւն կը կաթի սրտէս: Ա՛խ, սա «տղաքը»,— այո՛, մենք ի՞նչ ենք, անոնք փրոֆէսօր, իսկ մենք՝ «տղաք»:

Ես չկրցա՛յ հասկնել, սակայն, այս «տղոց» թէ սերունդի ոգին կը պահանջէ համերաշխ մնալ իր ուղեկիցին, համամտութեան եւ տարակարծութեան խնդիր չհանել երբեք: Գետնին տակը անցնի համամտութիւնն ալ, որ ոչխարներուն յատուկ է, տարակարծութիւնն ալ, որ ցիկաններուն յատուկ է: Դարը գործակցութեան դար է եւ, մանաւանդ, սերունդ կը նշանակէ գործակցութիւն՝ սրտի նոյն թաք-թաքը, հոգեկան թռիչքի նոյն թափ-թափը: Ի՞նչ կ'արժէ համամտութիւնը,— Աստուած անգամ ամբողջական համամտութիւն ցոյց չի տար Երրորդութեան գործերուն մէջ: Կարեւորը քալելն է ձեռք ձեռքի, կողք կողքի:

Յարգեցէք հին սերունդը, բայց մնալով միշտ իբրեւ տանուտէր, եւ ոչ իբրեւ յաւիտենական աշակերտ տիտղոսաւորներու՝ որոնք «վերէն կը նային» ձեր վրայ, կամ անոնց՝ որ իրենց համբաւը կը մշակեն ծաղիկ մշակելու ձեւով, ինչպէս դիտել կուտար Վազգէն Շուշանեան: Ու մանաւանդ մի հաւատաք թէ մենք չենք հասկնար ծերուկները, ինչպէս կը պ՛ դեն,— սեպաձեւ արձանագրութի՞ւն են, ի՞նչ են: Բայց հաւատացէք որ չեն հասկնար մեզ՝ իրենք:

Այսուհանդերձ, հրապարակը ձերն է, ըրէ՛ք ինչպէս որ կ'ուզէք, ըսէք ինչ որ կը խորհիք:

Ես չկամ այսուհետեւ: Կը մտնեմ բոժոժիս մէջ: Ասիկա վերջին յօդուածս է: Ամէն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Տեղն է ըսելու թէ Փրոֆ. Ադոնց պատմագէտի իր անունը բարձր կը պահէր՝ եթէ պատմական վաւերականութիւն չփնտռէր ... «Երգն Հայաստանի» անարժէք ֆիլմին մէջ:

Մեր լեռներու խորհուրդը

Ա.

Մեր ժողովուրդը քալեց իր պատմութեան արշալոյսէն առաջ եւ յետոյ: Քալեց անընդհատ, անխոնջ եւ յամառ: Քալեց ու փնտռեց իր նիւթական հայրենիքը, հայրենիք մը՝ որ իր քիմքը հրապուրէր, լիացնէր իր երեւակայութիւնը եւ գինովցնէր զինքը՝ իբրեւ հրաշափառ տեսիլք ու պատկեր: Օր մը, դարեր վերջ, գտաւ վայր մը, խորհրդաւոր ու պատկառազդու՝ իր բարձր լեռներովը, կախարդական՝ իր ծաղիկներովն ու բուսականութեամբը, հաճելի՝ պաղ ու կապոյտ ջուրերովը, պայծառ երկինքովը ...

— «Յո՞ երթաս», կա՛նգ առ, բաւական է թափառումդ, ահա քու ցանկացած հայրենիքը: Հայ ոգին էր որ կը խօսէր հայութեան, կը հրաւիրէր զայն՝ վերջ դնել իր թափառական կեանքին, վար դնել իր բեռը, նստիլ հողին վրայ՝ սեփականացնելու համար զայն, անոր մէն մի հողային փշրանքին ու աւազին մէջ, ծիլին ու տերեւին, ծաղիկին մէջ հոսեցնելով իր երազին հիւթը, իր գաղափարին յոյզը:

Այսպէս էր ահա, որ ժողովուրդ Հայոցը գըտաւ իր սեփական Հայրենիքը, աւանդափառ ու տեսլապաշտ Արմէնիան: Ամուր փարեցաւ անոր կուրծքին, ինչպէս մանուկ մը՝ իր մօրը ստինքին, ինչպէս երիտասարդ մը՝ իր սիրուհիին, սիրոյ անզուսպ կարօտով մը՝ որուն մէկ վայրկեանի ապրումը աւելի կը կշռէ հարիւր տարուան կեանքէն: Ու ան՝ համբերութեամբ, ինքնայօժար զոհողութեամբ, տաժանքին ծանրութիւնը կրեց՝ բանելու համար իր եսին ճերթուածը այդ հողին վրայ, իր հոգիին խռովքը հոսեցնելու համար այդ հողին մէջ, ըլլալու համար արարիչը իր հայրենիքին, եւ ստեղծագործը՝ անոր վաղուան հաւատքին ...:

Ժողովուրդ մը որքան քրտինք թափեց իր հայրենիքին վրայ, շինեց ու ծաղկեցուց, մշակեց ու գեղեցկացուց, այնքան ալ սիրեց զայն: Որքան շատ ապրեցաւ անոր վրայ՝ այնքան ալ «մտերմացաւ» անոր: Որքան «պաշտպանեց» զայն ու «կռուեցաւ» անոր համար՝ այնքան ալ «աստուածացուց» զայն: Ժողովուրդ մը որչափ «խորհուրդ» ու «իմաստ» հաղցուց հայրենիքի մէջ գտնուած լերան ու վիհին, լիճին ու գետին, դաշտին ու հովիտին, ակին ու աղբիւրին, ծաղիկին ու կանաչին, այն չափով ալ «մեծցուց», պատկառելի դարձուց զայն իբրեւ նիւթ ու որակ: Որչափ մշակութային ու ճարտարարուեստական քանդակներով հարստացուց, այնչափ ալ անմահացուց զայն ...:

Հայրենիքը միայն «հող» չէ, այլ՝ միտք ու գաղափար, երկունք ու թուխս, սիրտ ու հոգի, երազ եւ հաւատք, ներկայ ու ապագայ, ես ու հըպարտութիւն, քրտինք ու աշխատանք: Հայրենիքը ամբողջական կանչն է ժողովուրդի մը շօշափելի եւ անշօշափ, նիւթական ու հոգեկան, ապրումին, եւ դեռ՝ հնոցը անոր ստեղծագործական ուժին: Ծոյլերը, մակաբոյծները, հոգեթափները եւ գաղափարազուրկները չեն կրնար հայրենիք ստեղծել: Մարդագետին մը՝ հոն արածող էշերու կամ ջորիներու հայրենիքը չէ, այլ՝ արօտատեղի: Հայաստանը, հազար տարի վերջ ալ Թուրքիա չի կրնար կչուիլ, մեր երկիրը՝ հայ ժողովուրդի հաւատքին աստուածատաճարն է, Թուրքը զայն չի կրնար պարպել իր խորհուրդէն, ու մանաւանդ իր հրեղէն տեսիլքէն... ասոր համար՝ Հայոց աշ-

Հեծերգ

Երգերն ըսին թէ
Օր մը հեռուէն
Պիտի գայիր դուն,
Տեսի՛լք հըրեղէն :

Պիտի բանայիր
Դուռն իմ տըրնակիս ,
Եւ գիշերին մէջ
Ցնցա՛ր որբ հոգիս :

Երգերը սուտ չեն ,
Օր մը պիտի գաս
Անհուն կարօտով
Լուսաթեւ երազ ...

Բայց պիտի գտնես
Տըրնակըս աւեր ,
Եւ անոր վըրայ
Նոճին մըթաստուեր ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՏՈՄՍԵՐ

Աղքատաց պնակը

Եթէ ժամանակ ունիք, համրեցէք անցեալ կիրակի օրուան «Նիւ Եորք Թայմզ»ի էջերը: Ես, ոչ միայն համրեցի , այլեւ կշռեցի ամբողջ թերթը : Արդիւնքը՝ ահաւասիկ .—

Լուրերու բաժին՝ 112 էջ, գրական յաւելուած՝ 72, գրախօսականներ՝ 36, նորաձեւութեանց « բացառիկ »ը՝ 80, քաղաքական յօդուածներ՝ 12, թատրոն, շարժանկար, արուեստ, երաժշտութիւն, պար եւ մասամբ նոյնին՝ 30 , առեւտրական բաժին՝ 14, մարզախաղեր եւ ուրիշ շատ մը բաներ՝ 12 — համագումար 368 էջ: Թերթին ծանրութիւնը՝ 3 փաունտ 12 ունկի :

Երե՛ք հարիւր վաթսունը ութը էջ...

Այսինքն 92 թիւ « Հայրենիք» կամ 184 թիւ « Յառաջ » :

Իննըսուն երկու թիւ «Հայրենիք»ը կը հրատարակուի 15 շաբթուան մէջ, իսկ 184 թիւ «Յառաջ»ը՝ 30 շաբաթէն :

Սակայն, միայն մենք չենք որ ետ մնացած ենք այս մարզին մէջ: Փարիզի թերթերն ալ ունին միայն չորս էջ :

Լոնտոնի «Թայմզ»ը — որուն համար կ'ըսեն թէ աշխարհի ամէնէն անմրցելի թերթն է՝ իր որակով եւ հեղինակութեամբ — կը հրատարակուի, շաբաթը չորս անգամ՝ ութը էջ, երկու անգամ՝ տասը էջ: Պատճառը թուղթի պակասն է , ոչ թէ ընթերցողներու թիւին նուազութիւնը :

X

Մեր իրականութեան մէջ, թերթերը կը հրատարակուին որպէսզի խմբագիրները հաց ու պանիրէն անդին չանցնին ու երկու սէնթ մէկ կողմ չնետեն՝ սեւ օրուան մը համար:

Հայ խմբագիրը իր աչքի լոյսը կը կորսնցնէ, ազգը լուսաւորելու համար: Ազգն ալ, իր կարգին երդում ըրած է որ հայերէն թերթ պիտի չկարդայ :

Արդի՞ւնքը :

Ամբողջ արտասահմանեան Հայաստանի մէջ կան միայն երկու օրաթերթեր որոնց շրջաբերութեան քանակը 4000էն քիչ մը աւելի է— «Հայրենիք»ն ու «Յառաջ»ը, երկուքն ալ Դաշնակցական:

Դիմացի արտին թերթերը կը տպուին, ընդհանրապէս, 3000ական օրինակ, բայց կը ծախուին միայն 2000 օրինակներ: Մնացեալները, ձրի կը ղրկուին հոս, հոն «յանուն լուսաւորութեան պայթակղեալ մտաց»: Դաշնակցութիւնը ձրի թերթ չի ղրկեր ասոր անոր, որովհետեւ մարդ որսալու միտք չունի: Հաւնողը կը վճարէ կը կարդայ, չհաւնողն ալ, ինք գիտէ :

Այո, մեր մէջ, լրագրութիւնը տաժանակիր աշխատանքի պէս բան մըն է որուն, կամովին, կը դատապարտուին այդ ասապրէզը սիրողները :

Հայ ժողովուրդին համար, հայերէն թերթը « աղքատաց պնակն » է որուն մէջ սանկ, արհամարհանքով մանրուք մը նետելու կը բարեհաճի ազգասէր Հայը :

Կիսկատար գրոց - բրոցները օտար լեզուներ գիտեն եւ «հոգեկան բաւարարութիւն» չեն ստանար հայերէն թերթերէն: Անգրագէտներն ալ պատկեր կը փնտռեն...

Այս չտեսութեան եւ այս տգիտութեան համար է որ հայերէն թերթը ունի միայն չորս էջ , իսկ Ամերիկեանը՝ 368 էջ :

Օտարին համար մամուլը «Նորին Վեհափառութիւն »ն է: Մեզի համար, ըսի, աղքատաց պնակը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

խահը գրաւուած, բռնատիրուած կալուած մըն է միշտ..., ասոր համար է որ, թէեւ «Արեւելեան նահանգներու» մէջ Հայեր չեն ապրիր, բայց անոնք չեն դադրիր Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի մասեր կազմելէ :

Յունաստանը, երազի մը հունէն՝ պատկերեց իր աստուածները, եղաւ աւանդութիւններու եւ հրաշքի դարբին, «Պէնտէլի» լեռը անոր նուիրեց իր մարմարը, իսկ արուեստը՝ անոր հայթայթեց կարկինը, մուրճը եւ երկրաչափական գիծերու գիտութիւնը, հիմը դրուեցաւ արձաններու եւ տաճարներու ճարտարապետութեան, կերտումի ապշեցնող ոճին: Հեթանոս Յոյնը, իր հրաբուխներէ խանձած, չոր ու լերկ հայրենիքը զարդարեց արուեստի գլուխ գործոցներով, հանճար ցանեց ..., ուղեղ սերմանեց..., ազգային փառք ժողվելու համար: Այն օրէն է որ կան Պառնասոսն ու իր Դիլփին, Հին Կորինթոսն ու Մեկենան, Տիլոսն ու Էլէվսինան, Աթէնք ու իր Ագրոպոլը ...: Յունաստանը իր արուեստին արդիւնքովը պանծալի է, պարպեցէք զայն, օ, մնացածը անհրապոյր նիւթ է :

Հայութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի Յոյնն էր , անկէ աւելի գաղափարապաշտ ու երազային : Ան չէր կրնար յագենալ նիւթին տուածովը, նիւթը Աստուած ու ներշնչող չէր, վասն զի դեռ չէր մըշակուած անիկա, երկրին արգանդին մէջ դեռ չէր մխրճուած ուղեղին խոփը: Ասոր համար՝ ան զօրաշարժի կանչեց հոգեկան բոլոր ուժերը, սեփական հայրենիք մը մարմնաւորելու եւ զայն լեցնելու կախարդականութեամբ, առասպելով ու աւանդութեամբ , ցանկութիւններու գրգիռով, փառքի հպարտութեամբ, հայրենիքը գաղափարական հարս մըն էր, պէտք էր զայն զարդարել ոսկիով եւ թանկագին քարերով եւ անոր հագցնել ծանրարժէք զգեստներ: Ահա թէ ինչպէս պատմական Ուրարտուն վերածուեցաւ Արմէնիայի:

Հեթանոս Արմէնները ունեցան իրենց ոսկիէ եւ մարմարէ արձանները, եւ մէհեանները: Արամազդի մեհեանը՝ Անի ամրոցին մէջ, Անահիտինը՝ Երիզայի, Վանատուրին՝ Տարօնի մէջ, Տիրին՝ Արտաշատի դրան մօտ, Միհրին՝ Բագառիճի , Նանէին՝ Թիլ աւանի, Վահեվանեանը՝ Յաշտիշատի եւ Բարշամինին՝ Թորտանի մէջ: Հեթանոս այս մեհեաններու համար կը տագնապէին, հայ միտքը, երազելով ու երեւակայելով, հայ բազուկը՝ յոգնելով ու տանջուելով: Անոնց մէջ կը հոսէին հայ արքաներու, նախարարներու, զօրավարներու եւ ժողովուրդին նուէրները :

Անցան դարեր: Ինկաւ հեթանոսութիւնը, անոր տեղը բռնեց Քրիստոնէութիւնը: Սեւ տարազով, լայն ու ծփուն քղանցքներով, բրդոտ այտերով եւ երկար մօրուքով մարդիկ յաջորդեցին քուրմերուն: Կործանուեցան մեհեանները, փըշրուեցան աստուածներու մարմարեայ արձանները. կողոպտուեցան մեհենական գանձարանին մէջ դարերէ ի վեր կուտակուած ոսկեղէն ու արծաթեղէն զարդերը, սպասները, պսակները, անօթները , ոսկեճամուկ հանդերձները, այրուեցան մեհենից մատեանները, մեռելոց գիրքերը, մագաղաթները: Ոչ մէկ հետք այսօր՝ հին դարերու երկունքէն : Այս քանդումներուն հերոսը Գրիգորն է, Պարթեւաց ազգէն, մայրը կը կոչուէր Ոգոհէ, հայրը՝ Անակ, որ՝ Պարսկաստանէն Հայաստան եկաւ, հիւրասիրուեցաւ մեր Խոսրով արքայէն, պալատին բարիքը վայելեց..., բայց՝ յետոյ ուրացաւ իր կերած հացը, մեռցուց արքան Հայոց :

Հայրը սպաննեց Հայոց մարմնական թագաւորը, իսկ տղան սպաննեց հոգեկան թագաւորը:

Բայց՝ Հայոց ժողովուրդը չէր կրնար ապրիլ միայն նիւթով, ան՝ նորէն բանեցաւ, կուռքերու եւ մեհեաններու փոխարէն, հայրենիքը զարդարեց վանքերով ու եկեղեցիներով, բերդերով ու կամուրջներով, պարիսպներով ու աշտարակներով, եւ դեռ՝ մեր լեռները փաթթեց աւանդութիւններու շղարշովը, երեւակայութեան վառվառ գոյներով պանծացուց զանոնք, անոնց մէջ դնելով խորհուրդին եւ ներշնչումին ոգեկանութիւնը ...:

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

X Տնտես հաւասար տես, դատաստանի չերթաս սեւերես :

X Գայլի հետ զառ կ'ուտէ, տիրոջ հետ կուլայ :

X Սպիտակ շունը բամպակ ծախողին վնաս է:

X Ոչ այն արի, ոչ այն բարի, երկուքը մէկ արտի գարի :

ՕՏԱՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ (2)

ԿԱԽԱՐԴԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆԸ

(ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Բ.

— Երթանք, ըսաւ Մարտին, մէկը կրնայ վըրայ հասնիլ եւ մեզ զրկել մեր բախտէն :

Երկու եղբայրները աճապարանքով հեռացան դղեակէն: Քոլին, փոխանակ անմիջապէս անոնց հետեւելու , մտաւ առաջին սենեակը, հաւաքեց անոնց հոն ձգած ուտելիքը եւ ճամբան սկսաւ ուտել: Քիչ ետք, խիտ թփուտքի մը մօտ հասան , երկու մեծերը վար դրին իրենց պայուսակները եւ նստան հանգստանալու: Քոլին ալ գետնին վրայ երկարեցաւ եւ շարունակեց վերջին պատառը ուտել: Յանկարծ Մերլին ոտքի ելաւ ու ըսաւ .

— Մեր պաշարը մոռցանք. Քոլին, դղեակը վազէ եւ բեր ինչ որ կայ :

— Յոգնելու հարկ չկայ, ես եղածները հաւաքեցի ու կերայ :

— Թշուառական գող, աղաղակեցին երկուքը միաբերան եւ Քոլինին վրայ յարձակելով լաւ մը ափեցին զայն :

— Գնա ուր որ կ'ուզես, որկրամոլ անպիտան, կորսուէ, քեզ չենք ուզեր , ըսին:

Քոլին երկար ատեն գետին մնաց փռուած , ուժասպառ: Երբ սթափեցաւ, առանձին էր, ինչ ընէր...

— Դղեակ կը վերադառնամ, ըսաւ ինքնիրեն, կը հաւաքեմ դրամները եւ իշխանական կեանք մը կը վարեմ :

Դղեակը հասնելուն, բաճկոնը հանեց, թեւերուն բերանները կապեց, տոպրակի մը ձեւը տըւաւ անոր եւ ոսկի դրամներով լեցուց: Մէկէն հեռաւոր աղմուկ մը լսեց, որոտման ձայնի կը նմանէր: Աղմուկը մեծցաւ եւ դղեակը իր հիմքէն սարսիլ սկսաւ :

— Հըմ, թարմ միսի հոտ կ'առնեմ, ռռնաց ահաւոր ձայն մը:

Եւ երկու հսկաներ ներս մտան սրահէն:

— Ահ, ահ, փոքրիկ ճճի, աղաղակեց առաջինը: Ուրեմն դո՞ւն ես, որ մեր գանձերը կը կողոպտես: Դէհ, լաւ, այս գիշեր համով կերակուր մը կ'ըլլաս մեզի համար :

Երկրորդ հսկան բաներ մը փսփսաց ընկերոջը ականջին ի վար

Լաւ, ըսաւ առաջինը, կ'ընդունիմ, որ այնքան ալ լաւ պատառ մը չէ: Կեանքդ կը խնայենք քեզի, փոքրիկ արարած, բայց ասկէ ետք դուն պիտի պահպանես այս դղեակը: Լաւ հսկէ, որովհետեւ բախտդ անկէ կախուած է: Այն պարագային, որ անօթենաս, երեք անգամ բռունցքի հարուածներ տուր այն սեղանին, որ դրան մօտ դըրուած է, եւ կրկնէ. «Կայսերական խոհանոց», այն ատեն ուտելիքդ պատրաստ առջեւդ կ'ունենաս :

Քոլին, ուրախ՝ որ աժան ազատեցաւ, խոստացաւ ընել ինչ որ կ'ուզէին իրմէ: Այդ վայրկեանէն սկսեալ հաճելի կեանք մը վարեց: Ընելիք գործ մը չունէր, ոչ ոք դղեակ կուգար, եւ բարի սեղանը կը հնազանդէր իրեն: Ատեն մը ետք, սակայն, սկսաւ ձանձրանալ այդ միօրինակ կեանքէն:

— Թող պարոն հսկաները իրենք անձամբ պահպանեն իրենց ինչքերը, ըսաւ ինքնիրեն առաւօտ մը: Իմ բարի սեղանս, հետս եկուր դուն:

Շալկեց սեղանը, դղեակէն դուրս ելաւ եւ անտառը մտաւ: Իսկոյն ծառերը լուսաւորուեցան ու դաշտի մը մէջ գտաւ ինքզինքը: Հոն ծերուկի մը հանդիպեցաւ, որ ուտելիք խնդրեց իրմէ :

— Դուն աւելի լաւ մէկուն չէիր կրնար հանդիպիլ, ըսաւ, հետս եկուր, այս փոսին եզերքը նստէ :

Սեղանը առջեւը տեղաւորեց, բռունցքով երեք անգամ զարկաւ, եւ պոռաց. «կայսերական խոհանոց»: Հոյակապ ճաշ մը պատրաստուեցաւ :

— Գեղեցիկ գիտ մըն է արդարեւ, դիտել տըւաւ ծերունին, երբ կերաւ կշտացաւ. այդ սեղանը ինծի նուիրէ, բարեկամ, եւ ես, ատկէ աւելի լաւ բան մը ունիմ քեզի նուիրելիք: Կը տեսնե՞ս իմ այս սրինգս , ամէն անգամ որ հրամայես, ուզածիդ չափ զինուորներ դուրս պիտի գան անկէ :

Այն օրէն , որ իր եղբայրները զինքը լաւ մը ծեծեցին, Քոլին փառաւէր մէկը դարձած էր: Առաւ սրինգը եւ սեղանը տուաւ ծերուկին, բայց, ծերուկէն մեկնումէն ետք, երբ մինակ մնաց դաշտին մէջ, զգաց որ անօթի է: Զղջաց իր ըրածին: Մըտածում մը ունեցաւ իսկոյն: Բացաւ պարկը եւ աղաղակեց .

— Երկու հարիւր հեծեալ զինուոր, յառաջ : Անմիջապէս երկու հարիւր ձիեր վրնջեցին, երկու հարիւր թուրեր փայլեցան հեծեալներուն ձեռքը: Իրենց պետը բարեւի կեցաւ Քոլինի առջեւ եւ հրամանի սպասեց :

(Շար.)

Թարգմ. Հ. ԱՄԻՐԵԱՆ

«յարձակողական ուղղութիւն մը» բռնած են ։

Միւս կողմէ, Հիւս. Քորէացիները նոր բողոքագիր մը յանձնած են դաշնակից հրամանատարութեան, որ կը գանգատի թէ ամերիկեան օդանաւեր երկու անգամ բռնաբարած են Փան Մուն Ժոմի չէզոք գօտին, սպաննած երեխայ մը, վիրաւորած ուրիշ մը։ Դաշնակից զին. կցորդները քննութեան ձեռնարկած են ։

Ամերիկա որոշած է յետաձգել հիւլէական ռումբերու գործածութիւնը Քորէայի մէջ, զօր. Պէտլիի խորհուրդին վրայ, որ յոյս կը յայտնէ թէ զինադադարի բանակցութիւնները յաջողութեամբ պիտի պսակուին ։

ՄԱՐ. ՌՈՔՈՍՈՎՍՔԻԻ ՃԱՌԸ

Լեհաստանի Պաշտ. նախարար Մար. Ռոքոսովսքի, երկրին «Բանակի օրուան» առթիւ, հետեւեալ օրակարգը ուղղեց իր զինուորներուն.

« Հոկտեմբեր 12ը տարեդարձն է Լենինոյի պատմ. ճակատամարտին։ Մենք զայն պիտի տօնենք բովանդակ ժողովուրդին հետ, իբրեւ Փոլոնիոյ բանակի օրը։ Ժողովրդական Լեհաստանի սպառազէն բանակները, որոնք ծնած են կրակի մկրտութեան մէջ ընդդէմ հիթլէրական նախայարձակներուն, եւ որոնք կռուեցան սովետ անխոցելի բանակին կողքին, Լենինոյէն Պերլին փառայեղ յաղթանակի ճամբուն վրայ, խաղաղութեան, ազատութեան եւ հայրենիքի անկախութեան պահակ կը կանգնին Օտերի եւ Նայսի ճակատներուն վրայ ։

« Դէմ յանդիման ամերիկեան եղեռնափորձերուն, որոնք կը ճգնին վերածնցնել հիթլէրական Վերմախտը եւ ճափ. զինուորապաշտութիւնը, ու պատերազ. նոր արկածախնդրութիւններ կը պատրաստեն եւ ժողովրդ. Լեհաստանի անկախութեան աչք կը տնկեն, բայց Լեհացի զինուորը իր յամառ աշխատանքով, կ'աճեցնէ ուժն ու պայքարի տոկունութիւնը բանակին » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԷՅԼ ԼԸ ՔԱԼԷԻ եկեղեցիի զանգակատան մէջ գտնուած է 20 քիլօ պայթուցիկ, լքուած գերման բանակին կողմէ ։

ԱՆԺՈՒ փողոցին մէջ, ամերիկեան աղջիկներու ընկերութեան շէնքին առջեւ ռումբ մը պայթած է։ Այս կարգի ութերորդ եղեռնափորձն է, որ տեղի կ'ունենայ Փարիզի մէջ։ Կը կարծուի թէ ահաբեկիչներու նպատակն էր օդը հանել Ֆրանս. Խորհրդ. Միութեան գրասենեակը ։

« ՍԱՌՈՒԹ ԼԸՆՔԷՅՇԸՐ»ի անգլ. զօրաբանակը մօտ օրէն կը մեկնի Սուտան։ Զօրախումբը տողանցք կատարած է Զօր. Ճօն Վէնթերթընի առաջ, Թրիէսթէի մէջ, եւ պիտի երթայ զօրացնել Սուտանի բրիտ. պահակախումբերը ։

ՓԵՆՍԻԼՎԱՆԻՈՅ Գիտ. Համալսարանը հրապարակ հանած է Փենիսիլինի նոր տեսակ մը, որ շատ աւելի զօրաւոր է։ Այս գիւտը մէջտեղ եկած է շնորհիւ ֆրանքօ - դանիական գործակցութեան եւ մօտ օրէն Փարիզ պիտի բերուի։ «Լէօփենիլ» կոչուած է, մանաւորաբար ազդեցիկ է թոքային հիւսուածքներուն մէջ եւ 5 — 10 անգամ աւելի զօրաւոր է քան սովորական փէնիսիլինը ։

ՍՈՒՏԱՆԻ կառավարիչ Սըր Ռոպըրթ Հոուս, որ Լոնտոն կանչուած էր Պ. Մորիսընի կողմէ, վերադարձաւ իր պաշտօնատեղին ։

ՍՈՒԷԶԻ ջրանցքին շրջակայ քաղաքներուն մէջ բնակող անգլիացի ընտանիքները, բրիտ. ընդհ. հրամանատարութեան որոշումով, պարպեցին իրենց տուները և քշուեցան ճամբարները։ Աւելի քան 300 անգլիացի ընտանիքներ թողուցին Իսմայիլեան եւ հաստատուեցան Մօասքարի ճամբարը։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ պատերազմական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Միացեալ Նահանգներու բանակը 4 միլիոնի պիտի բարձրանայ երեք տարիէն, փոխանակ 3ուկէս միլիոնի ։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ վաղուան մրցումին առթիւ, ֆրանս. մամուլը համակրալից տողեր կը նուիրէ հայ կոփամարտիկին։ «Քոմպա» կը գրէ թէ՝ վաղուան մրցման կարեւոր դէմքերն են Յ. Հայրապետեան ու Լիւսիէն Քորանթէն։ Երկու կոփամարտիկները արդէն իրարու հանդիպած են Վակրամի մէջ։ Առաջին անգամ, Հայրապետեան, որ աղուոր եղանակ մը ունի խաղի, առանց պատճառի լքեց։ Յետոյ իր վրէժը լուծեց հակառակորդէն։ Վաղը, ուրեմն, երկու մարզիկները տեսակ մը պայքարի պիտի լծուին, բայց մանաւանդ Հայրապետեանն է, որ նոր մեկնակէտի մը պիտի դիմէ, Մէնէյճըրը փոխելով։ Ան կը սկսի վստահութիւն ունենալ իր վրայ, զոր չունէր ասկէ առաջ։ Հայրապետեան, որ Նոյ. 5ին Ռուտի հետ պիտի մրցի միջին ծանրութեան ախոյանութեան համար, պէտք է յաղթէ Լիւսիէն Քորանթէնի։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ
ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ ։

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire ։

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ)։ Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ։

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թառխս Գարեգինի եւ ընկեր Բենոյի։ Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով ։

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի մրցումը այս կիրակի, ժամը 2—4 Bourdonի դիմաց L'Hay les Rosesի Հ. Մ. Մ.ի դաշտին վրայ, Route de Villejuif ։

Առնել Porte d'Italieէն 186 թիւ օթօպիւս եւ իջնել վերջաւորութիւն ։

Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Պիլէզիքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Պիլէզիքճեան եւ զաւակները (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկ. Եռհանս Պիլէզիքճեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկ. Քիւփէլեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկ. Պապլողեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Գունտաքճեան եւ զաւակները (Վոթըրթաուն), Տէր եւ Տիկ. Միխինեան եւ զաւակները (Ն. Եորք) եւ Միխինեան։ Պիլէզիքճեան (Պէյրութ, Հալէպ եւ Ամերիկա) ընտանիքները կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօր, մեծ մօր, քրոջ, քեռկնոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԽԱԹՈՒՆ ՊԻԼԷԶԻՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փարիզի իր բնակարանին մէջ, (8 rue Notre Dame de Lorette), 11 Հոկտ.ին, 72 տարեկան հասակին ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի 15 Հոկտ. ժամը 14.45ին Chapelle Miltonի մէջ, 10 rue Hypolite le Bas։ Պիտի հաւաքուին հանգուցեալին բնակարանը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ DONATԻՆ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան
ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

E. DONAT

20, Rue de la Banque, PARIS (2)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարինոս, Եագիկեւ եւ Կիւրքեն Դարբինեաններ կը փնտռեն իրենց հօրեղբօր որդին Մարտիրոս Դարբինեանը, Սեբաստիոյ Գոչասար գիւղէն։ Հօրը անունը Պետրոս, մօրը՝ Բամպուխ, քոյրը Աղաւնի։ 1947ին կը գտնուէր Քորֆու (Յունաստան)։ Տեղեկացնել G. Tarpinian 145 rue Etienne Dolet, Alfortville (Seine), France։ Կը խնդրուի արտատպել արտասահմանի թերթերէն ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ **Madame A. MISSAKIAN** ԱՆՈՒՆՈՎ ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ԼԻՎՐԻ, Տիկ. Կ.— Կ'ընդունինք ձեր առաջարկը ։

ՊՐԻՒՔՍԷԼ, Խ. Կ.— Ստացանք, կը կարգադրենք ։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ, Գ. Մ.— Ձեր ըսած երեք ամիսը Լ. Գ.ին, կարգադրեցէք ձեր ըսածին պէս. — Ուղած հասցէնիդ՝ 262 O'Farrel San Francisco, (California) ։

Շ. Գարահիսարի Ճակատամարտին

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան ։

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (ջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) ։

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուներէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն ։

Métro Place St. Augustin

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կոփամարտիկ Յակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի, Հոկտ. 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ ։

Մասնաւոր կ'ըսէ Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար ։

Ծախու է

Փայտաշէն տուն մը Chavilleի մէջ, 3 փոքրիկ սենեակներով, 250 ք. մ. հող, պտղատու ծառերով։ Նպաստաւոր գին։ Դիմել՝ Ա. Թուրիկեան, 4, rue de la Platrière, Clamart (Seine)։ Tél.Mic. 07-64

MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)
(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72–60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11.30 եւ 14էն 17,
Շաբաթ 9էն 11.30

ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)
Avec accusé de réception

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար ։

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
PARFUMERIE – MAROQUINERIE

Au SAC PARFUMÉ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, fantaisie գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր serviettեներ այրերու համար ։

ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ

ARTICLES DE PARIS
106 Bld. Magenta, Paris (10) Tél.: Nord 05–78

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 16 Octobre 1951 Երեքշաբթի 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6586-Նոր շրջան թիւ 1997

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Արեւմուտքը կը կազմակերպուի

« Ազդակ » հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր մէկ խմբագրականով.—

Քայլ առ քայլ, դանդաղօրէն բայց ապահով յառաջդիմութեամբ մը Արեւմուտքը կը կազմակերպէ իր ինքնապաշտպանութիւնը :

« Արեւմուտք »ի ըմբռնումն ու սահմանները շատ ընդարձակուած են այժմ եւ կ'ընդգրկեն հակահամայնավար բոլոր պետութիւններու համախմբումը, սկսած հիւսիսային Ատլանտեանի ափերէն մինչեւ Միջերկրականի արեւել. եզերքները եւ նոյնիսկ Ճափոն. կղզիները :

Դեռ երէկ ծրագիրը անկերպարան գաղափար մըն էր լոկ, հազար ու մէկ արգելքներով կորսուած: Այսօր, այդ արգելքներու մեծ մէկ մասը հարթուած է արդէն: Ընդունելով հանդերձ տակաւին գոյութիւն ունեցող որոշ դժուարութիւններ, կարելի չէ չխոստովանիլ թէ ժողովրդապետութիւնները վճռական արդիւնքներ սկսած են ձեռք բերել :

Յիշատակենք քանի մը փաստեր: Երեքներու ժողովը, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի մասնակցութեամբ, գերմանական փշոտ խնդիրը լուծեց: Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ Գերմանիան վերազինել եւ դարձնել եւրոպ. միացեալ բանակի մէկ մասը, Պոնի կառավարութեան շնորհելով քաղաք. հաւասարազօր իրաւունքներ :

Ամէն հաւանականութեամբ մօտ ատենէն դաշնակիցները Արեւմտ. Գերմանիոյ հետ կը կնքեն նաեւ հաշտութեան անջատ դաշնագիր մը : Ֆրանսա եւ Անգլիա մոռցան իրենց անձնական շահերն ու մտավախութիւնները՝ տեղի տալով Եւրոպայի պաշտպանութեան հասարակաց պահանջներուն առջեւ :

Ատլանտեան Ուխտի 12 պետութեանց խորհրդաժողովը, քանի մը օր առաջ, Օթթավայի մէջ, միաձայնութեամբ անդամակցութեան իրաւունք տուաւ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ: Այսպիսով, լուծուած կարելի է համարել նաեւ երկար ատենէ ի վեր քաշքշուող կնճռոտ հարց մը եւս : Միջերկրականեան այս զոյգ պետութիւնները, հակառակ աշխարհագրական անպատեհութիւններու, մասնակից կը դառնան Ատլանտ. Ուխտին, որուն տարողութիւնը իր սահմաններէն դուրս յորդելով կ'ընդարձակի եւ կը հասնի Եգէականի եւ Վոսփորի ջուրերուն :

Եթէ Միջերկրականի արեւել. աւազանին ապահովութիւնը կենսական անհրաժեշտութիւն մը չըլլար Արեւմտ. Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, դժուար թէ Յունաստան եւ Թուրքիա Ատլանտեանի Ուխտէն ներս առնուէին:

Մեծ ճիգեր կը թափուին Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանային վէճերը կարգադրելու համար: Իտալիան գոհ ձգելէ ետք, Մեծերը կ'ուզեն նաեւ Եուկոսլաւիան գոհացնել Թրիէսթէի հարցին մէջ, որպէսզի Արեւմուտքի բոլոր զինակիցներն ալ սերտօրէն իրար հետ կապուած ըլլան :

Եուկոսլաւիոյ ռազմագիտական դիրքին կարեւորութիւնը բացատրութեան չի կարօտիր Պալքանեան թերակղզին մէջ: Նոյնքան եւ աւելի կենսական դիրք մը, որքան Յունաստանինը: Ահա թէ ինչու Թիթօն վերջնականօրէն Արեւմտ. պլոքին միացնելու որեւէ աշխատանք չխնայուեցաւ :

Երբ ասդին, Եւրոպայի հակահամայնավար պետութիւնները նոյն ծրագրին եւ գաղափարին շուրջ կը համախմբուին այսպէս, անդին, Խաղաղականի մէջ ալ Ճափոնը կը դառնայ ժողովրդապետութեանց պաշտպանութեան խարիսխը: Արդարեւ, հաշտութեան դաշնագրէն անմիջապէս ետք կնքուած Ճափոն եւ ամերիկեան երկկողմանի պաշտպանութեան համաձայնութիւնը յստակօրէն կը ճշդէ Միքատոյի երկրին դիրքը՝ Արեւմուտքի կողքին :

Տատանումներու եւ խարխափումներու շրջանը անցած է այլեւս: Աւելի գործ կայ ներկայիս, քան ճառ ու բանավէճ: Արեւմուտքը արագօրէն եւ մեծ թափով կը կազմակերպէ իր պաշտպանութիւնը: Դաշինքներն ու համաձայնութիւնները իրար կը յաջորդեն :

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ գիները կառավարութեան որոշումով Հոկտ. 15էն սկսեալ 12 առ հարիւր բարձրացում կը կրեն :

Արտաւազդ արք.ի օծումը

Կիրակի օր, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, Փարիզի Հայ. եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Արտաւազդ արք. ի օծման արարողութիւնը: Ինչպէս ծանուցուած էր մամուլին մէջ, Կիլիկիոյ կաթ. փոխանորդ Տ. Խադ արք. Աջապահեան, մասնաւոր կերպով եկած էր Անթիլիասէն, նախագահելու այս խորհուրդին:

Պատարագը երգուեցաւ Եկմալեան, ընկերակցութեամբ երգէհոնի, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երկսեռ քառաձայն խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Արա Պարթեւեանի եւ շատ խոր տպաւորութիւն թողուց իր քաղցրալուր ներդաշնակութեամբ:

Արարողութեան պահուն ողբացեալ եկեղեցականին դաղաղը խորան հանուեցաւ եւ Խադ արք. Աջապահեան կատարեց օծման խորհուրդը, շրջապատուած՝ ութը քահանաներէ, Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեանէ եւ Վիէննայի առաջնորդ Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեանէ : Արարողութեանց կը մասնակցէին նաեւ Ալֆորվիլի քահանան, Վալանսի հովիւը Սահակ քհնյ. Պապիկեան եւ Մարսիլիոյ առաջնորդ. փոխանորդ Մեսրոպ քհնյ. Աւետեան:

Կիլիկիոյ կաթ. փոխանորդը խօսք առաւ եւ գովաբանեց իր օծակից եղբօր գործունէութիւնը :

Դամբանախօսը զայն ներկայացուց իբր «քաջ հովիւ» որ «անձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց» : Պատմեց ողբացեալին կեանքը, 1919էն սկսեալ, հանգրուան առ հանգրուան, մինչեւ Փարիզի իր վերջին օրերը : Գոնիայի մէջ ունեցած անոր գործունէութիւնը, ամբողջ տարի մը, երբ տարագրութեան բեկորները այնքան պէտք ունէին սփոփանքի: Յետոյ կանգ առաւ Սեբաստիոյ եւ Կարնոյ մէջ անոր անցուցած կեանքին վրայ, որմէ այնքան ահաւոր յիշատակներ կը պահէր հանգուցեալը: Հայաստանէն վերի բերուած հայ զինուորներուն այն վայրերուն մէջ, ուր այնքան զարհուրելի ջարդեր տեղի ունեցած եւ կրօնականներ կախաղան բարձրացած էին, ամբողջ երկու տարի, ան սիրտ տուաւ այդ ընկճուած եւ յուսակտուր զինուորներուն :

Խադ արք. այնուհետեւ նկարագրեց հանգուցեալ եկեղեցականին գործունէութիւնը Հալէպի մէջ, որպէս առաջնորդ այդ կարեւոր թեմին, գիշերը ցերեկին խառնելով: Եւ ամբողջ 16 տարի Հալէպի առաջնորդութիւնը վարելէ ետք, չորս տարի ալ մնաց Պէյրութ իբր կաթ. փոխանորդ : 1946ին եկաւ Փարիզ որպէս կաթողիկոսական պատուիրակ :

Դամբանախօսը մխիթարութիւն մաղթեց իր պարագաներուն, Եւրոպայի հայ ժողովուրդին եւ ի վերջոյ եզրակացուց .

« Ահա կեանքը ողբացեալ Սրբազանին, 1919էն ի վեր, մէկ երկրէն միւսը: Թափառական հայ ժողովուրդին հետ:

Դամբանականէն վերջ «Ողջոյն»ը տրուեցաւ խորանէն: Ժողովուրդը մինչեւ ետք հետեւեցաւ արարողութեան երկիւղածօրէն եւ ապա գնաց իր վերջին յարգանքը մատուցանել հոգելոյս եկեղեցականին դաղաղին :

Արարողութեան ներկայ էին Մարսէյլէն պատուիրակութիւն մը բաղկացած Տէր Մ. քհնյ. Աւետեանէ եւ բժիշկ Սիվրիհիսարեանէ, Լիոնէն Պ. Ա. Կիւլպէնկեանէ եւ Յկ. Վարժապետեանը Վալանսէն նոյնպէս եկած էր յատուկ պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Պապիկեան քահանայի :

Արեւելեան նահանգներ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ յատկանշական տեղեկութիւնները Արեւելեան Նահանգներու մասին.—

Ինչպէս գրած էինք, արեւ. նահանգներուն մէջ հիմնելու համար համալսարան մը, համալսարանի փրոֆէսէօրները Հանր. նախագահին ընկերակցութեամբ արեւելեան նահանգները քննական շրջապտոյտի մը ձեռնարկած էին՝ ճշդելու համար համալսարանին տեղը: Այդ փրոֆէսէօրները հաւաքաբար այն եզրակացութեան յանգած են որ այսօրուան համար անհնար է Արեւելքի մէջ համալսարան հիմնել: Ի փոխարէն կարելի է զանազան շրջաններու մէջ երկրագործ., աշխարհագր. եւ տնտես. ֆաքիւլթէներ բանալ :

« Ճիւմհուրիյէթ» կը տեղեկանայ որ կրթ.

Եգիպտական թնճուկը

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՆՈՐ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ԿԸ ՅԱՆՁՆԵՆ

Սալահէտտին փաշա Աղեքսանդրիոյ մէջ յաջորդաբար ընդունեց դաշնակից դեսպանները, որոնք իրեն յանձնեցին նոր առաջարկներ : Եգիպտոսի արտ. նախարարը վար դրաւ ծանուցագիրը, «համաձայն դիւանագիտ. սովորութեանց», առանց երաշխաւորելու առաջարկներուն ընդունելութիւնը :

Դաշնակից ծանուցագրին բովանդակութիւնը գաղտնի կը պահուի, բայց Ռէօթէր կ'իմանայ թէ Եգիպտոսի առաջարկ բերուած է մտնելու Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դաշինքին մէջ իբր հիմնադիր անդամ եւ միասին պաշտպանելու Սուէզի Ջրանցքը: Անգլիա տրամադիր է պարպելու Սուէզի Ջրանցքի գօտին, իսկ Ամերիկա պիտի օժանդակէ եգիպ. բանակի սարքաւորման, այն ատեն բրիտ. բանակը աստիճանաբար պիտի քաշուի եւ պիտի փոխարինուի տեղ. ուժերով :

Եգիպտոսի պաշտ. շրջանակները չեն ծածկեր որ դաշնակից առաջարկներու ընդունելութիւնը կախում ունի երկու բաներէ.— Ա) Բրիտ. ուժերու Սուէզի ջրանցքէն հեռացումէն, Բ) Նեղոսի հովտին Եգիպտոսի թագին ներքեւ դրուելէն :

Զըրչիլ կրցած չափով ուզեց օգտագործել Ապատանի եւ Սուտանի վէճին մէջ աշխատաւորակ. կուսակցութեան կատարած ընկրկումները: Կը թուի թէ ձախողութեան մատնուած է եւ «Կալուէ վիշապ»ը կը ձգնի հիմա ապրուստի ազուլթիւնը մասի փաթթոց ընել:

Աշխատ. կառավարութիւնը կը խորհի թէ՝ եթէ զէնքի օգնութեան դիմելը անկարելի էր Ապատանի մէջ, վճռականութիւնը գոնէ անհրաժեշտ է Սուէզի գօտիին մէջ: Լոնտոնի արուարձաններէն մէկուն մէջ, ընտրական միթինկի մը ընթացքին Ֆօրէյն Օֆիսի քարտուղարը ազդարարած է.— Մենք կանք, իրաւունք ալ ունինք մնալու այնտեղ. մենք մեր անժխտելի իրաւունքները պիտի պահպանենք ամենաբացարձակ վճռականութեամբ, մինչեւ որ նոր համաձայնութիւն մը կնքուի: Մենք չէ որ անշուշտ զէնքի պիտի դիմենք, բայց եթէ մէկը սկսի, մեր մարդիկը պիտի պաշտպանեն իրենք զիրենք, ու կառավարութիւնը պիտի զօրավիգ կանգնի իրենց այդ պայքարին մէջ» :

« Լը Մոնտ » կը կարծէ թէ Դաշնակիցները ամէնէն անյարմար ժամանակը ընտրած են նոր առաջարկներ բերելու համար: Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մարզին մէջ, իւրաքանչիւր պետութեան մասնակցութեան բաժինը ճշդուած է եւ Ամերիկան ալ իր տեղը պիտի գրաւէ բարձր հրամանատարութեան մէջ, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Եգիպտոս: Առաջին անգամն է, ուրեմն որ արեւմտ. պետութիւններուն միջեւ անկեղծ գործակցութիւն մը կ'իրագործուի, հաւասարութեան հիման վրայ: Առաջարկը խիստ հրապուրիչ է Եգիպտոսի համար, որովհետեւ ան իրեն պատեհութիւնն կ'ընծայէ մտնելու միջերկրականեան մեծ ատէրութեանց խմբակցութեան մէջ, ինչ որ Մոհամմէտ Ալիի երազը եղած է :

Կիսապաշտ. օրկանը կը գտնէ որ Գահիրէի ղեկավարները կը զգան արեւմտ. խմբակցութեան կողմը անցնելու անհրաժեշտութիւնը, բայց Արաբական Լիկին մէջ մտնելով, Եգիպտոս բռնադատուած է ընդունելու իրմէ ստորադաս պետութիւններու ուղղութիւնը ու ծախքերուն, վտանգներուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

գործավարութիւնը կատարելապէս իրաւացի գըտած է գիտնականներուն պատրաստած տեղեկագիրը եւ առ այժմ հրաժարած Արեւելքի մէջ համալսարան մը բանալէ :

Գործավարութեան յղուած տեղեկագրին մէջ համալսարանի դասախօսները անհրաժեշտ կ'ընկատեն անյապաղ վերականգնել արեւել. նահանգները: Այս նպատակով անոնք կը թելադրեն չորս անջատ շրջանի բաժնել արեւել. նահանգները եւ իւրաքանչիւր շրջանը տարբեր մէթոտներով վերականգնել: Զոր օրինակ, այս շրջաններէն մին գաղթականներուն պիտի յանձնուի այնտեղի ցանցառ բնակչութիւնը բազմացնելու առաջադրութեամբ :

Արեւել. Անատոլուի սահմաններուն մէջ կ'ապրի 2.350.000 հոգի: Մինչ այս շրջանին հողերը երկրին տարածութեան հարիւրին 20ին կը համապատասխանեն: Այսինքն 145 հազար քառ. քմ.ի վրայ միջին հաշուով 15—16 հոգի կը բնակի: Այս թուանշանը Մուշ նահանգին մէջ 10 է, Վանի մէջ 6 է, Հաքքեարիի մէջ 2ի կ'իյնայ: Արեւելքի գիւղերուն բնակչութիւնը միջին հաշուով կը տարուբերի 250 — 350ի միջեւ: Արեւելքի բնակչութիւնը Ա. աշխարհամարտէն յետոյ հարիւրին 40 համեմատութեամբ նուազած է: Արդ, աշխարհագրական էնսթիթիւթին փրոֆէսէօրները շատ կը գտնեն բնակչութեան այս նուազումը եւ մասնաւորաբար կը ծանրանան այն կէտին վրայ թէ այս նուազումին մէջ դեր չեն խաղացած արտագաղթերը:

Համալսարանի դասախօսները Արեւելքի վերականգնումին համար պատրաստած են օրինագիծ մը, որ Ազգ. ժողովին պիտի յղուի ձմեռնային նստաշրջանին :

ԼԵԶՈՒ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը՝ *Յուսաբեր*, վերջերս խմբագրականներու շարք մը հրատարակեց, *Հայաստան եւ հայ ժողովուրդը* (*ըստ «Մեծ Խորհրդային Հանրագիտարան»ի*) խորագրով ։

Այս հետաքրքրական ուսումնասիրութեանց ընթացքին, շօշափած ըլլալով նաեւ Երեւանի Հայկոմկուսի 15րդ համագումարին կողմէ բացուած բարբարոսական պայքարը՝ Արեւմտահայերէնի դէմ, կուտանք հետեւեալ հատուածը.—

Մենք, անիրաւուած «արեւմտահայ»երս, անհունօրէն երջանիկ պիտի ըլլանինք, Եթէ երբեք պոլշեւիզմը սիրէր բարբառ մը (Մշոյ, Կարնոյ, Վասպուրականի, Երեւանի եւայլն), զայն Հայոց լեզու հռչակէր, գուրգուրար *անոր վրայ եւ զայն* պաշտպանէր *իրեն տրամադրուած բոլոր միջոցներով։ Սակայն իրողութիւնը այն է, որ այս կարգի «սէր»երը վարդապետօրէն դուրս կը մնան Խ. Իշխանութեանց զգացումներու աշխարհէն։ Այն երկրին մէջ, ուր ճիշդ երէկ, առ 20 Յունիս 1950, երբ լոյս տեսաւ Ստալինի անդրանիկ յօդուածը, կ'իշխէր այն տեսութիւնը, թէ ընդհանրապէս մարդկային «ԼԵԶՈՒՆ ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՄԸՆԱՑՈՐԴԸ Կ'ԱՊՐԻ ԵՒ ԿԱՐԵԼԻ Է ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԻԼ ՆԱԵՒ ԱՌԱՆՑ ԼԵԶՈՒԻ» (առանց մինչեւ իսկ Ստալինեան «ՄԻԱԿ» լեզուի...), աններելի միամտութիւն է այդ երկրին մէջ «սէր» որոնել դէպի ինչ որ «արեւելահայ լեզուն»...*

— « Իրերու արմատը նայէ» ,— կը խրատէր իմաստուն Կոզման։

Եւ կը խրատէր Կոզման ճիշդ այսպիսի պարագաներու համար ։

ԼԵԶՈՒԻ խնդիր չկայ,— ըսէ եւ կրկնէ — այլ կայ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ խնդիր...

«ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ» լեզուի հարց չկայ, այլ կայ «ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի հարց ...

Ի՞նչ ձեւով սակայն, այս է ահա, որ մութ կը մնայ ։

Հեռուներէն քիչ մը այս խնդրին մօտենալով՝ Հայկոմկուսի կեդրոնի քարտուղարութեան անդամներէն Զ. Գրիգորեան կը յայտարարէր.

« Ինծի կը թուի, որ պոլսահայ բարբառի արհեստական կերպով հռչակումը իբրեւ անկախ լեզու ոչ միայն զուրկ է գիտական որեւէ հիմունքէ, այլ եւ կը հետապնդէ քաղաքական վտանգաւոր նպատակ մը, այն է՝ ստեղծել երկու Հայաստան, երկու լեզու եւ այս ձեւով հակադրել արեւմտահայերը արեւելահայերուն, զանոնք հակադրել հայ ժողովուրդի ռուսական ուղղութեան, ռուս. մշակոյթին, *մշակոյթ մը, որ այնքան մեծ դեր խաղացած է հայկ. մշակոյթի, գրականութեան եւ լեզուի զարգացման մէջ, այդ կը նշանակէ հայկ. մշակոյթը պոկել իր ժողովրդական ակունքներէն,* զրկել զայն ռուս. յառաջադէմ մշակոյթի բարերար ազդեցութենէն եւ զայն կապել քաղքենի արեւմուտքի յետադէմ մշակոյթին»։

Աւելի որոշակի դարձնելով իր խօսքը եւ յականէ-յանուանէ «թշնամին» մատնանշելով՝ Զ. Գրիգորեան կը յայտարարէր.

« Երկու անջատ լեզուներու հարցը քննարկելով՝ անհրաժեշտ է նշել, որ խորհրդային ծաղկուն հայկ. մշակոյթի դէմ մղած իրենց պայքարին մէջ, հայ ժողովուրդի երդուեալ թշնամիները՝ Դաշնակները՝ ներկայիս իբրեւ զէնք կը գործածեն քաղաք. այդ վտանգաւոր ու համաժողովրդական ըմբռնումը ։

« Ահա թէ ինչու բոլոր անոնք, որ պոլսահայ բարբառը իբրեւ անկախ լեզու կը ճանչնան եւ մի ու միացեալ հայ լեզուն արհեստականօրէն երկու լեզուի կը բաժնեն, անոնք բոլորը, առարկայաբար, գիտակցելով թէ ոչ, տուրք կը վճարեն քաղքենի ազգայնականութեան»։

Վերի քաղուածքներուն մէջ եղած բոլոր ընդգծումները — մեզմէ ։

Գրիգորեանները գիտեն անշուշտ, թէ «Դաշնակ»ները ոչ թէ ԵՐԿՈՒ Հայաստան կ'ուզեն ստեղծել, այլ կ'ուզեն ստեղծել միայն ՄԷԿ Հայաստան...։

Սակայն այս Հայաստանը անոնք կ'ուզեն տեսնել ոչ թէ ՌՈՒՍ. ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ մականին տակ, այլ զայն կ'ուզեն տեսնել ԱԶԱՏ, ԱՆԿԱԽ եւ ՄԻԱՑԵԱԼ ...

Կոմկուսներու — ռուս .եւ հայկ. — պայքարը «Դաշնակ»ներու այս Հայաստանին դէմ է ահա որ, ըստ բոլշեւիկներու, հակակրանք ունի դէպի «ռուսական» ուղղութիւնը եւ համակրանք՝ դէպի «արեւմտեան»ը ...

Արեւմտահայութեան մէջ հակում տեսնելով դէպի «Դաշնակ»ներու այս Հայաստանը՝ կոմկուսները կը ծառանան «արեւմտահայերէնին» դէմ ... ։

Անոնք « արեւմտահայերէնի » մէջ քաղաք. «վտանգաւոր զէնք» կը տեսնեն Խ .Իշխանութեանց դէմ ... ։

Նորէն կը կրկնենք — ԼԵԶՈՒԻ խնդիր չկայ ։

1920էն *ասդին, երբ բոլշեւիկները տիրացան իշխանութեան Հայաստանի մէջ, այդ Թուականէն* *առ Մարտ* 1951, *մինչեւ Հայկոմկուսի* 15*րդ համագումարը, անոնք երբեք չյօժարեցան արեւելահայերէնը հաւասարարժէք լեզու մը նկատել արեւմտահայերէնին։*

Արեւմտահայերէնը անոնց աչքին միշտ մնաց գերազանց, միշտ աւելի բարձր, աւելի մշակուած ու ճոխ ։

1926*ին, ասկէ քառորդ դար առաջ, արեւմտահայերէնը մահացումի ուղին բռնած յետամնաց «դիալեկտ» մը չէր, այլ, վկայութեամբը «Մ. Խ. Հանրագիտարան»ի*, «Արեւմտահայ գրականութիւնը թէ՛ իր արձակի ու թէ մանաւանդ չափածոյ գրուածքներու գեղարուեստական մշակումով՝ զգալապէս բարձր էր արեւելահայ գրականութենէն»։

1946*ի Խորհրդահայ Գրագէտներու երկրորդ Համագումարի հեղինակաւոր վկայութեամբ, արեւմտահայերէնը ոչ թէ այլազան փոխառութիւններով աղարտուած եւ անհետացումի դատապարտուած «դիալեկտ» մըն էր, այլ* «հայ լեզուի նոխացման չափազանց կարեւոր աղբիւր մը», «մեծահարուստ գանձարան մը», «ձեւաւորուած արեւմտա - եւրոպական լեզուներու ոճական ուժեղ ազդեցութեան տակ», շատ էական «մաքուր» ու «անաղարտ», քան արեւելահայ լեզուն ։

Անգամ 1950*ին, հայկոմկուսի* 15*րդ համագումարէն ընդամէնը քանի մը ամիս առաջ, վկայութեամբը նոր «Մեծ Խ. Հանրագիտարան»ի , արեւմտահայերէնը* ոչինչով *վար էր արեւելահայերէնէն, այլ, ընդհակառակն, ամէն բանի մէջ հաւասար ու համարժէք էր անոր, կոչուած էր անոր հետ միասին* ապրելու եւ յարատեւելու՝ *անոր հետ միասին* հայ լեզուն *ներկայացնելով ։*

Բացառութիւն ըլլալով միայն *այս անգամ* 1950*ին, Խ. Հայաստանի մէջ արեւելահայերէնը* հաւասար *կը նկատէին արեւմտահայերէնին. անկէ* վեր, *բնական է, չէին դասեր, սակայն չէին դասեր նաեւ անկէ* վար։

Այնքան բարձր *էր գնահատանքը Խ. Հայաստանի մէջ* արեւմտահայերէնի՛ *նկատմամբ։*

Մեր յիշատակած փաստերը միթէ՞ բաւական չեն համոզուելու համար, թէ Խ. Հայաստանի մէջ ծաւալած նոր պայքարին մէջ լեզուի *խնդիր չկայ, թէ լեզուն այս պայքարին մէջ* քող *է ու* պատրուակ, *բայց երբեք* պատճառ ...

Բոլշեւիկները լիրբ են, ստախօս են, զեղծարար են, բարոյապէս արատաւոր են, սակայն երբեք յիմարներ չեն ։

Անոնք մեզմէ քաջ գիտեն, որ տարիներ ու տասնամեակներ շարունակ իրենց իսկ կողմէ ամէն գնահատականներու ու փառաբանանքներու արժանացած արեւմտահայերէնը չէր կրնար քանի մը ամսուան մէջ մահացումի *ու* անհետացման *ճամբան բռնած,* խեղճ *ու* յետամնաց, *աղճատուած ու խաթարուած, «բարբառ» մը դառնալ ...*

Եթէ Սփիւռքի Հայութիւնը ձեւ մը գտնէր Մոսկուայի իշխանաւորները համոզելու համար , թէ ի՛նք «ռուսական ուղղութեան» եւ «ռուս. Հայաստան»ի հետ է Արեւմուտքի դէմ, Մոսկուան Երեւանի բերնով «արեւմտահայերէն»ը աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ լեզուներէն մէկը կը հռչակէր...

Այսօր ոչ միայն այս համոզումը չկայ, այլ, ըստ երեւոյթին, ինչ որ կասկածներ կան Մոսկուայի մէջ, որոնք արեւմտահայութեան հանդէպ կը նախապաշարեն Բոլշեւիզմը եւ զայն կը զինեն նաեւ արեւմտահայերէնի դէմ ...

Տիվրիկի եւ իր գիւղերու Մշակութ. ընկերութիւնները

Հնութեան տեսակէտով Հայ Մշակութային Ընկերութիւններու մէջ կը թուի թէ Տիվրիկ առաջնութիւնը կը չահի,ունենալով նահապետ ընկերութիւն մը, որ 1871*ին* 180 տարեկան *կը գնահատուէր։*

1.— *Արդարեւ Սեբաստիոյ նահանգին կապուած* Տիւրիկէ *կամ* Տիվրիկ *քաղաքի մշակութային ընկերութիւններու մասին հետեւեալ տեղեկութիւնը կը գտնենք Պոլսոյ «Հայրենիք» թերթին մէջ* (1871 *թ.* 53), *որ սա խորագրին տակ* « Գափամաճեան Ընկերութիւն ի Կ. Պոլիս վասն Տիվրիկի ազգային վարժարանաց, աղքատաց եւ կարեւոր պիտոյից» *կը գրէ. « Այս բարենպատակ ընկերութիւնը* 180 *տարիներէ հետէ* (1871 — 180 = 1691) *հաստատուած եւ բաւական գումար մը գոյացուցած է, մանաւանդ այս* 100 *տարւոյ միջոցիս. Գափամաճեան մեծ. Յարութիւն աղայի եւ իւր փոխանորդ Պարտիզպանեան մեծ. Կարապետ էֆ.ի եւ բոլոր պատուարժան Գափամաճի արհեստաւոր ազգայնոց ջանիւք բաւական յառաջացած է։ Գափամաճեան բարենպատակ ընկերութիւնը կը փափաքի յիշեալ նուիրական գումարը իր ազգաշահ նպատակին ծառայեցնել. բայց ափսոս որ Տիվրիկցի ազգայինք իրենց եղած այս ձրի շնորհը չճանչելով, անոր յարգ ու կարեւորութիւն չէին տուած մինչեւ ցարդ »* ։

*Ինչպէս կը տեսնուի՝ Տիվրիկցիք մինչեւ*1871 *չէին ճանչցած «իրենց եղած այս ձրի շնորհը » ։ Անծանօ՞թ էին արդեօք գոյութեանը իրենց համար հիմնուած այդ բարենպատակ ընկերութեան։ Ո՞վ էին այն անձերը, որոնք Տիվրիկի համար այդպիսի ընկերութիւն մը հիմնած էին։ «Հայրենիք» հոդբացատրութիւն չի տար, բայց տարիներ վերջ* Տօքթ. Կ. Յ. *փաշայեան դէպի Տիվրիկ ըրած ճամբորդութեան մը առթիւ կը գրէ դարձեալ նոյն թերթին մէջ. «Գափամաճեան ընկերութիւն, որ* Տիվրիկցոց նախահարց շնորհիւ կազմուած է ի Պոլիս *եւ ունի բազում անշարժ կալուածներ ... Սոյն ընկերութիւնը (լրագիր ընթերցողաց Տիվրիկոյ կալուածոց խնդիր խորագրոյն ներքեւ ծանօթ է) կտակի ձեւի տակ կազմուած է եւ ունի «Միւթէվէլլիութիւն» , Պատրիարքարանը առանց ի նկատի առնելու սոյն կէտեր, սկսաւ ընդհանուր ազգ. կալուած նկատել եւ իւր իրաւասութեան ներքեւ առնուլ... սորա համար արդէն Տիվրիկցիք բողոքած են »* (Հայրենիք, Կ. Պ. 1888 *թ.* 3306)։

Տարիներ ետքը՝ 1905*ին՝ «Բիւզանդիոն»ի մէջ* (Կ. Պոլիս, 1905 *թ.* 2699) *Կ. Գ. Սուքիասեան , Տիվրիկէն ըրած թղթակցութեան մը առթիւ, Գափամաճեան ընկերութեան հիմնադրութիւնը « շուրջ* 150 *տարի առաջ» կը դնէ* (1905 — 150 = 1755)*։ Սա կը գրէ. «Մեր նախնիք...* 150 *տարի առաջ* սովի պատճառաւ *ի Կ. Պոլիս գաղթած եւ* շաբաթական մէյմէկ փարա վճարելով *այս կալուածները գնած են , բոլորն ալ պարզ արհեստաւորներ են* (Գափամաճի *մեծաւ մասամբ) որ կոչուած է Գափամաճեան Ընկերութիւն»* ։

Գափամաճեան ընկերութիւնը 1871*ին Տիվրիկի դպրոցին ուսուցիչներու ամսականը վճարեր, աղբիւրի մը շինութիւնը հոգացեր եւ կամուրջին նորոգութիւնը գլուխ հաներ էր, որուն վրայ « Հայրենիք » (անդ՝ թ.* 53) *կ'աւելցնէ. «Այսպիսի հաստատ, արդիւնաշատ բազմաժամանակեայ ընկերութեան մեծ. պաշտպանաց հրապարակաւ շընորհակալութիւն կը յայտնեմք, որ իւր ստակովն* 180 *տարիէ հետէ անընդհատ որդւոց յորդի կը շարունակէ...»*։

2., 1872*էն առաջ Տիվրիկ ունեցած է*Անձնուէր Ընկերութեան *ճիւղ մը, որ կ'ըսուի թէ տեղւոյն Տ. Մ. Գրիգորի ձեռօք ջնջուած է (տես «Փող» , Կ. Պոլիս,* 1872 *թ.* 59)։

3.— «*Փող» (անդ)* Աղքատասիրաց Ընկերութիւն *մը կը յիշէ՝ « Նորահաստատ» կոչելով զայն։ Յայտնի չէ թէ ինչ ծրագիր - կանոնագիր ունէր ։*

4.— *Պոլսոյ «Լոյս» թերթը* (1878 *թ.* 76) *հայ ընկերութիւններու կարգին կը յիշատակէ նաեւ Տիվրիկի «*Հայրենասիրաց»*ը, որուն մասին, դժբախտաբար, ծանօթութեան մը չենք հանդիպած։*

Խուռնավիլ Գիւղ.— *Յայտնի է որ Տիվրիկի Խուռնավիլ գիւղը հին գաղութ մը ունեցած է Պոլսոյ մէջ, ուր նոյն իսկ թաղ մը իրենց անունով* Գոռնավուլա *կոչուած է (հմմտ. «Հայ Կին», Կ.Պ.* 1932 *թ.* 1)։

Պոլսեբնակ Խոնավուլցիք 1879*ին Բերայի մէջ հիմնած են* Լուսաւորչեան ընկերութիւնը, *որուն նպատակն էր հայրենի գիւղին դպրոցի նիւթական մատակարարութիւնը ապահովել։* 1881*ին ընկերութեան գործադիր ժողովի ատենապետը՝ Յարութիւն Խամպարեան եւ ատենադպիրը՝ Յարութիւն Նալպանդեան նամակ մը գրելով Պոլսոյ «Հայրենիք»ին՝ կ'իմացնեն որ իրենց «*երկամեայ *Լուսաւորչեան ընկերութեան դպրոցին» Մելքոն Գասպարեան Փանիանց (Մոսկուա)* 24 *կտոր, իսկ Տքթ. Փեշտիմալճեան (Կ. Պ.)* 12 *կտոր գիրք նուիրած է* (Հայրենիք, 1881 *թ.* 909)։

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամչցող Թրքուհին

Պոլսէն է, Մարոքէն կուգայ կը վերադառնայ Պոլիս, իր տասներկու տարեկան մանչ զաւակին հետ ։

Ամուսնացեր է Ֆրանսացի սպայի մը հետ, որուն վաղահաս մահովն, կը լքէ Մարոքը ու բեռները կապած, կ'երթայ հաստատուիլ իր ծննդավայրը ։

Մինչեւ հոս ոչինչ կայ ամչնալիք *ու* ամչցնելիք ։

Բայց , իր ճամբուն վրայ , հայկական շրջանակի մը մէջ հանդիպում մը ամչցնող *պատկեր մը կը շրջանակէ, քանի մը ժամ ափ ի բերան թողլով ներկաները ։*

Այս տասներկու տարեկան տղեկը, ջուրի պէս խօսելու է ֆրանսերէնը, արաբերէնը եւ Թուրքերէնը։ Եւ սակայն իր խօսած լեզուն, մանաւանդ մօրը հետ, միշտ Թուրքերէն է, մաքուր, վճիտ առոգանութեամբ ։

— Անէճիյիմ... *այս է իր յանկերգը, առաջ ու ետք ։*

Զարմանալին այն է որ մայրը Թուրքերէն կարդալ գրելն իսկ չգիտեր։ Անշուշտ հովուերգու-

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

„Քաղաք. տարագիրներ

Ամերիկեան գաղտնի գործակալութեան գնահատումներուն համաձայն, վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին՝ երկաթեայ վարագոյրի շրջանակին մէջ գտնուող բնակիչներէն մեռած են աւելի քան մէկուկէս միլիոն հոգի։ Այս խեղճերը իրենց չգործած յանցանքին համար մահացած են, իբրեւ հետեւանք զանգուածային աքսորի, կուսակցական մաքրագործումներու, բանտարկութիւններու եւ բռնի աշխատանքի կայաններուն տառապանքին։

Ոչ մէկ ազգ զերծ մնացած չէ այդ մաքրագործումներէն։ Սկսելով Պալթեան երկիրներէն. — Էսթոնիա, Լիթուանիա, Լաթուիա — մինչեւ Պուլկարիա։

Այս է պատճառը որ արեւմտեան երկիրները ապաստանողները կը կարծեն իրաւամբ թէ՝ Խ. Միութիւնը «պաղ պատերազմ» չէ որ կը մղէ, այլ շատ տաք կռիւ մը, իր ամբողջ բնակչութեան դէմ։

Մօտաւոր յոյս ալ չկայ կատարուած հալածանքներու վերացման մասին։ Որովհետեւ Խ. Միութիւնը իր քաղաք. դիրքը ամրացուցած ըլլալով Արեւել. Եւրոպայի մէջ, անվարան հրապարակէն կը քշէ, այսպէս կոչուած անվստահելի տարրերը։ Կը հալածուին անոնք այն պատճառաբանութեամբ, թէ պատերազմի մը պարագային կրնան հակասովետական խռովութիւններ յարուցանել երկրին մէջ։

Ամերիկացի լրագրող մը որ տեմնուած է Պերլինի, Հարաւային Գերմանիոյ, Նուկոսլաւիոյ, եւ Թուրքիոյ կայաններու փախստականներուն հետ, ցաւով կ՚արտայայտուի անոնց մասին։ Կը քննադատէ Մ. Նահանգներու եւ արեւմտ. Եւրոպայի կառավարութիւններուն բռնած բացասական վերաբերմունքը հանդէպ տարագիրներուն։

Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ եւ ուրիշ երկիրներու հալածական փախստականները, յուսահատ արեւմտեան Եւրոպայի պաղ եւ ոչ-վճռական ընթացքէն, կորսնցնելու վրայ են իրենց կորովը եւ իբրեւ փրկութեան միակ յոյս՝ կը սպասեն նոր պատերազմի մը պայթելուն։ Այս մտածումն իսկ ահաւոր է, որուն հետեւանքները դեռ կը վայելենք ... Սակայն «Ջուրն ինկողը օձին կը փաթթուի», կ՚ըսեն։

Փախստական այս բազմութիւնները կը տեսնեն, որ Մ. Նահանգները տակաւին չեն պատրաստուած, քաղաք. կերպով ազդելու արեւել. Եւրոպայի ճակատագրին վրայ։

Անոնք կը փափաքին որպէս զի արեւմտ. պետութիւնները հրապարակ իջնեն Արեւել. Եւրոպայի հրովարտակով մը, ուր ի լուր աշխարհի յայտարարէին թէ՝ ազատ ազգերուն պարտականութիւնն է քաղաք. ազդեցութիւն գործադրել Խ. Միութեան վրայ, որ իր սահմաններուն մէջ ամփոփուի։ Ազատ կացուցանել արեւել. Եւրոպայի ժողովուրդները եւ համաձայն Եալթայի խորհրդաժողովի որոշումներուն, ազատ ու անկաշկանդ կերպով ընտրել իրենց կառավարութիւնները։

Քաջալերական է անշուշտ «Խաչակրութիւն Ազատ Եւրոպայի համար» անհատական կազմակերպութիւնը։ Բայց կարմիր գծէն ներս, մարդոց յոյսը վառ պահելու համար՝ աւելին անհրաժեշտ է, կը յայտարարեն փախստականները։

Դժգոհ են մանաւանդ կարմիր բանակի սպաները, որոնք իրենց կեանքերը վրայ տալու գնով անցած են սահմանը եւ ապաստանած արեւմտ. Գերմանիա, ի փոխարէն այս վտանգուած քայլին, անոնք կ՚ակնկալէին որպէսզի դիմաւորուէին մեզմէ իբրեւ բարեկամ կամ դաշնակից հակահամայնավարական պայքարին։ Ընդհակառակն։ Ամերիկեան հրամանատարութիւնը զանոնք հարցափորձելէ եւ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները քաղելէ վերջ, կը թողու իրենց բախտին։ Եւ անոնք անծանօթ միջավայրին, լեզուին, առանց դրամի ու բարեկամի, կը մատնուին յուսահատ վիճակի մը։

Վերջաւորութիւնը այն կ՚ըլլայ որ կը ստիպուին դարձեալ իրենց դիրքերը՝ կարմիր գիծէն ներս վերադառնալ։ Ինչպէս վերջերս պատահեցաւ կարմիր բանակի երկու սպաներուն։

Հազիւ վերադարձած Գերմանիոյ համայնավար շրջանը, երկու սպաները կը քաշքշուին կայանէ կայան։ Կը ստիպեն պատմել օտարութեան մէջ իրենց քաշածները, յետոյ կը գնդակահարուին։ Այս պարագան պատճառ կը դառնայ որ փախչելու մտադրութիւն ունեցողները ետ կը կենան այդ գաղափարէն։

Կարմիր բանակի փախստական սպաներէն մէկը կը զարմանայ, «Թէ ինչու համար Մ. Նահանգները չեն գործածեր բուն իսկ այն մարդիկը, որոնք լաւագոյնս կը ճանչնան Ստալինեան դրութիւնը, ուրկէ փախչելու համար իրենց կեանքերը վտանգուած են։

Հիւլէական ռումբէն աւելի մեծ ուժ մը կայ։ Խորհրդային ժողովուրդն է ան։ Մենք կրնանք անոր հասնիլ, որովհետեւ զիրար կը ճանչնանք»։

Ա. Հ.

թիւն մը նետեր է գինք օտարոտի, ուսեալ ամուսնի մը գիրկը։

Բայց այս չէ մեզի համար հետաքրքրականը։

Այս անուս, անգրագէտ Թրքուհին ի՞նչպէս կրցեր է իր մայրենիքով մնուցանել, կրթել զաւակը՝ օտար միջավայրի մէջ, օտար ամուսնի մը շունչին տակ։

Վախ եմ ըսեր մեր հայ մայրերուն, որոնք այս Թրքուհիին չա՞փ ալ պիտի չըլլան։ Մանաւանդ մեր զարգացած մայրերուն, որոնք օրն ի բուն ֆրանսերէնով կը խօսին իրենց զաւակներուն հետ։

Շպարի տեղ, քիչ մը ամօթի կարմիր փոխ առէք ձեր շրթներուն, մեր դարաւոր Թշնամիին կանայք անուշէն։

ՆԱՐՓԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ աշխատաւորներու անձնական ինքնաշարժերը հետզհետէ կ՚աւելնան հաղորդած է Տաս Երեւանէն «Պրաւտա»յի։ Միայն Երեւանի մէջ վերջերս ծախուած են մօտ 400 «Փոպետա» եւ «Մոսկովիչ» ինքնաշարժեր։ Վերջին երեք տարուան ընթացքին Հայաստանի բանուորներու եւ կոլխոզնիկներու ինքնաշարժերու թիւը երեսուն անգամ աւելցած է։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» անունով ապաքինարան մը բացուած է Կերովականի մէջ եւ ընդունուած բուժուողներու առաջին խումբը։ Կարգի բերուած եւ նորոգուած են բուժասենեակները։ Ապաքինարանը ճոխացուցած են ակումբով, գրադարանով, ջրաւազանով։ Ննջարանները կահաւորուած են փափուկ կահոյքով եւ նոր մահճակալներով։ Շրջակայ հողամասը կանաչազարդուած եւ ծաղկազարդուած է։ Բացի ջղային հիւանդներէն, այս տարի պիտի բուժուին նաեւ ստամոքսաղիքային հիւանդութիւն ունեցողները։ Այս նպատակով շինուած են նոր ածխաթթուական լոգարաններ, բուժման առանձնասենեակներ։ Ապաքինարանին մէջ կազմակերպուած է նաեւ կանացի հիւանդութեանց բուժման բաժին։ Ամէն ամիս «Արմենիա» ապաքինարանին մէջ Հայաստանէն եւ եղբայրական հանրապետութիւններէն կը հանգստանան եւ կը բուժուին 200 հոգի։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ նոր ուսումնարան մը բացուած է Կիրովականի մէջ։ 1951 — 1952 դպրոցական տարեշրջանին կ՚ուսանին 30 հոգի, որոնց մէջ են երաժշտական դպրոցի այս տարուան շրջանաւարտները։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ Երկաթուղիին մէջ այս տարի կայարաններու թիւը աւելցած է։ Երթեւեկը եղած է «Պիոներական կայարանէն մինչեւ «Ուրախութիւն» եւ «Արեւային» կայարանները։ Երկաթուղիի սպասարկութիւնը կը կատարեն պատանի երկաթուղայիններու դասընթացքը աւարտող աւելի քան 250 սկաուտ - դպրոցականներ։ Ստեղծուած է ներքին ռատիօ - հանգոյց, կազմակերպուած է երկաթուղային արհեստագիտական առանձնասենեակ։ Բարեկարգուած է մանկական երկաթգծի մշակոյթի եւ հանգիստի զբօսայգին։

ՀԱՅԿ. ՆՈՐԱՎԷՊԵՐ լոյս ընծայած է Լիտուանական Պետական հրատարակչութիւնը լիտուաներէն լեզուով։ Ժողովածուին մէջ կան Գրիգոր Զօհրապի, Երուխանի, Ա. Շիրվանզադէի, Յովհաննէս Թումանեանի, Աւետիք Իսահակեանի, Դերենիկ Դէմիրճեանի, Ստեփան Զօրեանի, Վ. Անանեանի, Հրաչեայ Քոչարի, Ս. Պայազիտի, Հմայեակ Սիրասի, Արաքսի ու այլ հեղինակներու նորավէպերը եւ պատմուածքները։ Գրքին վերջի մասին մէջ դրուած են ծանօթութիւններ եւ տեղեկութիւններ հեղինակներու մասին։

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ յուշարձաններու պահպանման կոմիտէն կազմած է խումբ մը որ պիտի աշխատի այս տարի հայ ժողովուրդի ճարտարապետական հարուստ ժառանգութիւնը վերականգնելու։ Խումբը սկսած է Հախպատ գիւղի ճարտարապետական յուշարձանները վերականգնել։ 1258ին շինուած աղբիւրը մեծ շահենականութիւն կը ներկայացնէ։ Վերականգնողներու երկրորդ խումբը կը մեկնի հայկական ճարտարապետութեան յուշարձաններով հարուստ Աշտարակի շրջանը։ Հոս պիտի վերականգնեն ԺԳ. դարու վերաբերող կարգ մը յուշարձաններ Տեղեր գիւղին մէջ։ Այս տարի վերականգման աշխատանքներ կը կատարեն նաեւ Իջեւանի շրջանը։ Ախթալի եւ Ապարանի շրջանները կը մեկնին գիտական արշաւախումբեր, ճարտարապետական յուշարձանները ուսումնասիրելու։

ՕՏԱՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ (3)

ԿԱԽԱՐԴԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆԸ

(ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

— Ասկէ կէս մղոն անդին ծերուկ մը պիտի գտնէք գեղեցիկ սեղանով մը. առէք սեղանը եւ ինծի բերէք։

Հեծեալները քառատրոփ առաջ սուրացին։ Տասը վայրկեանէն վերադարձան սեղանը միասին բերելով։

Քոլին բացաւ հովուական սրինգը եւ հեծեալները մէջը տեղաւորեց, ապա ստուերոտ տեղ մը նստաւ եւ ուրախութեամբ ճաշեց կայսերական ճաշը։ Նոյն իրիկունը, սակայն, երկրորդ ծերուկի մը հանդիպեցաւ, որ նախորդին նման խօսքեր ըրաւ։

— Փառաւոր գիտ, ըսաւ ճաշելէն ետք, այդ սեղանը ինծի տուր, փոխարէն այս պայուսակը քեզի կուտամ։

— Փուֆ, շատ աղտոտ էայդ պայուսակը, չեմ ուզեր։

— Քու ունեցածէդ աւելի լաւ է։ Ուզածիդ չափ դղեակներ կ՚ունենաս, երբ բանաս զայն ու հրամայես։

— Լաւ, յարեց Քոլին։ Առաւ պայուսակը, բայց ժամ մը չանցած՝ իր հեծեալները ղրկեց եւ ետ բերել տուաւ սեղանը։

Երեք յուռութք ունէր ան հիմա, սեղանը, սրինգը եւ պայուսակը։ Ինկաւ ճամբայ, անցաւ լեռներէ, ձորերէ, մացառներէ եւ վերջապէս մայրաքաղաք հասաւ։ Հանդիպած առաջին մարդէն իմացաւ, որ իր եղբայրները երկիր դարձեր են եւ մեծահարուստներ եղեր։ Պահ մը մտածեց, ապա դէմքն ու ձեռքերը մրոտեց, զգեստները պատռեց ու գնաց իր եղբայրներէն ողորմութիւն խնդրելու։ Եղբայրները ծաղրեցին եւ ուզեցին դուրս վռնտել զայն, բայց, մօրը պնդումներուն վրայ, թոյլ տուին, որ իրենց ախոռին մէկ անկիւնը պառկի։ Քոլին բան մը չըսաւ։ Երբ ամէն մարդ քնացաւ, բացաւ պայուսակը եւ հրամայեց փառաւոր դղեակ մը պատրաստել։ Բարի սեղանն ալ սքանչելի ճաշ մը հրամցուց իրեն։ Առտուն ամէն ինչ իրենց տեղերը տեղաւորեց։ Շաբաթ մը անցաւ այսպէս։ Քոլին իր ժամանակը կ՚անցընէր հոս ու հոն պտըտելով եւ երջանիկ կեանք մը վարելով։ Եղբայրները, խիստ հետաքրքիր, ուզեցին գիտնալ թէ ինչպէս կ՚ապրի։ Այնքան հարցումներ ըրին, որ ստիպուեցաւ սեղանին գաղտնիքը երեւան հանել եւ նոյնիսկ ճաշի հրաւիրեց զանոնք։ Հացկերոյթը այնքան փառաւոր էր, որ կը գերազանցէր քաղաքին ամենաճոխ հացկերոյթները։ Այս ճաշկերոյթին պատմութիւնը մեծ աղմուկ հանեց եւ հասաւ թագաւորին ականջը։ «Կայսերական սեղան»էն ճաշակելու հետաքրքիր, իր սենեկապետներէն մին ղրկեց, խնդրելու Քոլինէն՝ երեք օրուան համար փոխ տալ իրեն իր բարի սեղանը։

— Համաձայն եմ, ըսաւ Քոլին, բայց երրորդ օրուան իրիկունը եթէ ետ չղրկէ սեղանս, իրեն դէմ պատերազմ պիտի յայտարարեմ։ Այսպէս ըսէք ձեր թագաւորին։

Թագաւորը կարեւորութիւն չտուաւ այս բոպանալիքին եւ այնքան ոգեւորուեցաւ ու գոհ մնաց կայսերական ուտելիքներէն, որ որոշեց իրեն պահել այդ հրաշագործ սեղանը։ Վարպետ ատաղձագործ մը կանչեց, որ յար եւ նման սեղան մը շինեց, եւ զայն ղրկեց Քոլինի։ Քոլին, սակայն, իսկոյն հասկցաւ իր գլխուն խաղցուած խաղը։ Սաստիկ զայրացած՝ կտոր կտոր ըրաւ կեղծ սեղանը եւ պոռաց.

— Գացէք ըսէք ձեր թագաւորին, որ վաղն իսկ կը խորտակեմ իր պալատը այս սեղանին պէս, եթէ սեղանս անմիջապէս ետ չղրկէ։

Շատ խնդացին թագաւորն ու պալատականները, բայց հետեւեալ օրը զարհուրանքի մատնուեցան, երբ Քոլին իր հովուական սրինգէն հազարաւոր հեծեալ եւ հետեւակ զինուորներ հանեց եւ պալատին վրայ քալեց։ Արքայական պահակազօրքը պաշտպանուիլ անգամ չփորձեց։ Թագաւորը, ճերմակ դրօշ պարզած, դիմաւորեց Քոլինը եւ ըսաւ.

— Ցանցաւոր եմ, բայց կ՚ուզեմ սխալս դարմանել։ Ահա սեղանը, եւ որովհետեւ կ՚ուզեմ որ բարեկամներ մնանք, աղջիկս կնութեան կուտամ քեզի։

Իշխանուհին իսկապէս գեղանի էր։ Հարսանիքը տեղի ունեցաւ եւ սեղանը մեծ դեր կատարեց այդ օրը, ամբողջ պալատին եւ բոլոր հրաւիրեալներուն «կայսերական հացկերոյթ» տալով։ Ճաշէն ետք, Քոլին պայուսակը բացաւ եւ հրամայեց փառաւոր դղեակ մը կառուցանել։ Հոն տարաւ իր գեռատի կինը։ Թագաւորը այս եղածներէն այնքան զարմացաւ, որ տեղւոյն վրայ իսկ արքայական գաւազանը իրեն յանձնեց եւ իր փեսան Թա -

ու զոհաբերութեան մեծագոյն բաժինը: Մեր դէմ հանելով Մարոքի ազգայնական ձգտումներուն հարցը, Եգիպտոս դուռ պիտի բանայ ճարտասանական ունայն պայքարի մը, ուրկէ որոշ չէ թէ պիտի քաշուի առանց ձգելու իր փետուրները :

Վերջին լուրերուն համաձայն, եգիպ. կառավարութիւնը մերժած է դաշնակից առաջարկները: Այս մերժումը կը նախատեսուէր արդէն Նահաս փաշայի փութկոտ յայտարարութիւններէն : «Էլ Ահրամ» կը գրէր շաբաթ օրուան թիւին մէջ. — Մենք տէրերու սանդուխներէն մագլցած ենք, ոչ թէ սպասարկութեան սանդուխներէն իջնելու համար»: Վաղուան թիւով դաշնակից առաջարկները :

Իտալիոյ դաշնագրին հարցը

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Ֆորէյն Օֆիսի ներկայացուցիչը ուրբաթ իրիկուն յայտարարեց թէ՝ ՄԱԿի մէջ Իտալիոյ մուտքը սակարկութեան նիւթ չի կրնար դառնալ:

Ըստ «Ֆրանս Փրէս»ի, Ֆրանս. կառավարութիւնը կը գտնէ որ Սովետ ծանուցագիրը կապ ունի Կրօթվալի ճառին հետ :

Իսկ Ուաշինկթըն անգամ մը եւս հաստատեց որ Սովետ. քարոզչութիւնը պիտի չարգիլէ Միաց. Նահանգներուն լայն գործակցութիւն մը մշակելու Իտալիոյ եւ միւս ազատ ազգերուն հետ , յանուն խաղաղութեան եւ ապահովութեան :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

Կրօթվալի ելոյթը կը շարունակէ զբաղեցնել գերման հանրային կարծիքը: Տարակոյս չկայ թէ դաշնակիցներու հետ բանակցութիւնները խզելու իր «յանձնարարութիւն»ը արեւմտ. Գերմանիոյ բնակչութեան հաւանութիւնը չի վայելեր :

Իրականին մէջ, Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը հրապուրիչ խայծ մըն է, որ մօտալուտ կը թուի եւ սակայն չի դադրիր ճակատագրական ըլլալէ: Բաւական է որ Կրօթվալի առաջարկը եւ Պօնի ու Պերլինի միջեւ նախագծուած խօսակցութիւնները քիչ մը չօշափելի դառնան, որպէս զի միացման գաղափարը ներգործէ մտքերուն եւ այն տեսակ մը անզգայութեան, որով կը նայի ժողովուրդը արեւմտեան Գերմանիոյ ապագային վրայ:

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ ՎԷՃԸ

Անգլ. կառավարութիւնը Ապահով. Խորհուրդի խորովակով յանձնարարեց Իրանի կառավարութեան, կարելի եղածին չափ շուտով վերսկսիլ բանակցութիւնները, յանուն խաղաղութեան եւ միջազգ. ապահովութեան, Լա Հէյի արդարութեան ատեանին հեղինակութիւնը պահպանելու համար: Նմանապէս յանձնարարեց խուսափիլ ամէն կարգի ձեռնարկէ, որ կրնայ ծանրացնել կացութիւնը ե վնաս բերել կողմերուն :

Հիւսէյն Ֆաթիմի պատասխանեց թէ՝ քարիւղի հարցը պարզապէս ներքին խնդիր մըն է եւ չի կրնար խանգարել աշխարհի խաղաղութիւնը, ու բնաւ չարդարացներ Ապահով. Խորհուրդին միջամտութիւնը , ոչ ալ Լա Հէյի արդարութեան ատեանինը :

Պարսից փոխ - վարչապետը տրամադիր է ընդունելու բարեհաճ ծառայութիւնը բարեկամ ազգի մը կամ անհատի մը, Նախկին ընկերութեան լուծման եւ քարիւղի արտադրութեան վերաբերմամբ: Հիւսէյն Ֆաթիմի կը խորհի, սակայն, որ ներկայ պայմաններուն մէջ միջնորդութեան պէտք չկայ եւ անգլ. ընկերութեան գործունէութեան վերսկսումը հարցէն դուրս կը մնայ :

Ժան Ուէթց դիտել կուտայ «Լը Մոնտ»ի մէջ թէ՝ իրանեան անելը երեւան կը հանէ միանգամայն ուժն ու տկարութիւնը Դաշնակիցներուն՝ Միջին Արեւելքի հարցին մէջ: Անոնք վճռած են ընդհ. առմամբ ամրօրէն գրաւուած դիրքերը պահել, ինչպէս, օրինակի համար, Սուէզի ջրանցքինը, բայց միշտ ալ նոյնքան անզօր կը մնան գտնելու դրական միջոցներ, որոնք իրենց թոյլ պիտի տան մշակելու նոր եւ ապահով յարաբերութիւններ, արթնցող արաբական աշխարհի պայթուցիկ ուժերուն հետ :

դաւոր պսակեց :

Ահա այսպէս Քոլին դարձաւ թագաւոր, ամենազօր թագաւոր մը: Բարեբախտաբար իր բնական բարութիւնը յաղթանակը տարաւ. բոլոր թագաւորներէն աւելի զինուոր ունէր եւ դղեակներ բարձրացուց իր երկրին սահմաններուն վրայ, առասու իրիկուն իր սեղանէն կը ճաշէին հազարաւորներ: Իր եղբայրները նախանձէն հալ ու մաշ կ'ըլլային : Ան երբեք իր մօտ չկանչեց իր եղբայրները, բայց վնաս ալ չհասցուց անոնց, սակայն շատ պատիւներու արժանացուց իր սիրելի մայրը: Փնտռել, գտնել տուաւ երկու ծերունիները եւ նիւթապէս ու բարոյապէս վարձատրեց զանոնք:

Երկար տարիներ երջանիկ կեանք մը վարեց Քոլին իր կնոջը հետ :

(Վերջ)

Թարգմ. Հ. ԱՄԻՐԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ :

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Պորտոյի Նոր Սերունդի ընկերներէն Պօղոս Քէնտիրեանի եւ Օր. Գ. Սիմոնեանի ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են, ընկեր Ա. Քէնտիրեան Պորտոյի գրադարանին եւ Ֆ. Կ. Խաչին 1000ական Ֆր., Ն. Սերունդին , Վեթ. Ֆոնտին, «Հայ-Բոյժ»ին եւ «Յառաջ»ին 500ական: Պօղոս Քէնտիրեան Նոր Սերունդին եւ Ֆ. Կ. Խաչին 500ական, Կիրակոս Հալաճեան Նոր Սերունդին եւ Ֆ. Կ. Խաչին 1000ական , Աւետիս Սիմոնեան (Լիոն) Պորտոյի եւ Լիոնի Ֆր. Կ. Խաչին 1000ական , Գէորգ Հալաճեան Ֆ. Կ. Խաչին, Նոր Սերունդին, Կրպ. Տոնէրեան Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Գրադարանին, Հ. Թաշճեան Վեթ. Ֆոնտին 500ական Ֆր., իսկ Մանուկ Նաթըրեան Այնճարի դպրոցին 1000 ֆրանք: Այս գումարներէն Վեթ. Ֆոնտին, «Հայ-Բոյժ»ին եւ Այնճարին եղած նուիրատուութիւնները ստանալ «Յառաջ»ի միջոցով :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջականերուն Ազգ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Լէոնարնակ երկսեռ երիտասարդութիւնը դիմել խորհրդարանը արձանագրուելու համար իր հովանաւորութեամբ կազմուած երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Տոքթ. Համբարձումեանի: Դասերը սկսած են կիրակի 14 Հոկտեմբերէն ժամը 3.30ին :

Ազգապահպանման որպէս հզօրագոյն ազդակ այս ձեռնարկին գերազանց օգտակարութիւնը գնահատողները եւ հայ հոգեւոր աշխարհիկ երաժշտութեան սիրահարները վստահ ենք որ պիտի փութան ստուարացնել երգչախումբին կազմը :

Լիոնի Ազգ. վարչութիւն

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625 :

2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք :

3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան , 230 էջ, գինը 500 ֆրանք :

4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք :

5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք :

6.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք :

7.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք :

8.— ԱԼԻՔ բացառիկ թիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները : ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Օր. ԱԼԻՍ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ
Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ 22 Սեպտ. 1951 Ն. Եորք

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ երեկոյ , ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» խումբին ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի ժամը 20.30-ին, հայկ. դպրոցը, rue de la Brosse: Բոլորին ներկայութիւնը պարտադիր է: Կը հրաւիրուին նոյնպէս Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի անդամները:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Շահան Պէրպէրեան: Մուտքը ազատ է:

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ

Տարաբախտ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, վաղը Չորեքշաբթի , 16 Հոկտեմբեր, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին հողաթումբի օրհնէք տեղի պիտի ունենայ Թիէի գերեզմանատան մէջ:Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ , Ֆելիփ տըԺիրառ թիւ 2, սրահին մէջ :

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւետ. սրահին մէջ: Դասախօսներ՝ Օր. Գասպարեան եւ Պ. Բրուտեան :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Փութացէք ապահովել հետեւեալ դասագիրքերը.—

Հայերէնի համար ԱՐԱՐԱՏ ընթերցանութեան ծանօթ շարքը, հեղինակութիւն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան – ընթերցարանը 100 Բ. գիրքը 200, Գ. գիրքը 300 ֆրանք :

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Յ. Գազանճեան, Ա. Բ. Գ., 150, 300, 400 ֆրանք :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (ֆրնս.) Հ. Թորոսեան 800 ֆրանք :

ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, ընտրուած երգեր 400 ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ – ՀԱՅԵՐԷՆ, բառարան Մ. Նուպարեան 400 ֆրանք : Ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան, կրօնագիտութեան դասագիրքեր, Աղօթագիրք ե գրական - պատմական վերջին հրատարակութիւնները:

Կեդրոնատեղի.— Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)

Ծախու է

Փայտաշէն տուն մը Chavilleի մէջ, 3 փոքրիկ սենեակներով, 250 ք. մ. հող, պտղատու ծառերով: Նպաստաւոր գին: Դիմել՝ Ա. Թուրիկեան , 4, rue de la Platrière, Clamart (Seine): Tél.Mic. 07-64

ՔԱՖԷ՛ ԱՐԹԻՒՐ

Քաշուած, բարակ ու մաքուր
Ընտի՛ր, համո՛վ… անուն տո՛ւր,
Առանց վախի ա՛ռ, կուլ տուր,
Վաճառանիշը՝ մեր ԱՐԹԻՒՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Ցիսուն հազար նուէր կայ ,
Հարիւր պարապ տուպրակին
Շիշ մը օղի նուէր կայ :
Հասցէն ահա՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, թող ղրկէ՛
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մարքն է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻՒՐին փառքն է:

Հասցէ.— Boyadjian, 12 Place de la Pierre, Valance (Drôme):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17. Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 17 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 17 ՀՈԿՏԵՄ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6587-Նոր շրջան թիւ 1998

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Սահմանադրական Իտալիան բաղդատաբար աւելի նպաստաւոր պայմաններ ստացաւ հաշտութեան խորհրդաժողովին ընթացքին: Արեւմտեան պետութիւնները տրամադիր կ'երեւան նոր դիջումներ եւս ընելու անոր,— զինուորական թէ տնտեսական, ի խնդիր Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան :

Իտալիոյ յարածուն բնակչութիւնը, զայն տեղաւորելու դժուարութիւններն ու անգործութիւնը, մանաւանդ համայնավարներու շարունակական խլրտումները՝ կը ստիպեն իր պետական մարդոց, ապահովութեան նոր յենակէտները որոնել :

Այս էր գլխաւոր պատճառը, անշուշտ, որ իր վարչապետը Տը Կասփերի, վերջերս այցելեց Մ. Նահանգները եւ Գանատա: Երկու երկիրներուն մէջ ալ ան արժանացաւ սիրալիր ընդունելութիւններու: Բայց թէ այդ համակրական ցոյցերն ու խօսակցութիւնները դրական ինչ արդիւնք ունեցան, կասկածելի կը համարուի իտալացի ժողովուրդի մեծ մասին համար, դլուխն ունենալով ձախակողմեան - համայնավար հատուածը:

Անոնք կը տրամաբանեն, որ Ուաշինկթընի վերջնական զեկոյցին մէջ գործածուած են շատ մը բառեր եւ սովորական բացատրութիւններ համերաշխութեան մասին, բայց խուսափած են ելեւմտական եւ գաղթականական խնդիրներու մասին կտրուկ արտայայտուելէ :

Նկատի ունենալով այս պարագան, կ'ըսեն անոնք, պէտք է փոխել այժմու արտ. քաղաքականութիւնը եւ յարիլ չէզոքութեան, խաղաղութիւն ապահովելով բոլոր ազգերուն հետ: Քաղաքականութիւն մը, որ պիտի ստիպէ դաշնագրի փոփոխութիւններ կատարել, առանց թունաւորման վտանգին ենթարկելու Իտալիոյ յարաբերութիւնները՝ իր դրացի արեւելեան Եւրոպայի (համայնավարական) երկիրներուն հետ :

Պ. Տի Կասփերին կը վերադառնայ առանց դրական երաշխաւորութեան եւ ունենալու համար Իտալիոյ կորմնցուցած սահմանամերձ հողերը, որոնք գրաւուած են Ֆրանսայի եւ Եուկոսլաւիոյ կողմէ: Ինչպէս նաեւ Ափրիկէի գաղթավայրերը :

Համայնավարները դժգոհ են նմանապէս Թրիէսթէի խնդրին առթիւ:

Ինչպէս յայտնի է պատերազմէն վերջը իտալական հոծ բնակչութեամբ այս քաղաքը, ազատ քաղաք հռչակուեցաւ, թոյլ տալով այդ մասին համաձայնիլ Եուկոսլաւ կառավարութեան հետ, որ իր գրաւման տակ կը պահէ անոր մէկ մասը :

Թրիէսթէի խնդրին առթիւ համայնավարներուն նման դժգոհ է նաեւ ոչ - համայնավար զանգուածը, ինչ որ առիթ կուտայ իրենց պայքարը սաստկացնելու օրուան իշխանութեան դէմ :

Միւս կողմէ կառավարութիւնը եւ իր համակիր տարրերը դիտել կուտան, թէ վարչապետը անվիճելի եւ շօշափելի յաջողութիւններով վերադարձաւ :

Վարչապետը Մ. Նահանգներէն ապահովեց մօտ 400 միլիոն տոլար, երկրի պաշտպանութեան գործածուելու համար եւ օժանդակութիւն՝ Մարշըլի ծրագրին: Բարենշան է նաեւ այն համակրալից արտայայտութիւնը զոր ցոյց տուին նախագահ Թրումըն եւ իր արտաքին նախարարը, յետագային ըլլալիք նոր օժանդակութիւններու մասին:

Եւ աւելի շատ բարեկամական՝ այս վերաբերումը այնպիսի ատեն մը, երբ Ֆրանսան եւ ուրիշ պետութիւններ եւս օգնութիւն կը սպասեն Մ. Նահանգներէն: Անոնք երկիրներ են որոնք մարդկային ու նիւթական ահագին զոհողութիւններու կ'ենթարկուին, Հնդկաչինը կամ Քորէան պաշտպանելու համար :

Մտածելն անգամ ծիծաղելի է որ, արեւմտ. պետութիւնները համաձայնին բռնի ուժ գործածել.— Իտալական բաղձանքին գոհացում տալու համար.— որպէսզի Թրիէսթէի արեւելեան մասէն հեռացնեն մարէշալ Թիթոյի գրաւման բանակի զինուորները :

Եւ վերջապէս Իտալիոյ համար մեծ առաւելութիւն մըն է, երբ իրեն թոյլ կը տրուի այդ հարցը կարգադրել ուղղակի Եուկոսլաւիոյ հետ : դաշնագրին մէջ ուրիշ բարեփոխումներ կատարելէ առաջ:

Տը Կասփերիի օրգանը «Իլ Փօփօլօ» հեգնանքով դիտել կուտայ.— «Համայնավարները որոնք նուազագոյն չափի կը վերածեն ամերիկեան օգնութիւնը, կարծես ի վերջոյ շնորհակալութիւն պիտի յայտնեն Խ. Միութեան չտրուած բոլոր բարոյական, տնտեսական եւ քաղաքական օժանդակութեան համար:

Ակնարկը կը վերաբերի Խ. Միութեան անվերջ պահանջքին՝ Իտալիոյ պատերազմական հատուցումներու մասին: Անոր մերժումը՝ յանձնելու իր մօտ մնացած իտալացի գերիները: Վերջապէս անոր սպառնալիքներն ու ամբաստանութիւնները, ուղղուած իտալ. քաղաքականութեան դէմ :

Ինքզինքը բաւական զօրաւոր կը զգա՞յ Տը Կասփերի, կացութիւնը դիմագրաւելու համար :

Ա. Հ.

Արտաւազդ արք.ի յուղարկաւորութիւնը

Հոծ բազմութիւն մը երէկ խռնուած էր Հայոց եկեղեցին, վերջին յարգանքն ընծայելու համար Կաթող. Նուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի: Ոստիկանական ուժեր, Փարիզի եկեղեցիին շուրջը կը հսկէին կարգապահութեան, հայ սկաուտներուն հետ :

Ողբացեալ եկեղեցականին դագաղը զետեղուած էր բարձր մահարձանի մը վրայ, իր վակասով, չաթալթագով եւ շուրջառով, շրջապատուած խոշոր կերոններով: Օտար բարձր անձնաւորութիւններ կը գտնուէին առաջին կարգերու վրայ, որոնց մէջ կը նշմարուէին Պ. Պ. Լուի Մարէն, Ժիւսթէն Կոտար, Տավիտ (Ֆրանս. նախկին պատուիրակ Հալէպի), Փարիզի յոյն մետրապոլիտը, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեան, Հայր Քիլարճեան վրդ. դեսպաններ, նախկին նախարարներ, անգլիացի բարեկամներ եւ հայ ազգային, մտաւորական եւ առեւտրական դէմքեր :

Ինչպէս կիրակի օրուան օծման, Խադ արք. Աջապահեան, շրջապատուած ութը քահանաներէ, Վիէննայի առաջնորդէն եւ Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեանէ, նախագահեց արարողութեանց, որոնք կատարուեցան նրբաշխակօրէն, ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեանի, եւ մասնակցութեամբ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դպրաց դասուն եւ Ալֆորվիլի դպիրներուն: «Սիրեցի զի լուիցէ»ի յուղիչ շարականէն վերջ, Խադ արք. Աջապահեան կարճ ու կուռ դամբանական մը խօսեցաւ :

Կաթ. փոխանորդը բնաբան առաւ Պօղոս առաքեալի մէկ խօսքը եւ ներկայացուց Արտաւազդ արք.ը իբրեւ մէկը, որ շատ բաներ ունէր կատարելիք եկեղեցական, ազգային, պատմական ու բանասիրական մարզերուն մէջ եւ անհա մահը կուգայ կը տանի զինքը, դեռ գործը չլրացուցած : Շնորհակալութիւն յայտնեց օտար հիւրերուն, որոնք եկած էին յարգելու ողբացեալին յիշատակը: Իր դամբանականը վերջացուց, մաղթելով որ Փարիզի հայ գաղութին մէջ շարունակուի համերաշխութեան այն մթնոլորտը, որ ստեղծուած է հոգելոյս կաթ. նուիրակին դագաղին շուրջ:

Մարսէյլի Առաջ. փոխանորդ Տ. Մեսրոպ քհնյ. Աւետեան Ֆրանսերէն կարդաց ողբացեալին կենսագրութիւնը, որ կը պատկերացնէր անոր կեանքի գլխաւոր հանգրուանները, հանրային, եկեղեցական եւ գրական մարզերուն մէջ: Այնուհետեւ, Պ. Զատիկ Խանզատեան շնորհակալութեան քանի մը խօսքեր ուղղեց օտար ազակիրներուն, նմանապէս Ֆրանսերէն լեզուով: Դագաղը դուրս հանուած պահուն, երգեհոնը կը հնչեցնէր «Աս ինչ զուլում աշխարհ» է, որ ողբացեալ հոգեւորականին մտերիմ երգը եղած էր վերջին պահերուն :

Փէռ Լաշէզի գերեզմանատան մէջ, յուղարկաւորներու հոծ բազմութեամբ, պարզ արարողութիւն մը կատարուեցաւ դպիրներու եւ միեւնոյն եկեղեցականներու մասնակցութեամբ: Ժողովուրդը զգացուած, ինքն ալ մասնակցեցաւ «Հայր մեր»ին, որմէ ետք Խադ արք. վերջին հոգոցը արտասանեց :

Յուղարկաւորներու թափօրը այնուհետեւ ուղղուեցաւ զօր. Անդրանիկի դամբանը: Կիլիկիոյ կաթ. փոխանորդը, շրջապատուած քահանաներէ, Եղիշէ վրդ.է եւ Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեանէ, հոգեհանգիստ կատարեց ազգ. հերոսին շիրիմին վրայ եւ «Պահպանիչ»ով մը փակեց արարողութիւնը :

Անգարայի զին. խորհուրդը

Դաշնակիցներու Անգարայի զին. խորհուրդը լրացուց իր աշխատանքները կիրակի օր: Հրատարակուած զեկոյցին համաձայն, տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է բարեկամական անկեղծ մթնոլորտի մէջ եւ խնդրոյ առարկայ դարձած է Թուրքիան իրենց մէջ առնելու հարցը, ինչպէս նաեւ ընդհանուր հրամանատարութեանը, որուն պիտի մասնակցի Անգարայի կառավարութիւնը: Կ'երեւի թէ որեւէ համաձայնութեան չեն յանգած եւ մասնաւորաբար խօսակցութեան նիւթ դարձած են հետեւեալ կէտերը .

1.— Անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ շուտ լրացնել ձեւականութիւնները, Թուրքիան Ատլանտեանի դաշինքին մէջ առնելու համար: Թուրք զօրավար մը պիտի մեկնի Ուաշինկթըն, անմիջապէս շփում ունենալու միեւնոյն խմբակցութեան հետ եւ այնտեղ մնալու իբրեւ անդամ այդ կազմակերպութեան զին. ներկայացուցիչներու կոմիտէին, Թուրքիոյ վերջնական ընդունելութենէն ետք :

2.— Միջին Արեւելքի դէմ ուղղուած ամէն յարձակման եւ այդ մարզին մէջ խաղաղութեան ու ապահովութեան պահպանումը ընդհ. մտածման առարկայ դարձաւ: Նկատի ունենալով այդ պատահականութիւնը, ինչպէս կ'ըսէ տառացիօրէն զեկոյցը, Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան մը կազմութիւնը օգտակար եւ անհրաժեշտ համարուեցաւ :

Թրքական կառավարութիւնը արդէն ճանչցաւ սկզբունքով այդ կարգի հրամանատարութեան մը առաւելութիւնը եւ իր պետին միջոցաւ իմացուց շահագրգռուող պետութիւններուն՝ այդ մասին իր տեսակէտը: Նախապատրաստական աշխատանքներ եւ ուսումնասիրութիւններ անհրաժեշտ պիտի ըլլան հաստատելու համար հրամանատարութիւնը :

Եգիպտոս կը մերժէ

Ինչպէս ծանուցած էինք երէկ, եգիպ. միջնախարարական խորհուրդը Աղեքսանդրիոյ մէջ գումարուելով, մերժած է Միջին Արեւելքի մէջ հրամանատարութիւն մը ստեղծելու դաշնակից առաջարկը: Մերժման պատճառ ցոյց տրուած է այն իրողութիւնը, որ չորս տէրութեանց առաջարկը գոհացում չի տար Եգիպտոսի ազգային ձգտումներուն, այսինքն բրիտանական զօրախումբերը չեն քաշուիր Սուէզի ջրանցքին գօտիէն եւ Նեղոսի հովիտին միացումը չիրագործուիր Եգիպտոսի թագին ներքեւ: Ինչպէս կը նախատեսուէր, երկուշաբթի օր եգիպ. ծերակոյտը եւ խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուցած են Նահաս փաշայի ներկայացուցած 1936ի դաշնագրի խզման օրինագիծերը :

Ռէօյթէր գործակալութեան մը քարտուղարին մէկ յայտնութիւնը կը հրապարակէ, որուն համաձայն շատ ջղագրգիռ մթնոլորտ մը կը տիրէ Եգիպտոսի մէջ եւ ժողովուրդը հակամէտ է ամէն ծայրայեղութեան: Կասկած չկայ որ Եգիպտացիները պիտի չհամարձակին յարձակիլ Սուէզի ջրանցքի անգլ. պահակախումբերուն վրայ, բայց որոշ կ'երեւի թէ կառավարութիւնը բարձր դաւաճանութեամբ պիտի պատժէ ամէն յարաբերութիւն բրիտ. ուժերուն հետ :

« Լը Մոնտ » կը կարծէ թէ Լոնտոնի առաջարկները, որոնց միացած էին դաշնակից երեք պետութիւնները, ձախողութեան մատնուելէ ետք, աշխատաւորական կուսակցութիւնը որոշած է « բան մը ընել », որպէսզի ձեռքը պարապ չներկայանայ ընտրութիւններուն: Ֆաշոտայի միջադէպէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով Մեծն Բրիտանիա հասկցած է թէ Սուէզի ջրանցքը միմիայն իր կալուածը չէ, այլ Ֆրանսան ալ իրաւունք ունի նպաստելու անոր պաշտպանութեան: Թուրքիան, երկար ժամանակ լքուած «արեւմտեան ճիւղին ծայրը», ինքզինքը այժմ կը գտնէ մէջտեղը պաշտպանողական դրութեան, որ միացած է Ատլանտեան հաւաքականութեան: Գալով Միացեալ Նահանգներուն, որոնք ցարդ արհամարհած էին «Միջերկրականի լիճը եւ իր արեւել. ափերը», վերջապէս որոշած են իրենց տեղը գրաւել այդ մարզին զինուորական պաշտպանութեան մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կը լսենք թէ օգտուելով Խադ. արք. Աջապահեանի ներկայութենէն, Փարիզի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ քահանայական ձեռնադրութիւն այս կիրակի առաւօտ: Փարիզի համար պիտի ձեռնադրուի տիրացու Վարդան Մերճանեան, իսկ Մարսէյլի Ս. Յակոբ եկեղեցիին համար Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյ դպրապետ Պ. Թադէոս Հայրապետեան :

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ ճաշկերոյթ մը սարքած է ի պատիւ զօր. Քոլինսի, որ Մակեդոնիա կ'երթայ, Եուկոսլաւիոյ պաշտպանողական միջոցները քննելու համար :

ՅՈՒՇԵՐ ՄԱԼԿԱՐԱՅԷՆ

ԽՄԲ․— Պոլսոյ «Մարմարա»ն երկու երկար եւ քիչ մը չափազանց բանաստեղծական գրութիւններ հրատարակեց Մալկարայի մասին Ա. Տէր Բարթողեան ստորագրութեամբ ։

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը․—

... Սրճեփ Մակեդոնացի գաղթական Թուրքը հետաքրքիր ակնարկ մը կը ձգէ վրաս ու բերանը բաց՝ դրեթէ գամուած կը մնայ տեղը, տեղացիի յաւակնութեանս վրայ՝ որովհետեւ քառասունհինգ տարիէ ի վեր Մալկարա հաստատուած է, բայց չի ճանչնար զիս ։

— Հայ եմ ...

...

— Բայց քանի՞ տարիէ ի վեր ու ի՞նչ պատճառով հեռացած էք։ Ծանօթներ ունի՞ք հոս ։

Դուն օտար մըն ես։ Ես տեղացի եմ։ Ունեցած ծանօթներս պարտաւոր են յիշել մեր ընտանիքը։ Շուրջ քառասունըհինգ տարի է հեռացած եմ քաղաքէն եւ առաջին անգամ է որ կուգամ կարօտս առնելու։

Ցիշած անուններս, ոչ մէկ պատճառ կը թողուն երկբայութեան։ Կը փութայ պանդոկ տանիլ զիս, ուր նորէն աղչահար յայտարարեց ․

— Տօքթօր, Տօքթօր (տիտղոս մը զոր կը գործածեն մտերմաբար) աս էֆէնտին քառասունըհինգ տարի առաջ հեռացեր է քաղաքէն։ Հիմա այցելութեան եկած է ։

— Քառասունըհինգ տարիէ ի վեր մի՞ ... Տեղացի՞ ես դուն։

Պանդոկապետին կը նայիմ ուշի ուշով, արտայայտութեան եւ ձեւերուն մէջ տեսնելու համար ծանօթը հաւանաբար ։

— Այո, ուղն ու ծուծով, միսով եւ ոսկորով։ Իսկ դուն, դուն որոնցմէ՞ ես...

— Զէյնէլ աղային տղան եմ ։

— Ո՞ր Զէյնէլին․

Ծերունի մը կը յարէ․

— «Կռացը» (Կարազ, Կարապետ), կը ճանչնա՞ս, դեղագործ Մանուկ էֆէնտին։ Անոնց խանութին դէմ ։

Հարցումին առաջէն իսկ ազդեցութեան ջիղերս թունդ ելած են ...։

Կիւլպապային Թիւրպէյի՞ն քովը ․

Մակեդոնացի բարեկամս անմիջապէս կը յարէ ․

— Տեսէք, Կիւլպապան չէ մոռցեր ...

— Հոն Հասան մը կա՞ր ...

— Ես Հասանն եմ ...

... Առաջնորդ մը կը հաւանի նախ սիրով զիս տանիլ քաղաքին մէջ մնացած միակ հայ կնոջ մը՝ Գատըն Մարիամի մօտ, որ իննըսուն տարիներուն հակառակ՝ կարծես դեռ կը մնայ անցեալ փառքերու անյայտ յուշարձանի մը մէկ քարին, պէս ...

Պէտք չկայ չարչարելու այս կնիկը, որ հայերէն բարեւ խմանալուն պէս կը զգայ թէ տարիներու բեռը կրկնապատիկ կը ծանրանայ ...։

Աջ ու ձախ, վեր ու վար, քաղաքին ծայրերն ու դուրսը շրջագայելու ատեն, ինծի ընկերացած «եկւոր քաղաքացին» արմանք ու զարմանքի մէջ կը մնայ եւ չի կրնար ենթադրել ոչ անձկութիւնս, ոչ ալ լռութեանս պատճառները ... ։

Անցած տեղերուս վրայ իւրաքանչիւր քարի կտոր, անկիւն, կերպարանափոխ շէնք մը, փողոց մը, խորշակի մը պատմութիւնը կը թոթովէ ։

Ստուերներու մէջ խորասոյզ մանուկ մը, «Գիւորք»ի մը դիմանկարը կը կարծես տեսնել, վեր նայելու համար հայրենի քիւերու վրայ, ուր ծիծեռնակը կը շարունակէ բոյն շինել, բայց հովերը տարած են մեր գիլ ձայներուն նուագը ...

Չեմ կրնար կանգ չառնել վերակառոյց դպրոցին դէմ, ուր Դանիէլ Արապեան, Մանուկ Զօլադեան, Տօքթ․ Միհրան Ռուբէնեան, Արտաշէս Ուրուրեան, Արտաշէս եւ Վահան Յարութիւնեան, Մուշեղ Տեփանեան եւն․ եւն․ եւ վերջապէս Սիմոն Երէցեան, սա ծերունիին «Առաք» կոչած դեղագործը եւ յետոյ, ինչո՞ւ չէ, Յարութիւն Փորխաճեանի աշակերտները հասան ...

Իւրաքանչիւրին յիշատակը քրքրելու համար կ'ուզեմ առանձնանալ, բայց վերադարձիս կ'իմանամ որ ներկայութիւնս յարած է քաղաքին հետաքրքրութիւնը եւ «առաջնորդական փոխանորդին Թոռը» կը կանչեն յիշատակներ քրքրելու համար ։

Ինծի համար ալ անուշ չէ՞ խորանալ մտերմական անցքերու մէջ ։

— Ձեր տունը տեսա՞ր ...

— Ո՞ւր է ձեր տունը ...

— Հաճի Արթին աղայի տանը դիմաց ...

Արտաշէս Յարութիւնեանի հօր անուան յիշատակութիւնը պահ մը կը փոխէր դիմագիծերու արտայայտութիւնը, եւ լռութեան վերապահ ալիք մը կ'ալեկոծէր մեր հոգին ։

Շատ խոր ու տաքուկ է Մալկարայի հիւրասիրութեան առածի կարգ անցած աւանդականութիւնը ։

Քաղաքին ջօջերէն Րէֆիք Ֆահրի Շաքիր եւն․ պէյերը բոլորած են կիս ։

Խորապէս գնահատելով իմ մէջ գոյացած հուզըն ու կարօտը, ջերմօրէն կը խօսին Հաճի Թադէոս աղային, Տօմպաղին Հաճի Գեղամին, Աճէմեան Պարէտին եւ դեռ շատերու մասին ու պահը կ'ոգեւորի ու կ'առաջանայ աննշմար ։

— «Ալլահ ու էքպէր, Ալլահ ու էքպէր» ։

Բամազանի երեկոյեան սեղանի պահն է ։

Միւէզզինին ձայնը կ'արձագանգէ եւ բոլորը աղչահար՝

«Իրա՞ւ այսքան շուտ անցաւ ժամանակը, կը գոչեն» ու կը փութան շնորհաւորել զիս, որ իմ շնորհիւ պահ մը վերապրեցան հին օրերու մաքուր յիշատակը։

Շուկան կ'ամայանայ ։

... Սովորական օրէնք մը չէր մեզի համար իրար յարգելու կանոնը, այլ մեր քաղաքը կը խօսէր։ Քաղաք մը ուր Դարբին Պօղոսներու պատմութիւնը մինչեւ այսօր կ'ապրի ։

Մինչեւ Պալքանեան պատերազմը Մալկարա խաղաղութեան եւ առատութեան մէջ մենաւորիկ մաքուր կեանք մը ապրած է։

Սալիհ պէյ առաջին անգամ զիս տեսած ատեն չափեց ու չափեց ։

Բայց պէտք չեղաւ երկար ատեն «չափ» գործածել, որովհետեւ քանի մը անուններու յիշողութիւնը բաւական եղաւ Վարդերեսին դրացին տեսնել հիմա, զուարթ, սրամիտ եւ Մալկարացիի յատուկ հիւրասիրութեան մէջ դիւրահաղորդ եւ անուշ ։

«Նորաբոյս» քաղաքացիի մը ներկայութեան տարօրինակ վիճակը փարատած էր շատոնց ու զիս տեսնողը կը շրջապատէր մեզ։

— Ուրեմն դուն Տէր Թորոսին (աւագերէցին) թոռն ես ։

— Ամէն պարագայի եթէ չեմ յիշեր Տէր Թորոսն ալ, բայց լաւ կը յիշեմ որ, հիանալի ձայնով քահանայ մը եղած է, ըսած են, ու լաւ ալ «քարոզ» կուտայ եղեր։ Դարբին Պօղոսը կը յիշե՞ս ․

— Դեղնորակ փոթուրով ակնոցաւոր հսկան աչքերուս դէմ պատկերացաւ։

— Դարբինը կատակաբան է եղեր շատ ու խիստ բարեպաշտ։ Ու դեռ չեմ գիտեր, իմէ դուն ալ իմացած ես ։

«Օգոստոսի տաք օր մը (Աստուածածնին հաւանաբար) Տէր Թորոս քիչ մը երկար քարոզ մը կուտայ ու շատ կը խանդավառի, բայց ժողովուրդին վրայ աւելի երկար դիմանալու ուժ չի մնար։

Արարողութիւններէն վերջ Դարբին Պօղոս կը մօտենայ Տէր Հօր ու իրեն յատուկ բարբառով ու խոնարհութեամբ սապէս կ'ըսէ ․

«Այ, Աղուսթոս,— Իւչ սաաթ քարզ,— Հավիս յօտօս,— Օլո՞ւրմու, ա՛ Տէր Թորոս»։

Ցանգաւոր կատակաբանութեան ծիծաղաշարժ ոգին քրքիջներ բարձրացուց ու դեռ կարելի էր նոր պատմութիւններու մէջ հայ եւ Թուրք կեանքը ոգեկոչել, կը խնդրեմ ր թոյլ տան վայելելու Մալկարան, ուր օր միայն գիսկանչող խորհուրդին պատասխանելու համար տարիներով օրօրեցի հոգիս ։

Ա․ ՏԷՐ ԲԱՐԹՈՂԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Վարժարաններու կառուցումը Ֆրանսայի մէջ

Ազատագրական պայքարներէն ասդին, կառավարութիւնը ուրիշ հարցերու կարգին, ստիպուած եղաւ նկատի առնել դպրոցներու կառուցման խնդիրը, որ առանձնայատուկ դժուարութիւններ կը ներկայացնէր։ Խորհրդարանը 1945—1948ի շրջանին 29 միլիառի յատկացում մը ըրաւ վարժարաններուն ։

Մինչ երեսփոխանները կը թելադրէին քաջալերել բազմածնութիւնը պարգեւներով, երբեք նկատի չէին առած, որ վեցամեայ երեխաներու յաւելումը կնճռոտ հարցի մը առջեւ կրնար դնել կառավարութիւնը։ Թաղային վարժարանները բնաւ չեն մերժեր իրենց դիմող աշակերտները, եթէ նոյնիսկ տեղ չըլլայ եւ իրարու վրայ սեղմուին, որովհետեւ անոնք կրնան ի վերջոյ մասնաւոր ուսումնարաններու դուռը ափ առնել ։

Ֆրանս․ կառավարութիւնը 1949ի շրջանին 22 միլիառի պիւտճէ մը սահմանեց դպրոցներուն ։ Տարի մը յետոյ, կը տեսնենք որ այդ գումարը կը բարձրանայ 40 միլիառի, բայց այս տարի կառավարութիւնը կը ձեռնարկէ խնայողութեան եւ 32 միլիառի կ'իջեցնէ յատկացումը։ Շատ չանցած կը զգայ պիւտճէին անբաւականութիւնը եւ կը քուէարկէ 12 միլիառի յաւելուածական յատկացում մը, որ պիտի ծառայէ դպրոցներու կառուցման եւ մատակարարութեան։ Խօսքը տանք Պ․ Հիւպլէյի, վարչ․ տնօրէն կրթ․ նախարարութեան ․

— Իւրաքանչիւր տարի 300.000 յաւելուածական երեխաներու խուժման սպառնալիքին տակ կը գտնուինք, ու ասիկա անտարակոյս մինչեւ 1960։ 1949էն ի վեր, 3000 — 3500 դասարաններու կառուցման ծրագրին ձեռնարկած ենք։ Այս բոլորը չէ լրացած, ու տարեկան 3000 դասարաններու քանակը բաւական չէ․ թերեւս պէտք պիտի ըլլայ զանոնք բարձրացնել 4էն 5000ի յառաջիկայ տարիներուն։ Խիստ կարեւոր յատկացումներ ունինք, որոնցմէ ամէնէն լայն օգուտը պիտի քաղեն նախակրթարանները ։

Գաղտնիք չէ թէ, ըստ պետական հրահանգներուն, դասարանները առաւելագոյն երեսուն աշակերտներ միայն կրնան ընդունիլ։ Ուրեմն, եթէ նկատի ունենանք 300.000 աշակերտներու աճումը, երեսունական հոգի բաժանելի դասարաններուն մէջ, ասիկա կը ներկայացնէ տարեկան 10.000 նոր դասարաններու կառուցման անհրաժեշտութիւն մը։ Բարեբախտաբար այս աճման քանակը իւրաքանչիւր վայրի վրայ հաւասարապէս չէ բաշխուած, այլապէս հիմակուընէ կրթ․ նախարարութիւնը պիտի ստիպուէր ձեռք քաշել իր ծրագրէն, որովհետեւ երբեք պիտի չկարենար ճարել պէտք եղած պիւտճէն, դպրոցական շէնքեր կառուցանելու համար ։

Ֆրանս․ կառավարութիւնը այժմ ստիպուած է ուրիշ ուղղութիւն մը բռնել, այն է ուժ տալ կրթ․ նախարարութեան ճարտարապետական սպասարկութեան, որպէսզի կառուցման նոր ծրագիրներ մշակէ եւ գիւղական խորհուրդները մղէ գործունէութեան։ Արդէն իսկ իրեն ներկայացուած են քսան ծրագիրներ, բայց միայն վեցը ընդունուած են, որոնք իբր նախատիպար պիտի ծառայեն դպրոցներու կառուցման։ Անոնք մէկը միւսէն տարբեր ոճ մը ունին․ ոմանց մէջ կան ուսուցիչներու յատկացուած յարկաբաժիններ եւ կ'արժեն 5 — 6 միլիոն ֆրանք (առանց հաշուելու ջուրի, ճարտարապետութեան եւ մարզարանի կառուցման ծախքերը)։ Պ․ Պ․ Քէօյ, Հէրիօ եւ Անտրէ Մառի վերջերս բացումը կատարեցին այս կարգի կրթական հաստատութիւններու։ Կրթ․ նախարարը նախաձեռնութիւնը ստանձնեց Պարանթէնի մէջ բարձրացնելու դպրոց մը, Մարօլ Ան Պրիի տիպարին վրայ, որ գործն է Լաֆօյ եւ Քամըլօ ճարտարապետներուն։ Այս կարգի վարժարանի մը առանձնայատկութիւնը այն է, որ կառուցուած է նախապէս պատրաստուած կտորներով, կեդրոնը ունի շատրուանով սրահ մը, ուսուցիչներու եւ մատակարարներու յատուկ յարկաբաժիններ, չորս սենեակով եւ խոհանոցով։ Շատ աւելի դիւրին է կառուցանել գաւառի մէջ, որ ունի ատաղձ եւ անհրաժեշտ բնութական բաղուկներ ։

Նորատեսակ շէնքերու կառուցման ձեռնարկելէ առաջ, հարկ է նկատի առնել գիւղին պայմանները։ Օրինակի համար, երբ տեղ մը առատ փայտ կայ, աւելորդ է մազութով տաքցնել դասարանները։ Փորձը ցոյց տուած է, որ սիմանով պատրաստուած կամարները պաղ կը պահեն ձմեռը, իսկ ամառներն ալ մեծ ջերմութիւն կ'արտադրեն։ Թափծու կաղապարներով վարժարաններու շինութիւնը աւելի կիրարկելի է մեծ քաղաքներու մէջ, ինչպէս նաեւ այն գիւղերուն, ուր անհրաժեշտ չէ փոխադրութիւնը հսկայ զանգուածներուն՝ մեծ ծախքերու գինով ։

Մանկական վարժարաններու թիւը 1936 — 1946 բարձրացած է 8000էն 16.000ի։ Դժբախտաբար կեանքը կը հարկադրէ մայրերուն աշխատիլ․ անոնք իրենց պզտիկները դպրոց կը դնեն վեց տարեկանէն առաջ, հոն ալ կը պահեն պայմանադրական 14 տարին լրացնելէն վերջն ալ ...

Ըստ Պ․ Հիւպլէյի, կառավարութիւնը երկրորդական կրթութեան համար 1949ին յատկացուցած է 3ուկէս միլիառ, 1950ին՝ 5 միլիառ, իսկ այս տարուան համար կէս միլիառ աւելի։ Փարիզեան շրջանին համար նոր Լիսէներու կառուցումը անհրաժեշտ է․ անոնք կ'արժեն 500 միլիոնէն մինչեւ մէկ միլիառ ֆրանք։ Ասոր համար կրթ․ նախարարը աւելի կը ձգտի եղածները ընդլայնել քան նորեր կառուցանել։ Արդէն իսկ գործի ձեռնարկած է եւ կ'աշխատի լրացնել Թուլուզի «Լիսէ Ֆէնէլոն»ի կից աղջկանց վարժարանը, ինչպէս նաեւ Մոնմորանսի պողոտայինը, Սավինեի սէր Օրժի եւ Պէսէէ ծառուղիին նոր վարժարանները ։

Գալով արհեստավարժութեան հաստատութիւններուն, կառավարութիւնը 900 վարժարաններու բնոր ունի արդէն, իսկ 150 հատ ալ կառուցանելու վրայ է։ Այս շէնքերու կառուցումը մեծ ծախքերու կը կարօտի, որովհետեւ շինանիւթները խիստ թանկ են։ Այսուհանդերձ, կրթ․ նախարարութեան այս տարուան յատկացումը 11ուկէս միլիառ է, 1949ի հինգ միլիառի փոխարէն։

Համալսարաններու հարցն ալ անձկութեան մատնած է կառավարութիւնը։ Անցեալ տարի 130 հազար էր ուսանողներու թիւը, իսկ այս տարի հաւանաբար շատ աւելի պիտի ըլլայ։ Մասնաւորաբար գիտական եւ բժշկ․ համալսարաններն են որ խճողուած են, որովհետեւ երբեւիցէ նկատի չէր առնուած ուսանողներու այսքան մեծ բազմութիւն մը։ Տարիներէ ի վեր առկախ կը մնար Սէն Փեռ

Սենի ափերուն վրայ

Հեռուէն կը նշմարեմ զինքը, սակայն առանց վստահ ըլլալու ինքնութեանը մասին, երբ քիչ մըն ալ կը յառաջանամ, որոշապէս կը ճանչնամ, բարեկամս՝ Յովհաննէսը որ Սէնի ափին ձուկ կ'որսայ։

Արագ, արագ կամուրջէն կ'անցնիմ, քարափէ սանդուղէն կ'իջնեմ գետափ ու կը մօտենամ իրեն։

— Յովհաննէս, դո՞ւն ալ ձկնորս, հաճելի զբօսանք։ Ես ալ իմ տղայութեանս գնդասեղ մը կը ծռէի, ծայրն ալ դերձան մը կը կապէի, կ'երթայի ծովեզերք, օխաներով ձուկ կը բռնէի։

— Գնդասեղ... օխաներով ձուկ... Մարսիլիացիի պատմութիւն։ Թիթեղէ ամանին մէջ նայեցայ վեց հատ պզտիկ ձուկ համրեցի, հինգ ժամուան սպասումին պտուղը։

— Կը տեսնեմ որ համբերութիւնը առաքինութիւններէդ մէկն է, սիրելի Յովհաննէս։

— Եւ յարատեւութիւնը, ասոնց շնորհիւ է որ այսօր Յովհաննէսը Յովհաննէս է։

— Եւ բախտը, կ'աւելցնեմ, իմ կողմէս։

— Հակառակը չեմ պնդեր, բայց պէտք է գիտնալ օգտագործել զայն։ Ինչպէս արեւելեան առածը կ'ըսէ «մարդուս կեանքին մէջ գոնէ մէկ անգամ բախտը կը ներկայանայ»։ Վայ անոր որ առիթը կը փախցնէ։ Բախտ ինծի ալ ներկայացաւ ինչպէս ուրիշներու, անոր օձիքէն բռնեցի եւ պահանջեցի որ ինծի օգնէ, բախտը տեսաւ որ արժանաւոր ձեռքերու մէջ կը գտնուի, գլխ վարձատրեց։ Բախտը գերբնական ուժ մըն է որ ամէն տեղ է, կ'օգնէ անոնց որոնք արժանի են։ Խաղի մէջ շահիլը միայն դիպուած մըն է, ապացոյցը այն է որ այսօր շահողը վաղը կը կորսնցնէ։

Յովհաննէս քառասուն տարեկան է, իր ապագային մասին մեծ յոյսեր ունի, որոնք հիմնուած են հաստատ տուեալներու վրայ։ Առաջինը գուշակութիւն մըն է։ Նոր ծնած ժամանակ, գուշակ մը մօրը կ'ըսէ.

— «Այս տղան մեծ մարդ մը պիտի ըլլայ»։ Այդ գուշակը բնաւ չէ խաբուած, բոլոր գուշակութիւնները կատարուած են, ուրեմն պատճառ մը չկայ որ իմինն ալ չկատարուի, կ'ըսէ Յովհաննէս։ Գուշակին այդ խօսքէն կը ստանայ ձեռներէցութեան մղիչ ուժը։ Անվախօրէն կը նետուի ու կը յաջողի։

Այսպէսով է որ իր հեռաւոր Հալէպին մէջ գործ լուացողի աշկերտութենէն հասած է մինչեւ Փարիզի մէջ գործավաճառութեան։ Տարագրութեան մէջ ծնողքը կորսնցուցած ըլլալով իր ուսման մակարդակը որբանոցի հրջապատէն անդին չէ անցած։ Սակայն ասիկա պատճառ մը չէ եղած որ իր տան մէջ չունենայ կոկիկ մատենադարան մը ընտիր գիրքերով, նաեւ քանի մը արժէքաւոր նըկարներ եւ արձանիկներ։ «Ուսումնական ըլլալ կը փափաքէի եւ չեղայ։ Կ'ուզեմ գոնէ չուրջս ստեղծել մտաւորականի մթնոլորտ մը։ Երբ կը տեսնեմ գիրքերս՝ կը հրճուիմ»։

Շնորհիւ իր քիչ մը Ֆրանսերէնին չուկայի քերականութիւնը լաւ սերտած է։ Օր մը ըսի. — «Զըլլայ որ օտար յաճախորդներդ խաբես, վերջը ազգովին կը տուժենք»։ Եւ իրեն պատմեցի Փիէռ Լօթիին պարագան, առանց սակայն կարենալ ստուգելու վաւերականութիւնը։ (Փիէռ Լօթի Պոլսոյ դեսպանատան նաւային կցորդ եղած ժամանակ Հայ «խալիճի»է մը հասարակ գորգ մը կը գնէ, Հայը զայն կը խաբէ ըսելով թէ հնադարեան թանկագին գորգ մըն է եւ սուղ գինով կը ծախէ։ Բոլորս ալ գիտենք թէ ինչ եղած է հետեւանքը)։

Յովհաննէս բողոքեց։

— Զիս մի բաղդատեր այդ սրմաարներուն հետ։ Ես պարկեշտութիւնը իբրեւ սկզբունք ընտրած եմ։

Ու այսօր այս արեւոտ կիրակին, Յովհաննէս կարթը նետած ջուրին մէջ՝ կը սպասէ։

Ցանկարծ ուշադրութիւնը լարուած մնաց. — եկաւ, կը զարնէ, ցնցումը կը զգամ, փախաւ անպիտանը, նորէն եկաւ, եղէգը վեր թռցուց ու ծընաւ մուկն չէին։ Ձկնիկ մը խայծէն հրապուրուած բռնուած էր եւ այժմ իր անմտութեան պատիժը կը կրէ կեանքին գնով։ Թելին ծայրէն կախուած կը թրթռայ ինքզինքը կը թօթվէդունչը ազատելու համար կարթէն, բայց ի զուր, մարդ — դազանը ամէն բան մտածեր է, կարթին ծայրը քիչ մը վարը փուշ մը ցցուած է... Ձկնիկը մինչեւ վերջին երկվայրկեանը փորձեց ազատութիւնը վերադարձնել մինչեւ որ ինկաւ ձկնորսին ափին մէջ, հոն ալ կը դալարուի, ճիգ կ'ընէ. — օգտուելով մարմնին լերկութենէն ափին մէջէն սահի ու ջուրը նետուիլ, վերջապէս գնաց թիթեղէ ամանին մէջ միանալ իր բախտակիցներու։

Յովհաննէս կարթը նորէն պատրաստեց եւ ջուրը նետեց։ Ցոյս չունի որ Սէնը իրեն պիտի յանձնէ ուրիշ մըն ալ, ուստի քթին տակէն սկըսաւ երգել, ականջ կախեցի, «Մայր Արաքսի» կ'երգէր, Սէնի ջուրերէն ներշնչուելով։

Շուրջս նայեցայ, տեսայ եռեւս պզտիկ տըղաքներ որոնք աւազակոյտի մը վրայ թառած կը խաղային։ Աւազով բլրակ մը աշխեր են ու կը ջանան տակէն ծակ մը բանալ դղուշութեամբ աւազը դուրս քաշելով, եթէ մեծ մը կատարէր այդ գործողութիւնը «խլրդային աշխատանք» պիտի կոչէին։ Կը դիտեմ իրենց խաղալիկները եւ կը մտածեմ որ մենք ալ մեր ծնողներուն հողեհատորն էինք, բայց այն երկրին մէջ դժուար էր խաղալիկներ ճարել։ Մենք կը շինէինք մեր խաղալիկները, փորը պարպուած դդումէ նաւակէն մինչեւ կաղի մնուկէ սայլակը, մինչեւ զոյգ մը ընկոյզներով շինուած խօռխօռը։

Քիչ մը անդին տեսայ նկարիչ մը որ նստած կը նկարէր։ Քանի մը հոգի ալ շուրջը հաւաքուած էին, Յովհաննէս միշտ կ'երգէր։ Ոտքի ելայ գացի միացայ անոնց, պզտիկ տղայ մը, այր եւ կին մը եւ տարիքոտ մարդ մը։ Նկատեցի որ պզտիկ տղան նկարէն աւելի նկարիչին կը նայէր։ Արուեստագէտին տարօրինակ մօրուքը եւ անճոռնի գլխարկը տղեկին հետաքրքրութիւնը շարժած էին կարծեմ։ Կինը իրեն ընկերացող մարդուն նայելով բաներ մը փսփսաց, նկարիչը որ լաւ տեսողութեան հետ, սուր ականջներ ունէր, գլուխը դարձուց ու կնոջ վրայ արհամարհական ակնարկ մը նետեց։ Բան մը չըսաւ։ Այդ նայուածքին մէջ բոլոր ըսելիքը կը խտանար։ Կինը ամչցաւ։ Իրեն ընկերացող մարդը անտարբերութիւն ձեւացուց, իսկ պզտիկ տղան աչքերը խոշոր բացած. փոխն ի փոխ կնոջ եւ նկարիչին կը նայէր։ Իր տարիքին յատուկ բուռըն հետաքրքրութենէ մղուած կ'ուզէր հասկնալ թէ կինը ի՞նչ ըսաւ որ նկարիչը այդպէս անոր նայեցաւ։

Վերադարձայ Յովհաննէսին մօտ։ Տասը ձուկ ունէր, կերակուր մը պատրաստելու չափ բաւական։ Ըսաւ թէ իրիկունը իր ձեռքովը պիտի շինէ սոխով, սխտորով եւ լոլիկով, յետոյ էրիկ - կնիկ դէմ դիմաց պիտի անցնին մէկ մէկ գաւաթ ալ օղի։ «Այս ճէյֆը ինծի համար մէկ միլիոն կ'արժէ»։

Ես ալ երթամ իմ տեմոկրատիկ պիֆթէքս ուտեմ մինակս, ըսի եւ բաժնուեցայ բարեկամէս։

ՎԱՀՐԱՄ ՄՕՍԿՈՖԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՎԱՐԴԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահը Նիւ Ճըրսիի մէջ (Ամերիկա) հաղորդած էինք վերջերս։ Ահաւասիկ կարգ մը կենսագրական տեղեկութիւններ իր մասին։ Ծնած է 1895ին Վասպուրականի Աղբակ գաւառի Պաշգալէ գիւղաքաղաքը։ Մտած է Կամաւոր. գունդերուն մէջ եւ մասնակցած Արծկէի կռիւներուն։ Ամերիկայի մէջ հետեւած է գիւղատնտեսութեան։ Առեւտրական ասպարէզի մէջ իր յաջողութիւնը օգտագործած է ի նպաստ բարեգործական ձեռնարկներու, օժանդակելով Հայ. Եկեղեցիին, ԱՆԶային, Հայկ. դպրոցներուն։ Քսան տարի շարունակ եղած է փնտռուած դէմք մը։ Հիմնած է Համա - Վասպուրական Հայր. Միութիւնը, դառնալով անոր մղիչ ուժը։ Այս միութիւնը Պարսկաստանէն մինչեւ Լիբանան։ Սուրիայէն Յունաստան, Ֆրանսա միացած Ամերիկայի, կը ներկայացնէ կազմով առողջ եւ նիւթապէս բարգաւաճ Միութիւն մը։ Երջանիկ էր երբ Վասպուրականի անունով Ճեմարանի նորակառոյց շէնքին մէջ սրահ մը կը նուիրէր Միութիւնը։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան 26րդ Պատգ. ժողովը գումարուած է Կրէնիթ Սիթիի մէջ (Ամերիկա)։ Անցեալ տարի Հայրենակցականը վճարած է 1915 տոլար քանի մը համալսարանական ուսանողներու՝ իբրեւ օժանդակութիւն։ Կարօտ հայրենակիցներու Ամերիկայէն ղրկուած է 1310 տոլար, Վենետիկեան Մխիթարեաններուն 200 տոլար եւ Քառէն Եփփէին 100 տոլար։ Զանազան Հայ. դպրոցներու մէջ, կ'օգնէ 123 աշակերտներու, որոնք կը պատրաստուին ամերիկեան եւ եւրոպ. զանազան համալսարաններու մէջ ուսանելու։ Միութիւնը չէ կըրցած ընդառաջ երթալ ոեւէ Տարօն-Տուրուբերանցի կարօտ ուսանողի դիմումին, եթէ չէ ստացած բաւարար հայկական կրթութիւն եւ չունի հայ ժողովուրդին ծառայելու պատրաստակամութիւն։

փողոցի բժշկ. Համալսարանին կառուցումը, բայց կրթ. Նախարարութիւնը այժմ մղում տուած է գործին եւ շէնքը պատրաստ պիտի ըլլայ 1952ի աշնան։ Ծախքը երեք միլիառ Ֆրանք։ Լիլը աւելի բախտաւոր է, որովհետեւ իր դեղագործական եւ բժշկ. Համալսարանը լրացած պիտի ըլլայ այս տարուան Նոյեմբերին։

Կրթ. Նախարարութեան նախաձեռնութիւնը կը գլէ ժիւլ Ֆէրրինը, բայց այս շարժումը ոչ միայն կառավարական հոգածութեան, այլ ուսուցիչներուն եւ ուսուցչապետներուն խղճմտութեան ու բարձր արժանիքներուն կը պարտի Ֆրանսան։

Թ. Ա. Թ.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (1)

ՔԱՐԻՏԷՋՃԻՆ

Իրիկունները, ժամը տասնէն անդին երեւան կ'ելլէր յանկարծ, եւ իր խռպոտ աճռելի ձայնին ժխորն զգացնելով, Ղալաթիայի փողոցներէն կատաղի հոսանքի պէս վազող փրփրացող իրարանցումին մէջէն, բոպիկ, կօշկոտտ ոտքերն անցուցած իր լայն ծայրակոր եէմէնիները որոնք հազիւ թէ կիսովին ծածկելով զանոնք, ներբաններուն մորթն ալ կաշիացեր, բրտացեր էր ցեխին ու փոշիին մէջ յարատեւ քաշկռտումէն։

Իր խոշոր սրունքները կ'երերային ապայէ փոթուրին մէջ եւ բուրդէ դեղնագոյն գօտիի մը թոյլ ծալքերը գրեթէ անոր ամբողջ փորը կը ծածկէին։

Ամառ ձմեռ նոյն բաճկոնակը կը հագնէր, նոյն կարճուկ սալթան որ թէեւ կրնար իրարու վրայ գալ եւ գոցել անոր կուրծքը, բայց իր կորովի հուժկու մարմինին ամեհի ճոխութիւնը ամէնուն ցուցնելու խրոխտ դիտումով մը կարծես, քարիտէզճին միշտ բաց կը թողուր իր կուրծքը, մազերու հոծ չաղապատումով մը սեւցած, մթին։ Թխագոյն պեխերը վայելուչ ոլորումով կը վերջանային մինչեւ այտերուն կէսը, որոնց մոյնքը միապաղաղ կարմիր էր, արեւակէզ եւ խորշակահար կարմրութիւն մը։

Աչուըները հրացայտ էին, տարօրինապէս ազդեցիկ։ Ճամբան, իր քալուածքին մէջ արհամարհոտ պերեւերում մը կը դնէր զոր առաջին ակնարկով կուլի հրաւէր մը կը կարծէին։ Փողոցէ մը դուրս կ'ելլէր մէկէն, ու կը սկսէր իր ձեռքը բռնած չավէլային պարունակութիւնը ծանուցանել մեծ պոռչտուքով։

— Քարիտէ՛՛զ, թազէ՛ թազէ։

Ահ, ձեռքի ինչ հիացական ու գրգռալի շարժումով կը շոյէր չավէլային մէջ վայելչօրէն շարուած կարմիր միջատները, քարիտէզները, որոնց ամէն մէկը իր հոգիին պէս կ սիրէր, կ'ըսէր ինք։

Եւ ինչպէս չհաւատալ գորովանքի այդ անհըռնարին արտայայտութեան որ անկեղծութեան չեշտով մը դուրս կը թռէր անոր բերնէն։

Իր քարիտէզներու ամբողջ ցեղագրութիւնը, պատմութիւնը, բարքն ու վարքը գոց գիտէր ու բերնուց կ'ըսէր՝ այնպիսի ճշմարիտ համոզումով որ պահ մը դիմացինն ալ հաւատալու փորձութիւն մը կը զգար։

Ղալաթիոյ գարեջրատուններն էին իր սովորական վաճառատեղիները եւ որոնց մէջ ալ հանրածանօթ էր «խոշոր ձայնով» քարիտէզճին։ Այնքան բուռն էր կարմրուկ միջատներուն վրայ ունեցած սէրը որ, եթէ երբեք մէկը իր գովասանքները ծաղրելու անխոհեմութիւնը ունենար, շատ դէշ վայրկեան մը կ'անցնէր քարիտէզճիին հետ որ բնաւ չէր ներեր այդ յանցանքը։

Եւ իրաւցնէ ալ անկարելի էր ախորժագրգիռ աքանչացումով չդիտել փոքրիկ խեցգետիններուն համաչափ գեղեցիկ այդ դէզը՝ հատիկ հատիկ ոսկիէ զանակներու պէս, ակնահաճոյ։

Քարիտէզճի Միրիկը ալ հանրածանօթ եղած էր Ղալաթիոյ բոլոր գինետուններն ու գարեջրատուները, անոր քարիտէզին նմանը չկար՝ թէ համեղ եւ թէ մսոտ ըլլալուն։ Միրիկ շատ անգամ կը պատուիրէր իր յաճախորդներուն որ անխնամ կերպով չզատեն քարիտէզները, յարգանքով ստկեն զանոնք, բարակ ոլիքները ամենեւին չնետեն, որովհետեւ ուժ կուտան մարմինին եւ իբր փաստ իր բազուկներուն իր հուժկու իրանը կը ցուցնէր, երդում պատառ ընելով որ, ինք, շատ, շատ նիհար էր, ետքէն քարիտէզ ուտելով այդպէս գիրցած հաստցած էր։ Ամէն մարդ հաճոյքով մտիկ կ'ընէր Միրիկէն այս ճոռոմ չատրրուցութիւնները եւ հաւատալու ալ հովեր կ'առնէր։ Բայց իր այս ռամկական հռետորութիւնը վսեմ երանգներ կը ստանար յանկարծ, խռպոտ ձայնին քաղցր եւեւէջ մը խառնելու ճիգ մը կը ցուցնէր, ամփոփուելու, կոկիկ երեւնալու ջանքեր կ'ընէր, բերանը այնչափ մեծ չէր բանար, ոտուըները քիչ մը աւելի կը հրէր եէմէնիներուն մէջ, մազոտ կուրծքը կ'ուզէր պարտկել բաճկոնակին տակ, ֆէսն աւելի խնամքով կը գետեղէր, գանկին վրայ, երբ ներս մտնէր Պիէռ Հոլ գարեջրատունէն, ուր իրիկունները, ժամը տասնըմէկէն անդին, սեղաններուն շուրջը կուգային կը շարուէին, սովորական յաճախորդները, առջեւնին գարեջուրի մէյմէկ գաւաթ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԵՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Պոնի կառավարութեան բանակցութիւնները

Փրոֆ. Հոլշթայն, պետ. քարտուղար Պոնի կառավարութեան, ձայնասփռուած ճառով մը հաղորդեց ժողովուրդին, որ դաշնակիցներու եւ Արեւմտ. Գերմանիոյ կառավարութեան միջեւ եղած բանակցութիւնները ելքի մը յանգած են :

Զարմանալի կ'երեւի այս լուրը, որովհետեւ դեռ ամիս մը առաջ Ուաշինկթընի մէջ եղած բանակցութիւնները սահմանափակումներու կ'ենթարկէին Պոնի կառավարութեան խոստացուած անկախութիւնը, այդ պատճառաւ Պ. Շումախեր ահագին աղմուկ բարձրացուցեր էր :

Դաշնագրին մեծագոյն անպատեհութիւնը այն էր, որ դաշնակիցները իրաւունք կը սեպէին միջամտելու Գերմանիոյ գործերուն, աջակողմեան կամ ձախակողմեան շարժումի մը պարագային: Այս տեսակ պայման դիւր չի գար Գերմանիոյ արժանապատուութեան, մանաւանդ որ Պոնի կառավարութիւնը տրամադիր էր կոչում ընել Դաշնակիցներուն, խռովութեան մը պարագային :

Ասկէ զատ, Դաշնակիցները պիտի ունենային պահակախումբեր Գերմանիոյ մէջ, որոնց տարրերը առաջուընէ պիտի որոշուէին, յետոյ, դեսպաններու խորհուրդը, որ պիտի փոխարինէր մարզպանները եւ պիտի հակակշռէր դրամական ծախքերուն եւ պատերազմական ճարտարարուեստին վրայ :

Տոքթ. Ատընհաուըր ինչքան ալ հաշտարար ըլլայ, ստիպուած է հաշուի առնել կուսակցութեանց տեսակէտները, այլապէս փոքրամասնութեան մէջ կը մնայ: Սեպտ. 7ին, դեմոկրատ քրիստոնեաները Պրէմի մէջ կորսնցուցին իրենց ձայներուն կէսը, իսկ դեմոկրատ ազատականները միացած Շումախերի հետ, ուղղակի պայքար բացած են իրեն դէմ: Նկատի ունենալով Գերմանիոյ մեծամասնութեան վերազինման մասին ունեցած խորշանքը, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ միացման վէճը, «Լը Մոնտ» կը գտնէ որ Դաշնակիցները նպաստաւոր ժամանակ մը չէ որ ընտրած են բանակցութիւններուն համար :

ԹՐՈՒՄԸՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՍԹԱԼԻՆԻ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ուինսթըն - Սէլըմի մէջ երկուշաբթի օր իր խօսած ճառով, Թրումըն կը պատասխանէ Սթալինի յայտարարութիւններուն եւ կը շեշտէ կարեւորութիւնը Ամերիկայի ու Խ. Միութեան միջեւ խաղաղ գործակցութեան :

Նախագահը չի հաւատար զինական բախումի մը, այլ կը խորհի թէ քանի զօրաւոր ըլլան ազատ ազգերը, այնքան ի վիճակի պիտի ըլլան արգելք հանդիսանալու Հիթլէրի կիրարկած ձեւով նախայարձակումներուն. իրենց պաշտպանողական միջոցներու բարելաւումով, Սովետ. Միութեան հետ յաջողապէս բանակցելու հաւանականութիւնը պիտի աւելնայ :

Թրումըն տրամադիր է ՄԱԿի ճամբով բանակցելու Մոսկուայի հետ, սպառազինութիւնները զեղչելու կամ հակակշռելու համար: Այդ մարզին մէջ, պատրաստ է ոչ մէկ միջոցի առջեւ կանգ առնել, համաշխարհային նոր պատերազմի մը առաջքն առնելու եւ տեւական խաղաղութիւն հաստատելու համար :

Յետոյ յոյս յայտնեց որ Խորհ. Միութիւնը իր շահուն համար եւ պիտի կենայ իր «յարձակողական ծրագիրներէն» եւ «խաղաղութեան կեղծ քարոզչութենէն: Նախագահը կ'եզրակացնէ.

«Միայն մեր ջանքերէն կախեալ չէ արդիւնքը: Քրեմլինի պետերը, եթէ փափաքին, կրնան աշխարհը մատնել աւերածութեան, բայց ատիկա Ամերիկան երբեք պիտի չընէ »:

ՔՈՐԷԱՅԻ ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ

Դաշնակից եւ Զինեւքորէական բանակցութիւնները, որոնք լաւ ճամբու մէջ էին, շաբաթ օր ընդհատուեցան կարմիրներու բողոքներուն վրայ : Դաշնակից սպաները, ընկերակցութեամբ լրագրողներուն, ոմբակոծման 32 հետքեր գտան մատնանշուած տեղերուն վրայ: Արդարեւ, երեք ամերիկեան օդանաւեր, շատ ցածէն թռելով, կրակած են Փան Մուն Ժոմէն քանի մը քիլոմեթր անդին գտնուող կամուրջին վրայ: Յետոյ, նորէն եւ դառնալով, կրակի բռնած են հիւսիսային Քորէացի զինուորներ, որոնք կ'ընկերանային փոքրիկ տուրին մէջ ձուկ որսացող երեխաներուն : Զինուորները փախած են ապաստանարանները, մանչերէն մէկը ծանրապէս վիրաւորուած է կողէն, իսկ իր գրկի պզտիկ եղբայրը ձեռքէն: Ասկէ զատ, դաշնակից օդանաւերը միեւնոյն օդանաւերուն կողմէ նետուած գնդացիրի հետքեր գտան բլուրի մը վրայ: Գնդ. Տարօու հաստատապէս համոզուած իրողութեան, մտադիր է տեղեկագիր ներկայացնել իր պետերուն:

Զօր. Ռիճուէյ ձայնասփիւռէն ցաւ յայտնած է Քիմ Էլ Սոնկի, որ Միացեալ Ազգերու հրամանատարութեան տուած հրահանգներուն հակառակ, այս ռմբարձակումը կատարուած եւ պատճառ եղած է քաղաքային բնակչութեան կորուստին: Ընդհ. հրամանատարը կը խոստանայ խիստ միջոցներ ձեռք առնել յանցաւորներուն դէմ: Միացեալ Ազգերուն հրամանատարութիւնը պիտի շարունակէ իր ջանքերը, որպէսզի այս կարգի միջադէպերու առաջքն առնուին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ
ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ :

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի 21 Հոկտեմբեր :

Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջականներուն Ազգ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Լիոնաբնակ երկսեռ երիտասարդութիւնը դիմել խորհրդարանը արձանագրուելու համար իր հովանաւորութեամբ կազմուած երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Տոքթ. Համբարձումեանի: Դասերը սկսած են կիրակի 14 Հոկտեմբերին ժամը 3.30ին:

Ազգապահպանման որպէս հզօրագոյն ազդակ այս ձեռնարկին գերազանց օգտակարութիւնը գնահատողները եւ հայ հոգեւոր աշխարհիկ երաժշտութեան սիրահարները վստահ ենք որ պիտի փութան ստուարացնել երգչախումբին կազմը :

Լիոնի Ազգ. վարչութիւն

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տարաբախտ Կարապետ Փափազեանի մահուան առթիւ, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սարգիսեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն այրի Տիկ. Բարուհի Փափազեանի եւ Շ. Նարդունիի, եւ փոխան ծաղկեպսակի 5000 Ֆր. կը նուիրեն ՀԱՅ-ԲՈՅԺի ֆոնտին :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացան 1000ական Ֆր. Տիկին Տիրուհի Մեծատուրեանէն իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան կողմէ: Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը: Համակիրներ եւ ծնողքներ սիրով կը հրաւիրուին :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne, Շաբաթ գիշեր, 27 Հոկտ. ժամը ճիշդ 8.45ին :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնէ մէկ անգամուան համար մասնակցութեամբ Սփիւռքի հայ բեմերու ծանօթ դերասաններ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ եւ ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆԻ :

Երգիծական մեծ թատերգութիւն մը

Օծնուած առնէտը

(Կատակ. 4 արար Գ. Վ.ի), հետեւողութեամբ Մոլիէրի «Le Médecin Malgré lui» աշխարհահռչակ գործին, մասնակցութեամբ Տէր եւ Տիկին Ազարեանի եւ Մարսիլիահայ կարեւոր ուժերու :

Մուտքի գիները՝ **300, 200 եւ 100 Ֆրանք**:

Սրահը փոքր ըլլալով՝ տոմսերը նախապէս ապահովել, դիմելով՝ Kr. Vahan, Turing Hôtel, Cours Belsance. Co. 26-87:

ԻՐԱՆԻ վարչապետ Պ. Մոսատեղ «անձեռնհաս» նկատած է Ապահովութեան Խորհուրդը միջամտելու ըլլալու իր երկրի գործերուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ՀԱՍՑԷԼ **Madame A. MISSAKIAN** ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» խումբին ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, հայկ. դպրոցը, rue de la Brosse: Բոլորին ներկայութիւնը պարտադիր է: Կը հրաւիրուին նոյնպէս Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի անդամները:

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Ստիպողական եւ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը: Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն Խրիմեան սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դ. ՊՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Շահան Պէրպէրեան: Մուտքը ազատ է:

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ

Տարաբախտ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, այսօր Զորեքշաբթի, 16 Հոկտեմբեր, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին հողաթումբի օրհնէք տեղի պիտի ունենայ Թիէի գերեզմանատան մէջ Տ. Ադդէ եւ Տ. Մեսրոպ քահանաներու կողմէ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ, Ֆիլիփ տը Ժեռար թիւ 2, սրահին մէջ :

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւետ. սրահին մէջ: Դասախօսներ՝ Օր. Գասպարեան եւ Պ. Բրուտեան :

K. M.Ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր նորոյթի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր **Collection**ը:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ :

Ծախու է

Փայտաշէն տուն մը Chavilleի մէջ, 3 փոքրիկ սենեակներով, 250 ք. մ. հող, պտղատու ծառերով: Նպաստաւոր գին: Դիմել՝ Ս. Թուրիկեան, 4, rue de la Platrière, Clamart (Seine): Tél.Mic. 07-64

Բրդեղէն ԿՏՈՐՆԵՐ [Coupons]

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

MAZA -TEXTILES

(ԲԱԶՈՒՄԵԱՆ)

Ամէն կարգի տեղեկութեանց համար դիմել

19, Rue Mazagran, Paris (10) Հեռ. **Tai. 81-28**

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 18 Octobre 1951 Հինգշաբթի 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6588-Նոր շրջան թիւ 1999

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲՐԻՏ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լուծուեցաւ բրիտ. խորհրդարանը, եւ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան տասը օրէն, Հոկտեմբեր 25ին:

Որեւէ երկրէ աւելի հետաքրքրական եղած են միշտ Մեծն Բրիտանիոյ ընտրութիւնները, թէ ներքին եւ թէ արտաքին պատճառներով: Անշուշտ, այս հետաքրքրութեան մէջ մեծ բաժին ունի ոչ միայն Բրիտ. Հասարակապետութեան ընդարձակութիւնը, այլեւ բրիտ. քաղաքականութեան կշիռը՝ համաշխարհային քաղաքականութեան մէջ:

Նայելով թէ ինչ իշխանութեան ձեռքն է այս հսկայական պետութեան ղեկը, ըստ այնմ կը փոխուին միջազգային փոխ-յարաբերութիւնները՝ շատ մը երկիրներու հետ: Ճիշդ է թէ Բրիտանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը, իր ընդհ. գծերուն մէջ, գրեթէ անփոփոխ է, մանաւանդ այս օրերուն, երբ աշխարհ երկու խոշոր մասերու բաժնուած է, գաղափարաբանական ու քաղաքական տեսակէտէն: Բայց դարձեալ, կարեւորութիւն ունի այն պարագան թէ՝ Էթլի՞ն է պետութեան ղեկավարը, թէ Չըրչիլը:

Ընտրութիւնները, որոնք տեղի պիտի ունենան Հոկտ. 25ին, սովորականէն շատ աւելի հետաքրքրութիւն կ'արթնցնեն, որովհետեւ նոր խորհրդարանը եւ անկէ բխող կառավարութիւնը ինչ գոյն ալ ունենան, իրենք զիրենք պիտի գտնեն անլուծելի կնճիռներու առջեւ, որոնք սակայն պէտք է լուծուին, ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ:

Ներքին ճակատին վրայ, վեց տարուան աշխատաւորական փորձառութիւններէն ետքը, բրիտ. ժողովուրդը իր քուէն որո՞ւ պիտի տայ: Գո՞հ է խոշոր արդիւնագործութիւններուն, հանքերուն, դրամատուններուն եւ նման այլ ձեռնարկներուն ազգայնացումէն, թէ ոչ: Գո՞հ է երկրին տնտեսական կեանքին, ընկերային ու առողջապահական կեանքին կազմակերպումէն թէ դժգոհ է: Եւ վերջապէս գո՞հ է Մեծն Բրիտանիոյ վայելած վարկէն միջազգային քաղաքական հարցերուն մէջ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ Բրիտանիոյ դիրքը՝ Սովիէթներուն հանդէպ, պատերազմին կամ պատերազմի պատրաստութիւններուն հանդէպ: Մոսկուայի հետ լեզու պիտի գտնուի՞ թէ ոչ. կամ պէ՞տք գտնել թէ ոչ:

Այս հարցերը սեղանի վրայ են այսօր եւ ընտրական պայքարի նիւթ, երկու կողմերուն համար ալ:

Հեռագիրները կը բերեն արդէն առաջին արձագանգները պայքարին, որ երթալով կը տաքնայ: Չըրչիլ, Պահպանողականներու անմրցակից առաջնորդ, Լիվրփուլի մէջ 6000 հոգիի ներկայութեան ճառ մը խօսելով, յայտարարած է թէ պահպանողական կուսակցութիւնը «ոչ մէկ պատասխանատուութիւն» կը ստանձնէ Ապատանի պարպումին մէջ: Դատապարտած է վարչապետ Էթլին՝ որ դաւաճանած է Յուլիս 30ին, խորհրդարանին առջեւ իր տուած հանդիսաւոր խոստումին, թէ պիտի չպարպէ Ապատանը: Աշխատաւորականները լուռ չեն անշուշտ եւ իրենց համաժողովին մէջէն իսկ պատասխանեցին խիկոյն, «Եթէ Չըրչիլ վարչապետ եղած ըլլար վերջին ամիսներուն, Միջին Արեւելքը բոցավառած կ'ըլլար եւ մենք ալ պատերազմի մէջ»: Չըրչիլ շարունակելով իր ամբաստանութիւնը, մեղադրած է աշխատաւորական կառավարութիւնը տկարութեամբ, վճռականութեան պակասով եւ անկարողութեամբ, աւելցնելով որ Իրանի վարչապետը՝ Տոքթ. Մոսատեղ շատ լաւ գիտէր, թէ Պ. Էթլի պիտի չուզէր զինեալ ուժ գործածել, ընտրութիւններու նախօրեակին:

Մորիսըն, արտ. գործերու նախարարը՝ պատասխանեց այս յայտարարութեան ալ յայտնելով թէ՝ որքան ատեն որ ինք արտ. նախարար է, կողմնակից պիտի չըլլայ պատերազմի մը, որ «անհրաժեշտ» չէ եւ որմէ կարելի է «խուսափիլ»:

Պայքարը պիտի շարունակուի անշուշտ, մինչեւ ընտրութիւններու օրը: Ուշագրաւը այն է, որ պայքարողները, հակառակ իրենց նոր ամբաստանութիւններուն, կը մնան զուսպ եւ առանց ամբոխավարութեան: Քաղաքականապէս հասուն եւ հաւասարակշիռ ժողովուրդի մը ընտրական պայքարն է, որմէ կրնայ դաս առնել աշխարհ:

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱԶՄԱԲԱՐԲԱՌ ԱԶԳ ԵՆՔ

Աղքատ ժողովուրդ ենք՝ բաղդատմամբ ուրիշ ազգերու: Եթէ մեր ամբողջ ունեցածը քով քովի բերենք — Գալուստ Կիւլպէնկեանին 800 միլիոն տոլարն ալ միասին — չեմ գիտեր թէ ո՞ր խիկարը համբեր է այդ երեւելիին հարստութիւնը — կարծեմ, չենք կրնար գնել Ամերիկեան նահանգ մը:

Մինչեւ քանի մը տարի առաջ, երկու կտոր՝ ադամանդակուռ եկեղեցական անօթներ ունէինք Էջմիածնի թանգարանին մէջ, անոնք ալ, փառք Աստուծոյ, «ընկեր» Սթալինը առաւ տարաւ — ներողութիւն — կաթողիկոսցուն իրեն նուիրեց:

Բայց, հարուստ ենք ուրիշ բաներով: Օրինակ, ունինք քանի մը տեսակ լեզու — գրաբար, աշխարհաբար, արեւմտահայերէն, արեւելահայերէն, հնդկահայերէն, ֆրանսահայերէն, պոլսահայերէն, ամերիկահայերէն ու երեւաներէն: Ամերիկացիները ունին միայն մէկ լեզու. խեղքս չի հանիր թէ ի՞նչ պիտի խօսին երբ այդ մէկն ալ յանկարծ, մոռնան:

Ամերիկահայը կը բարբառի.

— Պրէֆքըսթ ունեցայ... երկու հատ պոյլտ էկ կերայ... քիչ մը ճէմ եւ ճաֆի մը... ճարս կրած տարի որ ճըըշները փիճս ընեն... իրիկունը պէտ թումիս պատերը պիտի փէյթեմ... կինս ճիտերուն հետ վէճէյշըընի գնաց...

Ֆրանսահայ տիկինը սկսած է կամաց — կամաց մոռնալ Խասեանի մէջ իր սորված հայերէնը — ժաճլինին մառիաժը կիրակի է... քանի մը ճուռսեր ունիմ ընելիք... Իվէթս նոր ռոպ մը կ'ուզէ... տամ տ'օնէօռ պիտի ըլլայ... փըթի փափան ալ փրաճի մը պէտք ունի... թանթս եւ օնճլս պիտի գան... իմացա՞ր, Միմիին փիանսայը եա եղեր է... ճուզինիս ամին բսաւ:

Պոլսահայը երբեք չի փոխուիր.

— Խախուէին փինճաններ մութվախին բուֆէն վար կ'առնէի, ձեռքէս ինկան, փարչափարչա եղան...

Բայց ամէնէն հրաշալի հայերէնը կը մշակուի Երեւանի մէջ որուն գլխաւոր օրաթերթը «Սովետական Հայաստան», «օրգանն է ՀԿ (բ) Պ Կենտկոմի, Երկոմի եւ Հայկական ՍՍՌ Աշխատաւորների Դեպուտատների»:

Այսքան բազմաբարբառ ժողովուրդ մը կը կորսուի՞: Ոչ, բայց կրնայ օրին մէկը, իր խելքը կորսնցնել:

Այս ճամբուն վրայ ենք այսօր, գոնէ լեզուական հարցին մէջ:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՇԱԲԱԹ ՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՄԵՐ ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԳՐԱԳԷՏԻՆ՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

Դ Ա Ր Ջ Ը

Եգիպտոս կը խլրտի

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԵՒ ԻՍՄԱՅԻԼԻԱՅԻ ՄԷՋ

1936ի դաշինքին խզման օրինագիծը, որ միանգամայն Ֆուատը թագաւոր կը հռչակէր Սուտանի եւ Եգիպտոսի, Գշ. օր վաւերացուեցաւ խորհրդարանին կողմէ խելացնոր խանդավառութեան մէջ: Եգիպտական կառավարութիւնը նմանապէս վճռականօրէն մերժեց դաշնակիցներու բերած առաջարկները, իւրաքանչիւր պետութեան զատ զատ իմացնելով:

Պ. Մորիսըն ասոր վրայ հրաւիրեց իր խորհրդականները, կացութիւնը ուսումնասիրելու համար: Մասնաւոր որոշում մը կարելի չէ սպասել. մինչ այդ արտ. գործոց նախարարը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները դաշնակիցներուն հետ:

Գաղտնիք չէ թէ Մեծն Բրիտանիա որոշած է մնալ Սուէզի մէջ: Երէկ առտու, 16րդ զօրաբանակի 3000 անկարգելաւորները դէպի այնտեղ ճամբայ ելան Կիպրոսէն, ուր հաւաքուած էին ի նախատեսութիւն Իրանի դէպքերուն: Ֆայէտի մէջ, որ անգլ. սպայակոյտի կեդրոնն է, հապճեպ միջոցներ ձեռք առնուած են, պաշտպանելու համար իրենց զինուորներուն կեանքը:

Ցոյցեր տեղի ունեցան Գահիրէի կայարանին մէջ, Նահաս փաշայի Աղեքսանդրիայէն վերադարձին առթիւ. դպրոցներն ու խանութները գոցուեցան:

Աղեքսանդրիոյ մէջ, ոստիկաններուն եւ ցուցարարներուն միջեւ բուռն բախում մը տեղի ունեցաւ, անգլ. հիւպատոսարանի շրջակայքը: Օթօպիւս մը եւ մասնաւոր ինքնաշարժ մը կրակի տրուեցան: Վիրաւորներու թիւն է 40 հոգի: Ոստիկանութիւնը յիսուն հոգի ձերբակալեց:

Փորթ Սայիտէն երեք քիլոմեթր դէպի հարաւ, աւելի լուրջ միջադէպ մը պատահեցաւ: Բրիտ. պարենաւորման շտեմարանին պահակը, անցեալ գիշեր սպաննեց Եգիպտացի ոստիկան մը, զոր թափառաշրջիկ մը կարծած էր:

Բրիտ. զօրախումբերը գործի ձեռնարկեցին, զսպումի ենթարկելու համար խռովութիւն մը, որ զին. ճաշարան մը կողոպուտի ենթարկելու նպատակը կը հետապնդէր: Կը թուի թէ Ջրանցքի գօտիին կացութիւնը ծանրացած է, ինչպէս կը յայտնէ զին. խօսնակը, անգլ. բանակին պատկանող երեք բեռնակառքերու քանդումով: Շարժավարը հազիւ հոգին ազատած է: Բրիտ. հետեւակազօրաց գունդը ճարահատ գրաւած է Շամփոլիոնի հրապարակը եւ շրջակայ փողոցները, զինգացիները լաբելով: Եգիպ. ջոկատ մը իր կարգին Գահիրէէն ճամբայ ելած է ստիպողաբար, անդորրութեան վերահաստատման օժանդակելու համար: Անգլիացիներէն երկու հոգի, իսկ Եգիպտացիներէն չորս հոգի սպաննուած են:

Մոսկուա կը մեղադրէ Նորվեկիան

ԴԱՇՆ. ԽԱՐԻՍԽՆԵՐ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Վիշինսքի Գշ. երեկոյ ծանուցագիր մը յանձնեց Նորվեկիոյ, որ կ'ամբաստանէ կառավարութիւնը թէ 1951 Յունուար 19ին յարելով Ատլանտեանի դաշինքին, թշնամական դիրք մը բռնած է Խ. Միութեան դէմ:

Սովետ ծանուցագիրը կը յայտնէ թէ՝ Նորվեկեան զինեալ ուժեր դրուած են Ատլանտեան դաշինքի ամերիկեան հրամանատարութեան տակ, անոր ցամաքային եւ օդային ուժերը կը գտնուին իր հողամասին վրայ, ինչպէս նաեւ ամերիկեան մասնաւոր պատուիրակութիւն մը:

Խորհ. ծանուցագիրը կը յիշէ նաեւ թէ՝ Նորվեկեան կառավարութիւնը կ'ընդլայնէ եւ օդանաւային նոր խարիսխներ կը հաստատէ հիւսիսակողմը, Սովետ Միութեան սահմանակից շրջաններուն մէջ, ինչպէս կը վկայէ պատերազմական նախարարին յայտարարութիւնը Փետր. 21ին Սթորթինկի առջեւ:

Խորհ. կառավարութիւնը արդէն քանիցս ազդարարութիւն ուղղած է Նորվեկեան կառավարութեան, որ բազմաթիւ անգլ. եւ ամերիկ. նաւեր ու սաւառնակներ կ'երթան այնտեղ: Իսկ անգլիացի զօրավարներ ալ պարբերաբար նորվեկեան զին. խարիսխները քննելու կ'եւլեն:

Պ. Վիշինսքի այնուհետեւ կանգ կ'առնէ Սփիցպերկի կղզեխումբին վրայ, որ դրուած է հիւս. Ատլանտեանի նաւային բարձր հրամանատարութեան տրամադրութեան ներքեւ: Ասիկա կը նկատէ բռնաբարումը 1920ին կնքուած բազմակողմանի դաշինքին: Մոսկուան ուղղակի շահագրգռուած է այս գօտիով, որովհետեւ ածխահանքեր ունի հոն: Սփիցպերկի զինուորականօրէն օգտագործումը կը վնասէ իր շահերուն, ինչպէս նաեւ իր ապահովութեան, որուն համար Խորհ. կառավարութիւնը չի կրնար անտարբեր մնալ:

«Լը Մոնտ» կը վերլուծէ Սովետ ծանուցագիրը եւ կը գտնէ որ Մոսկուա հետեւողականօրէն կը գործէ ու այս անգամ վէճի բռնուած է Նորվեկիոյ հետ: Ասկէ առաջ իր հողին վրայ ինկած ռուս զինուորներուն համար խնդիր հանած էր, վերջն ալ դժգոհ մնացած էր որ Ատլանտեան դաշինքին մէջ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մուտքին դէմ ընդդիմութիւնը վերցուցած էր:

Ատլանտեան դաշինքին մէջ, Նորվեկիա այն միակ պետութիւնն է որ պայման դրած է որ երկիրը չօգտագործուի դաշնակից ուժերուն կողմէ, որպէսզի կասկած չազդէ խորհ. կառավարութեան: Սփիցպերկ 1920ի Փետր. 9ի դաշնագրով Նորվեկիոյ յանձնուած էր. ան իրաւունք չունէր այնտեղ զին. խարիսխներ հաստատելու, այլ այդ կղզեխումբը պիտի ծառայէր ձկնորսներու իբր կայան: Վերջին պատերազմին Գերմանները գրաւեցին, բայց երբ հեռացան, Ռուսերը քանիցս առաջարկեցին Նորվեկիոյ միասին հաստատել հասարակաց պաշտպանութիւնը: 1947ին, երբ Օսլոյի կառավարութիւնը ականջ չկախեց Մոսկուայի առաջարկին, Սովետ օդանաւորդներ մեծ թիւով տեղաւորուեցան լքուած ածխահանքերուն մէջ: Անոնք կը խուսափին Նորվեկեան հակակշռէն, հետեւաբար չի գիտցուիր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ այնտեղ: Այժմ կը փսփսուի որ այդ հանքերը զին. շտեմարանի վերածուին, ու «հանքագործ»ները աւելի ստուար քան Նորվեկիացի բնակիչները, օրին մէկը փոխակերպուին գրաւման ուժերու...

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԱՅԳԻ»ԻՆ ՀԱՄԱՐ...

Ընկերային կեանքի բարոյական անպարկեշտութեանց մասին շատ քիչ անգամ վճիռներ ու դատապարտութիւններ կ'արձակուին: Անհատի մը իրաւունքն է կարծես... անբարոյութիւնը, որուն համար եթէ մեղադրանքի ընթացիկ խօսքեր կ'արտասանուին, համբերութիւնը սակայն, ի վերջոյ, կը հասնի տեղ մը, ուր տրամաբանութիւնը կը ստիպէ չխառնուիլ մարդոց «գործին», ձգելով որ ամէն ոք իւրայատուկ ձեւով ըմբռնէ այդ բարոյականին առաձգական իմաստը:

Այս քիչ մը շատ լայնախոհութիւնը՝ ըսելու համար պարզապէս, թէ պարագան նոյնը չէ լրագրութեան մէջ, ուր տոուն տրուող իւրաքանչիւր արտայայտութիւն ենթակայ է ընթերցողներու հակակշռին, ըլլայ այդ տրամաբանութեան թէ բնազդի ճամբով: Լեռներու ինչ մեծ հեռաւորութիւն կայ խօսուածին ու գրուածին միջեւ: Այլանդակ հոգիի տէր մարդիկ միայն կրնան չհաշտուիլ այս մտքին հետ եւ անպատասխանատու լրագրողներ՝ սուտ անաչառութիւն եւ յանդգնութիւն կեղծելով, թէ ամէն մտածում կարելի է ցոլացնել ճերմակի վրայ, հակառակ լրագրական պարկեշտութեան կարգ մը պայմաններուն:

Նոյնն է պարագան նաեւ գրականութեան մէջ: Ինչու, չհանդիպեցա՞նք ինքզինքնին գրագէտ կարծող խումբ խոշոր մարդոց, որոնք իրենց գիտցած հայերէնը նետեցին անհաւատարմութեան թաց սաւաններուն մէջ՝ խելքէ մտքէ չանցնելիք պատկերներու արուեստով մը. եւ այդ բոլորը՝ գողցուած կիներէ վրէժ լուծելու մոլուցքէն տարուած: Մինչեւ ե՞րբ եւ մինչեւ ո՞ւր պիտի քաշկռտուին այս հոգեբանութեամբ եւ այս լրջութեամբ գրիչ շարժող մարդակերպները եւ ի վերջոյ պիտի համոզուի՞ն, որ հայերէն ըլլայ թէ չինարէն, ֆրանսերէն ըլլայ թէ արաբերէն՝ կարելի է մի միայն սաւաններ եւ ոչ թէ տապլտկիլ ցեխերու մէջ, «Ես մտածածս կ'ըսեմ, ճշմարտութենէ չեմ վախնար»ներու ինքնարդարացումով եւ սխալ ըմբռնուած հերոսութեամբ:

Սերոբեանական.. նոյն ձեւի ելոյթներ են նաեւ լրագրական այն բոլոր չարաշահութիւններ, որ կը կատարուին ի հեճուկս լեզուական, տպագրական, ճաշակի, չափի ու կշիռի նախնական օրէնքներուն:

Ինչ որ կը պակսի մեր կարգ մը թերթերուն, լրջութիւնն է եւ ողջախոհութիւնը: Համալսարանական վկայականները, այս պարագային, կրնան լրագրողին առաւելութիւն մը արձանագրել, բայց երբեք չներկայանալ որպէս պարտաւորութիւն, որովհետեւ, խմբագիրը եթէ իր պաշտօնը չհիմնաւորէ ողջմտութեամբ, որ միակ նախապայմանն է՝ կը դառնայ սայթաքումներու աղբիւր, անպատասխանատու արարքներու հեղինակ, իր ինքնաշարժը պատէ պատ զարնող յաւիտենապէս դըժբախտ եւ գինով վարիչ:

Գաղթաշխարհի զանազան անկիւններէն մէջ ընդ մէջ բարձրացող ափսոսանքի բացականչութիւնները սրտառուչ ու լաւ խօսքեր ըլլալէ անդին չեն անցնիր՝ եթէ երբեք չմտածուի գործնական միջոց մը՝ ճշմարիտ լրագրութիւնը ոչ ճշմարիտէն զանազանելու:

Դժբախտաբար հայ հաւաքականութեան հետ կապ ունեցող շատ մը անտեսուած, բայց կենսական խնդիրներ, — լեզու, ուսուցչական ասպարէզ եւայլն, որոնք ուղղակի կապուած են ժողովուրդի մը մակարդակին եւ կը սպասեն արագ ու ճիշդ լուծումի՝ ամէնէն առաջ յուսախաբ կ'ընեն յօդուածագիրը, որ հազիւ գրիչը ձեռք առած՝ կը նախատեսէ արդէն իր խորհրդածութիւններուն վերապահուած սեւ ճակատագիրը:

Երբ աչքէ անցընէք մեր մամուլը, տեսնելու համար ահաւոր քանակը «կենսական» խնդիրներու շուրջ գրուած յօդուածներուն՝ կը համոզուիք որ մենք՝ իւրաքանչիւրս, որպէս ընթերցող, մտաւորական, գրագէտ, եւ «օգտաշատ» միութիւն՝ ունեցած ենք թերացումի մեր բաժինը, երբեմն անտարբերութեան, երբեմն եսապաշտութեան եւ երբեմն ալ, ինչու չէ, տխրող «աննպաստ» պայմաններուն հետեւանքով: Պայմաններ, որոնք շատ քիչ անգամ անցած են անբարեացակամութեան սահմանը, հասնելու համար ճշմարտութեան: Ասոր համար ալ՝ անիմաստ տապլտկումներու, աւելորդ մտահոգութիւններու եւ գոյութեան հետ գրեթէ կապ չունեցող աշխատանքներու խառնուրդ մըն է յաճախ մեր առօրեան, ուր սրտցաւ բոլոր հարցումներուն, ինչպէս ըսինք, կայ չոր պատասխան մը միշտ՝ սխալ... պատճառաբանութիւններով գրահուած: Դիւրին է պարծենկոտ կեցուածքներ ունենալ, ճառել մեր առհաւական առաքինութիւններէն՝ «Վահագնի սերունդ», «Ընտրեալ ու մեծ «ժողովուրդ», որոնք արդար ու ճիշդ ըլլալով հանդերձ՝ կը կրեն իրենց վրայ փանջունիական շեշտ մը, եթէ չփորձենք ամբողջութեանը մէջ ըլլալ «Ընտրեալ», ամբողջութեանը մէջ «Վայագնի սերունդ»:

Իսկ եթէ մեր խորհրդածութիւնը մամնաւորել ուզենք, կանգ առնելով իւրաքանչիւր հայ գաղութի վրայ, կը սոստկանայ զայրոյթը եւ կը յորդի համբերութեան բաժակը: Ունենալ ամէն տեսակի ազատութիւն եւ գործունէութեան ամէն տեսակի ասպարէզ՝ ու տակաւին ճիգ չթափել առաւելագոյն չափով օգտուելու:

Ասկէ աւելի ողբալի ի՞նչ կացութիւն կրնայ ստեղծուիլ, ներքնապէս կազմակերպուելու համար, մասնաւորաբար կրթական ու գրական գետիններու վրայ: Ասկէ աւելի ի՞նչ բարեբախտ առիթ որպէսզի յաւիտենապէս թօթափենք մեր վրայէն գաղթականի տրտունջները. վիճակ մը՝ որ նախանձը պիտի շարժէր հեռաւոր հողաշերտին վրայ հասակ նետող հայրենակիցներուն:

Անշուշտ որ այգին անտէր կը մնայ, եթէ մենք էականը չկարենանք զանազանել կարեւորէն: Ասիկա՝ տակաւին մեր լաւատեսութիւնն է. ի՞նչ ըսենք հապա, եթէ այդ էականը չփոթուի անկարեւորին հետ: Սերունդ դաստիարակելու մտահոգութեամբ տրամադրուած հաւաքական ճիգին մէջ ներելի չէ այլեւս անլրջութիւնը: Մէկը կրթական հարցերու մէջ անլուրջ է, մէկը գրականութեան մասին, խօսած ատեն, իսկ մէկ ուրիշը՝ լրագրութիւն ըրած ժամանակ: Անլրջութիւններու այս համազարկին տակ՝ վիրաւորներու վայնասունը սոսկական վիշտ պատճառելէ զատ, կուտայ նաեւ ծիծաղի եւ դառնութեան խառնուրդ տրամադրութիւն մը, այդ բոլորին վրայ սրտցաւօրէն նայիլ ուզող մարդուն:

Որպէսզի «Այգի»ն անտէր չմնայ: Եւ ուրիշ ոչինչ: Եթէ գեղեցիկ այդ խորագիրը քանդակուած է առաւելաբար կրթական մտահոգութեամբ, մենք զայն կը պատշաճեցնենք նաեւ լրագրութեան, որուն արժանաւոր ներկայացուցիչները երբ տարագրութեան չափ ահաւոր կը նկատեն անոր դէմ եղած որեւէ մեղանչում՝ անդին, մատի վրայ համրուող կարգ մը անպատասխանատուներ կը խաղան թերթին հետ այնպէս, ինչպէս պիտի խաղային մանուկները արդիական վտանգաւոր զէնքի մը հետ:

Անշուշտ որ «Այգի»ն կը մնայ անտէր:

«Արդար» շաբաթօրեակէն: **Ա. ՆՈՒՐԵԱՆ**

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը

Անցեալ տարի վտանգաւոր ճեղք մը գոյացաւ իտալական համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ: Երկու ղեկավար դէմքեր, Քուչչի (Cucci) եւ Մանեանի, դղրդալից ելոյթով մը հեռացան կուսակցութենէն: Այժմ կը մտածեն համագումար մը կազմակերպել, համախմբելու համար իրենց շարժումին յարած դժգոհները:

Կարծողներ կային թէ՝ այս շարժումը ծաւալելով լուրջ վտանգ մը պիտի դառնայ մայր կուսակցութեան համար: Բայց այդպէս չեղաւ: Որովհետեւ Իտալիոյ կոմունիստական կուսակցութիւնը, ինչպէս Ֆրանսականը, շատ ուժեղ կազմակերպութիւն մըն է, եւ չափազանց լաւ պաշտպանուած: Այնպէս որ, Մոսկուայի մենատիրութեան դէմ ըմբոստացած քանի մը մարքսիստներ ի վիճակի չեղան խախտելու անոր միասնականութիւնը:

Կարելի է հարց տալ թէ ինչո՞ւ ամէնէն բազմանդամն է իտալական կոմունիստական կուսակցութիւնը: Երկրորդը՝ Խ. Միութեան համանուն կազմակերպութենէն վերջ: Անկարելի է բացարձակ ճշդութեամբ ներկայացնել իր թիւը:

Իրենց ընդհ. քարտուղարը՝ Պ. Թօլիատտի, զանազան առիթներով 2.500.000 անդամ ցոյց է տուած.— «երկուքուկէս միլիոն իտալացի աշխատաւորներ միացած են մեր շարժումին, եւ ուրիշ միլիոնաւոր բազմութիւններ մեզի հանդէպ կը տածեն խորունկ համակրութիւն մը...», կ'ըսէր, Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան 30րդ տարեդարձին նուիրուած յօդուածի մը մէջ:

Կարելի է չափազանցութիւն համարել այս մեծադղորդ յայտարարութիւնը: Թող որ ճիշդ չէ թէ կոմունիստական կուսակցութիւնը ամէնէն բազմանդամն է Իտալիոյ մէջ, ինչպէս կ'ուզէ հաստատել նոյն այդ յօդուածը.— իտալական կուսակցութեանց ամէնէն բազմամարդը, ամէնէն հզօրը, եւ ամէնէն գործօնն ու միաձոյլը մենք ենք»:

Ամէնէն գործօնն ու միաձոյլը, այո: Տարակոյս չկայ այդ մասին: Ամէնէն բազմամարդը՝ Քրիստոնեայ դեմոկրատներու կուսակցութիւնն է, ինչպէս հաստատեցին 1948ի խորհրդարանական ընտրութիւնները:

Այդ ընտրութեանց առթիւ, Քրիստոնեայ դեմոկրատները ստացան 12.750.000 քուէ, Ժողովրդական ճակատը (համայնավարներ եւ Նէննիի ընկերավարականները) 8 միլիոն 26.000, Ընկերվարական Միութիւնը՝ (Սարակաթ եւ Սիլօն) 1.860.000, Անկախները՝ մէկ միլիոն, Արքայականները՝ 730.000, Հանրապետականները՝ 650.000, Նէօ-Ֆաշիստները՝ 525.000:

Այս ցուցակէն կարելի է դիւրութեամբ հետեւցնել թէ՝ կոմունիստական կուսակցութիւնը ամէնէն մեծը չէ: Այսուհանդերձ պէտք է սպասել յառաջիկայ ընտրութեանց (1953) արդիւնքին՝ աւելի յստակ գաղափար մը կազմելու համար: Վերջին քաղաքապետական եւ գաւառական ընտրութիւնները, կարգ մը շրջաններու մէջ, շփոթ կացութիւն մը երեւան բերին:

Թիւերու լեզուն ամէնէն պերճախօսն է, կ'ըսեն, բայց ամէն բան չէ միշտ: Հինգերորդ զօրասիւնին հաւանական գործունէութիւնը չափելու համար անհրաժեշտ է գիտնալ սորյդ կերպով թէ՝ արդեօ՞ք արձանագրուած բոլոր համայնավարները գործօն ռազմիկներ պիտի դառնան:

Վերջին տարիներու փորձառութեանց վրայ հիմնուելով կարելի է ըսել.— այնքան ատեն որ կարմիր բանակը դէպի Իտալիա արշաւանքի մը պիտի չձեռնարկէ, փողոցային եւ գիւղական ցոյցերը դիւրութեամբ պիտի ճնշուին, երկրին ապահովութեան եւ անդորրութեան վրայ հսկող ուժերուն կողմէ:

Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է Թօլիատտի: Իսկ գլխաւոր տեղակալները՝ Լոնկօ, Սէչիա (Seccia), Սքոչիմարօ (Scocchimaro) եւ Թէրրաչինի (Terracini): Կանգ չենք առներ կենսագրական ծանօթութեանց վրայ: Ըսենք միայն որ վաստակաւորներ են եւ բարձրագոյն կրթութիւն ստացած մարդիկ:

Իտալիոյ կոմունիստական կուսակցութեան ամէնէն հատու եւ վտանգաւոր զէնքը, պրոպականտէն յետոյ (որ շատ աւելի բարձր, եւ շատ աւելի լաւ կազմակերպուած է քան կառավարականը), անկասկած արհեստակցական շարժումն է:

Աշխատանքի ընդհ. դաշնակցութիւնը, ոգեւոին համայնավար, երկար ատեն տիրաբար իշխեց բանուորական զանգուածներուն վրայ: Հանրապետութեան հռչակումէն ասդին, չարաչար օգտագործեց գործադուլի իրաւունքը, այնպէս որ աշխատաւորները ի վերջոյ ձանձրացան: Այս վերջինները, տրամադիր աշխատանքը դադրեցնելու իրենց տնտես. պահանջներուն յաղթանակին համար, հետզհետէ ըմբռնեցին որ Կոմինֆորմի ձեռքը գործիք եղած են երկրին վերելքը խափանելու համար:

Այս վրդովիչ կացութեան առջեւ գործօն ընդդիմութիւն մը սկսան ցոյց տալ: Առաջին ճեղքը տեղի ունեցաւ 1948 Յուլիսին: Քրիստոնեայ դեմոկրատ աշխատաւորները, քաջալերուած վերջին ընտրութեանց արդիւնքէն, լքեցին Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը, եւ հիմնեցին «Իտալական ազատաշխատանքի ընդհ. դաշնակցութիւն»ը:

Տարի մը վերջ երկրորդ հերձուած: Սարակաթի խմբակցութեան ենթակայ ընկերվարականները իրենց կարգին անջատուեցան, եւ կազմեցին ինքնավար արհեստակցական միութիւն մը: 1950ին Ռոմիթայի խմբակը հիմնեց «Աշխատանքի իտալական միութիւն»ը:

Արդար պահանջի մը պարագային, (օրավարձի յաւելում, աշխատանքի պայմաններու բարելաւում) միացեալ ճակատ կը կազմեն եւ գործադուլ կը յայտարարեն: Բայց քաղաքական, հակազգային եւ հակաժողովրդական գործադուլի մը պարագային, ճիշդ հակառակն է որ տեղի կ'ունենայ: Այսպէս եղաւ Այզընհաուըրի այցելութեան առթիւ: Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը հրամայեց աշխատանքը դադրեցնել ճարտարարուեստական գլխաւոր կեդրոններու մէջ: Քիչեր հետեւեցան տրուած հրամանին, եւ ցոյցը կատարեալ ձախողանք մը եղաւ:

Կը թուի թէ, խաղաղութեան ժամանակ, արհեստակցական զէնքը ի վիճակի չէ կազմալուծելու ազգ. կեանքը: Ճիշդ հակառակը կրնայ տեղի ունենալ, սակայն, ռուսական բանակներու ներկայութեան պարագային:

Այնուամենայնիւ, իտալական համայնավար կուսակցութիւնը այնքան արմատացած է, եւ այնպէս կազմակերպուած եւ վճռական, որ պետութեան համար սպառնալիք մը ըլլալէ չէ դադրած: Անցեալ տարուան ընթացքին ոստիկանութեան կողմէ գրաւուած գաղտնի զէնքերը, որոնք մէկ մասն են միայն ընդհ. զինապահեստին, անտարակոյս խաղաղասիրական նպատակներով չէ որ ի պահ դրուած են:

Ահաւասիկ Իտալիոյ ներքին նախարարութեան կողմէ հաղորդուած գրաւեալ զէնքերու պաշտօնական ցուցակը.— 9 թնդանօթ,— 32 խրամային թնդանօթ,— 263 գնդացիր, — 453 գնդացիր — հրացան,— 2049 միթրայեէք,— 7251 հրացան, — 32539 ձեռնառումբ,— 24700 քիլօ պայթուցիկ, — 36 անթել - հաղորդիչ, եւ մօտաւորապէս երկու միլիոն փամփուշտ:

Դէպքերու հարկադրանքին տակ, կառավարութիւնը ստիպուած է դիմել աւելի արմատական միջոցներու՝ «Հինգերորդ զօրասիւն»ի գործակալներուն հանդէպ:

(Մնացեալը յաջորդով) **Թ. Ա. Թ.**

Շապին Գարահիսարի
ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին եւ Շ. Գարահիսարի «Ռազմիկ» Միութիւններու կազմակերպութեամբ կիրակի Սէրքըլ Միւթէրի մէջ, հերոսամարտի յիշատակին նուիրուած գեղեցիկ հանդէս մը տեղի ունեցաւ:

Սրահը լեցուն էր այն հաւատաւոր բազմութեամբ որ միշտ ալ գիտցած է իր յարգանքի տուրքը բերել մեր ժողովուրդին ամէն մէկ ուրախութեան կամ սուգին նուիրուած նման հանդէսներու: Ոչ միայն երիտասարդութեան բացակայութիւնը աչքի կը զարնէր, այլ եւ «մեր ազգին մեծերուն», մեր կղերականներուն, բացի Քիլէրճեան վրդ.է, եւ մեր այն դասակարգին որ «Հայ եմ» կ'ըսէ, երբ նեղը ձգեն զինքը, այլապէս աշխարհաքաղաքացիի հոգեբանութեամբ մը կը խնդայ նոյնիսկ «միւսներուն» վրայ:

Ծերունազարդ Շ. Գարահիսարցին Պ. Ս. Տէօվլէթեան բացաւ հանդէսը յոտնկայս յարգանքի հրաւիրելով ժողովուրդը «Արծիւներու» բոյնին հերոս նահատակներու յիշատակին: Հանդէսին խօսնակն էր Պ. Գմբէթեան:

Օրուան բանախօսները Պ. Պ. Պօղոսեան, Վ. Զէյթունցեան եւ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան խանդավառ ճառերով պանծացուցին Յեղափոխութեան փառքը, որ Հայուն ինքնապաշտպանութեան ոգին կերտած էր, անոր ներշնչելով ըմբոստ ու խիզախ մարտնչումի զգացումը, բռնութեան եւ անարդարութեան դէմ: Իրենց խօսքը մասնաւորելով Շ. Գարահիսարի ապստամբութեան եւ հերոսական դիմադրութեան վրայ, բոլորն ալ շեշտեցին, այդ անհաւասար ուժերու կռիւին մէջ Հայուն յաղթանակը՝ պետութեան մը բարոյական սնանկութեան դէմ: Ինչպէս Վասպուրականի, Ուրֆայի, Մուսատաղի եւ աւելի առաջ Սասունի, Զէյթունի ըմբոստացումները, Շապ. Գարահիսարն ալ եկած էր «սորուկ Հայուն» ճակտէն սրբելու ամօթը եւ զայն պսակելու փառքով ու հպարտութեամբ: Մասնաւորաբար այդ ոգին, այդ կազմակերպուած քաղաքական հասկացողութեան պարգեւը նկատուեցաւ մեր այսօրուան հայրենիքը, որ օր մը պիտի ըլլայ հայրենիքը բոլոր գաղթաշխարհի իր թափառական զաւակներուն: —

Երկու օտար արուեստագէտներ Պ. Փիէռ Պօնքէնս եւ Օր. Ժ. Ալքալէյ, (թաւջութակ ու դաշնակ) երաժշտական գեղեցիկ ունկնդրութիւն մը տուին մեզի, երեք կտորներու նուագումով: Օր. Կոռլարենցի «Կռունկ»ը (Վարդապետէն), Օհան Տուրեանի սիրերգը «Ունեմ չունեմ» եւ Ս. Նովայի սրտայոյզ մեղեդին այնքան արուեստով ու ներդաշնակ ձայնով մը արտաբերած, հասարակութիւնը ստիպեց խնդրելու չորրորդ մը, այս անգամ Ալէմշահէն, ջերմ ծափերու մէջ:

Դաշարէն առաջ Օր. Վ. Ճինճեան, մեր ծանօթ դաշնակահարուհին Շօփէն, Ա. Խաչատուրեան եւ Լիստ հրամցուց մեզի, վայել ճարտարութեամբ:

Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը ուղերձով մը իր բաժինը բերած էր հանդէսին:

Բ. մասը Պ. Ա. Գաբիկեանի բանախօսութեամբ սկսաւ: Առանց այս յուզիչ տեղեկութեանց ու այնքան սրտաբուխ, յիշատակութիւններու, հազիւ թէ կարելի ըլլար ունենալ այդ հերոսներուն դրուագին բուն պատկերը եւ ըմբռնել այդ պատմական դէպքերուն իմաստը: Պ. Գաբիկեան ճըշմարիտ Գարահիսարցիի մը համեստ, այլ հպարտ գիտակցութեամբ, մեզի տուաւ կռիւմիջոցին ու կռիւէն առաջ, տեղացիժողովուրդին ոգին կոփող ու բաղուկը զինող խումբ մը մտաւորականներու, եկեղեցականներու եւ զինուորեալ հերոսներու անուններ, որոնց ամէն մէկը ինկած էին որպէսզի Գարահիսարը ըլլայ խորհրդանշանը Հայուն մարտնչումին:

Կ'արժէր ամբողջութեամբ տալ իր բանախօսութիւնը:

Տիկին Վարպետեան Մ. Վարանդեանի «Հերոսներուն» արձակ էջը շատ գեղեցիկ եւ ըմբռնուած շեշտով մը արտասանեց, իսկ Պ. Գմբէթեանի «Գաղափարինը» (Սիամանթօ) եւ «Հայրենիքիս հետ»ը (Յ. Թումանեանի) լրումը եղաւ գեղարուեստական այս իրապէս խնամուած յայտագրին, այնքան հաճոյքով եւ այնքան յուզումով ունկնդրուած: Պ. Քիփէլեան երգեց «Անտունին» եւ «Հայաստան»ը, Կոմիտասէն երկուքն ալ բացառիկ կոկորդի մը յատուկ, որոնքսակայն երիտասարդ երգիչը չամչցուցին:

Վերջին խօսողն էր Մուրատ Ուսումնասիրացի կողմէ Պ. Յակոբեան որ կրկնեց մեզի Շապին Գարահիսարցի մամիկի մը գեղեցիկ մէկ խօսքը — Այո, երկու զոհեր ունեցայ բերդի կռիւին, իմ պատանի տղաս Մկրտիչը եւ եղբայրս, բայց անոնց սուգը ես տարի այն հաստատահմոզումով որ, ես իմ ազգիս, հայ ժողովուրդին, նուէրըրած եմ զանոնք:

Պ. Տէօվլէթեան փակեց ցերեկոյթը փոքր դրուագ մը պատմելով, որով կը փաստէր թէ Շ. Գարահիսարցիին «Խենդ»ն ալ գիտցաւ արժանի պատասխանը եւ պատիժը տալ ձի գողցող Քէլ Հասանին:

Ափսոս որ նման հանդէսներու կարելի չըլլար բերել մեր նոր սերունդը որպէսզի հիներու դիմադրական կռուը փոխանցուի իրենց, որպէսզի զգան որ փոքր՝ բայց արժանաւոր ազգի մը զաւակներն են իրենք, որպէսզի իրենք ալ կարենան հպարտութեամբ պատմել իրենց օտար ընկերներուն թէ միայն ջաղուիլ չէ, այլ կռուիլ ալ գիտէ այս ժողովուրդը:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ԾԻԾԱՂ

ԱՄԲԱԿՈՒՄ.— Նախ վրայ յարձակեցաւ եւ գլխս ծեծեց. յետոյ գլխս մատնիչ եւ ստախօս անուանեց:

ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ.— Առաջին պարագային բան մը չենք կրնար ընել, որովհետեւ վրադ ծեծի հետք չկայ: Բայց երկրորդ պարագային համար կրնանք անուանարկութեան դատ բանալ: Ուրեմն տուր ինծի կանխավճար մը դատի սկսելու համար:

ԱՄԲԱԿՈՒՄ.— Երկրորդ պարագան անբաւարար է դատ բանալու, որովհետեւ իրաւունք ունի...

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ ԵՒ ՄԱՐԶԻՉՆԵՐ
ԵՐԿՐԷ — ԵՐԿԻՐ

Ծանրութիւն վերցնել (Սերգօ Համբարձումեան) (Ռուսիա).— Ձախ ձեռքով պոկումի ծանր դասի աշխարհի ախոյեանն է: Իր վաւերացուած մրցանիշը 96 քիլօ է, սակայն իր մրցանիշը 100 է, որ չէ վաւերացուած: Համբարձումեան Խ. Միութեան անպարտելի ախոյեանն է բոլոր մարզերուն մէջ, 1945էն ի վեր: Մրցանիշներն են.

Երկու ձեռքով սեղմում 138 քիլօ, երկու ձեռքով պոկում 133 քիլօ, երկու ձեռքով հրում 168 քիլօ 200 կ.: Աջ ձեռքով պոկում 92 քիլօ:

Իսկ երեք փորձերու միացեալ արդիւնքին մէջ Համբարձումեան ներկայիս կը գրաւէ աշխարհի Բ. տեղը, ամերիկացի Տէյվիզէն վերջ: Մինչեւ 1948 առաջնութիւնը Սերգոյինն էր, 433 քիլօյով:

Ազդարով (Ազդարեան).— Աշխարհի «աքաղաղ» ծանրութեան աջ ձեռքով պոկումի ախոյեանն է: Իր մրցանիշը 69.5 քիլօ է, բայց այդ մրցանիշը բարձրացուցած է 72ի: 1949էն ի վեր Ազդարով Խ. Միութեան երկու ձեռքով սեղմումի ախոյեանն է, 95 քիլօով երկու ձեռքով պոկումի, 95 քիլ.ովեւ երկու ձեռքով հրումի 125 քիլ.ով:

Թէմիչեան.— 19ամեայ Թէմիչքեան կոտրելէ յետոյ երկու ձեռքով պոկումի «աքաղաղ» ծանրութեան մրցանիշը, երկրորդ հանդիսացած է Փարիզի մէջ, երեք միացեալ փորձերուն, պարսիկ Նամճուէն վերջ, 305 քիլօյով: Նամճուի մրցանիշն է 310 քիլօ:

Ռուբէն Մանուկեան.— Տինամօ խումբէն — աշխարհի կիսածանր կշիռի ձախ ձեռքով պոկումի ախոյեանն է, 98 քիլօ 85ով: Թէեւ միջազգային ցանկերու վրայ չկայ իր անունը: Իր դասակարգի աշխարհի ախոյեան կը յիշուի գերմանացի Կլէյթի 1933ի մրցանիշը:

Օգանեան.— Երեք միացեալ փորձերու «փետուր» ծանրութեան աշխարհի երրորդութիւնը կը գրաւէ 305 քիլօով, եգիպտացի Ֆայատէն եւ ռուս Լափոթինէն յետոյ:

Լեւոն Քիւրքճեան (Իրան).— Ասիոյ ծանր քաշի ախոյեան: Մրցանիշին տիրացած է Հնդկաստանի մէջ. մաս կը կազմէ Թեհրանի «Արարատ»ին:

Գարունճակեան.— 1946ին կոտրած է աշխարհի թեթեւ ծանրութեան մրցանիշը, 317 քիլօյով:

Բայց ներկայիս հինգերորդ տեղը կը գրաւէ: Առաջնութիւնը կը պատկանի ամերիկացի Սթայիքի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ (վաթսունամեակին առթիւ), հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէին: Գին 300 ֆրանք:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրին 951 Սեպտ.ի թիւը, 212 Stuart Str. Boston: Տարեկան բաժնեգին 6 տոլ.:

ՆԱՅԻՐԻ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Զ. տարի, թիւ 7 (Յուլիս), Պէյրութ:

ՍԻՈՆ ամսագրին Սեպտ.ի թիւը (Երուսաղէմ):

«ՍԻՐՈՅ ԵՐԳԸ» Օհան Տուրեանի երաժշտական տետրակը:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (2)

ՔԱՐԻՏԷԶՃԻՆ

Օր մը յաճախորդին մէկը որ միշտ հաճոյք կը զգար Միւրիկին հետ խօսակցելէն, զարմացումով նշմարեց որ իր ամէն ժամանակ տեսած հին եէմէնիներուն տեղ հիմա նորեր հագած էր անիկա, հեգնական շեշտով մը անմիջապէս հարցուց անոր այս տարօրինակ նորութեան չարժառիթը:

Միւրիկ որուն բացարձակ անծանօթ էր ամօթխածութեան զգացումը, յանցանք մը ըրած պահուն բռնուող տղու մը խպնոտ եւ երկչոտ շարժումն ըրաւ, շուրջը նայեցաւ այդ հարցումին պատասխանը մէկէն գտնալու ակնկալութեամբ, բայց իր աչքը հանդիպեցաւ երկու սեղան անդին երիտասարդի մը քով նստող մանկամարդ աղջկան մը որ հարցումը լսած ըլլալով ինքն ալ պատասխանին կը սպասէր:

— Մէկալները հինցեր էին, ըսաւ մեղմ ու խռպոտ հառաչով մը եւ անմիջապէս չավէլան առնելով դուրս ելաւ գարեջրատունէն:

Ալ անկէ ետքը երկու շաբաթի չափ չմտաւ այն գարեջրատունը, միայն երբ առջեւէն անցնէր, գաղտագողի ակնարկ մը կը նետէր դրան ճեղքէն ներս ու կը փախչէր: Բայց իրիկուն մը երբ դարձեալ ներս պիտի նայէր, կեցաւ ձեռքը ճակտին տարաւ, մտածեց վարանոտ, յետոյ, յանկարծ դուռը բացաւ, ներս մտաւ եւ իր սովորութեան համեմատ պտըտիլ սկսաւ սեղաններուն առջեւ մեղմ ձայնով մրմռալով.

— Գըրմըզը քարիտէզ:

Նորէն հոն, նոյն սեղանին առջեւ նստած էին երիտասարդն ու մանկամարդ աղջիկը, սեւ մազերով, թխադոյն, շնորհալի սեւազգեստ օրիորդ մը, որուն աչուըներուն սեւեռումին տակ անպատճառ սարսուռ մը կը զգայ մարդ: Շաբաթը գրեթէ երեք անգամ հոդ կուգային անոնք, երիտասարդն ու աղջիկը, առաջինը միշտ կուգար ու կը սպասէր երկրորդին, ձեռքի սեղմումէ մը վերջ իրարու քով կը նստէին եւ փսփսուք մը կը սկսէր իրենց մէջ:

Երբ Միւրիկ իր պտոյտը շարունակելով անոնց առջեւ հասաւ, աղջիկը յանկարծ դառնալով ըսաւ.

— Քարիտէզ առ:

Միւրիկին աչուըները փառեցան, ժպիտ մը եկաւ հասաւ շրթունքներուն վրայ ու մարեցաւ, վեր առաւ չավէլան ու մատներովը խառնելով քարիտէզները, ըսաւ, ձայնին մէջ աննշմարելի յուզումով մը.

— Քուրիկս, ասանկ քարիտէզ էօմրիդ մէջը կերած չես, համէն հոտէն չես կշտանար, էն աղուորներէն տամ:

Եւ սկսաւ զատել ամէնէն խոշորներն ու ամէնէն կարմիրները, պնակի մը մէջ լեցուց տալու սրտաբուխ աւիւնով մը համակուած, մինչեւ որ պնակին մէջ ալ տեղ չմնաց:

— Քանի՞ փարա է, հարցուց երիտասարդը.

— Փարա՞, ըսաւ Միւրիկ տեսակ մը զարմացումով, չէ, ես հեղու փարա չեմ ուզեր համը նայեցէք, էյէր աղէկ ըլլայ նէ պաշխա վախիդ փարա տուէք:

Եւ չավէլան առնելով դուրս ելաւ շտապով, թռուցիկ ակնարկ մը նետելէ ետք աղջկան երեսին, որ թեթեւապէս դեղնած էր հիմակ: Մանկամարդուհին քիչ մը ակներեւ անյագութեամբ մը կերաւ Միւրիկին կարմրուկ միջատները, ծծեց անոնց ամէն մէկ հատը, կերաւ իր ճերմակ մանտրտիկ ակռաներուն տակ ճզմելով քարիտէզներուն նուրբ փէչէկները, այն ասիճան որ քովը նստող երիտասարդը զարմացումով հարցուց.

— Գոհարիկ, ես չէի գիտեր որ այսչափ կը սիրես քարիտէզը:

— Օհ, շատ կը սիրեմ, պզտիկութեանս հայրս միշտ կը բերէր մեզի:

Երբ երկու գիշեր վերջը Միւրիկ ներս մտաւ Պիէռ Լօթիէն, մոյդ ֆէս մը կը ծածկէր անոր գլուխը առջի բըղուտ հին ֆէսին տեղ: Գօտին կորսընցուցած էր իր անհոդ թոյլ կապուածքը ու տեսակ մը վայելչութիւնով ամփոփուած էր անոր կորովի մէջքին վրայ, եւ չավէլան ալ, զոր առաջ անփութօրէն աջ կողմէն վար կը կախէր, հիմա ելած էր անոր խոշոր կաշմրուած ձեռքին վրայ համբարձիկ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՊԵԼԺ համբաւաւոր տնտեսագէտ Պ. Ֆէրնան Պոտհուին կը նախատեսէ դրամներու արժեզրկման համաճարակ մը, Անգլիոյ երեսի. ընտրութիւններէն ետք: Միայն Զուիցերիա, Իտալիա, Գերմանիա, Փորթուկալ եւ Պելժիա զերծ պիտի մնան:

Փաքիստանի վարչապետ Լիաքաթ Ալի Խան կը սպաննուի

ՄՈԼԵՌԱՆԴԻ ՄԸ ԿՈՂՄԷ

Ճիշդ այն օրը, երբ ՄԱԿի միջնորդ Ֆրենք Կրեհեմի տեղեկագիրը պիտի կարդացուէր ժողովին մէջ Քաշմիրի վէճին առթիւ, Փաքիստանի վարչապետ Լիաքաթ Ալի Խան սպաննուեցաւ մոլեռանդի մը կողմէ։

Վարչապետը խօսք պիտի առնէր Ռավալփինտիի մէջ,— շուրջ 60 քիլոմեթր աղին վիճելի քաղաքէն,— առջեւի թուղթերը կարգի դնելու վրայ էր, երբ միթինկին մասնակցող խուժաններէն մէկը իր վրայ կրակեց։ Ալի Խան գետին տապալեցաւ, անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուելով, արեան ներարկում եղաւ իրեն, բայց ամէն խնամք ապարդիւն անցաւ։ Գալով աճարեկիչին, ամբոխին կողմէ տեղւոյն վրայ բռնուելով, բզիկ բզիկ եղաւ։

Հանգուցեալ պետ. մարդը 56 տարեկան էր, շրջանաւարտ Օքսֆորտի համալսարանէն, Լոնտոնի իրաւագիտական կաճառի նախկին անդամներէն, մեծ յարգ կը վայելէր արեւմուտքի շրջանակներուն մէջ։ Չորս տարիէ ի վեր վարչապետ էր եւ տնտեսական այնպիսի բարենորոգումներ ներմուծած էր երկրէն ներս, որ ամէնէն առողջը կը համարուէր արեւելքի մէջ։ Մեծ ցնորատես Ճիննայի արժանաւոր ժառանգորդը, չատ խոհական էր եւ կը ճգնէր խաղաղօրէն կարգադրել հնդեւփաքիստանեան վէճը։ Այս պատճառով խուլ դժգոհութիւն մը կար իրեն դէմ։ Անցեալ ապրիլին, նոյն իսկ դաւադրութիւն մը երեւան հանուած էր, ձերբակալուած էին սպայակոյտի նախագահ զօր. Աքպար Խան, թերթի տնօրէններ, զինուորականներ եւ համայնավարներ։ Համայնավար այս դաւադրութիւնը կառավարական մեքենայութիւն մը նկատուած էր իր ատենին, բայց յաջորդական իրողութիւնները թերեհաւատներուն աչքը բացին։

Ոճրագործը մահմետական է, կը պատկանի Խաքսար աղանդին, որ տեղ մը ունի իբր խորհրդանշան։ «Ֆիկարօ» փաշիստական ձգտումներ կը վերագրէ այդ աղանդին, իսկ «Քոմպա» թէ մէկը եւ թէ միւսը։ Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ Խաքսարի աղանդը մոլեռանդ կազմակերպութիւն մըն է, հնդկական Մահասապա կուսակցութեան պէս, որ սպաննած էր Կանտին իր խաղաղասիրական ջանքերուն համար։

Չորրորդ քաղաքական ոճիրն է այս, արեւելեան աշխարհին մէջ, որ կը սկսի մտահոգել արեւմտեան պետութիւնները։ «Ֆիկարօ» կը գրէ այս առթիւ.

«Վերջին աշխարհամարտէն ի վեր, համր ապստամբութիւն մը կը պատրաստուի, որ թէ տնտեսական եւ թէ քաղաքական դրդապատճառներէ կ'առաջնորդուի։ Եթէ այս անստուգութիւնը չարունակուի, ան պիտի ենթարկէ Միջին Արեւելքի բոլոր պետութիւնները, ու մինչեւ իսկ ափրիկեան ցամաքամասը, համայնավարական թափանցումին։ Ահա թէ ինչու, Միացեալ Նահանգները, Մեծն Բրիտանիան եւ Ֆրանսան հաւասարապէս կը մտահոգուին»։

ՄԱՐՈՔԻ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԵԼՈՅԹԸ

Մարոքի ազգայնական զանազան հատուածները զեկոյց մը հրատարակած են մարզպան զօր. Կիւյոմի յայտարարութեան դէմ։ Անոնք կը մերժեն 1912ի դաշնագիրը եւ կոչ կ'ընեն Ֆրանսայի ժողովուրդին անգամ մը եւս պնդելով, որ բաւական լուծումը հոգատարութեան իրաւակարգին վերացումն է, որ համերաշխ է Մարոքի ժողովրդեան եւ կառավարութեան ձգտումներուն։

Զօր. Կիւյոմ իր կարգին «Էսոսիէյթտ Փրէս»ի յայտարարած է.— Ազգայնականները կը պատրաստեն համայնավարութեան ճամբան։ Իմ ջանքս պիտի ըլլայ զանոնք լուծել։ Միշտ ալ կապ մը գոյութիւն ունի մոլեռանդ եւ համայնավար խմբակցութիւններուն միջեւ, թէեւ տակաւին անտեսանելի ան ինքզինքը ցոյց պիտի տայ առաջին պատեհութեամբ։

ՎԱՆԻ մէջ անձրեւներէն գոյացած հեղեղները խուժեցին ինը թաղ։ Կարգ մը տուներ փլան, հարիւրէն աւելի ալ անբնակելի դարձան։ Ժողովուրդին մէկ մասը անձրեւին տակ բացօթեայ մնացած է։

ԷԻՈՆԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

Ղեկավարութեամբ դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐԻ կը ներկայացուի անմահն Րաֆֆիի

«Խենթը»

Թատերախաղ 4 արար, 4 պատկեր

17 Նոյ. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ Ֆրանսուա Քոփէի մէջ։

Կը մասնակցին տեղական կարող ուժեր։

Գիները խիստ ժողովրդական։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻԻԶԱՆԴ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ։

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ չքեղ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի 21 Հոկտեմբեր։

Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան կողմէ։ Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը։ Համակիրներ եւ ծնողքներ սիրով կը հրաւիրուին։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne, Շաբաթ գիշեր, 27 Հոկտ. ժամը ճիշդ 8.45ին։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնէ մէկ անգամուան համար մասնակցութեամբ Սփիւռքի հայ բեմերու ծանօթ դերասաններ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի եւ ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆի։

Երգիծական մեծ թատերգութիւն մը

Օրհնուած աղբիւր

(Կատակ. 4 արար Գ. Վ.ի), հետեւողութեամբ Մոլիէրի «Le Médecin Malgré lui» աշխարհահռչակ գործին, մասնակցութեամբ Տէր եւ Տիկին Ազարեանի եւ Մարսիլիահայ կարեւոր ուժերու։

Մուտքի գիները՝ **300, 200 եւ 100 ֆրանք**։

Սրահը փոքր ըլլալով՝ տոմսերը նախապէս ապահովել, դիմելով՝ Kr. Vahan, Turing Hôtel, Cours Belsance. Co. 26-87:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Հաճնոյ Հերոսամարտի 31րդ տարեդարձին առթիւ Հայոց եկեղեցիին մէջ (15rue Jean Goujon) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի 8000 դիւցազներուն յիշատակին, այս կիրակի առաւօտեան։ Կը խնդրուի բոլոր Հաճնեցիներէն եւ անոնց յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ։

ՆՈՒԷՐ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ընկերները հաւաքաբար 20.000 ֆրանք նուիրած են «Յուսաբեր»ի չէնքին շինութեան։

ՍԷՆԹ ԱՆՆԻ ԴՊՐՈՑԸ.—17 Հոկտեմբերէն վերաբացուած է Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի ուսուցչութեամբ։ Կը հրաւիրուին հայեցի կրթութեան նախանձախնդիր ծնողքներ իրենց զաւակները արձանագրել, ինչպէս Քղիի Հայր. Միութիւնը որ իր նիւթական աջակցութեամբ 10 տղայ արձանագրած է։

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

Մարսէյլի մէջ կը ներկայացնէ այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Մազընոյի սրահը (rue d'Aubagne 88)։ Առաջին անգամ ըլլալով՝

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(Ճարտարապետ Արման) 8 արար։ Բազմաթիւ երգերով եւ պարերով, նուագախումբ ղեկ. Ս. Չէօրէքճեանի։ Դերակատարներ Թրագօշ, Սիւզան. Տիկ. Գալուստեան։ Մուտք 100եւ 200 ֆր.

Ուշադրութիւն.— 21 Հոկտ.ին կիրակի Պ. Օտտօ, Պար էնթէրնասիոնալի մէջ, կը ներկայացուի «ԱՆՈՒՇ»ը։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզէն Պ. Խ. Թ. Ֆր.Կ.Խաչին եւ Հայ Կար. Խաչին կը նուիրէ հազարական ֆրանք։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Օր. ՊԵՐՃՈՒՀԻ ՄԱՐԱՆԵԱՆ
Պ. ՎԱՀԷ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Ամուսնացած

7 Հոկտ. 1951 Մարսէյլ - Պոմոն

× Այս ուրախ առիթով հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են՝ Պ.Պ. Նշան Քէշիշեան, Վահէ Քէշիշեան, Նշան Մարանեան, Կղեմէս եւ Գր. Խոզեան եւ Արամ Տէրտէրեան 1000ական ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման, իսկ Ղազար Տէրտէրեան հազար ֆր. «Հայ - Բոյժ»ին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ **Madame A. MISSAKIAN** ԱՆՈՒՆՈՎ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին ժողովը այս չաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս չաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, ընկերուհի Հէքիմեանի բնակարանը, 144 Ave. Aristide Briand Պանկէօ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» խումբին ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, հայկ. դպրոցը, rue de la Brosse։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտադիր է։ Կը հրաւիրուին նոյնպէս Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի անդամները։

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը։ Ստիպողական եւ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը։ Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն Խրիմեան սրահին մէջ։

Հ. Յ. Դ. ՊՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ, Ֆիլիփ տը Ժիռար թիւ 2, սրահին մէջ։

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւետ. սրահին մէջ։ Դասախօսներ՝ Օր. Գասպարեան եւ Պ. Բրուտեան։

Chez SASSOUNI

31, RUE D'ALEXANDRIE

Métro St. Denis et Réaumur Tél. Gut. 92-65

Սասունի կուտայ համեղ, ընտիր, մաքուր եւ առատ ճաշ։ Այցելեցէք, պիտի համոզուիք եւ յաճախորդ դառնաք ամէնուն պէս։

Հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի համար տրամադրելի մասնաւոր սրահ, ուտելիքով կամ առանց ուտելիքի։

ԱՄԷՆ ՕՐ ՆՈՒԱԳ ԵՒ ՋՈՒԱՐԹ ԺԱՄԱՆՑ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

PARFUMERIE – MAROQUINERIE

Au SAC PARFUMÉ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, **fantaisie** գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր **ser- viette**ներ այրերու համար։

ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ

ARTICLES DE PARIS

106 Bld. Magenta, Paris (10) Tél.: Nord 05-78

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 19 Octobre 1951 Ուրբաթ 19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6589-Նոր շրջան թիւ 2000

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Մեր նախորդ թիւերուն մէջ քանի մը հատուածներով լոյս ընծայեցինք ամերիկահայ մեր հայրենակցին՝ Պ. Վասիլեանի տպաւորութիւնները, զոր ան քաղած էր դէպի Խարբերդ իր ըրած շրջապտոյտի ընթացքին: Անպաճոյճ բայց անկեղծ բառերով ներկայացուած ողբերգութիւն մը, որ թախիծի եւ զայրոյթի այրող զգացումով կը լեցնէ ամէն Հայու հոգին:

Օգտուելով ամերիկեան քաղաքացիի իր հանգամանքէն՝ Պ. Վասիլեան կը յաջողի այցելել Տիգրանակերտ եւ անկէ հասնիլ մինչեւ Խարբերդի գիւղերը՝ իր կորսուած եղբայրը գտնելու համար: Ամէն կողմ կը հանդիպի աւերակ հայկաշէններու եւ լքուած կամ թրքացած հայ բեկորներու: Եղբայրն իսկ թրքացած ու մոռցած իր ինքնութիւնը :

Ո՞վ կրնայ առանց արցունքի կարդալ այդ բոլորը .—

Գիւղեր, աւաններ, քաղաքներ՝ որոնք երբեմն կը ծաղկէին հայուն արդար քրտինքով եւ կը թնդային սիրոյ եւ աշխատանքի երգերով, այսօր ամբողջապէս քանդուած են, ամայի եւ բուերու ապաստան :

Ահա ինչ որ մնացած է հայկական գաւառներէն, ուրկէ բռնութեամբ եւ պատմութեան մէջ չտեսնուած վայրագութեամբ հայ բնակչութիւնը քշուեցաւ դէպի անապատներ եւ մաս առ մաս բնաջնջուեցաւ :

Քառասուն տարիներ վերջ, վերապրող հայ մը կ'այցելէ հայրենի օճախը եւ անոր պատերուն փլատակները միայն կը գտնէ: Ասիկա տրտում վկայութիւն մըն է, ականատեսի վկայութիւն, որուն մէջ ոչ մէկ դիտում կամ կեղծիք կայ: Տարբեր բառերով նոյն խոստովանութիւնը չէ՞ն ըներ միթէ նաեւ թուրք այցելուներ, երբ լրագրողի հետաքրքրութեամբ առիթ կ'ունենան երբեմն արեւելեան նահանգներ ճամբորդելու:

Թուրք թերթերէն քաղելով մեր ընթերցողներուն ներկայացուցած ենք թուրք թղթակիցներու տպաւորութիւնները Վանէն, Մուշէն կամ Էրզրումէն: Անոնք եւս, զարմացած աչքերով, աւեր ու փլատակ կը տեսնեն իրենց շուրջ եւ ափսոսանքներ կը կարդան :

Քառասուն տարիներու ընթացքին, Հայուն շինարար բազուկները անապատներն իսկ մրգաստանի եւ բուրաստանի պիտի վերածէին, եթէ ազատ աշխատանքի իրաւունք տրուէր իրենց: Իսկ մեր գոյութեան ցեղասպան դահիճները չեն գիտցած մինչեւ անգամ օգտագործել Հայուն տնկած այգիներն ու պարտէզները, հսկայ տարածութիւններ լքելով ժամանակի աւերիչ ձեռքերուն :

Դաւով, բռնութեամբ եւ ոճիրներով շահուած իրաւունք մը չի կրնար յաւերժանալ: Արդարութիւն կոչուած արժէք մը կայ այս աշխարհիս երեսին, որ ուշ կամ կանուխ կը յաղթանակէ, վստահ ենք ատոր: Բազմադարեան մեր պատմութիւնը մեզի իրաւունք կուտայ ըսելու թէ աւերակներու քարերն անգամ արդարութեան պահակներն են եւ ճշմարտութեան բարձրաղաղակ յուշարարներ :

Թուրքերը վերջերս սովորութիւն են ըրած տեւաբար քաղաքակրթութենէ եւ արդարութենէ ճառելու: Ի՞նչ պատասխան ունին տալիք անթիւ ու անհամար հայ գիւղերու աւերակներուն առջեւ: Ո՞վ է պատասխանատուն այդ ահաւոր ողբերգութեան: Ինչո՞վ կարելի է դարմանել այդ ամէնը եւ մոռնալ անցեալը :

Միայն ու միայն իրաւունքի հաստատումով եւ արդարութեան յաղթանակով :

Ու քանի աշխարհիս վրայ Հայ մը կայ դեռ, որ ցուպը ձեռին, հեռաւոր Ամերիկաներէն ճամբայ կ'ելլէ եւ իր հայրենի գիւղին աւերակները կը փնտռէ, իր պապերու գերեզմանէն ափ մը հող կը պահէ կարօտակէզ սրտին վրայ, կարելի չէ թաղել Հայկ. Դատը եւ անվերջօրէն թագաւորել աւերակներու վրայ :

Հայ ժողովուրդը բոլորէն առաջ եւ բոլորէն աւելի կը ձգտի ազգերու եղբայրական յարաբերութեան, պայմանաւ սակայն որ այդ յարաբերութիւնը հիմնուած ըլլայ Արդարութեան վրայ :

Աւերակներու ձայնը ոչ ոք կրնայ լռեցնել :

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԲ ԾՈՒՌ ԿԸ ՀԱՍԿՆԱՆ ...

Պատմութիւնս, բառ առ բառ հաւատարիմ չէ իր բնագրին, որովհետեւ յիշողութեամբ կը կրկնեմ, բայց ճիշդ է իր ամբողջութեան մէջ :

Մեր ողբացեալ երգիծաբանը, Երուանդ Օտեան,ատուր մը պոլսահայ թերթի մը մէջ կը նկարագրէ երեկոյթ մը որ տեղի ունեցած էր նախորդ գիշերը: Կը յիշէ, մասնաւորաբար ներկայութիւնը Թուրֆանտա հանըմի մը որուն համար, նկարագրականին վերջը, կ'ըսէ թէ «տիկինը շատ հաճելի իրիկուն մը անցուց ու յետոյ կէս գիշերին գնաց յանձնուելու Մորփէոսի թեւերուն...

Զար լեզու մը, քանի մը օր վերջ, Թուրֆանտա հանըմին կը յայտնէ իր մասին եղած ակնարկութիւնը: Տիկինին արիւնը գլուխը կը ցատկէ : Կը հագուի, կը սքուի եւ, գաւազան ի ձեռին, շունչը կ'առնէ թերթին խմբագրատունը :

— Երուանդ էֆէնտին ո՞ւր է, կը պոռայ խմբագրի մը երեսին:

— Զբաղած է, Տիկին, ի՞նչ կը փափաքիք...

— Քու խառնուելիք գործդ չէ, ես Երուանդ էֆէնտին կ'ուզեմ, շուտ ըրէ ...

Օտեան, դրացի սենեակէն կը լսէ իրարանցումը եւ դուրս կուգայ .

— Երուանդ Օտեանը դո՞ւն ես, կը բղաւէ Թուրֆանտա հանըմ ...

— Այո, Տիկին, ի՞նչ կրնայի ընել ...

— Ընելիքդ արդէն ըրեր ես... չամչցած, չխպնած, կը վայլէ՞ քեզի քի թօռներու տէր կնիկի մը համար ատանկ բաներ գրես ...

— Ի՞նչ գրեր եմ որ, Տիկին...

— Տահա՞ ինչ պիտի գրէիր... եղեր է քի ես Մորփէոսին թեւերուն մէջն եմ եղեր անցած գիշեր ...

Օտեան կը մարի խնդալէն .

— Բայց, Տիկին ...

— Բայց - մայց չկայ, էրկանս ըսի, դատարան պիտի երթամ ...

— Տիկին, թիւրիմացութեան մէջ էք... Մորփէոսին թեւերուն յանձնուիլ, կը նշանակէ քնանալ...

— Սանկ ըսէ, աշխարհաբարը կայ նէ, ալ ինչ գրաբարճա կը գրես... մարդ Աստուծոյ ...

Թուրֆանտա հանըմներ չկա՞ն մեր «մտաւորական» դասուն մէջ, մարդիկ, որոնք ամէն բան ծուռ կը հասկնան ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Դէպքերը Փաքիստանի մէջ

Փաքիստանի կառավարիչ Պ. Խաւաճա Նազիմէտտին, երէկի նախարարաց խորհուրդի առաջարկով, յանձն առաւ ստանձնելու վարչապետութիւնը եւ պատերազմական նախարարութիւնը, ինչպէս կը հաղորդէ Քարաչիէն եկած հեռագիր մը:

Օտար մամուլին կարծիքը խիստ շփոթ է Ալի Խանի սպանութեան մասին: Մարդասպանին արարքին շարժառիթը, կը գրէ «Լը Մոնտ», երեւան ելած չէ, թերեւս ալ երբեք պիտի չելլէ: Հնդկական հիւսիս արեւմտեան թերակղզին, միշտ ալ թատր եղած է անթափանցելի եւ ընդերկրեայ էնթրիկներու, որոնցմէ ամէնէն շօշափելին եղած է «մետաքսեայ տառերու դաւադրութիւն»ը:

Կիսապաշտօն օրկանը զանազան վարկածներ քննութեան բովէն կ'անցնէ: Օրինակի համար, կ'անդրադառնայ Փուշքունիսթանի դիցաբանական աղանդին, որ կ'երեւի սահմանագլխի Աֆղան ցեղախումբերուն հաւատալիքն է: Պահ մը կանգ կ'առնէ ապրիլեան դաւադրութեան հերոսներուն վրայ, որոնք կը ձգտէին համայնավար դիկտատուրա մը հաստատել: Յետոյ կ'անցնի իսլամական լիկին, որ բացարձակ դէմ է Քոմընուէլթի եւ Միացեալ Նահանգներուն զին. խարխիմներ տրամադրուներուն, ինչ որ կրնայ զինենք մխրճել համաշխարհային պատերազմի մը մէջ: Լիաքաթ Խանի բորենորդումները շատ դիւր չէին գար հին գլուխներուն, հետեւաբար իր սպանութիւնը կրնայ մոլեռանդի մը գործն ալ եղած ըլլալ :

« Լը Մոնտ» նոյն իսկ պահ մը կը փորձէ Հնդիկ գործակալի մը վերագրել ահաբեկումը: Իրականին մէջ, Քաշմիրի վէճը ինչքան ալ իրարու դէմ լարած ըլլայ նորազդարթ պետութիւնները, ոչ Փաքիստան եւ ոչ ալ Նիւ Տելհի տրամադիր են դիմելու զէնքի: Տուեալ պայմաններու մէջ, օտար գործակալներ պիտի ուզեն օգուտ քաղել ներկայացած դժգոհութիւններէն եւ Պ. Խաւեճէ Նազիմէտտինի գործը դժուարութիւններու պիտի ենթարկեն :

Պաշարման վիճակ Գահիրէի մէջ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄՏԱԴԻՐ Է ԸՆԴՀ. ԶՕՐԱՇԱՐԺ ՀՌՉԱԿԵԼ

Ռէօյթէր գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Աղեքսանդրիոյ երեքշաբթի օրուան դէպքերուն հետեւանքով, ներքին նախարարը պաշարման վիճակ հռչակած է Եգիպտոսի ամբողջ հողամասին վրայ: Ոստիկանական բոլոր ուժերը պատրաստ դիրքի վրայ դրուեցան : Զօրախումբերը նոյնպէս պատրաստ են, ի պահանջել հարկին զօրավիգ կանգնելու ոստիկանական ուժերուն: Դրամատուները եւ հանրային վայրերը զինուորական հսկողութեան տակ են: Եգիպ. զօրքերը կը գործակցին անգլ. բանակին հետ, կարգը պահպանելու համար: Ֆայետի անգլ. ընդհ. բանակատեղին կը հաղորդէ թէ կացութիւնը իր ձեռքն է: Կիպրոսի անկարգելաւորները յաջորդաբար կը հասնին :

Երէկ ոչ մէկ ծանրակշիռ միջադէպ պատահեցաւ: Միայն թէ՝ Փորթ Սայիտի մէջ որոշ շարժում մը կը տեսնուէր եւ ամբողջ գիշերը զէնքի ձայներ լսուեցան: Ցուցարարներու խումբ մը երէկ ուղղուեցաւ տեղւոյն ֆրանս. հիւպատոսարանը եւ ապակիները վար բերաւ: Հիւպատոսը Ջրանցքի իշխանութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց միջադէպին վրայ եւ ոստիկանական աւելի ազդու պաշտպանութիւն պահանջեց: Փորթ Սահիտի բոլոր դպրոցները փակուած են, բացի ֆրանս. վարժարանէն :

Գահիրէի մէջ, զինարանի բանուորներէն բաղկացած բազմութիւն մը, Նեղոսի մօտակայ Ռոտ էլ Ֆարակ թաղէն ճամբայ ելաւ դէպի քաղաքին կեդրոնը: Եգիպ. ոստիկանութիւնը մեծ ուժեր հանեց անոնց դիմաց, ամէն պատահականութեան դէմ պատրաստ գտնուելու համար :

Իսմայիլիայի ցոյցերը աւելի ծանրակշիռ են, քան ինչ որ կ'ենթադրուէր: Մեռեալներուն թիւը ութն է, իսկ վիրաւորներունը 74 հոգի: Անգլ. օդանաւային հրամանատարութիւնը կ'իմացնէ թէ աւերակոյտեր դիզուած են կարգ մը վայրեր, գրեթէ բոլոր վաճառատուները փակուած են ու քաղաքը կը նմանի ամրացուած բանակատեղիի մը: Անգլիացի տեղեկաբեր մը հաղորդեց թէ՝ Իսմայիլեայի բրիտ. զօրախումբերը պիտի քաշուին տեղական իշխանութեան հետ կնքուած համաձայնութեամբ, անմիջապէս որ Գահիրէէն սպասուած ոստիկանական ուժերը ժամանեն: Առ այժմ, Անգլիացիները գրաւած են հանրային վայրերը եւ օդանաւերը ցածէն կը սաւառնին քաղաքին վրայ :

Նահաս փաշա կոչ ուղղած է ժողովուրդին իր պաղարիւնը պահել: Պետ. խորհուրդը որոշած է խիստ հրաւիրել իր անդամները, պաշարման վիճակ հռչակելու եւ ի հարկին «յարքունիս գրաւելու» հանր. վայրերը, երկրին պաշտպանութիւնը կազմակերպելու համար: Խորհրդարանը մտադիր է նաեւ, նստաշրջանի փակումէն առաջ, ընդհ. զօրաշարժ հռչակել :

Եգիպ. կառավարութիւնը պօյքօթի ենթարկած է Անգլիացիները: Բրիտ. ուժերուն պարենաւորման ճամբան կը գոցէ, մաքսատուները վար կը դնեն անոնց սահմանուած ապրանքները, շոգեկառքերը եւ թաքսիները կը մերժեն զանոնք փոխադրել: Ֆայետի անգլ. հեռաձայնի գիծերն ալ կտրած են :

Վաֆտ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը «Էլ Մըսրի», անցեալ օրուան արիւնալի միջադէպերուն առթիւ կը գրէ .— Արքայութեան դռները բացուած են, անգլ. գնդակներուն տակ ինկած Եգիպտացիներուն համար: Ինչ որ անցաւ դարձաւ երէկ, պիտի նպաստէ հրդեհին ծաւալման ...: Անգլիացիները յարձակում գործեցին եւ հետեւանքները պէտք է կրեն: Դուլ ու դադար պիտի չունենան, այնքան ատեն որ կը մնան Եգիպտոսի մէջ »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՐՈՒՄԸՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ

Ամերիկաբնակ Հունգարացիներէ բաղկացեալ պատուիրակութիւն մը ներկայացած է Թրումընի, որպէսզի հունգար համայնավար կառավարութիւնը աշխարհի առջեւ հռչակէ որպէս մարդկային իրաւանց բռնաբարիչ :

Նախագահը պատասխանած է թէ՝ Եալթայի եւ Փոցտամի համաժողովներէն վերջ, յուսացած է թէ՝ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, ինչպէս նաեւ միւս երկրի ժողովուրդները միեւնոյն անհատական ազատութիւնը պիտի վայելեն ինչպէս ամերիկացի ազգը: Թրումըն եզրակացուցած է .

« Մենք պիտի շարունակենք մեր ջանքերը, կարենալ տեսնելու համար թէ պիտի կարենա՞նք ձեռք բերել այդ երկրին համար մեր վայելած ազատութիւնը »:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ՄԷՋ

Նախորդ Թղթակցութեանս վերնագիրը կը կրէր « Բարենշան երեւոյթներ», մեր գաղութին մէջ համերաշխութեամբ ընտրուած գաղութային կեդրոնական վարչութեան առթիւ:

Աւելի քան չորս ամիսէ ի վեր նորընտիր վարչութիւնը գործի ձեռնարկած եւ ընտրած է իր յարակից օգնական մարմինները , Ուսումնական խորհուրդ, Մշակութային յանձնախումբ, Աղքատախնամ եւն. եւն.:

Ուսումնական Խորհուրդի անդամները, Թաղային վարժարաններ այցելելով, մանրամասն ծանօթանալով՝ վարժարաններու վիճակին եւ անհրաժեշտ պակասներուն, իրենց քննութեան արդիւնքը տեղեկագրած են կեդր. վարչութեան :

Մշակութային յանձնախումբը իր կարգին եռանդով գործի ձեռնարկելով, առաջին առթիւ Օգոստ. 26ին ճոխ եւ գեղարուեստական յայտագրով տօնեց Վարդանանց 1500ամեակը, մասնակցութեամբ գաղութիս բոլոր երիտասարդական կազմակերպութեանց որոնցմէ անխտիր ընտրած էին տաղանդաւորները , մասնակցելու գեղարուեստական բաժնին: Մեներգները, խմբերգները եւ բոլոր արտասանութիւնները օրուան տօնին համապատասխան: Բանախօսներէն աչքառու էին Պ. Պ. Ա. Էլմէզի (խմբագիր « Շարժում» շաբաթաթերթի) եւ Վարդան Գէորգեանի (խմբագիր «Արմենիա»ի) որ ըրաւ պատմականը Արշակունեան շրջանի եւ մեր ազգային անցուդարձերը մինչեւ Վարդանանց պատերազմի օրերը: Ներկայ ժողովուրդը մեծ հետաքրքրութեամբ եւ լարուած ուշադրութեամբ կը լսէր այդ շրջանի գեղեցիկ պատմութիւնը: Եւ կը հաւատամ թէ մեծ սրահի հոծ բազմութեան մեծամասնութիւնը առաջին անգամն էր որ կը լսէր իր նախնեաց պատմութիւնը:

Որպէս միջանկեալ, ներեցէք որ ըսեմ հետեւեալը, որուն ականջալուր եղայ Վիէննայի մէջ. 1947ի Բարեկենդանին էր հին սովորութեան մը համաձայն Վարդանանց տօնին (Բարեկենդանի Եչ.) Աւստրիոյ Հայ. Միութիւնը կազմակերպած էր Վարդանանց տարեդարձի տօնակատարութիւնը: Միութեան Բ. Նախագահը համակրելի երիտասարդ մը, գիս կը հրաւիրէր հանդէսին ներկայ ըլլալ :

— Ի՞նչ կայ Օնիկ ըսի.

— Ձե՞ս գիտեր, վերջերս հայ զօրավար մը Պարսիկներու հետ կռիւ ըրած է եւ մարերնին լացուցած է...

Խօսակցութեան ներկայ էր ծանօթ « փաստաբան» մը որ իր անուան «տօքթօր» պոչ ալ փակցուցած էր ուղղեց՝ Օնիկի սխալը, Թուրքերէն լեզուով — « օլան պուտալա» ի՞նչ վերջերս... ասկէ 900 տարի առաջ եղած է Վարդանանց պատերազմը ճշդեց: Որքան բազմաթիւ են մեր մէջ դժբախտաբար Օնիկները եւ կեղծ տօքթօրները , որոնք անծանօթ են, անտեղեակ են մեր պատմութեան, նոյնիսկ ամենակարեւոր դէպքերուն :

Մեր պատմութիւնը սորվեցնելը նոր սերունդին այնքան անհրաժեշտ է որքան մայրենի լեզուն: Հայերէն դասերու հետ, Հայոց պատմութեան դասը եւ պարբերական դասախօսութիւններ կազմակերպել , նոյնքան անհրաժեշտ են : Հայ մամուլը նոյնիսկ որպէս թերթօն, մեր պատմութիւնը համառօտ, շրջանէ շրջան տալու է :

Նոր սերունդը, երիտասարդութիւնը եթէ թերթ չի կարդար, բայց հին սերունդը իր կարդացածը, իմացածը կը պատմէ իր զաւկին: Տխուր դէպքը կը մնայ սակայն: Ուրախ դիպուածով մը: Օգոստոս 26ի Վարդանանցի հանդէսին, Յունաստանէն նորեկ ծանօթ պատանի մը տեսայ, հեռու արուարձանէ մը եկած էր .

— Ինչո՞ւ մինակ եկած ես, Յակոբիկ, հարցուցի.

.— Մերոնք ալ, ես ալ երէկ գիշեր մեր այնտեղը հայ - բողոքականներուն սարքած Վարդանանցի հանդէսին գացինք: Բայց ես եկայ կրկին տեսնալու, եւ ասկէ յետոյ ուր որ այս տեսակ հանդէս ըլլայ պիտի երթամ, ի՜նչ սքանչելի պատմութիւն է Քաջն Վարդան զօրավարի պատմութիւնը, ես առաջին անգամ, երէկ գիշեր տեսայ» կը կրկնէր պատանին ուրախ, եւ ոգեւորուած: Կան այպիսիներ ալ մեր նոր սերունդին մէջ, որոնք «ուր որ ալ ըլլայ պիտի երթան» Հայոց պատմութիւնը լսելու...

Դարձեալ Մշակութային յանձնախումբը, գեղեցիկ եւ արժանավայել հանդէսով տօնեց մեր տաղանդաւոր գրագէտին Պ. Ա. Զօպանեանի գրական գործունէութեան 65ամեայ յոբելեանը:

Հանդէսը տեղի ունեցաւ Սեպտ. 30ին հայ կեդրոնի մեծ սրահին մէջ , որ լեցուած էր ամէն դասակարգի բազմութեամբ : Կը նախագահէր պատուոյ նախագահը Պ. Արմէն Պերկամալի, իր չուրջն ունենալով յոբելենական յանձնախումբի անդամներ:

Բեմին վրայ մեծադիր դրուած էր յոբելեարին պատկերը ծաղիկներու մէջտեղ :

Պ. Ե. Թորոսեան պատմեց գրագէտներու եւ մտքի աշխատաւորներու նիւթական ոչ մխիթարական վիճակը; գրեթէ բոլո՛ր ազգերու մէջ, իսկ մեր մէջ աւելի չեշտուած: Ահա դրուագ մը իրենց կեանքէն: Ծանօթ հեղինակի մը գիրքերը սպառելու համար ընկերոջ մը հետ տարիներ առաջ կը դիմէինք հայ հարուստի մը, որ պատասխանեց. « եղբայր այս գրագէտները չե՞ն կրնար ուրիշ աւելի օգտակար եւ շահաւէտ աշխատանք մը ընել, քան թէ գիրք գրել եւ մեր գլխուն «պելա» դառնալ»: Այս տեսակ մտայնութիւն ունեցող հարուստներ... որքան որ կ'ուզես:

Հ. Ստեփան Ֆէրահեան Մխիթարեան վարդապետներէն, որ քանի մը ամիսէ ի վեր տեղս կը գտնուի, գրուատալից խօսքեր ըրաւ յոբելեարին գործունէութեան մասին, իսկ երիտասարդ բանախօսը Պ. Լութֆի Միրաքեան տեղական լեզուով իր գործերուն բոլոր մանրամասնութիւնները տուաւ :

Կոմիտաս երգչախումբը որ ամէն տեղ է եւ շատ վարժ խումբովը թէ հանդէսներու ու եկեղեցական տօներու փայլը կ'աւելցնէ, այս անգամ ալ երգեց գեղեցիկ եւ օրուան տօնին պատշաճ երգեր: Եղան արտասանութիւններ: Մշակութայինի նախագահը հանդէսը փակելէն առաջ յայտնեց որ մտադիր են յոբելեարի գործերէն «Վարդենիք Հայաստանի» 4րդ հատորը հրատարակել: Մշակութային յանձնախումբը հանդէսին համար միայն պատրաստած էր տետրակ մը որ կը պարունակէր յոբելեարին գեղեցիկ գործերէն քանի մը գրուածքներ: Տետրակին առաջին մասը գրաւած էր Նարդունիի ճառը , խօսած իր վերջի Յոբ. հանդէսին Փարիզ Սորպոնի սրահներուն մէջ :

Վերջացաւ հանդէսը Զօպանեանի պատգամ խօսքերով ուղղած Պ. Այրէսի հայ գաղութին, որ լսուեցաւ սկաւառակի վրայ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երէկ տեսանք թէ՝ ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ կոմունիզմի զանգուածային գոյութիւնը Իտալիոյ մէջ :

Մոսկուա ի՞նչպէս յաջողած է հրապուրել այսքան պատկառելի թիւով հետեւորդներ, լատին երկրի մը մէջ :

Պատճառները քաղաքական են եւ հոգեբանական: Հաւանաբար աւելի շատ հոգեբանական :

Քաղաքականը կարելի է խտացնել դիւրութեամբ :

1.— Ֆաշական վարչաձեւի տակ, արդէն իսկ գոյութիւն ունէր գաղտնի համայնավարներու կորիզ մը: Դիկտատուրայի փլուզումով սպասուած առիթը, ներկայացաւ, եւ փութացին վերակազմել կուսակցութիւնը :

2.— Պատերազմէն վերջ, առաւել կամ նուազ չափով ֆաշականացած բազմահազար քաղաքացիներ, մասնաւորաբար վարչական պաշտօնեաներ, մաքրագործման վախէն անձնատուր , փութացին արձանագրուիլ կոմունիստական կուսակցութեան մէջ: Պ. Թոլլիատտի դատական նախարար էր այդ օրերուն: Իրապաշտ մարդ, ըմբռնեց ներկայացած պատեհութեան կարեւորութիւնը: Խորհրդարանին քուէարկել տուաւ ներման օրինագիծ մը, որ վարչական զտումէ զերծ կը պահէր անհամար պաշտօնեաներ եւ պարզ անհատներ :

3.— Պատեհապաշտներու ուրիշ բազմութիւն մը տեղաւորուեցաւ արհեստակցական միութեանց մէջ: Առաւել կամ նուազ գիտակից, ասոնք եւս նոյն դերը կը կատարեն :

Եթէ աշխատանքի ընդհ. դաշնակցութիւնը, իր միլիոնաւոր անդամներով, առաջին գծի վրայ կուգայ, պատճառը միայն այն չէ որ բանուոր դասակարգը զայն իր ճաշակին յարմար կը գտնէ: Իրական ուժը ան է, եւ կառավարութիւնը հաշուի կ'առնէ զայն: Միւս կողմէ, աշխատաւորական պահանջները լսելի դարձնելու տակ միակ կազմակերպութիւնը ըլլալու համբաւը կը վայելէ:

4.— Վերջապէս կան դառնացածներ: Ասոնք վրէժի զգացումով տոգորուած են կառավարութեան հանդէպ, որ չարունակ յուսախաբ կ'ընէ զիրենք եւ կը ջղայնացնէ :

Միւս կողմէ հակակրօնական, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել հակակղերական, ուժգին շարժում մը ծայր տուած է Իտալիոյ մէջ, որ կը նպաստէ Լենին — Ստալինի նիւթապաշտ կուսակցութեան շարքերը խտացնելու: Հարաւային շրջանին մէջ (Հռոմէն մինչեւ Սիկիլիա), ուր կրօնաւորները տակաւին կը պահեն իրենց ազդեցութիւնը զանգուածներուն վրայ , համայնավարութիւնը փոքրամասնութեան մէջ է, եւ կը յաղթանակէ քրիստոնեայ ժողովրդապետութիւնը :

Այսուհանդերձ, Ռուսիոյ եւ Ստալինի սիրոյն իրենց կեանքը զոհելու տրամադիր համայնավարները փոքրամասնութիւն կը կազմեն, բաղդատելով Ֆրանսայի հետ :

Հոգեբանական պատճառները աւելի ուժեղ են: Թող զարմանալի չթուի, եթէ ըսենք որ զանգուածներու դէպի ծայրագոյն ձախ հակումին գլխաւոր պատասխանատուները կը հանդիսանան ղեկավար եւ ունեւոր դասակարգերը :

Անտարակոյս սխալ պիտի ըլլար ընդհանրացնել այս պարագան: Ինչպէս սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ՝ կոմունիզմը իր ծոցին մէջ համախմբած է մի՛ միայն յուսահատութեան մատնուած , եւ կամ պարտուածներու եւ ազնուականներու եսասիրութեան դէմ զայրացած քաղաքացիներ :

Հոգեբանօրէն, Իտալիա դեռ պատրաստուած չէ ժողովրդապետութեան: Դասակարգային տարբերութիւնը շատ աւելի չեշտուած է հոն, քան Ֆրանսայի մէջ :

Ասիկա, ի հարկէ իր պատճառները ունի. — հնօրեայ աւանդամոլութիւն, պատմական երկարատեւ թմրութիւն, քսան տարի Ֆաշական վարչաձեւ, շատ երիտասարդ հանրապետութիւն մը, եւայլն :

Համայնավար քարոզութիւնը «աչքերը բացած է» եւ «գլուխները բարձրացուցած »: Ցեղադիմական տարրը ի վիճակի չէ հոսանքն ի վեր թիավարելու: Ընդհակառակն, յորձանքը կը քշէ զինք, բայց չուզեր յարմարիլ անոր համընթացութեան :

Կեանքի պայմաններուն ակնբախ անհաւասարութիւնը, ունեւո՛ր եւ ընչազուրկ դասակարգերուն փոխ - յարաբերութիւնները ժամանակավրէպ վիճակ մը ստեղծած են: Խրամատ մը բացուած է, որուն մէկ կողմը կանգնած են արտակարգ թշուառութիւնը, լքումն ու յուսահատութիւնը, իսկ միւս կողմը՝ եսամոլութիւն, գոռոզութիւն, արհամարհանք եւ անգթութիւն: Մարդիկ, որոնք քարանձաւներու բնակիչներուն նման ութով — տասով տեղաւորուած են նկուղի մը մէջ, հաճոյքով չէ որ կը դիտեն ճամբուն վրայ սլացող պերճաշուք ինքնաշարժները :

Եւ եթէ զոհանային պերճանքի ցուցադրութեամբ միայն: Խօնարհներուն հանդէպ գործածուած ամբարտաւան լեզուն եւ գերադրական արհամարհանքը շատ աւելի ծանր է:

Պատմութեան այս պահուն, անխուսափելի աղէտի մը մղձաւանջը կ'ապրի մարդ, երբ կը նկատէ համատարած թշուառութեան բոյներու կողքին բարձրացող հոյակապ պալատները :

Ժողովուրդի զաւակ Իտալացին բարեսիրտ է եւ լաւ նկարագիր ունի: Միշտ ընդունած եւ հանդուրժած է կեանքի պայմաններու անհաւասարութիւնը: Բայց, արդար հատուցման մը անհրաժեշտութիւնը հետզհետէ աւելի հրամայական կը դառնայ :

Հետզհետէ աւելի վտանգաւոր կը դառնայ քաղաքի եւ դաշտի գործաւորը պաշտօնական սակացոյցէն աւելի վար գինով մը վարձելու ընչաքաղցութիւնը.— « կ'ուզես ընդունէ, կ'ուզես մի ընդունիր»: Եթէ անօթի է, ստիպուած է ընդունիլ: Սպասուհին կը նկատուի գերի մը: Տմարդի վերաբերումի մը ենթակայ է ան շատ յաճախ: Իրաւունքին մէկ մասը միշտ վար կը դրուի, եւ բաժինը պնակ մը ապուր է կամ խմոր :

— Քանի - քանի անգամ լսած եմ տանտիրուհիներ, որ շատ բնական կերպով կ'ըսեն.— «Մի՛այն ջուր կը խմեմ, իսկ իրիկունը կը բաւականանամ ապուրով եւ կտոր մը պանիրով, որպէսզի ստիպուած չըլլամ գինի եւ միս տալ սպասուհիին»:

Բացի բանուորական ընտանիքներէ , ամէն տուն սպասուհի մը ունի: Ինչ որ հազուադէպ է, երբ Իտալիայէն Ֆրանսա կ'անցնիք, Ֆրանսայէն՝ Անգլիա եւ Անգլիայէն՝ Մ. Նահանգները: Հսկայ բանակ մը կը կազմեն հնազարեան գերիներու այս շառաւիղները :

Կառավարութիւնը կը տեսնէ՞ այս կացութիւնը: Կ'ընէ՞ ինչ որ պէտք է բարելաւելու համար զայն: Դժուար է հաստատական պատասխան մը տալ :

Իտալիոյ մէջ, կոմունիզմի ապագան կախում ունի երկու գործօններէ: Առաջինը, ընչազուրկներու ապրուստի պայմաններուն բարելաւումն է, եւ ընկերային զանազան խաւերուն միջեւ գոյութիւն ունեցող անհաւասարութեան մեղմացումը : Երկրորդ՝ բարեշրջումը յետադիմական մտայնութեան :

Հարկ է պատշաճիլ ժամանակի ոգիին եւ գաղափարներու ընթացքին :

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Խաղաղութեան կողմնակիցներու խորհրդաժողով Երեւան։ — Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է Սեպտ. 12ին Հայաստանի խաղաղութեան կողմնակիցներու խորհրդաժողով, որուն մասնակցեր են կուսակցութեան ներկայացուցիչներ, մշակութային գործիչներ եւ բանուորներ ու կոլխոզնիկներ։

Ընտրուեր է Համահայաստան կոմիտէ, անդամակցութեամբ 43 հոգիի, որոնց մէջ կենտկոմի քարտ. Զ. Գրիգորեան, «Ս. Հ»-ի խմբագիր Դալլաքեան, դերասան Վաղարշեան, Ակադեմիայի նախագահ Համբարձումեան, Նայիրի Զարեան, Աւետ. Իսահակեան, Պատրիկ Սելեան, Վելէբէկով, Մադարլամով, Մ. Սարեան եւ... «Գէորգ VI (Չէօրէքչեան)»։

Ընտրուեր են նաեւ տելեգատներ (պատգամաւորներ) Համամիութենական Գ. Խորհրդաժողովի համար։ Պատգամաւորներու մէջ է դարձեալ «Գէորգ VI»։

Էջմիածնի բարեկարգումը։ — Էջմիածին (Վաղարշապատ) քաղաքը կը բարեկարգուի։ Սկսուեր է Միկոյեան փողոցին ասֆալտապատումը։ Ան պիտի ըլլայ մին քաղաքին գեղեցիկ եւ բանուկ փողոցներէն։ Անոր երկարութիւնն է մէկ քիլոմեթրը եւ լայնութիւնը՝ 22 մեթր։

Կը բարեկարգուի նաեւ քաղաքին երկրորդ մեծ փողոցը, որ կը կոչուի Շահումեան։

Շուտով պիտի աւարտի քաղաքային այգիի ցանկապատին մէկ մասին կառուցումը։

Այս տարի շահագործման պիտի յանձնուի նորակառոյց հիւրանոց մը։ Կը կառուցուի նաեւ Հայկոպի շէնք մը Բաղրամեան փողոցին վրայ։

Երեւանի Օփերայի նոր եղանակը (սեզոնը)։ — Օգոստոսի վերջերուն «Անուշ» օփերայի բեմադրութեամբ բացուեր է Երեւանի օփերային նոր եղանակը (1951—1952)։ «Կոմունիստ» թերթի թղթակցին օփերայի վարիչ Խանջեան յայտնած է, որ այս տարուան նորութիւնը ըլլալու է Զուհաճեանի «Կարինէ»ին բեմադրութիւնը։ Անկէ զատ, նոր բեմադրութեամբ պիտի ներկայացուի Սպենդիարեանի «Ալմաստ» պալէն, Ա. Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ»ը եւ Ց. Ստեփանեանի «Հերոսուհին»։

Խաղացանկի մէջ են նաեւ ռուսական եւ եւրոպական դասական կարգ մը օփերաներ։ Հրաւիրուած են նաեւ նոր ուժեր պալէի, նուագախումբի եւ դերասանական խումբի մէջ։

Գծագրիչ - նկարիչ Ռուխկեանի ցուցահանդէսը։ — Սեպտեմբերի սկիզբները նկարիչներու տան մէջ բացուեր է գծագրիչ - նկարիչ Ռուխկեանի ցուցահանդէսը։ Հրաչ Ռուխկեանը մէկն է Հայաստանի երիտասարդ նկարիչներէն։ Ցուցահանդէսին դրեր են մօտաւորապէս 200 նկարներ, որոնցմէ մեծ մաս մը պարտադիր թեմայով՝ Լենին, Ստալին, Շահումեան եւայլն։ Ցաջող նկարներէն են՝ Լենինականի երկաթ. շոգեկառքերու պահեստը», Սայեաթ Նովայի, Խաչ. Աբովեանի եւ Աւ. Իսահակեանի դիմանկարները եւայլն։

Սեւանի իշխան ձուկը Օնեգայի լիճին մէջ։ — Ֆինլանտիայի հանրապետութեան սահմաններուն մէջ գտնուող Օնեգայի եւ Ուքօզերոյի լիճերուն մէջ կը դրուին Սեւանի իշխան ձուկեր։ Ասոր պատմութիւնը հետեւեալն է։— 1948 թուին Հայաստանէն Պետրոզավորսկ տարուեր են օդանաւով մօտ մէկ միլիոն ձկնկիթ եւ նետուեր են վերոյիշեալ լիճերուն մէջ։ Ձուկերու մասնագէտ Սմիրնով յայտնած է «Թասս» թղթակիցին, որ Սեւանի ձուկերու համար յիշեալ լիճերը կը պարունակեն աւելի շատ եւ լաւ տեսակի կեր, քան Սեւանայ լիճը, որով յուսալի է թէ քանի մը տարիէն իշխան ձուկի լաւ որս կուտան Օնեգայի և Ուքօզերոյի լիճերը։

Նոր գիրքեր։ — Հայպետհրատի հրատարակութեամբ լոյս տեսած են թարգմանական (ռուսերէնէ) կարգ մը երկերու կարգին հետեւեալ գործերը հայ հեղինակներէ։—

Ալ. Շիրվանզադէ՝ «Արտիստը», Վ. Փափազեան՝ «Ընտիր երկերի ժողովածու», ուրտեղ զետեղուած են հեղինակին պատմուածքները, վիպակները եւ «Ժայռը» թատերակը, Բ. Վերդեան՝ «Քեզ համար, Լենինգրադ» (վէպ, 392 էջ), Ա. Դարբնի՝ «Մրգաշատի բուսաբացը» (պատմուածքներ, ժողովածու, 116 էջ), Զ. Մարգարեան «Ակնարկներ եւ պատմուածքներ» եւ Խ. Գուլնազարեան՝ «Դաշտի տէրերը եւ հիւրերը» (պատմուածք, 66 էջ)։

Աշակերտական տետրակներ։ — Երեւանի դպրոցական պիտոյքներու Փապրիքին մէջ կազմակերպուեր է մէկ, երկու, երեք, չորս տողանի, քառակուսի եւ այլ տեսակի տետրակներու արտադրութիւն։

Մինչեւ Յուլիս 31ը Փապրիքը արտադրեր է երեք եւ կէս միլիոն տետրակ յառաջիկայ ուսումնական տարուան համար։

Պայուսակներ։ — Այս տարի դպրոցականներու համար արտադրուեր է 23 հազար պայուսակ եւ 8 հազար գօտի։ Մինչեւ տարուան վերջը պիտի արտադրուի եւս 27 հազար պայուսակ։

Մանկավարժական ուսումնարաններ դպրոցներուն պիտի տան ընթացիկ տարուան մէջ 1300 դասատուներ, որոնցմէ աւելի քան 700ը բարձրագոյն կրթութեամբ օժտուած են, 500ը՝ միջնակարգ։ Երիտասարդ դասատուներու մեծ մասը պիտի աշխատի հանրապետութեան շրջաններու տարրական եօթնամեայ եւ միջնակարգ դպրոցներուն մէջ։

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ

Ֆրանսական Բարձր. վարժարաններուն եւ համալսարաններու մէջ, աչք կը զարնեն հայ ուսանողներու յաջողութիւնները։ Պ. Անտէ Զավրեան (որդին հանգուցեալ Յովհ. Զավրեանի) 23 տարեկանին արդէն professeur Agregé տիտղոսն ունի եւ այս տարի Լիլի մէջ, մաս կազմած է պաշտօնի քննութեանց ժիւրիին։ Իսկ իր փոքր եղբայրը Միքայէլ Զավրեան յաջողութեամբ աւարտած է իրաւաբանական համալսարանը եւ կը պատրաստէ իր թեզիսը։

ՀԸՄԵԼԱՆԻԻ անուսեան Ֆաուսթօ Քոփի կիրակի օր մեծ յաղթանակ մը տարաւ Լիւկանոյի մէջ, «ընդդէմ ժամացոյցին»։ Ճամբան 15 քիլմ. էր, զոր պէտք է դառնային հինգ անգամ։ Իտալացի մարզիկը առաջին ջախջախիչ յաղթանակն է որ կը տանի իր ծանր արկածէն ի վեր, ետին ձգելով իր Ֆրանսայի շրջանի հզօր հակառակորդ Գոպլէն եւ այսպէս վերահաստատելով իր հմայքը յաչս իր անհամար հիացողներուն։

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ՏԱՐԵԿԱՆ 226 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ԿԸ ԾԱԽՍԵՆ ՁԻՒԹԻ ՀԱՄԱՐ

Ամերիկան, որ աշխարհին տուած է ելեկտրականութիւնը, ինքնաշարժը եւ աժան սիկարը, մէջտեղ չէ բերած աւելի «անհաւատալի» ճարտարարուեստ մը, քան մարդոց ակռաներուն տակ ճաթռտող, ոմանց շատ հաճոյք, ոմանց ալ ջիղերը օդհանող ձիւթի ճարտարարուեստը։ Մարդիկ զայն կը նկատեն ժամանց մը, «գեղեցկացումի միջոց մը», եւ ամերիկեան որոշ շրջանակներու մէջ՝ ապրելակերպ մը։ Բայց ամէն բանէ առաջ անիկա մեծ առեւտուր մըն է։

Անցեալ տարի, ամերիկեան ժողովուրդը ծամած է 226.000.000 տոլարինոց չուինկ կըմ։ Այս գումարը համազօր է 22.6 միլիառ ձիւթի, ինչ որ իր միացեալ երկարութեամբ բաւական է աշխարհի շուրջը 41 անգամ փաթթելու հասարակածին վրայէն։

Վերջին տարիներուն, ձիւթի արտադրութիւնը աճած է շատ աւելի արագ կերպով քան բնակչութեան թիւը։ 1940ի եւ 1950ի միջեւ ձիւթի սպառումը աճած է հարիւր տոկոսով, ձիւթը դարձնելով շաքարեղէնի ճարտարարուեստին արքան եւ չահարկութեան ոսկեղօծ միջոց մը։

Ձիւթի արքաները իրենց համար առասպելական հարստութիւններ դիզող այս ճարտարարուեստը սնեղծած են տարիներու ընթացքին, համոզելով ամերիկեան ժողովուրդը թէ ձիւթի ամէն մէկ կտոր իր մէջ կը պարունակէ «հրաշագործ նիւթեր» եւ ամենապզտիկ յատկութիւնը որ կը վերագրուի ձիւթին՝ «զովացուցիչ» ըլլալն է։Զանազան բժիշկներ կամ կենսաբաններ ձիւթին վերագրած են հետեւեալ յատկութիւնները. «Ձիւթը կ'աւելցնէ կենսունակութիւնը», «կը մեղմացնէ ջղային լարուածութիւնը»,— այս ձեւով «կը ծառայէ որպէս հոգե — ախտաբուժական ամենաաժան դեղ», «ակռաներու առողջութեան համար օգտակար է»եւն.։

Աւելին, թոյլ չտար որ աղջիկները զոյգ կզակ կազմեն։ Ձիւթի արքայ մը նոյնիսկ առաջ գնաց ըսելու թէ «լորձնահոսութենէ տառապողներուն աւելի կուտայ որպէսզի տիրապետեն իրենց կզակի մկաններուն», բայց զգուշացաւ նման ծանուցում մը ընելէ, վրան չխնդացնելու համար։

Ձիւթի առուտուրը այնքան ուշագրաւ է, որքան իր արտադրութիւնը։ Գինի տեսակէտէն ոչ մէկ ճկունութիւն ունի ձիւթը։ Անկէ 40 տարի առաջ հինգ սէնթ արժող կտոր մը ձիւթը այսօր եւս կ'արժէ նոյնը։ Ժամանակը ըլլայ գէշ կամ լաւ, ձիւթը միշտ ալ մեծ շահ կ'ապահովէ իր արտադրիչներուն։ Ռիկլի, Պիչնաթ եւ Էմերիքըն Չիքըլ, այս երեք մեծերը, որոնք ձիւթի արտադրութեան 80 առ հարիւրին տէրն են, ձիւթի ճարտարարուեստը հիմնելէն ի վեր մէկ երրորդ միլիառ տոլարի պատկառելի շահ մը ապահոված են։ Ձիւթի մասին եղած ծանուցումը ամերիկեան ճարտարարուեստին ամէնէն մեծածախսերէն մէկն է։ Այնպէս որ, ձիւթի ճարտարարուեստ մը հիմնելու համար պէտք պիտի ըլլար 50.000 տոլարի մեքենական սարքաւորումին, համար, իսկ երկու միլիոնի՝ ծանուցումի համար ...

Ձիւթի ճարտարարուեստին հիմը դրուեցաւ 1860ին, երբ Նիւ Եորքի մէջ ապրող մեքսիքացի աքսորական զօրավար մը աշխատեցաւ մեքսիկեան ծառի մը հիւթին վրայ ամերիկեան պիղնէսմէններու ուշադրութիւնը հրաւիրել։

Զանազան Ամերիկացիներ, ձիւթի արտադրութեամբ զբաղելէ վերջ, Ռիկլին էր որ զայն կատարելագործեց եւ ծամելը դարձուց ազգային սովորութիւն մը, աւանդութիւն մը։

Առեւտրական բոլոր հնարամտութիւնները օգտագործեց ան ի սպաս ձիւթին։ Բազմաթիւ մըրցումներու վրայ, ճամբաներու եզերքին, ծանուցումներ փակցուեցան։ Իրենց երկրորդ տարիքը լրացնող հարիւր հազարաւոր ամերիկացի մանուկներուն երկուքական կտոր ձիւթ նուիրեց ան։ Բազմութիւններու վրայ ձիւթի անձրեւներ տեղացուց։ Սինէմայի ու թերթերու միջոցաւ լաւագոյն ծանուցում կատարողները մեծամեծ նուէրներ ստացան։

Ֆիլատէլֆիոյ մէջ գտնուող չորս ընկերութիւններ շաբաթը 25թօն ձիւթ կ'արտածեն աշխարհի չորս կողմը։

Այս ձեւով է որ Ամերիկայի եւ աշխարհի գրեթէ բոլոր ժողովուրդներուն մանրուք դրամները դիզուելով ձիւթի արքաներուն միլիառները կը գոյացնեն։

ՔԱՐԻՏԷՋՃԻՆ

Ցաճախորդները խորին զարմանքով կը տեսնէին Միրիկին կրած փոփոխութիւնը քանի մը շաբթուան մէջ, կարծես գերբնական զօրութեան մը ազդեցութեամբը, ալ անանկ կոպիտ շարժումներ, բիրտ շեշտեր, կոշտ խօսքեր չունէր, իր սիրելի քարիտէզներուն վրայ իսկ ալ նոյն գոռոզին ակնարկը չէր նետեր, ուղղակի կուտար ափին մէջ լեցնելով միջատները, տրուած սաակը, առնելով անտարբեր եւ դուրս ելլելով գարեջրատունէն՝ տրտմութեամբ մը համակուած կարծես։

Երբ այն գիշեր ներս մտաւ, ուղղակի մանկամարդ աղջկան սեղանին գնաց ու խնդալով հարցուց թէ ի՞նչպէս գտած էին իր քարիտէզները։

— Շատ համով էին ըսաւ մանկամարդուհին, նորէն տուր։

Միրիկ դարձեալ տուաւ, միշտ շռայլօրէն եւ այս անգամ երթալու պահուն սեւեռուն ակնարկ մը նետեց աղջկան վրայ, որ սարսուռ մը ունեցաւ։

Անկէ վերջ խելացի գաղափար մը յղացաւ քարիտէզճին։ Այս ատորին դասակարգի մարդը իր անշնորհ մէջքի գօտիով, իր ապայէ հագուստին կոշտ հիւսկէնովը, այս աղջկանբնական վայելչութեան քովիկը անտեղի ու անպատշաճ բան մը կ'ըլլար, փափեց պատրաստ հանդերձեղէններու խանութ մը, գնելու այն նեղ ու գծուծ զգեստներէն մէկը զոր իր հսկայ ու խրոխտ մարմինը արհամարած էր միշտ, անոնց վրայ ամէն բան, պզտիկ փտտուկ, ողորմելի կ'երեւար իր աչքին, հիմա բաղդատութիւն կ'ընէր եւ իր լայն ու դիմացկուն հագուստներուն գերազանցութիւնը կը հասկնար։

Ակամայ, դրեթէ ցաւով կը բաժնուէր անոնցմէ, կ'ուրանար իր բոլոր անցեալը ու նոր ի նորոյ կը հագուէր, կերպարանափոխ կ'ըլլար։ Հայելիին առջեւ ուր գնաց կենալու, ինքզինքը չճանչցաւ, ո՞վ էր անոր մէջի երիտասարդը։Վճարեց ու դուրս ելաւ։ Թէ յուսահատ էր թէ ուրախ։

Այսպէս հագուած սզուած, Միրիկ աղէկ մը մաքրեց իր չավէլան, ամէնէն խոշոր ,ամէնէն կարմիր քարիտէզները դրաւ մէջը, ու սիրտ ի տրոփ, խնդալիր, ներս մտաւ Պիէռ Հոլէն, առանց այլեւս իր խոշոր ձայնով պոռալու.— Քարիտէ՛զ...

Գոհարիկ նստած էր երիտասարդին քովը տրտում երեւոյթով, թաքուն ցաւի մը ճնշումին տակ։ Միրիկ իր քալուածքէն բոլորովին վանելով սովորական կոպիտ ձեւը, շիք երիտասարդի մը ծեքծեքումովը մօտեցաւ անոնց սեղանին եւ վերէն վար գլխով խոնարհութիւն մը ընելէ ետքը, ըսաւ ժպտելով.

— Ասանկ քարիտէզ հիչ կերած չէք, օրիորդ։

Եւ սկսաւ պնակին մէջ լեցնել կարմիր միջատները։

Բայց աղջկան դէմքը, ի տես Միրիկին այդ խնամեալ կերպարանքին, մէկէն ի մէկ խոժոռուած, խիստ արտայայտութիւն մըն էր առած։ Անհաճոյ յուսախաբումի մը ենթարկուող մարդու մը դառն կսկիծը կ'երեւէր դէմքին վրայ։ Եւ մինչ քարիտէզճին կը շարունակէր լեցնել պնակը, մանկամարդ աղջիկը հարցուց.

— Ատ լաթերդ ինչո՞ւ փոխեր ես։ Եւ պահ մը վարանելէ յետոյ, — Ալ քարիտէզ չեմ ուտեր, ըսաւ։

(Վերջ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

Իրան միշտ կը մերժէ

ՀԱՄԱԿԵՐՊԻԼ ԼԱ. ՀԷՅԻ ԱՏԵԱՆԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Երեքշաբթի օրուան Ապահովութեան Խորհուրդի նիստին, Եուկոսլաւիոյ պատուիրակ Պ. Ալէս Պեպլէր եւ Հնդկաստանի պատուիրակ Սըր Պենկալ Ռաու յաջորդաբար խօսք առին, օրակարգէն ջնջել տալու ամէն առաջարկ, որ կրնայ անընդունելի նկատուիլ Իրանի կողմէ :

Մոսկուայի պատուիրակ Պ. Սիմէօն Ցերափին, որ արդէն իր վեթօն դնելու մտադրութիւնը յայտնած էր, հակառակ արտայայտուեցաւ Անգլիոյ առաջարկներուն եւ Եուկոսլաւիոյ ու Հնդկաստանի պատգամաւորներու լուծման եղանակներուն :

Ասոր վրայ, Անգլիոյ պատուիրակ Սըր Կլէտուէն ճեպ դիտել տուաւ Սովետ պատուիրակին. — Պիտի ուզեմ տեսնել Խորհ. ներկայացուցիչին դերքը Ռումանիոյ վեհապետութեան նկատմամբ, եթէ այս վերջինը որոշելու ըլլայ Սովետ Միութեան հետ խզել քարիւղի համաձայնութիւնը :

Ժողովի վերջաւորութեան, Պ. Մոստեղ հեծկլտալէն բացագանչեց. — Մեղքցէք Իրանի խեղճութեան, եթէ ոչ մեծ պիտի ըլլայ վտանգը » :

Այս կոչը յուզումի ալիք մը ստեղծեց : Իրանի վարչապետը խոստացաւ փաստեր բերել, որ իր կառավարութեան եւ փեթրոլի ընկերութեան միջեւ ոչ մէկ պայմանագրութիւն գոյութիւն ունի :

ՋՕՐ. ԿԻՒՅՕՄԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒՏԻՃԱՅԻ ՄԷՋ

Մարոքի մարզպան Ջօր. Կիւյօմ, առջի օր Ուտիճա երթալով, հետեւեալը յայտարարած է մամուլին.

« Ճշմարտութեան խաչակրութեան մը ձեռնարկած եմ ընդդէմ ստախ : Դուք բոլորդ, որ կը սիրէք Ֆրանսան եւ Մարոքը, ինծի պիտի օգնէք ու մենք պիտի յաղթանակենք : Իմ նշանաբանս է բոլորին, միութիւն եւ աշխատանք, որպէսզի Մարոք տիրանայ իրեն արժանի եղած ապագային :

« Ձեզ կ'երկարեմ երիտասարդ Մարոքցիներուն, որոնք անգիտակցօրէն մոլորանքի ճամբան բռնեցին, որպէսզի օգնեն մեզի : Այդպէս պիտի ճանչնանք մեր թշնամիները եւ անոնց հետ պիտի ըլլայ մեր պայքարը : Ու ես, որ իբր զինուոր կռուեցայ բոլոր ռազմաճակատներուն վրայ, կ'ընդունիմ պայքարը : Ուրախութեամբ զանոնք վնասելու վիճակէն դուրս պիտի բերենք : Անոնք յարդ պիտի ունենն : Կը խորհիմ թէ խօսքերս յստակ են եւ որեւէ կասկած չի մնար իմ յայտագրիս մասին »

Պ. ԱՏԼՆԱՈՒԸՐ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԸՆԴՈՒՆԻԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱԿԱԿՇԻՌԸ

Պ. Ատընաուըր Պոնի խորհրդարանին մէջ երէկ կարդացած է միջդաշնակցային յանձնաժողովին իր կատարած դիմումը, Գերմանիոյ ընտրութեանց հակակշռի վերաբերմամբ : Վարչապետը դժգոհութիւն յայտնած է, Պ. Կրոթիվալ հակառաջարկ չէ բերած իր ճառին մէջ 14 կէտերէն որեւէ մէկուն դէմ, ոչ իսկ ճշդած է թէ որ կէտը անընդունելի կը նկատէ, մանաւանդ լռութեամբ անցած է ընտրութիւնները միացեալ ազգերու հակակշռէն անցնելու առաջարկին վրայէն : Ու վարչապետը այնուհետեւ եզրակացուց.

« Շնորհիւ բարձր յանձնաժողովին նախաձեռնութեան, միացեալ ազգերուն փոխանցուած է դաշնակցային կառավարութեան առաջարկը, ամբողջ երկրին մէջ ազատ ընտրութիւններ կատարելու համար : Խորհ. Միութիւնը իբր անդամ ՄԱԿի, պատեհութիւն ունի կարծիքը յայտնելու հարցի մասին ու ըսելու թէ՝ պատրա՞ստ է ընդունելու ամբողջ Գերմանիոյ մէջ ազատ ընտրութիւններու կազմակերպումը : Այն ատեն, պիտի տեսնուի թէ՝ Խորհրդային Ռուսիան տրամադի՞ր է թէ ոչ Գերմանիոյ միութիւնը իրագործելու ազատօրէն » :

Այս յայտարարութիւնը անակնկալ մը եղաւ եւ Սոցիալ Դեմոկրատները սկսան քրթմնջել որ վարչապետը 24 ժամ կանխած է վաւերագրին ընթերցումը, հետեւաբար ժամանակ չեն ունեցած խնդիրը հանգամանօրէն ուսումնասիրելու : Այս բողոքը իւրացուեցաւ կուսակցութեանց մեծ մասին կողմէ եւ վիճաբանութիւնը յետաձգուեցաւ յաջորդ օրուան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ ԹԵՖԹ, Ամերիկայի Հանր. կուսակցութեան ղեկավարներէն, յայտարարեց թէ թեկնածու պիտի ներկայանայ յառաջիկայ Նախագահական ընտրութեանց : Կուսակից է մեկուսացումի քաղաքականութեան :

ՆԱԶԸՄ ՀԻՔՄԷԹ թուրք քերթողութեան մը ձեռնարկած է, որպէսզի Պուլկարիոյ Թուրքերը

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ :

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ չքեղ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի 21 Հոկտեմբեր :

Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Վերաբացումը, թէյասեղանով մը Հոկտ. 23-ին, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, ի պատիւ բանաստեղծուհի ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆԻ Cadet սրճարանին վերնայարկը :

Խօսք կ'առնեն Պ. Պ. Պարսամեան եւ Վ. Օշական : Կ'արտասանեն Տիկին Ա. Բալուեան, Օր. Ա. Սամուէլեան, Պ. Պ. Վ. Պարոնվարդեան եւ Ժ. Փալամուտեան :

× Յաջորդ հաւաքոյթին դասախօսն է Պ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուճդի շրջանային վարչութեան կողմէ : Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը : Համակիրներ եւ ծնողքներ սիրով կը հրաւիրուին :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

ՍԷՆԹ ԱՆՆԻ ԴՊՐՈՑԸ. — 17 Հոկտեմբերէն վերաբացուած է Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի ուսուցչութեամբ : Կը հրաւիրուին հայեցի կրթութեան նախանձախնդիր ծնողքներ իրենց զաւակները արձանագրել, ինչպէս Քղիի Հայր. Միութիւնը որ իր նիւթական աջակցութեամբ 10 տղայ արձանագրած է :

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

Մարսէյլի մէջ կը ներկայացնէ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Մազընոյի սրահը (rue d'Aubagne 88) : Առաջին անգամ ըլլալով՝

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(Ճարտարապետ Արման) 8 արար : Բազմաթիւ երգերով եւ պարերով, նուագախումբ ղեկ. Ս. Ջէօրէքճեանի : Դերակատարներ Թրագօշ, Սիւզան. Տիկ. Գալուստեան : Մուտք 100 եւ 200 Ֆր.

Ուշադրութիւն. — 21 Հոկտ.ին կիրակի Պ. Օտտօ, Պար էնթէրնասիոնալի մէջ, կը ներկայացուի « ԱՆՈՒՇ »ը :

ԴՊՐՈՑԻ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ. — Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը վերաբացուած է 14 Հոկտեմբերէն սկսեալ : Բոլոր դասարաններուն համար դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան կիրակի օրերը միայն : Արձանագրութեան համար ծնողներէն կը խնդրուի կիրակի առաւօտ ներկայացնել իրենց զաւակները դպրոցի սրահը :

ԳԵՐ. ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱԶԱՊԱՀԵԱՆ կ'ընդունի այցելուները եկեղեցին, ամէն օր ժամը 10—12 առաւօտուն, իսկ կէս օրէ վերջ ժամը 3—6 Պ. Վահէ Թօսունեանի բնակարանը, 30 rue de la Pompe, Paris (16) : Tél. Tro. 12-73 :

երկիր չգաղթեն : Թուրք բանաստեղծը կը պնդէ որ, Թուրքիոյ կիներուն եւ գիւղացի աղջիկներուն պատիւը կը բռնաբարուի, իսկ տղամարդիկն ալ գերիի պէս կը գործածուին աղաներուն կողմէ :

ՀԱՅՏԱՐԱՊԱՏԻ նիզամը, որ հեռացած էր երկրէն Հնդիկներուն կողմէ գրաւման հետեւանքով, Անգարա հասած է իր նախարարներով : Հետն է իր առասպելական գանձը, զոր տրամադիր է վերադարձնել այն պարագային, եթէ ժողովուրդը ուզէ հանրաքուէով :

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ **Madame A. MISSAKIAN** ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ :

ՊԱՆԵԷՕ ԲԱՇԱՆ. — Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, ընկերուհի Հէքիմեանի բնակարանը, 144 Ave. Aristide Briand Պանեէօ : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը : Ստիպողական եւ կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը : Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին :

ԻՍԻ. — Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն Խրիմեան սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դ. ՊՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Բացակաները նկատի կ'առնուին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

Արարատի 33րդ տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի օր, խատարագ առաւօտուն Բրատոյի մայր եկեղեցին : Ներկայ կ'ըլլան Պուշ տիւ Ռոնի նահանգապետը, ցամաք., ծովային ուժերու հրամանատարը, եւ բոլոր ընկերութիւնները : Հրամանատար Պռնուա տ'Ագիի աղջիկը մարքիզուհի Ֆորեսթա պիտի կարդայ իր ալեւոր հօր ուղերձը :

Կը խօսի՝ Պ. Տ. ԹԷՔԷԵԱՆ :

Ժամը 13ին հացկերոյթ, Chateau des Fleursի մէջ, նախագահութեամբ Մարսիլիոյ քաղաքապետին : Ճաշագին 1500 ֆրանք :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը «Արմենիա» երգչախումբով, պարի նուագախումբ (Ջէօրէքճեան) եւն. :

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ, Ֆիլիփ տը Ժերար թիւ 2, սրահին մէջ :

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւետ. սրահին մէջ : Դասախօսներ՝ Օր. Գաս-պարեան եւ Պ. Բրուտեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Փարիզի Ժան Կուժոն եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Պ. ԿԱՐՊԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, իր վշտակիր մօր, Տիկին Կ. Փափազեանի եւ եղբօր Պ. Յ. Փափազեանի կողմէ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՔՈՆՖԷՔՍԻՈՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԸ

Կ'ուզէ կնոջ վերարկուի եւ ժաքեթի համար յանձնարարութիւններ ունենալ, շատ նպաստաւոր պայմաններով : Դիմել M. APELIAN, 26 rue Borrego, Paris (20) :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette

Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները : ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տարի 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 20 Octobre 1951 Շաբաթ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6590-Նոր շրջան թիւ 2001

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆԱԽ, ՅԵՏՈՅ ՄԸ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սեպտեմբերի սկիզբը, Պոլսոյ մէջ գումարուած է միջխորհրդարանական համաժողովը, մասնակցութեամբ 320 պատգամաւորներու, 31 երկիրներու կողմէ :

Ամէն տարի կը գումարուի այս համաժողովը, որ աւելի շատ փոխադարձ ծանօթութեան ու քարոզութեան կը ծառայէ, քան գործնական նպատակներու :

Հետաքրքրական են սակայն զանազան երկիրներու պատուիրակներու խօսքերն ու ճառերը, որոնք կրնան գաղափար մը տալ մասնակցող ժողովուրդներու բաղձանքներուն մասին :

Թուրք հանրապետութեան նախագահը՝ Ճէլալ Պայար այս առթիւ փայլուն ընդունելութիւն մը սարքած է Տոլմա Պահչէի շքեղ պալատին մէջ, ուր պատգամաւորները հրջած են պատմական պալատին զանազան յարկաբաժինները : Պատուասիրութեան, ինչպէս ճառերու կողմէ՝ կասկած չկայ որ Թուրքերը ոչ մէկ երկրէ ետ կը մնան :

Շատեր չեն գիտեր թերեւս, որ Թուրքը իր զոհը զգետնելէ առաջ իսկ, յաճախ անուշ կը խօսի անոր հետ. կը ժպտի նոյնիսկ, նախ քան անոր գլուխը կտրելը : Մեր փորձառութիւնը այսպէս կ՚ըսէ :

Բայց գիտէ նաեւ լաւ ճառեր խօսիլ ազատութեան, արդարութեան, խաղաղութեան եւ մարդկային իրաւունքներու մասին : Այսպէս եղած է Սուլթանական, Իթթիհատական, Քէմալական, Հալքեան շրջաններու Թուրքը եւ այդպէս ալ կը շարունակէ ապահովաբար :

Համաժողովին մէջ, օրինակի համար, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը Ֆուատ Քէօփրիւլիւ պերճախօս ճառ մը արտասանած է, ջատագովելով «միջազգային համերաշխութեան», Ազատ աշխարհի» եւ «Արդարութեան գաղափարները :

« Մեր արտաքին քաղաքականութեան յենակէտը կը կազմեն ազգերու իրաւական հաւասարութիւնը, հասարակաց ապահովութիւնը եւ դրացիներու հետ բարւոք յարաբերութիւնը » :

Թուրք արտաքին նախարարը հպարտութեամբ աւելցուցած է որ « իրականացուցած են » այս սկզբունքը :

Իրա՞ւ են այս խօսքերը :

Ճի՞շդ են այս խօսքերը :

Անկե՞ղծ են այս հաւաստիքները :

Մեզի համար շատ դիւրին է պատասխանել, բայց Թուրք արտաքին նախարարին համար շատ դժուար :

Կը հասկնանք Ֆուատ Քէօփրիւլիի դժուարութիւնը, որովհետեւ շատ մը ուրիշ ժողովուրդներու կարգին կայ ժողովուրդ մը, «Արեւելեան Նահանգներ»ու նախկին բնակիչ, որ չի հաւատար վերի խօսքերուն, պահելով իր անվստահութիւնը : Անվստահութիւն՝ որ կը մնայ ու պիտի մնայ ընդմիշտ, որքան ատեն որ Արդարութիւնը ոտնակոխուած է եւ դիւշատիչ ախորժակները բաց են տակաւին :

Նոյն օրերուն, Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին նախագահը՝ Թէվֆիք Գօրալթա, համագումարը բանալով, ողջունած է 320 պատուիրակները եւ եղրակացուցած.

« Սրտանց ձեզի հետ ենք, քանի որ կը ծառայէք արդարութեան եւ մարդկային իրաւունքներու դատերուն » :

Ինչ յուզիչ յայտարարութիւն : Արդարութի՞ւն ալ կայ եղեր ուրեմն, որ կը խօսի ժողովուրդներու « իրաւունք»ներուն մասին :

Ուրիշ ժողովուրդներ խնդիր ունին քարիւղի, Ջրանցքի, կամ հում նիւթերու համար :

Ինչ ահագին անդունդ այս ժողովուրդներու պահանջներուն եւ պահանջներուն միջեւ ուրիշ ժողովուրդի մը, որ ոչ թէ Ջրանցքի ու քարիւղի մասին կը մտածէ, այլ ապրելու իրաւունքին մասին. կտոր մը արեւի մասին՝ իր երկրին, իր հայրենիքին մէջ ապրելու համար :

Միջազգային խաղաղութի՞ւն .— ինչո՞ւ չէ : Բոլոր ժողովուրդներուն երազն է : Բայց նախ՝ կտոր մը արդարութիւն անոնց, որոնք յանուն արդարութեան խաչուած են եւ դարերով արիւն թափած՝ մարդկային տարրական իրաւունքներու ի խնդիր :

Այսպէս կը ծիծաղին Տոլմա Պահչէի սուլթանական պալատին հին սիւներները ...

Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԻՐԵՆՑ ՁԵՌՔՈՎ ՓՈՐԵՑԻՆ ԻՐԵՆՑ ՀՈՐԸ

Տարիներ առաջ, թղթատած եմ Ֆրանսացի իմաստասէրի մը, Կիւսթավ Լըպոնի, « Քաղաքական փիլիսոփայութիւն» հատորը որուն մէջ հեղինակը դիտել կուտայ թէ Եւրոպան, ինքն է, որ յանցաւոր է երբ Ասիոյ կամ Ափրիկէի յետամնաց ժողովուրդները «գլուխ կը բռնեն» ու կը ճառեն ինքնավարութեան, անկախութեան եւ այլ իրաւունքներու մասին :

Իմաստասէրին այս ջախջախիչ յայտարարութեանց ոգիին համաձայն չըլլալով հանդերձ, կ՚ընդունիմ որ որոշ ճշմարտութիւններ կան անոնց մէջ : Արդարեւ, Եւրոպացիք, ինչ պէտք ունէին լուսաւորելու Ասիան ու Ափրիկէն :

Բայց, ինչպէս արեւելեան առածն ալ կ՚ըսէ. — կեավուրին խելքը վերջը տեղ կ՚ըլլէ... Իրենք փորեցին իրենց հորը որուն մէջ արդէն սկսած են թաւալգլոր իյնալ՝ վերջին քանի մը տասնամեակներուն : Ըրին, թող քաշեն :

— Այո, շատ սխալ ըրինք, կը գանգատէր Անգլիացի մտաւորական մը այս տողերը ստորագրողին. մեր ի՞նչ գործն էր որ Հնդիկ ուսանողները Աքսֆըրտ ու Քէյմպրիճ բերինք... Կանտին մեր գլխուն փորձանք դարձաւ ..

Միայն Կանտի՞ն :

Ահաւասիկ արդիական Եգիպտոսը, որ կը համարձակի փակել Սուէզի Ջրանցքը :

Ահաւասիկ Հնդկաստանը, որ իր անկախութիւնը ստացաւ յիսնամեակի մը պայքարէն ետք :

Ամէնէն հերոսականը — Իրանը որ, անցեալ օր, կամացուկ մը բռնեց Բրիտանական Առիւծին բաշերէն եւ կը քաշէ ու կը քաշէ — առանց հետեւանքներու մասին մտածելու :

Միայն մեր պայքարն էր որ, իր լրութեան չհասաւ — ոչ տակաւին — հակառակ որ ամէնէն արժանաւորներէն մէկն էինք՝ մեր անկախութեան տիրանալու համար :

— Իրանցիներուն ըրածն ալ չի վայլեր, կ՚ըսէ բարեկամս... առանց Անգլիացիներուն, իրենք պիտի կրնայի՞ն շահագործել քարիւղի հանքերը... Թող երախտապարտ ըլլան Ճան Պուլին ...

Երախտապարտ :

Ազգերու բառարանին մէջ այդ բացատրութիւնը չկայ :

Այն ժողովուրդները որ երախտագիտութեան մասին կը խօսին, կը հասնին մեր օրին — այսինքն կը մնան տկլոր եւ ասոր - անոր կարեկցութեան արժանի :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՕՔԹ. ՄԱՔՍ ԹԷՅԼԸՐ Նոպէլի բժշկական մրցանակը ստացած է Սթոքհոլմի Քարոլին կաճառին կողմէ : Պսակաւորը վարձատրուած է դեղին տենդին դէմ իր յղացած աղդեցիկ պատուաստին համար : 51 տարեկան է, անդամ Ռոքֆելըրի հիմնարկութեան, շուրջ 21 տարի աշխատած է այդ գիւտին համար : Մրցանակին գումարը 168.000 քուրօն է, որ մօտաւորապէս 11ուկէս միլիոն ֆր. կը բռնէ :

ԿՐԹԱԿԱՆ Ազգ. Դաշնակցութեան վարչութեան որոշումով, համալսարանի դասախօսներն եւ ուսուցչապետներն ալ պիտի մասնակցին Նոյ. 9էն վարժապետներու սարքած գործադուլին, իրենց համերաշխութիւնը յայտնելու համար : Ցոյցը կազմակերպուած է հակաշխարհական օրէնքին դէմ բողոքելու համար : Ոչ մէկ դաս նախակրթարաններու եւ երկրորդական վարժարաններու մէջ գործադուլին օրը :

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհրդական Պ. Ռիւէյի առաջարկով, հրահանգ տրուած է արուարձաններու բարեգործական հաստատութիւններուն մեթրոյի օթօպիւսի տոմսեր ծախել տնտեսապէս տկար անձերուն 33 առ հարիւր զեղչով, ինչպէս կ՚ընեն Փարիզի քաղաքապետարանները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ մեկնելէ առաջ, ամերիկ. դեսպան ծովակալ Գիրք տեսնուած է Պ. Վիշինսքիի հետ, Քորէայի խնդրին բարւոք կարգադրութեան համար : Այս տեսակցութեան շուրջ թեր ու դէմ մեկնաբանութիւններ կ՚ըլլան : Սովիէտները բացէ ի բաց կ՚ամբաստանեն ամերիկեան կառավարութիւնը, որ նախայարձակ եղած եւ դժուարացուցած է Քորէայի հարցին լուծումը :

Եգիպտոսի կացութիւնը կը ծանրանայ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ԱՆԳԼԻՈ-ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԶՕՐՔԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Եգիպտոսի ներքին գործոց նախարարը Մեծն Բրիտանիոյ վրայ նետեց պատասխանատուութիւնը անցեալ օրուան արիւնալի միջադէպերուն, որոնք այնքան զոհեր խլած էին : Թերակղզին առջեւ նախարարը յայտարարեց թէ՝ եգիպտ. ոստիկանութիւնը կատարելապէս տէր էր կացութեան միջադէպերու ընթացքին, Սուէզի Ջրանցքի գօտիին մէջ, մինչեւ որ Անգլիացիները սկսան միջամտել :

Գահիրէի մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է : Ոստիկանութեան ձիերը եւ բեռնակառքերը կ՚երթեւեկեն քաղաքին գլխաւոր փողոցներուն մէջ : Օտարները վերսկսած են իրենց գործին : Միայն քանի մը մանր մունր ցոյցեր տեղի ունեցան ուսանողներու կողմէ :

Բրիտանական հրամանատարութիւնը ամբարտակներ կանգնած է Իսմայիլեայի ամէն կողմը, զինուորները պահակ կը կենան բոլոր կամուրջներուն վրայ. ամբողջ գիշերը զրահապատ պահակախումբեր շրջեցան փողոցները : Ցամառ զրոյց կը շրջէր թէ քաղաքը պիտի փոխանցուի եգիպ. իշխանութեան :

Երէկ հաղորդեցինք թէ Եգիպտացիները պօյքոթի ենթարկած են անգլ. զօրախումբերը, պարենաւորումը արգիլած, հեռաձայնի գիծերը խզած : Ասկէ զատ, ճամբու դրած են Ասուանի հիւրոկայանի անգլիացի երկրաչափները : Բրիտ. հրամանատարութիւնը որոշած է Գահիրէի անգլիացի ու*սանողները փոխադրել Սուէզի Ջրանցքի գօտին :

Եգիպտոսի նախարարաց ժողովը երէկ որոշած էր կազմել Գեր. Խորհուրդ մը, որ պատասխանատու պիտի ըլլայ երկրին ուղեգծին եւ զին. գործողութեանց : Իւրաքանչիւր նախարարութիւն յանձնաժողով մը պիտի կազմէ, որպէսզի ի հարկին Գեր. Խորհուրդին ներկայացնէ զին. ճիգերուն վերաբերեալ թելադրութիւններ եւ անհրաժեշտ միջոցներ :

Նահաս փաշա յայտարարած է խորհրդարանին առջեւ.— Մենք պատրաստ ենք ամէն պատահականութեան : Ներկայ կացութիւնը կը պահանջէ սերտ համերաշխութիւն եւ ընդհ. զոհողութիւններ : Գործօնէութեան ժամը հնչած է : Եգիպտոս կ՚ակնկալէ որ իւրաքանչիւրդ դրական գործ մը տարբէք : Այս օրուընէ սկսեալ, ոչ մէկ համագործակցութիւն գրաւողներուն, կեղեքիչներուն եւ մեր երկրի թշնամիներուն հետ : Մենք ընտրեցինք մեր ճամբան եւ հոն ալ պիտի մնանք, ինչ որ ալ ըլլան մեզի սպասող զոհողութիւնները եւ դժուարութիւնները » :

Մինչ նախորդ օրուան զոհերուն արիւնը դեռ չէր ցամքած, նոր ու շատ աւելի ծանրակշիռ միջադէպ մը իրարու դէմ կը ցցէ Եգիպտոսն ու անգլ. գրաւման ուժերը : Բրիտ. զօրքերը կ՚ուզեն տիրանալ Էլ Ֆերտանի կամուրջին, որ տեղացիներուն ձեռքը կը գտնուի : Ընդհարում մը կը ծագի եգիպ. եւ անգլ. զօրքերուն միջեւ. Արաբներէն կը սպաննուին երկու եւ կը վիրաւորուին հինգ հոգի, իսկ գրաման բանակէն ոչ մէկ զոհ :

Ֆայետի անգլ. բանակատեղին կը հաղորդէ թէ՝ Եգիպտացիները նախայարձակ եղած են առանց ազդարարութեան, մինչ Անգլիացի զօրքերը կը մօտենային կամուրջին : Էլ Ֆերտանի այս կամուրջը շինուած է պատերազմի ընթացքին եւ կը միացնէ Եգիպտոսը Ասիոյ Կազա նահանգին, որ պահպանուած է եգիպ. պահակազօրքին կողմէ : Սուէզի Ջրանցքին վրայ, ան կը ծառայէ ինքնաշարժերու, բեռնակառքերու եւ կառախումբերու երթեւեկին :

Եգիպտացի սպայ մը տարբեր ձեւով կը ներկայացնէ դէպքը «Խոսսիէյըտ Փրես»ի.— Իննսուն հետեւակներէ բաղկացած անգլ. ջոկատ մը, զինուած երեք մանրափող թնդանօթներով, առտուան ժամը մէկին տեսնուեցաւ կամուրջին մօտակայքը : Անգլիացիները առանց ազդարարութեան կրակ բացին կամուրջը պահպանող 24 եգիպտացի զինուորներուն վրայ : Կրակելէ առաջ եգիպտացի զինուորներուն կամուրջը իրենց յանձնելու խօսքը չըրին : Եգիպտացիները փոխադարձեցին, ընդհարումը տեւեց մինչեւ առտու, վերջապէս տեղի տուին» :

Գաղտնիք չէ այլեւս, որ Անգլիացիները զին. գործողութիւններու ձեռնարկած են, Սուէզի ռազմական կէտերը իրենց հսկողութեան տակ առնելու համար : Լոնտոն արդէն իմացուցած է եգիպտական կառավարութեան, որ անգլ. զօրագունդերը պիտի ստանձնեն անդորրութեան պահպանումը, Սուէզի Ջրանցքի գօտիին մէջ, նկատի ունենալով ապիկարութիւնը եգիպ. իշխանութեանց : Զօրագունդերը արդէն դիրք գրաւած են Սուէզի ամբողջ Ջրանցքի երկայնքին, ծովափի ճամբուն եւ Ջրանցքի անուշ ջուրի եզերքին վրայ, որ հայթայթիչն է գօտիի ըմպելաջուրին : Անոնք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ԻՐԱՊԱՇՏ ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԱՄԱՐ

(ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹԻՒ)

Ա.

(Ամփոփուած Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ ամսագրէն)

Յ. Պարոնեան այն ականաւոր հայ գրողներէն է, որոնց ձգած գրական հարուստ ժառանգութիւնը մեր գրականութեան ոսկէ ֆոնտն է մտած։ Իր գործերը քանի մը հրատարակութիւններով գարձան ներկայիս լայն զանգուածին սեփականութիւնը։

Իր գաղափարականութիւնը՝ ընկերացած գեղարուեստական անժխտելի արժանիքին, Պարոնեանի ստեղծագործութեան տուած են այնպիսի կենսունակութիւն, որով ան ճեղքելով մօտ հարիւրամեակի մշուշը, հասած է մեզի եւ կը յուզէ ու կ՚ոգեւորէ մեր ժամանակի մարդիկը։

Պարոնեան կեանքի հասկացողութեան կը միացնէր զայն վարպետօրէն արտացոլելու մեծ տաղանդ։ Անոր գրական ժառանգութիւնը հարազատօրէն կ՚արտայայտէ ԺԹ. դարու 60—80ական թուականներու հանրային — քաղաքական կեանքի գրեթէ բոլոր թոյլ կողմերը։ Մեծ երգիծաբանը այդ կեանքի կրաւորական արտացոլողը չէ, այլ իր ժամանակաշրջանի հանրային յարաբերութեանց խիստ դատաւոր։

Պարոնեանի հանճարեղ գրչի տակ դարաշրջանի դէմքերն ու դէպքերը, հանրային երեւոյթները կ՚երեւան իրենց ներքին էութեամբ եւ ոչ թէ այնպէս ինչպէս կը ձգտէին ցոյց տալ կղերապահպանողական կամ ազատական մամուլն ու հրատարակութիւնները։ Պարոնեանի գրչի տակ ժամանակի «ազգային ջոջերը» (հանրային - քաղաքական գործիչներ, գրողներ, խմբագիրներ եւն.), այդ թմբկահարուած «հսկաները» մերկացած արտաքին պաճուճանքէն՝ կը կանգնին ընթերցողի առաջ իրենց գաճաճային փոքրութեամբ, մտաւոր ու բարոյական սնանկութեամբ, խաբէութեամբ, կեղծիքով։

Պարոնեան մեծ տաղանդով ցոյց է տուած թէ ինչպէս քաղքենի յարաբերութիւնները աստիճանաբար կը զրկեն մարդը իր ամէնէն ազնիւ գիծերէն, բարոյականէն, ազնուութենէն վեհանձնութենէն, արժանապատուութենէն եւ կը փոխարինեն դրամի վրայ խարսխուած անբարոյութեամբ, այլասերումով, խաբեբայութեամբ, քծնանքով, չողոքորթութեամբ եւ կեղծիքով։ Քաղքենի յարաբերութեանց ծնունդ, հանրային այս բոլոր երեւոյթները դասական պարզութեամբ նկարագրուած են իր երգիծաբանութեանցեւ«Մեծապատիւ Մուրացկաններուն» մէջ։

Հրատարակելով այս բոլորը, Պարոնեան կոչ կ՚ընէ ոչ թէ լալ, այլ պայքարիլ զանոնք բառնալու եւ անոնց ծնունդ տուող հասարակակարգը ջնջելու համար։

Պարոնեան՝ մամուլէն եւ գիրքէն վերջ, պայքարի զօրաւոր զէնքերէն մէկը կը համարէ թատրոնը եւ շատ գրած է թատրոնի համար եւ թատրոնի մասին։ «Ընթերցո՛ղ թատրոնը կը սիրեմ, կը գրէ, բայց չեմ գիտեր թէ թատրոնն ալ զիս կը սիրէ՞։ Բնականաբար մարդս իր սիրած առարկային վրայ քիչ մը շատկեկ խօսի, օրինակ սիրահարք իրենց սիրուհիներուն վրայ»։

Պարոնեան եղած է բազմակողմանի կերպով զարգացած, կարգ մը լեզուներու ծանօթ, թատերական արուեստին ու համաշխարհային թատերգութեան ծանօթ գրող մը։ Իրենց բնագրին մէջ կարդացած է հին թատերական երկերը, ֆրանսական գրականութեան լաւագոյն նմոյշները եւ այս ամբողջ պաշարով ձեռնամուխ եղած է հայ թատրոնի զարգացման, եւ իր հեղինակաւոր խօսքը ըսած է։ Մօտ քսան տարի մորակը ձեռքը խարազանած է այն մարդիկը, որոնք արուեստը կը հեռացնէին ժողովուրդէն։

Յակոբ Պարոնեան գրական ասպարէզ մտաւ այնպիսի ատեն մը երբ թէ արեւելահայ եւ թէ արեւմտահայ, հանրային քաղաքական կեանքը կ՚ապրէր իր ազգ. զարթօնքի շրջանը։ Այս տասնամեակներուն օրակարգի մէջ էր Թրքահայաստանի ազատագրութեան հարցը, դարաւոր ճնշումէն և հալածանքէն, թալանէն ու կոտորածէն հիւծած եւ քայքայուած ժողովուրդը կը հաւաքէր իր ուժերը, կը պատրաստուէր օրհասական պայքարի սուլթանական բռնապետութեան դէմ։

Սուլթանականութեան դէմ նախապատրաստուող պայքարի մէջ վճռական դեր կրնար կատարել պատմական անցեալի վերհանումը, հայ ժողովուրդի պատմութեան փառաւոր էջերու ցուցադրումով հայրենասիրական պայքարի հրահրումը։ Ահա թէ ինչու 50 — 60ական թուականներուն թէ բանաստեղծութեան, թէ թատերգութեան մէջ գերակշիռ տեղ կը գրաւեն պատմական նիւթերը։ Այդ թատերագիրներէն են Ս. Հէքիմեան, Յակոբ Կարինեան, Թովմաս Թէրզեան, Մ. Պէշիկթաշլեան, Պ. Դուրեան։

1861ին Նալբանդեան «Մեղու» պարբերականին մէջ հրատարակեց «Ազգային թատրոնը Պոլսոյ մէջ» ուր կ՚երեւան իր թատերական ըմբռնումները. —

1) Թատրոնը ժողովրդին մօտեցնելու եւ անոր ծառայեցնելու անհրաժեշտութիւնը։

2) Թատրոնը ժամանցի առարկայ նկատելու գաղափարի ժխտումը եւ անհրաժեշտութիւնը նըկատել զայն իբրեւ «ուսումնական ամբիոն», «ամէն հասակի մարդոց» ուսուցանող, «նոր տեսակի դպրոց»։

3) Ուսուցանելիք նիւթի խիստ ընտրութիւն։

4) Անհրաժեշտութիւն ինքնուրոյն թատրերգութեան, ժամանակակից հարցերու, ընտանեկան կեանքի որ կը քննէ ամենանուրբ կողմերը, եւ կը դնէ հանրութեան դատաստանին առջեւ։

5) Խստագոյն ընտրութիւն թարգմանական թատերգութեանց։

6) Գաղափարական եւ գեղարուեստական տեսակէտէ բարձրարժէք թատերգութեանկատարման անհրաժեշտութիւն, իրական կեանքի իրապաշտական ցուցադրութիւն։ Հրաժարում բեմական աւելորդ շարժուձեւերէն։

7) Բեմական լեզուի մաքրութեան եւ յստակութեան գիտակցելով, թատրոնը «կ՚ուսուցանէ գեղեցիկ հայախօսութիւն, կը մշակէ լեզուն եւ աննկատելի կերպով կը ներմուծէ ազգի մէջ ընտիր ոճեր եւ ազգու դարձուածքներ»։

Յակոբ Պարոնեան գրական ասպարէզ մտաւ Նալբանդեանի այս աշխատութեան լոյս ընծայումէն մօտ հինգ տարի վերջ։ Պարոնեան նոյն պահանջները կը ներկայացնէր։ Ան ալ կ՚ընդգծէ թատրոնը ժողովուրդին մօտեցնելու, թարգմանականի փոխարէն ինքնուրոյն թատերգութեան զարգացնելու, բեմադրութիւններու որակը բարձրացնելու եւ բեմական լեզուին ուշադրութիւն դարձնելու անհրաժեշտութիւնը։

Արեւելահայաստանի մէջ Յակոբ Կարինեանի եւ ուրիշներու պատմական ողբերգութիւններուն շատ կարճ ատենի մէջ հակադրուեցաւ կենցաղային թատրերգութիւնը։

60ական թուականներուն կէսերուն ասպարէզ եկաւ Գաբրիէլ Սունդուկեանի խորապէս գաղափարական եւ գեղարուեստական բարձր արժանիքներ ունեցող թատրերգութիւնը, որ աստիճանաբար սանդուխներէն վար իջեցուց Արշակներն ու Սանդուխտները եւ անոնց տեղ բեմ հանեց Պէպօները եւ Կուկուլիները, Զիմզիմովները. ցոյց տըւաւ երկու տարբեր դասակարգերու պայքարները։

Արեւելահայ բեմի վրայ իրապաշտ թատրոնի յաղթանակն էր, կապուած Գ. Սունդուկեանի եւ Գ. Զմշկեանի անուան հետ։

Իսկ արեւմտահայերու մէջ ընկերային կեանքը թատրոնի նիւթ դարձնելու պատիւը կը պատկանի Յակոբ Պարոնեանի։ 1865ին ան գրեց «երկու տէրով ծառայ մը», որ լոյս չէ տեսած իր ողջութեան։ 1868ին լոյս ընծայեց «Ատամնաբուժն Արեւելեան», զաւեշտը, ապա գրեց «Բաղդասար աղբարը», «Շողոքորթը», «Պառոյգը» եւն.։

Պարոնեանի այս երգիծական գրուածքները կը կրեն սկսնակ գրողի որոշ անփորձութիւն, սակայն թէ գաղափարական, թէ իրապաշտական ուղղութեամբ նորութիւն էին արեւմտահայ կեանքին մէջ եւ կը դնէին իրապաշտական, կենցաղային թատերգութեան սկիզբը։ Հեղինակի նպատակն էր մերկացնել աստիճանաբար դէպի այլասերում եւ կործանում ընթացող քաղքենի կեանքը, ցոյց տալ եւրոպականանալու արտաքին շղարշի տակ դէպի անբարոյութիւն եւ այլասերում գլորուող վերնախաւի կենցաղը։

Պարոնեան այս գաղափարախօսութիւնը գեղարուեստական մեծ ընդհանրացումներով տուած է յատկապէս «Բաղդասար աղբար» եւ «Շողոքորթ»ի մէջ։

Պարոնեանի երգիծական մեծ տաղանդը, գեղարուեստ. խօսքին տիրապետելու վարպետութիւնը, կեանքի սքանչելի ճանաչողութիւնը եւ այդ կեանքը հարազատօրէն ներկայացնելու իր արտակարգ ուժը կարելիութիւն տուին վերոյիշեալ թատերգութիւնը ստեղծելու։Ետալու կերպարներ որոնք հայ գրականութեան հերոսներու պատկերասրահին մէջ կ՚ունենան իրենց պատուաւոր տեղը եւ յաջորդ սերունդներուն ցոյց կուտան Պոլսոյ կեանքը հիմնական կողմերով։

50 — 60ական թուականներուն Պոլսոյ մէջ թատերախումբերու խաղացանկին մէջ կը գերակշռէին ֆրանսերէնէ եւ իտալերէնէ թարգմանութիւններ։

Պարոնեան հետեւողական պայքար սկսաւ ատոր դէմ։ Կը մեղադրէր մինչեւ իսկ Վարդովեանը որ իր խաղացանկը կը խճողէր եւրոպական թարգմանական թատերգութիւններով, չէր նպաստեր ինքնուրոյն թատերգութեան զարգացման։ Վարդովեան կ՚ուզէր հայ ժողովուրդը դաստիարակել օտար թարգմանութիւններով «ճիշդ այն մարդուն պէս, որ ապտակն օտարին գլխուն իջեցնելով, իր տղան ծեծած ըլլալ կը կարծէ»։

Սովետահայ գրականագիտութեան մէջ այն կարծիքը արտայայտուած է թէ Պարոնեան իրաւացի չէր թարգմանական թատերգութիւններ այդպէս ժխտել քանի որ այդ կը տանի ազգ. թատերգութեան մեկուսացման։ Պէտք է նկատի ունենալ սակայն պատմական տուեալ ժամանակաշրջանի առանձնայատկութիւնները։ Այնպիսի ատեն մը, երբ հրապարակի վրայ գրեթէ չկար ազգային թատերգութիւն, վախնալ չափազանցութենէ եւ մեկուսացումէ, անիմաստ էր։ Երկրորդ՝ Պարոնեան չէր մերժեր եւրոպական առաջաւոր թատերագիրներու, օրինակ Շէյքսփիրի, Մոլիէրի ստեղծագործութիւնները։

Յակոբ Վարդովեանի խումբը իր խաղացանկը կը պատրաստէր դաստիարակչական քիչ նշանակութիւն ունեցող թատերգութիւններէ եւրոպական երկրորդական հեղինակներու ողբերգութիւններէ։

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

ԽՄԲ.— Այս գրութիւնը տպուած է Փարիզի «Ռուսսկայա Միսլ» (Ռուսական Միտք) թերթի 1951 Սեպտ. 28ի թիւին մէջ։

Յօդուածագիրը ռուս մտաւորական մըն է, ապրած՝ Կովկաս եւ բաւական ծանօթ հայկական կեանքին։ Կարգ մը կարեւոր սխալներ կան, սակայն յօդուածը ընդհանրապէս բաւական ճիշդ տեղեկութիւններ կը բովանդակէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին.— (Ամբողջական ճշդումներ կը կատարենք յառաջիկային).—

Ա.

1890ին Թիֆլիսի մէջ հիմնուեցաւ մի խումբ հայ մտաւորականների կողմից, գլխաւորապէս Մոսկուայի եւ Պետերբուրգի ուսանողներից, հայ ազգային կուսակցութիւնը, ղեկավարութեամբ՝ Քրիստափոր Միքայէլեանի, բժիշկ Յովհաննէս Լոռիս — Մելիքեանի, Ս. Զաւարեանի եւ Ս. Զօրեանի (Ռոստոմ) կազմակերպութիւնը համախմբեց, ի մի բերաւ գոյութիւն ունեցող անջատ ազգային խմբակցութիւնները եւ այդ պատճառաւ կոչուեցաւ Դաշնակցութիւն (ֆեդերացիա) նոր կազմակերպութեան պաշտօնական բերանը դարձաւ «Դրօշակ»ը, կազմակերպութեան անդամները կոչուեցան «Դաշնակցականներ», այսինքն փեդերալիստներ։

Դաշնակցութեան նպատակն էր վերաստեղծել հայկական ազգային պետութիւն, իսկ մօտաւոր անմիջական ծրագիրն էր մտցնել բարենորոգումներ Թրքահայաստանում, ազատելով ժողովուրդը վարչական կամայականութիւններից, որոնք հասնում էին չափազանցութեան։ Քիւրտերը եւ մոլեռանդ ամբոխը անպատիժ կոտորում եւ աւերում էին ողջ գիւղեր, առանց խնայելու կիներու, երախաներու եւ ծերերու։

Հետզհետէ, նոր կազմակերպութեան շուրջ սկսան համախմբուել, հայկական ազգային շարժումի գործօն ներկայացուցիչները։ Թիֆլիսի Դաշնակցականներն էին բուն ղեկավարները։

Շուտով Դաշնակցութեան ազդեցութիւնը ընդգրկաւ տարածուել ողջ Թրքահայաստանում։ Կազմակերպուեցան եւ ապաստան գտան հայկական լեռներում հայդուկային խմբեր պաշտպանելու համար ժողովուրդը հարստահարութիւններից։ Այդ խմբերի ղեկավարները էին ներկայ ազգային հերոսները, Անդրանիկ, Սերոբ փաշա, Նիկոլ Դուման, Սեպուհ, Մուրատ, Քեռի, Համազասպ, Բաբկէն Սիւնի, Հրայր, Դրօ եւ ուրիշները։

Դաշնակցականների առաջին զինուորական ելոյթներից մէկն է Պոլսոյ Բանկ Օթոմանի գրաւումը։ Բանկայից նրանք իրենց պահանջները ներկայացրին Սուլթան Ապտիւլ Համիտին։ Այդ մեծ դէպքը տեղի ունեցաւ հետեւեալ պարագաների տակ. —

1896 Օգոստ. 26ին, չորեքշաբթի ցերեկից ժամը 1ին, 26 հոգի ղեկավարութեամբ՝ Բաբկէն Սիւնիի եւ Արմէն Գարոյի յանկարծ յարձակում գործեցին Օսմանեան Դրամատան վրայ, կոտորելով պահակները եւ գրաւեցին հաստատութիւնը։

Սիւնին սպաննուեցաւ դրան առջեւ, իր փոխանորդ Արմէն Գարօ Փաստրմաճեանը ստանձնելով ղեկավարութիւնը, անմիջապէս կազմակերպեց դրամատան պաշտպանութիւնը Թուրք զօրքերի գրոհներից։ Միաժամանակ Դաշնակցականները բոլոր դեսպաններին դիմեցին դիւանագիտ. հետեւեալ յայտարարութեամբ։

«Մենք կը գտնուինք Բանկ Օթոմանի մէջ եւ այստեղից դուրս չենք ելլեր, մինչեւ որ Սուլթանը յանձն չառնէ լուծել Հայկ. Հարցը միջազգային ժողովի մը միջոցաւ։ Եթէ մեր պահանջները երեք օրէն չգործադրուին, մենք օդը պիտի հանենք դրամատունը»։

Տասնըեւչորս ժամ անընդհատ Դաշնակցական-

ների մի փոքրիկ խումբ եռ էր մղում Թուրք զօրքերի կատաղի յարձակումները: Մինչ այդ Պոլսոյ ռուս դեսպանը՝ Նելիդով եւ դրամատան տնօրէնը, Ապերնոնի ապագայ դուքսը, բանակցութիւններ էին վարում Օսմ. կառավարութեան հետ. բանակցութիւնները վերջացան նրանով, որ Սուլթանը երաշխաւորեց Դաշնակցականների անպատիժ եւ ազատ ելքը բանկայից, միեւնոյն ժամանակ Եւրոպան սկսաւ արծարծել Հայկ. Հարցը:

Թուրք պաշտօնէութիւնը իբրեւ վրէժ իրենց համար ամօթալի այդ ձեռնարկին կազմակերպեց Հայերի ջարդ Պոլսոյ մէջ: Կոտորուեցան շուրջ 7000 մարդ:

Այս խժդժութիւնը, կատարուած Եւրոպացի ներկայացուցիչների աչքերի առջեւ, տեղի տուաւ խիստ միջամտութեանց դեսպանների կողմից, նրանք խիստ բողոքագիր ներկայացրին Սուլթանին: Պոլսոյ ռուսական դեսպանի պահանջների հարկադրանքի տակ Ռուսաց կայսրը զօրակոչ յայտարարեց Սեւ Ծովեան նաւատորմի Խրիմի մէջ, հրամայելով ցամաք հանել յատուկ զօրաբաժին ի պաշտպանութիւն Հայերի:

1896 Սեպտ. 7ին, Դաշնակցութեան ղեկավարներից Տիգրան Երկաթ (ԽՄԲ.— Տիգրան Երկաթ երբեք Դաշնակցական չէ եղած) իր կողմէ հրատարակեց դիմում մը յղուած Թրքական կառավարութեան, ուր կ'ազդարարէր, եթէ Հայերի հալածանքները Թուրքիայի մէջ չդադրին, հայկական զինուած խումբեր նորից ըմբոստութիւններ պիտի կազմակերպեն Պոլսոյ մէջ: Սուլթանը իմանալով Ռուսաստանի զինուորական պատրաստութիւնները՝ հրամայեց դադրեցնել Հայերի կոտորածը: Թուրքիայի մէջ այդ շրջանին կոտորուեցան շուրջ 100.000 Հայեր, երկու սեռէ:

Ստանձնելով հայ ժողովուրդի պաշտպանութիւնը եւ վրէժը Թուրքերու եւ Քիւրտերու դէմ Դաշնակցականներգործում էին Թրքահայաստանի լեռներում զատ զատ հայդուկային խումբերով, ի հարկին միանալով եւ կազմելով մեծ միաւորներ՝ ծանր վնասներ էին պատճառում Թուրքերին: Յաճախ կը կազմակերպէին կատարեալ ճակատամարտներ: Այդ կռիւներից նշանաւորն է «Խանասորի արշաւանքը» կազմակերպուած 1897ին պատժելու համար քիւրտ Մազրիկ ցեղը, որ ամբողջովին կոտորած էր հայկական գիւղ մը 800 հոգի (ԽՄԲ.— Ոչ թէ գիւղ, այլ Աւետիսեանի խումբը): Դաշնակցականների միացեալ խումբերը պաշարեցին քրտական վրանները եւ ոչնչացրին:

1899ին Ալաշկերտի հովիտում տեղի ունեցաւ մեծ ճակատամարտ մը Թուրք կանոնաւոր բանակի եւ Դաշնակցական խումբերի միջեւ: Հակառակ հակառակորդի թուական գերակշռութեան, «Քոմիտաճիները» —ինչպէս կոչում էին Թուրքերը հայ հայդուկներին —, կարողացան անցնել սահման եւ ապաստանել Կովկաս:

Հայ հայդուկային կռիւների մէջ յայտնի դաշնակցական Սերոբը երկար տարիներ պատուհաս էր Թուրքերի գլխին: Նա վրէժխնդիր էր հայկական տառապանքների: Գործում էր Ախլաթի շրջանում եւ անձեռնմխելի էր, մինչեւ որ հերոսաբար ինկաւ իր 12 ընկերներով, անհաւասար կռուի մէջ, պաշարուած 1500 կանոնաւոր բանակով:

1901ին Անդրանիկը իր խումբով 19 օր, գիշեր եւ ցերեկ դիմադրեց, չորս կողմէն պաշարուած՝ Թրքական բանակէն, Առաքելոց վանքի մէջ, մինչեւ որ յաջողեցաւ պատռել շղթան եւ լեռ բարձրանալ: Սակայն Դաշնակցականների ամենամեծ արշաւանքները համարւում են1904ի Սասնոյ կռիւները: Հայերը չկարողանալով դիմանալ հալածանքներին ապստամբային դրօշակ բարձրացուցած էին:

Հայկական լեռներից հաւաքուած Դաշնակցական, օգնութեան գնացող խումբերը կատարեալ ճակատամարտ մը սարքեցին Թուրքերուն դէմ: Կռուի գիծը սկսում էր Մուշից, տարածւում մինչեւ Հարաւ, ընդհանուր հրամանատարն էր Անդրանիկը: Այդտեղ կռւում էին Հրայրի, Գէորգ Չաւուշի, Քեռիի, Մուրատի, Սեպուհի: Սմբատի, Առաքելի եւ Գայլ Վահանի խումբերը:

Դաշնակցականները, Սասունցիների հետ միասին երկու ամիս կռուեցան 13 կանոնաւոր Թուրքական գումարտակների դէմ: Թուրքերին կ'օժանդակէին մի քանի հազար քիւրտական անկանոն խումբեր: Այդ կռիւների ժամանակ զոհ գնացին Վահան Մանուէլեանը եւ Հրայրը:

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ ներքին կեանքի մասին «Հայրենիք»ի մէկ թղթակիցը կը գրէ թէ Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեան որ տարիէ մը ի վեր հիւանդ է, Օգոստ. ամսուն մէջ ունեցաւ երկու հարուածներ: Դարմանումները զգալի բարեփոխում ըրին: Յիշողութիւնը գրեթէ կորսնցուցած է: Երբեմն անգիտակցաբար հին յիշատակներ կը քրքրէ եւ անկապակիցբացատրութիւններ կուտայ: Միաբանութեան ամէնէն տարէց անդամը՝ Խադ արք. Աճապահեան կը վարէ ընդհ. փոխանորդի պաշտօնը: Օգոստ. 22ին գումարուեցաւ Միաբանական ընդհ. ժողովը: Կաթողիկոսարանի տարեկան ելեւմտացոյցը 150 հազար լիբ. ոսկի է, որ կ'ապահովուի կաթողիկոսարանին կալուածներու հասոյթով, մասնաւոր յատկացումներով եւ նուիրատուութիւններով: Մօտ 35 հազար լ. ոսկի վարձք կ'ապահովուի երկու կալուածներէ՝ Խերեան եւ Յովսէփեան: Տարեկան 40.000 լ. ոսկի մուտք կ'ունենայ դպրեվանքը, որդեգրուած սաներու բարեկամներէն: 4000 տոլար կը նուիրէ Կիւլլապի Կիւլպէնկեան: Տարեկան 1000 անգլ. ոսկի կը յատկացուի Մելքոնեան կտակէն: Եւ 2000 տոլար ալ Բարեգործականէն: Լուրջ կազմակերպութեան եւ բարեփոխութեան կարօտ է Դպրեվանքը որ 50 սաներ ունի, մինչեւ որ Եւրոպա եւ Ամերիկա ուսանող միաբանները վերադառնան Անթիլիաս: Պատրաստուած եւ հեղինակաւոր դաստիարակներու պէտք կայ: Կը մտածեն աշնան գումարել Կիլիկիոյ Թեմի ազգ. ընդհ. ժողովը, որուն անդամները ընտրուած են աւելի քան տարի մը առաջ:

Կուսակցական կեանք

Ընկերներ Ս. Վրացեանի եւ Մ. Օզանեանի, շրջանէս անցնելու առիթով, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէս, սարքած էր ընկերահամակրական հանդիպում մը, որ տեղի ունեցաւ ամսոյս 8ին, երկուշաբթի երեկոյ ընկերվարականներու սրահին մէջ: Անակնկալ մեր կոչը, երկու օրուայ «Յառաջ»ի յայտարարութեամբ, արձագանգ գտած էր մեր բոլոր շրջանները, եւ ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր ընկերներով, Կ. Խաչուհիներով եւ Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդութեամբ: Յոտնկայս լսուեցաւ «Մշակ բանուոր» քայլերգը: Ընկեր Յ. Պապիկեան յանուն շրջանային կոմիտէի հաւաքոյթը բացուած յայտարարելով, բարի գալուստ մաղթեց մեր հիւր ընկերներուն եւ ըսաւ. «13 տարիներու բացակայութենէ մը յետոյ, մեր մէջ կը գտնուի այսօր ընկեր Ս. Վրացեանը: Ան ծանօթ է բոլորիդ: Ան բացառիկ վերապրողներէն մէկն է Եւրոպայի Դաշնակցութեան մեծ դէմքերէն, որոնց մեծ մասը կորսնցուցինք այս վերջին տասնամեակին»: Ոգեկոչելով մեր մեծ մեռելներուն յիշատակը հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի: Ծանօթացնելով նաեւ ընկեր Մ. Օզանեանը անցաւ յանպատրաստից յայտագրին: Երգեցին եւ արտասանեցին Նոր Սերունդէն երկսեռ երիտասարդներ, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի անդամուհիներ: Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու եւ կրկնակի բեմ գալու: Ընկեր Պապիկեան խօսքը տուաւ ներկայ ընկերներէն՝ ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի,—«Այս ինքնաբուխ ցոյցը,սրտառուչ է: Անկարելի է մերղեկավարութիւնը զատել զանգուածէն:Անոնք մէկ մասնիկն են մեր ամբողջութեան, կը մնան մեզի հետ,եւկըվերջանանմեզմով: Ընկեր Վրացեան կը խորհրդանշէ թէ հայ պետական մարդու եւ թէ հայ մեծագոյն կուսակցութեան ղեկավարի հանգամանքը: Փափաքելի էր որ միշտ մեր մէջ ունենայինք զինքը: Բայց աւանդութիւն է Դաշնակցութեան համար չսեփականացնել ոեւէ ղեկավար ընկեր: Իր հետ ունենալով մեր մէջ ընկեր Օզանեանը, մենք իրմով կ'ողջունենք Ամերիկայի մեր կազմակերպութիւնը, ուր տարիներով գործօն դեր ունեցած է ան: Խօսք տրուեցաւ նաեւ Պ.Կ. Փօլատեանի,—«Այնզգացումը որ կուգայ եւ մեզ կը խանդավառէ մեր պատանեկան օրերէն սկսեալ, ստիպեց զիս գալու եւ լսելու մեր մեծագոյն կուսակցութեան խօսքը. հիմա զիս կը հրաւիրեն որ խօսիմ, փոխանակ լսելու: Վստահ եմ որ լաւ բան մը պիտի ըսեմ քանի որ սրտէս կուգայ եւ առանց վերապահութեան եւ առանց ոեւէ նկատումի: Պ. Նախագահը ներկայացուց զիս որպէս բարեկամը, ես բարեկամը չեմ, ես սրտակիցն եմ Դաշնակցութեան: Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին իսկէ:Սկսեալ մեր նախահայր Հայկէն մինչեւ Վարդանը, մինչեւ հայ ազատագրութեան հերոսները: Ուղեգիծ մը ունի ան, առաքելութիւն մը, հայ ժողովուրդը մտցնել իր պատմութեան հունին մէջ,ցոյց տալ անոր ճամբան եւ ըսել. «Պէտք է քալես մինչեւ վերջնական նպատակը, ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանը: Այդ ճամբուն բարեկամը չեմ, այդ ճամբորդն եմ եւ այդ ճամբուն մէջ գործ փնտռող, եւ աշխատող գործակիցը, եւ օր մը դառնալու զինակիցը»: Մեր երիտասարդ գրագէտին սրտաբուխ այս խօսքերը բուռն ծափեր խլեցին: Խօսեցաւ նաեւ ընկ. Հրանտ Սամուէլ իր շարք մը անդրադարձումներէ յետոյ յայտարարեց.— «Այս երեկոյթը որ սարքուած է ի պատիւ Ամերիկայէն եկող մեր ընկերներու, տեղին է եւ արժանի: Ընկ. Օզանեան որ բախտը ունինք հոս ողջունելու 30 տարիներէ ի վեր լուռ աշխատաւորն է Հ. Յ. Դ.: Այս պատիւը կ'երթայ Դաշնակցութեան, որուն հաւատարիմ զինուորները եղած են մեր այս երկու ընկերները: Դաշնակցութիւնը ունի ամէն ինչ աշխատելու եւ յարատեւելու:Ան իր դրօշակին վրայ գրեց «Մահ կամ ազատութիւն» եւ ամբողջ 60 տարի այդ սկզբունքին հաւատարիմ մնաց: Իր կեանքին կէսը երկրին մէջ նուիրեց հերոսական դրուագներ կերտելու որ յանգեցաւ «Մայիս 28»ի պատմական աքթին: Երկրէն դուրս ամուր կառչած իր իտէալին կը շարունակէ ազգապահպանման նուիրական աշխատանքը: Դաշնակցութիւնը կանգնած է հայ ժողովուրդի կողքին աննուաճ կամքով հասնելու իր վերջնական նպատակին, Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի:

Ընկեր Օզանեան իր շնորհակալութիւնը յայտնելով ըսաւ. «Խորապէս զգացուած եմ այս ջերմ մթնոլորտէն: Ակամայ թողուցի Ամերիկան, վարժուած էի անոր եւ կը կարծէի որ ուր որ երթամ օտար պիտի զգամ ինքզինքս: Բայց երբ ոտք դրի Ֆրանսայի հողին վրայ եւ տեսայ մեր մեծ ընտանիքի անդամները, ես ինքզինքս գտայ իմ հարազատներու շրջանակին մէջ: Ուրախ եմ եւ հպարտ: Երրորդ անգամն է որ Մարսէյլէն կ'անցնիմ: Առաջինը մեծ եղեռնի տարին, համատարած սուգին առջեւ ընկճուած, այցելեցի մեծ յեղափոխականին Մկրտիչ Փորթուգալեանի, ան ալ ընկճուած էր: Անուանի գործիչը ըսաւ. «Արի եղէք, մի յուսահատիք, հայ ժողովուրդը շատ է տեսած դառն օրեր: Մեր ժողովուրդին Աստուածը նորէն պիտի ժպտի օր մը», եւ ժպտեցաւ: Ստեղծուած էր Հայաստանի Հանրապետութիւնը: 1919ին երկրորդ անգամ անցայ Մարսէյլէն մեկնելու Երեւան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 9րդ ժողովին որ կը գումարուէր մեր նորազատ հայրենիքին մէջ: Այսօր, 1951ին, հոս ձեր մէջ, այս պատկերին առջեւ, ես ալ կը կրկնեմ «մեծ է հայ ժողովուրդին Աստուածը»: Ես կը հաւատամ որ հայ ժողովուրդը նորէն ոտքի պիտի կանգնի, հայ ժողովուրդը պահեր է Դաշնակցութիւնը, Դաշնակցութիւնը պիտի ջանայ պահել հայ ժողովուրդը մինչեւ որ հասնի ան իր Մեծ օրուան:

Ի պատիւ մեր հիւրերուն երգելու հրաւիրուեցաւ Տիկ. Սիւզան Սիմոնէ — Քիպրիթճեան: Տիկինը սիրով երգեց «Ես Պուճուրը» ընկերակցութեամբ ներկաներուն: Վերջին խօսքը տրուեցաւ ընկեր Ս. Վրացեանի, որուն ճառը կը դժուարանամ գրի առնել նկատելով որ ան շօշափեց զանազան նիւթեր որոնք թղթակցութեան մը սահմաններէն դուրս կը մնան: Պիտի բաւականանամ քանի մը պզտիկ մէջբերումներով.— «Իսկապէս կը դժուարանամ խօսք գտնել ինքզինքս արտայայտելու: Շուրջս ծանօթ դէմքեր որոնցմէ բաժնուած էի 13 տարիներէ ի վեր: Եւ նաեւ նոր դէմքեր որոնք եկած են փոխարինելու պակասները, նոյն խանդավառութեամբ: Այս է որ կը յուզէ զիս եւ այս է մեր ուժը արդէն:

Յարգելի ընկերը Ամերիկայի մասին, կարգ մը տեղեկութիւններ տալէ յետոյ անդրադարձաւ ներկայ քաղաքական տագնապալի կացութեան, եւ ճշգրիտ ու պարզ բացատրեց բոլորտուեալները եւ երեւոյթները: Խօսելով Ամերիկահայ գաղութի մասին, ցաւով դիտել տուաւ որ հոն կայ երկու հայութիւն: Դաշնակցութիւնը իր շրջանակով մէկ կողմ, հակադաշնակցականներ ամէն գոյնի միացած մէկ կողմ: «Ունինք երկու եկեղեցիներ ամէն տեղ: Մեր քահանաները չի ճանչնար էջմիածինը, բայց եւ այնպէս անոնք կը պսակեն, կը թաղեն:

Մենք կը հաւատանք Հայուն Աստուծուն,անոնք կը հաւատան «ժողովուրդներու հայր» աստուծուն: Կուսակցական կեանքի մասին եւս լայն տեղեկութիւններ տալէ յետոյեզրակացուց.—«Այսօրը մեր վրայ կը դնեն պարտականութիւններ: Հայ ժողովուրդը աչքը յառած է դէպի Դաշնակցութիւնը: Աշխարհը տագնապալի կեանք մը կ'ապրի: Պէտք է համախմբել, զօրացնել հայկական ուժերը, ուժը կազմակերպութեան մէջ է, անհատը ինչ ուժ ալ ունենայ չի կրնար օգտագործել զայն առանց կազմակերպութեան: Այն դրօշակը, որ մեր նախնիքները մեզի փոխանցած են բարձր պահենք մինչեւ վերջնական յաղթանակը»: Ընկեր Պապիկեանի շնորհակալութեան խօսքերէն յետոյ վերջացաւ մեր հաւաքոյթը տեղի տալով բարի գալուստի եւ ողջագուրումներու: Ընկեր Վրացեանը լսելու համար Վալանսէն եւս ընկերներ եկած էին հաւաքոյթին:

Այս գինեձօնի համար Ֆր. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը պատրաստած էր խոշոր կարկանդակ մը:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի 20 Սեպտեմբեր 1951, թիւ 1975ի մէջ, Վահրամ Մոսկոֆեանի յօդուածին ներքեւ խմբագրութիւնդ աւելցուցած է ծանօթութիւն մը ուր կ'սէ: «Ունինք բառ մը «մաքառօնի»ի համար դդման: Ես մաքառօնիի համարպիտիառաջարկէի «յայսերիզ» որ է խմորէ երիզ, սահուն բառ մըն է եւ մաքառօնի իմաստը լիովին կուտայ մեզի: Ինչպէս նաեւ «ֆութպոլ» բառին հայերէնը ընել «ոտնագունտ»:

Վերոյիշեալ երկու բառերն ալ արդէն գործածական են Վենետիկի Ս. Ղազարի վանքին մէջ, եւ ազգային թերթերէն ալ որդեգրուելով, օր մը կրնան հայ հասարակութեան սեփականութիւն դառնալ:

Հալէպ — Հ. Եփրեմ Տէր Ղազարեան

փակած են ճամբաները գերաններով եւ կը հակակշռեն ինքնաշարժերու երթեւեկը՝ Փորթ Սայիտէն դէպի Իսմայիլիա եւ Սուէզ :

«Էլ Մըսրի» թերթը կ'ամբաստանէ Անգլիացիները, որ Փորթ Սայիտի հեռաձայնի կեդրոնը գըրաւած ատեն սպաննած են երեխայ մը, որովհետեւ «կեցցէ Եգիպտոս» պոռացած է: Նոյնպէս սպաննած են երկու տեղացի կիներ :

Գահիրէի Ֆուատ Առաջ Համալսարանի ուսանողները, ինչպէս նաեւ Աղեքսանդրիայինը, միթինկ գումարած են պահանջելով որ Եգիպտոսի եւ Սուտանի բրիտ. զօրքերը «թշնամի ուժ» նկատուին: Ոստիկանութիւնը ստիպուած է օդը կրակել: Եգիպտ. ոստիկանութիւնը հրահանգ ստացած է կառավարութենէն Սուէզի գօտիին մէջ իրենց ձեռքն անցած Անգլիացիները վար դնել: Առաջին առթիւ ձերբակալուած են արձակուրդի գացող 53 զինուոր, բայց տեղական կառավարութիւնը 24 ժամէն արձակած է զանոնք, վախնալով զինեալ միջամտութենէ մը :

Կիւլամ Մոհամմէտ

ԸՆԴՀ. ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ

Փաքիստանի կառավարութեան յանձնարարութեան վրայ, Անգլիոյ ծորճ Զ. թագաւորը տեղւոյն ընդհ. կառավարիչ նշանակած է Պ. Կիւլամ Մոհամմէտը : Նորընտիր կառավարիչը, ելեւմտ. նախարար նախորդ դահլիճին մէջ, հիմա այդ պաշտօնին կը կոչուի Խեվաճա Նազիմէտտինի տեղ: Ծնած է Փէնճապ 1895ին, ուսումը ստացած է Ալիկարհի միւսլիման գոլէճին մէջ եւ առաջին մահմէտականն է որ բարձր պաշտօն վարած է հնդկական վարչութիւններու մօտ : Եղած է «Թաթա» ֆիրմի տնօրէն, մանաւանդ ելեւմտ. նախարար Հայտարապատի Նիզամին: Զափաւոր կը նըկատուի, ինչպէս սպանեալ Լիաքաթ Ալի Խանը, կողմնակից է բարի դրացնութեան Հնդկաստանի հետ :

Փաքիստանի վարչապետին աճաբեկումը կը շարունակէ զբաղեցնել միջազգ. մամուլը: Տեղական ոստիկանութիւնը ձերբակալած է երեք հոգի եւ խստորէն յառաջ կը տանի հարցաքննութիւնները: Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ մարդասպանը ծագումով Աֆղան էր, կը կոչուէր Սէյիտ Աքպար :

Կը վախցուի որ այս քաղաքական սպաննութիւնը ծանրացնէ կացութիւնը Աֆղան եւ Փաքիստանի կառավարութիւններուն միջեւ, որովհետեւ փեշավարի Աֆղան դեսպանը ոճիրին օրը գաղտնօրէն մեկնած էր Խայպարի կիրճէն, ինչ որ կ'ենթադրէ թէ եղեռնագործը բարձր դիրքերու տէր մեղսակիցներ ունէր:

Միւս կողմէ, աւելի ճշմարտանման կը թուի, որ Սէյիտ Աքպար փրոփականտի գործակալ մը եղած ըլլայ, ի նպաստ սահմանակից Փախթունիստանի ինքնավարութեան :

Նոր Տելհիէն եկած հեռագիր մը կը տեղեկացնէ, որ Աֆղան վարչապետը Պախթար գործակալութեան յայտարարած է թէ Պախթունիստանի ինքնավարութիւնը առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի, առանց որու կարելի չէ խաղաղութիւնը ապահովել: Փախթունեցիները մեր եղբայրներն են, մեր պարտքն է անոնց օգնել: Աֆղան վարչապետը եղբ. կացուցած է .

«Ես զինուոր եմ եւ զինուորի մը առաջին պարտականութիւնն է զօրավէգ կանգնիլ իրաւունքին եւ օգնել ճնշուածներուն: Իմ կառավարութիւնս, իմ երկիրս ե ինքս, պատրաստ ենք մեր տրամադրութեան տակ եղած բոլոր միջոցներով ամէն ինչ ընել, մեր եղբայրներուն ինքնավարութիւնը ձեռք բերելու համար, որովհետեւ մենք չենք կրնար անգործ մնալ, թոյլ տալով որ անոնք դառնան արբանեակները օտարին:

Աֆղան վարչապետին այս յայտարարութիւնը որոշ յուզում պատճառած է Նոր Տելհիի մէջ: Վիճելի հողամասը կը պատկանի Փաքիստանի, հետեւաբար այդ կառավրութեան եւ Աֆղանիստանի միջեւ ձգտեալ վիճակ մը կը տիրէ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Mondes d'Orient ֆրանսական, հանդէսը, նուիրուած Հիւս. Ափրիկէի եւ «Ժամանակակից արեւելքի» : Իր վերջին բացառիկ թիւը կը պարունակէ ուսումնասիրութիւն մը «Քրտական հարցը ժամանակակից Արեւելքի մէջ» խորագրով, ինչպէս նաեւ Անգլեւիրանեան վէճին, եւ ուրիշ շահեկան յօդուածներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Ասատուրեան, 56 La Canebière. Marseille, պատուուած Փարիզի Concours Bellanի Ա. մրցանակով, կ'ւանդէ դիւրուսոյց եղանակով՝

Դաշնակի, ջութակի եւ սոլֆէժի

Դասեր, 600 ֆրանք ամսականով:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

ՎԻԷՆ ՑԵՏԱԶԳԱԾ Է ՆՈՅ. 3ԻՆ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ :

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի 21 Հոկտեմբեր :

Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Վերաբացումը, թէյասեղանով մը Հոկտ. 23ին, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, ի պատիւ բանաստեղծուհի ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆԻ Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Խօսք կ'առնեն Պ. Պ. Պարսամեան եւ Վ. Օշական: Կ'արտասանեն Տիկին Ա. Բալոեան, Օր. Ա. Սամուէլեան, Պ. Պ. Վ. Պարոնվարդեան եւ Ժ. Փալամուտեան :

× Յաջորդ հաւաքոյթին դասախօսն է Պ. Ց. ՑԷՅՏԻ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան կողմէ: Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը: Համակիրներ եւ ծնողքներ սիրով կը հրաւիրուին :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք :

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն :

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

ԱՅՑ.— 11 Նոյեմբեր ընկերուհի Արմենուհի Լիւլէճեանի մահուան տարելիցին առթիւ կը հրաւիրուին Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի ընկերուհիները այցելելու համար մեր անմոռանալի ընկերներու եւ ընկերուհիներու թարմ շիրիմներուն: Երթեւեկը ապահովուած է: Հաւաքուիլ 10 rue Robespièrre ժամը ճիշդ 3ին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՓՈԽԱՆՈՐԴ
ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՋԱՊԱՀԵԱՆԻ

Նախագահութեամբ արարողութիւններ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ:

Այսօր, շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, եւ տեղի պիտի ունենայ երկու քահանայացուներու կոչումի արարողութիւնը: Վիէննայի հոգեւոր հովիւ Տէր Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեանի ծայրագոյնութեան, մեր եկեղեցւոյն սարկաւագներուն Ուրարակրութեան եւ դպիրներու սարկաւագութեան ատիճաններ պիտի տրուին: Այս Կիրակի կը պատարագէ Տէր Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեան: Արարողութեանց կը նախագահէ Խադ արք.:

Մարսէյլի եկեղեցւոյն համար Պուլվար Օտտոյի դպրապետ Պ. Թադէոս Հայրապետեանի իսկ Ալֆորվիլի համար Պ. Վարդան Մերճանեանի քահանայական օծման արարողութիւնը պիտի կատարուի պատարագի ընթացքին :

ԳԵՐ. ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՋԱՊԱՀԵԱՆ կ'ընդունի այցելուները եկեղեցին, ամէն օր ժամը 10—12 առաւօտուն, իսկ կէս օրէ վերջ ժամը 3—6 Պ. Վահէ Թօսունեանի բնակարանը, 30 rue de la Pompe, Paris (16) : Tél. Tro. 12-73:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ **Madame A. MISSAKIAN** ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ :

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Ստիպողական եւ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը: Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն Խրիմեան սրահին մէջ :

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէին ժողովը այսօր շաբաթ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դեկտ. 8ին, Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ :

Արարատի 33րդ տարելիցը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի օր, խտարագ առաւօտուն Բրատոյի մայր եկեղեցին: Ներկայ կ'ըլլան Պուշ տիւ Ռոնի նահանգապետը, ցամաք., ծովային ուժերու հրամանատարը, եւ բոլոր ընկերութիւնները: Հրամանատար Պնուա տ'Ազիի աղջիկը մարքիզուհի Ֆորեսթա պիտի կարդայ իր ալեւոր հօր ուղերձը:

Կը խօսի՝ Պ. Տ. ԹԷՔԷԵԱՆ:

Ժամը 13ին հացկերոյթ, Chateau des Fleursի մէջ, նախագահութեամբ Մարսիլիոյ քաղաքապետին : Ճաշագին 1500 ֆրանք :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը «Արմենիա» երգչախումբով, պարի նուագախումբ (Չէօրէքճեան) եւն.:

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ, Ֆիլիփ տը Ժիռար թիւ 2, սրահին մէջ :

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւետ. սրահին մէջ: Դասախօսներ՝ Օր. Գասպարեան եւ Պ. Բրուտեան :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Փարիզի Ժան Կուժոն եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Պ. ԿԱՐՊԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, իր վշտակիր մօր, Տիկին Կ. Փափազեանի եւ եղբօր Պ. Յ. Փափազեանի կողմէ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՔՈՆՖԷՔՍԻՈՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԸ

Կ'ուզէ կնոջ վերարկուի եւ ժաքեթի համար յանձնարարութիւններ ունենալ, շատ նպաստաւոր պայմաններով: Դիմել M. APELIAN, 26 rue Borrego, Paris (20) :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները : ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով:

K. M.Ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր նորոյթի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԻԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր **Collection**ը:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 21 Octobre 1951 Կիրակի 21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6591-Նոր շրջան թիւ 2002

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եգիպտոսի զայրոյթը «Զորս»երու դէմ

Եգիպտական մամուլը կը շարունակէ բուռն բողոքներ հրատարակել այն չորս պետութեանց դէմ որոնք ձեռնարկ մը կատարած էին քանի մը օր առաջ: Ահաւասիկ նմոյշ մը.—

«Ահրամ» կը գրէ «Բոլորն ալ մեր թշնամիներն են» խորագրով.—

— «Չորս դեսպանները ընդունուեցան արտաքին գործոց նախարարէն: Անոնք կ'ուզէին չորսը մէկէն ներկայանալ, բայց նախարարը մերժեց: Անհրաժեշտ դտաւ ձախողեցնել այս ոչ – բարեկամական ցոյցը: Եւ ընդունեց զատ զատ:

«Ճշդիւ չենք գիտեր, թէ որոնք են առաջարկուած զինակցութեան մանրամասնութիւնները: Բայց գիտենք դաշնակիցներու բնութիւնը: Գիտենք, որ անոնք մեր թշնամիներն են: Մեզ զըրկած են մեր իրաւունքներէն: Կապտած են մեր անկախութիւնն ու ազատութիւնը, Մեզ նուաստացումի ենթարկած են եւ գերի դարձուցած:

«Մենք գիտենք, որ Ամերիկան տեղաւորեց Իսրայէլը, նետի մը պէս, արաբական պետութեանց կողին: Մենք գիտենք, որ ան մեր դէմը հանեց Սիոնականութիւնը:

«Գիտենք, որ Մեծն Բրիտանիա մեր բնական թշնամին է: Տակաւին գրաւած կը պահէ ան մեր հողերը, իբրեւ նախայարձակ, իբրեւ կեղեքիչ, իբրեւ թալանող: Ամբողջ վաթսուն տարի ծծեց ան մեր արիւնը, մեր ջիղերը քայքայելու աստիճան:

«Գիտենք, որ Ֆրանսա գրաւած էր մեր երկիրը, մեզի պարտադրելով իր իշխանութիւնը: Մեզ ձգեց, պարտութեան մատնելէ վերջ:

Գիտենք, որ Թուրքիա մինչեւ ժամանակ մը առաջ կը կառավարէր մեզ: Թրքական կառավարութիւնը անարդար եւ տգէտ կառավարութիւն մըն էր: Ան մեր միսը կը բզկտէր: Ձեռք կը զարնէր մեր ինչքերուն: Թուրք բռնակալներուն առջեւ կը տապալէին Եգիպտացիներու վիզերը: Աստուած ուզեց, որ միանգամ ընդմիշտ ազատինք այս ստրկութեան արհաւիրքներէն:

«Այսպէս են այս պետութիւնները, որոնք կը հրաւիրեն մեզ այսօր ըլլալ իրենց դաշնակիցները: Այսպէս է անոնց անցեալը: Այսպէս է անոնց ներկան: Ի՞նչ բան պիտի մղէր մեզ, որ անոնց զինակցինք: Ներկա՞ն, որուն կուրծք կուտանք: Անցեա՞լը, որուն ենթարկուեցանք: Թէ՞ չէ, կ'ուզեն մեզ փորձութեան մատնել, խոստումներով լեցուն ապագայի մը համար:

«Այս պետութիւնները կրնան կերտել մեր ապագան՝ իրենց կողմէ մեզի պարտադրուած լուծէն միայն ազատելով մեզ: Այլապէս, ոչինչացումէն զատ ուրիշ հեռանկար չունինք:

«Բայց մենք չենք ուզեր մեռնիլ: Կ'ուզենք ապրիլ: Կեանք չկայ զինակցութեան մը մէջ թշնամիներու հետ, որոնք ստրկացուցած են մեզ անցեալին մէջ, եւ այսօր ալ կ'ուզեն, որ մեր կամքին հակառակ, իրենց բարեկամները ըլլանք»:

ԺԱՆ ՊՐԻՈՆՎԱԼ, Մոսկուայի Ֆրանս. գործակատարը, ծանուցագիր մը ստացած է Պ. Վիշինսքիէ, որ անարժէք կը նկատէ 11 Սեպտ.ի խորհրդ. բողոքագրին տուած Քէ տ'Օրսէի փաստարկութիւնները: Ինչպէս կը յիշուի, Մոսկուա դէմ կ'արտայայտուէր Գերմանիոյ վերազինման, Շումանի ծրագրին, եւրոպ. բանակի կազմակերպման եւ կը մեղադրէր Ֆրանս. կառավարութիւնը, որ ֆրանքեւխորհրդային դաշնագրին հիմերը կը փորէ: Այս անգամ եւս, Վիշինսքիի յղած ծանուցագիրը կը բողոքէ գերմանական բանակին վերակազմութեան դէմ, հիթլէրական զօրավարներու հրամանին տակ, դէմ կը ցցուի նմանապէս Շումանի յայտարարութեան, որ աւելի պատերազմական քան թէ խաղաղասիրական միութեան մը ծրագիրն է:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ կրաւորական դիմադրութիւնը կը շարունակուի, ինչպէս կը ծանուցանէ համայնավար «Ռուտ Փրավօ» թերթը, անթոյլատրելի եւ ամօթալի եղանակով մը, մասնաւորաբար Մորավիքա — Օսթրավա հանքային աւազանին մէջ: Ներքին գործոց նախարար Պ. Վաքլաւ Նոզէք լիազօրութիւն ստացած է կացութիւնը ուղղելու այդ հանքային մարզին մէջ, որ կը շարունակէ իր բաժնեչափը չկատարել հնգամեայ ծրագրին մէջ»:

ՊՈԻՏ Մ' ՏԻՏԱՂ

ՏԷՐ ՄԱՐԻԱՄ ՔԱՀԱՆԱՑ …

Հայը Հայ պահելու դեղահատի մը գիւտը կըրնայ մեր խմբագիրները փրկել մղձաւանջէ:

Բայց, սա Հայոց եկեղեցւոյ քահանայասովը, իր անդարմանելի հանգամանքովը, կարծես թէ յաւիտենական պիտի մնայ:

«Քահանայացու կը փնտռուի» …

Դիմել, Ս. Իգնատիոս եկեղեցւոյ վարչութեան:

— Ծօ՛ Արգար, եկուր չէ մի ըսեր: Լաւ գործ է սա տէրտէրութիւնը: Շատ դրամ չկայ ծայրը, բայց պատիւ կը վայելես: Մէյ մը որ սեւ հագին դնես կռնակդ ալ «օրհնեա տէր» կը տեղայ գըլխուդ …

— Բարեկամ ինծի՞ յարմար տեսար այդ գործին: Նախ որ ես Աւետարան իսկ չեմ տեսած: «Հայր մեր»ը փոքր տարիքէս աղէն մոռցած եմ: Դուն քիչ շատ բաներ մը գիտես: Անցած օր քիթիդ տակէն բաներ մը կը մռլտայիր …

Տղայ, ատիկա Թուրքերէն շարքի մըն էր…

— Հոգ չէ, ես ատ ալ չեմ գիտեր: Կարդալ ալ գիտես: Այդ շարքին եղանակը սանկ մը կը յարմարցնես կ'երթայ …

Եւ նոյնիսկ այս բանաձեւով՝ կարելի չէ գտնել սեւ փիլոնով, ժամուն մէջ կանգնելիք «տէր-տէր»ը:

Արդ, ես բաւական մտածեցի ազգային այս մեծ ցաւին դարմանի մասին:

Ցիշողութեանս պատուհանէն գլուխը դուրս տուաւ աղուոր դէպք մը որ գիտի վերածուեցաւ յանկարծ: Ըսի, հաղորդեմ այս գիւտը, իմ բազմաչարչար ժողովուրդիս որպէսզի փրկուի Հայաստանեայց եկեղեցին անտէրտէր վիճակէն:

Երբ գաւառ կը գտնուէի ամիսներ առաջ, մեր Հ. Բալուեանը, հրաշագործ անակնկալի առջեւ դրաւ մեզ՝ իր նշանուելու որոշումովը:

Խմբուեցանք նշանախօսներս խօսք կապելու համար եւ ահա հոն ներկայ տիկիններէն մին յանկարծ սկսաւ «Նշանա՛ւ ամենայաղթ» շարականը երգել, այնքան յաջող որ, մեր Տէր Մկրտիչը պիտի անճրկէր անոր հետ մրցելու:

Այս դէպքը, ինծի խթան եղաւ թելադրել մեր այնոց որ կին քահանաներ ուղեղրեն մեր եկեղեցիներուն համար:

Հաւատացէք, շատ մեծ առաւելութիւններ կան այս աստուածահաճոյ եւ մանաւանդ մարդահաճոյ ձեռնարկին մէջ:

Տրամադրելի կիներ, մանաւանդ աղուոր ձայնով եւ վայելուչ դէմքով շատեր կան:

Երբ, տէրտէրուհին «խաղաղութի՛ւն ամենեցուն»ը կը սփռէ խորանէն՝ մեր հոգիներուն մէջ կը զգանք «անուշ հովիկ փչէ յուշիկ» երգին տպաւորութիւնը:

Եկեղեցւոյ վերջաւորութեանը կը սպասեն բոլոր հաւատացեալներն ու նոյնիսկ անհաւատները, պատարագչուհիին աջը պագնելու ու անոր օրհնութիւնը ստանձելու համար:

Եւ մենք կ'ունենանք Տէր Մարիամներ, Տէր Հռիփսիմէներ, Տէր Նուարդներ կամ Տէր Արաքսիներ…

Այս կերպով տէրտէրասովը կը դարմանուի եւ մեր եկեղեցին օրինակ կը դառնայ ուրիշ ազգերուն՝ կիներու եւ այրերու հաւասարութիւնը գործնականապէս վաւերացնելով, միեւնոյն ատեն…

Կա՞յ ուրիշ միջոց մըն ալ, տէրտէրի պակասը դարմանելու համար:

Մէկ ուրիշ առթիւ:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԱՅՍՕՐ ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Գ. ԷՋԻ ՄԷՋ Լ. ՇԱՆԹԻ

ԴԱՐՁԸ

ԿԱԹԻՆ գինը այսօրուընէ սկսեալ բարձրացած է 44 Ֆր.ի լիթրը: Երեխայի կաթը՝ 47 ֆրանքի, իսկ չէշի կաթը «փասթէօրիզէ», 50 Ֆր.ի: Մօտ օրէն պիտի աւելնան նաեւ դրոշմաթուղթ, հեռաձայնի եւ հեռագրի գիները: Ծրագրին մէջ կայ նաեւ ծխախոտի յաւելումը: Սիկառէթները չեն աւելցած 1947էն ի վեր, եւ կը կարծուի թէ 20 առ հարիւր պիտի ըլլայ յաւելումը:

Խռամատը կը լայննայ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Եգիպ. հարցին մէջ Թուրքիոյ ընծայած աջակցութիւնը դաշնակիցներուն, ինչպէս նաեւ Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան Անգարայի կառավարութեան բռնած դիրքին համար, անջրպետը տակաւ կը լայննայ Թուրքիոյ եւ արաբական երկիրներուն միջեւ: Եգիպտոս աւելի հակակրութեամբ կը նայի Թուրքիոյ վրայ, քան Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն, որոնք զօրավիգ կանգնած են Մեծն Բրիտանիոյ Սուէզի խնդրին մէջ: Ֆրանս. մամուլը կը գրէ որ ասիկա ամէնէն ծանրակշիռ տագնապն է, որ երեւան եկած է երկու դրացի երկիրներուն միջեւ:

Միւս կողմէ, Թուրքերը կ'ափսոսան որ Եգիպտոս այս անհասկացողութիւնը ցոյց կուտայ. Գահիրէի կառավարութեան դիրքը մտահոգիչ է Միջին Արեւելքի ապագային համար: Թուրքերուն համար Խորհրդային վտանգը միայն գոյութիւն ունի, ամէն ինչ պէտք է ստորադասուի ատոր առջեւ, մէջն ըլլալով Եգիպտոսի անկախութեան ձգտումը, զոր ուրիշ անգամ իրենք ջերմօրէն պաշտպանած են:

Անգարայի մէջ անհասկնալի կը դառնայ այն իրողութիւնը, որ Թրք. կրօնքին պատկանող ազգութիւններ, նոյնքան վտանգի ենթարկուած որքան իրենք, կ'ապաւինին չէզոքութեան, ինչ որ հասարակաց հակառակորդին խաղին միայն կրնայ նպաստել: Այն ճեղքը որ գոյութիւն ունէր Անգարայի եւ կործանած Օսմանեան կայսրութենէն ծընած ազգերու միջեւ, հետզհետէ կ'ընդլայնի, ճիշդ այն պահուն, երբ ամենածանրակշիռ հարցեր կը ցցուին Միջին Արեւելքի մէջ:

Եգիպտոս զօրաշարժի կ'անցնէ

ԵՐԿՐԻՆ ՊԱՀԵՍՏԻ ՈՒԺԵՐԸ

Եգիպտոսի առողջապահական նախարարը կը հաղորդէ թէ՝ վերջին արիւնալի միջադէպերուն ունեցած են 10 սպանեալ եւ 89 վիրաւոր: Իշխանութիւնը գտած է երկու զինուորներուն դիակները, Ֆարուքի Ջրանցքին մօտակայքը, ծակ ծակ եղած գնդակներէն: Ոչ մէկ նոր միջադէպ ծագած է անցեալ գիշեր:

Անգլ. օդնական ուժեր անընդհատ Կիպրոսէն կը հասնին Սուէզի գօտին: Զօր. Ռոպըրթս նմանապէս հասած է երէկ Ֆայետի խարիսխը: Միջին Արեւելքի ցամաքային ուժերու հրամանատարը յայտնած է, որ ողջմտութիւնը ի վերջոյ պիտի տանի յաղթանակը: Մեծն Բրիտանիա հատուցում կը պահանջէ վերջին դէպքերուն իր հպատակներուն պատճառուած վնասներուն համար:

Եգիպտացիները իրենց կարգին դրօշի տակ կանչած են պահեստի ուժերը, որպէսզի զօրացնեն անդորրութեան պահպանման սահմանուած զօրագունդերը: Ասկէ զատ, Եգիպտոսի ներքին գործոց նախարարը դիմած էր Արաբական Լիկի ընդհ. քարտուղարին, որպէս զի ստիպողաբար ժողովի հրաւիրէ անդամները, իսլամական աշխարհը ոտքի հանելու համար, ի խնդիր նուիրական պատերազմի:

Ազզամ փաշա 1936ի դաշնագիրը մեռած եւ թաղուած կը համարէ, բայց հակառակ է ծայրայեղութեան եւ կը կարծէ թէ առանց ուեւէ օտար միջամտութեան, Անգլիա եւ Եգիպտոս կրնան համաձայնութեան մը յանգիլ: Ըստ իրեն, տագնապը յառաջ եկած է փոխադարձ վստահութեան պակասէն: Լիկին ընդհ. քարտուղարը կ'եզրակացնէ.

«Եգիպտոս կը ցանկայ դաշնակցութիւն մը կնքել Մեծն Բրիտանիոյ հետ, բայց միմիայն երբ վեհապետական կառավարութիւն մը, բացարձակապէս ազատ ամէն կարգի գրաւումէ: Եգիպտոս կը բաժնէ Մեծն Բրիտանիոյ եւ միւս արեւմտեան պետութիւններուն ճակատագիրը: Այսօր ոչ մէկ պետութիւն կրնայ մինակ ինքզինքը պաշտպանել: Համագործակցութիւնը անհրաժեշտ է տէրութիւններուն միջեւ: Բայց պետութիւնները պէտք է անվերապահօրէն ճանչնան Եգիպտոսի ազգ. իրաւունքները»:

Ըստ Ֆրանսական մամուլին, Անգլիացիները խիստ տարտամ կը գտնեն Ազզամ փաշայի առաջարկները եւ կը մտածեն թէ դիւանագիտական ամէն նախաձեռնութիւն պէտք է գայ Գահիրէի կառավարութենէն: Առ այժմ, իրենք ամուր կը մընան Սուէզի Ջրանցքին, ինչպէս Սուտանի դիրքերուն վրայ:

ԻՏԱԼԻԱ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Տի Կասփերիի կառավարութիւնը, 106ի դէմ 166 ձայնով, վստահութեան արժանացաւ խորհրդարանէն իր արտաքին քաղաքականութեան համար: Նախ քան քուէարկութիւնը, Իտալիոյ վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

«Իտալիա երջանիկ պիտի ըլլայ, եթէ պատեհութիւնը ներկայանայ, միջամտելու Մեծն Բրիտանիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ: Այս կարգի միջնորդութիւնը պիտի կիրարկուի այն եղանակով,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ACQUIGNY

Բլուրներով շրջապատուած գիւղաքաք մը՝ ծառախիտ հովիտի մը մէջ՝ քանի մը գիւղերու միջեւ :

Ահա Ագինյին :

Այդ բլուրները կը յիշեցնեն լեռները : Շատ համեստ են, անշուշտ, Ալպեաններուն քով : Հոն՝ լեռներուն վրայ, ալեկոծութեան մէջ, կատարներուն եւ անդունդներուն, ապառաժներուն եւ ձիւներուն առջեւ, զգալի էր մարդկային ամբողջ ուամը՝ իր խոյանքներով եւ անկումներով, մըղձաւանջներով եւ բեզասներով : Ալեկոծում էր մեր մէջ : Հոս՝ ծփանք է միայն, հեզութիւն : Աշխարհը հրաժարած է կարծէք կիրքերէն : Զունի երկնդրանքի գալարում եւ ծառացում՝ երկնքին առջեւ : Զունի խոյանքներ : Եւ սակայն կը յիշեցնէ լեռները : Կրնաք կենալ բլուրներուն վրայ եւ բացուիլ, լեցուիլ խաղաղութեամբ : Ծառերն իսկ երկիւղ մը կուտային հոն՝ լեռներուն վրայ : Հոս՝ մարդոց հետ են անոնք, ընտանի, մեզ բարութեամբ կ'ընդունին :

×

Իջնելով օթօքարէն, հետեւելով հայ աղնիւ տիկնոջ մը՝ որ մեզ դիմաւորելու եկած էր իր աղջնակին հետ, անցանք քարէ կամուրջի մը վրայէն՝ որուն տակէն կը հոսէր Էօրը, ծառերով եզերուած գետ մը՝ անշարժ կարծէք՝ ըլլալով հանդերձ արագահոս : Նեղ էր, լուռ եւ տխուր : Լեցուն կանաչ, մածուցիկ ջրախոտերով՝ բայց հեզ՝ շատ մը բաներէ հրաժարած հոգիի մը պէս :

Դղեակ մը՝ իր մէկ ափին վրայ՝ անսահման պարտէզի մը մէջ՝ որ գերմանական գեղուհիներու յատուկ՝ վիպային աշխարհ մը կը յիշեցնէր՝ իր խնամուած ծաղիկներով , մարգագետիններով եւ խճուղիներով : Գեղուհիները լքած էին զայն կարծէք ընդմիշտ :

— Պարոնի մը դղեակն է, գիւղին կէսը անոր կը պատկանի ...

Անցանք միջնադարեան տան մը քովէն՝ որուն հնութիւնը, ինչպէս եւ սրբութիւնը Աստուածամօր փայտէ մաշած քանդակին կը խօսէին վաղանցիկ կեանքին եւ յաւիտենականութեան մասին : Դէմը՝ գիւղին եկեղեցին՝ իր սրածայր, գորշ զանգակատունով : Արեւ էր պզտիկ հրապարակին վրայ եւ ամայութիւն :

Մեր ետին ձգելով այդ հրապարակն ու գիւղաքաղաքը, քալեցինք : Փայտէ կամրջակ մը՝ նեղ ու լուռ փողոցէ մը վերջ : Գետակ մը կը թափէր ջրվէժի պէս, դարձնելէ վերջ հսկայ անիւ մը, կը տարածուէր բիւրեղէ աւազան մը կազմելով՝ տերեւախիտ ծառերու ներքեւ, կը հոսէր իր մակերեսը պատող խոտերու, քարերու եւ նետուած իրերու վրայէն, օրօրելով կապուած նաւակ մը :

Առաջացանք արօտավայրերու մէջէն : Հեզ ու երազող կովեր՝ փշաթելերով եւ թուփերով շրջապատուած կանաչ տարածութիւններու մէջ : Ծառեր ամէն կողմ, թզուկ խնձորենիներ եւ ապետական կաղամախիներ՝ բանակ բանակ : Լռութիւն ամէն կողմ : Կը լսուէր մերթ ընդ մերթ ագռաւի մը աղաղակը կամ եղի մը թաւ, տխուր կանչը :

Հասանք մեր բնակարանը : Հին, մենաւոր տուն մը՝ արտերուն մէջ, ծառաստանի մը մօտ , ծաղկաւէտ պարտէզի մը առջեւ : Խաղաղութիւն : Ոչ մէկ կենդանութիւն, ոչ իսկ հաւ մը, ոչ իսկ շուն մը :

Անսահման խաղաղութիւն : Տուն մը՝ կիսաւեր տնակի մը կողքին՝ ուր դիզուած չոր ճիւղեր կ'երեւային : Մագլցող բոյսեր՝ տան բորբոտած պատերն ի վեր : Տարաշխարհիկ բոյսեր՝ պատին տակ, խարխուլ պատուհաններուն եւ դռներուն առջեւ՝ թաղարներու մէջ, խիճ, խղունջ, բզէզ , ծառի սեւցած կոճղ, ագարակային գործիքներ՝ նարնջագոյն ճերմակ թրաշուշաններու եւ տալեաներու կողքին :

Սիրելի աղքատութիւն, լքուածութիւն : Պարտէզն իսկ, ճոխ՝ իր բազմագոյն ծաղիկներով , բանջարանոցն իսկ կ'երեւային լքուած , իրենց ճակատագրին յանձնուած : Ցամքած ջրհոր մը՝ խղունջներով լեցուն :

Ու կար հրեշտակային թեւերու թրթռացում մը՝ պարտէզին այս խոր լռութեան մէջ : Կը թաւալէր, կը սարսռար եւ լոյսեր կ'արձակէր սալորենիի մը ճիւղէն կախուած թիթեղի կտոր մը, որ, պտղակեր թռչունները ահաբեկելու համար՝ կապուած մնալու դատապարտուած, կը փորձէր թռչիլ, արծաթէ թռչունի մը պէս եւ կ'իյնար, կը դառնար ինքն իր վրայ :

×

Հանգիստի ինչ հրաշալի վայր : Զմայլելի է ան՝ երբ յոգնած ենք մեծ ոստանէն որ կը սպառէ մեզ մեր ժամանակէն առաջ : Հեզութիւն եւ հանդարտութիւն ամէն կողմ : Այդ հեզութիւնը կուգար արեւին տակ շորցող դաշտերու դէզերէն, ծառերէն, խոտերէն, մերձաւոր գետէն՝ որուն ձայնը չէր լսուեր, բլուրներէն, կովերուն խոշոր աչքերէն ու լեցուն ծիծերէն :

Այդ հեզութիւնը կուգար սենեակէս : Սենեակ մը՝ ցած առաստաղով, որուն մէկ ծայրէն միւսը կ'երկարի հսկայ գերան մը : Պատերը ճերմակ են : Գետինը քար : Խաչելութիւն մը կայ նեղ մահճակալին քով՝ որուն վրայ մեռած է գիւղին բարեպաշտ քահանան : Հրեշտակի մը իւղաներկ պատկերը՝ ոսկիի գոյն : Իւղաներկ եկեղեցի մը՝ հաճելի՝ իր նախնական, միամիտ արուեստով : Իւղաներկ մը դարձեալ նախնական՝ Յիսուս գլխիկոր՝ իր դառնութեան բաժակով : Վանականի խուց մը : Քարիւղէ ճրագ մը՝ որ մանկութիւն մը կը լուսաւորէ :

Այդ հեզութիւնը կուգար Ագինյիի աւանդութենէն : Ագինյի՝ սրբավայր Լիզէօյի մօտ, կը յիշուի իբրեւ սուրբերու երկիր : Առաջին քանի մը քրիստոնեաներ, փախելով Իտալիայէն, եկած ապաստան փնտռած են այս հովիտին մէջ եւ ջարդուած : Ջարդուած նաեւ դահիճները՝ որ չկամութեամբ կատարած են իրենց տրուած հրամանը : Ծառեր բարձրացած են մարտիրոսներուն ինկած տեղերուն վրայ եւ կ'ըսուի թէ հրաշք մը կայ անոնց կազմած շրջանակին մէջ, սուրբերու քայլեր կը լսուին գիշերները : Ագինյի իր անունով կը յիշեցնէ սուրբ Թովմաս Աքուինացին :

×

Բայց հանգչելու համար չէ միայն որ տարին անգամ մը կը ձգենք մեր գործը եւ դուրս կը նետուինք : Կ'ուզենք ապրիլ նաեւ : Եւ կ'ուզենք բանալ մեր հոգին տարբեր աշխարհի մը վրայ եւ տեսնել զայն այդ աշխարհին մէջէն :

Զենք կրնար ըսել թէ ինչ կը սպասենք անծանօթ վայրէն որպէսզի գոհ ըլլանք : Բայց, անոր առջեւ, կ'ուզենք ունենալ խկոյն այն տզեւորութիւնը զոր կ'ունենանք երբ կը հասնինք մեր փափաքին : Այսպէս, առաւօտ մը, առաջին անգամ տեսնելով Ալպեանները, կը դիտէի զմայլած : Հայրենիքիս մէջ էի կարծէք եւ տիեզերական յայտնութիւններու առջեւ : Դէմ առ դէմ հոգիիս հետ :

Հոս, որոնումի մէջ ենք միշտ : Տխրութիւն մը կայ Ագինյիի այս խաղաղութեան մէջ : Անհանգարտ ենք այս անսահման հանդարտութեան առջեւ : Բլուրները լեռները կը յիշեցնեն : Բայց այն պահուն երբ պիտի բանանք մեր թեւերը, զանոնք զոցելու կարօտը կը զգանք : Հաճելի, սփոփիչ , բայց տխուր ու ջլատիչ է Ագինյին :

×

Վերացական զգացումներ կ'արթնցնէ ան մեր մէջ : Ու երկինքը չի կանչեր մեզ : Լուսաբաց չկայ այս հովիտին մէջ : Արեւը կը ծնի բլուրին ետին : Ծառախիտ բլուրի մը ետին է որ ան կ'անհետանայ մայրամուտէն առաջ : Զի քաշեր երկինքը մեզ՝ զուրկ արեւածագի եւ վերջալոյսի գեղեցկութիւններէն : Մութէն առաջ՝ յաճախ մշուշ է : Հողէն մարդաչափ բարձրութեամբ մշուշ նաեւ գիշերը՝ երբ կը փայլին լուսինն ու աստղերը : Առաւօտուն մշուշ դարձեալ : Կորսուած ենք կարծէք բաց ծովու մը վրայ : Ամպերու պէս են ծառերը : Թաց են խոտերը : Անհետացած է աշխարհը եւ թափառական ենք անոր ու երկնքին միջեւ որ կը մնայ պաղ՝ մեր գլխուն վրայ : Ոչ մէկ դայլայլ : Այլ միայն մետաղային, վայրի աղաղակները ագռաւներուն եւ ողբանման կանչերը հաւ եւ աղաւնի փնտռող գիշատիչ թռչուններուն որ իրենց բոյները դրած են գետէն անդին, ամայի բլուրին կրաքարերուն և քարայրներուն մէջ :

Ագինյի կը պահանջէ մենէ վեր գալ , ու մեր հոգին չի կրնար բանալ իր թեւերը :

Իր գեղեցկութիւնն իսկ, որ ապրելու հաճոյքը կուտայ մեզի, կը կաշկանդէ մեզ : Արեւը կը հասնի շուտով, մշուշէն վերջ, անձրեւէն վերջ իսկ : Եւ լուսաւոր է հովիտը՝ իր բազմաթիւ գիւղերով : Կը նմանի հարաւային Ֆրանսայի իր մեղմ օդով եւ բուսականութեամբ : Բայց կարելի չէ յանձնուիլ ծառերու խորշափին, յիշել անցեալը, լսել զալիքը, ականջ տալ ծղրիթին, նայիլ ծաղիկներուն, նստիլ գետին ափին : Խորթութիւն մը կ'իյնայ անշուշտ մեր եւ բնութեան միջեւ երբ տարիները կը դիզուին մեր վրայ եւ օրէ օր աւելի կը տարուինք մեր ներքինով : Բայց տեսարաններ կան որ փրկութիւն են մեզի՝ երբ շատ մտահոգ ենք մեր ներքինով : Ու Ագինյի կը հեռացնէ մեզ՝ մենէ առանց կարենալ դրաւելու մեր հոգին : Կը նայինք, հաղորդուիլ կ'ուզենք իրեն հետ, եւ կը մնանք ամփոփուած մեր մէջ :

Վերջալոյսէն առաջ՝ տանիքի մը կարօտը կը զգանք : Խոնաւութիւնը կը թափանցէ մեր ոսկորներէն ներս :

×

Այսպէս նաեւ բնակչութիւնը : Զենք կապուիր անոր :

Աշխատասէր է ան, պատուախնդիր, կամքի տէր, համեստ, չարքաշ : Բայց այս առաքինութիւնները չեն քաշեր մեզ : Պաղ, շատակեր, մըստտ, դանդաղաշարժ, ծածկամիտ, կծծի ու անկարեկից կ'երեւան առաւելապէս մարդիկ : Կը մտածեն միայն վաստակին եւ ուտելիքին : Ընելիք չունին, երգ չունին, Հիւսիսէն եկած այս ցեղը , ձուլուելով, կորսնցնելով իր լեզուն, կորսնցուցած է նաեւ իր ինքնութիւնը : Ոչ ազգային տարազ եւ ոչ ալ յատկանշական կերպարանք :

Ծանր է նորմանտական հոգին, խորութիւն մը : Բայց կիրքերն ու խռովքները կ'երեւան աղքատ : Հոգիները թոյլ են :

Ու համր են տուները՝ կամուրջէն մինչեւ ազգային խճուղին հանող կպրապատ ճամբուն երկու կողմերուն վրայ : Շոգեկառքը չանցնիր այլեւս երկաթէ գիծերուն վրայէն որ կը կտրեն այս դըլխաւոր փողոցը : Ամայի է կայարանը : Փակ են քովի պանդոկին դռները : Տխուր են փողոցները : Զենք տեսներ խաղացող երեխաները : Զենք տեսներ տեղացի գեղեցիկ կին մը : Փարիզեան աղքատ արուարձանի մը մէջ ենք կարծէք : Շարժում տեսնելու համար, պէտք է մօտենալ ազգային խճուղիին : Հոսկէ է որ կ'անցնին առաւելապէս մեծ ու պզտիկ կառքերը : Ու աղմուկ է, մանաւանդ գիշերը, լռութեան մէջ, քաղաքէ քաղաք երթեւեկող , փոխադրող այդ կառքերով : Այս ճամբուն վրայ են նաեւ քանի մը գեղեցիկ տուները, ինչպէս եւ զանազան արհեստանոցները : Աւելի սրտաբաց է այս գիւղաքաղաքին այս մասը, աւելի գեղեցիկ՝ իր հսկայ կաղամախիներով :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ԻՐԱՊԱՇՏ ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԱՄԱՐ

(ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Նման թատերգութիւններ չէին կրնար նպաստել հայ թատրոնի զարգացման եւ ատոնք նկատի ունենալով է որ Մ. Նալբանդեան խորհուրդ կուտար հրաժարիլ աժան թարգմանութիւններէն, եւ կը գրէ «Խեղճութիւնը դէպի թշուառութեան կը փոխուի, եթէ եւրոպական ընտանեկան բարքի գեխութիւնը և աւերանքը որպէսքաղաքակրթութեան արդիւնք պատուաստուին հայկ. ընտանիքի վրայ» : Այն խաղացանկը որ կը քննադատէին Մ. Նալբանտեան եւ Յ. Պարոնեան, նոյնպիսի խստութեամբ քննադատուեցաւ Կովկասի մէջ, երբ Պետրոս Ադամեան յիշեալ թատերգութիւններով եկաւ Թիֆլիս եւ ուզեց ներկայանալ արեւելահայ հասարակութեան : Յայտնի է այն պայքարը որ Գ. Արծրունիի , Գ. Սունդուկեանի եւ Գ. Զմշկեանի գլխաւորութեամբ մղուեցաւ այդ խորթ խաղացանկի դէմ. եւ մերժուեցաւ իբրեւ սխալ ուղի հայ թատրոնի զարգացման համար : Իսկ Պարոնեան կը գրէր կարելի՞ է ծաղկեցնել հայ թատրոնը, ուր դերասանուհիները ազգային են, եւ ներկայացումներն օտար :

Պարոնեան կոչ կ'ընէր հայ գրողներու զարկ տալ ինքնուրոյն հայ թատերգութեան : 60ական թուականներուն գրած էին աւելի քան հարիւր ինքնուրոյն թատերգութիւններ : Եթէ նկատի չունենանք Մ. Պէշիկթաշլեանի եւ մասամբ ալ Դուրեանի ստեղծագործութիւնները, միւսները անընչան էն, եւ մեծ մասը տպագրութեան չարժանացաւ : Այդ թատերագիրները « Համբաւով իմաստուն, տաղանդով իմաստակ» են գրած է Յ. Պարոնեան : Տեղական ազգային գոյնը այնքան թոյլ էր որ կը ճնշուէր այդ օտար շրջանակի մէջ : Եւ այդ «ազգային»ն ալ ոչ մէկ ընդհանրութիւն չունէր հայ ժամանակակից իրականութեան հետ, օտարի կեանքը կը ներկայացնէր օտար տարազով, հայկ. անուններով : Այդ հեղինակներէն ոմանք «օտարի ապրանք կը վաճառեն»՝ կը գրէր Պարոնեան : Թովմաս Թէրզեանի մասին կը գրէր «Իր ողբերգութեանց համար իրեն տրուած ջերմ ծափահարութիւնները խոնարհութեամբ ընդունած է ի դիմաց Քորնէյլի, Շէյքսփիրի եւն., որոնց տունը կը ներկայացնէր մայրաքաղաքիս մէջ :

Հայ պատմական ողբերգութիւնը կը տառապէր նիւթի սահմանափակումէն : Կը պակսէին ընկերային յարաբերութիւնները պատմական ողբերգութեանց մէջ, ինչպէս օրինակ Թօնտրակեան շարժումը : Պատմական ողբերգութիւն գրողները իրենց ստեղծագործութեան նիւթ կ'ընէին միայն այն դէպքերը որ կը կրկնէին կղերա - ֆէոդալական գրողները : Անոնք աղաւաղելով դէպքերը , փաստերը կը ներկայացնէին աղճատուած ձեւով : Ամէն մէկ թատերգութիւն քմահաճ կերպով կը լուծէր հանգոյցը : Առանց նկատի ունենալու պատմական ճշդութիւնը : «Մէկուն մէջ Վարդան պատերազմի մէջ կը մեռնի, միւսին մէջ Տղմուտ գետին մէջ. միւսին մէջ պատերազմէն դառնալէն վերջ , եկու տես որ Քաջն Վարդան այս ողբերգութեան մէջ ալ կը ցուցնէ իր քաջութիւնը, զինքը մեռցնող ողբերգուներուն մեծագոյն մասն ալ ինքը կը մեռցնէ », կը գրէ Պարոնեան :

Պարոնեան անընդունելի կը համարէր պատմական նիւթի չարաշահումը ի նպաստ կրօնամիստիկական գաղափարախօսութեան քարոզու-

թեան: Թովմաս Թէրզեանի «Սանդուխտ Կոյս»ի մասին կը գրէ Պարոնեան.— Քսան տարի առաջ ժամանակն ուզեց որ Պ. Թէրզեան «Սանդուխտ Կոյս» անունով ողբերգութիւն մը գրէ ժողովուրդին, որը շատ բաներու կարօտ էր, բացի Սանդուխտէն»:

Պատմական ողբերգութիւններու ուրիշ մէկ թերութիւնն էր պատմական անցեալի իտէալականացումը, այդ անցեալը սխալ ու ծուռ հայելիի մէջ ցուցադրելով, կը ձգտէր հանրութիւնը յուզող հարցերէն հեռու պահել զանգուածները: Մեծ երգիծաբանի կարծիքով՝ պատմական անցեալը անհրաժեշտ էր վեր հանել այնքան որքան, որ ձագանգը կ'ըլլար ներկան յուզող հարցերուն, կը նպաստէր ապագայի նախապատրաստման: Ազգ. վիպապաշտհեղինակներէն շատեր ոչ միայն չէին օգտագործեր անցեալը ներկայի եւ ապագայի ըմբռնման համար, այլ ընդհակառակն, այդ ապագան կ'ուզէին նմանցնել անցեալին, աւատապետական յարաբերութիւնները փառաբանելով՝ անցեալը կը հակադրէին ներկային եւ անցեալի բոլոր հակասութիւնները, դժբախտութիւնները կը բացատրէին իտէալիստական պատմահայեցողութեամբ, այսինքն թագաւորներու եւ նախարարներու յուռի յատկութիւններով եւ անոնց անմիաբանութեամբ: Անոնք կը տեսնէին աշխատաւոր զանգուածը իբրեւ կամազուրկ, հլու հնազանդ ամբոխ, որ կը շարժի այս կամ այն իշխանի թելադրանքով: Թագաւորները եւ իշխանները իրենց տարազներով, խրտուիլակներ էին, որ ճառեր կ'ըսէին բեմին վրայ: Չկար մարդը իր յուզաշխարհով իր ապրումներով, մտածելակերպով, բնաւորութեան ու գործունէութեան հակասութիւններով:

Պարոնեան կը պահանջէր ողբերգութենէն չազաւաղել պատմութիւնը, դէմքերը, դէպքերը ներկայացնել ինչպէս որ եղած են, եւ ոչ թէ այնպէս ինչպէս կը ցանկար թատերագիրը:

Պատմական թատերգութիւնները գեղարուեստական մակարդակով ցած էին:

Պարոնեան կը մտածէր որ գրողի, թատերագիրի սրբազան պարտականութիւնն է ծառայել իր ժողովուրդին, իսկ ատոր համար անհրաժեշտ է հարազատօրէն ցուցադրել տուեալ ժամանակաշրջանի կեանքը, ցուցադրել ամբողջ մերկութեամբ, գարշանքով, առանց վախնալու թէ ինչպէս կ'ընդունուի վերնախաւի ազնուականներու կողմէ: Ան կոչ կ'ընէ հայ գրողներուն ամէնէն առաջ արտացոլացնել Թուրքիոյ մէջ ապրող հայ ժողովուրդի վիճակը:

«Ուր էք, ինքզինքնիդ բանաստեղծ, փիլիսոփայ կարծող պարոններ, ինչո՞ւ ազգ. կեանքի վերաբերեալ թատերգութիւններ չէք գրեր, ազգային թատրոնը ծաղկեցնելու համար, ժողովուրդին վարքն ու բարքը ուղղելու համար» (Երկեր, հատ. IV, էջ 131):

Քանի մը աւիթներով ան այն միտքը զարգացուցած է, որ հեղինակի վերամբարձ ու հայրենասիրական ճառերը, բացականչութիւնները ոչինչ կ'արժեն: Եթէ չունի իր պատմած ներկայացուցած դէպքը հիմնաւորելու կարողութիւն, եթէ ընթերցողը չի հաւատար անոր պատմած ու ներկայացուցած դէպքերուն: Եւ հեղինակի պարտութիւնը կը սկսի այն պահէն երբ հանդիսատեսը թերահաւատ է թատերգութեան մասին:

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Պատրանք

Եթերին մէջ ծաւի
ճայեր ճերմակ դեռ կը ճախրեն՝
կ'ըսպասեն նաւի ...

Տերեւներուն պէս հրկիզուած՝
տենչանքներու շուրթէն անվարդ
ըսպառումիս անտառներուն
օրերը ժա՛նգ, աշունացա՛ծ ,
կը թափին արդ՝
Եթերին մէջ ծաւի ....

Յուշեր՝ մըշուշ արտօսրածին՝
սըրսըփուն քօղ,
դանդաղօրէն կը ծաւալին
արձագանգներու պէս հիւծող
քարայրներուն ծոցն անթափանց՝
ուր հէքիաթները պատանքող
կ'աղօթեն ծարաւի
լոյսերու անանց,
Կ'ըսպասեն նաւի ...

Ժայռերուն դէմ երազանքի ,
աւազներուն վըրայ ոսկի,
բղձանքներու կա՜նչն է անլուր
որ կը փղձկի ...
Եթերին մէջ ծաւի
ճայեր ճերմակ դեռ կը ճախրեն՝
կ'ըսպասեն նաւի .

— Տե՛ս, նայատներ ալեգանգուր
դէպի փարոսն իմ անձկութեան .
առագաստնե՛ր կ'ուղեւորին
— առագաստնե՞ր, ծովի շուշան ...
այլ խաբուսիկ բո՛ւռ մը փըրփուր
պատրանքին մէջ ծովի ...

Ժայռերուն դէմ օրերուն զուր՝
ափունքներու այս անտարբեր ,
ա՜խ, սի՛րտըս՝ սիրտըս թափո՛ւր
անրջանքէն նաւի՝
որ հեծկլտուն կ'ըլլայ փըշո՛ւր
եթերին մէջ ծաւի.

Ճայեր ճերմակ դեռ կը ճախրեն ...

Պէյրութ, 1949 ՀՈՒՐԻ ԽՓԷՔԵԱՆ

Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՊՐՈՒՔՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պրիւքսէլէն կը գրեն.— (Յառաջ).— Հոկտ. 14ի կիրակին քաղաքիս ամէնէն շքեղ պանդոկներուն մէկուն մէջ (Hôtel Astoria), տօնուեցաւ գրագէտ Պ. Չօպանեանի յոբելեանը հայ գաղութին կողմէ, մասնաւոր յանձնախումբի մը նախաձեռնութեամբ եւ յոբելեարին ներկայութեան: Հանդէսին առաջին մասին մէջ խօսեցան Օր. Մ. Գովանճեան, յանձնախումբին կողմէ, Պ. Վ. Մուրատեան Պելճիքայի հայ գաղութին անունով: Օր. Մարտիրոսեան արտասանեց Պ. Չօպանեանի «Ադամի վիշտ»ը: Պ. Մաքսուտ Միհրդատեանցի բանախօսութիւնը որ ջերմապէս ծափահարուեցաւ, փակեց հանդէսին առաջին մասը:

Անվէրսէն Պ. Խաչիկով բացաւ երկրորդ մասը իր յարգանքի խօսքերով որուն յաջորդեց, Տիկին Սապունճեան որ օտարուհի մըն էր արտասանեց դարձեալ Չօպանեանէ «Օրօր մայր Հայաստանին» գեղեցիկ գրուածքը:

Պ. Քէչիշեան իր պարիթօնի տպաւորիչ ձայնով շատ յաջող կերպով երգեց հայերէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն երգեր, ջերմ ծափեր խլելով ներկաներէն:

Վերջին խօսողը եղաւ, ինքը յոբելեարը, Պ. Չօպանեան, որ շնորհակալութիւն յայտնեց Պելճիքայի գաղութին իրեն ընծայուած յարգանքի այս հանդէսին առիթով:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾՈՒՀԻ ՆՈՒԱՐԴ ԶԱՐԵԱՆԻ վերջին ցուցահանդէսի մասին քանի մը տողով գրած էինք: Անոր աշխատանոցը կը գտնուի Հռոմի Տէլ Բոբոլոյ հրապարակին վրայ: Տաղանդաւոր արուեստագիտուհին համբաւ եւ ժողովրդականութիւն շահած է: Իր վերջին ցուցահանդէսին առթիւ, որ տուաւ Մայիսին, գնահատական յօդուածներ նուիրեցին թերթերը եւ ուշադրութեան արժանացուցին անոր «Դանիէլա»յի, «Օրաքեան»ի քանդակները: Արուեստի քննադատ Աթիլիօ Քրեսփի կը գրէ «Զարեան ինքը մինակ կը գործէ մարմարին վրայ, արտադրելով կատարեալ կերպարանքներ, ընթացիկ կշռոյթով կերտուած եւ յղացուած: Ան գիտէ թէ ինչպէս պէտք է ստեղծել կեցուածքներ եւ տպաւորութիւններ, որ ըլլան հոգեյոյզ, պահելով զսպուած վերապահում մը: Յաճախ հրաւիրուած է մասնակցելու եւ ցուցադրելու Վենետիկի եւ Հռոմի կարեւոր ցուցահանդէսներուն: Վեց տարի առաջ տուած է իր առաջին ցուցադրութիւնը, իր երկրորդ ցուցադրութեան մէջ վերջին Մայիսին, ցուցադրած է 18 կտոր ստեղծագործութիւններ, որոնք գաճէ, մոմէ, բրոնզէ եւ մարմարէ արտադրութիւններ են: Հռոմի Նորաշէն կեդր. կայարանի ներքին մասը գեղարուեստական ոճով զարդարելու համար հրաւիրուած արուեստագէտներուն մէջ առաջնութիւն շահած է Նուարդ Զարեան, արժանանալով առաջին մրցանակի: Վերջերս Թէհրանէն պատուէր ստացած է պատրաստելու Իրանի նախկին վեհապետ Ռզա Շահ Փահլաւիի կիսանդրին որ կատարեց մեծ յաջողութեամբ եւ զետեղուեցաւ Հանգուցեալ Թագաւորի շքեղ դամբարանին մէջ: Հռոմի գեղարուեստական ճեմարանը հրաւիրած է Նուարդ Զարեանը դասաւանդելու արձանագործութեան բաժնին մէջ, ուր կը գտնուի ներկայիս իբրեւ քանդակագործութեան դասատու:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՆԿԱՐԻՉ Մարկօ Գրիգորեան կազմակերպած է ցուցահանդէս մը Հռոմի գեղարուեստից Ակադեմիային մէջ եւ արժանացած է իտալական մամուլի գնահատութեան: Երիտասարդ արուեստագէտը ծնած է 1895ին: Եղած է նաեւ մարզիկ սկաւառակ նետելու իրանեան ախոյեան: Հռոմի մէջ ներկայացուցած է քըսանի չափ իւղաներկ պաստառներ, զանազան նիւթերու շուրջ, տեսարաններ, կերպարներ ու դէմքեր»: Իսկ ինք կ'ըսէ թէ կը հետեւի երկու ուղղութեան՝ կոր գիծերու դիմանկարչութեան եւ կոտրատուած անկիւնաւոր դիմանկարչութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԴԱՐՁԸ

Ա.

Ցորեկուան տաքը դեռ կոտրուած չէր բոլորովին ու ձին դժուար ու ծանր կը բարձրանար:

Ճամբան պինդ փակած էր ձորի ձախ պատին ու պատին հետ միասին ինքն իր կողին վրայ կը ծռուէր չերքէզի սուրին պէս ու միեւնոյն ժամանակ քիչ քիչ վեր կը սողար, միշտ վեր, ձորի յատակէն դէպի Խծկոնքի վանքը:

Մինչ ձիաւորը քրտինքը սրբելով, ճամբու իւրաքանչիւր կոր տալուն ձիուն վրայէն դէպի առաջ կ'երկարէր կիսադէմ՝ վանքին գմբէթները նշմարելու յոյսով:

Քսան — քսանըչորսի մէջ երիտասարդ մըն էր ան, ճերմակ տօքէ պարզ հագուստ մը վրան, ճերմակ ալ քագլըրօք մը, գլխուն, որուն տակէն դուրս կը ցայտէին գանգուրի մօտեցող սեւ, առատ մազերը. մօրուքի տեղ փոքր չէկ փունջ մը դունչին, ինքը միջահասակ ու նիհար, զոյգ մը կենդանի արտայայտիչ աչքերով, որոնք կը սահէին հիմա ձորի երկու վայրի պատերն ի վեր, որոնց վրայ երկնքի տաք կապոյտ կտոր մը եկեր իր վրանն էր քաշեր:

Թեթեւ ոլոր մըն ալ եւ վերջապէս դէմն էր վանքը, հինգ մանրանկար եկեղեցիներ, գրեթէ իրարու կից իրարու թեւի տակ, իրենցմէ ամէնէն մեծի շուրջը խռնուած եւ ատոնց փոքր ու փոքրիկ գմբէթներու ամբողջ երամը շրջապատող ծառերուն մէջէն վիզերնին վեր երկնցուցած հետաքրքրական նայուածքով եկուորը կը դիտէին: Կարծես լեռնական հսկայ ուրուր մը իր ձագերուն հետ, որ ձորի ձախ կուրծքին, հոն, դուրս ցցուած ժայռոտ հարթակին վրայ դրեր էր իր ամեհի բոյնը ծառերուն տրցակին մէջ:

Ու շիտակ այդ ամեհի բոյնը կը մտնէր հիմա ձիաւորը՝ փնտռող նայուածքը չորս դին յածելով:

Եկեղեցիներու ոտքը հին ու ցած պատ մը կ'երկննար, որուն դրան առջեւը հազիւ էր հասած ձին, երբ գզգզուած մազերով երկարահասակ բոպիկ ու գլխաբաց պատանի մը սեմէն դուրս նետուեցաւ:

— Բարե՛ւ, հայր - սուրբը վա՞նքն է:

— Հրամանք ես:

Ու մօտեցաւ, առաւ ձիուն սանձը: Երիտասարդը ցատկեց թամբէն վար ու մտաւ արագ բակը, որու մէկ կողմը խումբի աւագ եկեղեցին էր միւս կողմն ալ մէկ երկու հինկէկ հողէ սենեակներ:

Եւ ճիշդ այդ սենեակներէն մէկուն դուռն էր որ ճռռաց յանկարծ իր ռռնիներուն վրայ ու սեմի շրջանակին մէջ երեւցաւ պարթեւ հասակով թիկնեղ ծերուկ մը: Երբեմն սեւ, իսկ հիմա դեղինի ու կանաչի տարբեր աստիճանի բոլոր բաղդրիչ երանգները ներկայացնող կապայ մը վըրան, եւ խոշոր, կոշտ, գունաւոր երեսրբիչը ձեռքը, որով իր մինչեւ կուրծքը հասնող ալեխառն մօրուքը կը չորցնէր:

Կէս օրուան քունէն նոր ելած ու դեռ բոլորովին չսթափած ուղեղով կը լուացուէր մեքենաբար, երբ իր մենութեան վարժուած ականջը դեռ հեռուէն սմբակներու տրոփը լսեց եւ ուխտաւորներու հաճելի գաղափարը իր գլուխը վերջնապէս թարմացուց:

Եւ հիմա գոհ ու բարեացակամ դէմքի արտայայտութիւնով մըն էր որ իր խուցի սեմէն դուրս ելաւ հիւրին դէմ, երբ իր անուան հարցումը լսեց:

— Աստուած օգնական, Հա՛յր Սուրբ:

— Աստուած օրհնէ՛, որդիս:

Երիտասարդը ծռեցաւ համբուրեց ծերուկի աջը ու գրպանէն մեծկակ նամակ մը հանելով տուաւ անոր:

Նամակը ըստ երեւոյթին ախորժելի տպաւորութիւն չըրաւ վարդապետին վրայ, աջ ու ձախ դարձուց անգամ մը, դրաւ մօտակայ քարին ու ծանր շարժումով մը հանեց ծոցէն մաշուած ու աղտոտ պատեան մը, որուն մէջէն ահագին ապակիներով հին ձեւի ակնոցը դուրս քաշեց. ծանր — բարակ սկսաւ ականջներուն անցընել:

— Ուրկէ՞ կուգաս, հրամանքդ.— Հարցուց այդ բարդ ու դժուար աշխատանքի միջոցին:

— Էջմիածնէն, հայր սուրբ, շատ բարեւներ ունիմ ձեզի.

— Հը՛մ, շնորհակալ եմ, ղրկող, բերող ողջ ըլլան:

Ու դէմքը աւելի խոժոռեցաւ, այդ նամակէն լաւ հոտ չէր գար: Վարժ ձեռքով գրուած տողերը կարդալու քանի մը զուր ջանքերէ վերջը՝ նամակը մեկնեց երիտասարդին:

Լ. ՇԱՆԹ

որ կարելի ըլլայ հաշտեցնել Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն ազգ. ձգտումները, միջերկրականեան հասարակաց քաղաքակրթութեան պահպանման անհրաժեշտութեան հետ »:

Սուտանն ալ գործի կը ձեռնարկէ

Խարթումէն կը հաղորդուի թէ անգլեւեգիպտական տագնապին առթիւ, Սուտանի խորհրդարանը որոշած է գումարուիլ 26 Հոկտ.ին, փոխանակ Նոյեմբեր 5ին: Լոնտոնէն եկած հեռագրի մը համաձայն, Սուտանի Սահմ. Ցանձնաժողովը որոշած է ծրագիր մը պատրաստել, յառաջիկայ երկու տարիներու Սուտանի անկախութեան ի նախատեսութիւն:

Միւս կողմէ, Մեծն Բրիտանիոյ ընդհ. կառավարիչը արգիլած է տեղւոյն եգիպ. սպայակոյտի նախագահ զօր. Պիշարի պէյի եւ կրթ. ընդհ. քննիչին Գահիրէէն Սուտան վերադարձը, անցեալի մէջ ունեցած իրենց քաղաքական գործունէութեան համար:

Քորէայի պատերազմը

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻՆ ՉԷԶՈՔ ԳՕՏԻՆ

Քորէայի զինադադարի բանակցութիւնները, ինչպէս գիտել կուտայ «Լը Մոնտ» իր երէկի խմբագրականին մէջ, քիչ մը բիւզանդական վէճի մը երեւոյթը ստացած են: Ձեռք բերուած զին. արդիւնքն ալ, համեմատած մարդկային ահաւոր կորուստներուն, շատ ճղճիմ է երկու կողմերուն համար:

Ըունշանի հիւսիս - արեւմտեան կողմը, միացեալ ազգերու բանակները յառաջացած են քանի մը քիլոմեթր եւ գրաւած երեք բարձունքներ: Կեդր. մարզին մէջ, կարմիրները կատաղի դիմադրութիւն մը ցոյց կուտան, բայց դաշնակից հետեւակազօրքը, շնորհիւ գրահապատ ուժերուն, չորս քիլոմեթր մօտեցած է Քիմսոնկի: Հարաւային Քորէայի կառավարութիւնը դիմած է միացեալ ազգերուն, 600.000 թոն արմտիք խնդրելով, երկրի բնակչութեան եւ նուաճելի նահանգներուն պարէնաւորումը ապահովելու համար, այլապէս սովի սպառնալիքը կը կախուի ժողովուրդի գլխուն:

Միւս կողմէ, դաշնակից եւ կարմիր պատգամաւորներուն միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւնները յաջող ելքի մը յանգելու վրայ են: Նախապէս հարցը կը դառնար 1000 մեթր շրջագիծի մը վրայ, յետոյ Չինեւքորէացիներու պնդումներուն վրայ, ութը քիլոմեթրի բարձրացած էր չէզոք գօտիին շրջագիծը, Քէյսոնկի բոլորտիքը: Կարմիրները նոյնիսկ ուրիշ լուծում մը առաջարկած էին՝ Քէյսոնկ Մինսանի ճամբան, բայց այս թելադրութիւնը 24 քիլոմեթրի կը բարձրացնէր չէզոք գօտիին տարածութիւնը եւ տագնապը ծանրացնելու միայն կը ծառայէր:

Դաշնակից պատգամաւոր Գնդ. Քեննի երէկ աւետած է թէ՝ Չինեւքորէացիները կ'ընդունին նեղցնել չէզոք գօտիի նրբանցքը 3000 փարսախի, որ մօտաւորապէս հինգ քիլոմեթր կ'ընէ: Միացեալ հրամանատարութիւնը մասնաւորաբար կը պնդէ այդ գետնին վրայ ազատօրէն սաւառնելու պահանջին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԹԷԼ ՏՐՈՒՕՅԻ մէջ բացուած է հետաքրքրական ցուցահանդէս մը, նախագահութեամբ համր. նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլի: Թանկագին հաւաքածոներու ալպոմներ ցուցադրութեան դրուած են այնտեղ, որոնք շատ հազուագիւտ են եւ մինչեւ իսկ 2000 տարի առաջուան կեանքը կը պատկերացնեն, ինչպէս կը վկայէ Քոէչելիւս ծիւքինոիսի կիսանդրին: Ցուցադրուած նկարներուն մէջ յիշենք «Քամելիազարդ Տիկին»ի կարասիներուն վաճառումը (1847), աղամանդակուռ թագեր (1887), Տիկին Թիէրի մանեակը եւն.: Ցուցահանդէսը պիտի տեւէ երեք օր:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ մեծ փոթորիկ մը ծագած է: Քոլիայի շրջակայքը 10 քիլոմեթրի վրայ ողողուած է: Պու Ռումիի կամուրջը փլած ըլլալով, շոգեկառքի հաղորդակցութիւնը ընդհատուած է Ալժէրի եւ Օրանի միջեւ, հեռագրաթելերը եւ հեռաձայնի գիծերը կտրուած:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Ասատուրեան, 56 La Canebière. Marseille, պատուուած Փարիզի Concours Bellanի Ա. մրցանակով, կ'աւանդէ դիւրուսոյց եղանակով՝

Դաշնակի, ջութակի եւ սոլֆէժի

Դասեր, 600 Փրանք ամսականով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի քոյր կոմիտէներու: Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Ողջերթ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ:

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

Տիկ. ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ սեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով:

Ձոխ պիւֆէ — Մուտք 100 ֆր.

ՎԻՃԸՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՆՈՅ. 3ԻՆ:
ԿՐԸՆՈԲԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Վերաբացումը, թէյասեղանով մը Հոկտ. 23-ին, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, ի պատիւ բանաստեղծուհի ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆի Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Խօսք կ'առնեն Պ. Պ. Պարսամեան եւ Վ. Օշական: Կ'արտասանեն Տիկին Ա. Բալուեան, Օր. Ա. Սամուէլեան, Պ. Պ. Վ. Պետրոսվարդեան եւ Ժ. Փալամուտեան:

X Ցաջորդ հաւաքոյթին դասախօսն է Պ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՓՈԽԱՆՈՐԴ
ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՋԱՊԱՀԵԱՆԻ

Նախագահութեամբ արարողութիւններ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ:

Այսօր, շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, եւ տեղի պիտի ունենայ երկու քահանայացուներու կոչումի արարողութիւնը: Վիէննայի հոգեւոր հովիւ Տէր Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեանի ծայրագունութեան, մեր եկեղեցւոյն սարկաւագներուն Ուրարակրութեան եւ դպիրներու սարկաւագութեան աստիճաններ պիտի տրուին: Այս Կիրակի կը պատարագէ Տէր Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեան: Արարողութեանց կը նախագահէ Խադ արք.:

Մարսէյլի եկեղեցւոյն համար Պուլվար Օտտոյի դպրապետ Պ. Թադէոս Հայրապետեանի իսկ Ալֆորվիլի համար Պ. Վարդան Մերճանեանի քահանայական օծման արարողութիւնը պիտի կատարուի պատարագի ընթացքին:

ԳԵՐ. ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՋԱՊԱՀԵԱՆ կ'ընդունի այցելուները եկեղեցին, ամէն օր ժամը 10—12 առաւօտուն, իսկ կէս օրէ վերջ ժամը 3—6 Պ. Վահէ Թօսունեանի բնակարանը, 30 rue de la Pompe, Paris (16): Tél. Tro. 12-73:

ԴՊՐՈՑԻ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ.— Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը վերաբացուած է 14 Հոկտեմբերէն սկսեալ: Բոլոր դասարաններուն համար դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան կիրակի օրերը միայն: Արձանագրութեան համար ծնողներէն կը խնդրուի կիրակի առաւօտ ներկայացնել իրենց զաւակները դպրոցի սրահը:

ԿՈՉ

Հայերէնի մէջ յառաջադէմ աշակերտ-աշակերտուհիներուն բաժնուելու համար, ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչութիւնը մանկական - պատանեկական գիրքեր տրամադրած է դպրոցական հաստատութիւններու: Կապոյտ Խաչէն, Հ. Մ. Ը. Մ.էն, Եկեղեցիէն եւ Շավիլի հոգաբարձութենէն կը խնդրուի դիմել 46, Rue Richer, Համազգայինի կեդրոնը եւ ստանալ համապատասխան ծրարները, փոխան ստացագրի մը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինիմասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պ. Անդրանիկ Օհանեանէ 1000, Թադէոս Շատեանէ 1000 Ֆր., Տիկ. Ալեանաքեանէ 1000 Ֆր. (իր աղջկան ամուսնութեան առթիւ, Մ. Մուրատեանէ 500, Ս. Տէմիրճեանէ 500 Ֆրանք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Ստիպողական եւ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը: Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դեկտ. 8ին, Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Շտուտկարտ.— «Հայաստան»ի խմբագիր.— միայն «Յառաջ»ի յատկացուած թիւը ղրկել խմբագրութեան:

ԼՈՆՏՈՆ, Փաշ.— Պակաս թիւերը կը ղրկենք, միւս ը թող մնայ ձեր քով, յարմար առիթով մը կը ղրկէք:

ՖԻՒՄԷԼ, Դ. Դ.— Պէտք է վճարուի միայն 1951ը:

Արարատի 33րդ տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի օր, խատարագ առաւօտուն Բրատոյի մայր եկեղեցին: Ներկայ կ'ըլլան Պուշ տիւ Ռոնի նահանգապետը, ցամաք., ծովային ուժերու հրամանատարը, եւ բոլոր ընկերութիւնները: Հրամանատար Պնուա տ'Ազիի աղջիկը մարքիզուհի Ֆօրեսթա պիտի կարդայ իր ալեւոր հօր ուղերձը:

Կը խօսի՝ Պ. Տ. ԹԷՔԷԵԱՆ:

Ժամը 13ին հացկերոյթ, Chateau des Fleursի մէջ, նախագահութեամբ Մարսիլիոյ քաղաքապետին: Ճաշագին 1500 Ֆրանք:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը «Արմենիա» երգչախումբով, պարի նուագախումբ (Չէօրէքճեան) եւն.:

ՔՈՆՖԷՔՍԻՈՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԸ

Կ'ուզէ կնոջ վերարկուի եւ ժաքեթի համար յանձնարարութիւններ ունենալ, շատ նպաստաւոր պայմաններով: Դիմել M. APELIAN, 26 rue Borrego, Paris (20):

Բրդեղէն ԿՏՕՐՆԵՐ [Coupons]

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

MAZA -TEXTILES

(ԲԱՋՈՒՄԵԱՆ)

Ամէն կարգի տեղեկութեանց համար դիմել

19, Rue Mazagran, Paris (10) Հեռ. Tai. 81-28

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

PARFUMERIE – MAROQUINERIE

Au SAC PARFUMÉ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Վերջին նորաձեւութեամբ նամրորդական առարկաներ, fantaisie զոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր serviettesներ այրերու համար:

ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇՆԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ

ARTICLES DE PARIS

106 Bld. Magenta, Paris (10) Tél.: Nord 05-78

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ DONATԻՆ ՆՈՐ ՀԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

E. DONAT

20, Rue de la Banque, PARIS (2)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 23 Octobre 1951 Երեքշաբթի 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6592-Նոր շրջան թիւ 2003

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ՆՈՐԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Մեր երիտասարդութեան մասին լաւատես կամ յոռետես հակասական կարծիքներ կը յայտնուին երբեմն մամուլի էջերուն մէջ։ Ոմանք կը գտնեն թէ նորահաս հայ երիտասարդութիւնը արթուն է, գիտակից եւ ի վիճակի հիներուն տեղը գրաւելու եթէ պարտականութենէ եւ զոհողութիւններէ չխուսափի։ Ուրիշներ, ընդհակառակն, Սփիւռքի հայ երիտասարդութիւնը կորսուած կը համարեն եւ անընդունակ անցեալի ժառանգորդը հանդիսանալու ։

Երկու տարբեր ուղղութեամբ մտածողներուն հիմնական մտահոգութիւնը նոյնն է.— հայ երիտասարդը տեսնել պայքարի դիրքերուն վրայ, մեր ազգային խտէալին ջահը բարձր բռնած ։

Նախ պէտք է ընդունիլ թէ ոեւէ երիտասարդ սերունդ հինին չի նմանիր՝ իր նախասիրութիւններով եւ գաղափարներով։ Ժամանակները շարունակ կը փոխուին և իրենց հետ կը յեղաշրջեն նաեւ նորահասներուն մտաւոր եւ զգացական աշխարհը։ Ատոր համար է որ հայրերը սովորութիւն ունին գանգատելու որդիներէն եւ այս վերջիններն ալ չեն հաւնիր իրենց հայրերուն։

Հիներու եւ նորերու միջեւ բացուող խրամատը այնքան աւելի չեշտուած կ'ըլլայ, որքան աւանդական կապերը կը թուլնան եւ միջավայրի ազդեցութիւնը կը փոխուի։ Անծանօթ բարքեր եւ օտար շրջանակներ նոր կաղապարի մէջ կը ձուլեն երիտասարդութեան նկարագիրը ։

Վերջին երկու աշխարհամարտերը տակն ու վրայ ըրին մեր ժողովուրդի հաւաքական կեանքը, տարագրութենէն վերապրող հայ բեկորները նետելով ի սփիւռս աշխարհի։ Ամէն հայ գաղութ ստիպուեցաւ կազմաւորուիլ տեղական լեզուներու, բարքերու, սովորութեանց եւ մշակոյթի զօրեղ պատուաստին ենթարկուելով։ Բնականաբար այդ պատուաստը ամէնէն աւելի ներգործեց նոր սերունդին վրայ ։

Ազգային գոյութիւնը պահպանելու տեսակէտէն դժուարագոյն պայմաններու տակ կ'ապրինք։ Մեր տղաքն ու աղջիկները մեծ մասամբ օտար կրթութիւն կը ստանան։ Ոչ հայրենի օճախ, ոչ ալ հարազատ միջավայր ։ Ատոր փոխարէն սակայն՝ որքան քայքայիչ եւ վնասակար ազդակներ, որոնք տեւաբար կը յարձակին նոր սերունդի առողջ նկարագրին վրայ, զայն խաթարելով աստիճանաբար ։

Դարն ալ դաշնակից չէ արտասահմանի մեր գոյութեան պայքարին։ Թեթեւ հաճոյքներ, մակերեսային ապրումներ, հացի մտահոգութիւն ամէն կողմ ։

Առանց այս պայմանները նկատի առնելու՝ սխալ պիտի ըլլար երիտասարդութիւնը դատել եւ անկէ ժամանակավրէպ պահանջներ ունենալ ։

Հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն, հայ երիտասարդութիւնը դադրած չէ դաւանելու իր շունչն ու պայքարի կամքը զգալ կու տայ, եթէ ոչ հաւաքականօրէն, գոնէ ընտրելագոյն ներկայացուցիչներուն միջոցով։ Եւ արդէն, միշտ ալ բազում եղած են կոչեցեալները եւ սակաւ ընտրեալները ։

Հայ կազմակերպութիւններու պարտականութիւնն է ազգային գործերու պատասխանատուութեան կոչել ընդունակ երիտասարդները, որոնք սկիզբը գուցէ չարդարացնեն իրենց վրայ դրուած յոյսերը, բայց հետզհետէ պիտի հասուննան եւ պիտի փորձուին ։

Ղեկավար դիրքերու վրայ բարձրանալու ձգտող երիտասարդը պէտք է երկու հիմնական յատկութիւն լրացնէ։ Նախ աշխատանք, լուրջ պատրաստութիւն եւ յետոյ՝ անշահախնդիր եւ նուիրուող ոգի։

Փառասիրութիւնը յաջողութեան լծակ մըն է անշուշտ, սակայն կրնայ ի վերջոյ դէպի կործանում առաջնորդել, եթէ ինքնահաւան եւ սնամէջ յաւակնութիւններէ միայն շաղուած ըլլայ ։

Միւս կողմէ, զոհողութիւններու անընդունակ մէկը, որ չի գիտեր իր անձէն, տաղանդէն եւ նիւթականէն լայն բաժին հանել նուիրական դատի մը յաջողութեան ի խնդիր, հանրային կեանքի մէջ անկարող է խորունկ ակօսներ բանալու ։

Դիրքի վրայ գտնուողներուն պարտականութիւնն է գուրգուրանքով հետեւիլ նոր սերունդի քայլերուն, իսկ այս վերջիններն ալ պարտական են լրջութեամբ գիտակցիլ իրենց կոչումին եւ համապատասխան եռանդով լծուիլ աշխատանքի ։ (Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ Ի՞ՆՉ ԶՈՒԼՈՒՄ ...

— Ուսումնակա՛ն, այսինքն համալսարանական եկեղեցականէն խեր չկայ, վստահ եղիր, ըսաւ հին հին աւանդութիւններէն եկող բարեկամ մը։ Զարմացայ, մենք որ միշտ գանգատած ենք որ տղէտ է մեր կղերը, քահանայ մը չունինք որ երկու խօսք կարենայ ընել, նոյնիսկ կարենայ անուններու ցանկ մը ճիշդ ու սահուն կարդալ եւայլն։

Քանի մը բացատրութիւն ուզեցի աւանդապաշտ բարեկամէս։ Տուաւ այդ բացատրութիւնը։ Մտիկ ըրի մտամփոփ ։

« Մեր եկեղեցին, հնաւուրց ու ամրակուռ հիմերէն է Հայուն դարաւոր գոյութեան ։ Մեր վանքերը, դպրեվանքերը տուեր են մեզի ոչ միայն ուսումնականներ— բանասէր, լեզուաբան, գիտուն բանաստեղծ ու դրագէտ եկեղեցականներ, այլեւ նուիրեալ հովիւներ, ճշմարիտ առաջնորդներ, ամբողջ թեմեր կառավարող, որոնց խօսքը գործը, կշիռ ունէր, թէ օրուան իշխանութիւններու եւ թէ ժողովուրդին քով։ Հովիւներ որոնք գիտցան նահատակուիլ իրենց ժողովուրդին հետ ։ Անոնցմէ խունկի հոտ կուգար, անոնք կը յարգէին ու յարգելի կը դարձնէին Լուսաւորչական եկեղեցիին պետերը, աւանդութիւնները ծիսակատարութիւնը ու բծախնդիր էին պահելու մեր անհամեմատ արարողութիւններուն կարգն ու սարքը ։

Ինչի՞ կը ծառայէ համալսարանական ըլլալ, եւրոպական մեծ ոստաններու մէջ թափառիլ, լեզուներ սորվիլ, փիլիսոփայութենէ ու աստուածաբանութենէ ճառել, երբ չես գիտեր քու դաւանանքիդ պատմութիւնը, քու եկեղեցիիդ աւանդական կարգն ու սարքը, երբ չես գիտեր քու հովուելիք ժողովուրդիդ անցեալն ու ներկան, չես ճանչնար անոր հոգեբանութիւնը։ Քեզի անկեղծ բան մը ըսեմ, ես կը նախընտրեմ որ մեր վարդապետացուները մնան վանքերու մէջ. կը նախընտրեմ որ սորվին «Հովիւ քաջ» դառնալ, քան թէ ըլլել եպիսկոպոսի մը յուղարկաւորութեան՝

« Աս ինչ զուլում աշխարհ է,
Սրտակից ընկեր չկայ »... երգել տալ ...

— Հա՛, տես, հոդ սխալեցար։ Արարողութեանց նախագահող արքեպիսկոպոսը համալսարանէն չի գար, Անթիլիասի դպրեվանքէն եկած էր և եթէ չեմ սխալիր Սիսի մայրավանքին մէջ, Սահակ կաթողիկոսի ձեռքով օծուած է ... ։ ՍՕՍԻ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՄՏԱՀՈԳ Է ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԵՆԷՆ

Փրոփելէ ակումբին մէջ, Մ. Նահանգներու Աթէնքի դեսպան Պ. Ճոն Փէօրիֆօյ գովասանքն ըրաւ Հելլէն բանակին քաջագործութեանց, բայց դիտել տուաւ թէ տնտեսական վերականգնումը դժբախտաբար չի համապատասխաներ զին. ճակտին վրայ տարուած հոյակապ յաջողութիւններուն ։

Դեսպանը այնուհետեւ ցաւ յայտնեց որ ընտրութիւնները անապահովութիւն եւ չքաւորութիւն յառաջ բերած են։ Ճիշդ այն պահուն երբ տագնապ կայ, ի զուր ժամանակ կ'անցնեն ու ոչինչ կ'ընեն երկրին տնտես. պայմաններու բարելաւման համար ։

Պ. Ճոն Փէօրիֆօյ կը հրաւիրէ Հելլէն կառավարութիւնը կարգ մը դժուարին եւ անժողովրդական միջոցներ ձեռք առնել, ամրացնելու համար երկրին տնտեսական կացութիւնը, ինչ որ պետութիւնը պիտի փրկէ աղէտէն ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ զբօսավայրերէն «Սթորք Քլըպ»ի ծառաները մերժած են սպասարկել Ժոզէֆին Պէյքըրի եւ իր ընկերներուն։ Համբաւաւոր պարուհին դատ բացած է հաստատութեան դէմ։ Միւս կողմէ, ակումբին տնօրէնը ամէն օր ազդարարութիւններ կը ստանայ Հարլէմի սեւամորթներէն որոնք զբօսավայրը օդը հանելու սպառնալիք կ'ընեն ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան թիւին մէջ բանաստեղծուհի Հուրի Իփէկեանի ոտանաւորին խորագիրը կարդալ Պատրանք ։

Դաշնակիցները կը պատրաստեն ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Պոնի կառավարութիւնը մեծ գոհունակութեամբ ընդունեց Դաշնակիցներուն ձեռք առած մէկ որոշումը, Հոկտեմբեր 20ին, որուն համաձայն դաշնակցային կառավարութեան եւ արեւմտ. պետութեանց միջեւ փոխ - յարաբերութիւնները բնականոն ճամբու մէջ կը մտնեն ։

Բարձրագոյն Ցանձնաժողովին որոշմնագիրը կը ջնջէ 1.— Ամերիկեան խորհրդարանին կողմէ վաւերացուած պատերազմ. վիճակը։ 2.— Բարձրագոյն Ցանձնաժողովը կը հրաժարի իր իշխանութենէն, հիմնական օրէնքի եւ Լանտըրի Սահմանադրութեան վերաբերմամբ։ 3.—Ֆրանսայի արտ. գործոց նախարարութիւնը պիտի խզէ 1949ի ապրիլին կնքուած Ռուրի վերաբերեալ դաշնագիրը, անմիջապէս որ կազմուի Շումանի ծրագրին յիշուած բարձրագոյն իշխանութիւնը ։

Բարձր. Ցանձնաժողովը այս առթիւ զեկոյց մը հրատարակած է, որ կը խօսի սահմանադրական դատարանին վրայ. յաչս իրեն այդ ատեանը ի վիճակի է պաշտպանելու անհատական իրաւունքները, ինչպէս նախագծուած է հիմնական օրէնքին մէջ։ Յետոյ գոհունակութեամբ կ'ողջունէ դաշնակցային կառավարութեան կողմէ գիներու եւ առեւտրական յարաբերութեանց ճշդումը. անմիջապէս որ համաձայնութեան մը յանգին, բարձր յանձնաժողովը պիտի դադրեցնէ իր հակակշիռը ։

Միւս կողմէ, Քէ տ'Օրսէն ալ զեկոյց մը հրատարակած է, որ կը ծանուցանէ թէ անմիջապէս որ Բարձ. իշխանութիւնը կազմուի, 1949ի դաշնագիրը վերջ պիտի գտնէ եւ իրեն տեղ պիտի բռնէ 1951 ապրիլ 18ի Փարիզի դաշնագիրը։ Ածուխի եւ պողպատի յանձանձման համաձայնագրին վաւերացումէն ետք, պողպատի արտադրման վերաբերեալ սահմնափակումները պիտի վերնան, Բարձ. Ցանձնաժողովին կողմէ գերման ածուխի եւ պողպատի ճարտարարուեստին վրայ եղած հակակշիռը նմանապէս պիտի ջնջուի ։

Տոքթ. Ատընաուըր ճառ մը խօսեցաւ Քալըսրուհի քրիստոնեայ - դեմոկրատ համաժողովին մէջ։ Վարչապետը Շումանի ծրագիրը կարեւոր հանգրուան մը կը նկատէ եւրոպ. միութեան ճամբուն վրայ, ապա յոյս կը յայտնէ, որ երեք մեծերը պիտի պաշտպանեն դաշնակցային հանրապետութիւնը արեւելքէն եկած ամէն յարձակման դէմ ու իրեն պիտի ընծայեն ազատութեան եւ իրաւունքներու հաւասարութեան գոյավիճակ մը ։ Տոքթ. Ատընաուըր կ'եզրակացնէ .

« Պէտք չէ մոռնալ, որ Պ. Կրոթվալ երբեք չուզեր ազատ եւ գաղտնի ընտրութիւններ, այլ կը գոհանայ շահագործելով կրաւորականութիւնը շատ մը Գերմաններու, որոնք կ'ազդուին ազգային ոգի ունեցող ճառերէն » ։

Եգիպտոս անդրդուելի կը մնայ

Սալահէտտին փաշա շաբաթ օր Գահիրէի մէջ իր խօսած ճառով, անգամ մը եւս կրկնեց թէ Եգիպտոս իր որոշած ուղեգիծին պիտի հետեւի։ Արտ. գործոց նախարարը շարունակեց .

« Ոչ մէկ բան պիտի կրնայ մեզ մեր ճամբէն շեղեցնել։ Անգլօ-եգիպտ. դաշնագրին եւ Սուտանի վերաբերեալ Անգլիոյ հետ մեր համաձայնութեան խզումը հասուն խորհրդակցութենէ մը ետք ձեռք առինք, գիտակից անոնցմէ յառաջ եկող բոլոր հետեւանքներուն։ Եգիպտական հարցը կը շահագրգռէ Միջին Արեւելքի բոլոր արաբական երկիրները։ Մենք այլեւս մինակ չենք» ։

Սալահէտտին փաշա համաձայն չէ իտալօ-ամերիկեան միջնորդութեան։ Անգլիացիներուն հետ չի փափաքիր ոեւէ շփում ունենալ, քանի հեռացած չեն իր երկրէն։ Այսուհանդերձ, նախարարը տրամադիր է լսել միւս կողմերէ եկած ամէն առաջարկ ։

Դամասկոսէն եկած հեռագիր մը կ'իմացնէ թէ Եգիպտոս դիմած է Արաբական Լիկին, որպէսզի ստիպողաբար ժողովի հրաւիրէ անդամները, եգիպտական պահանջները իրագործելու համար ։ Սուրիա մտադիր է խորհրդակցութեան ենթարկել դաշնակիցներու առաջարկները, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար։ Կը թուի թէ դաշնակիցներու թելադրութեան վրայ, Սուտան, Լիբանան եւ Սէուտական Արաբիան, նախաձեռնարկ եղած են որպէսզի համոզեն Եգիպտոսը ընդունելու «միակ պատեհութիւն»ը Արեւմուտքի խմբակցութեան մէջ մտնելու համար ։

Հասան էլ Հոտէյպի պէյ, « Իսլամ եղբայրութեան» նոր ղեկավարը, ուրբաթ իրիկուն հաւաքոյթի մը ընթացքին հրաւէր ուղղեց երիտասարդութեան զսպել իր զգացումները եւ խորհիլ գործելէ առաջ։ « Խորհուրդ չենք տար, ոչ ալ ուժ կու տանք կայսերապաշտ բռնագրաւիչներու դէմ պայքարելու համար անկարգ արարքներուն։ Ժողովուրդը կառավարութեան ձգելու է այդ պայքարը տանելու գործը, իր ձեռքը գտնուած միջոցներով » ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ACQUIGNY

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հարուստ են տուները եւ աղքատ կ'երեւան : Աղքատ են հոգիները եւ հաւատքով հարուստ կը ձգտին երեւալ: Խաչելութիւն եւ սուրբերու նկարները կը տեսնենք տուներուն մէջ: Հսկայ ոսկեզօծ խաչելութիւն մը նաեւ գլխաւոր փողոցին վրայ, պարտէզի մը մէջ՝ ուր կեցած է նաեւ սուրբ Անդոնիոսի գունազեղ արձանը : Բայց ոչ ոք կանգ կ'առնէ անոնց առջեւ, թէեւ խնամքն ու ծաղիկը անպակաս են :

Տաք է Ագինյիի եկեղեցին, բայց տաք՝ ու խընամուած է տան մը պէս: Զգալի է գրօսաշրջիկները հետաքրքրելու ձգտող ցուցական ոգի մը : Ճոխօրում՝ արձաններու, խաչելութեան բոլոր դրուագները ներկայացնող քանդակներու իտալական եւ բիւզանդական դպրոցէ նկարներու, մասունքներու: Ու չենք զգար մեզ Աստուծոյ առջեւ: Թանգարանի մը մէջ ենք կարծէք՝ գունաւոր ապակիներէ եկող լոյսի մը տակ :

Խառնուրդ մըն է նաեւ արտաքնապէս այդ եկեղեցին՝ միջնադարեան բոլորակաձեւ բերդի, Ռոման ոճի եւ Բարթընոնի :

Ագինյի ամբողջ Նորմանտին չէ անշուշտ: Ռուանի, Ֆլոպէռի քաղաքին մէջ, ինչպէս եւ Էվրէօյի մէջ՝ ոչ միայն կը տեսնենք նորմանտական ոճով նորաշէն տուներ, այլ եւ կը հիանանք Փարիզի խանութներէն աւելի մաքուր, շքեղ խանութներու հանդիպելով : Կը տեսնենք կոթական երկնասլաց կաթողիկէներ եւ եկեղեցիներ: Բայց պաղութիւն եւ տխրութիւն է առ հասարակ ամէն կողմ: Եւ մարդիկ չեն զանազանուիր դարձեալ Փարիզի ժողովուրդէն, միջակէն :

×

Ու Ագինյիի մէջ ո՛չ միայն չենք կրնար բանալ մեր թեւերը, այլ կը խորհինք փակել զանոնք : Արժանիքներ կը տեսնենք այդ ծանրութեան, խաղաղութեան, հեզութեան ետին:

Արծիւ մը կայ Ագինյիի եկեղեցիին մէջ, խորանին դէմ, անշարժ, թեւերը փակ՝ եւ օձ մը կը սեղմէ իր մագիլներուն տակ :

Տպաւորիչ է ան իր այս անշարժութեամբ, տարբեր այն թեւաբաց արծիւներէն՝ որոնց կը հանդիպինք նորմանտական շատ մը եկեղեցիներու մէջ: Ան չունի հոգեկան բարձրութիւնը խորհրդանշող այդ տարածուն թեւերը: Բայց աւելի խորիմաց է: Կը թուի նուազ կայսերական, նուազ անողոք: Կը թելադրէ հոգեկան աշխարհակալութիւն մը՝ խաղաղութեամբ միայն: Կեցած է իր ուժին գիտակից՝ մինչ օձը, գլուխը իր կուրծքին փետուրներուն մէջ՝ խայթելու վրայ գինք: Հպարտ է եւ անտարբեր: Կը մտածէ: Խոյանքը չի հետաքրքրեր այլեւս զինք: Սին կը թուի իրեն՝ այն որ կը սլանայ, բայց չի ճանչնար ինքզինք, կամ, ըլլալով հանդերձ տեղեակ իր ներքին կեղծիքներուն՝ կը ջանայ անտեսել զանոնք՝ կարենալ յարձակելու համար: Կը մտածէ թէ քաջութիւն մը կայ որ հաւասար է վատութեան՝ իր կուրութեամբ, իր ինքնաճանաչման եւ հոգիին հետ դէմ առ դէմ կռուելու տկարութեամբ: Տգիտութիւն կամ անարդարութիւն կայ նման հզօրութեան մը մէջ: Կայ նաեւ փոթորիկներու եւ վտանգներու գինովութիւն մը՝ որմէ չախորժիր այլեւս արծիւը ճշմարտութեան հասած :

Անշարժ է արծիւը, երբ գիտենք թէ ան կըրնայ բարձրանալ հոյակապ թափով մը եւ բարձրացնել իրեն հետ եղկելի սողունը, որ, վերին հովերէն խենթեցած՝ դալարուելով, հրաժարելով խայթելէ, պիտի խորհի միայն եւ միայն փրկուիլ զինք սեղմող մագիլներէն: Գիտենք թէ արծիւը կրնայ, կեցած տեղը, սպաննել իր թշնամին՝ կըտուցի քանի մը հարուածներով: Բայց անշարժ է եւ կը սպասէ կարծէք որ օձը խայթէ զինք: Ուժը չարիքը ընդունելուն մէջ է: Պէտք է խայթուիլ...

Այսպէս, ընդունելի կը դառնայ եկեղեցիի մը համար անպատշաճ այս դիչատիչ թռչունը: Մարդկային միտքը շատ աւելի ճշմարտանման է Ագինյիի արծիւին մէջ: Ծանր է ան, շատ աւելի ծանր քան պրոնզէ թեւատարած արծիւը եւ անկէ շատ աւելի թեթեւ:

Ձենք համոզուիր երբ սուրբ Օկիւսթէն, արծիւը կը նկատէ իբրեւ յաւիտենական վերանորոգման, հետեւաբար արարչական յաւերժութեան խորհրդանիշ: Վարանումով կը նայինք այդ անշարժութիւնը բացատրող իմաստին, որով ժամանակ մը կայ որ անփոփոխ է, անշարժ եւ ուրիշ մը՝ փոփոխական, վաղանցիկ ու յարաշարժ: Եւ սակայն, նայելով արծիւին, կ'ըմբռնենք թէ ան չուզեր լքել գիտակցութիւնը իր մագիլներէն դուրս, բան մը՝ որմէ պիտի զրկուի վսեմ խոյանքին մէջ: Խայթուիլ կ'ուզէ :

Անշուշտ, սուրբ Օկիւսթէն Թովմաս Ագուինացի եւ ուրիշներ հզօր բանականութիւններ են անկասկած: Բայց այդ բանականութեան վերջին խօսքն է միշտ՝ հրաժարիլ աշխարհիկ իմացականութենէն որ անբաւարար է ըմբռնելու համար ստեղծագործն ու իր ստեղծագործութիւնը :

Եւ ո՞վ կը հրաժարի անկէ ...

Ու արծիւը պէտք է մնայ թեւափակ, անշարժ որովհետեւ երթալիք, հասնելիք տեղ չունինք:

×

Ու կը յանձնուինք խռովքի մը:

Կը զգանք թէ խոյանքով միայն կարելի է փրկուիլ, երբ, գիտակցութիւնը, այսպէս, կը դառնայ մեզ բզկտող ահաւոր ուժ մը՝ որ կ'աճի՝ քանդելով մեր մէջ շատ մը ուժեր եւ յոյսեր : Կը զգանք թէ արդար կամ վայրագ խոյանք մը պէտք է, երբ գիտակցութիւնը կը թմրեցնէ մեզ, կը դարձնէ մեզ կասկածոտ մեր եւ ուրիշներուն շնորհներուն առջեւ: Կ'արդարացնենք այն՝ որ կը յարձակի՝ ոտքի տակ չերթալու համար: Արհամարհանք՝ արհամարհանքին դէմ, ատելութիւն՝ ատելութեան դէմ, կեղծիք՝ կեղծիքին դէմ : Կ'արդարացնենք այն՝ որ կը բարձրանայ, կը հասնի մինչեւ հոն՝ ուր, կ'ըսեն, անյայտ զօրութիւն մը կը բանայ իր թեւերը՝ ընդունելու համար տառապած, անձնուրաց հոգիները, կուտայ անոնց այն ինչ որ կ'ուզեն, մարմնական բուժում, հոգեկան անդորրութիւն, կամք, քաջութիւն, յոյս ...

Խոյանք խիզախութիւն կամ խոնարհութիւն : Վտանգի խոյանք մըն է այդ խոնարհումն ալ՝ երբ կը հրաժարինք վաղանցիկ յոյսերէն եւ ցաւերէն, ու գոհ ենք մեզի ինկած կեանքին բաժինով: Անսահմանօրէն հարուստ կը զգանք մեզ: Կը բարձրանանք :

Խոյա՛նք, խիզախութիւն կամ խոնարհութիւն : բայց ծանր քարի մը պէս: Ապրիլ կ'ուզենք: Եւ անողոք թռիչքով միայն կարելի է ապրիլ:

Դժբախտութիւններն իսկ թշուառութեան այս սահմանին վրայ, իրենց հաճոյքը ունին: Կենալ պատրաստ՝ գալիք հոգերուն առջեւ, կուրծք տալ անոնց: Ըլլալ հպարտ մեր տոկունութեամբ: Եւ վիժիլ՝ փոթորիկին մէջ, առանց ծունկի գալու, ընկճուիլ բայց չխոնարհիլ, կտոր կտոր գալ՝ շանթահար կաղնիի մը պէս, բայց չըլլալ հովերուն հպատակող, ճկուն այլ սողուն եղէգ մը :

Խոյանալ, արբենալ... Բայց կը քալենք միշտ մեր ինքնութիւնը վրայ տալով :

Խոյանքներուն մէջ է մեր փրկութիւնը եւ սակայն կը մնանք անճրկած: Ոչ երկինքը ապաւէն է մեզի եւ ո՛չ ալ մարդոց աշխարհը: Փակ են փրկութեան բոլոր ճամբաները մեր առջեւ՝ ու մեր հոգին կը բանայ բացակայ բոլոր ճամբաներուն վըրայ, որովհետեւ բաց են անոնք անսահմանօրէն, ուժերուն գերագոյնն է այն որ կը դարձնէ մեզ այսպէս կամակոր, թոյլ ու դժբախտ: Կ'ընդունինք մենք մեզ՝ երբ մերժելու վրայ ենք մեզ: Գոհ ենք: Ուժեղ կը գտնենք մեզ՝ երբ բզկտուած, ինկած ենք գիշերային լռութեան մէջ, մինչ գիշատիչ թռչուն մը՝ իր եղերական ողբը կ'արձակէ եւ ծառերուն խորշափը կը հոսի տանիքէն վար սահմռկիչ ջրվէժի մը պէս: Ու սարդը կը քալէ պատին վեր :

Եւ ահա խաղաղութիւն կ'ուզենք եւ անհանգիստ ենք այդ խաղաղութեամբ: Հրկիզում կ'ուզենք եւ անիմաստ կը գտնենք զայն:

Կը բանանք մեր թեւերը, եւ կը փակենք զանոնք :

×

Ու կը յանձնուինք անդորրութեան : Եւ հաճոյք մըն է նայիլ բլուրներուն, ծառերուն, գետին, դանդաղաքայլ կովերուն: Ուրախութիւն մըն է մնալ այս անսահման լռութեան մէջ, զգալ մեր սրտէն ներս թափանցող հեզութիւնն ու բարութիւնը, խոնարհութիւնն ու հնամեայ խորհուրդը Ագինյիի, յաւերժութեան սահմաններուն վրայ...

Կը յանձնուինք հեզութեան եւ խոնարհութեան :

Այս է Ագինյին :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

Բ.

Սասունի կռիւները ունեցան հոգեբանական խոր ազդեցութիւն Թիւրքիայի հայ ազգաբնակչութեան վրայ: Նրանք հասկացան որ իրենք չոչափելի ուժ են եւ Թուրքերը չեն կարող զիրենք անտեսել:

Այդ ժամանակից սկսած Դաշնակցութիւնը աւելի յաճախ պատժական խումբեր կ'ուղարկէր Ռուսիայից — Թուրքիա, պատժելու համար Թուրքերը եւ Քիւրտերը, ամէն անգամ որ նրանք սկսում էին Հայերի զանգուածային կոտորածներ սարքել :

Այս յաճախադէպ յարձակումները սրեցին բաւի դրացիական յարաբերութիւնները Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ մի շարք դիւանագիտական միջամտութիւններից յետոյ ռուս կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ արգիլել Դաշնակցական զինուած խումբերի անցքը սահմանի միւս կողմը:

Դաշնակցականները շատ անգամ խախտում էին այդ արգելքները եւ շարունակական ընդհարումները սահմանագլուխի վրայ Դաշնակցականների և սահմանապահների միջև, ուր արիւնը հոսում էր 2 կողմից, վերջնապէս խանգարեցին յարաբերութիւնները Դաշնակցականների եւ ռուս վարչութեան միջեւ: Այդ պատճառով Դաշնակցութիւնը դարձաւ ընդդիմադիր ռուս կառավարութեան հանդէպ, մերձեցում հաստատելով ռուս յեղափոխականների հետ:

Այդ ժամանակից սկսած Դաշնակցութիւնը դարձաւ Ռուսաստանում ահաբեկչական — յեղափոխական կուսակցութիւն, ունենալով ամէնուրեք Անդրկովկասում գաղտնի մասնաճիւղեր : Անցնելով ստորերկրեայ գործունէութեան, հայ ազգաբնակչութեան ղեկավարութեամբ Դաշնակցութեան, իրենց վրայ հրաւիրեցին ռուս կառավարութեան զայրոյթը եւ պատժական տնօրինութիւնները :

Իշխանութիւնները, յենլով սխալ տեղեկութիւնների վրայ, կարծեցին թէ Դաշնակցութիւնը կը գլխաւորէ հայ հոգեւորականութիւնը : Իբր թէ նրանք (հոգեւորականներ) օգնում են Դաշնակցականներին նիւթապէս եւ զէնքով եւ այդ պատճառով ձեռք առաւ խիստ եւ ոչ - արդար պատժական միջոցներ :

1903 Յուլիս 12ի կայս. հրամանագրով (Ուկազ) բռնագրաւման ենթարկուեցան Հայ. Եկեղեցւոյ կալքերը ու ինչքերը, ինչ որ պատճառ դարձաւ համահայկական զայրոյթի:

Ի պատասխան բռնագրաւումների՝ Դաշնակցականները սկսան ահաբեկել կառավարական ներկայացուցիչները, սպաննելով 1905 — 9 բազմաթիւ պաշտօնեաներ Կովկասի եւ Անդրկովկասի մէջ :

Ռուսաստանից զատ, Դաշնակցականները իրենց մասնակցութիւնը բերին նաեւ Պարսկաստանի յեղափոխական շարժումին, ուր 1906 — 7 թ. յեղափոխութեան ժամանակ կարեւոր դեր խաղացին:

Մոհամէտ Ալի շահի ժամանակ, երբ յեղափոխութիւն ծաւեցթէհրանում, պարսիկ յեղափոխականները լիուլի օգտուեցան Դաշնակցութեան անվերապահ օժանդակութիւնից: Մինչեւ անգամ պարսկական յեղափոխական բանակի գլուխը անցաւ հայազգի Եփրեմը, հետագային դառնալով Եփրեմ խան, կոչուելով նաեւ «Արեւելքի Գարիբալդին»:

Նա պաշարմերով գրաւեց Թէհրանը, հռչակելով սահմանադրութիւն: Նրա օգնականներն էին Քեռին եւ Խէջօն: Նոր կառավարութիւնից նա ստացաւ ընդհանուր հրամանատարի տիտղոս՝ « Սարդար » եւ դարձաւ Նոր վարչակարգի իրական հովանաւորը :

Ելտական շարժը

Սեպտեմբեր ամսոյն առաջին կէսին ամբողջ տեւողութեան եւ մինչեւ այսօր, շանժի միջազգային հրապարակը ենթարկուած մնաց քաղաքական եւ դիւանագիտական տագնապին: Պէտք է անմիջապէս յիշենք որ Փրանս. Փրանքը զոհուեցաւ արտաքին ազդեցութիւններու, իր դիրքը խախուտ մնաց, ընկրկում մը ցոյց տուաւ, հանդէպ տոլարին, մանաւանդ ոսկիին եւ օտար դրամանիշներու : Պահանջը յարաբերաբար սահմանափակ չեղաւ Փարիզի հրապարակին վրայ :

Այնպէս որ Փրանս. դրամին կրած ճնշումը Օգոստոս ամսուան ընթացքին շատ բուռն եղած է եւ պատճառները բազմաթիւ են :

Թէպէտեւ Փրանս. Փրանքը առժամապէս վըտանգուած չէ, նոյնը չէ սակայն անգլ. ոսկիին համար, որ կը թուի թէ ծանր կերպով ազդուելու վրայ է Իրանի, Եգիպտոսի եւ Իրաքի խնդիրներուն հետեւանքով :

Փարիզի սակարան.— Վերջին շաբաթներու ընթացքին, Փարիզի սակարանին ընթացքը եղաւ այն ինչ որ կարելի էր նախատեսել: Այսքան չեշտուած եւրոպական ձգտումի մը պահուն : Գիները շարունակեցին իյնալ եւ կարգ մը բաժիններու մէջ անկումը շատ զգալի եղաւ: Բայց դիտուեցաւ որ այս կացութիւնը որքան ալ աննըպաստ եղած ըլլայ, երբեք խուճապի մը բնոյթը չունեցաւ: Ֆրանս. հրապարակը այս տեսակէտով ցոյց տուաւ պաղարիւնութիւն մը, որ նման էր դրամագլուխի շարժումներուն սեղանաւորական գործողութիւններու եւ վարկի պահանջներուն միջոցին եղածներուն: Երբ դիւանագիտական կացութիւնը բարելաւուի, թէպէտեւ շատ դժուարին է, Փարիզի սակարանն ալ վերականգնումի կարելիութիւններ պիտի ունենայ :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԸ ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՄԷՋ

Ութրեխի մէջ, հինգ տարին անգամ մը, համալսարանական ուսանողներ մեծահանդէս կը տօնեն իրենց ոստանին հիմնարկութեան տարեդարձը, պատմական թատերախաղի մը ներկայացումով, ուր պարը, երգը, երաժշտութիւնը եւ միջնադարեան տարազները սքանչելի գեղանկար մը կ'ընծայեն :

Այս տարուան համար՝ Հոլանտայի ուսանողական ոստանը որոշած էր ներկայացնել « Ճինկիզ Խանի արշաւանքը» հայկ. բարձրավանդակին վրայ: Այս նպատակով, տեղւոյն Ուս. Միութիւնը Փարիզ ղրկած էր Mlle Elisabeth Groudyse, որպէսզի հայկական պարը ուսումնասիրէ Տիկ. Պարգեւուհի Պետրոսեանի մօտ: Հայ արուեստագիտուհին ոչ միայն անոր սորվեցուցած էր երաժշտութիւնը, այլ նոյն ատեն յղացած էր հայկական պարը համայիչ ճոխութեամբ մը ներկայացնելու ծրագիր մը, որոնցմով զինուած Ութրեխի համալսարանական Միութեան ներկայացուցիչը վերադարձած էր իր երկիրը :

« Ճինկիզ Խանի աշաւանքը»ին բեմադրութիւնը տեղի ունեցած է բացօթեայ, գիշերուան ժամը մէկին եւ տեւած է մինչեւ առաւօտ: Մոնկոլ Խաքանին ձիաւորները, արեւելեան հանդերձներ հագած եւ ձեռքերնին բռնած եաթաղաններ, անցած են Ութրեխի հրապարակէն, ջահերու շլացուցիչ լոյսին տակ: Հայկական նախշուն տարազներ հագած՝ Հոլանտացի ուսանողուհիները «Աչերիս մէջ խորհրդաւոր» պարերգին եղանակներով, ընդառաջ գացած են մոնկոլեան հեծելազօրքին, ճկուն ու նազելաշուք ծեքծեքումներով եւ բուռ բուռ ծաղիկներ սփռած անոնց վրայ :

Մօտաւորապէս տասը վայրկեան տեւած է հայկական պարը, շնորհալի ու ներդաշնակ կշռոյթով մը եւ խոր տպաւորութիւն թողած միջազգային բազմութեան վրայ: Յայտագրին վրայ նշանակուած է Տիկին Պարգեւուհի Պետրոսեանի անունը իբր պարագիր :

×

ՊԷՆ Հ. ՊԱՂՏԻԿԵԱՆ որ յօդուածներ կը գրէ ամերիկեան թերթերու մէջ, վերջերս «Տհը Բրավիտէնս Ճըրնըլ Ընտ Տհը Իվնինկ Պուլէթին օրաթերթին մէջ հրատարակած է 15 յօդուածներ ուրոնք յանդուգն քննադատականներ եղած են ամերիկեան մամուլի մէջ գրող եւ ձայնասփիւռէն խօսող չորս յայտնի գրողներու եւ խօսողներու մասին: Պէնի գրութիւնները ունեցած են ջերմ գնահատութիւն եւ արժանացած 1951ի Տհը Ճօրճ Ֆոսթըր Փիպատի պարգեւին, որ կը տրուի Ճօրճիա համալսարանին կողմէ իբրեւ գնահատութիւն այն «աչքառու ծառայութեան որ կը մատուցուի ձայնասփիւռին: Անոնց խօսածներուն մէջՊաղտիկեան գտած է զանազան յերիւրանքներ սխալներ եւն.: Նախագահ Թրումըն կարդացած եւ գնահատելով ըսած է թէ «Առաջին անգամն է որ այսքան լիակատար եւ ճիշդ ուսումնասիրութիւն մը կատարուած է» :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Հոկտ. 14ին, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, մեր հայրենակից Յակոբ Հայրապետեան թեքնիք «Նոք - աութ»ով պարտութեան մատնեց իր վաղեմի մրցակից Լիւսիէն Քորանթէնը, նախկին ախոյեան Ֆրանսայի :

Երկրորդէն մինչեւ վերջին «րաունտ»ը, Քորանթէն տըրուկի իր յաջորդական կռուչումներով, բնաւ դադար չտուաւ Հայրապետեանի, որպէսզի ասիճանական չափանիշը տայ իր կարելիութիւններուն :

Դատաւորը հինգերորդ «րաունտ»ին ազդարարութիւն ուղղեց Կուատալուփցիին, յաճախակի կրկնած իր կառչումներուն համար: Բայց ան նախզգալով իր դժնդակ պարտութիւնը, յամառեցաւ կիրարկել միեւնոյն թաքթիքը : Վերջին «րաունտ»ի լրանալուն մէկ վայրկեան մնացած, սեւամորթը պարպուած, գզգզուած եւ շշմած հարուածներէն, ձեռքը բարձրացուց ի նշան մրցումի լքման :

Նոյեմբեր 5ին, Փալէ տէ Սփոռի մէջ, հաճոյքով պիտի վերատեսնենք Հայրապետեանը, որ այս անգամ պիտի մրցի Ֆրանսայի միջակ ծանրութեան ախոյեանութեան համար: Իր հակառակորդը պիտի ըլլայ կաշմբուռն Լիոնցին՝ Ժոզէֆ Բուսը :

Սկզբնական օրերու իր կրակոտ մարմնշումով, ու իրեն զօրավիգ նոր «Մէնէյճըր»ի խորհուրդներէն լաւագոյն օգուտը քաղելով, Հայրապետեանը մեզի այն համոզումը կը ներշնչէ, որ երեք շաբաթէն Ֆրանսայի ախոյեանը պիտի դառնայ :

Ա. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

×

× « Ֆիկարօ»ի մարզական թղթակիցը կը գրէ այս մրցման առթիւ.— Միւթիւալիթէի մէջ, Ֆըրանքօ - Հայ կռփամարտիկ Հայրապետեանի դասական եւ հաճելի խաղին վրայ կը կարծէինք աւելցած տեսնել յարձակողականութիւնը, որ յաղթանակի ճամբան կը բանայ: Հայրապետեանի հակառակորդը խառնշտկեց քարթերը ու ան չի կրցաւ վերահաստատել կարգը, այլ տարուեցաւ խառնաշփոթութեան եւ կառչումի յորձանքէն: Անշուշտ քաջութեամբ կուրծք տուաւ, յաճախակի այնքան դժուարին կռիւին, բայց ախոյեանի կայծը բնաւ չերեւցաւ: Եթէ շողացած ըլլար, Քորանթէնը երազներու աշխարհը փոխադրուած պիտի ըլլար ...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

× Խաղողը սեւ խաղողին նայելով կը սեւնայ. մարդն ալ իրմէ խելօքին նայելով կը խելօքնայ :

× Խածանին ետեւը կեցիր, քան թէ տուողին առջեւը :

× Խրատ եթէ ունիս քեզի պահէ :

× Մեծ մարդ որ կայ՝ կրակ է. շատ մօտենաս՝ կը վառիս, շատ հեռանաս՝ կը մսիս :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Որքան յիշողութիւններ թարմացան «Յառաջ»ի վերջին թերթօնով, «Պոլսոյ գրաւումը» :

Շուրջ քառասնեակ մը տարիներ առաջ, նորընծայ համանուն թերթը եւս, հաւանաբար նչեց այն պատահարը՝ որ վերարձագանգն էր նոյն այդ քստմնելի պատմութեան:

1914ի գարունն էր, ընդհ. պատերազմի շշուկը չկար դեռ, մինչ քաղցրաթով եղանակը անգամ մը եւս սկիզբ կ'առնէր Կարնոյ մէջ :

Կովկասահայ երիտասարդ մը Թերոյեան ? կոկիկ սինէմա մը բացած էր հոն, ժողովուրդը խուռներամ կը յաճախէր: Առաջին անգամն էր նաեւ որ տեղային ելեկտրական լոյս կը տեսնէր այդպիսով :

Իսլամ հասարակութեան համար որոշ օրեր յատկացուցած՝ անախորժ պատահութեանց տեղի չտալու համար :

Հաւանօրէն վերջին ժապաւէնն եղաւ՝ 1453ի Պոլսոյ գրաւման ցնցող ֆիլմը, յաջող եւ պատկերալից, ուրտեղ ի յայտ կուգար մասնաւորապէս լպիրշ վայրագութիւնը՝ հանդէպ պալատական կիներու. խենէշ եւ տմարդի ոճիրներ, մէկը միւսէն զազիր ու պժգալի :

Եւ ահա օր մըն ալ—անշուշտ բերնէ բերան չափազանցութեան հասցնելով, «քաղաքակիրթ» ցեղի մը սերունդ Թուրքերու արժանապատուութիւնը կը վիրաւորուի այդ ներկայացումէն: Բողոքներ, գոռում - գոչում եւ յարձակում գործատիրոջ եւ պաշտօնէից դէմ, ջարդել կոտրել կահկարասիներ :

Այն ատենները դեռ անխօս էր ֆիլմը եւ կողմնակի բացատրութիւնն ալ ռուսերէն գրուած ըլլալով մեծ բան մը չէին հասկնար, բայց եւ այնպէս սոսկ տեսարանը բաւական եղած էր յուզելու իրենց «ասպետական» դիւրազգացութիւնը :

Եւ խորհիլ թէ, հազիւ մէկ տարի վերջ, նոյնքան աւելի ահաւոր այս անգամ իրական տեսարաններ պիտի պարզուէին ամբողջ տեղահանութեանց ընթացքին՝ նոյն այդ բողոքարկու դրուժաններու ձեռամբ կամ մեղսակցութեամբը :

Յուսա՞նք թէ տարր ալ ալ ֆիլմը պիտի տեսնեն օր մը, գէթ վերջ ի վերջոյ ճանչնալու համար ինքզինքնին :

ՅՈՒՍԱԿԱՆ

ԺԱՆ ՄԵՍԹԸԼԱՆ, որ կը յաջորդէ իր հօրը, ամէնէն երիտասարդ քաղաքապետն է Ֆրանսայի: Հազիւ 23 տարեկան է, Լահոնսի քաղաքապետը (Սարթ Փիրինէ):

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Ֆլօրինա նահանգին մէջ արտասովոր երեւոյթ մը պատահած է: Սարսափելի հովի մը յաջորդած է հեղեղանման անձրեւ մը, ժամ մը վերջ երբ տեղատարափը կը դադրի, ժողովուրդը կը տեսնէ որ փողոցները ամէն տեսակ ձուկերով ծածկուած են, մանաւանդ աղկերներով (սարտին): Կը կարծուի թէ հետեւանքն է Իտալիոյ ափերուն վրայ երեւցող սոսկալի մրրիկի մը:

× Ժողովուրդը քնած առիւծ է, որ արթնցաւ այլեւս չի քնիր :

× Կաթի հետ մտածը հոգու հետ դուրս կուգայ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Ա.

— Մէկ հրամանքդ կարդաս, տեսնենք ինչ է գրած, ես ծերացեր եմ աչքերս աղէկ չեն ջոկեր :

Տղան կարդաց, ընդամէնը չորս - հինգ տող էր ու թունդ պաշտօնական դարձուածքներով շարադրուած: Երեք վարդապետացուներ քանի մը օր Խծկոնք էին մնալու եւ Մայր Աթոռի վարչութեան անունով կը յանձնարարուէր որ Հայր Սուրբը ամէն կերպ լաւ հիւրասիրութիւն ցոյց տայ :

Ծերուկին դէմքը քիչ մը պարզուեցաւ, չարիքը իր կարծածին չափ մեծ չէր:

— Ո՞վ է բոլորը.— Հարցուց տարակուսանքով.

— Այո՛ Հա՛յր Սուրբ :

— Տիրացուներէն մէկը դո՞ւն ես :

— Այո, վարդապետացուներէն մէկը ես եմ.— սրբագրեց տղան « տիրացու » բառէն շատ չախորժելով :

— Իսկ միւս տիրացուները ինչո՞ւ ետ մնացին — շարունակեց վարդապետը կրկին իր ոճովը:

— Անոնք քանի մը օր աւելի ուշ պիտի գան : Խնդիրն այսպէս է, անգամ մը Շիրակը միասին պտոյտ տալ ու Անի երթալ էր միտքերնիս, անոնք որոշեցին Կողբի ու Երուանդակերտի վրայով Ախուրեանէն վեր ելլեն, բայց այդ կողմերը ես անգամ մը եղեր եմ, վճռեցինք որ ես Ալեքսանդրապոլի վրայով հոս գամ ու սպասեմ, վերջը, հոսկէ միասին կ'երթանք Անի ու Հառիճի վրայով անցնինք Ապարան :

— Բայց Շիրակը պտոյտ տալու միտքերնիդ ի՞նչ է, հարցուց վարդապետը կասկածամտութեամբ :

— Այնպէս, շրջիլ անգամ մը :

— Չէ, երեւի էջմիածնէն պաշտօն մը կ'ունենաք, հէ՞,— ժպտեցաւ ծերուկը ձախ աչքը կըծկելով :

— Ի՞նչ պաշտօն, հայր - սուրբ, մենք դեռ միաբան ալ չենք, դեռ երկու ամիս վերջ պիտի ձեռնադրուինք: Իսկ Շիրակը պտտիլը, է՛, մեր հայրենիքի հին, պատմական կեդրոններէն է, կ'ուզենք, ծանօթանանք :

— Հապա, նշանաւոր վանքեր կան, մեր վանքըն ալ շատ հին է, ու շատ յայտնի: Որքա՞ն ժամանակ հոս մնալ է միտքերնիդ :

— Մինչեւ ընկերները գան ու հանգստանան քիչ մը, մինչեւ հոս շուրջը պտտինք, երեւի տասը օր կը տեւէ :

— Լաւ, — ըսաւ վարդապետը կտրած ձայնով մը :

Եւ ակնթարթ մը թաւ, ճերմակ ունքերը խաղցնելէն վերջը աւելցուց :

— Միայն թէ, որդիս, այս տարուան արտերը այնքան ալ աղէկ չեն հոս, անասուններն ալ տեսակ մը ինկած են, կաթերնիս ալ քիչ է, սակա աչքի առաջ ունեցէք, եթէ ի հարկէ Աստուծոյ տուածէն ինչ որ ունիմ ձեզմէ չեմ խնայեր: Աս ալ կայ որ վըխս արդէն ամբողջ տուն մը հիւր ունիմ, անշուշտ իրենց ուտելիքը իրենք կ'եփեն, բայց վերջապէս ...

Եւ չգիտեր ինչպէս վերջացնէ իր կրած բեռի ծանրութիւնը հնար եղածին չափ խոշոր ցոյց տալու համար, թէեւ այդ «իր վիզը» ունեցած տունէն ամէնէն աւելի ուրախ էր, նախ վստահ էր վերջը մեծկակ դրամական նուէր մը ստանալու, այլեւ յաճախ կը ստանար անոնց խոհանոցէն քաղցի կերակուրներ :

— Ի՞նչ հիւրեր են,— հարցուց երիտասարդը.

— Ալեքսանդրապոլէն, ուսումնական մարդ է, ոտքի ցաւ ունի, եկեր է ծծումբի ջուրը լողալու, սիրուն կնիկ մը ունի, շատ լաւ մարդիկ են, շատ լաւ երեւելի, լեզուն բերնին մէջ կը դառնայ, ,ըլոր օրէնքներուն խորը տեղեակ:

Ան որ չըլլար վերի դաշտի արօտատեղին արդէն հիմա, ձեռքէս խլած կ'ըլլային Սալօի լամուկները, անցած աշնան էր դատարանը վերջապէս, մեր վանքին վրայ վաւերացուց: Չէ, շատ յայտնի մարդ է, կարելի է լսած ըլլաս Նիկողոս Քանեան :

— Քանեա՞ն, էջմիածին ընկեր մը ունիմ Ալեքսանդրապոլէն Քանեան, կարելի է անոնցմէ է, վերջը երթամ տեսնեմ :

— Գնա՛, գնա՛, ուսումնական մարդ է վրայ տուաւ ծերուկը աշխուժ ու գոհ շեշտով մը :

Այս խօսքերուն հետ առաջնորդեց տղան իր խուցին կից ցած տնակ մը եւ դուռը ետ հրեց :

Փոքրիկ հողայատակ սենեակ մըն էր, ուր փայտէ երկար թախտէն ու փոփրած հասարակ սեղանէ մը զատ ոչինչ չկար :

Լ. ՇԱՆԹ

Համաձայն նոր ղեկավարին, օտարներուն շահերը ապահովութեան մէջ են Եգիպտոս, պէտք չէ խուժ եղբայրները յարձակում գործեն օտարներուն վրայ, այսպէս ճանչնալով անոնց իրաւունքները, ինչպէս անոնք ալ իրենց պարտականութիւնները:

Իրանի քարիւղի հարցը

Լա Հէյի ատեանին որոշումը, Ապատանի քարիւղի հարցին մէջ, կ'երեւի թէ ի զօրու չի կրնար ըլլալ, քանի կողմերէն մէկը համաձայն չէ: Ծանօթ է թէ Իրան միշտ կը մերժէ ենթարկուիլ միջազգային ատեանին, ուստի հարցը տարուած է Ապահովութեան Խորհուրդին, ուր եւս կողմերը երկու մասի բաժնուած են: Ըստ «Լը Մոնտ»ի, Տօքթ. Մոսատեղ յաղթանակ մը տարած կ'ըլլայ, վերոյիշեալ ժողովին անձեռնահասութիւնը հռչակելով:

Քարիւղի հարցին լուծման համար, այժմ զանազան միջոցներ կ'առաջարկուին, որոնցմէ գլխաւորն է ՄԱԿի անդամներէն նոր ընկերութիւն մը կազմել: Նկատի ունին նմանապէս Բոյըլ Տըչի յանձնել քարիւղի բաշխումը. մեծ մասամբ Հոլանտացիներէ կազմուած այդ ընկերութիւնը, պիտի կարենար լայնօրէն ապահովել բրիտ. շահերը:

Ապահովութեան Խորհուրդի անգլ. պատուիրակ Պ. Կլեպվին Ճէպ խիստ դժգոհ մնալով ժողովին ձեռնթափութենէն, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է.— Մերժելով վիճաբանութեան դնել Իրանի քարիւղի հարցը, Ապահովութեան Խորհուրդը կը պակսեցնէ իր հեղինակութիւնը ապագային: Ալ իրեն չդիմելու ձգտումը պիտի հաստատուի: Եթէ ետ մղենք օրէնքի իշխանութիւնը, դէպի անիշխանութեան տիրապետութեան պիտի դիմենք »:

ԱՖՂԱՆՍՏԱՆ ԿԸ ՀԵՐՔԷ

Զանազան երկիրներու Աֆղան դեսպանները հերքմնագիր մը հրատարակած են, որով կը մերժեն ամէն պատասխանատուութիւն Լիաքաթ Ալի Խանի սպանութեան մէջ:

Համաձայն այդ հերքմնագիրին, Սէյիտ Աքպար եօթը տարի առաջ վտարուած էր աֆղան քաղաքացիութենէն, ժատրան ցեղին ըմբոստութեան պատճառաւ, որուն կը պատկանէր ոճրագործը: Ժամանակ մը, ան պաշտպանութիւն գտած էր Հնդկաստանի անգլ. իշխանութեան մօտ, որոնք զինքը քաջալերած էին պայքար բանալու աֆղան կառավարութեան դէմ, ի նպաստ Փուշթունիսթանի ինքնավարութեան:

Աֆղան զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ՝ իր կառավարութիւնը պատասխանատու չէ դաւաճաններու եւ բախտախնդիրներու արարքներուն, որոնք տակաւին կը վայելեն պաշտպանութիւնը Փաքիստանի կառավարութեան: Ըստ «Խրիսչըն Փրէս»ի, ոճրագործը չարժած է անձնական դրդապատճառներով, որովհետեւ Փաքիստան մերժած է պայքար բանալ Աֆղանիստանի դէմ, վաչկատուն ցեղախումբերէ գրաւուած սահմանագլուխի մարզերուն մէջ: Վերջին լուրերու համաձայն, Փաքիստանի իշխանութիւնը ձերբակալած է ահաբեկիչին տասնամեայ որդին, որմէ կը յուսան գաղտնիքներ կորզել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՈՆ ՓԱՓԷՆ յայտարարած է Անգարայի մամուլին, որ Կիկերոնի պատմութիւնը կատարելապէս ճիշդ է եւ թէ անոր պիտի անդրադառնայ իր յուշերուն մէջ: Ինչպէս կը յիշուի, «Յառաջ» հրատարակեց այդ լրտեսական դէպքերը իր թերթօնի բաժնին մէջ:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ նախարարութիւնը որոշած է գործադրութեան դնել ինքնաշարժ հեռաձայններու դրութիւնը գաւառի հետ: Մօտ օրէն կը սկսի հաղորդակցութիւնը Լիոնի հետ:

ԱՅՍՕՐ 12 տէրութեանց ներկայացուցիչներու խորհուրդը պիտի ստորագրէ այն համաձայնագիրը, որ կը վերաբերի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մուտքին, Ատլանտեանի դաշինքին մէջ: Այնուհետեւ համաձայնագիրը պիտի փոխանցուի իրենց կառավարութիւններուն, վաւերացման ենթարկուելու համար:

ԾԱՆՕԹ հեծելանաւորդ Լուիզօն Պոպէ յաղթանակած է Լոմպարտիոյ մրցման մէջ, ետին ձգելով Մինարտին, Քոփին, Պարթալին եւ միւս ընկերները: Քուպլէր չէ կրցած բան մը ընել, որովհետեւ անիւին ձգախէժը պայթած է: 1920էն Փելիսիէն շահած է այս մրցումը, ուրեմն երեսուն տարիէ ի վեր կրկին Ֆրանսացիները յաղթանակ կը տանին:

ԶՕՐ. ՔԼԸՐՔ, իտալական թերակղզիին եւ Հռոմի ազատարարը, Մ. Նահանգներու Վատիկանի դեսպան ընտրուած է: Առաջին անգամն է, որ ամերիկեան կառավարութիւնը զինուորական մը կը նշանակէ այս պաշտօնին համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ եկած հեռագիր մը՝ կը ծանուցանէ թէ Ալթայի նահանգն է, որ ամէնէն աւելի իր մէջ կը համրէ երկարակեացներ: Իկոր Քուզնեցոֆ 144 տարեկան է, իր ամենամօտիկ մրցակիցն է Տերկամպիչ Շիքաֆօֆ, որ 142 տարեկան է: Նոյն շրջանին մէջ կան 320 Մաթուսաղաներ, որոնք 100 տարեկանէն աւելի են:

ՀՐԱՆԻՒԹԻ գինը դարձեալ յաւելում մը կը կրէ, 64 Ֆրանքի բարձրանալով (ամէն ինչ մէջն ըլլալով): Ուրեմն, 10ուկէս ֆրանքի յաւելում մը, նախորդ գինին հետ համեմատելով:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու:
Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Ողերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ:

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

Տիկ. ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք **100** փր.

ՎԻԷՆ ՑԵՏԱԶԳԱԾ Է ՆՈՅ. 3ԻՆ:
ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Վերաբացումը, Թէյասեղանով մը Հոկտ. 23-ին, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, ի պատիւ բանաստեղծուհի ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆԻ Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Խօսք կ'առնեն Պ. Պ. Պարսամեան եւ Վ. Օշական: Կ'արտասանեն Տիկին Ա. Բալուեան, Օր. Ա. Սամուէլեան, Պ. Պ. Վ. Պարոնվարդեան եւ Ժ. Փալամուտեան:

X Յաջորդ հաւաքոյթին դասախօսն է Պ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ:

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ'ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար:

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի.

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ **1000** ֆրանք:
2.— Մահազդ **1500** (մէկ անգամ):
3.— Հոգեհանգիստ **500** (մէկ անգամ):
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ **300**:
5.— Կը փնտռուի **150** ֆրանք (մէկ անգամ):
6.— «Կ'ուզուի»ները երեք անգամ **1000** ֆրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ **20** առ հարիւր զեղչ:
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐԱՐԿՈՒԻ ԵՒ ԺԱՔԷԹԻ ՔՈՆՖԷՔՍԻՈՆ
Պ. ԱԲԷԼԵԱՆ
26, Rue Borrego, Paris (20), իր տան մէջ կարելու համար գործ կ'ուզէ ունենալ, հայ գործատէրերէ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ իր հասցէն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ **Madame A. MISSAKIAN** ԱՆՈՒՆՈՎ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Շաւարշ Նարդունիի գրական գործունէութեան մասին: Մուտքը ազատ է:

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625:
2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք:
3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք:
4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք:
5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք:
6.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք:
7.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք:
8.— ԱԼԻՔ բացառիկ թիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ՔԱՖԷ ԱՐԹԻՒՐ

Քաշուած, բարակ ու մաքուր
Ընտի՛ր, համո՛վ... անուն տո՛ւր,
Առանց վախի ա՛ռ, կուլ տուր,
Վաճառանիշը՝ մեր ԱՐԹԻՒՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Յիսուն հազար նուէր կայ,
Հարիւր պարապ տուպրակին
Շիշ մը օղի նուէր կայ:
Հասցէն ահա՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, թող ղրկէ՛
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մաքրն է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻՒՐին փառքն է:

Հասցէ.— **Boyadjian**, 12 Place de la Pierre, Valance (Drôme):

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները: Հոն է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով:

Chez SASSOUNI

31, RUE D'ALEXANDRIE
Métro St. Denis et Réaumur — Tél. Gut. 92-65

Սասունի կուտայ համեղ, ընտիր, մաքուր եւ առատ ճաշ: Այցելեցէք, պիտի համոզուիք եւ յաճախորդ դառնաք ամէնուն պէս:

Հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի համար տրամադրելի մասնաւոր սրահ, ուտելիքով կամ առանց ուտելիքի:

ԱՄԷՆ ՕՐ ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ԺԱՄԱՆՑ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Թարմ պտուղներու եւ բանջարեղէններու համար Հոկտեմբեր 25ին ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ
Նոր նպարավաճառատունը

Porte d'Italie, Krémlin Bicêtre, 3 rue Général Leclerc

Ընտիր ապրանք դիւրամատչելի գիներով: Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք եւ պիտի ստանաք բացման առթիւ ՆՈՒԷՐ մը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 24 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 24 ՀՈԿՏԵՄ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6593-Նոր շրջան թիւ 2004

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՐԱՏԱՊ ՀԱՐՑԵՐ

Միջին Արեւելքի կրկին խլրտիլ սկսած է : Թշուառ, այլադաւան եւ զանազան ազանդներով իրարմէ բաժնուած, յաճախ իրարու թշնամի այս բազմութիւնները, որոնք երկար դարեր կ՚ապրէին իբրեւ ստրուկ, գլուխ կը ցցեն այսօր, ընդդէմ գլխենք կառավարողներուն :

Կ՚ուզեն բացարձակ տէրը ըլլալ իրենց երկիրներուն: Քաղաք. եւ տնտես. ազատութիւն, զերծ օտար միջամտութիւններէ :

Փոխուած են այլեւս ժամանակները: Ինչպէս բոլոր ճնշուած ազգերուն, նմանապէս եւ իսլամ երկիրներուն մէջ զգալի հոգեփոխութիւն մը յառաջացած է, այն աստիճան որ մեծ պետութիւնները կը ստիպուին հաշուի առնել այդ զանգուածներու յարաճուն ուժը: Լսել անոնց բողոքները եւ չարժիլ խոհեմութեամբ :

Գիտակցաբար ըլլայ թէ հետեւողաբար, իրողութիւնը, այն է, որ ճնշուած ժողովուրդները սկսած են իրար հասկնալ: Մէկդի դնել ազգամիջեան ճղճիմ վէճերն ու ոխերը, ըլլալ համերաշխ, ի խնդիր հասարակաց շահու ապահովութեան. :

Այդ առաքելութեան մղիչ ազդակը կը հանդիսանայ, Միջին Արեւելքի մէջ՝ Արաբական Դաշնակցութիւնը, որ իր ցանցը տարածած է իսլամ. բոլոր երկիրներուն մէջ :

Պայքարը առաւելաբար կ՚ուղղուի Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, որ մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտը տիրաբար կ՚իշխէր Արեւելքի վրայ: Ան իր ազդեցութիւնը ցարդ կը պահէ այդ շրջանին մէջ թէեւ, բայց զգալապէս կորսնցուցած է իր նախկին ուժն ու հմայքը:

Հակառակ իր կարեւոր զիջումներուն եւ յուսադրիչ խոստումներուն, ազդերը կը մնան աւելի քան վերապահ եւ յոռետես :

Այս մերժումներուն եւ անզիջողութեան՝ կը թուի թէ քաջալեր կը հանդիսանայ նաեւ Խ. Միութիւնը, թաքուն նպատակներով անշուշտ: Բայց տկարին ամենազօրաւոր յենակէտը, ուժը եւ դաշնակիցներն են: «Մեր դատի յաջողութեան համար, պատրաստ ենք մինչեւ անգամ Սատանային հետ դաշնակցելու», ըսած էր Երուսաղէմի նախորդ Միւֆթին :

Ու դէպքերը կը յաջորդեն իրարու :

Պարսկաստանի քարիւղի վէճը տակաւին չլուծուած, ահա եգիպտ. խնդիրը :

Գլուխ կը բարձրացնէ նաեւ Իրաք, թէեւ զգուշութեամբ, առաջարկելով վերաքննել անգլեւիրաքեան դաշնագիրը :

Տակաւին կրնայինք յիշել Փաքիստանի վարչապետին սպանութիւնը, իբրեւ անուղղակի արդիւնք այս խլրտումներուն :

Արաբները զառնացած ու ջղայնացած են նմանապէս արեւմտ. պետութիւններէն, որոնք թոյլ տուին Իսրայէլի պետութեան հաստատման, իրենց հողերուն վրայ: Երկու կողմն ալ վէճի մէջ են եւ գիրար կ՚ամբաստանեն անվերջ :

Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութեան մեղմ վերաբերումը Ապատանի քարիւղի խնդրին մէջ, թեւերը լայն բանալ տուաւ Եգիպտոսի վարիչներուն: Ջնջեցին Անգլիոյ հետ 1889ին եւ 1936ին կնքուած դաշնագիրները, որոնց բարեփոխման համար երկու կողմէ ալ բաւական մելան սպառեցաւ: Եւ Գահիրէ՝ նկատի իսկ չառնելով Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցած հակառաջարկները, Ֆարուքը թագաւոր հռչակեց նաեւ Սուտանի :

Յիշեալ դաշնագիրները իրաւունք կուտային Անգլիոյ՝ առժամեայ հոգատարութիւնը ստանձնել Սուտանի, եւ զին. խարիսխներ հաստատել՝ Սուէզի Ջրանցքի սահմանագծին շուրջ :

Եթէ Իրանի քարիւղին ազգայնացումը ներքին խնդիր մըն էր, ինչպէս կը պնդէ վարչապետ Տքթ. Մոսատեղ եւ իր կառավարութիւնը, նոյն բանը կարելի չէ ըսել, կ՚ըսեն, Եգիպտոսի համար:

Այդ տեսակէտին ուժ. կուտան մանաւորաբար Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա: Անոնք եւս տնտեսական եւ քաղաք. յանձնառութիւններ ունին Միջ. Արեւելքի մէջ: Ու կը գտնեն որ հաւանական բախումի մը պարագային, եգիպ. կառավարութիւնը ի վիճակի պիտի չըլլայ առանձին պաշտպանելու երկիրը :

Մինչ այս մինչ այն լարուած վիճակ մը կը տիրէ երկրին մէջ, ծանրակշիռ միջադէպեր կըպատահին, պաշարման վիճակ յայտարարուած է Գահիրէի մէջ :

Ա. Հ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՃԱՌԱԽՏ

Ու բարեկամս սկսաւ զանգատիլ .

— Հանդէսին գլխաւոր բանախօս նշանակուած էի... Հազար մղոն հեռուէն կուգայի... Ճանապարհածախսը՝ հարիւր տոլար ... Յայտագիրը պիտի սկսէր 8.30ին — թերթերգրած էր... Սրահ մտայ ժամը 8.20ին... : 9ին քառորդ կար՝ երկու մեծ մայրիկներ ներս մտան իրենց թոռնիկներուն հետ... Հինգ մնացած՝ եօթը հոգի եւս եկան ... 9.30ին համրեցի 50 հոգի... 10ին՝ թիւը բարձրացաւ 200ի... Տասը քսան անցած՝ 400... 11ին քըսան կար եւ սրահը կը յորդէր ... «Տոմածաւալ » բազմութեամբ ... Յայտագիրը սկսաւ 11ին...

Օրուան ատենապետը կուռ ու կրակոտ ճառով մը, որ տեւեց ճիշդ 20 վայրկեան, բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը... Ժամացոյցիս նայեցայ՝ 11.25... Երկրորդ խօսողն էր Կրթասիրացին նախագահը որ սկսաւ Ադամ, Եւայէն... ժամը եղաւ 11.43 ... Իր յաջորդն էր Տիկնանցին ատենապետուհին որ գեղգեղեց 16 վայրկեան ... ժամը եղաւ 11.59 ... Կարգը եկած էր ինծի ... Բեմ գացի ... Չորս կողմս նայեցայ ... Բազմութեան կէսը կը մրափէր, միւս կէսը աչքը տնկած էր համեղ կերակուրներու » սեղանին...

Խօսեցայ հինգուկէս վայրկեան ... սկըսան պարերը՝ ի ձայն փողոյ եւ թմբկի ... Ժամը 12.30ին, սենեակիս չորս պատերուն մէջ առանձնացած, սկսայ փիլիսոփայել, « Ուր պիտի երթայ մեր ազգին վիճակը »...

— Ազգին վիճակը այդ պատմութեանդ հետ ի՞նչ կապ ունի ...

— Ըսել կ՚ուզեմ որ Հայոց ազգին ճառախօսը ի՞նչպէս, ե՞րբ պիտի դարմանուի ...

— Զարմանալի մարդ ես, եղբայր, առանց ճառի ա՞զգ կ՚ըլլայ... ճառը կարեւոր է ժողովուրդը արթուն պահելու համար ...

— Դուն, այդ փաստաբանութեանդ միայն կէսին հաւատա, մնացեալին համար ականջ տուր իմ թուաբանութեանս... Արտասահմանեան Հայաստանի մէջ, տարին, տասը հազար ճառեր կ՚արտասանուին... իւրաքանչիւրը կը տեւէ քսան վայրկեան — կ՚ընէ 200.000 վայրկեան, այսինքն 139 օր... տարին ունի 365 օր... հանէ.... մնաց 226 .., հանէ կիրակիներն ու տօները ... մնաց 186 ... այս 186ին կէսը յատկացուած է ներքին ըսիբսաներու ... տակաւին չարունակե՞մ :

— Իմ խելքս ատանկ բարակ հաշիւներու չի հասնիր ... ըսած եմ, նորէն կ՚ըսեմ... ազգ ըսածդ ճառ խօսելու է ...

— ... Ճառ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ կը հեռագրեն Յառաջի: «Կիրակի օրուան «Արարայի» տարեդարձին տօնակատարութիւնը մեծ յաջողութեամբ պսակուեցաւ: Ֆրբանսայի վարչապետը Պ. Փլեվէն անձամբ ներկայ եղաւ եւ խօսք առաւ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ արտաքին գործերու նախարարին Պէվինի աճիւնները պիտի փոխադրուին Ուեսթմինիսթըրի աբբայարանը, Չըրչիլի, Աթլիի եւ Տէվիսի առաջարկութեամբ: Առաջին անգամն է, որ ընկերվարական կուսակցութեան պատկանող պետական անձի մը այս պատիւը կ՚ըլլայ :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ վերջերս տեղատարափ անձրեւները կարեւոր վնասներ պատճառած են եւ խափանած երթեւեկը: Ազսարայի, Թօփհանէի, Գասըմ Փաշայի եւ Էյուպի մէջ երեսուն տուներ տողողուած են: Թօփհանէի մէջ տուն մը փլած է: Մարդկային կորուստ չկայ: Պալքաններու մէջ խստաշունչ ձմեռ կը տիրէ :

ՉԱՆ ՔԱՅ ՇԷՔԻ բանակատեղիին՝ Ֆորմոզա կղզիին մէջ, երէկ երկրաշարժի 179 ցնցումներ տեղի ունեցած են: Կղզիին արեւելակողմի Հիւալիէն գիւղը 40 առ հարիւր համեմատութեամբ կործանած է: Զոհերուն թիւն է 132, իսկ հազար հոգի ալ վիրաւորներ կան :

ԼԱՍ ՎԷԿԱՍԷՆ 120 քիլոմեթր անդին երէկ կատարուած է հիւլէական մանր ռումբի մը փորձը, արեւին ծագման միջոցին, հետեւաբար քաղաքին բնակիչները մեծ բան մը չեն կրցած տեսնել :

Զօր. Մարք Քլերքի

ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԻՆ ԻՐԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԸ

Իտալիոյ գրաւման ուժերու նախորդ հրամանատար Զօր. Մարք Քլերքի Վատիկանի դեսպանութեան կոչումը, նախագահ Պ. Թրումընի կողմէ, պետ. պզտիկ հարուած մը կը նկատուի եւ լայն արձագանգ գտած է: Զօրավարը Վերճինիոյ մէջ լսեց իր անուանումը, շուրջ երեք շաբաթ առաջ, առանց դժկամակութեան :

Զօր. Քլերք սիրուած է Իտալացիներէն, երկու տարուան իր պաշտօնավարութեան ընթացքին, հետեւաբար գոհունակութեամբ ընդունուեցաւ իր անուանումը Հռոմի մէջ: Ութսուն տարիէ ի վեր, առաջին անգամն է որ դիւանագիտական յարաբերութիւնը կը վերահաստատուի Միացեալ Նահանգներուն եւ Ս. Պետրոսի աթոռին միջեւ : Կը թուի թէ քիչ մը դժգոհութիւն յառաջացուցած է Պ. Թրումընի այս ելոյթը, մասնաւորաբար բողոքական եկեղեցւոյ շրջանակներուն մէջ, բայց կը յուսացուի թէ մինչեւ Ծերակոյտին գումարումը հանրային կարծիքը կը խաղաղի .

Ֆրանս. մամուլին համաձայն, կրկնակ հանգամանք ունի ամերիկացի հրամանատարին նոր պաշտօնը: Ա.— Թէյլըրի առաքելութիւնը հաստատեց թէ Վատիկան «լրողութեան կեդրոն» մըն է, թերեւս միակը ամբողջ աշխարհի մէջ, որ թոյլ կուտայ մօտենալու ամենատյլազան տեղեկութեանց աղբիւրներուն: Յետոյ, ամէնէն աւելի,— ինչպէս կը շեշտէ Սպիտակ Պալատան զեկոյցը ,— կարելի է ակնկալել որ դիւանագիտ. ուղղակի յարաբերութիւնները պիտի նպաստեն համադրելու համայնավարութեան դէմ մղուած պայքարը, որ կը կազմէ թիւ մէկ վտանգը Սուրբ Աթոռին համար ...

Տարակոյս չկայ որ, այս էական պատճառներուն վրայ կարելի է նաեւ աւելցնել այն նպաստաւոր ազդեցութիւնը, որ կրնայ ունենալ կաթոլիկ երկիրներուն՝ Միացեալ Նահանգներուն հետ ունենալիք յարաբերութեանց, մասնաւորաբար լատին Ամերիկայի հետ:

Վատիկանի ուղեգիծը ոչ մէկ փոփոխութիւն կրած է. ան կը դատապարտէ համայնավարութիւնը զօրեղապէս եւ վերջնականօրէն: Այսուհանդերձ, Ս. Աթոռը տրամադիր չէ դուրս ելլելու իր կրօնական հանգամանքէն, Խորհ. Ռուսիոյ ձեռնոց նետելու համար: Ամէն պարագայի մէջ, Զօր. Մարք Քլերքի Վատիկանի դեսպան անուանումը՝ մեծ հակազդեցութիւն կոչուած է ունենալու քաղաք. դետնի վրայ :

Եգիպտոս բողոք կը բարձրացնէ

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Եգիպտոս Հոկտ. 18ին ծանուցագիր մը յանձնած է անգլ. կառավարութեան, որով կը բողոքէ ամսոյն 16ին եւ 17ին անգլ. զօրախումբերուն կատարած « անորակելի արարք»ներուն դէմ: Ծանուցագիրը դիտել կուտայ թէ՝ Ֆայետի ընդհ. հրամանատարութեան ձեռք առած միջոցներով, անգլ. զօրաբանակները իրենք զիրենք Եգիպտոսի հետ կը դնէին պատերազմ. վիճակի մէջ :

Արտ. գործոց նախարարը դեսպանին եւ անգլ. կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ միջադէպերուն ծանրակշիռ հանգամանքին վրայ, որոնցմէ ոմանք սպաննութեան, բռնութեան եւ կանխամտածուած թալանի մը երեւոյթը առած են, մասնաւոր նպատակով մը գործուած հանրային սպասարկութեան պաշտօնէութեան եւ եգիպ. ուժերուն դէմ :

Եգիպտ. կառավարութիւնը պատասխանատու կը բռնէ անգլ. իշխանութիւնը, այս կորուստներուն եւ անդարմանելի վնասներուն համար, որոնցմէ ծանր հակազդեցութիւններ կրնան յառաջ գալ: Սալահէտտին փաշայի ծանուցագիրը կ՚եզրակացնէ .

« Այս բոլոր պատճառներով, բրիտ. ուժերը անմիջապէս քաշուելու են իրենց դիրքերէն եւ հանր. սպասարկութիւններէն, զորս գրաւած են քաղաքներուն մէջ անիրաւ կերպով, այս վերջին օրերուն, ինչպէս նաեւ Սուէզի Ջրանցքի գօտիին բոլոր վայրերուն մէջ: Այս գօտիին մէջ, բրիտ. իշխանութեանց կողմէ ձեռք առնուած բոլոր ապօրէն միջոցները պէտք է ջնջուին »:

Եգիպտ. կառավարութիւնը մամուլին յանձնած է նաեւ 1950 — 1951 անգլ. կառավարութեան հետ ունեցած բանակցութիւնները, 1936ի դաշնագրին խզման համար: Վաւերագիրը կը բովանդակէ եօթը փաստաթուղթեր :

Միւս կողմէ, Նախարարաց խորհուրդը վաւերացուցած է ընդհ. զօրաշարժի օրինագիծը, որ կը նախատեսէ բոլոր անհրաժեշտ միջոցները երկրի պաշտպանութեան եւ ներքին ապահովութեան համար, պատերազմի մը պարագային: Գերագոյն Խորհուրդը պիտի կազմուի բոլոր նախարարութիւններէն, պիտի ընտրէ զինեալ ուժերուն հրամանատարը եւ ոստիկանութեան պետը: Պիտի հաստատէ պատերազմ. ատեան մը, որ դատելու է

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԻՐ ԾԱԳՈՒՄԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Աւելի քան 90 տարի է անցած այն շրջանէն, երբ Թիֆլիսի տուներու մէջ սկիզբ կըդրուէր հայ թատերական ներկայացումներու: Հետաքրքրական է ականատեսի մը վկայութիւնը այս մասին, որ մեզի կը ներկայացնէ 1859ի Յունիս — Յուլիսին տեղի ունեցած խաղ մը:

Զաքարիա Գրիգորեան, Թիֆլիսի «Հովիւ» թերթին մէջ (1909 թ. 39, 40, 42, 44, 46, 47) «Յիշողութիւններ» եւ «Հայոց Թատրոն Թիֆլիզում 1859 — 60 թ.»ին վերնագրի տակ կը գրէ. «1859 թուի ամառն էր, Յունիս ամսուայ սկզբներում: Ըստ սովորութեան ուսումնարաններում դասաւանդութիւնները վերջացել էին... Ցերեկուայ ամէն ժամանակ՝ փողոցներում եւ ամենուրեք պատահում էին գիմնազիստներ՝ թէ խումբ — խումբ կանգնած խօսելիս, պտոյտ անելիս, թէ զբօսնելիս եւ թէ մանկական խաղեր խաղալիս ... Գիմնազիստներից երկու ընկերներ՝ Տիգրան Խուդադեանցը եւ բէ Յուցայ Էլիարեանցը ... մտքէ էին յղացել թատրոնական մի ներկայացում գըլուխ բերել ... Դրանց հարկաւոր էին ընկերներ գտնել որոնք համաձայնուէին դերեր վերցնել եւ ներկայացմանը մասնակցել: Այդ նպատակով դըրանք շատերին էին դիմել, ի միջի այլոց որպէս իրանց թաղեցի, ինձ էլ դիմեցին եւ եկան իմ տուն ... Դրանք առաջարկեցին ինձ մասնակցել իրանց հետ մի թատրոնական ներկայացման: Ես յայտնեցի իմ համաձայնութիւնս՝ մասնակցել իրանց խաղին, եթէ նրանք էլ կը համաձայնէին ներկայացումը հայերէն խաղալ:

Նոքա ծաղրեցին ինձ եւ ասացին՝ «Ո՞վ է իմացել, որ հայերէն թիատր ըլի եւ հայերէն պիեսը ո՞րտեղ պէտք է ճարել»: Ես պատասխանեցի, որ հայերէն պիէս (գրուածք) կայ, ահա՛ իմ սեղանիս վրայ է դրած: Դա «Մեղու Հայաստանի» լրագրի մէջ տպուած «Պետրոս եւ Բարբարէ»(*) գրուածքն է, որը կարող ենք խաղալ... Դրանք համաձայնելով ինձ հետ՝ իրանց ցանկացած գործը գըլուխ եկաւ, որովհետեւ իմ բոլոր ընկերներս ամենայն սիրով համաձայնեցան մասնակցել ներկայացմանը. վճռուեցաւ հայերէնից՝ «Պետրոս — Բարբարէի» գրուածքի առաջին գործողութիւնը միայն խաղալ եւ ռուսերէնից էլ մի թեթեւ պիէս:

Հայերէն գրուածքի «Պետրոսի» դերը ինձ յանձնեցին, իսկ «Բարբարէի» դերը Էլիարեանցին, որ կանացի դեր խաղալու համար պէտք է կանացի շորեր հագնէր... Դեռ այդ ժամանակը եւ յետոյ էլ, մի քանի տարի անց՝ հայ կանանցից եւ օրիորդներից ոչ ոք չէր վստահանում թատրոնական խաղացութեանց մէջ դեր վերցնել եւ բեմ դուրս գալ ... (**) Ներկայացման համար իսկոյն մի փոքրիկ դահլիճ ճարեցինք... Այդ տունը մեր խաղացած ժամանակը պատկանում էր Աղէքսանդր Թամամշեանցին... Մենք՝ գործին մասնակցողներս՝ որոնցից մի քանիսը խաղացողներ էինք, միւսները՝ կարգադրիչներ, մեր մէջ բաժանեցինք տոմսակները մեր բարեկամներին եւ ծանօթներին հրաւիրելու եւ մի կիրակի օր էլ նշանակեցինք խաղալու երեկոն: Մեր ճարած կացարանը միմիայն մի սենեակ (դահլիճ) էր եւ սրան կից մի պատշգամ, ուրիշ ոչինչ: Դահլիճի լայնութեան վրայ մի պատի մէջ մի ծալք կար, այդ ծալքը յուշարարի համար ծառայեցինք: Ծալքի կողմի՝ դահլիճի մի փոքր մասը յատկացրինք բեմի համար, իսկ միւսը ժողովրդի նստելու համար: Այդ երկու մասերը միմեանցից պէտք է վարագոյրներով բաժանէինք: Վարագոյրների համար ծառայեցրինք Ղաթիբէէֆ, չարսաւներ եւ լիեմի (վերմակ) երեսներ ...

Դահլիճը եւ բեմը լուսաւորելու համար, յատակի վրայ կարտոֆիլի մոմերը կէս կէս արած եւ վառոտած դարսած ունէինք... ընդամէնը 8 հատ վառած մոմեր դահլիճի ամբողջ երկայնութեամբ: Այս էր մեր թատրոնական դահլիճի զարդարանքը: Իսկ հրաւիրուած ժողովրդի նստելու համար մեկանից նրանք, որոնք թատրոնի տնից մօտիկ էին բնակւում՝ իրանց տներից բերել էինք ամէն տեսակ եւ ամէն փասօնի աթոռներ... Թէ մենք երիտասարդներս առաջին անգամ ինչպէս խաղացինք: Ինչպէս կրկնեցինք բերան արած մեր դերերը, քանի որ մեզանից ոչ մէկս թատրոնի երես չէինք տեսել, ռէժիսէօր էլ չունէինք, բաւական է ասել, որ մեր բաղդից, ներկայ եղողներն էլ աւելի պահանջ չունէին ...

Մեր սկսած թատրոնական գործը այդքան յաջողութիւն ունենալով, մեծ բաւականութիւն էր պատճառել շատ հայասէր անձանց» (Հովիւ, անդ՝ թ. 39, 40, 42):

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(*) Մեղու Հայաստանի (Թիֆլիս) շաբաթաթերթի խմբագիր՝ Տէր Ստեփան Մանդինեանց 1859ի փետրուարէն սկսած «Հայ Լեզու» խորագրի տակ կը հրատարակէր այդ գրուածքը: Տպագրութիւնը աւարտած է նոյն տարին Յուլիս 4ին: Նիւթը տես նաեւ Հովիւ, 1909 թ. 39, էջ 617—18:

(**) Թիֆլիսի հայ բեմին առաջին դերասանուհին կը համարուի Սոֆիա Շահինեան («Բազմավէպ», 1933, էջ 561):— Վրացիներու քով ալ այրեր կատարած են, սկիզբը, կիներու դերերը (տես «Գեղարուեստ», Թիֆլիզ 1909 թ. 3):

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

Գ.

Դաշնակցականների յեղափոխական գործունէութիւնը Ռուսաստանի, Պարսկաստանի եւ Թուրքիայի մէջ առիթ եղան ռուս կառավարութեան ելոյթ ունենալու պետական Դումայի մէջ: Այս առիթով հրապարակ եկաւ Բառոն Նոլդէն, յայտնելով թէ ընդհանրական ապահովութեան համար անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել Դաշնակցութեան յեղափոխական գործունէութեան դէմ: Դաշնակցութիւնը կամաւորներ հաւաքելով վարում է հակապետական գործունէութիւն երեք դրկից կայսրութիւնների մէջ:

Այսպէս շարունակեց մինչեւ իշխան Վարանցով — Դաշկովի Կովկասի փոխարքայ նշանակուելը: Նա ըմբռնեց այն անբնական վիճակը որ ստեղծած էր Կովկասի մէջ Հայերի հանդէպ: Եւ տեղեկացրեց Պետերբուրգ, որ իր կարծիքով, չի կարելի եւ թոյլատրելի չէ որ կառավարութիւնը լարուած յարաբերութիւններ պահէ ամբողջ մէկ ժողովուրդի հետ եւ հոգեւորականների հալածանքը նկատւում է հալածանք կրօնի դէմ:

Կառավարութիւնը ընդունեց Վարանցով Դաշկովի տեսակէտը եւ կայսերական հրովարտակով 1905 Օգոստ. 2ին հայ եկեղեցիի կալուածները եւ ինչքերը վերադարձուեցան Հայերուն: Ինչ վերաբերւում է նրանց, ովքեր մեղաւոր էին կառավարական պաշտօնեաներու սպանութեան համար, կառավարութիւնը սկսաւ հետապնդել համաձայն ընդունուած սովորութեան:

Այդ ժամանակից սկսած փոխուեցան Հայերի եւ ռուս կառավարութեան յարաբերութիւնները: Նրանք դարձան բարեկամական:

1914ին Թուրքիայի պատերազմ յայտարարելը Ռուսաստանին՝ ցոյց տուաւ Հայերի կատարեալ հաւատարմութիւնը Ռուսաստանի հանդէպ:

Դաշնակցական խմբերը կռուելով կող - կողի ռուս զօրքերի հետ բերին մեծ օժանդակութիւն: Անցնելով թշնամու հեռաւոր թիկունքը նրանք խիստ մեծ կորուստներ էին պատճառում թրքական բանակին:

Յատկապէս աչքի ընկան Անդրանիկի եւ Սեպուհի խումբերի գործունէութիւնը Էրզրումի եւ Բաբերդի շրջաններում:

Մեծ դեր խաղացին Դաշնակցական խումբերը Համազասպի, Դրոյի եւ Քեռիի խումբերը նաեւ Վանի շրջանում: Իւրաքանչիւրը այդ խմբերից ունէր 1000ական մարդ, լաւ հագուած եւ զինուած: Նրանք Արարատեան զօրաբանակի մաս էին կազմում, նպատակ ունենալով գրաւել Թրքահայաստանի մայրաքաղաքը՝ Վանը, հանդիսանալով ռուս բանակի թանկագին օգնականները, նրանք վարում էին հետազօտութիւնը եւ կռւում էին կատաղօրէն, քանի որ ոչ նրանք եւ ոչ էլ Թուրքերը գերի չէին վերցնում:

Երբ զօրամասը մօտեցաւ Վանի, պարզուեց որ այնտեղ արդէն տեղի է ունեցել Հայերի ըմբոստութիւնը Թուրք կառավարութեան դէմ: Նրանք դուրս էին վռնտել Թուրք զօրամասերը քաղաքից եւ պաշտպանւում էին: Նրանց ազատեցին օգնութեան հասած կօզակները:

Ռուս զօրամասը Վան մտաւ հրամանատարութեամբ Զօր. Նիկոլայեւի, կայսեր ծննդեան տարեդարձի օրը, խանդավառօրէն ընդունուելով հայ ազգաբնակչութեան կողմից:

Նոյն օրը, 6 Մայիս 1915 թ., Հայերը ողջունեցին քաղաքի ինքնավարութեան ակումբում իրենց ազատարարները, ուր քաղաքագլուխ՝ Արամ փաշան, ռուսական հպատակ ներկաներին կարդաց այն հեռագիրը որ քաղաքի կողմից ղրկուած էր թագաւորին: Այդ հեռագիրը կ'ըսէր.— «Մենք, հայ ազգայնականներս, Ձերդ վեհափառութեան ծննդեան տարեդարձի առթիւ, որ կը զուգադիպի Ձեր զօրքերի մուտքին Հայաստանի մայրաքաղաքը, կը ցանկանք մեծութիւն եւ յաղթանակ Ռուսաստանի: Կը խնդրենք նաեւ մեզ ընդունէք Ձեր հովանաւորութեան տակ: Եւ, թող շքեղ եւ բազմազգի ծաղիկներից կազմուած ռուսական մեծ կայսրութեան փունջի մէջ, իբրեւ փոքրիկ եւ բուրումնաւէտ մանուշակ ապրի ինքնավար Հայաստանը»:

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ԻՐԱՊԱՇՏ ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԱՄԱՐ

(ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

«Մարդս կը յուզուի այն տեսարաններէն որոնց կը հաւատայ եւ հեղինակն եթէ կ'ուզէ, որ իւր գործն ազդեցութիւն ունենայ, սիրտերն ու միտքերը յուզէ, նախ եւ առաջ պարտաւոր է ամէն հնարաւոր եւ նոյնիսկ անհնար միջոցներ ձեռք առնուլ հաւատացնելու համար, թէ ժողովրդական կեանքէն քաղուած դէպքի մը նկարագիրն է այդ երկասիրութիւնը (Երկեր, հատոր V էջ 230):

Այս չափանիշով մօտենալով գեղարուեստական երկերուն, Պարոնեան կը պահանջէր անխնայ ըլլալ թոյլ գործերու նկատմամբ: Հայ իրականութեան մէջ, Նալպանդեանէն վերջ Պարոնեան միակն էր, որ անխնայ էր գեղարուեստական տեսակէտէն թոյլ երկերու նկատմամբ: Երբեք չէր քաջալերեր անտաղանդ եւ ապաշնորհ մարդիկը, որոնք «կօշկակարութիւնը կը շփոթեն բանաստեղծութեան հետ եւ կ'ուզեն գեղարուեստական ստեղծագործութիւններ գրել, առանց անհրաժեշտ տուեալներն ունենալու»: Ըստ անոր քննադատութիւնը դեռ սաղմնային վիճակի մէջ պէտք է մեռցընէ այն երկերը որոնք հանրութեան համար օգտակար չեն, որոնք թէ գաղափարական, թէ գեղարուեստական տեսակէտէն քննութեան չեն դիմանար:

«Չեմ տեսած քննադատ մը որ տգեղ հրատարակութեան մը կոկորդէն բռնէ, սղմէ եւ սպաննէ զայն: Սպաննելու չէ գործ մը, գեղեցկացնելու է, անոր գեղեցիկ կողմերը ցոյց տալով միշտ եւ տգեղ կէտերը հեռուանց ցուցնելով խիստ քիչ անգամ: Ոչ, պարոն քննադատներ, ոչ, իրաւունք չունիք, սպաննեցէք տգեղ գործերը եւ վստահ եղէք որ պիտի գեղեցկանան անոնք» (Երկեր հատոր 1, էջ 69):

Պարոնեան երջանիկ կը համարէր այն թատերագիրը, որուն առաջին երկերը կը քննադատուէին, որովհետեւ այսպիսի հեղինակ, նկատի ունենալով քննադատութեան խօսքը, ըմբռնելով իր սխալները՝ կրնար ուղղել, մտածել աւելի լաւ երկ ստեղծելու մասին, «իսկ վայ այն հեղինակին, — կը գրէ,— որ շողոմարար եւ շահասէր արարածներու խօսքերէն կը խաբուի», եւ կը կարծէ որ իր գրած գործը ոչ մէկ թերութիւն ունի: «Շողոքորթութիւնը շատ ողբերգուներ, իմաստասէրներ հասցուց մեր ազգին մէջ (Երկեր, հատոր V, էջ 265):

Ժամանակի ազատական երիտասարդութիւնը, ինքն իրեն կը համարէր արուեստ եւ գրականութիւն գնահատող եւ սիրող: Այդ երիտասարդներու չփոթ միտքերը, թիւր կարծիքներով կը մոլորեցնէին հեղինակը, իսկ Պարոնեան խիստ կերպով ծաղրած է այդ տեսակ մարդիկը:

«Կեանքիս մէջ չեմ հանդիպած հանդիսականի մը, որ թատերգութեան վերջին արարուածէն ետք քովը նստողին ըսէ.— ինչ գեղեցիկ խօսքեր, ինչ հետաքրքրական տեսարաններ, բայց չեմ տեսած բարեպաշտ թատերասէր մը որ թատրոնէն ելած ատեն չըսէ, — ինչ գեղեցիկ դերասանուհի ... ինչ սիրուն աչեր... ինչ հետաքրքրական ծունկեր: Այդ, իրաւունք չունի՞մ պոռալու, թէ գեղեցիկ դերասանուհի մը սքանչելի պիէսա մըն է»: Ուրիշ տեղ մը կը գրէ. «Մայրաքաղաքիս մէջ տիկին Հրաչեայի աչերուն վրայ «Նէյլի աշտարակէն» աւելի կը խօսուի, եւ Հրաչեայի հայրը, հեղինակայդ թատերգութեան «Նէյլի աշտարակին» հեղինակէն աւելի ծանօթ է թատրոնասէրներուն (երկեր, հատոր IV, էջ 131):

Ուշագրաւ են Պարոնեանի դիտողութիւնները դերասանական արուեստի մասին: Դերասանական արուեստի զարգացման առաջին նախապայմաններէն մէկը կը համարէր արհեստով թատերախումբի տեւական գոյութիւնը հայ իրականութեան մէջ եւ անոնց կանոնաւոր աշխատանքը խաղացանկի պատրաստման, դերասաններու ստեղծագործական տաղանդի զարգացման եւ բեմական խօսքի մշակման համար: Կը քննադատէր այն մարդիկը որ շահադիտական նպատակներով կը փորձեն քայքայել թատերախումբերը, դերասաններն ու դերասանուհիները անջատել խումբերէն:

Պարոնեանի միւս պահանջն էր ուսումնասիրել կեանքը, բազմակողմանի կերպով եւ ապա միայն ներկայացնել, ապրած մարդու անկեղծութեամբ եւ յուզականութեամբ: Բարձր կը գնահատէր այն դերասան — դերասանուհիները որոնք շարունակ կ'ուսումնասիրէին կեանքը: Երանուհի Գարագաշեան կը գնահատէր «որովհետեւ բեմի չափ լայն սիրտ ունէր եթէ մեռել մը տեսնէ, սիրտը թմբիր չըլլեր, այլ աւելի կը մօտենայ զայն քննելու, որպէսզի տեսարանին վրայ հարկ ըլլայ նէ բնական մեռեալ մը ձեւանայ: Նոյնպէս եթէ մէկը բարկանայ, դիտմամբ աւելի կը բարկանայ, դիտմամբ

աւելի կը բարկացնէ, որ բարկութեան ձեւերն ու շարժումները աղէկ սորվի» :

Պարոնեան՝ հիանալով հանդերձ Ադամեանի մեծ տաղանդին, անոր մասին գրած է միայն 1888-ին երբ Ադամեան արդէն ռուսական դասական թատրոնին ազդեցութեամբ հրաժարած էր վիպապաշտ արուեստի ազդեցութենէն եւ մեծ վարպետութեամբ կը կատարէր կարգ մը դասական դերեր:

Պարոնեան կը յիշեցնէր որ Ադամեաննալ տասնամեակ մը առաջ չափազանցութիւններ ունէր իր շարժումներուն մէջ: «Պոլսեցիները, կը գրէր Պարոնեան, չեն ուրանար այսօր թէ Պ. Ադամեան իւր յաջողութիւնը կը պարտի Ռուսահայոց, որոնց թէ քննադատութիւններէն օգտուած է եւ թէ փունջերէն» :

Որոշ թատերախումբեր, ինչպէս Վարդովեան խումբն ալ, ամբողջովին տարուած էին բեմական տպաւորութիւններով: Անոնք կ'ընտրէին բովանդակութենէ զուրկ եւրոպական մելոտրամներ եւ ֆարսեր, հակադրելով գաղափարի բովանդակութեան: Պարոնեան կը գրէր «Այս խաղին մէջ դերձակութիւնը բանաստեղծութեան հետ կը մրցի եւ յաղթութիւնը անորոշ կը մնայ»: «Չափազանցութենէ սիրտս կը խառնուի, այս մասին շատ փափուկ ստամոքս ունիմ» :

Պարոնեան կը ծաղրէր, երբ մէկը ամէնէն պարզ միտքը կ'արտայայտէր մանուածապատ խրթին նախադասութիւններով, որով կ'աղաւաղէին իմաստը: Խորէն Նարպէյի գրաբար երկերը ծաղրելով՝ Պարոնեան կը գրէր թէ յատուկ յանձնաժողովներ կը կազմուէին անոր լեզուն հասկնալու համար :

Պարոնեան դէմ էր թատրոնի համար գրուածները գրաբար ներկայացնելուն: Ան կը քննադատէր անոնք՝ որոնց լեզուն աշխարհաբար ըլլալով հանդերձ՝ կը մօտենար գրաբարին :

Պարոնեան սկզբունքային պայքար մղած է Ն. Ռուսինեանի լեզուական նորամուծութեան դէմ: «Ազգային Ջոջերուն» մէջ կը նմանցնէ զայն այն դերձակին որ փոխանակ հագուստը մարմնի համեմատ ձեւելու, կը մտածէ մարմինը կտրատել, յարմարցնել հագուստի ձեւին:

Պարոնեան կը մերժէր գրաբարը եւ ֆրանսերէնը հայ թատրոնին մէջ եւ կը քննադատէր այն թատերախումբերը որոնք իրենց խաղացանկը կը տանէին դէպի թուրք լեզուով տրուող ներկայացումները եւ անոնք որ թուրքերէն ներկայացումներու մէջ քանի մը բառ հայերէն մտցնելով՝ կը ծաղրէին մայրենի լեզուն: 70ական թուականներուն Կոկչեան համախմբելով քանի մը երգիչ-երգչուհիներ կը չարաշահէր Տ. Չուհաճեանի երաժշտական տաղանդը եւ անոր սքանչելի երաժշտական ստեղծագործութիւններու համար թխել կուտար անշնորհք լիբրետոներ :

Այսպէս Յակոբ Պարոնեան մօտ քսան տարի հետեւողական պայքար մղեց հայ իրապաշտ թատրոնի զարգացման համար: Սուլթանական դաժան տիրապետութեան տակ, մայր հայրենիքէն հեռու՝ չէին կրնար պայմաններ ստեղծուիլ ազգային, իրապաշտ թատրոնի զարգացման համար : Այդ թատրոնը ստեղծուեցաւ Կովկասի մէջ :

Արեւմտահայ բեմի բոլոր ականաւոր դէմքերը խաղացած են Կովկասահայ բեմերու վրայ, որով հաղորդակից եղած են ռուսական իրապաշտ թատերական արուեստին եւ մասնակցած հայ ազգային թատրոնի զարգացման: Ս. Հայաստանի թատրոնը բարձր կը գնահատէ թատերագիտական այս հարուստ գրական ժառանգութիւնը որ թողած է անուանի երգիծաբան Յակոբ Պարոնեան :

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Հանդէս մը

ԽՄԲ.— Մեր երիտասարդ աշխատակիցը Զուիցերիոյ մէջ, հեռու հայկական կեանքէ, հազիւ առիթ ունեցած է ներկայ ըլլալու հայկական հանդէսներուն :

Իր մատնանշած թերացումները կը պատկանին ոչ միայն այս վերջին հանդէսին, այլ առհասարակ մեր բոլոր հանդէսներուն եւ այդ պատճառով իսկ շահեկան է անոնց հրատարակութիւնը :

... Խմբագիր,

Մեծ ուրախութեամբ ներկայ եղայ Հոկտեմբեր 7ի Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին նուիրուած հանդէսին :

Իբրեւ Շ. Գարահիսարցի՝ թէեւ սրտիս խօսեցաւ ան, սակայն հանդէսին կարգ մը թերութիւնները մատնանշել պարտականութիւն կը նկատեմ : Նման հանդէսներու առթիւ, առհասարակ սովորութիւն ունինք միշտ գովեստով խօսելու, թէ բանախօսներու և թէ գեղարուեստական բաժիններու մասին, հետեւաբար միեւնոյն սխալները տարիներով կը կրկնուին:

Ո եւ է յօդուածագիր չի համարձակիր այդ սխալները մատնանշել, ասոր-անոր հետ «գէշ մարդ» չըլլալու համար: Այս հանդէսին կազմակերպիչները եւ ճառախօսները գրեթէ բոլորն ալ ինծի անծանօթ են, հետեւաբար ոչ չարամտութիւն, ոչ ալ նպատակ կարելի է վերագրել ինծի, երբ կը համարձակիմ հետեւեալ քանի մը դիտողութիւնները ընել :

Լսեցի որ հանդէսին նախաձեռնութիւնը ունեցեր է Սեբաստիոյ «Մուրատ Ուսումնասիրացը»:

Երբ մեր ազգային կեանքին մէջ յաճախ կը հանդիպինք «ես վերի գիւղէն եմ, դուն վարի գիւղէն»ի պէս տխուր երեւոյթներու, Սեբաստացիներուն այս շարժումը աւելի աչքի կը զարնէ եւ կ'ուրախացնէ ամէն Հայ: Իրապէս շնորհաւորելի էին անոնք: Այժմ քանի մը դիտողութիւններ :

Հանդէսը թերթին մէջ յայտարարուած էր ժամը 3ին, սկսաւ ... 4ին, մինչեւ ժամը 4ուկէս միշտ եկողներ եղան :

Ասիկա հին ցաւ մըն է: Գիտեմ որ առհասարակ մեր հանդէսները կարելի չէ սկսիլ զուիցերիական ժամացոյցի մը ճշդրտութեամբ, սակայն այսքան յապաղում անթոյլատրելի է :

Որո՞ւնն է յանցանքը: Մեր հանդէսներու կազմակերպիչներո՞ւն, որոնք ժողովուրդին գալուն կը սպասեն, թէ ժողովուրդին, որ գիտէ թէ հայկական հանդէս մը յայտարարուածէն ժամ մը ետքը կը սկսի, ու ըստ այնմ ճամբայ կ'ելլէ տունէն:

Հանդէսը շատ երկար էր, տեւեց մօտ 3ուկէս ժամ: Ոմանք կուգան անշուշտ հաճոյքով, ուրիշներ իբր պարտականութիւն, կան ալ որ բնաւ չեն գար խորշելով երկարութենէն ..., իսկ նոր սերունդը, որ կատարեալ հայերէն ալ չի գիտեր, եւ թէ գայ իսկ, ձանձրոյթով կը հետեւի ճառերուն, որոնցմէ բան չի հասկնար: Եթէ նոր սերունդն ալ չկրնանք բերել, ի՞նչի կը ծառայեն մեր բոլոր հայրենասիրական բանախօսութիւնները :

Խօսողներու թիւը շատ էր: Հանդէսի առաջին մասին մէջ չորս հոգի: Անոնց ճառերը իմաստալից էին անշուշտ, սակայն ընդունեցէք որ նոյն առիթով խօսուած չորս կամ հինգ ճառերը առհասարակ իրարու կը նմանին: Կրկնութիւններէ կարելի չէ խուսափիլ :

Մեր բանախօսները կը կարծեն որ բեմ ելլելու վարժութիւնը բաւական է, որպէսզի ձանձրացնեն ունկնդիրը cliché խօսքերով :

Ճառ մը պէտք է պատրաստուած ըլլայ, աւելի ճիշդը գրուած որպէսզի ճառախօսը որոշ կերպով գիտնայ թէ ի՞նչպէս պիտի սկսի, ի՞նչպէս պիտի դասաւորէ եւ մանաւանդ ինչպէ՞ս պիտի փակէ իր խօսքը :

Պէտք է օրինակ առնենք օտար բեմբասացներէ:

Ժամերը կ'անցնէին եւ յուսաբեկ՝ կը մտածէի, թէ արդեօք մէկը պիտի խօսի՞ հերոսամարտին մասին :

Վերջապէս երկրորդ մասին խօսք առաւ Պ. Անուշաւան Գաբիկեան: Ներածական մասէն վերջ բարեբախտաբար Պ. Գաբիկեան վար դրաւ իր ձեռքի թուղթերը եւ անցաւ բուն նիւթին, բերդի կռուին: Հանդիսականներու խոր լռութիւնը եւ ծափերով ընդմիջումը, ապացոյցը եղան այն մեծ հետաքրքրութեան եւ յուզումին զոր ճառախօսը արթնցուց մեր մէջ :

Կը կարծեմ որ շատեր ինծի պէս, երեւակայութեամբ գացին բերդի ռազմիկներուն քով :

Պ. Գաբիկեան ականատեսի մը պէս պատմեց հերոսամարտը: Մեղք որ կարճ կապեց եւ չյիշեց Շ. Գարահիսարցի կիներուն թոյն առնելու դրուագը :

Այս պակասը լրացուց աւելի վերջ Մուրատ ֆոնտի ներկայացուցիչը, Պ. Յակոբեան, որուն հակիրճ բանախօսութիւնը աւելի հետաքրքրութեամբ պիտի լսուէր եթէ հանդիսականները յոգնած չըլլային :

Գեղարուեստական բաժնին համար նոյնպէս թերացումներ կային մատնանշելի, օրինակ բեմին գէշ լուսաւորումը եւ դասաւորումը: Երգուելիք կամ նուագելի կտորները լրիւ յայտարարելու պակասը :

Կտորներու (արտասանուած կամ նուագուած) երկարութիւնը: Այս կարգի վրիպումներ, որոնց չենք անդրադառնար փոքր բաներու տեղ դնելով, սովորութիւն կը դառնան երբ կրկնուին տարիներով: Քսանը հինգ տարի «Աշխարհի մայրաքաղաքը» պէտք էր մեր դասատուն ըլլար ճաշակով եւ արուեստի ճիշդ ըմբռնումով հանդէսներու յայտագիրները պատրաստելու համար:

Վերջացնելով՝ յայտնեմ փափաքս որպէս Շապին Գարահիսարցի, գոնէ գրի առնուած տեսնելու Պ. Նախագահին Ս. Տէօվլէթեանի յուշերը, որպէս վերապրող հերոսամարտէն:

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈՂԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԴԱՐՁԸ

Ա.

— Ահա, սա ալ քեզի ձեր սենեակը, ես հիմա կ'երթամ մնացած պէտք եղած բաները կ'ուղարկեմ :

Երիտասարդը առանց ոչինչ ըսելու, հայեացք մը ձգեց իր շուրջը այդ գով, հող հոտող ու քիչ մըն ալ փլփլած խրճիթին մէջ եւ իսկոյն մօտեցաւ սենեակի միակ պատուհանը բանալու, որու ապակիին կէսը թուղթ էր փակցուած :

Հազիւ պատուհանը բացած՝ կանգ առաւ յափշտակուած:

Սենեակը նստած էր սէգ եւ ամեհի ապառաժի շրթունքին ու շիտակ ձորի դատարկութեան վրայ կը նայէր: Հանդիպակաց ձորափէն ժայռի ահագին բեկորներ իրենց խոռոչներէն դուրս կը նետուէին յոխորտանքով՝ հարու տալու սպառնալիքով մը իրենց մամռոտ գլուխները քիչ մը վար հակած, մինչ այդ դատարկ սպառնալիքին արդէն շատոնց վարժուած, նոյն այդ ժայռերու ոտքին, ցիրուցան ծառերու խումբ մը հանդիստ կ'օրօրէին իրենց վերին ճիւղերը՝ վերադարձող ստուերներու զովութեան մէջ խլրտուն:

Ախորժ լռութիւն մը վերն ու շուրջը, որուն մէջէն աւելի թունդ ու աւելի յստակ շեշտերով կ'որոշուէր գետակի միապաղաղ ու ճօռոմ մենախօսութիւնը, որը երբեմն կը սուլէին ծառերը անդիէն աւելի ձանձրոյթէն քան հեգնելու համար:

— Հաւնեցա՞ր.— հարցուց վարդապետը ժպտուն :

— Հիանալի է... բացականչեց տղան աշխուժ ետ դառնալով իր հիւրընկալին : — Այսպէս ձորերու մէջ, գետին վրայ, ժայռերու դէմ, ջրերու օրօրին տակ, չէ, սա ալ ուրիշ բան է, ամբողջովին բնութեան գիրկը, ճշմարիտ, հայր սուրբ, կը նախանձիմ ձեր կեանքին :

— Հըմ, ըրաւ վարդապետը անտարբեր շեշտով մը.— հիմա հանգստացիր քիչ մը, յոգնած կ'ըլլաս ես ալ անգամ մը ելլեմ վեր, արտը, տեսնեմ շան գիւղացիք ինչ բանի են, մարդ որ աչքը վրանին չպահէ՝ վանքը կը կողոպտեն ծոյլ անպիտանները:

Եւ սեմէն ետ դառնալով՝ պոռաց.

— Գրիգոր, տիրացուին իրեղէնները ձիու վրայէն ներս բեր ու ձիուն առջեւը դարման նետէ:

Ու իր բարձրագոչ հրամանին արձագանգը ձորի պատերուն մէջ դեռ չկորուած, մտաւ իր խուցը :

Ասով ալ վերջացաւ «տիրացուի» պաշտօնական ընդունելութիւնը :

Բ.

Վանքէն դուրս, վանքէն քիչ մը աւելի բարձր եւ ըստ երեւոյթին նոր շինուած հիւրասենեակներէն երկու ամենալաւերը յատկացուած էին Քանաեաններուն :

Անբիծ ճեմակ սփռոցով փոքր սեղանին մօտիկ դէմ — դէմի նստած էին Պարոն Նիկողոս ու Տիկինը ու պարոնին մօտն ալ Նորեկ վարդապետցուն :

Սամաւարը ուրախ կը շնչէր սեղանին միւս անկիւնը ու շոգին բաժակներու վրայէն թեթեւ-կոր գիծով մը դէպի բաց պատուհանը կը ծուէր :

Մութը սկսեր էր խտանալ, տիկինը լամպը վառեց :

Երեսունը հինգի սահմաններու վրայ լայնաթիկունք, նիհար, երկար մարդ մըն էր պարոնը : Առատ սեւ մօրուքը՝ վար կախուած երկար պեխերուն հետ միասին՝ դէմքին խիստ արտայայտութիւն մը կուտար, որուն տարօրինակ կերպով կը հակասէին ժպտուն ու բարի աչքերը :

Հազիւ կէս ժամ կար որ ծանօթացեր էին իրարու, միայն պարոն Նիկողոսի վարմունքին ու ձայնին մէջ այնպէս պարզ շեշտ մը կար, որ պաշտօնական յարաբերութեան անմիջական մահն է:

Խօսեր էին վանքի կեանքի, դպրոցի ու եղբօր զաւկի մասին, վարդապետցուին անցեալէն, ներկայէն ու անոր ապագայի դիտաւորութիւններէն: Դուրս էր եկեր որ պարոնը ծանօթ էր մեր արդի գրական — հասարակական կեանքին. եղած էր նաեւ շատ մը վանքեր ու անձամբ գործ էր ունեցած բազմաթիւ հոգեւորականներու հետ. եւ ինչպէս կ'երեւար այնքան ալ մեծ համակրանք չունէր դէպի այդ դասակարգը:

Խօսակցութեան տաք ատենն էր որ դուրսէն կանացի սուր ձայն մը լսուեցաւ, ձիգ, երգող ձեւով մը տիկնոջ անունը կը կանչէր.

— Մա՛րի :

Լ. ՇԱՆԹ

պաշտպանողական միջոցները խափանող մարդիկը, ինչպէս նաեւ երկրին ապահովութեան դէմ շարժողները: Գերագոյն Խորհուրդը իրաւասութիւն պիտի ունենայ հակակշռելու պարենաւորումը եւ արտադրութիւնը, կասեցնելու կամ բանեցնելու գործարանները :

« Էլ Մըրի» կ'առաջարկէ կառավարութեան զինակցիլ Ռուսիոյ հետ, քանի որ Մեծն Բրիտանիան ինքն իսկ տուաւ օրինակը, երբ փութաց դաշնակցութիւն կնքել Խորհ. կառավարութեան հետ: Վաֆտի օրկանը կ'եզրակացնէ .

« Երբ Մեծն Բրիտանիոյ պէս կայսերապաշտ երկիր մը անպատեհութիւն չտեսաւ զինակցելու Խորհ. կառավարութեան հետ եւ եզրայրական ձեռք երկարեց Սովիէթներուն, փոթորիկէն դուրս գալու համար, վատ բան մը պիտի չնկատուի որ Եգիպտոսն ալ հետեւի միեւնոյն քաղաքականութեան: Եթէ ատկէ հրաժարինք, մենք աններելի սխալ մը գործած պիտի ըլլանք »:

Իրան կը կանգնէ
ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԿԱՄԱՐՆԵՐ ՄՈՍԱՏԵՂԻ ՀԱՄԱՐ

Իրանի մէջ գոհունակութեամբ ընդունուած է Ապահովութեան Խորհուրդին անձեռնահասութիւնը, քարիւղի վէճին լուծման համար : Միայն կ'ափսոսան որ այդ իրողութիւնը չէ ճանչցուած օրինաւորապէս: Հիւսէյին Մաքի յայտարարած է մամուլին, որ Անգլիա օգտագործեց Ֆրանս. առաջարկները, ամէն կարգի որոշումէ խուսափելու համար, բայց չի կրնար ծածկել իր պարտութիւնը: Ազգայնացման Յանձնաժողովի քարտուղարը աւելցուցած է .

« Ֆրանս. կառավարութիւնը, 1788ի Մեծ Յեղափոխութեան եւ մարդկային իրաւունքներու երկիրը, այնպիսի դիրք մը բռնեց, որ ապահովաբար Ֆրանսայի ժողովուրդինը չէ: Ֆրանսայի մէջ իրենց ուսումը լրացուցած Իրանցիները, որոնք մեծ մասամբ կարեւոր պաշտօններ կը վարեն մեր երկրին մէջ, այս վերաբերումէն պիտի զգլուին»:

Իրանի ժողովուրդը յաղթական կամարներ կը կանգնէ Թէհրանի մէջ, փառաւոր ընդունելութիւն մը ընելու համար իր վարչապետին, որ մօտ օրէն կը վերադառնայ Ամերիկայէն: Տոքթ. Մոսատեղ մեկնելէ առաջ, պիտի ընդունուի Նախագահ Թրումընէն եւ Պ. Տին Էչիսընէն :

ԷԹԼԻ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ՔԱՇՈՒԵԼՈՒ ԵԹԷ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԻ ՋԸՐՋԻԼԷՆ

Պ. Անթոնի Իտըն քննադատած էր աշխատաւորական կառավարութիւնը, Իրանի հարցին մէջ Էթլիի դահլիճին գործելու եղանակին մասին: Վարչապետը երէկ ձայնասփիւռէն պատասխանեց պետ. նախկին գործիչին յարձակումներուն, ցոյց տալով որ Թազմարայի հետ արդար եւ տեւական համաձայնութեան մը յանգած էին, բայց երբեք չէին կրնար մտքէ անցնել թէ պիտի սպաննուէր ան: Չէին կրնար նմանապէս մերժել Ամերիկացիներուն բարեացակամ միջնորդութիւնը, համաձայնութեան մը հասնելու համար:

Վարչապետը յետոյ ըսաւ թէ՝ ինչպէս կառավարութիւնը ցոյց տուաւ Եգիպտոսի հարցին մէջ, մենք զուրկ ենք ոեւէ վարանումէ, մեր արդար իրաւունքները պաշտպանելու համար: Պ. Էթլի այնուհետեւ եզրակացուց .

« Պահպանողականները կը փափաքին, որ ընտրութիւններէն ետք պիտի հրաժարիմ, ու իմ տեղս պիտի անցնի Պ. Պեւան, որ համայնավար է: Ես պիտի չհրաժարիմ ընտրութիւններէն ետք, բացի այն պարագային, եթէ ժողովուրդը քուէ չտայ կառավարութեան: Պ. Պեւան համայնավար մը չէ, ու վերջապէս իմ յաջորդիս ընտրութիւնը կը պատկանի խորհրդարանի աշխատաւորական խըմբակցութեան »:

ՊՈՐԻՍ ԼԷՈՆԹԻԷՎ Մոսկուայի ձայնասփիւռէն յայտարարած է թէ՝ ինչպէս Լենին եւ Սթալին կրկնած են յաճախ, ընկերվարական եւ դրամատիրական երկիրներուն միջեւ հնարաւոր է խաղաղ կարգադրութիւնը : Խորհրդային բանբերը աւելցուցած է .— Սովիէտ Միութեան եւ աեւմտ. պետութեանց միջեւ ոեւէ խոչընդոտ չկայ, որ կարենայ լրջօրէն արգելք հանդիսանալ միասին լուծելու զերմ. եւ ճափոն. հարցերը, զինաթափութեան եւ ռամկավարական հիմերու վրայ , ինչպէս նաեւ հիւլէական զէնքերուն խափանման, սպառազինութեանց կրճատման եւ այլ բազմաթիւ հարցերը »:

ԻՋԵՐԻ ճակատամարտին 37րդ տարեդարձին առթիւ, Պելժիոյ Պոտուէն արքան բացումը կատարած է իր մեծ հօր Ալպէր Ա.ի արձանին, Պրիւքսէլի մէջ: Հանդէսին ներկայ եղած են նախորդ թագաւորը, ողբացեալ վեհապետին այրին եւ պետական աւագանին :

ՇԱՔԱՐԻՆ գինը Հոկտ. 22էն սկսեալ հետեւեալ բարձրացումը կրած են.— «Քրիսթալիզէ»՝ 115 Ֆր. քիլօն, քառակուսի կտոր՝ 127, բարակ փոշի՝ 127 Ֆր., իսկ ափրիկեան փոշի շաքարը՝ 120 Ֆր. քիլօն :

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ունեցող հիւանդները այսուհետեւ օրական 10 առ հարիւր պակաս պիտի վճարեն հիւանդանոցներուն :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու : Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ :

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ , տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ , ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ :

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով :

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 100 ֆր.

ՎԻԷՆ Յետաձգուած է Նոյ. 4ին :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ :

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՎԵՐԱՐԿՈՒԻ ԵՒ ԺԱՔԷԹԻ ՔՈՆՖԷՔՍԻՈՆ

Պ. ԱԲԷԼԵԱՆ

26, Rue Borrego, Paris (20), իր տան մէջ կարելու համար գործ կ'ուզէ ունենալ, Հայ գործածառէրերէ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ իր հասցէն :

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆՑ ՎԵՐՍԿՍՈՒՄԸ.— Հայ մեծ ազգասէր Պօղոս Նուպար փաշայի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած հայագիտական դասախօսութեանց շարքը, որ ընդհատուած էր քանի մը ամիսէ ի վեր, պիտի վերսկսի ի մօտոյ: Պ. Արշակ Զօպանեան, այս հինգշաբթի օրը, ժամը 6ին, Սիթէ Ինիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ (57 Պուլվառ Ժուրտան), պիտի կատարէ դասախօսութիւն մը հայ ազգի դասական շրջանի մեծագոյն բանաստեղծին՝ Գրիգոր Նարեկացիի վրայ, Մուտքը ազատ է :

ՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Աստուրեան, 56 La Canebière Marseille, պատուուած Փարիզի Concours Bellanի Ա. մրցանակով, կ'աւանդէ դիւրուսոյց եղանակով՝

Դաշնակի, ջութակի եւ սօլֆէժի

Դասեր, 600 Ֆրանք ամսականով:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Փութացէք ապահովել հետեւեալ դասագիրքերը.—

Հայերէնի համար ԱՐԱՐԱՏ ընթերցանութեան ծանօթ շարքը, հեղինակութիւն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան – ընթերցարանը 100 Բ. գիրքը 200, Գ. գիրքը 300 Ֆրանք :

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Յ. Գազանճեան, Ա. Բ. Գ., 150, 300, 400 Ֆրանք :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (ֆրնս.) Հ. Թորոսեան 800 Ֆրանք :

ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, ընտրուած երգեր 400 Ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ – ՀԱՅԵՐԷՆ, բառարան Մ. Նուպարեան 400 Ֆրանք : Ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան, կրօնագիտութեան դասագիրքեր, Աղօթագիրք ե գրական - պատմական վերջին հրատարակութիւնները:

Կեդրոնատեղի.— Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ: Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը:

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վըճարուած չէ :

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու :

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ .Դ. ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Cachan :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութեան ժողովը 4 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3.30ին, 48 Bld. d'Athenes (նախկին Bld. Dugommier) Hotel Normandie ներքնասրահին մէջ:Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Շաւարշ Նարդունիի գրական գործունէութեան մասին: Ներկայ կ'ըլլայ Շ. Նարդունի: Մուտքը ազատ է:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Եթէ կը փափաքիք հաճոյալի օր մը վայելել, պատրաստուեցէք Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութեան արտակարգ պարահանդէսին (24 Նոյ.) : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

K. M.Ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր ճորոյթի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր Collectionը:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Թարմ պտուղներու եւ բանջարեղէններու համար Հոկտեմբեր 25ին ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

Նոր նպարավաճառատունը

Porte d'Italie; Krémlin Bicêtre, 3 rue Général Leclerc

Ընտիր ապրանք դիւրամատչելի գիներով: Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք եւ պիտի ստանաք բացման առթիւ ՆՈՒԷՐ մը :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով, Ֆրանսայէն Ամերիկա կամ Ամերիկայէն Ֆրանսա եւ Արեւելք: Քանատա :

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա, տեղերը կ'ապահովենք :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԱՅԷՆ ՉԳՆԷՔ ՄԻՒԵՒՆՈՅՆ ԳՆՈՎ,

Դիմել ԺԱՆ Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

(30 տարուան փորձառութիւն)

AMERICAN LLOYD

48 rue de la République Tél. Co. 4722 Marseille

7, Rue Auber, Paris

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 25 Octobre 1951 Հինգշաբթի 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6594-Նոր շրջան թիւ 2005

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՉԻ ԲԱՒԵՐ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տարօրինակ, դժնդակ աշխարհի մը մէջ կ'ապրինք :

Խառնաշփոթ աշխարհի մը, ուր իրաւունքն ու անիրաւութիւնը, արդարութիւնն ու անարդարութիւնը իրարու խառնուած են : Մեծ ու փոքր ժողովուրդներ կ'ապրին, կը պայքարին՝ գրեթէ նոյն նշանախօսքերով եւ նոյն նպատակներուն համար, բայց միշտ իրենց հասկցած ձեւով եւ համաձայն իրենց շահերուն : Կը խօսին խաղաղութեան մասին, բայց կը պատերազմին կամ, առնուազն, կը պատրաստուին պատերազմի : Ազատութեան համար կը պայքարին, բայց կամ կ'ուրանան ազատութիւնը, կամ կը մտածեն միայն իրենց ազատութեան մասին :

Ազատութիւնը սակայն ամբողջութիւն մըն է · ընդհանրական : Արդարութիւնը մէկ ու անբաժանելի : Ահա թէ ինչու խաղաղութիւն չի կրնար ըլլալ, որքան ատեն որ չի պահուիր այդ ամբողջականութիւնը, ազատութիւնը կը փշրուի, կամ արդարութիւնը կը բաշխուի անհաւասար կերպով · տեղ մը շատ, տեղ մը քիչ, իսկ տեղ մըն ալ բնաւ :

Այս ընդհանուր խառնաշփոթութեան, այս թոհուբոհին մէջ է որ կ'ապրի մեր ժողովուրդը : Ապրած է դարերով եւ կ'ապրի այս օրերուն ալ : Ազատութեան համար պայքարած է ան, բոլոր ազատատենչ ժողովուրդներուն հետ, բայց, զարմանալի հակադրութեամբ մը, չունի ազատութիւն · զրկուած է անկէ եւ ճզմուած՝ ամէնէն դաժան բռնակալութիւններուն տակ : Արդարութեան համար պայքարած է, բոլոր արդարութեան համար մարտնչողներուն հետ, բայց զրկուած է միշտ արդարութենէ :

Հակառակ իր կրած յուսախաբութիւններուն սակայն, կը պահէ ան իր հաւատքը թէ ազատութեան եւ թէ արդարութեան հանդէպ : Կը բաւէ՞ սակայն ազատութեան կամ արդարութեան հետ ըլլալը, երբ չենք կրնար իրագործել զանոնք : Առանց ուժի տկար են ամէնէն ընդհանրական գաղափարներն իսկ, եւ ամէնէն վսեմ նշանաբանները : Ամփոփենք մեր ցիրուցան ուժերը, զօրացնենք մեր կազմակերպութիւնները եւ մեր ամբողջ ժողովուրդը կապենք ազատութեան գաղափարին : Երբ ժողովուրդ մը կը լծուի այդ գաղափարին եւ ուխտ կ'ընէ զայն նուաճելու, անկարելի է որ չյաջողի : Այս համոզումով է որ կը պայքարինք բոլոր այն ժխտական ու վնասակար տարրերուն դէմ, որոնք կը խախտեն մեր ժողովուրդի այս հաւատքը · կը բաժնեն հայութիւնը եւ համակերպութեան, ստրկամտութեան որոմը կը ցանեն : Կը սակարկեն, կը վաճառեն հայութեան ազատատենչ միտքը՝ քանի մը արծաթի փոխարէն, համբուրելով նաեւ այն ձեռքը՝ որ մեր հայրենիքի ազատութիւնը խեղդած է եւ թաթախուած՝ մեր ժողովուրդի արիւնին մէջ :

Կը մոռնան ոչ միայն իրենց հայրենիքը, այլեւ մեր ազատատենչ պատմութիւնը, աղարտելով զայն իրենց ամօթալի ուրացումներով եւ խեղաթիւրելով ազատութեան զգացումը :

Ազատութեան հետ արդարութիւնը, անբաժան իրարմէ, բայց միշտ ալ, բռնօրէն բաժնուած : Չի բաւեր սակայն արդար ըլլալն ալ, եթէ մեր պայքարով չկարենանք պարտադրել զայն : Անշուշտ կը հաւատանք արդարութեան, կը զոհենք անոր համար, բայց գիտենք թէ յաճախ կ'ուրացուի ան, եթէ չունենայ իր հետ անհրաժեշտ ուժը, իրականութիւն դառնալու համար :

Ունինք այն հաւատքը՝ թէ կարելի չէ թաղել արդարութիւնն ու ազատութիւնը : Սակայն, մարդիկ, ժողովուրդները մանաւանդ, կրնան մաս ունենալ անոնց մէջ, այն ատեն միայն, երբ կը շարունակեն պայքարը, կը պահեն իրենց հաւատքը եւ կը պատրաստուին ու պատրաստ կ'ըլլան, երբ ժամը հնչէ Ազատութեան ու Արդարութեան : Կրնանք մենք ալ բաժին ունենալ, պայմանաւ՝ որ մնանք արթուն, կազմակերպուած ու համախումբ ուժերով, այնքան հզօր, որ կարելի ըլլայ չէզոքացումը յետադէմ ու ջլատիչ բոլոր տարրերուն մեր ներքին ճակատներէն :

Արդարութիւն՝ ազատութեան հետ, բայց նաեւ ուժ՝ իրագործելու համար զանոնք · այս մասին է որ կոչուած ենք մտածելու :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍՔԱՆ ԱԼ ՇՌԱ՞ՅԼ

Ախ սա «չափի» գիտակցութիւնը : Ի՜նչ դժուար է եղեր ունենալ, կամ երբ չունիս, սորվիլ : Կը կարդաս ու ափ ի բերան կը մնաս : Այսքան շռայլութիւն... Ի՞նչպէս կարելի է պարտադրել մեր աղքատիկ իրականութեան :

Կը փորձուիս հարցնել անգամ մը, այդ բուռ բուռ «խօսք ու ածական» բաշխողներուն, «կ'երեւի գրպանէդ չէ որ կուտաս» : Հայ ժողովուրդին բարոյական վարկն է, որ ի վերջոյ սնանկ պիտի հռչակուի այսքան առատաձեռնութիւններէն : Եթէ, այսպէս շռայլօրէն գրենք ու խօսինք, խօսինք ու գրենք, ի վերջոյ բան չի մնար ըսելիք կամ գրելիք մեր նոր շնորհափայլերուն, Հայոց իշխաններուն, վեհափառ տէրերուն, ազնիւ ու սրբասուն հոգելոյսներուն : Իրաւ որ մեղք պիտի ըլլայ... Խնայողութիւնը միշտ կարելի է առաքինութիւն մը նկատել, իսկ չափի գիտակցութիւնը, անկէ բան մըն ալ աւելի է, հաւասարակշիռ միտքին հայելին : «Յօնք շինելու տեղ աչքը հանելու չէ» կ'ըսէ ժողովրդական առածը : Որքան իմաստութիւն կայ սա քանի մը բառերուն մէջ : Իսկապէս քանի՛ քանի՛ աչքեր հանած ենք... մանաւանդ սա վերջերս եւ ծիծաղելիին դուռը ափ առած մեզի հետ ծիծաղելի դարձնելով այդ «Հայոց իշխաններ»ը, «Սրբասուն հոգելոյսները», «շնորհափայլերն» ու «վեհափառները» որոնք իրենց անշուք եւ անփայլ վիճակին մէջ համեստ եւ սակայն իրական եւ յարգելի արժէքներ կը դառնան :

Եթէ մեր «գրչի շռայլները» անգիտակից պարզութեամբ մը եւ անփոյթ հաճոյախօսութեամբ մը գործածէին մեր գեղեցիկ լեզուին այդ հարստութիւնները, կէս ժպիտով մը կը կարդայինք ու կ'անցնէինք կամ շատ շատ «ինչ hոս hոս ենք» մը կը թողէր մեր բերնէն, բայց երբ.... ՍՕՍԻ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԳԱՀԻՐԷԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Դեմոկրատ կուսակցութեան օրկան «Զաֆեր» երէկ խմբագրական մը նուիրած է Եգիպտ. հարցին, որուն մէջ կը բացատրէ թէ ինչու համար Թրքական կառավարութիւնը դաշնակիցներուն տեսակէտը կը պաշտպանէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մարզին մէջ :

«Մեր անկեղծ փափաքն է, կը գրէ Միւմթազ Ֆայիք, տեսնել եգիպտացի ժողովուրդը, որ կարելի եղածին չափ արագօրէն տէր դառնայ իր ճակատագրին : Բայց, այն պահուն իսկ, երբ Մեծն Բրիտանիան իր հողամասէն խարիսխներ կը տրամադրէ ամերիկեան օդային ուժերուն, մեզի կը թուի թէ պայծառատես եգիպտացի հայրենասէրները չպիտի կամենային ընդունիլ, որ Սուէզը առանց պաշտպանութեան մնայ :

Դեմոկրատ պաշտօնաթերթը այնուհետեւ կ'անդրադառնայ «Էլ Մըսր» թերթին առաջարկին, որ զինակցութիւն կը քարոզէր Ռուսիոյ հետ, ու կ'եզրակացնէ.— Այս կարգի յայտարարութիւններ մեր կարծիքով կ'ապացուցանեն թէ՝ Սուէզի ջրանցքը պէտք է դրուի արեւմտեան պետութեանց պաշտպանութեան տակ, Միջին Արեւելքի ապահովութեան բարիքին համար» :

Վերջին լուրերու համաձայն, ցոյցերը կը շարունակուին Եգիպտոսի մէջ, ուսանողներու առաջնորդութեամբ : Աղեքսանդրիոյ մէջ ամբոխը ծաղկեպսակ մը դրած է Վաֆտի հիմնադիր Զաղլուլ փաշայի յուշարձանին վրայ, ապա ճառերէն խանդավառուած ուզած է գրոհ տալ անգլ. հիւպատոսարանին վրայ, ոստիկանութիւնը ստիպուած է միջամտել : Կռիւ մը ծագած է ցուցարարներուն եւ կարգապահական ուժերուն միջեւ, որոնք ի վերջոյ հարկադրուած են կրակել : Երկու կողմէն ալ բազմաթիւ վիրաւորներ կան : Ոստ. նախարարը ազդարարած է որ այսուհետեւ աւելի խիստ պիտի վարուի ցուցարարներուն հետ :

ՑԻՍՏԵՐՏՕՐՖԻ քարիւղի զտարանին մէջ անցեալ օր պայթում մը տեղի ունեցած էր : Վիէննայի Խորհ. Իշխանութիւնը առաջքն առած է ահռելի հրդեհին, որուն իբր պատասխանատու ձերբակալած է ընդունարանի տնօրէն Հելմութ Քլէյնը եւ հրշէջներու պետ Լովեցքին :

ՄԱԿի տարեդարձը

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՓՇՈՏ ՀԱՐՑԵՐ ՍԵՂԱՆԻ ՎՐԱՅ

Հոկտեմբեր 24ին կը լրանայ ՄԱԿի հիմնարկութեան վեցերորդ տարեդարձը : Այս առթիւ Պ. Թրիկվի Լիի պիտի յանձնուի Շայեոյի հողամասին խորհրդանշական բանալին : Ընդհ. քարտուղարը կ'ափսոսայ որ կազմակերպութիւնը տիեզերական հանգամանք մը չէ ստացած :

ՄԱԿի տարեկան տեղեկագիրը ցոյց կուտայ բազմաթիւ կնճռոտ հարցեր սեղանի վրայ.— Պաղեստին, Քաշմիր (Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի միջեւ), Իտալիոյ ընդունելութիւնը կազմակերպութեան սեմէն ներս, որ անշուշտ ընդդիմութեան պիտի բախի, եթէ նոր եղանակ մը չգտնուի : Տարակոյս չկայ որ Խորհ. Ռուսիա հաշտ աչքով պիտի չնայի հաւաքական պաշտպանութեան դրութեան, որ կը նախատեսէ միջազգային բանակի մը կազմակերպումը, մանաւանդ որ երկուստեք հիւլէական ռումբերու նոր արշաւի մը ձեռնարկած են ...

«Լը Մոնտ» այս բոլորին վրայ կ'աւելցնէ նաեւ Եգիպտոսի բողոքը ընդդէմ Ֆրանս. կառավարութեան, Մարոքի հարցին շուրջ եւ կ'եզրակացնէ.— Այսօրուան պայթուցիկ մթնոլորտը արաբական երկիրներուն, վտանգի կ'ենթարկէ վէճին առարկայական հանգամանքը, որուն արժանի է : Իրականին մէջ, սեղանի վրայ եղած հարցը, արաբական երկիրներու փոխ յարաբերութիւնն է Արեւմուտքի հետ : Առաջիններուն ըմբոստութիւնը եւ համաձայնութիւնը,— հակառակ ամէն բանի հնարաւոր եւ մաղթելի,— մասնաւորաբար երկու կողմերուն միջեւ փափուկ հարց է : Այն խնդիրներէն չէ ան, զոր միացեալ ազգերը կարենան լուծել, ու միայն կարելի է յուսալ, որ վիճաբանութիւնը պիտի ծառայէ համոզելու զիրենք» :

Լաս Վեկասի պայթումը

ՌՈՒՍԵՐՆ ԱԼ ԻՐԵՆՑԸ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ

Անցեալ ձմեռ պայթած ամերիկեան հիւլէական ռումբը, բոլորին համար տեսանելի եղած էր, որովհետեւ արձակուած էր արշալոյսէն առաջ : Ամերիկացի հրապարակագիր մը, արտօնուած Նեւատայի բազմանկիւնէն 80 քիլոմեթր անդին բլուրի մը վրայէն դիտելու, հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ պայթումը :

«Պայթումը հազիւ թէ աւելի եղաւ, քան ինչ որ եղած էր ժամ մը առաջուան թոլիթինը, որ ծառայած էր ստուգելու գործիքներուն բանիլը : Կարճ փայլակ մը, յետոյ ճերմակ ծուխի սիւն մը բարձրացաւ, վարի կողմը նեղ, իսկ գագաթի կողմը սունկի պէս : Ծուխը փարատեցաւ քառորդ ժամուան մէջ, մինչ անցեալ ձմեռուան փորձին ամպերը աւելի քան կէս ժամ առկախ մնացին եւ մինչեւ Լատ Վեկաս ցրուեցան : Այս անգամ ոչ մէկ ցնցում գետնի վրայ, միակ ժխորը խուլ աղմուկ մը, որ մեր ականջին հասաւ փայլատակումէն հինգ վայրկեան վերջ» :

Ուաշինկթընի պալատան մամուլի վարիչը Պ. Ճոզէֆ Շորթ, երկուշաբթի իրիկուն լրագրողներուն յայտնեց որ հիւլէական նոր պայթում մը տեղի ունեցած է Խորհ. Ռուսիոյ ներքնամասը, շարք մը փորձերու մարզին մէջ եւ հաւանական է որ ատեն ատեն շարունակուի : Հոկտեմբեր 3ին Ամերիկա արդէն ծանուցած էր թէ Սովիէթ իշխանութիւնները հիւլէական ռումբ մը պայթեցուցած են, իսկ 1949 Սեպտ. 23ին լոկ «պայթում» բացատրութիւնը գործածուած էր : Կը նշանակէ թէ խորհր. կառավարութեան երրորդ փորձն է այս :

Սուտան կը խնդրէ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սահմանադրական Յանձնախումբը, բաղկացած բոլոր կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներէն, որոշեց խնդրելու ՄԱԿէն, որ ստիպողաբար միջազգային հոգատարական յանձնաժողով մը ուղարկէ Սուտան, որպէսզի ստանձնէ երկրին վարչութիւնը : Յանձնախումբը կը փափաքի երկու տարի ՄԱԿի հոգատարութեան ենթարկուիլ :

Արդարեւ, Յանձնախումբը գիտած է, որ Եգիպտոսի ժխտումը Սուտանի գոյավիճակի համաձայնագրին, կը կազմէ իրական խզում մը : Այս սկզբունքային որոշումը անմիջապէս գործադրութեան չդրուեցաւ :

Բանակցութիւնները կը շարունակուին, այս դիմումին յարուցած դժուարութիւններուն պատճառով : Սակայն կը կարծուի թէ օրուան ընթացքին հեռագիր մը պիտի ուղղուի Պ. Թրիկվի Լիի, տեղեկացնելու համար Սահմ. Յանձնախումբին որոշումը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓՈԽ ՎՐԷԺ

Իվան Գորբիկեան, ամէն անգամ երբ գործատեղիէն կը բաժնուէր ժամը ճիշդ եօթին, փոխանակ շիտակ տուն երթալու, սանկ անգամ մը ջուկ կուտար ձախին՝ ու քայլերուն ուղղութիւնը փոխելով կ՚անցնէր այն նեղլիկ ու կարճուկ փողոցը, որուն ելքին վրայ կը գտնուէր Թաղին բանուկ ու խառնուկ ըմպարան - խաղարանը, պզտիկ հրապարակի մը վրայ :

Կը մտնէր՝ Թաղին այդ միջազգային բանուորական ըմպարանը, մէկ - երկու ձեռք թաւլու կամ պլօթ նետելու: Կը ճնկէր մէկ -երկու ալ բարձր ատոխճանով ախորժաբերներ, որոնց ինըսուն առ հարիւրը ինք կը վճարէր, քանի որ այդքան անգամ ալ ինքը կ՚ըլլար պարտուող բոլոր խաղերուն մէջ :

Ու ճփփիկն ու կոկորդը աղուոր մը ցօղուելէ վերջ եւ, յոգնութիւնն ալ առած... լայն - բերան ու Թոնիրի մը չափ խորունկ կարճ կօթով ծխամորճը ժիր խածած ու կոկորդիլոսեան ճակատը գետնին՝ տանը ճամբան ձեռք կ՚առնէր ժամը իննի առեններ :

Ու այս սովորութիւնը՝ տարիներէ ի վեր :

Անփոփոխ: Ամեն օրը: Ու օրական՝ երկու-երեք հեղ :

Կէս օրուան հանդիպումի պահուն չէր խաղար Իվան: Մինակ ախորժաբերը կը կլլէր ու կը բաժնուէր հոնկէ:

Օրուան այդ ժամուն խաղի առջեւ չէր նստեր ոչ թէ ախորժակ ու տրամադրութիւն չունենալուն համար, ոչ, այլ՝ ըմպարան - խաղարանը գատարկ գտնելուն, քանի որ կէս օրուան ճաշի պահը կ՚ըլլար ու խաղընկերներն ալ բացակայ:

Սակայն, կէս ժամ չանցած Գորտիկեան շուտով կը վերադառնար ու տեղ կը գրաւէր սեղանի մը առջեւը եւ, «պլօթ»ին Թուղթերն ու թափին, կամ թէ «Թաւլու»ին տուփը պատրաստելով — նայած այդ օրուան իր նախընտրութիւնը երկու խաղերէն մէկուն — իրեն պէս խաղամոլի մը առաջինին մուտքին կը սպասէր անհամբեր, Թոնիր - ծխամորճը ծխանելով ու Թանձր ամպիկներ դիզելով սրճարանին առիքն ի վեր :

Անգամ մը սրճեփ Ժագ հարցուցած էր մեր հերոսին .

— Պ. Իվան, երթալդ ու վերադառնալդ կէս ժամէն պակաս կը տեւէ ...

— Ես շատ արագաշարժ եմ ,— պատասխանած էր՝ Իվան :

— Ձեր բնակարանէն՝ հոս, երթ ու դարձ, արագաքայլ անգամ առնուազն քանի հինգ վայրկեան է:

— Ես քսան վայրկեանէն կը կտրեմ :

— Աղէկ, բայց ճաշի՞ որքան ժամանակ կը յատկացնես :

— Ես երեք վայրկեանէն կը ճաշեմ :

— Ատոր ճաշել չեն ըսէր ...

— Մուա ֆոմսա՛,— կոկռացած էր Գորբիկեան, Ժագին նախադասութիւնը կտրելով բոպէապէս :

—Ատոր ճաշել չեն ըսեր,—կրկնած էր Ժագ,— այլ՝ լակել: Մեր Տոլին անգամ հինգ վայրկեանէն պակասով չի կրնար այդ աշխատանքը կատարել :

Պ. Իվան, սրճեփ Ժագի այս վերջին խօսքէն դժգոհ՝ սուր նայուածք մը նետած էր անոր, ծխամորճը տնկած ու կոկորդիլոսեան ճակտին կնճիռները դիզած :

« Տրամաբանական » գտնելուն համար չէր, որ, ան լռեր՝ բերանը չէր բացեր կռկռոց մը հանելու ու ինքզինքը պաշտպանելու, ոչ,Ժամի վերջին խօսքը անպատասխան Թողած էր անոր համար, որ նոր յաճախորդներ եկած՝ տեղ գրաւած էին ֆօնթ-ռւառին առջեւ, ոտքի վրայ եւ, Ժագ իր ծառայութեանը անցած էր բոպէապէս: Պահ մը ետք խաղն ու ճնկելը մոռցուցեր էին միջադէպը:

Իվան Գորբիկեանի այս յոռի սովորութիւնը նոր չէր: Աւելի քան տասնը հինգ տարիներէ ի վեր այդ մոլութեանը տէրն էր ան, ու ամեն օրը, ու օրական ալ երկու հեղ — կէս օր, իրկուն — փոԹորիկը անպակաս էր տանը մէջ, շատ առեն ճաշի սեղանին վրայ տակաւին, երբ վերջին պատառը չծամած՝ Թուշը չկլլած դուրս՝ փողոց կը նետուէր բոպէ մը առաջ խաղին հասնելու համար:

Ու յաճախ՝ փոԹորիկ ու ալեկոծութիւն :

Կինը, տիկին Եւտոքսէ կը տրտմար ու կը պոռպռար.

— Ի՞նչ է, ինչ՝ այս վիճակը ...: Լափոտելով կը կլլես, դուրս կը նետուիս դժոխքէն փախչողի մը պէս :

Ու կը սկսէր փոԹորիկը, մեծալեկոծումը ...:

Տիկին Եւտոքսէի այս տեղին ու օրինաւոր դիտողութեանը, ան՝ գարշահոտ բերանով ու իր անլուր յիշոցներովը կը դիմաւորէր ամէն անգամ ալ :

Ինչպէս խաղամոլութեան՝ նոյնպէս անմրցելի ախոյեան մըն էր հանրածանօԹ, անտիպ ու ինք-նուրոյն յիշոցներու, որուն պատճառով «կոյուղի» մակդիրը առած էր:

Շուրջ տասնըութ տարիներէ ի վեր — իրենց ամուսնութենէն ասդին — ան այդ ձեւը կը շարունակէր .— Կէս օր Թէ իրկուն, քանի մը բոպէի մէջ ճաշը լափելէ ետք խողի մը հանգոյն, կը վազէր սրճարան: Ու առնուազն մինչեւ կէս գիշեր : Յաճախ ալ, կէս գիշերին երբ սրճարանը կը փակուէր, դուրսը՝ պզտիկ հրապարակին վրայ իրեն պէս խաղամոլ ընկերոջ մը հետը առնուազն կէս ժամուան վէճ մը կ՚ունենային .

— Ծուար, ետքը սխալ խաղցար ...

— Երկրորդ խաղին աթու պէտք էր քաշէիր ...

— Տակաւին դուն շատ պզտիկ ես հետս խաղալու...

Ուշ գիշերին, պզտիկ հրապարակին՝ նոյնպէս փոքր՝ կայծոռիկի մը հանգոյն լամբարին տակ կը շարունակուէր սոյն վէճը, անշուշտ, մեր հերոսը միշտ իրեն վերապահելով իրաւունքի ու յաղԹանակի դափնին :

Ալ դանակը ոսկորին հասած՝ բաժակը յորդած էր:

Տիկին Եւտոքսէ վճռած էր այդիրիկուն տաք բանավէճ մը սարքել ու վերջնական ըսելիքը ըսել, դնել՝ վերջակէտը, որմէ վերջ իր մտադրութիւնը գործադրել ...: Այս որոշումը աներկբայ էր այլ եւս :

Կ՚աշխատէր, ինքն ալ կ՚աշխատէր շարունակ, օրն ի բուն, մեքենային տակ..., սակայն ո՞ւր կ՚երԹար իրենց վաստակը: — Խաղարաններն ու պանդոկները...Ու երբ անմեղ ու տեղին, պզտիկ դիտողութիւն մը կ՚ըլլար տիկինին կողմէ, ահա կը բացուէր «կոյուղին» ու գարշահոտութիւնով կը լեցուէր տունը: Տասնըութերորդ տարին Թեւակոխած էին այս տարտարոսային պայմաններուն տակ: Համբերութիւն չէր մնացած ալ :

Սովորական օրերուն պէս այդ օրն ալ ժամը ինը կ՚անցնէր երբ մեր հերոսը ներս մտաւ: Ու քանի մը բոպէի մէջ ճաշը լափտելով ու վերջին պատառը ծամելով ոտքի ելաւ ու առաջացաւ դէպ ի դուռը: Տիկինը փոԹորկոտ առաջին ու սովորական հարցումը նետեց.

— Ո՞ւր նորէն, վերջին լոխմատ չի կլլած ...

— Կէնէ՞ պաշլայեցիր... Ո՞ւր պիտի երԹամ՝ պառ :

Անկողինդ ալ պառը տար ...

— Կէնէ բերանս բանալ պիտի տաս :

— Մինչեւ ե՞րբ: Տակաւին ո՞րքան առեն. այս չոր պատերուն մէջ մինակս պիտի ճգնիմ իրիկունները :

— Ի՞նչ կ՚ուզես, սէրսէրի՞ ես, ինչ:

— Մենք ալ մարդ ենք, տեղ մը երԹանք : Այցելութիւն մը ընենք, բարեկամ մը անգամ չունինք, որ... մարդ տուներնիս չի մտներ :

— Ես բարեկամներ շատ ունիմ :

— Թաւլուի, պլօԹի բարեկամներ :

— Հերիք է խօսիս, հայվան:

— Ալ պիտի չըլլամ այդ ըսածդ ...

— Ի՞նչը պիտի չըլլաս :

— « Հայվան »ը: Ալ բաւական է որքան «հայվան » եղայ :

Ես ալ, ասկէց ետք, ամէն իրկուն իմ ուզած տեղս պիտի երԹամ ...:

— Ճէհէննէմը գնա:

×

Վերջին փոԹորիկէն ասդին հազիւ շաբաթ մը անցած էր, երբ Գորբիկեաննենց տեղացի երկու դրացուհիներու միջեւ տեղի ունեցաւ հետեւեալ զրոյցը .

— Սիւզան, նորութիւն մը տա՞մ քեզի:

— Այո, ուրախալի՞, հետաքրքրակա՞ն :

— Դրացի մատամ Իվանը տեսայ հեռու Թաղի մը մէջ...

— Թիւ 26ի վարձակա՞լը:

— Այո: Նորեկի մը Թեւը պլլուած էր բարունակի մը պէս:

— Իրաւունքին մէջ է: Սա՛ լ պէթ ամուսինը « պառ »էն չի բաժնուիր: Խեղճ մատամ Իվան : Քանի - քանի անգամներ ինծի գանգատած է իր երկար տարիներու կեանքի մասին:

— Ուրեմն, փոխ վրէժի դիմած է... պիէն փէ: Այժմ Թող կոտոշը տնկած, ցցած անմա՛կ մտնէ պառէն ներս:

Տիկին Եւտոքսէ խօսքէն գործի անցած էր:

Հիմակ, ամէն իրկուն՝ ու ազատ ժամերուն ամուսնոյն երԹուդարձ ըրած փողոցին հակառակ կողմէն կ՚անցնէր, երԹալ ինքն ալ «պլօԹ» եւ ուրիշ բաներ խաղալու «Նորեկ»ի մը հետ, որ պատրաստած ըլլալու էր՝ վերջի փոԹորիկէն առաջ ...:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

Դ.

Ռուսական կառավարութիւնը խուլ մնաց Հայերի ազգային ձգտումներին գնահատելով նրանց զոհաբերութեամբ Թափուած արիւնը: Հայերը ահագին արիւն էին Թափած, կռուելով ռուս բանակի հետ ընդդէմ ընդհանուր Թշնամիի :

Պատերազմից յետոյ Հայաստանի ինքնավարութեան խնդիրը ոչ միայն որոշուած էր, այլեւ ինքը կայսրը իր նախաձեռնութեամբ աւելի առաջ էր գնացել :

Պալատի մօտ շրջանակների մէջ յայտնի էր, որ պատերազմից յետոյ ռուսական եւ Թրքական Հայաստանի մարզերից պիտի կազմուի առանձին պետութիւն, կապուած Ռուսաստանին միայն Թագաւորական հարստութեան կապերով:

Նախատեսուած էր իբրեւ հայկ. գահի Թեկնածու մօտիկ ազգական ընդհանուր հրամանատարի, մէկը կայսերական ընտանիքի անդամներից, երիտասարդ իշխան Ռոման Պետրովիչը :

Պատերազմի վախճանին, այն ժամանակ երիտասարդ 19 տարեկան, գտնւում էր ծառայութեան մէջ Թրքահայաստանում, մօտիկէն ծանօԹանալու ժողովուրդին, որի կառավարողը պիտի լինէր:

1917 Թ. ռուսական յեղափոխութիւնը խորտակեց բոլոր այս ծրագիրները եւ հայկական պետութեան ստեղծումը յետաձգեց տասնեակ տարիներով :

1918 Թ. Հայերը, ղեկավարութեամբ Դաշնակցականների, բոլոր իրենց կարելին արին, փոխարինելու ռուս բանակը Թրքական ճակատում, արգիլելու համար Թուրքերի արշաւը Անդրկովկաս. արշաւանք որ կարող էր վերջանալ հայ ժողովուրդի կատարեալ ոչնչացումով :

Ղեկավարութեամբ Անդրանիկի որ արդէն զօրավար էր դարձած եւ մասնակցութեամբ ռուս կամաւորական խումբերի կազմուած սպաներից, գնդապետ Մորէլի հրամանատարութեամբ Հայերը կարողացան դէմ դնել Թուրքերին 35.000նոց բանակով: (ԽՄԲ.— Ընդհ. հրամանատարը զօր. Նազարբէկեանն էր. իսկ բանակը՝ ոչ իսկ տասը հազար, մինչեւ Սարտարապատի ճակատամարտը: Մուրատ քանի մը հարիւր զինուորներով կը կռուէր Երզնկայի մէջ, Անդրանիկ՝ Էրզրումի մէջ):

Ուժերը շատ անհաւասար էին եւ Թրքական բանակների ճնշումի տակ Փետրուարին ընկաւ Երզնկան, Մարտին՝ Էրզրումը,իսկ Ապրիլին՝ Սարադամիշը եւ Կարսը:

1918 Թ. բոլշեւիկները ստորագրելով Բրեստ - Լիտովսկի խայտառակ հաշտութիւնը դաւաճանեցին Հայաստանին: Թուրքերին յանձնեցին Կարսը եւ Արտահանը որոնք ներկուած էին 1877ի պատերազմի ռուսական առատ արիւնով: Հայ ազգային բանակը ղեկավարութեամբ Նազարբէկովի, զօր. ռուսական բանակի, այսուհանդերձ, մեծ կորուստների գնով Ղարաքիլիսէի, Սարդարապատի եւ Բաշ - Աբարանի ճակատներում կարողացաւ կասեցնել Թուրքերի հետագայ յառաջխաղացումը:

(Մնացեալը յաջորդով)

Մեռնիներ...

Երեք անգամ հանդիպեցանք մենք իրարու :

Դալարագեղ մարգերու եզերքն էր առաջին անգամ: ՏօԹակէզ օր մը: Կէս օրուայ մօտ : Հանրային պարտէզի նստարանին վրայ, աչքերս յառած դալար կանաչութեան, կը հանգչէի: Խաղաղութիւնը կը վրդովուէր մերթ ընդ մերթ Թռչունի մը ճիչովը :

Պարտէզի դռնէն անցնելով Ռօնի քարափէն դէպի ներս, ներս յառաջացաւ բարձրահասակ ծերունի մը, ցուպը ձեռքը: Կը քալէր ընկճուած, կարծես ծանր բեռան մը տակ, գլուխը կախ ու իրանն անհաստատ: Թէեւ նշմարեցի, սակայն, խոկոյն նորէն ինկայ երազներուս մէջ, աչքերս յառած միշտ կանաչին: Քանի մը վայրկեաններ հազիւ անցեր էին, յանկարծ անդրադարձայ որ քովս, նստարանին վրայ ինչպէս պիտի ընէր ծանօԹ ու մտերիմ բարեկամ մը, եկած նստած էր ծերունին :

Քրտնաթոր էր խեղճը ու շնչասպառ: Ընկերական ու մտերիմ էր: Առնական դիմագծի ցից ոսկորները տեսակ մը տղայական անմեղութիւն կուտային իրեն : Հանեց գլխարկը, սրբեց Թաշկինակով իր ճակտին քրտինքի խոշոր կաթիլները ու բաներ մը մրմնջել սկսաւ որ ինծի անհասկնալի էին: Բայց քանի հանդչեցաւ, այդ մրԹմրԹուքը հասկնալի բառեր դարձան իր բերնին մէջ: Տաքէն կը գանգատէր: «Գետեզերքը շատ ձկնորսներ կան, եղանակը խիստ նպաստաւոր է այս տարի» ըսաւ: Պատմեց իր անցեալը, երբ ինքն ալ եղած էր առաջնակարգ ձկնորս: Երիտասարդ տակաւին, արեւածագէն շատ կանուխ մըզոններ ոտքով կտրած էր, հասնելու համար ձըկնառատ ջուրերու եզերքը: Իր յաջողութիւնները

իրեն արժած էին երկու ոսկեղէն չքանչաններ : Բայց այժմ, կորսնցուցած իր կինը եւ անզաւակ՝ կը մնար բարեսիրտ ազգակցի մը հոգածութեան տակ :

Պահ մը ընկերներ դարձանք իրարու : Ուզեց դուրս քաշել ծոցէն իր ոսկեղէն չքանչանը, բայց մեծ եղաւ զարմանքը երբ չգտաւ : Քանի կը պրպտէր իր անթիւ գրպանները եւ չէր գտներ, այնչափ աւելի կը յուզուէր : Իր յուզումը խռովեց զիս : Գութի եւ կարեկցութեան զգացումներ ծայր տուին մէջս ի տես այս մանկացած ծերին : Հանդարտեցուցի զինք : Համոզուեցաւ վերջապէս ու յիշեց թէ տունը մոռցած էր իր չքանչանը : Պահ մը վերջ ոտքի ելաւ մեկնելու համար : Ուզեցի ընկերանալ իրեն, բայց ան մերժեց զիս, ըսելով թէ ինք առանձին պիտի կրնար դէպի տուն քալել : Եւ դիտեցի պարտէզէն հեռանալը, ինչպէս արբեցած ծերունի ձկնորս մը իր անցեալի երիտասարդական յիշատակներէն՝ ձկնառատ ջրերու ափերուն :

Նահանգապետութեան վարժարաններու ամբողջ երկսեռ աշակերտութեան ամավերջի տօնակատարութիւնները...

Նահանգապետութեան վարժարաններու ամբողջ երկսեռ աշակերտութեան ամավերջի տողանցքն ու հանդիսութիւնները երկրորդ անգամ աւէթ տուին որ իրարու հանդիպինք : Բոլոր Նահանգի նորահաս երիտասարդութիւնը կը ցուցադրէր հանրութեան իբրեւ անոր վարդաբողբոջ ապագան, հանրային հրապարակի վրայ : Մէկէն աչքիս զարկաւ ինծի ծանօթ ութսունամեայ այն ձկնասէր ծերուկը : Նստած էր առանձին նստարանի մը վրայ, ցուպը ձեռքը, կը դիտէր : Ժպիտ մը, ուրախութիւն մը կար անոր մէջ : Հպարտ էր, հայրենիքի ապագայ սերունդին տեսքով : Ինչ փոյթ իր ծերութիւնը ու առանձնութիւնը, քանի որ հայրենիքը պիտի ապրէր նորահաս սերունդով եւ ինքն ալ հայրենիքի մէջ : Դիտեց տողանցքը ու հանդիսութիւնները : Ապա կանգնեցաւ, ու սկսաւ շարժիլ, կորաքամակ, կրթնած գաւազանին՝ հետեւեցաւ շարքերուն իբրեւ վերջապահ զինուոր, անվեհեր ու խրոխտ :

Ձմեռ էր : Արեւի փայլը ուրախառիթ երեւոյթ էր : Կիրակի : Պարտէզի բարձրաւանդակին վրայ աչքիս զարկաւ նորէն իմ ծերուկս ալեհեր : Հագած ծալ ծալ, եղանակի իր տաքուկ զգեստները, տարիներուն բեռան վրայ բեռ մըն ալ աւելցուցած էր :

Քիչ մը աւելի ուժով կրթնած, այս անգամ իր ցուպին : Երբեմն կը բարձրացնէր գետնէն իր ակնարկները դէպի երկինք, կը դիտէր հորիզոնը ու վերջալոյսը : Ակնարկը պաղ, մարած երեւոյթ ունէր : Խոր յուզում մը վրդովեց զիս, մօտեցայ, ձեռքը պինդ սեղմեցի : Նայեցայ անոր ծաւի աչքերուն եւ պատանեկան հոգւոյս ամենադողդրիկ ու փափուկ ժպիտս ջերմ ճառագայթներով ուզեցի տաքցնել անոր հոգին : Հարցուցի անոր որպիսութիւնը : Ճանչցաւ զիս ու վերյիշեց :

Խորապէս զգացուած՝ առեն մը դիտեցի մեկնումը : Ու ահա յանկարծ երեւակայութեանս առջեւ եկան անհամար հայ ծերուկներ, ու պառաւ մայրեր ալեհեր, որոնք երբեմն երիտասարդ, անապատները թափառեցան անօթի եւ ծարաւ : Շատեր ալ խրամատներու մէջ թշնամիին դէմ խուռն, Հայու պատիւը, հայ ընտանիքը, հայ դիւղը փրկելու համար գնդակ տեղացին. ծերուկներ վերջապէս որոնք իրենց երիտասարդական կեանքը նուիրեցին ու արիւնը քամեցին, հայկ. մշակոյթի, հայ սերունդի փրկութեան համար : Անոնք այսօր ցրուած են աշխարհի չորս ծագերուն : Անցեալէն միայն տխուր ու սեւ յիշատակ մը ունէին իրենց հոգիին խորը, ապագան մխիթարական եւ ուրախառիթ չէր թուեր եւ վերջապէս անոնք կը գոցէին իրենց աչքերը օտար հողի վրայ :

Նորէն ահա հոգիս խռովեցաւ ... :

Յ. ԱՋԱՏԽԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԵՐԳԱՀԱՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Յարութիւնեան, ինչպէս ժամանակին գրեցինք, «Ռումանական Երաժշտութեան շաբաթ»ին իբրեւ պատուիրակութեան անդամ, Պուքրէշ գացած էր : Ահա թէ ինչ յայտարարած է,— «Մեր երկիրը մեծ յաջողութիւններ արձանագրած է վերջին տարիները գեղարուեստական մարզին մէջ : Մեծ երգահաններ, արուեստագէտներ եւ գիտուններ երեւան եկան, ինչպէս Վ. Համբարձումեան, Խաչատուրեան, նկարիչ Նալպանտեան : Ես աւարտած եմ Երեւանի երաժշտանոցը, ուրկէ վերջ մեկնած եմ Մոսկուա : 25 ուսանողներ էինք Մոսկուայի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, նկարիչ, երաժշտագէտ, բեմադիր, պարողներ : Ուսումնասիրեցինք ռուսական եւ եւրոպ. արուեստը : Իմացայ որ իմ գործերը կատարուած են Փրակայի, Սօֆիայի, Պուտափէշթի եւ Ռումանիոյ մէջ : Չեխ, պուլկար եւ հունգար բարեկամներ պատմեցին թէ խանդավառ ընդունելութիւն գտած են : Այն արուեստն է միայն համամարդկային որ կ՚արտայայտէ ժողովուրդներու սրտին ամէնէն խոր զգացումները : Ես կը գրէի գործիքային երաժշտութեան համար, Մոսկուայի մէջ գրեցի ձայնի համար : Ասոր արդիւնքն է «Քանթաթա»ն : Երկու տարուան մէջ գրած եմ սէմֆոնի, համերգ՝ ձայնի եւ նուագախումբի համար, ինչպէս եւ համերգ՝ թմբուկի, նուագախումբի եւ դաշնամուրային քոնչերթօ : Այժմ կ՚աշխատիմ ուրիշ սէմֆոնիի մը վրայ : Հայրենադարձ երգչուհի Գոհարիկ Գասպարեան մեծ յաջողութիւն կը գտնէ թէ մեր, թէ եղբայրական հանրապետութեանց եւ թէ Մոսկուայի մէջ : Մենք կը կատարենք հանրային աշխատանք ալ : Յաճախ գիւղերը կ՚երթանք ինչպէս Ոսկեվազ կոլխոզը, որուն «չէֆութիւնը» ստանձնած ենք : Կը պատրաստուինք հայկական Տասնամեակին որ տեղի պիտի ունենայ 1952ին : Եթէ շատ չաշխատինք ուրիշներ կը գլեն կ՚անցնին : Երաժշտական կաճառը հաւաքած է 25 հազար ժողովրդական երգեր, որոնցմէ կ՚օգտուիմ ստեղծագործութիւններուս մէջ» :

Ուսուցիչներու կատարելագործման միամսեայ դասընթացքներ հաստատուած են Հայկ. ՍՍՌ Լուսաւորութեան նախարարութեան կողմէ : Դասընթացքներուն կը հետեւին ժողովրդական (մասսայական) դպրոցներու աւելի քան 1000 ուսուցիչներ : Կ՚աւանդուին մանկավարժութիւն, մեթոտիկ եւ այլ առարկաներ : Կը դասաւանդեն հանրապետութեան բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու դասախօսներ եւ գիտաշխատողներ : Ուսուցիչներու որակաւորման դասընթացքներուն մէջ կ՚ուսանին մօտ 3000 ուսուցիչ եւ ժողովրդական կրթութեան ցանցի այլ աշխատողներ :

Անասնաբուծութեան մասնագէտներու նոր շրջանաւարտներ ելան այս տարի : Կաճառը աւարտեցին 68 անասնաբոյժներ : Անասնաբուծութեան երիտասարդ մասնագէտներ կը ղրկուին հանրապետութեան բոլոր շրջանները : Շրջանաւարտներու մէկ մասը պիտի աշխատի Ուկրանական, Ատրպէճանական, Վրացական ՍՍՌ.ներուն մէջ եւ Կրասնոտարի երկրամասին մէջ :

× Երեւանի գիւղատնտեսական կաճառը տուաւ նոր շրջանաւարտներ : Նոր երիտասարդ մասնագէտները 115 հոգի են, որոնց 59 դաշտավարներ են, միւսները այգեգործներ, որոնք հանրապետութեան շրջանները պիտի մեկնին մշտական աշխատանքի :

× Երեւանի օտար լեզուներու պետական մանկավարժական կաճառը տուաւ իր հերթական երրորդ շրջանաւարտները 114 հոգի, որոնք պիտի մեկնին շրջանները մանկավարժական աշխատանքի :

Գաղութէ գաղութ

ՊՈՍԹԸՆԱՀԱՅ Տոքթ. Ալեքսանեան ելեկտրոքարտիոկրամի բարձրախօս մը նուիրած է Պոլսոյ Ազգ. Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին : Այս գործիքը ելեկտրոքարտիոկրամին հետ կը ճշդէ նաեւ սրտին բաբախումին ձայնը : Ազգ. հիւանդանոցը առաջինն է Պոլսոյ մէջ որ կ՚ունենայ այս գործիքը :

ԾԱՆՕԹ ԳՐԱԳԷՏ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ Պէյրութ հասած է : Նաւամատոյց դիմաւորելու գացած են խումբ մը գրողներ որոնք բարի գալուստ մաղթած են բազմարդիւն բանաստեղծին :

ՕՐ. ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ յայտնի բիւզանդագէտը Գահիրէէն վերջ գացած է Պէյրութ, անկէ ալ Երուսաղէմ : Երուսաղէմ հրաւիրուած է իբրեւ այցելու դասախօս՝ ամերիկեան հնագիտական կաճառին մէջ : Օգտուելով առիթէն, Օր. Տէր Ներսէսեան ուսումնասիրութիւններ պիտի կատարէ Ս. Յակոբայ վանքին հայկ. ձեռագիրներուն մէջ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Անդրանիկ Մամիկոնեան մեռած է Պուէնոս Այրէսի մէջ Օգոստ. 22ին : Վաստակաւոր էր եւ կը կոչէին նաեւ «Կոլոտ Անտրօ» : ՀՕՄը մեծ խնամք տարած է անոր իր վերջին օրերուն :

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ մեծ շուքով տօնուած է Հ.Յ.Դ. վաթսունմէկամեակը, կը գրէ մեր թղթակիցը : Խօսած են ընկերներ Ս. Թորգոմեան եւ Դ. Դաւիթխանեան (Նոր ժամանած) : Երգչախումբը երգած է առաջնորդութեամբ Օր. Երանուհի Աւագեանի : «Պուէնոս Այրէսի հայ երիտասարդութիւնը սկսած է եռանդուն աշխատանքի : Համերաշխ գործակցութիւն մը կը տիրէ, ինչ որ մխիթարական երեւոյթ է : Յոյս կայ որ գաղութը իր մշակութային անմխիթար վիճակէն դուրս գայ հետզհետէ :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆԸ կազմախօսութիւն, բնախօսութիւն եւ առողջապահութիւն, նախակրթարանին բարձրագոյն կարգերուն համար : Հեղինակ Տիգրան Գալըպճեան : Տպագր. «Արեւելք», Հալէպ : Գին 300 ս. դահեկան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԴԱՐՁԸ

Բ.

— Եկուր, եկուր, ո՞ւր մնացիր այսքան ուշ. — պոռաց տիկինը դէպի պատուհանը դառնալով :

Երգ մը մրմռալով տուներ մը անցաւ արագ պատուհանին առջեւէն եւ ակնթարթ մը վերջը սենեակ մտաւ դեռատի աղջիկ մը իր երգին հետ միասին, նկատեց անծանօթը ու կանգ առաւ խոկոյն՝ առնական կեցուածքով մը :

Միջահասակ, լեցուն, առոյգ մարմին մը, չափազանց տիկնոջ նմանող կլոր դէմքով, միայն աւելի թարմ ու աւելի հպարտ արտայայտութեամբ, առանց գլխարկի ու մանչու պէս մազերը կարճ կտրած, մութ գոյնի շրջազգեստ մը վրան ու մէջքը լայն կաշի գօտի մը :

— Եկուր ծանօթացնեմ, մեր Կարօի ընկերն է.— դարձաւ Քանեան օրիորդին :

— Պարոն Սիրաքեան : Քենիս Շուշանիկ Մելքնեան :

Աղջիկը համարձակ շարժումով մը ձեռքը մեկնեց .

— Կարօի ընկե՞րը, ուրեմն դուք ալ այս տարուան ընթացաւարտներէն էք :

— Այո, Օրիորդ.— պատասխանեց տղան թեթեւ շփոթութեամբ մը :

— Եւ երեւակայէ Շուշանիկ, երկու ամիսէն կուսակրօն պիտի ձեռնադրուի — կցեց Քանեան մեղմ ժպիտով մը :

— Կուսակրօ՞ն, իրա՞ւ .— ըրաւ աղջիկը ու ձեռքի գիրքերը պատուհանին մէջ դնելով մտաւ քովի սենեակը :

Բայց նոյն վայրկեանին իսկ ներսը իր աղմուկը լսուեցաւ՝ մէկումն հետ կը վիճէր եւ խոկոյն ետ եկաւ նորէն երկու տարեկանի մօտիկ երախայ մը պինդ գրկած, որ դրեթէ մերկ էր :

— Այս կինը երախան փճացնէ պիտի Մարի, անկանոն կը վարժեցնէք, տես դեռ մինչեւ հիմա պատկեցուցած չէ, իսկ երէկ հինգին քնացուցեր էիք արդէն այդպէս անկարգ ու անշնորհք, խեղճ թոշնիկս :

Եւ իբրեւ չոյանք երախայի մերկ ազդրերը ծեծելով՝ քանի մը ռուսերէն ու հայերէն փաղաքշական ածականներ իրարու խառնեց, «մեծերու քմահաճոյքին զոհ» անուանելով շարունակ, ու հնչուն - հնչուն համբուրելով անոր թեւերը, վիզը, անրակը՝ մտաւ կրկին կից սենեակը :

Երախայի մայրն ալ գնաց քրոջ ետեւէն, նախ աւելի սաստիկ իրարանցում մը բարձրացաւ ներսը, բայց խոկոյն բոլորովին լռեց :

— Իսկ մեր խօսքը ո՞ւր մնաց—դարձաւ Քանեան երիտասարդին — հա, ձեր նոր ուղղութեամբ վարդապետներու մասին կը պատմէիք, ուրեմն կը կարծէք որ խնդիրը այդպէս մեծ ծաւա՞լ է առնելու :

— Շարժումը սկսած է. ես ու իմ ընկերներս բացառութիւն չենք, այլ ամբողջ խումբ մը, որ շուտով կրկնապատիկ պիտի դառնայ :

— Եւ ի՞նչ է այդ խումբին գծած նպատակը :

— Օժտել մեր հոգեւորականութիւնը բարձր կրթութեան տէր անհատներով, նորոգել հայ եկեղեցին ու ծառայել հայ ժողովուրդին :

Քանեան մտածկոտ գլուխը կախեց :

Մինչ երիտասարդը տաքցած վրայ տուաւ՝ հետզհետէ աւելի ոգեւորուելով :

— Ախ, չգիտէք պարոն, թէ ինչ աստիճանի անպէտք է դարձած մեր հոգեւորականութիւնը ժողովուրդի զարգացման գործին համար : Անտարբեր, չահամոլ, եսական, տգէտ, ոչ մէկ գաղափարական ձգտում, ոչ անձնազոհութիւն, կամ գէթ մաքուր զգացում, եւ չէք կրնար երեւակայել, թէ ինչ հաճոյք է մտածելը, որ այդ փտտած մարմինը պատռես պիտի, որ այդ ճահճացած կեանքին մէջ թարմ հոսանք, նոր ձգտումներ պիտի մտցնես, որ պիտի կռուիս, մաքառիս ու հալածուիս, բայց պիտանի եւ օգտակար ըլլաս :

Քանեան յափշտակուած՝ կը նայէր տղու ոգեւորութենէն կայծկլտող աչքերուն : Եւ ակնթարթ մը լռութենէ վերջը՝ ըսաւ տեսակ մը վարանումով :

— Քանի ձեզի կը լսեմ, այնքան աւելի ցաւ կը զգամ : Ձեր այդ ազնիւ ոգեւորութեան համար աւելի արժանի նպատակ մը կը ցանկայի, քան ձեր ընտրած հոգեւորականութիւնը :

— Ինչպէ՞ս թէ .— հարցուց տղան բոլորովին պաղած :

Ու Քանեան շարունակեց՝ ինք ալ տեսակ մը պաղած ու տխուր խօսուածքով :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Լեհաստան դէմ կ'արտայայտուի

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳՐԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ

Լեհաստան տեղեկացուց երեք մեծերուն, որ չի կրնար ընդունիլ երեք պետութիւններուն առաջարկները, Իտալական դաշնագրի վերաքննութեան հարցին մէջ: Այս իմաստով ծանուցագիր մը տըւաւ Փոլոնիոյ արտաքին գործոց նախարարը Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դեսպաններուն:

«Լեհաստան չի կրնար ընդունիլ, կ'ըսէ յիշեալ ծանուցագիրը, երեք տէրութեանց կողմէ առաջարկուած Իտալ. դաշնագրին վերաքննութիւնը: Լեհաստանի կառավարութիւնը, դաշնագրին իբր ստորագրող կողմերէն մին, տրամադիր է ուսումնասիրելու փոփոխութիւնը, միեւնոյն ատեն Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ և Ֆինլանտայի դաշնագիրներուն հետ: Սակայն, նախնական պայմաններէն մէկը այն է, որ Իտալիա դադրի անդամակցելէ Ատլանտեանի խմբակցութեան»:

ՏՈՔԹ. ՄՈՍԱՏԵՂԻ ՃԱՌԸ

Ֆիլատելֆիոյ քաղաքապետ Պ. Պեռնար Սամուէլի կողմէ կազմակերպուած ընդունելութեան, Տոքթ. Մոսատեղ ճառ մը խօսած է, զոր անգլերէնի թարգմանած է Հիւսէյն Ֆաթիմի:

Իրանի վարչապետը մեղադրեց Մեծն Բրիտանիան, որ խլած է Պարսկաստանի հարստութիւնները, ինչպէս նաեւ ուրիշ փոքր ժողովուրդներունը, որոնք անուանապէս միայն տէր էին իրենց երկրին: Ազգ. անկախութեան հաւատքը բոլոր ժողովուրդներուն տիեզերական հաւատամքն է: Ժամանակը անցած է, որկարելի էրթոյլատրել կառավարական հաստատութիւններու մատակարարութիւնը, ի նպաստ օտար շահերուն:

Տոքթ. Մոսատեղ այնուհետեւ եզրակացուց.

— Իրանի առաջին քարիւղի հորը բացուած է ԺԹ. վերջաւորութեան: Այդ թուականէն սկսեալ, Իրանի քարիւղի հորերը սկսան հայթայթել բոլոր երեւոյթին անսպառ հարստութիւններ: Պարսկաստան, ինչպէս Միացեալ Նահանգները, բախտըն ունի մեծաքանակ քարիւղի տէրն ըլլալու: Բայց տարբեր մարդերու մէջ որքան տարբեր է իրենց վիճակը: Իմ երկրի մէջ ազատութեան նուաճումը տակաւին խնդրական է»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐԶԱՊԵՏ ՓԼԵՎԷՆ տեսակցութիւն մը ունեցաւ դահլիճին անդամներուն հետ: Այսօր պիտի ընդունի նաեւ Պ. Փոլ Ռէյնոն, նախագահ ելեւմտական յանձնաժողովին, ինչպէս նաեւ նախկին վարչապետ Պ. Փոլ Ռամատիէն: Վարչապետը մտադիր է վեցամսեայ ծրագիր մը պատրաստել, այժմու մեծամասնութեան խմբակցութեան հետ համաձայնութեամբ, որ 1952ի պիւտճէին հետ գործ պիտի չունենայ:

ՆԱԽԱԳԱՆ ԹՐՈՒՄԸՆ ետ առած է Զօր. Մարք Քլերքը Վատիկանի դեսպան նշանակելու որոշումը, առանց Ծերակոյտի հաւանութեան: Մարք Քլերքի զինուորական դիրքը արգելք է նըման պաշտօնի մը:

ՍՈՒՐԻՈՅ արտ. գործոց նախարար Պ. Ֆէյզի Աթաշի յայտարարած է խորհրդարանին առջեւ թէ՝ կառավարութիւնը պիտի մերժէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան վերաբերեալ ամէն ծրագիր:

ՊԱՏԻ կառավարութեան եւ Սթրազպուրկի վարչութեան միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուած է, Քէհլի նաւահանգիստի յանձնման համար, որ ցարդ Սթրազպուրկէն կախում ունէր: Յունուար 1էն նաւահանգիստը պիտի յանձնուի Գերմաններուն, բայց քաղաքին բաժանման հարցը առկախ կը մնայ, որովհետեւ տեղական մամուլը պայքար բացած է Ֆրանսայի դէմ:

ՓԵԹԷՆԻ համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հոկտ. 27ին Նոթր Տամի եկեղեցին: Այս առթիւ Նախկին Մարտիկներու Միութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներուն եւ «Ռեզիսթան»ներուն հաւաքուիլ տաճարին հրապարակը, ծաղկեպսակ մը դնելու Գերմաններուն կողմէ գնդակահարուած Ֆրանսացիներուն յուշամարմարին առջեւ: Նոյն օրը, ժամը 12ին, Փարիզի Հրեայ ուսանողներն ալ պիտի հաւաքուին Սորպոնի շրջափակը, ծաղկեպսակ մը դնելու զոհերու յուշարձանին վրայ:

ԶՕՐ. ՔՈԼԻՆՍ, ամերիկ. ցամաքային ուժերու ընդհ. հրամանատարը, Զօր. Լաթր տը Թասինեիի հետ քննած է Հանոյի ռազմական դիրքերը: Ամերիկայի հրամանատարը ճառ մը խօսելով, ապահովցուցած է թէ՝ Մ. Նահանգները ամէն ճիգ պիտի փորձեն, դէպի Հնդկաչին ռազմանիւթ ճամբայ հանելու համար:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու: Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ց. Եղիազարեան:

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Թատրոն ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ:

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք **100** ֆր.

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ:

Գազա տ'Իտալիա սրահին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ M. ED. DEPREUXի (député de la Seine et Maire de Sceaux):

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժինին կը մասնակցին Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, ռուսական պալէի խումբէն IRENA GRJEBINA, ROSTOM եւ HELENE ZERETELLI, եւ արտասանութիւններ, երգեր երիտասարդ Նոր Սերնդականներէ:

Պարեր մինչեւ լոյս ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով: Գիները ժողովրդական

×

ՎԻԷՆ Յետաձգուած է Նոյ. 4ին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ:

Armenoville սրահին մէջ, ժամը 15.30ին:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկ. Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

Մինչեւ կէս գիշեր եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտեմբերին, շաբաթ երեկոյ

Կը խօսի Ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆՑ ՎԵՐՍԿՍՈՒՄԸ.— Հայ մեծ ազգասէր Պօղոս Նուպար փաշայի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած հայագիտական դասախօսութեանց շարքը, որ ընդհատուած էր քանի մը ամիսէ ի վեր, պիտի վերսկսի ի մօտոյ: Պ. Արշակ Չօպանեան, այս հինգշաբթի օրը, ժամը 6ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէ-ի Հայ Ուս. Տան մէջ (57 Պուլվառ Ժուրտան), պիտի կատարէ դասախօսութիւն մը հայ ազգի դասական շրջանի մեծագոյն բանաստեղծին՝ Գրիգոր Նարեկացիի վրայ, Մուտքը ազատ է:

Chez SASSOUNI

31, RUE D'ALEXANDRIE

Métro St. Denis et Réaumur — Tél. Gut. 92-65

Սասունի կուտայ համեղ, ընտիր, մաքուր եւ առատ ճաշ: Այցելեցէք, պիտի համոզուիք եւ յաճախորդ դառնաք ամէնուն պէս:

Հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի համար տրամադրելի մասնաւոր սրահ, ուտելիքով կամ առանց ուտելիքի:

ԱՄԷՆ ՕՐ ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ԺԱՄԱՆՑ

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ: Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը:

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վճարուած չէ:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու:

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԷԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Cachan:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 6ին, ընկ. Լ. Տէր Մինասեանի բնակարանը, 14 rue de Vienne:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութեան ժողովը 4 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3.30ին, 48 Bld. d'Athenes (նախկին Bld. Dugommier) Hotel Normandie ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625:
2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք:
3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք:
4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք:
5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք:
6.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք:
7.— Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք:
8.— ԱԼԻՔ բացառիկ թիւ Հ.Յ.Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Եթէ կը փափաքիք հաճոյալի օր մը վայելել, պատրաստուեցէք Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութեան արտակարգ պարահանդէսին (24 Նոյ.): Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Թարմ պտուղներու եւ բանջարեղէններու համար Հոկտեմբեր 25ին ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

Նոր նպարավաճառատունը

Porte d'Italie, Krémlin Bicêtre, 3 rue Général Leclere

Ընտիր ապրանք դիւրամատչելի գիներով: Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք եւ պիտի ստանաք բացման առթիւ ՆՈՒԷՐ մը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 26 Octobre 1951 Ուրբաթ 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6595-Նոր շրջան թիւ 2006

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՑԱՆՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

« Եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես, պատերազմի պատրաստուէ» ասացուածքը այնքան իմաստ ու բովանդակութիւն չունէր, որքան վերջին ամիսներուն :

Անձկութեան եւ անստգութեան այս շրջանին, մեծ պետութիւններէն սկսած մինչեւ փոքրերը՝ կը պրկեն իրենց ջիղերը, ի նախատեսութիւն ապագայ անակնկալներու :

Այն օրէն ի վեր երբ Եւրոպան բաժնուեցաւ երկու հակընդդէմ ճակատներու, ստեղծուեցաւ նաեւ կասկածն ու անվստահութիւնը :

Խորհրդաժողովներն իսկ շատոնց կորսնցուցած են իրենց հմայքը, վեհութիւնը: Դառնալով ճամարտակութեան եւ փոխադարձ ամբաստանութեան ամպիոններ :

Խ. Միութիւնը ինքզինքը իբրեւ աղաւնի կը ներկայացնէ, ձեռքը բռնած խաղաղութեան ձիթենին: Կը սարքէ հաշտութեան եւ համերաշխութեան համաժողովներ, կոչեր եւ ստորագրութիւններ՝ ընդդէմ պատերազմին եւ զայն պատրաստողներուն :

Սակայն գեղեցիկ ճառերն ու զանազան նշանախօսքերը չեն որ պիտի փրկեն կացութիւնը, պիտի վերահաստատեն վստահութիւնը: Համապատասխան գործ եւ անկեղծութիւն է պէտք :

Որքան ատեն որ իր եւ գրաւած երկիրներուն մէջ կը տիրէ սարսափի եւ բռնութեան իրավակարգը, չկայ խօսելու եւ գրելու ազատութիւն, եւ գաղտնի զինարշաւ մըն է որ կը կատարուի, մարդիկ միշտ ալ պիտի խուսափին ուռուցիկ խօսքերէն :

Արդիւ՞նքը: Տենդագին պատրաստութիւն ամէն կողմէն, զիրար կանխելու, յանկարծակիի չգալու համար :

Միւս հատուածը.— Ատլանտեան Ուխտի երկիրները, եւս շարժման մէջ դրած են իրենց զինուորական, ճարտարարուեստական եւ տնտեսական կարողութիւնները: Աւելի սերտ կապերով կը միանան իրարու, կազմելով միացեալ եւ ամբողջական միութիւն: Եւրոպական բանակը :

Պէտք չէ յուսահատիլ սակայն, եւ յոռետես ենթադրութիւններու յանգիլ: Արդարեւ ըստ հեղինակաւոր կարծիքներու, Եւրոպայի բանակին կազմութեան բուն նպատակն է՝ ստեղծել հզօր եւ միացեալ բանակ մը: Ուժերը համադրել եւ դնել միակ հրամանատարութեան մը տակ, որպէս զի որեւէ նախայարձակ պետութիւն՝ ձեռքերը ազատ չզգայ ուզած ատեն արշաւելու Եւրոպայի մէկ մասին վրայ :

Ուրեմն տեսակ մը չանթարգել :

Եւրոպական բանակը զինելու սահմանուած գլխաւոր երկիրը Մ. Նահանգներն են :

Ամերիկեան կառավարութիւնը 1951 տարուան համար, մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս՝ օտար երկիրներու իբրեւ օժանդակութիւն պիտի տրամադրէ՝ աւելի քան հինգուկէս միլիառ տոլար արժողութեամբ պատերազմական նիւթեր, եւ մօտ մէկուկէս միլիառ տոլարի տնտեսական օգնութիւն: Հարիւր միլիոն տոլար ալ Սպանիոյ, որպէս զինական օժանդակութիւն :

1952 — 53ի յատկացումները պիտի ըլլան 5000 միլիոն տոլար, նոյն նպատակներուն համար:

Խօսելով անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան անցեալ օրուան սարքած հացկերոյթին մէջ, Ֆրանսայի տնտեսական եւ ելմտական նախարարը՝ Պ. Ռընէ Մայէրհետեւեալ կերպով կը բացատրէ «Ատլանտեան Ուխտ»ին իմաստը.— «Համերաշխութեան դրութիւն մըն է ան, նախայարձակումէ մը պաշտպանելու համար ազատ աշխարհը: Օր մը ան կրնայ ընդարձակուիլ մինչեւ Տարտանէլ, թերեւս աւելի արեւելք »:

Խաղաղութիւն զէնքի ուժով ...

Ա. Հ.

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը հրահանգ տըւած է Ջրանցքի ընկերութեան արդելք հանդիսանալ Անգլ. ուժերու նաւարկութեան: Սուէզի ընկերութիւնը կը վարանի բռնաբարել 1888ի համաձայնութիւնը, հակառակ որ եգիպտ. օրէնքներուն կը հպատակի, այդպէսով կը վախնայ վտանգաւոր նախընթաց մը ստեղծել :

ԳԱՀԻՐԷԻ խորհ. դեսպան Պ. Սիմօն Քողիրէվ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սալահէտտին փաշայի հետ: Տեսակցութիւնը երկու ժամ տեւեց :

«Արարատի» ճակատամարտին տօնակատարութիւնը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Արարատի ճակատամարտին 33րդ տարեդարձը անգամ մը եւս տօնուեցաւ մեծ շուքով, առաւօտուն Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, հանդիսաւոր պատարագով մը, իսկ կէս օրին մեծ ճաշասեղանով մը ի պատիւ օտար բարձրաստիճան հիւրերուն :

Տօնակատարութեան բացառիկ եւ անակնկալ յատկանիշն էր Ֆրանսայի վարչապետին Պ. Փլեվէնի այցելութիւնը որ իր ողջոյնի խօսքերով եւ բաժակաճառով շեշտեց հայ ժողովուրդին հաւատարիմ ու օրինապահ դիրքը եւ մատուցած ծառայութիւնները իրենց երկրորդ հայրենիքին Ֆրանսայի հանդէպ :

Առտուն, պատարագ մատուցուած էր առաջնորդական փոխանորդ՝ Տէր Մեսրոպ քահանային կողմէ, իսկ երգեցողութիւնները քառաձայն ներդաշնակ ու տպաւորիչ Արմենիա երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Վարդան Սարգսեանը :

Հայ Ռազմիկներու Միութեան ժրաջան նախագահը Պ. Թէքէեան եկեղեցւոյ բակին մէջ ստուար բազմութեան մը ներկայութեան խօսեցաւ ֆրանսերէն, օրուան տօնակատարութեան մասին, համառօտ պատմականը ըրաւ Արարատի ճակատամարտին, եւ Կիլիկիոյ դէպքերուն որոնք պարտադրեցին ֆրանսական բանակը, հեռանալ այդ սիրելի երկրէն:

Իրեն յաջորդեց նահանգապետութեան ներկայացուցիչը Պ. Ռէյմ որ գնահատութեամբ արտայայտուեցաւ Ֆրանսահայերու յաջողութիւններուն համար, աշխատանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ:

Եկեղեցիին ու բակին մէջ եղած արարողութիւնները երբ վերջացաւ կէս օրը բաւական անցած էր արդէն: Բոլորը առաջնորդուեցան Շաթօ տը Ֆլէօր, ուր հարիւրէն աւելի հիւրեր, կամաւորներ եւ զանազան անձնաւորութիւններ ճաշասեղաններու շուրջ բոլորուած, շարունակեցին օրուան տօնակատարութիւնը, միշտ Պ. Թէքէեանի նախագահութեամբ եւ մասնակցութեամբ հրամանատար Պնուա տ'Ազիի աղջկան Մարքիզուհի Ֆորեսթայի: Մարսէյլի երեսփոխան Պ.Պէրկազի, ծերակուտական Պ. Է. Լիէօթայի եւ ուրիշ օտար հիւրերու :

Ս. Անթուանի հովիւը Տ. Ներատ քհնյ. օրհնեց սեղանը: Պ. Զէօրէքճեան (ջութակ) եւ Ստեփանեան (երգ) համեմեցին իրենց երաժշտութեամբ, հիւրերու ճաշը :

Պ. Թէքէեանի շնորհակալութեան խօսքերէն վերջ, խօսք առաւ Պ. Պէրկազի, որ հազիւ քանի մը խօսք արտասանած էր երբ ներկաներուն մէջ իրարանցում մը եղաւ, վարչապետ Պ. Փլեվէն եւ շինարարութեան նախարար Պ. Գլոտիւս Փըթի սրահ մտան բուռն ծափերու տարափի մը տակ :

Վարչապետը եւ իր նախարարը Մարսէյլ կը գտնուէին իրենց կուսակցական համագումարին առիթով, եւ սիրով ընդունած էին ներկայ ըլլալ հայ կամաւորներու մէջ: Ներկաները բոլորը յոտնկայս դիմաւորեցին Պ. Փլեվէնը որ ձայնասփիւռին առջեւ իր համակրանքը յայտնեց ընդհանրապէս Ֆրանսայի հայ գաղութին եւ մասնաւորապէս Հայ Կամաւորներու Միութեան մասին որոնց միջոցով իր գոհունակութեան խօսքերը կ'ուղղուէին բոլոր Հայերուս: Շինարարութեան նախարարը եւս ձայնասփիւռին միջոցով կրկնեց իր սիրալիր արտայայտութիւնները:

Մեծանուն հիւրերը շամփանիայի գաւաթներով պատուասիրուեցան եւ Պ.Փլեվէն իր բաժակը պարպեց հայ ժողովուրդի կենացը:

Պ. վարչապետը եւ իր հետեւորդները «Մարսէյեէզ»ով առաջնորդուեցան դէպի դուռը: Պ. Փլեվէն եւ միւս հիւրերը իրենք եւս կ'երգէին Ֆրանսական քայլերգին ոգեւորիչ տուները :

Ճաշկերոյթի ընթացքին խօսեցան համակրական բառերով, Պ. Պէրկազ եւ Պ. Լիէօթան, իսկ Տիկին Ֆորէսթա կարդաց իր ծերունազարդ հօր եւ մեր մեծանուն բարեկամին հրամանատար Պընուա տ'Ազիի սրտառուչ մէկ նամակը:

Ճաշկերոյթէն վերջ, հանդէսին պաշտօնական մասը փակուեցաւ Տէր Ներսէս քահանային Հայր Մերով, իսկ պարահանդէսը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր :

ԹՂԹԱԿԻՑ Մ.

Պ. Շումանի ճառը

ՄԱԿԻ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ ՎԵՐԱԲԱՑՄԱՆ

Ինչպէս ծանուցած էինք, չորեքշաբթի ժամը 10ին, Ֆրանսայի արտ. գործոց նախարարը ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Պ. Թրիկվի Լիի յանձնեց խորհրդանշական բանալին «Շայոյի միջազգ. հողամաս»ին :

Պ. Ռոպէր Շուման այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ, յիշելով որ երեք տարի առաջ համանման արարողութիւն մը միեւնոյն մարդիկը դէմ յանդիման հանած էր, ինչ որ կ'ապացուցանէ ՄԱԿի յարաբերական կայունութիւնը: Յետոյ շարունակեց.

« Կայունութիւնը չի բաւեր: Պէտք է նմանապէս յառաջանալ խաղաղութեան ճամբուն վրայ, վերջ տալ միջազգ. ձգտեալ վիճակին: Կ'ուզէի ազգերու միջեւ տեսնել վստահութեան վերահաստատումը: Այս պիտի ըլլայ ՄԱԿի յառաջիկայ նիստին վիճաբանութեան նիւթը: Կը մաղթեմ որ Փարիզի ընտրութիւնը արդարանայ այն մթնոլորտով, զոր այսուհետեւ միջազգ. դարձած մայրաքաղաքը պիտի գիտնայ պարուրել իր որոշումներով: Մնդեան խաղաղութիւնը ներշնչելու է Փարիզի մէջ հաւաքուած վաթսուն ազգերու ներկայացուցիչները ... :

Յանուն ֆրանս. կառավարութեան, ձեզի կը յանձնեմ Պ. ընդհ. քարտուղար, այս խորհրդանշանական բանալին»:

Այնուհետեւ արտ. գործոց նախարարը իր սովորական հաճոյակատարութեամբ կրկնեց այդ խորհրդանշական շարժուձեւը, լուսանկարիչներուն եւ շարժանկարի «քամերա»ներուն համար : Ոսկեզօծ բանալին կը շողշողար կարմիր տուփին մէջ :

Պ. Թրիկվի Լի շնորհակալութիւն յայտնեց ֆրանս. կառավարութեան, միացեալ ազգերուն ընծայուած ասպնջականութեան համար, ինչպէս նաեւ ճարտարապետներուն եւ բանուորներուն, որոնք այնքան կարճ ժամանակի մէջ կանգնեցին առժամեայ շէնքերը: Այսուհանդերձ, ընդհ. քարտուղարը չկրցաւ ինքզինքը զսպել ըսելու համար տխրօրէն.— Ազգերը հեռու են իրենց յարաբերութեանց մէջ արտացոլացնելու մեր փափաքած ներդաշնակութիւնը»: Յետոյ յոյս յայտնեց որ ընդհ. ժողովը հանդրուան մը պիտի ըլլայ խաղաղութեան ճամբուն վրայ :

ՄԱԿը կը ճկատուի

ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ ՄԸ ԻԶՎԵՍԹԻԱՅԻ ԿՈՂՄԷ

ՄԱԿի վեցերորդ նստաշրջանին առթիւ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ «Իզվեսթիա»ի մեկնաբանութիւնը, որ կը գտնէ թէ այդ կազմակերպութիւնը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր համաշխարհային հանգամանքը, դառնալու համար յարձակման գործիք մը:

Յօդուածագիր Պ. Քուտրիավձեւ վերլուծելով արեւմտեան պետութեանց եւ Խորհ. Միութեան ունեցած փոխ - յարաբերութիւնը ՄԱԿի հետ, մասնաւորաբար կը շեշտէ .

« Միացեալ Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի վարիչ շրջանակները ի զուր կը հրաշակեն իրենց հաւատարմութիւնը ՄԱԿին: Իրենց առօրեայ արարքները կը դիմակազերծեն այդ միջազգային կազմակերպութիւնը քանդելու ձեռնարկը: Խորհ. Միութիւնը, ընդհակառակը, կը կիրարկէ յարգանքի եւ պաշտպանութեան քաղաքականութիւնը կանոնագրին, միջազգային գործակցութեան թշնամիներուն դէմ»:

Չըրչիլ կոչ կ'ընէ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՄԲ ՊՍԱԿԵԼ ԻՐ ԱՍՊԱՐԷԶԸ

Չըրչիլ « Թատերական կատարեալ իմաստով » ընտրական ճառ մը խօսեցաւ Փլիմութի մէկ բլուրին վրայ, սառնաշունչ հովին դիմաց գլխաբաց կանգնած, ժողովուրդէն խնդրելով որ իրեն պատեհութիւն տայ պսակելու իր ասպարէզը խաղաղութեան հաստատումով :

« Վերջին փափաքը (?) որուն կը հետամտիմ, ըսաւ պահպանողական ղեկավարը, կարենալ մօտենալն է տեւական խաղաղութեան մը լուծման, որուն կը տենչան բոլոր ցեղերն ու բոլոր երկիրները այնքան ջերմեռանդութեամբ: Եւրոպաարդութեանս բոլոր երազներն ու բոլոր փառասիրութիւններս ոչ միայն գոհացած, այլ եւ գերազանցուած են: Ջերմօրէն կը մաղթեմ որ ինձ ընծայէք այս վերջին պատեհութիւնը »:

Չըրչիլ կանգ առաւ նաեւ աշխատաւորականներու «անգութ եւ ապերախտ» սուտերուն վրայ, որոնց համաձայն պահպանողականներու վերադարձը վտանգաւոր պիտի ըլլայ խաղաղութեան համար: Ինքն ալ անցաւ յարձակման, բարձրագագանք հաչակելով որ ոչինչ այնքան վտանգաւոր պիտի ըլլայ, որքան Էթլիի յաղթանակը, որ բռնադատուած է կոթնելու «Պեւանիզմի ձախ թեւի խարխլուն ուժերուն վրայ»: Այդ պիտի նշանակէր կորսնցնել Միացեալ Նահանգներու բարեկամու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ամէն անգամ երբ կը տօնենք «Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Օրը», ստիպուած ենք անդրադառնալու մեր կուսակցութեան անցեալ գործունէութեան, անոր ներկայ վիճակին, առաջադրութիւններուն ու վերջապէս՝ փորձ մը կատարելու, բնորոշելու ապագայի ուղիները, մեր ազգային եւ քաղաքական աշխատանքներու համար :

Անցեալին մէջ, Հնչակեաններու եւ Արմենականներու մասնակի փորձերէն վերջ, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ, դառնալ հայ յեղափոխութեան վարիչ ուժը: Իր կազմութեան առաջին օրէն սկսեալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հանդէս եկաւ եւ գործեց, որպէս հայ ժողովուրդի մեծագոյն մարտական կազմակերպութիւնը: Այդ կազմակերպութեան հզօր շունչին տակ, կրաւորական եւ հալածական Հայը սորվեցաւ զէնքով կռուիլ բռնութեան դէմ: Եւ տէր կանգնիլ իր տարրական մարդկային եւ ազգային իրաւունքներուն: Պատմութեան բեմին վրայ հրապարակ կուգայ ուրեմն յեղափոխուած նոր Հայը եւ Դաշնակցութիւնը իր տիպար զինուորական — յեղափոխական կազմակերպութեամբ կը դառնայ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան պաշտպանութեան գլխաւոր ազդակը :

Բ.— Որպէս յեղափոխական կազմակերպութիւն Դաշնակցութիւնը տարիներ շարունակ պայքարեցաւ ազատութեան համար: Ան կ'ուզէր ազատ տեսնել Հայրենիքը, անհատը, մարդկային խիղճը: Դաշնակցութիւնը ջանաց ազատել Հայը այն ստրկական վիճակէն, որուն ենթարկուած էր մեր ժողովուրդը Թուրք բռնակալ իշխանութեան օրով :

Խանասորը, Սասունը, Պանք Օթօմանը, Մուրատներու եւ Գէորգ Չաւուշներու հերոսական ընդվզումները, հայ ռուսական եւ հայ թրքական կռիւները եկեղեցական կալուածքներու շուրջ, այս բոլորը կը մնան մեր պատմութեան մէջ, որպէս մեր ազատութեան մեծ պայքարի փայլուն դրուագները :

Դաշնակցութիւնը պայքարեցաւ ոչ միայն իր ժողովրդի, այլեւ օտարներու ազատութեան համար (Իրան, Պուլկարիա), միշտ բարձր պահելով իր կարմիր դրօշը, որու վրայ մակագրուած էր «Մահ կամ ազատութիւն»:

Ազատութեան այդ տենչը մինչեւ այսօր ալ կը մնայ իր հիմնական ձգտումներէն մէկը :

Գ.— Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ դառնալ նաեւ գլխաւոր կերտողը՝ հայ անկախ պետականութեան: Մայիս 28ը հիմնովին փոխեց Հայոց պատմութեան ընթացքը: Հայաստանը դարձաւ անկախ եւ ազատ պետութիւն, իսկ հայ ժողովուրդը՝ պետական ազգ :

Մեր հակառակորդները որքան ալ ածականներ շարեն Հայաստան բառին քովը «սովետական հայրենիք», «սովետական պետութիւն», որքան ալ փորձեն դիմափոխել հայկ. մշակոյթը, «սովետական մշակոյթ», «սովետական մշակոյթի, վերելք» եւայլն, Հայ Յ. Դաշնակցութեան եւ մեր ազատատենչ ժողովուրդին համար հայրենիքը, պետութիւնը, հայ մշակոյթը կը մնան մնայուն եւ յաւիտենական արժէքներ, անկախ անոնց քովը բռնազբօսիկ կերպով շարուած ածականներէն :

Դարձեալ Հայ Յ. Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ գլխաւոր վարիչ ուժը դառնալ համաժողովրդական փետրուարեան ապստամբութեան ի խնդիր հայ ազատ եւ անկախպետականութեան վերականգնման: Եւ Դաշնակցութիւնը մինակը չեղաւ այդ պայքարին մէջ: Իր հետ էին հայ դրեթէ բոլոր քաղաքական հոսանքները :

Դ.— Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ նաեւ ընդգրկել ընկերվարութեան գաղափարը, դառնալով «հայ ընկերվարական կուսակցութիւն»: Դաշնակցութիւնը ջանաց եւ կը ջանայ հայ ժողովուրդի համար կերտել արդար ընկերային կեանք, մօտեցնելով ընկերվարութիւնը հայ ժողովուրդի, ուրոյն մտայնութեան եւ հոգեբանութեան :

Դաշնակցութիւնը հայացուց ընկերվարութիւնը, ինչպէս ժամանակին մեր եկեղեցին հայացուց քրիստոնէութիւնը: Ընկերվարութիւնը պիտի ծառայէ մեր ժողովուրդին եւ ոչ թէ ժողովուրդը ընկերվարութեան:

Այդպէս եղած է անցեալում, երկրի մէջ, Բագուի եւ Թիֆլիզի բանուորական շարժումներու օրերուն: Այդպէս ալ պիտի ըլլայ վաղը: Մեր խոր համոզումով, ընկերվարական կարգերը մեր հայրենիքին մէջ պիտի նպաստեն մեր մշակոյթի եւ մեր պետականութեան զարգացման :

Դաշնակցութիւնը ձգտած է եւ կը ձգտի ոչ թէ ջնջել ազգն ու հայրենիքը, ինչպէս կ'ուզէ համայնավարութիւնը, այլ զանոնք աւելի եւս ամրապնդել եւ զարգացնել արդար եւ ազատ ընկերվարական կարգերու միջոցաւ :

Դաշնակցութիւնը նման չէ սովորական կուսակցութիւններուն: Երեւոյթ մըն է ան Հայ եբականութեան մէջ, իր առաջադրած նպատակները՝ Անկախ, Ազատ եւ Միացեալ Հայաստանի ստեղծումը եւ ընկերային արդար կարգերու հաստատումը երկրի մէջ, Դաշնակցութեան կատարած յեղափոխական աշխատանքը, իր անդամներու անօրինակ զոհաբերութիւնները, զայն կը դասեն սովորական քաղաքական կուսակցութիւններէ վեր: Դաշնակցութեան գաղափարաբանութենէն կը ներշնչուին դարձեալ բազմաթիւ անհատներ, որոնք պաշտօնապէս անդամ չեն կուսակցութեան: Դաշնակցութիւնը այլեւս մտայնութիւն մըն է դարձած հայ ժողովուրդին համար մանաւորաբար հայրենիքին մէջ, նոյնիսկ՝ բոլշեւիկներու խոստովանութեամբ: Հայաստանի մէջ բազմաթիւ գիտնականներ, գրագէտներ, նոյնիսկ կուսակցականներ՝ իրենց տուրքը կուտան Դաշնակցութեան մտայնութեան եւ կը հալածուին իշխանութիւններէ, բանտ կը նետուին կամ կ'աքսորուին հեռաւոր տափաստանները :

(Մնացեալը յաջորդով) Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

Ա.

Արեւմուտքի պաշտպանութեան գծին վրայ, Միջին Արեւելքը վտանգաւոր ճեղք մը կը ներկայացնէ :

Այս կացութիւնը մտահոգիչ է մանաւանդ անոր համար որ, Միջին Արեւելքի ռազմագիտական կարեւորութիւնը կենսական կը համարուի շատ մը պատճառներով :

1.— Ասիան եւ Ափրիկէն միացնող պարանոց մըն է ան: Միակ ցամաքային ճամբան, որուն վրայէն Խ. Միութեան ուժերը կրնան Ափրիկէ թափանցել, առանց ցամաքահանման գործողութիւն կատարելու :

2.— Քարիւղի համաշխարհային երեք գլխաւոր կեդրոններէն մէկն է :

3.— Կ'իշխէ Եւրոպայի, Ծ. Արեւելքի եւ Աւստրալիոյ ծովային եւ օդային հաղորդակցութեան ճամբաներուն :

Միւս կողմէ, Միջին Արեւելքը կրնայ ծառայել նաեւ իբրեւ մեկնակէտ՝ Ռուսիոյ դէմ կատարուելիք հակայարձակման մը: Որովհետեւ միակ շրջանն է, ուր Խ. Միութիւնը արբանեակ երկիրով մը պաշտպանուած չէ, եւ իր ռազմագիտական կենսական հաստատութիւնները կը գտնուին սահմանին մօտիկ :

Արեւմուտքի ռազմագէտները, մինչեւ այսօր, գոհացուցիչ լուծում մը չեն գտած այս բարդ կացութեան: Ամերիկացիները կը նախատեսեն ուժերու խորունկ դասաւորում մը՝ Ճիպրալթարէն մինչեւ Պարսից Ծոց, որ իր մէջ պիտի ամփոփէր սպանիական, իտալական, յունական եւ թրքական ուժերը, որոնք պիտի վայելեն անկլօսաքսոն օդային մեծ բանակի մը աջակցութիւնը: Այս ձեւով, բնական պատուար մը պիտի հաստատուի՝ Պիրենեան լեռներէն մինչեւ Թուրքիոյ կովկասեան սահմանները, օդային եւ ծովային խարիսխներու շղթայաւորումով.— Պալէարեան կղզիներ, Սարտենիա, Սիկիլիա, Մալթա, Կրետէ, Հռոդոս, Կիպրոս եւ Թուրքիոյ յառաջացեալ օդակայանները, եւ ի հարկին արաբական երկիրները: Այս խարիսխներէն ամերիկեան ռմբաձիգները դիւրութեամբ պիտի կրնային հասնիլ Խ. Միութեան գլխաւոր կեդրոնները: Միեւնոյն ատեն պաշտպանուած պիտի ըլլային Միջերկրականի ծովային ճամբաները :

Այս վարագոյրին ետին, հիւսիսային Ափրիկէն պիտի վերածուէր պարենաւորման եւ պահեստներու հսկայ կայանի մը ուրկէ պիտի մեկնէր դաշնակից հակայարձակողականը թէ դէպի արեւմտեան Եւրոպա, եւ թէ Կովկաս :

Ինչպէս կ'երեւի, Անգլիացիները կողմնակից չեն այս ռազմավարութեան: Միջին Արեւելքի մէջ իրենց ձեռք ձգած երկարատեւ փորձառութեանց վրայ հիմնուելով, կ'ըսեն թէ ուժերու շատ խորունկ դասաւորում մը այս շրջանին մէջ, կրնայ աղետալի հետեւանքներ ունենալ: Որպէսզի կարելի ըլլայ Ռուսերուն յաջող դիմադրութիւն մը ցոյց տալ, ուժերը պէտք է կեդրոնացնել վտանգաւոր վայրերուն աւելի մօտիկ կէտերուն վրայ: Եթէ թրքական եւ արաբական բանակները ուժեղցուին արեւմտեան զօրամասերով, անկլօսաքսոն օդային ուժերու գործակցութեամբ կրնան առաջնակարգ դեր մը կատարել Մ. Արեւելքի պաշտպանութեան մէջ :

Տեսակէտներու այս տարբերութիւնը պատճառ դարձաւ հրամանատարական վէճի մը, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի միջեւ.— Ո՞վ պիտի հրամայէ Միջին Արեւելքի մէջ :

Հարցը առաջին անգամ քննուեցաւ անցեալ փետրուարին: Վիճաբանութիւնները տեւեցին վեց ամիս, եւ վերջերը միայն կարելի եղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ խրատախոհութեամբ :

Այս կարգադրութեամբ, որ պէտք է վաւերացուի տակաւին, Մեծն Բրիտանիա կը ստանձնէ Միջին Արեւելքի թատերաբեմին, եւ Ճիպրալթար — Սուէզ հաղորդակցութեանց գծին ընդհ. հրամանատարութիւնը :

Նոր ճակատը կ'ընդգրկէ արեւելեան Միջերկրականը, Թուրքիան եւ Յունաստանը: Այս երկու պետութիւնները միեւնոյն ատեն պիտի կապուին Ատլանտեանի դաշինքին :

Բայց ամերիկացի ծովակալ Carneyի հրամանատարութիւնը պիտի տարածուի Միջերկրականի մէջ գործող բոլոր նաւային ուժերուն վրայ: Այսուհանդերձ, զօր. Այզընհաուըրի հարաւային ճակատին ընդհ. հրամանատարի հանգամանքով, ծովակալին իրաւական դերքը պիտի սահմանափակուի արեւմտեան Միջերկրականով: Այս շրջանէն դուրս կը մնան Յունաստանը եւ Թուրքիան:

Միւս կողմէ, այս բարձրաստիճան զինուորականին հրամանատարութիւնը, որ Եւրոպայի մէջ գործող ամերիկեան ծովային ուժերուն ընդհ. հրամանատարն է, պիտի երկարի մինչեւ Պարսից ծոց՝ նաւային իրաւասութիւններով միայն :

Աւելի պարզ՝ արեւմտեան եւ արեւելեան Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժինները եւ հրացանակիրները ենթակայ են ծովակալ Carneyի տնօրինութեանց, եւ Միջին Արեւելքի բրիտ. նոր ընդհ. հրամանատարը որեւէ իշխանութիւն պիտի չունենայ անոնց վրայ :

Ճիպրալթար - Սուէզ հաղորդակցութեան ճամբան անգլ. հրամանատարութեան ենթակայ ըլլալով, Ամերիկացիները պաշտպանողական միջոցներ տրամադրելու պարտաւորութիւն չունին: Ֆրանսացիները եւ Իտալացիները, իրենց կարգին, պիտի ապահովեն սեփական հաղորդակցութեանց ճամբաները՝ Միջերկրականի մէջ :

Եւ վերջապէս, ծովային եւ ցամաքային ուժերու բրիտ. հրամանատարութիւն մը պիտի ստեղծուի Ճիպրալթարի մէջ :

Ինչքան ալ կաղ եւ թերի նկատուի այս կարգադրութիւնը, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն կը մտածեն, որ միակ միջոցը այս էր դրական լուծում մը հասնելու համար :

Կը մնայ գիտնալ թէ՝ այս նոր կազմակերպութիւնը ի՞նչպէս պիտի գործէ պատերազմի մը պարագային :

Թ. Ա. Թ.

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

(Ե. եւ վերջին մաս)

1918 թ. Մայիս 28ին յայտարարուեցաւ Հայոց ազգային հանրապետութեան անկախութիւնը: Ղեկավարները, եղան արդար իրաւունքով, Դաշնակցութեան յայտնի առաջնորդները, որոնք այնքան արիւն էին թափած հայկ. ազգային իղձերը իրականացնելու համար:

Թուրքիան 1918 թ. յունիս 4ին Բաթումի դաշնագրով ճանաչեց հայկ. պետութիւնը, թէեւ շատ կրճատուած չորս կողմից, կազմուած միայն Երեւանի նահանգի մէկ մասից եւ Սեւան լճի շրջանից:

Դաշնակցական խումբերը յետոյ էլ շարունակեցին անհաւասար կռիւը Թուրքերի դէմ ինչպէս Զանգեզուրի լեռներում Անդրանիկի հրամանատարութեամբ, նոյնպէս եւ Բագուի շրջանում, ուր Ռոստոմ Զօրեանը զէնքերը վար դրաւ միայն 1918 Սեպտեմբերին :

Դաշնակիցների յաղթանակով բախտը կարճ ժամանակով ժպտեց Հայերին: 1919 թ. սկիզբները Կարս եւ Ալեքսանդրապոլը (անշուշտ պիտի լինի Արտահանը, քանի որ Ալեքսանդրապոլը 1918-ին վերջերը արդէն Հայաստանի ձեռքն էր): Աւաղ, այդ ժամանակաշրջանին Հայերը կորցրել էին դրեթէ իրենց կէսը ...

Հայկական հանրապետութիւնը գլուխ ունենալով Դաշնակցական Քաջազնունին, Խատիսեանը, Օհանջանեանը եւ Վրացեանը երկար կեանք չունեցաւ:

1920 թ. Օգոստոսին Սովետների կողմից հրաւիրուած Արեւելքի ժողովուրդների համաժողովում՝ Բագուի մէջ, ուր ներկայ էր նաեւ Էնվէր փաշան, Սովետները կնքեցին խաղաղութիւն (պիտի լինի փոխադարձ օգնութիւն եւ գործակցութեան դաշնագիր, քանի որ Ռուսերը եւ Թուրքերը արդէն հաշտութիւն կնքած էին 1918ին, Պրեստ-Լիտովսկիի մէջ):

1920 թ. Դեկտեմբեր 2ին Նոր արշաւանքի վախի տակ Թուրքերի կողմից, Հայերը հարկադրուեցան ստորագրելու Ալեքսանդրապոլի մէջ խաղաղութիւն Թուրքիայի հետ, զիջելով նորից Կարսը եւ Արտահանը Թուրքերին (այստեղ մոռցուած է հայ - թրքական պատերազմը 1920 թ. Սեպտ. 23էն մինչեւ Նոյեմբերի վերջը):

Նոյն Դեկտեմբեր 2ին բոլշեւիկները լուծար-

Դաշնակցութեան Օրը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 20ին շաբաթ երեկոյ Սալ Ռամոյի մէջ, հոծ բազմութեամբ եւ մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 61րդ տարեդարձը:

Դաշնակցականներու եւ համակիրներու հետ եկած էին նաեւ մեծ մասով չէզոք հայրենակից-ներ, իրենց յարգանքի տուրքը տալու բոլոր այն յայտնի եւ անյայտ հերոսներու յիշատակին, ո-րոնք իրենց անդին զոհաբերութեամբ՝ Հայուն պարգեւեցին հայրենիք մը եւ հայութեան ճակատէն սրբեցին ստրկութեան արատը:

Եկած էին ողջունելու Դաշնակցութեան ներկայ աշխատանքները, լսելու անոր ջերմ խօսքը ապագայի մասին:

Օրուան նախագահ ընկեր Ս. Փողհարեանը համառօտ կերպով վերյիշեց Դաշնակցութեան անցեալի հերոսական գործունէութիւնը եւ մաղթեց որ շարունակուի մեր գոյութեան պայքարը, մինչեւ որ բոլորս վերադառնանք մեր պաշտելի հայրենիքը եւ տէր դառնանք մեր արդար իրաւունքներուն:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին մեր շնորհալի սանուհիները, որոնք Օր. Սաղաթէլեանի եւ Պ. Տոստողրուեանի մասնակցութեամբ երգեցին «Մարսէյեէզ»ը եւ «Մշակ Բանուոր»ը, հանդէսին բացման առիթով:

Օր. Սաղաթէլեան որ մեր հանդէսներուն փայլը կ'աւելցնէ միշտ, այս անգամ ալ իր նուագով (դաշնակ) ջերմ ծափեր խլեց հանդիսականներէն:

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ camarade Thiery, իրենց փէտէրասիոնին ողջոյնները հաղորդեց Դաշնակցութեան Օրուայ առթիւ հայ ժողովուրդին:

Կրընոպլէն յատկապէս հրաւիրուած էր ծանօթ երգչուհի Օր. Տէր Կոմսեան որ ջերմ ծափերու տակ երգեց երեք յաջորդական երգեր, որոնք ջերմ ընդունելութեան արժանացան: Օր. Տէր Կոմսեանին դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Սաղաթէլեան:

Շատ յաջող արտասանութիւններ ըրին Օր. Օր. Շուշանիկ Յակոբեան Պորտոյէն եւ Արփինէ Թուլթլեան:

Մեր երիտասարդ ջութակահարը Պ. Տոստողրուեան նուագեց «Մայր Արաքսի»ն, «Անոյշ Աղջիկ» եւ «Կռունկ»ը: Ծանօթ դերասան Հայկասար արտասանեց Յով. Թումանեանի «Երկրում»: Ժողովուրդը իր գնահատութիւնը յայտնեց բուռն ծափերով:

Վերջին խօսքը տրուեցաւ օրուան բանախօսին, ընկերուհի Էլէն Բիւզանդին: Բանախօսուհին յեղափոխականի մը թափով, ըսաւ:

Ի՞նչն է այն գաղտնիքը որ Դաշնակցութիւնը միշտ կայ ապրում է ան եւ ինչո՞ւ է ապրում: Դաշնակցութիւնը հայ եկեղեցիի կողքին, Հայոց պատմութեան մէջ իր տեղը գրաւած է այսօր: Կուսակցութիւն լինելով հանդերձ, նա մի դաւանանք է դարձել մեր իրականութեան մէջ: Դաշնակցութիւնը ներկայացնում է ինքը, հայ ժողովուրդը: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պայքարեց հայ ժողովրդի փրկութեան համար եւ Հայուն պարգեւեց ազատ հայրենիք: Այդ երէկ էր: Իսկ այսօր դարձեալ հայ ժողովուրդի գոյութեան համար է պայքարում Դաշնակցութիւնը, հիմնելով եկեղեցի, դպրոց, միութիւն, որպէսզի Հայը Հայուն կապուած մնայ, միասնաբար պայքարելու համար վտանգի դէմ: Խորհրդային երկրից դուրս հանուած բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններէն Դաշնակցութիւնն է ամէնէն կենսունակը, ամէնէն գործօնը: Ապացոյց Սով. Հայաստանի մամուլի եւ ձայնասփիւռի ամէնօրեայ աղմուկը անոր դէմ: Ան կայ ուրեմն Հայաստանի կառավարութեան համար: Այն Հայը որ ցանկանում է Հայաստանը տեսնել բոլոր Հայերու հայրենիքը, ուրեմն այդ Հայը պէտք է որ Դաշնակցական լինի եւ ոչ թէ Դաշնակցութեան հակառակորդ: (Ծափեր):

Ամերիկահայ գաղութէն մի քանի օրինակներով վերջացուց իր գեղեցիկ բանախօսութիւնը:

Նախագահը իր շնորհակալութեան խօսքերով փակեց հանդէսը:

╳ Հանդէսէն վերջ Յոյներու սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ընկերահամակրական խնջոյք մը: Ազգային յեղափոխական երգերով խանդավառուած, ջերմ մթնոլորտի մը մէջ մեր տօնը շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս:

Երիտասարդ-ուհիներ, Նոր Սերնդական թէ վեթերան ընկեր, բոլորը անվերապահ ու մտերմիկ մասնակցեցան ուրախութեան իրենց երգերով ու պարերով: Ու մեր օրը անցաւ նոր յոյս, նոր աւիւն ներարկելով բոլորիս:

ԱՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ

քի ենթարկեցին Հայաստանի հանրապետութիւնը, ստեղծելով Խորհրդ. Հայաստան եւ մաս կազմելով, իբրեւ գաւառ, Խորհրդ. Ռուսաստանի:

Դաշնակցութիւնը, Սովետների կողմից օրէնքից դուրս հռչակուած, երկար տարիներ վարած է եւ կը վարէ հրապարակային պայքար սովետական վարչակարգի դէմ: Պարբերական ըմբոստութիւնները հայ ժողովուրդի 1921ին, 1922ին, 1931ին եւ 1933ին (?) ցոյց տուին, որ Հայերը չեն հաշտուած եւ երբեք չեն հաշտուիր սովետ. սարքութեան հետ եւ Սովետ. Հայաստանը չեն ընդունում իբրեւ իրենց հայրենիք, ինչպէս այդ ուզում են ցոյց տալ արտասահմանում բոլշեւիկ-գործակալները:

Ներկայիս Դաշնակցութիւնը որի ղեկավարները գտնւում են արտասահմանում առաջուայ պէս, ինչպէս տարիներ առաջ, գլխաւորում են հայ ազգային շարժումը ամբողջ աշխարհում, ուր ապրում են Հայերը:

Ներգաղթի խաբեբայ ղեկավարներից յետոյ, խաբէութիւն, որ այնքան զոհեր խլեց, ամբողջ հայ ժողովուրդը իր վստահութիւնը յայտնեց Դաշնակցական կազմակերպութեան որ միշտ կը մնայ պահակը հայկական ազգային ձգտումների եւ ներկայիս հանդիսանում է անհաշտ թշնամին Սովետների:

Թարգմ. Ա. ՇԱՐԿԻ

Գաղութէ գաղութ

ՊԱՂՏԱՏԻ հայ գաղութը ինչպէս Իրաքի միւս գաղութները, կը գրէ Պ. Ճինպաշեան «Ազդակ»ի մէջ, բարգաւաճ եւ լաւ վիճակ մը ունին:

Երիտ. միութիւններ, Հ. Մ. Ը. Մ., Հայ Երիտասարդաց, Կարօտելոց, մարզական եւ այլ անուններով բոլորն ալ իրենց կարելի սահմաններուն մէջ կ'աշխատին երիտասարդութիւնը պահել Հայ: Հայ Կարօտելոցը որ աւելի Տիկնանց Միութիւն մըն է, Օգնութեան Խաչն է: Շատ լաւ կը գործէ: Իրաքի մէջ կառավարութեան կողմէ արտօնեալ հայ կուսակցութիւն չկայ: Հայ գաղութը ամէն տարի կը տօնէ Մայիս 28ը եւ միւս ազգային տօները մեծ շուքով եւ հրապարակով: Իրաքի մէջ դեռ շատ մը հայկական սովորութիւններ վառ են ժողովուրդին մէջ: Գրեթէ բոլորն ալ հայախօս են, բայց նոր սերունդէն որ երբեմն արաբերէն կը խօսի: Հիւրասէր են եւ մեծ յարգանք ունին դէպ ի ուսումն ու ուսուցիչը: Կէլէնի, Սարտ Զէնկինի մէջ շատ Հայեր կեդրոնացած են: Պաղտատի մէջ Հայերը սիրուած են Արաբներէն եւ ունին ազդեցիկ մարդիկ՝ կառավարական շրջանակներու մէջ: Դպրոցն ու եկեղեցին լաւ վիճակի մէջ են: Դըպրոցներէն Սվաճեանն ալ ունի վեցէ աւելի դասարաններ: Կան նաեւ օտար կրթական հաստատութիւններ ուր կը յաճախեն մաս մը հայ աշակերտներ: Զկան հոս ալ երիտասարդներուն մէջ տնօրէններ հայ դպրոցներու, կուսակցական երիտասարդ ղեկավարներ: Պաղտատի մէջ պէտքը շատ զգալի է եւ աչքերը յառած են Պէյրութի Ճեմարանը:

╳ ՔԷՐՔՈՒՔԻ հայ ժողովուրդին մեծ մասը Վանեցի է: Մեծ թիւ կը կազմեն նաեւ Ուրֆացիները, կան նաեւ փոքրաթիւ Երզնկացիներ եւ Կիլիկեցիներ: 275 տուն հայ կայ: Ունին դպրոց մը «Խրիմեան ազգային երկսեռ վարժարան»: Հինգ դասարաններով եւ մանկապարտէզով, 247 երկսեռ աշակերտներ ունի: Դպրոցի կողքին մատուռը շատ փոքր է տեղւոյն հայ գաղութին: Քէրքուք քահանայ չունի: Անոնք իրենց մեռելները թաղել կուտան ասորի քահանայի, երբեմն ալ առանց անոր: Երբեմն Պաղտատէն կ'երթան Տէր Գուրգէն Գուլուլեան եւ Տէր Օրջանեան քահանաները, իսկ Մուսուլէն Տէր Խորէնը: Կայ ակումբ մը որ կը պատկանի թէ ծերին եւ թէ երիտասարդին: Դըպրոցը, եկեղեցին եւ ակումբը խարխուլ վիճակի մէջ են: Երիտասարդական միակ միութիւնը Կարօտելոցի մարզականն է, որ ունի ֆութպոլի, վոլէյպոլի եւ փինկփոնկի խումբեր: Մարզականը ունի գրադարան մը: Բազմաթիւ աշակերտներ կը պահէ իբր սան դպրոցին մէջ: Մեծ դեր կը խաղայ գաղութին մէջ: Կուսակցութիւնները հոս ալ արգիլուած են, բայց կը զգաս Դաշնակցութեան շունչը: Կայ նաեւ հինգ հոգիէ բաղկացած թաղական խորհուրդ մը: Գաղութը բարեկեցիկ է: Այ. Փի. Սի.ի մէջ կան մեծ դիրքի հասած Հայեր, ինչպէս եւ կառավարական շրջանակներու մէջ:

ՏԱՃԱՏ վրդ. Ուրֆալեան՝ Ճէզիրէի առաջ. փոխանորդը ծայրագնութեան աստիճան ստացած է Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. Փայասլեանի կողմէ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Բ.

— Հոգեւորականութեան դարերը անցած են, բարեկամս: Եւ բնական մահուան դէմ բժշկութիւն չկայ: Կ'ընդունիմ որ այս կամ այն անհատը իր բնածին տաղանդով կամ իր բնաւորութեան բարձրութեամբ օգուտ կրնայ տալ նաեւ իբրեւ հոգեւորական, ինչպէս նաեւ ուրիշ որեւէ կոչման մէջ պիտի տար: Բայց այդ միշտ ալ բացառիկ անհատական ուժերը ինչ ալ որ ըլլան, հոգեւորականութիւնը իբրեւ ամբողջութիւն մը առած՝ ապրած է իր ժամանակը: Անիկա հիմա յետադիմական գործօն մըն է իր էութեամբը, որ ոչ նորել կարելի է, ոչ բարձրացնել:

— Ինչո՞ւ այդպէս կը կարծէք — հարցուց երիտասարդը բողոքի շեշտով մը:

Այս միջոցին՝ արդէն երրորդ անգամ, աղջիկը մտաւ սենեակ, եւ սամաւարէն իրեն բաժակ մը թէյ լեցնելով առանց անոնց խօսակցութիւնը ընդհատելու կարեւորութիւն տալու՝ դարձաւ Քանեանին:

— Լսեցի՞ր, Կոլեա, Գայեանէն ծներ է:

— Միթէ.— բացականչեց մարդը զարմացած:

— Մարին դեռ քեզ չըսա՞ւ, քիչ մը առաջ սայլապանը նամակ բերաւ: Եւ ի հարկէ նորէն մեռած: Ասկէ ամիսներ առաջ, ես դեռ նոր էի եկեր Ալեքսանդրապոլ որ քիչ էր մնացեր նորէն պիտի վիժէր, արդէն ոչ ինքը խելք ունի, ոչ մարդը:

Անոնք զաւակ ունենալու չեն, պարապ բան է, թող քսան տարի սպասեն:

— Խեղճ կին, ատ ալ անոր բախտը.— բացականչեց Տիկինը ցաւակցաբար:

— Բախտ, ի՞նչ բախտ, ըսէ ապուշութիւն, ըսէ տգիտութիւն.— պատասխանեց Շուշանիկ բարկացած ու նստաւ իր թէյի բաժակին առջեւը:

Բացաւ հետը բերած ռուսերէն ամսագրի մը համարը, դրաւ սեղանին եւ սկաւ թերթել:

Վարդապետցուն տեսակ մը ամչցած ու անյարմար զգացումով կը նայէր աղջկան: «Սա ի՞նչ տեսակի մարդիկ էին»:

— Ի՞նչ կ'ըսէի.— դարձաւ Քանեան երիտասարդին, հա, ըսել կ'ուզէի, որ մեր ժամանակի ձգտումն է արթնցնել մարդկութիւնը հանդերձեալ կեանքի տափակ երեւակայութիւններէն, բարձրացնել մարդու իր անձին վրայ ունեցած ինքնավստահութիւնը մէկդի նետելով բոլոր գերբնական հաւատալիքները, չար ու բարի ոգիները, արքայութիւնները, գիտակցութիւն ու հպարտութիւն ներշնչել մարդուն իր ուժերուն ու կարողութեան վրայ հասկցնել որ բնութենէն դուրս ոչինչ չկայ, որ մարդն ու ընկերութիւնն ալ այդ բնութեան մէկ մասն է: Եւ յառաջդիմութիւն, քաղաքակրթութիւն ըսուածն ալ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ուսումնասիրել ու իրեն օգտին ծառայեցնել բնութիւնը, բնութիւնը որ մեր մէջ է, բնութիւնը որ մեր շուրջն է: Արդ, բարեկամս, եթէ ձեր նոր խումբի քարոզածն ալ աս պիտի ըլլայ այլեւս ինչ հոգեւորական, իսկ եթէ նորէն հին աւանդական երգերը պիտի կրկնէք այն ատեն դուք ալ խոչընդոտ մըն էք ժողովուրդի հասունացման:

Սիրաքեան գլուխը կախ՝ թէյի դգալին հետ կը խաղար: Տեսակ մը լարում դրոշմուած էր իր դէմքին ու դրաւիչ, ազնուական բան մը կար դիմագծերու այդ կծկումին մէջ:

Օրիորդը գիրքը թողած, ճակտին տակէն տըղուն կը նայէր շեշտակի, նախ անդիտակից եւ մեքենական էր իր նայուածքը, բայց շուտով սկսաւ ուշադրութեամբ դիտել այդ նիհար տժգոյն դէմքը ու յանկարծ խղճաց:

«Խեղճ տղայ» մտածեց ինքնին ու նորէն կախեց գլուխը գիրքին վրայ:

— Կը չափազանցէք,— ըսաւ վերջապէս տըղան՝ թեթեւ մը դէմքը դէպի խօսակիցը դարձնելով — նախ կը մոռնաք մեր արդի պատմութեան պայմանները, բազմաթիւ հաւաքական գործեր կան որոնք սերտ կապուած են հոգեւորականութեան հետ, երկրորդ ալ դուք շատ անիրաւ կը վարուիք, երբ մտաւոր զարգացման տէր ու որոշ ձգտումներով նոր հոգեւորականները հիներուն հետ միասին մէկ ջուրով լուալ կ'ուզէք:

— Ներեցէք, երիտասարդ բարեկամս, բայց եթէ իմ անձնական զգացումս լսել կ'ուզէք ձեր այդ կրթուած կրօնաւորները իմ վրաս շատ աւելի անախորժ տպաւորութիւն կ'ընեն, քան զուցէ հիները: Կրօնաւորութիւնը հաւատքի ու միամիտ զգացումներու վրայ միայն կրնայ հիմնուած ըլլալ, բարձր ուսումնականութիւնըմէջեկածին պէս կամ կը քայքայուի, կամ դէպի ճիզուիթութիւն կը տանի:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Թիւնը եւ առաւել եւս վտանգել դերքը Մեծն Բրիտանիայի մը, որուն ազդեցութիւնը այսօր ինկած է «իր ազատագրած փոքր ազգերու» կարգին :

Ցամենայն դէպս, ով որ ըլլայ պարտեալը, իրաւունք չունի քանդելու օրինաւոր կերպով ընտրուած կառավարութեան գործը: Երկու կողմերն ալ համաձայնած են հիմնական միութեան պահպանման :

Մար. Թիթոյի յայտարարութիւնը

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ՈՒԺ ՊԻՏԻ ՏԱՅ ՄԱԿԻՆ

Միացեալ ազգերու օրուան առթիւ, Մար. Թիթօ յայտարարեց թէ՝ Կազմակերպութեան մինչեւ այժմ կրած ձախողութիւնները, պէտք չէ պակսեցնէ վստահութիւնը, զոր պարտինք իրեն ընծայել:

« Վստահութեան պակասը, շարունակեց Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը, սպառնալիքն իսկ պիտի ըլլայ այդ կազմակերպութեան գոյութեան, ինչ որ կրնայ աղիտաբեր հետեւանք ունենալ մարդկութեան համար»:

Մար. Թիթօ հաւաստեց թէ Եուկոսլաւիա ուժ պիտի տայ ՄԱԿին: Միացեալ ազգերու սեղանին վրայ դրուած ամենակարեւոր կէտը անբաւականօրէն զարգացած նահանգներու հարցն է: Պէտք է ջանք թափուի լուծելու միջազգային գործակցութեամբ :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԻ ԱՌԱՆՑ ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակիցները պիտի իմացնեն Իսրայէլի եւ արաբ. երկիրներուն, որ առ այժմ իրենց դիմում պիտի չըլլայ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան կազմակերպման համար: Այս որոշումը տրուած է անոր համար որ արաբ. միւս երկիրներն ալ Եգիպտոսի դիրքը բռնած են, ինչպէս կը հետեւի Սուրիոյ արտ. գործոց նախարարին ելոյթէն:

Միջին Արեւելքի երկիրներուն վարիչները յաճախ կրկնեցին թէ իրենք զիրենք վտանգուած չեն զգար Ռուսիայէն: Անոնք կը մեղադրեն աւելի Անգլիան եւ Մ. Նահանգները, որ իրենց ստեղծած Իսրայէլի կառավարութեան ուժ կուտան, ինչ որ իրենց նոյնքան վտանգաւոր է, որքան Խորհ. Միութիւնը արեւմտեան Եւրոպայի համար :

Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներու ներկայացուցիչները կը բանակցին Փարիզի մէջ, մէկ քանի շաբաթէ ի վեր, առանց ոեւէ յառաջդիմութեան: Անգլիացիները արաբ. երկիրները տիրաբար վարելէ ետք, այժմ խոր յուսախաբութեան մը կ՚ենթարկուին անոնց հակաբրիտ. ելոյթները տեսնելով :

Ըստ Լոնտոնի մամուլին, պատճառը անոնց ստորակայութիւնը, տնտեսական եւ արհեստագիտական անբաւարարութիւնն է: Հետեւաբար չեն կրնար վստահիլ այդ երկիրներուն, քանի իրենց ընկերային եւ ճարտարարուեստական բարեշրջութեան մէջ աւելի բարձր մակարդակի մը չեն հասած :

Տարակոյս չկայ թէ Արաբները անկարող են իրենք զիրենք պաշտպանելու, դիտել կուտայ Ֆրանսական կիսապաշտօնական օրկանը, ուրեմն իրենց կը մնայ համաձայնութեան գալ Միջին Արեւելքն ու հիւս. Ափրիկէն պաշտպանելու համար: Այս յայտագիրը առժամեայ է, որովհետեւ ոչ կարելի է բռնադատել, ոչ ալ պարտադրել գործակցութիւնը մերժող պետութեան: Նախընտրելի է սպասել: Թերեւս արաբական երկիրները աւելի պէտք պիտի ունենան արեւմտեան պետութեանց աջակցութեան քան թէ ասոնք իրենց :

ԵՏՆԱՆ անցեալ գիշեր բորբոքած է: Լաւայի երեք յորձանքներ յամրագին կ՚իջնեն զառիվարէն, հետեւելով նախորդ բորբոքումներու հետքերուն : Իտալ. կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է պարպելու շրջակայ գիւղերը :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ եկած հեռագիր մը կ՚իմացնէ թէ վարչապետ Հասան Հաքիմ փաշա հրաժարած է ,արտ. նախարար Պ. Աթաշիի յայտարարութեան պատճառով, որուն մասին երէկ արած էինք :

Պետրոս Շմաւոնեան, Օր. Մարի Շմաւոնեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Գայիշեան, Տիկին Հ. Շմաւոնեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Շմաւոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Նշան Շմաւոնեան եւ զաւակները, Տէր ե Տիկ. Շմաւոն Շմաւոնեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Ջալկրեան, Թրավէր, Ադամեան եւ Մերսիէ ընտանիքները եւ բոլոր ազգականները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն, իրենց կնոջ, մօր, հարսին եւ ազգականուհիին

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 13 Rue de l'Industrie, Paris (13), 42 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր ուրբաթ, ժամը 14ը քառորդ անցած: Պիտի հաւաքուին հանգուցեալին բնակարանը: Թաղումը Thiais - Parisienի գերեզմանատունը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու : կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ց. Եղիազարեան :

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ , տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ , ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ :

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով :

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 100 փր.

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ:

Գազա տ'Իտալիա սրահին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ M. ED. DEPREUXի (député de la Seine et Maire de Sceaux):

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժինին կը մասնակցին Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, ռուսական պալէի խումբէն IRENA GRJEBINA, ROSTOM եւ HELENE ZERETELLI, եւ արտասանութիւններ, երգեր երիտասարդ Նոր Սերնդականներէ :

Պարեր մինչեւ լոյս ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով : Գիները ժողովրդական

×

ՎԻԷՆ Յետաձգուած է Նոյ. 4ին :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ :

Armenoville սրահին մէջ, ժամը 15.30ին :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկ. Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ :

Մինչեւ կէս գիշեր եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով :

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտեմբերին, շաբաթ երեկոյ

Կը խօսի Ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ Նոյեմբեր 4ին, (կիրակի)

ԱՅՑ ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութիւնը կը կազմակերպէ այցելութիւն մը՝ Փէր-Լաշէզի գերեզմանատունը, մեր մեծ մեռելներու շիրիմներուն: Հաւաքուիլ ժամը 3ին Անդրանիկի դամբարանին առջեւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարաբախտ ԿԱՐՊԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ, Լիոնէն Պ. Յակոբ Վարժապետեան ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկին Բարուհի Փափազեանի եւ Տ. Նարդունիի, ու փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ «Հայ - Բոյժ»ի ֆոնտին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Բարուհի Փափազեան եւ զաւակը Սուրէնիկ, ինչպէս եւ Տ. Նարդունի շնորհակալութիւն կը յայտնեն «Յառաջ»ի եւ արտասահմանի մամուլին, Կապոյտ Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. մարմիններուն, եւ ամէն անոնց որ գրաւոր ու բերանացի ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ փեսին՝ տարաբախտ ԿԱՐՊԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ: Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը:

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վճարուած չէ:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու :

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ .Դ. ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Cachan :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 6ին, ընկ. Լ. Տէր Մինասեանի բնակարանը , 14 rue de Vienne :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Տիկ. Զէյթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութեան ժողովը 4 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3.30ին, 48 Bld. d'Athenes (նախկին Bld. Dugommier) Hotel Normandie ներքնասրահին մէջ :Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի :

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

1.— Շաբաթ, **17** Նոյեմբեր, ժամը **21 - 5**
Մեծ պարահանդէս , գիւղի մէջ ,
Քաղաքին ամենաբարձր օրքէսթրով ,
Մաքուր պիւֆէ — անուրդ չկայ :
2.— Կիրակի, **16** Դեկտ. ժամը **16**ին,
Հայ երգի օրը, Թէատրը տ'Ալժէի մէջ,
9 Հայ երգահաններու գործերէն **21** կտոր խմբերգ, մեներգ ու դաշնակ, 13ը առաջին անգամ լսելի, ճամբ Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ Գայիանէն :

ՀԱՃԵԼԻ ԱՒԵՏԻՍ

Լա Կոանտ Տիսթիլրրի տիւ Փառք Հաստատութիւնը, մենաշնորհատէր հռչակաւոր ՇԻՐԱԿ ՕՂԻի, կը ծանուցանէ ստեղծումը նոր տեսակ օղիի մը՝ որ կը կոչուի **«CHIRAG 52»** (**ՇԻՐԱԿ 52**) : **ՇԻՐԱԿ 52**ը, որ 45 աստիճան է, մեծապէս պիտի ուրախացնէ օղիի սիրահարները, որոնք զայն ջրախառն խմելու սովորութիւնը ունին : Ինչպէս նախկին ՇԻՐԱԿ օղին իր համակիրներուն նախընտրութիւնը վայելած է, **ՇԻՐԱԿ 52**ն ալ թէ՛ զուտ եւ թէ՛ ջրախառն խմողներուն հաճոյքը պիտի կրկնէ, անոնց ներկայանալով իր սովորական վաճառանիշով :

Dépot Central.— Grande Distillerie du Parc, 1—3, Bld. Onfroy, Marseille. Tél. Prado 82.93, 83.50 .

Dépot pour la Région Lyonnaise.— D. BAHADOURIAN, 246, Rue Vendôme, Lyon. Tél. M. 11.84:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Եթէ կը փափաքիք հաճոյալի օր մը վայելել , պատրաստուեցէք Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութեան արտակարգ պարահանդէսին (24 Նոյ.) : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Թարմ պտուղներու եւ բանջարեղէններու համար Հոկտեմբեր 25ին ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

Նոր նպարավաճառատունը

Porte d'Italie, Krémlin Bicêtre, 3 rue Général Leclerc

Ընտիր ապրանք դիւրամատչելի գիներով: Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք եւ պիտի ստանաք բացման առթիւ ՆՈՒԷՐ մը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 27 Octobre 1951 Շաբաթ 27 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6596-Նոր շրջան թիւ 2007

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒ ՏԵՂԸ

Զարմանք տխուր է տեսնել թէ հին սերունդի վաստակաւոր դէմքերը մէկիկ մէկիկ կ'անհետանան, անդարմանելի պարապ մը ձգելով իրենց տեղը: Արդէն մեծ չէր անոնց թիւը, 1915ի սպանդը վաղաժամօրէն հնձած էր արեւմտահայ մտաւորականութեան ընտրանին: Քանի մը հրաշքով փրկուածներն ալ իրենց աչքերը կը փակեն տարագրութեան մէջ, տարիներու բեռը իրենց ուսին:

Անցնող հնգամեակի ընթացքին սուգը բնաւ պակաս չեղաւ մեր ժողովուրդի վրայէն, թերթերը շարունակ գուժեցին մեծանուն հեղինակութեան մը մահը՝ կրթական, գրական, հանրային եւ կրօնական ասպարէզներէն:

Մահը բնութեան օրէնքն է, երբ հասուն տարէքի մէջ վրայ կը հասնի: Ափսոսանքներն ու արցունքները ոեւէ օգուտ չունին: Այս ճշմարտութիւնը, Քրիստոսէ մօտ տասը դար առաջ, Հոմերոս գեղեցկօրէն արտայայտած է «Ոդիսական»ի մէջ « մարդկային սերունդները տերեւներու կը նմանին: Աշնան հովը կը տանի զանոնք եւ նոր եղանակի սկիզբը ուրիշ տերեւներ կը բուսնին ծառերուն վրայ՝ բնութեան վերածաղկող զօրութեամբ: Մարդիկն ալ, նոյն ձեւով, կ'երթան ու կուգան»:

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, իւրաքանչիւր արժէքաւոր անհատի կորուստը ծանր հարուած մըն է միշտ հաւաքականութեան համար, երբ մանաւանդ անհետացողներու տեղը գրաւող արժանաւոր յաջորդներ կը պակսին:

Գաղթաշխարհի մեր պայմանները նպաստաւոր չեն՝ հիներու արժէքով եւ կարողութեամբ ուժեր հասցնելու: Հայրենի հողէն հեռու, ոչ ներշնչող մթնոլորտ կը գտնենք, ոչ ալ բաւարար թիւով բարձրագոյն հայ վարժարաններ: Այս պատճառով, ներկայիս ամէնէն շատ պակսող բանը հայեցի շունչով տոգորուած եւ հայ մշակոյթի հմտութեամբ զինուած երիտասարդ մտաւորականներ են, որոնք բնական ձեւով մը պիտի լեցնէին անհետացողներու տեղը, ինչպէս կը պատահի աւելի բախտաւոր ազգերու մէջ:

Ծանր խնդիր մը կը դնէ այս երեւոյթը հայ իրականութեան առջեւ: Երթալով կը շեշտուի վարիչ դէմքերու պակասը: Հատ ու կտոր մեր վարժարաններուն համար ձեռնհաս կրթական մշակներ կը փնտռենք եւ չենք գտներ. հայ եկեղեցին արժանաւոր կրօնապետներու պակասէն կը տառապի: Հայ գրականութեան անդաստանը պեղող հեղինակութիւններ, մասնաւորաբար պատմագիտութեան, լեզուաբանութեան, բանասիրութեան մարզին եւ հրապարակագրութեան մէջ մատի վրայ կը հաշուուին: Հանրային գործերու ղեկավարութիւնը նոյնպէս սկսած է կաղալ՝ նուիրուած եւ հաւատաւոր գործիչներու անբաւարարութեան պատճառով:

Ո՞վ պիտի լեցնէ անվերադարձ մեկնողներու բացը, եթէ ոչ նոր սերունդը:

Խօսքով եւ յաւակնոտ փառասիրութիւններով կարելի չէ ոչ արդիւնք ձեռք բերել եւ ոչ ալ արժանաւոր յաջորդ հանդիսանալ բազմափորձ եւ բազմավաստակ հիներուն:

Ցարգանք պարտադրելու, դիրք գրաւելու եւ բեղմնաւոր հետք ձգելու առաջին պայմանն է լուրջ պատրաստութիւն ձեռք բերել, ինչպէս նաեւ անշահախնդիր նուիրում ցոյց տալ ազգային արժէքներու հանդէպ: Աշխատանքի սէրը եւ հայրենասիրական անկեղծ ոգին մինչեւ որ իրար չմիանան՝ անհատը չեն կրնար բարձրացնել հանրային գործերու ղեկավարութեան: Բախտախնդրութեամբ բարձրացողներուն յաջողութիւնը վաղանցուկ է միշտ:

Դիւրին չէ «մարդ» պատրաստելը ներկայ պայմաններուն մէջ, ուր կ'ապրինք: Մանաւանդ Հայ Մարդ, որ բնականօրէն պէտք է աճէր հայրենի հողին աւիշը ծծելով եւ մեր լեռներուն խորհուրդը ներապրելով:

Կրթական, գրական, կրօնական, ազգային եւ կուսակցական բոլոր ասպարէզներուն համար վարիչ դէմքերու պէտքը ունինք: Հայ հոգիով եւ առողջ նկարագրով ձեռնհաս դէմքերու, որոնք հիներուն բացակայութիւնը զգալի չընեն:

Խօսքը երիտասարդութեան կը պատկանի, ասպարէզը բաց է եւ դիրքերը՝ մարդու կարօտ:

Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՌԻՒԾԻ ԿԱԹ Է ԾԾԱԾ ...

61 Տարեկա՞ն ...:

« Ծերութեան ափն է» ... պիտի ըսեն ոմանք: Կարելի՞ է արդեօք «ծերացած է» ըսել հայ ժողովուրդին համար, որ մշտադալար ու միշտ կենսունակ, զարմանք կը պատճառէ բոլորին: Տառապանքն է թերեւս անոր գաղտնիքը: Քաղաքական վերիվայրումներու, կրկնակ պատերազմներու, տարագրութեան ծանր պայմաններու տակ հայ ժողովուրդը միշտ նորոգուեցաւ, ինքն իրմով բազմապատկուեցաւ, տասն անգամ ծայրէն սկսաւ, ու տասն անգամ գլուխը վեր առաւ ապրելու, տոկալու եւ յարատեւելու վճռական կամքով:

Ահա՛ եւ իր մեծ կուսակցութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր ծոցէն ծնած, իր կաթովը սնած, իրեն հետ լացած դառն ու ծանր օրերուն, իրեն հետ ուրախ հազուագիւտ առիթներով:

Ինկած ու ելած իր ժողովուրդին հետ, բաժնած անոր աղին ու լեղին. անոր պէս ու անոր չափ կենդանի է ան, միշտ երիտասարդ եւ միշտ գործելու ընդունակ:

« Քաղաքական կազմակերպուած միտքն է որ մեզ հայրենիք մը տուաւ » կ'ըսէր ոչ-դաշնակցական գործիչ մը: Ո՞վ կազմակերպեց Հայը քաղաքականապէս, ո՞վ տուաւ անոր ազգի մը դիմագիծը որ գիտցաւ պայքարիլ, արդարութիւն աղաղակել եւ ձեւակերպել իր անժխտելի իրաւունքը: Եւ ո՞վ է որ մինչեւ այսօր ալ կը ներկայանայ մեր ժողովուրդին չլուծուած դատին պաշտպանն ու փաստաբանը:

Եթէ այս ըլլար միայն Դաշնակցութեան առաքինութիւնը, եթէ պարկեշտօրէն ընդունէինք որ 1919էն ի վեր գոյութիւն ունեցող մեր հայրենիքը իր չարքաշ, աննկուն ու յամառ աշխատանքին արդիւնքն է, բաւական չէ՞ր արդեօք որպէսզի իր վաթսուն տարիներու վաստակին առջեւ յարգանքով կանգ առնէինք:

Ի՞նչպէս ըսել որ, 61 տարեկան ... ծերութեան ափն է Ան, երբ գիտենք թէ, իր մայրը, հայ ժողովուրդը, իր առիւծի կաթովն է սնուցեր զայն իր ծոցին մէջ, իր ջերմ սրտին վրայ մեծցուցեր, զայն դարձուցեր իրեն նման համակ կորով ու համակ կամք:

ՍՕՍԻ

ՎԱՏԻԿԱՆ ԿԸ ՀԵՐՔԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ ՎԵՐԱԳՐՈՒՄՆԵՐԸ

Կոմս Ճիուզէփա Տելլա Թորէ խմբագրական մը գրած է «Օսսերվաթորէ Ռոմանօ»ի մէջ, զօր. Քլերքի անուանման առթիւ, Մոսկուայի ձայնասփիւռին եւ ձախակողմեան թերթերուն մեկնաբանութիւնները հերքելու համար:

Վատիկանի պաշտօնաթերթը «դուեհիկ եւ զրպարտիչ անուանարկում» մը կ'որակէ այդ վերագրումները, որոնց համաձայն այդ նշանակումը հնարք մըն է հետապնդելու նոր պատերազմի մը տենչը, գործակցութեամբ «լրտեսական կեդրոն » Վատիկանի:

Յիշելով վկայութիւնը « խաղաղութեան կողմնակիցներուն », որոնք Պապին ուղղուած նամակով կը ճանչնային քահանայապետին գործը ի նպաստ խաղաղութեան, «Օսսերվաթորէ Ռոմանօ» կը ջատագովէ Եկեղեցւոյ Պապերուն կողմէ կատարուած խաղաղասիրական դերը, առաջքն առնելու կամ կարճեցնելու համար երկու վերջին պատերազմները:

Վատիկանի օրկանը կը պնդէ այն գաղափարին վրայ, որ եկեղեցին ոեւէ շահ չունի որ նոր պատերազմ մը բզքտէ աշխարհը, որովհետեւ առաջինը պիտի ըլլայ ինք որ կենդանի մսին վրայ պիտի կրէ հետեւանքները, ինչպէս ցոյց կուտայ նոր փորձառութիւն մը:

« Բայց, կ'եզրակացնէ յօդուածագիրը, միանգամընդմիշտ պէտք է քաջութիւն ունենանք յայտնելու, որ պայքար կը մղուի եկեղեցիին դէմ, որովհետեւ համայնավարական մտածումն եւ վարդապետութիւնը կը պարտադրեն, որովհետեւ հաւատքը քանդելի պատնէշ մըն է: Թող ուղղամտութիւն ունենանք ճանչնալու, որպէսզի ստիպուած չըլլանք դիմելու ստայօդ ըլլալու չափ անճշմարտանման պատրուակներու, որոնք ասպարէզ պիտի կարդային տիեզերական ողջմտութեան»:

Անգլիոյ ներքին ընտրութիւնները

ՉԸՐՉԻԼ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ Է ՈՐ ՇԱՀԻ

Երէկ առտու կանուխ սկսան երեսփ. ընտրութիւնները Անգլիոյ մէջ: Նորին Վեհափառութեան քաղաքացիները, իրենց «Պրեքֆասթ»ը կուլ տուած պահուն, վերջին ակնարկ մըն ալ նետեցին Չըրչիլի ճառին վրայ: «Տէյլի Միրըր» խոշոր պատկեր մը զետեղած էր առաջին էջին վրայ. մարդ մը խոշոր ատրճանակ մը բռնած ձեռքը, վրան գրուած աշխատաւորականներու կարգախօսը .— Ո՞վ պիտի քաշէ ըլթակը ...

Ժամը 7էն սկսեալ ժողովուրդը սկսաւ դիմել դէպի քուէտուփերը, առաջին առթիւ կաթնավաճառները, շարժավարները, բեռնակիրները եւ շոգեկառքի պաշտօնեաները: Մանաւոր գործիքներ դրուած են իւրաքանչիւր շրջանակի ընտրական դիւանի դրան առջեւ, իրենց քուէն նետող քաղաքացիներու անունն ու հասցէն արձանագրելու համար:

Պ. Էթլի ժամը 8ին Ուէսթմինսթրի ընտրական շրջանակը գնաց, Քեքսթըն Հոլ, քաղաքացիական իր պարտականութիւնը կատարելու համար: Կառքը կը վարէր վարչապետին կինը. անոնց հետ էին նաեւ տղան եւ երկու աղջիկները, որոնք բոլորն ալ կարմիր եւ դեղին վարդեր կը կրէին:

Նախապաշարումի մը համաձայն, պէտք է օդը պայծառ ըլլայ, որպէսզի աշխատաւորականները յաղթանակը տանին ընտրութիւններուն: Անոնք կառք չունին, դժուար է օդին խստութիւններուն տոկալ, բարեբախտաբար օդը նպաստաւոր էր: Բայց ատիկա ամէն ինչ չէ. Պ. Էթլի մերժած է գուշակութիւն ընել... երեկոյեան դէմ միայն քիչ շատ յայտնի պիտի ըլլայ յաղթական կողմը:

Չըրչիլ վարչապետէն աւելի ուշ պիտի երթար իր ընտրական շրջանակը, Քենսինկթընի Ս. Սթեֆըն եկեղեցին. շատ հաւանական է որ յիսուն քուէ աւելի շահի: Քուէարկուներու թիւը 35 միլիոն է, կը յուսացուի որ աւելի ըլլայ քան 1950ի ընտրութիւնները, որ 80 առ հարիւր էր:

Վարչապետ Էթլի, ընտրական վերջին ճառին՝ խանդավառուած, բացագանչած է.— Տիկին Էթլի մեծ յոյս ունի որ պիտի կարենայ նորէն Տօունինկ Սթրիթի օճախին անկիւնը նստիլ»: Զարանճի մը ասոր վրայ աղաղակած է.— Ի՞նչպէս, ըսել է որ Տիկինը Չըրչիլի հետ պիտի անցընէ իր երեկոները...: Վերջին լուրերու համաձայն պահպանողականներու յաղթանակը ապահովուած է:

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Պ. Մեք Տերմըթ երէկ հաղորդեց Ուաշինկթընի մէջ թէ՝ Մ. Նահանգները որոշած են դաշնակիցներուն հետ համագործակցիլ, Միջին Արեւելքի հրամանատարութիւնը հաստատելու համար:

Մ. Նահանգներու տեղեկաբերը աւելցուցած է թէ դեռ չեն ճշդուած կանոնագրին պայմանները: Անգլ. գաղութներէն Աւստրալիա, Նոր Զելանտա եւ Հար. Ափրիկէ եւս պիտի մասնակցին խորհրդակցութիւններուն: Բոլորին հրաւէր պիտի ուղղուի այն ատեն միայն, երբ բանակցութիւնները ելքի մը յանգին: Թրումընի կառավարութիւնը մտադիր է տեղեակ պահել Միջին Արեւելքի պետութիւնները խօսակցութիւններուն:

Պ. Մեք Տերմըթ դեռ կը յուսայ որ կարելի պիտի ըլլայ անգլեւեգիպտական վէճը կարգադրել խաղաղ ճանապարհով: Տեղեկաբերին հաւատքը կը յենու այն իրողութեան վրայ, որ եգիպտական կառավարութիւնը հանդարտութեան եւ չափաւորութեան կոչ ուղղած է իր հպատակներուն:

Ռէօյթերի գործակալութեան համաձայն, Պ. Մորիսըն յանձնարարած է Մ. Նահանգներու պետ. քարտուղարին, որպէսզի ընդհ. հրամանատարութեան հարցը շուտով կարգադրուի եւ կեդրոնն ալ Կիպրոս կղզին ըլլայ: Անգլիոյ արտ. գործոց նախարարը եզրակացուցած է.

« Մեծն Բրիտանիան վճռած է Սուէզի ջրանցքի իր դիրքը պահել ամէն գնով: Եթէ եգիպտ. կառավարութիւնը փորձէ պաշարել ջրանցքի անգլիական ուժերը, օդատորմիղները պիտի միջամտեն պաշարումը բռնալու, Անգլիացիներու ապահովութիւնը երաշխաւորելու եւ Սուտանի բնակչութիւնը պաշտպանելու համար:

Խորհ. Ռուսիա պատրաստ է

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԿՆՔԵԼՈՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԵՏ

Սովետական «Նոր Ժամանակներ» օրկանը խմբագրականի մը մէջ անգամ մը եւս կը կրկնէ թէ՝ Խորհ. Միութիւնը պատրաստ է Մ. Նահանգներուն հետ քննելու առկախ մնացած միջազգային բոլոր հարցերը:

Մոսկուայի օրկանը կը յիշէ Պ. Վիշինսքիի յայտարարութիւնը ծովակալ Քիրքին, անցեալ շաբթու մայրաքաղաքէն մեկնած միջոցին: Արտ. նախարարը ամերիկեան դեսպանին հաւաստած էր թէ Սովետ. Միութիւնը տրամադիր է երկու եր–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ՄԵՐ ԱՒԱԳ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՎՌԱՄԵԱՆ

Ա.

Վռամեան ծնած է հազար ութ հարիւր... Ո՛չ, ես միտք չունիմ անոր տոմարական կենսագրականը նշելու, այլ պիտի ցոլացնեմ քանի մը յուշեր փշրուած թափանցկութենէ մը :

Վռամեանը մեր ժամանակի ոգին էր: Արդիւնք ու պահանջ: Քաղաքական կատարելութեան մը մէկ զսպանակը :

Բովանդակութեան մը անհրաժեշտութիւնը : Կատարելատիպ մեքենականութեան մը մղիչ ուժը: Լրացուցիչ մանիկը եւ լրիւ գործօն մը միանգամայն :

Այսպէս, եթէ Ակնունին մեր կուսակցութեան խաղաղասիրութեան Առաքեալն էր եւ իր հռետորութիւնը անզերազանցելի՝ այն աստիճան որ իր ժամանակին, Ռամկավար - Ազատական միջնաբերդը եղող Եգիպտոսի հայկական քաոսը լոյս աշխարհի մը վերածեց համագործակցութեան ուղիով, որուն հետքերը կը վայելենք մինչեւ այսօր: Երբեմն: Եւ անհրաժեշտօրէն:

Վռամեանը ընդհակառակն ռազմավար ճարտասան մըն էր անպարտելի եւ ինքնատիպ: Իր համբաւը տարածուած էր Ամերիկայէն Պոլիս եւ Երկիր: Գործունէութեան, ընդարձակ գետին, որքան դժուարին նոյնքան արդիւնաւոր :

Վռամեանը Ամերիկայի մէջ հայկական կորդերը հերկեց խոպան ու դերփուկ, ցանքը կատարեց Պոլսոյ մէջ, իսկ հունձքը... վայելեց Երկիրը: Այո՛ Երկիրը:

Վռամեանը ինծի ծանօթ է մասնաւորապէս Ազատամարտեան շրջանին:

Երբ ան նաեւ «մէպուս» էր, Օսմանեան դահլիճին անդամ, Ան իր հայ պաշտօնակիցներէն կը զանազանուէր իր բաց-կարմիր «խաֆիեկան» ֆէսով եւ գլխանոցի պարտադրած իր համակերպութեամբ :

Մինչ Վարդգէսը Ֆէս կրելուն մէջ ալ ըմբոստ ձեւ մը ունէր, հասած բալի գոյն իր «տալֆէս»ը մէջքէն կքած եւ փիւսկիւլը (ծոպ) տուած հովին, ու քիչ մըն ալ իր կաղ... քալուածքովը մանաւանդ ամէնուն հրաւէր կը կարդար կարծես .

— « Վա՛յ, ինծի ծուռ նայողին ...»:

Վռամեանը ընդհակառակն կծկուած ազնուականի մը բծախնդիր արտաքինը ունէր միշտ : Չափուած ձեւուած : Գաւազանէն անբաժան :

Մենք երիտասարդներ՝ մեր Աւագ Ընկերներուն մօտենալու տեն ակնածանքէ աւելի՝ աստիճանի ինքնաբուխ վախով մը կը համակուէինք: Ընդհակառակն մշտաժպիտ դիմակով՝ Վռամեանի շուրջը նորաբոյս ընկեր պատանիներ, պարմանուհիներ անպակաս էին, երբ հրապարակ գար :

Մենք հանած-վառած տղերք՝ գինքը կապկելով կը կարծէինք Վռամեան դառնալ: Իսկ ընկերուհիներ՝ ապահովաբար անոր անձին մէջ կ'ընտրէին իրենց ապագայ նշանածը որմէ լուր չունէր :

Մեզի տրուած չէր եպիսկոպոսներու Թոմպուլիկ աջը համբուրել եւ անոնց քղանցքին հպիլ ի խնդիր պերճագեղ պճնազարդման եւ փասն բանին:

Վռամեանը արդարեւ հակառակ իր ծայրայեղ լրջութեան ոչինչ ունէր վանողական, եւ այնքան քաշողական զօրութիւն կար անոր հոգին մէջ որ ոչ թէ միայն ի ընկերական - մտերիմ շրջապատին կ'ազդէր այլ եւ ամբոխին վրայ, որուն ձեռքէն չէր ազատեր որեւէ առթիւ. եւ ամէն ժողովրդական հաւաքոյթի փնտռուած մարդն էր: Եւ այդ հակառակ մեր կուսակցութեան հակառակորդներու ժամանակակից խաչակրութեան :

Իր խօսքը ոչ մէկ փրօդոգոլ կը ճանչնար: Բառերը կը թռէին մերթ համոզիչ, երբեմն թունաւոր սլաքներու պէս: Փաստերու խուրձերով կը գետնէր հակառակորդը աջ ու ձախ, անվերականգնելի կերպով :

Վռամեանը խօսելէ աւելի կը պարպէր իր մարտկոցները ելեկտրականացնելով ունկնդիրները: Ամենամոլեգին ընդդիմադիրն անգամ զինաթափ կ'ըլլար, կը շշմէր :

Անոր յարձակողական շառաչները այնքան բուռն էին, որ իրեն լսելու եկող, կանխամտած պառակտիչները կը կքէին: Կը փշրուէր անոնց մտածելակերպը ձուլուելով բանախօս Վռամեանի նորակերտ, անակնկալ քուրային մէջ:

Այդկերպ երեւոյթի մը խոր տպաւորութիւնը կ'ապրիմ դեռ անջնջելի կերպով, հակառակ դառագիր եւ հեւծախտաւոր ժամանակին, մոռացութեան մամուռին :

Արմաշի Զարխափանի փառայիրեան օրերէն մին էր :

Վանքը, եւ իր ագարակը նկատուած այդ գեղեցկակերտ գիւղաքաղաքը, իր ընդարձակ շըրջապատով՝ ողողուած է բազմահազար ու կերպարակերպ ուխտաւորներու մարդկային հոսանքով, Նաւասարդեան տօնի պէսպիսութիւններով ու տրամադրութիւններով :

Ներկայ է եւ Դաշնակցութիւնը, պատեհութիւնը օգտագործելու միտումով :

Տեղական ուժերը առիթը յարմար նկատելով հրապարակային բեմ կը յարդարեն:

Ընդհանուր թոհուբոհին մէջ՝ ինծի կը վիճակուի զանգահարումով հրաւիրել ժողովուրդը, Դաշնակցութեան խօսքը լսելու համար, օրուան հրատապ հարցերու շուրջ, որոնցմէ գլխաւորն է «բացի - գոցի» խնդիրը: Այսինքն եկեղեցին արարողութենէ վերջ ժողովրդական բեմ պէ՞տք է ունենայ թէ ոչ:

« Ո՛չ» պատասխանած են, հակայեղափոխական սեւ խաչակիրները. չափէն պատուողի անդիջողականութեամբ...:

Օրուան մեր բանբեր սպայակոյտին մաս կը կազմեն Վրացեան, Մելոյեան, Զայեան եւ ուրիշներ :

Շրջակայ հիւրանոցները, վրանները կը պարպուին ու մարդկային բազմութիւնը անշնչելի մթնոլորտ մը կը ստեղծէ: Հոն են վանքի վարիչները: Տարբեր կուսակցութեանց ականին: Սուինաւոր ոստիկաններ կը կորսուին խայտաճամուկ հոսանքին մէջ :

Մարդկային ալեկոծութեան մէջ բեմ կուգան հետզհետէ Դաշնակցութեան քարոզիչները: Բայց յանկարծ պատգամի չափ ուժեղ, որոտումէ մը դերազանց՝ վարակիչ աղաղակ մը կը լսուի ծագէ ծագ ռատարային բախումով:

— Վռամեանը կ'ուզենք, կ'ուզենք, կ'ուզենք : Սակայն մենք գիտենք որ Վռամեանը կը տառապի կոկորդի անտանելի ցաւով, եւ այդպէս ալ ստիպուեցայ յայտարարել բեմէն պայմանադրական զանգահարումով: Շղթայազերծ աղաղակը կրկին կ'որոտայ :

— Վռամեանը կ'ուզենք, Վռամեա՛նը , Վռամեա՛նը:

Ամբոխին յարաճուն ճնշումէն ստիպուած բեմ բարձրացաւ Վռամեան. վզին փաթթը քակելէ վերջ :

Սրուակով ջուր կը զետեղեմ սեղանին վրայ , ոչ թէ պայմանադրական յարգանք, այլ բացառիկ անհրաժեշտութիւն , կոկորդի ցաւին համար:

Բայց մեր ընկերը իր ինքնատիպ ժպիտով՝ կը մերժէ, աւելցնելով (դեռ ականջիս կը զնգայ իր ձայնը...:)

— Ես բանախօս չեմ ընկեր, հարկ չկայ ջուրի ...:

Իսկապէս Վռամեանը բանախօս չէր, ոչ ալ բեմբասաց, քարոզիչ ալ չէր , դերասան - վարդապետցու ծեքծեքումներով :

Հարկ է նոր բացատրութիւն մը ստեղծել յատկանշելու համար :

Ան Դաշնակցութեան Պարոյր Հայկազն էր: Գրելն ու խօսիլը նոյն բաներն էին Վռամեանի համար :

Եւ ահա Վռամեանը բեմին վրայ:

Մեր այդ օրերուն բարձրախօսի նորոյթը գոյութիւն չունէր, եւ ժողովուրդն էր որ ձայնին կ'երթար ծնրադիր լռութեամբ :

Ճիշդ է թէ Վռամեանը Խաժակի ամպրոպային եւ Ղարապաղցիի որոտընդոստ ձայնը ժառանգած չէր: Բայց երբ բազմատարած անտառը կ'ենթարկուի խորհրդաւոր եւ գերբնական Լռութեան, յստակօրէն լսելի կը դառնայ նոյնիսկ Ծառերու կենսապարգեւ աճումի մեղեդին զարմանահրաշ : Երբ միջօրէին խաղաղութիւնը նիրհի մը հանգոյն կը փռուի սարէ սար՝ սրինգի մը մեներգը մեղմիկ կը տիրապետէ բնութեան բոլոր անկիւններուն, ծալքերուն, ժայռէ ժայռ, ձորէ ձոր արձագանգելով :

(Մնացեալը յաջորդով)

Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

ՀԱՅ Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Զ.— Փորձեցինք քանի մը աժգոյն պարբերութիւններով թռուցիկ ակնարկ մը նետել Դաշնակցութեան անցեալին եւ ներկային վրայ : Այսօր սակայն կեանքը նոր պահանջներ կը դնէ ապագային համար եւս իր վրայ :

Դաշնակցութեան գործունէութիւնը դարձեալ պիտի ընթանայ ազգային եւ քաղաք. ուղղութեամբ :

Սփիւռքի հայութեան համար կարեւորագոյն խնդիրներ են՝ հայապահպանում, ինքնապաշտպանութիւն, գաղութներու ազգային կազմակերպութիւններ :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այդ ճակատներուն վրայ եւս պիտի շարունակէ իր արդիւնաւոր աշխատանքը, մշակութային ըլլայ թէ կրթական կամ ազգային :

Դաշնակցութիւնը միշտ յենուած դեմոկրատիկ սկզբունքներու վրայ, պիտի մասնակցի ազգ. իշխանութիւններու ընտրութեանց , ջանալով անոնց գործունէութիւնը դարձնել արդիւնաւոր : Հաշտարար ոգիով պիտի աշխատակցի այն տարրերուն հետ, որոնք շահագրգռուած են ազգային գործերով յօգուտ մեր բարօրութեան : Պիտի ծառանայ այն խմբակցութիւններու դէմ, որոնք օտար իշխանութեանց ապաւինած կ'ուզեն քայքայել մեր հանրային ու ազգային կեանքը, միաժամանակ վտանգելով մեր դիրքը հիւրընկալ պետութիւններու մէջ :

Այս աշխատանքներով պէտք չէ սահմանափակել սակայն Դաշնակցութեան գործը: Ան, հայ ժողովրդի մեծագոյն քաղաքական կուսակցութիւնը, պիտի շարունակէ հետապնդել իր քաղաք. ծրագիրը, մնալով Հայկ. Դատի առաջաւոր դրօշակիրը , յենած իր նոր եւ թարմ երիտասարդական ուժերու վրայ: Առաջնորդը պիտի հանդիսանայ անոնց դէպի Անկախ, Ազատ եւ Միացեալ Հայաստանը: Դժուարին է այս ճամբան ,բայց միակ անհրաժեշտութիւնը ապահովելու մեր ժողովուրդի ապագան :

Դաշնակցութիւնը հաւատարիմ կը մնայ իր ազատատենչ սկզբունքներուն ,ահա թէ ի՞նչու դէմ է բոլշեւիզմին : Դէմ է բոլշեւիզմին, որովհետեւ մեր ժողովուրդի համար այդ խորթ, գաղափարաբանութիւնը եւ գործելակերպը կը կազմալուծէ մեր ազգային միութիւնը, կը խաթարէ մեր մշակոյթը, կ'աղճատէ մեր մայրենի լեզուն :

Միացեալ Հայաստանի իրագործման խնդիրը սերտօրէն կապուած է այսօրուան Հայաստանի անկախութեան եւ ազատութեան հետ :

Միայն ազատ եւ անկախ Հայաստանը կարող է տէր կանգնել մեր իրաւունքներուն եւ արժեցնել զանոնք միջազգային բեմի վրայ :

Մարգարէներ չենք, եւ չենք կարող գուշակել գալիք դէպքերը :

Բայց Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի կողքին միշտ պիտի ըլլայ այն ուժերու հետ որ պիտի իրականացնէ Հայաստանի իրական անկախութիւնը եւ ազատութիւնը, ճանաչելով միաժամանակ նրա արդար իրաւունքը իր պատմական հողամասերու վրայ:

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

«Վաթանին» ձայնը

Այդ երէկ էր որ, հայրենի անուշաբո՛յր ու ամայի ձորերէն, խոնարհներու աննման բանակը պատնէշ էր կանգնած՝ ոտնակոխուած եւ հարստահարուած հայ ժողովուրդին համար ...:

Այդ երէկ էր որ, հայրենի լեռներուն իւրաքանչիւր քարն ու հողը խորախորհուրդ բնակավայր դարձած էր, մեր խիզախ խենդերուն՝ որոնք տիւ եւ գիշեր ջահավառ աստղերու պէս կը հսկէին Հայոց աշխարհի անժպիտ հարսներուն եւ աղջիկներուն համար ...:

Այդ երէկ էր որ, մեր անհամար անտառներուն եւ հովիտներուն իւրաքանչիւր թիզ հողը, օրհնըւած ու համբոյրուած էր մեր հերոսներուն շըրթներով, երգերով եւ վէրքերով, ազատութեան եւ արդարութեան համար ...:

Այդ երէկ էր որ, հայրենի դաժան ձմրան, ձիւնին ու բուքին, ոտքերնին բոպիկ, ականին սեղմած , կուրծքերնին բացուած, թշնամիին սարսափ կ'ազդէին, հայ ֆէտայիի հպարտութեամբ եւ քաջութեամբ ...:

Այդ երէկ էր որ, Աստուածային խիզախութեամբ նոյն՝ հերոսները, խոնարհ ու ազնիւ, Հայոց պատմութեան, ոսկեզօծ մէկ էջը՝ լուսաւորեցին, իրենց արիւնով, լուսաժպիտ ու անտըրտունջ, յանուն ազատ եւ անկախ Հայաստանի կորիզին ...:

Այդ երէկ էր որ, քաղցր «վաթանին» կարմիր սիրտին համար ամբողջ ժողովուրդի մը ընտրանին զոհ եղաւ, որպէսզի, հայրենիքն ու մայրենիքը յաւիտենապէս ջահավառին ...:

Եւ դո՛ւն սերունդդ իմ արիւնածին ու բոցավառ, կեցիր պատնէշին վրայ, անկախ, ու աննահանջ , սպասէ՛ արշալոյսին, որ պիտ՝ ծագի նորէն , քաղցր «վաթանին» մատաղ ըլլալու համար:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՋՕՐ. ԲԼԸՐՔԻ պաշտօնին յետաձգումը, երբ Վատիկանի դեսպան Միացեալ Նահանգներու, դեռ վերջ չէ տուած բսի բսաներուն: Բողոքականներն ու ազատականները հաւասարապէս դժգոհութեան ձայն կը բարձրացնեն: Կաթոլիկ եկեղեցին, երկար ժամանակ ճնշուած Ամերիկայի մէջ, հիմա կ'երեւի քաշողական զօրութիւն մը ունի: 1950ի ընտրութիւններուն պապականները քուէ չտուին Ռամկավարներուն, որովհետեւ Սթեփինաքի եւ կարդինալ Մէնծեթթիի դատավարութիւններուն գաղջ վերաբերում մը ունեցած էին համայնավարներուն նկատմամբ :

Ի պատիւ բանաստեղծուհի Հուրի Իփէքեանի

Երեքշաբթի դիշեր «Համազգային»ը իր լսարանի բացման առաջին երեկոն նուիրած էր բանաստեղծուհի Հուրի Իփէքեանի, պատուոյ թէյասեղանով մը: Սրահը լեցուն էր եւ այս անգամ երկսեռ երիտասարդութիւն մը ոչ միայն փութացեր էր «նոր» մը շրջապատել իր հետաքրքրութեամբ այլ եւ բաժին մը տանձնած էր երեկոյթի կազմակերպման մէջ թէ զրոյցով թէ արտասանութիւններով ու երգերով:

Համազգայինի տեղական մասնաճիւղին նախագահը Պ. Մ. Պարսամեան բանալով հաւաքոյթը ներկայացուց օրուան հիւրը եւ անոր արուեստի մասին իր զեկոյցը բաժնեց երկու մասի: Նախ ներածական մը ըրաւ ընդհանրապէս բանաստեղծական արուեստի մասին, ծանրանալով վերջին 30 տարուան ընթացքին սփիւռքի մէկ ծաղկած նորերու արուեստին վրայ, որոնց համար բեղնաւոր շրջան մը նկատեց վերջին տասնամեակը: Երկրորդ մասը որ յատկացուած էր մի միայն Հուրի Իփէքեանին, խնամով պատրաստուած զեկոյց մըն էր զոր պիտի տանք ամբողջութեամբ առանձին, ուզելով իր չահեկանութեանը մասնակից ընել բացակաները եւս:

Երկրորդ զեկուցանողն էր Վահէ Օշական որ աշխատեր, տքներ էր սովորական եւ «քլիշէ» ներկայացումներէ խուսափիլ եւ նոր ձեւով մը, եւ քննադատական նոր տուեալներով ներկայացնել Հուրի Իփէքեանի բանաստեղծական տաղանդը: Տիկնոջ արուեստը Սենպոլիկ դպրոցին մէջ զետեղած ըլլալով, չատ խնամուած եւ ճշգրիտ ձեւով մը նախ տուաւ Սենպոլիզմին (խորհրդապաշտութիւն) մեկնակէտը, անով ստեղծուած պատկերներու, ապրումներու զգայական աշխարհի մը արտայայտութեանց ետին պահուըտած, այս կամ այն խորհուրդէն եւ զգացումէն եկած կրկներեւոյթները: Վ. Օշական ընդհանուրէն դուրս գալով մասնաւորեց Հուրի Իփէքեանի արուեստին արժէքը, որ Մալարմէներու, Վերլէններու, Պոտլերներու, Վալերիներու դպրոցին մէջ կ՚իյնայ, ոչ անոնց նման եւրոպական չափանիշով անշուշտ, քանի որ անոր կը պակսի իմացական սենպոլիզմը, ու ատոր պատճառը նկատեց Հուրի Իփէքեանի կանացի հանգամանքը:

Ներկաները հրաւիրուեցան արտայայտուելու իրենց կարգին: Պ. Հ. Բալուեան քանի մը բառերով պատմեց իր տպաւորութիւնները օրուան հիւրին գործէն, անձէն, մասնաւորաբար անոր հայերէնի հմտութիւնը, լեզուն նկատեց բացառիկ՝ եւրոպական միջավայրի մէջ անած ըլլալու հանգամանքը նկատի ունենալով եւ մաղթեց որ շուտով ունենանք հայերէն հատոր մը Հ. Իփէքեանէ, անոր Couleur de Temps ին եւ Sonate ին քով զետեղելու համար:

Հեղինակին գրուածքներէն թէ հայերէն եւ թէ ֆրանսերէն կտորներ արտասանեցին Տիկին Ա. Բալուեան, Օր. Ալիս Սամուէլեան, Պ. Ժ. Փալամուտեան եւ Պ. Վ. Պարոնվարդեան, վայելել տալով ներկաներուն գեղեցիկ բանաստեղծութիւններու փունջի մը անուշ բուրումը, մեղմ ու թափանցող, որ հոգեր կը պարուրէ երբեմն թախծոտ, երբեմն ըմբոստ, որ չատ անգամ ալ մտածել կու տայ քեզի:

Տիկին Ա. Գեւոնեան երգեց Ս. Կարապետի ողբը, իսկ Օր. Կաուվարենց Կոմիտասի Անտունին:

Վերջին խօսք առնողը եղաւ Տիկին Հուրի Իփէքեան, որ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, կազմակերպողներուն, խօսողներուն, իր ուրախութիւնը, որ առիթը ունեցաւ չփման մէջ ըլլալու հայկ. ամբողջութեան մը հետ, ինք որ հակառակ Փարիզ ապրած ըլլալուն, գաղութին գոնէ մէկ մասը այսպէս իրարու քով եկած չէր կրցած տեսնել:

Խօսեցաւ Համազգայինի ընդհ. գործէն մասին ու անոր մշակութային ծրագիրը եւ աշխատանքը գտաւ բացառիկ անհրաժեշտութիւն մը, Սփիւռքի Հայութեան համար, որ պէտք ունի զինուելու ու պայքարելու յենած իր մշակոյթի անոր իրեն տուած զէնքերով, որ զէնքերու ամէնէն հատուն է ու ամէնէն ազդուն:

Տիկինը ներկաներու խնդրանքով չատ գեղեցիկ կերպով արտասանեց իր մէկ բանաստեղծութիւնը «Նոր Տարին»: (Գրուած «Յառաջ»ի համար):

Շնորհաւորելի է Համազգայինը իր այս ձեռնարկին համար, որ սովորական «դասախօսութիւններու չարքէն կը չեղի հաճելի երեկոյ մը տալով բոլորին, մասնաւորաբար երիտասարդութեան:

Նրջ. Թղթակից

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԶՆԻ

Արզնի բուժավայրը կը գտնուի Երեւանէն 24 քիլոմեթր հեռու եւ ծովու մակերեսէն 1.270մեթր բարձրութեան վրայ, Հրազդան գետի կիրճին մէջ: Բուժավայրի ջերմուկնաբանական կարելիութիւնները չատ մեծ են: Հանքային մասնաւոր ջուրերու քիմիաբանական բաղադրութիւնը տարբեր է եւ հնարաւորութիւն կուտայ բուժելու ատեն համակցել հանքային ջուրերու ամբողջ խումբը, առանց ջուր խառնելու: Արզնիի մէջ կայ նաեւ հանքային ջուրի գործարան, որ կ՚արտադրէ հանքային բարձրորակ ջուր: «Արզնի» հանքային ջուրը մեծ քանակութեամբ կը ղրկուի ՍՍՌՄ ի զանազան չրջանները:

Արզնի բուժավայրի մէջ վերջնականապէս մէջտեղ ելաւ անոր բուժիչ յատկութիւնը եւ հռչակուեցաւ իբրեւ սրտանօթային սիստեմի հիւանդութիւններու բուժման յատուկ բուժավայր:

Վերջին տարիները կատարուած ուսումնասիրութիւնները, որոնց արդիւնքները մասամբ գրուած են մասնագիտական գրականութեան մէջ, ցոյց տուած են որ Արզնիի մէջ սրտի հիւանդութիւնները մեծ յաջողութեամբ կը բուժուին: Սրտի հետ կը բուժուին նաեւ որոշ յարակից հիւանդութիւններ, յօդախաղերու, ոսկորներու, մկաններու եւ ջիղերու քրոնիք հիւանդութիւններ: Ասիկա մասնաւոր նշանակութիւն ունի, որովհետեւ յարակից որոշ հիւանդութիւններ, ինչպէս յօդախաղերու բորբոքումը, իրենց ծագումով սերտ կերպով կապուած են սրտանօթային սիտէմի հիւանդութեանց հետ:

Քանի մը հիւանդութեանց միանգամայն բուժումը, որ հնարաւորութիւն կուտայ խուսափիլ երկու բուժավայրի մէջ երկարատեւ բուժումէն, մեծ առաւելութիւն է:

Մասնաւորապէս յատկանչական են երեխաներու սրտի հիւանդութիւններ բուժելու արդիւնքները: Արզնին լայնօրէն կ՚օգտագործուի ամառուան սանատորիական եղանակի ատեն:

Երբեմն կը նուազին հիւանդութիւնները, երբեմն ալ բոլորովին կը բուժուին: Ներկայիս Արզնին Կիսլովոտսկի եւ Սոչի - Մացեստայի հետ միասին յատուկ բուժավայր է սրտի հիւանդութեանց:

Արզնիի մէջ յաջողութեամբ կը բուժուին ստամոքսի եւ աղիքներու քանի մը հիւանդութիւններ ինչպէս եւ երիկամներուն եւ մաղձի, նիւթերու փոխանակման եայլն հիւանդութիւններ: Կարելի է բուժել նաեւ ջղային որոշ հիւանդութիւններ: Բուժավայրին մէջ կան նորագոյն յարմարութիւնները, ախտաճանաչման եւ բուժման համար: Հոն կը գործեն սանատորիական բազմաբուժարաններ (polyclinique), ուր կ՚աշխատին մասնագէտ բժիշկներ, կան ախտաճանաչման, կենսաքիմիական գիտական աշխատանոցներ, անդրմանիշակագոյն ճառագայթներու եւ ֆիզիօթերապետիկ աշխատասենեակներ: Լոգանքի համար կայ լոգարաններու հիանալի չէնք:

Շնորհիւ կլիմայի բարենպաստ պայմաններուն, բուժավայրը կը բանի ամբողջ տարին: Այս տեսակէտով Արզնին կրնայ մրցիլ առաջնակարգ կլիմայական կայաններու հետ, թէեւ Արզնին ոչ թէ միայն կլիմայական այլ կարեւոր բաղնիքբուժավայր է, որուն ապագան կը կազմէ իր հանքային աղբիւրներու բացառիկ հարստութիւնը:

(Սովետ. Հայաստան)

Լ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Գարեգին Տիւրկէրեան մեռած է Գահիրէի մէջ: Ծնած է 1884ին Երզնկա: Երկրորդական ուսումը ստացած էր Վենետիկի Մխիթարեան վարժարանին մէջ: Վկայուած է Լօզանի իրաւաբանական համալսարանէն: Եգիպտոսի մէջ նուիրուած էր ուսուցչական ասպարէզին, տնօրէնի պաշտօն վարելով Պօղոսեան, Գալուստեան եւ Նուպարեան վարժարաններուն մէջ: Մտերիմ բարեկամն էր Դ. Վարուժանի եւ Ռ. Սեւակի: Գրած է բանաստեղծութիւններ եւ արձակ գրութիւններ որոնք հրատարակուած են եգիպտահայ թերթերու մէջ: Ունէր հարուստ մատենադարան չուրջ 5 — 6000 հատորներով: Երկու տարի առաջ իր բոլոր գիրքերը նուիրած է Թորգոմեան մատենադարանին, ցմահ կենսաթոշակ մը ստանալու պայմանով: Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է հոծ բազմութեան մը ներկայութեան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԹՈՒՂԹ ՀԵՐՔՄԱ՞Ն» ԹԷ ԵՂԾՈՒՄՆ ՃԸՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ: Հեղինակ Պետրոս Պարենտեան: Տպ. Հայ Կաթողիկէ, Պէյրութ: Գին 75 լ. դ.:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրին, 29րդ տարի, Սեպտ.ի թիւը, գրական ու բանասիրական: Տարեկան 5 տոլար, 212 Stuart Str. Boston:

Ս. ՓՐԿԻՉ, Գ. տարի թիւ 26, Հոկտ., պաշտօնաթերթ Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին:

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, պաշտօնաթերթ, ԺԲ. տարի, Թիւ 3ը (Յուլիս 951), Boston:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԴԱՐՁԸ

Բ.

Ի դէպ, այդ ճիզուիթական դիծը արդէն սկըսած է աչքի իյնալ ձեր կրթուածներուն մէջ, մէկ երկուքը ես ալ կը ճանչնամ:

— Սակայն, Կոլեա, ինչ քաղաքավարութիւն է ասիկա.— նկատեց տիկինը:— պարոնը մեզի հիւր է եկեր, դուն նստեր ես գլխուն դայլի աւետարան կը կարդաս:

— Ոչինչ, Տիկին, այդ բոլորը լսելը ինծի համար հետաքրքիր է — պատասխանեց վարդապետացուն՝ հնար եղածի չափ ինքզինքը անփոյթ ցոյց տալու ճիգով մը:

— Վաղը մեր վրայ հովիւ պիտի դառնայ, ադէկ է որ այսօրուընէ իր ոչխարներուն կարծիքը գիտնայ.— աւելցուց պարոնը ծիծաղելով:

Ու կատակի չեշտով մը երիտասարդին ձեռքին զարկաւ թեթեւ:

Գ.

Վարդապետացուն լոյսին հետ ելաւ անկողնէն, իջաւ դէպի ձորը, ուր գետակի քովէն սողոսկող նեղ արահետով սկսաւ քալել, ծանր, հանդարտ ու տեսակ մը ցրուած:

Մտածումները իր գլխուն մէջ մօտացեր էին, կանգ առած ջուրի պէս, ու տարտամ տխրութիւն մը ծանրացեր էր իր հոգիին վրայ նախորդ գիշերուան տպաւորութեան տակ էր միշտ:

Արդէն գիշերն ալ չատ ուշ եւ չատ անհանգիստ էր քնացեր, թէեւ խակապէս լուրջ ոչինչ մըտածած չէր: Քանեանի մէկ երկու նախադասութիւնները կը կրկնուէին չարունակ իր գանկին մէջ եւ այն գաղափարը թէ ի՞նչպէս մարդիկ չէին ուզեր հասկնալ իրենց նպատակներուն արժէքը, իրենց անձնազոհութիւնը, նոյնիսկ այսպէս կըրթուած մարդիկ: Մասնաւորապէս Քանեանի վըստահ ու վճռական խօսուածքը, անոր տեսակ մը ցաւած չեշտը տղու կոչման ու ապագայի վերաբերմամբ՝ կը սեղմէր, կը վրդովէր երիտասարդին սիրտը, մանաւանդ կը զգար որ իսկապէս անոր ըսածներուն մէկ մասին դէմ ինքը հազիւ առարկել կրնար. չէ՞ որ ինքն ալ երկար ժամանակ ատոնց նման հարցեր իր գլխուն մէջ չուռ էր տուեր դեռ վարդապետանալու վերջնական խօսքը տալէ առաջ:

Գետակը ժայռերուն մէջ ջրվէժ մը կազմեր էր, որ ահագին չառաչով կը խուժէր վար ու իր մէջքի ճերմակ գոգնոցէն բուռով փրփուր կը ցանցընէր չուրջը:

Տղան կեցաւ ու պիշ նայուածքով սկսաւ նայիլ, յանկարծ սթափեցաւ, անդրադարձաւ իր ցրուած վիճակին վրայ ու տեսակ մը զայրոյթ ըզգաց իր այդ ընկճուած տրամադրութենէն:

«Բաւական է որ ես իմ ըրածս գիտեմ — մըտածեց— բաւական է որ ինքս գնահատեմ իմ վարմունքս, ինծի ի՞նչ ուրիշներու դատողութիւնները, արդէն ո՞ր գործի վերաբերմամբ ժամանակակիցներուն կարծիքը չիտակ է եղեր, արժէ՞ դըլուխ ցաւցնել»:

Եւ մտածումները բոնի ընդհատելով վազեց ձորէն վեր, ելաւ ոտքի նեղ ճամբան, որ ձորի լանջէն ժայռերու ու ծառերու մէջէն ետ դէպի վանք կը տանէր:

Արեւը արդէն եկեր էր ու ձորի աջ չրթունքէն ներս սահելով՝ դիմացի չեչոտ ու խոժոռ ժայռերու ճակտին իր բարի լոյսի համբոյրը կուտար:

Տղան վանքին մօտեցեր էր բոլորովին երբ իր դէմը քանի մը տասնեակ քայլ հեռու նշմարեց Օրիորդ Միլինեանը:

Աղջիկը նստած էր խոշոր քարի մը վրայ՝ ոտքը ոտքին նետած, ճանապարհին դրեթէ կից եւ իր քովի թեք ու քիչ մը աւելի բարձր ժայռին վըրայ գիրք մը դրած կը կարդար:

Այսինքն գիրքը բացեր իր առջեւը ու գիրք կարդացողի մը դիրքն ունէր ինքը, բայց աչքերը գրքին վրայէն սահեր ինկեր էին, վարը, գետի փրփրուն եռմանը, ուրկէ ախորժ ժխոր մը անոր մտածումները կ՚օրօրէր:

Սիրաքեանի առաջին ըրածը ետ դառնալու չարժում մը եղաւ, դժկամակութիւն մը կը զգար այլեւս այդ մարդոց հանդիպելէն, ամէնքն ալ կարեկցութեան ժպիտ մը ունէին կարծես իրենց չրթունքներուն ու տեսակ մը բարձրէն նայիլ մը:

— Ինչ յիմար բան է, ինքը եկեր էր այդ լեռներուն մէջ խօսքէ ու աղմուկէ կտրուած քանի մը օր առանձին բնութիւնը վայելելու, եւ ահա այդ անմեղ հաճոյքն ալ չէին ուզեր իրեն տալ:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

կիրներու միջեւ եղած յարաբերութեանց բարե֊լաւման համար միջոցներ ձեռք առնելու ։

Ասկէ զատ, Ռուսերը յաւ կը յայտնեն որ ա֊մերիկեան կառավարութիւնը մեծաձայն Խ. Մի֊ութեան հետ յարաբերութիւնները բարելաւելու փափաք յայտնելով հանդերձ, ոչ մէկ քայլ առած է այդ ուղղութեամբ ։ Այն պահուն երբ Նախագահ Թրումըն կը յայտարարէ թէ Խորհ. կառավարու֊թեան հետ խորհրդակցելու կը ձգտի, ամերիկ. մամուլը կը ծանուցանէ թէ Ռուսիոյ հետ առեւ֊տուրը կրճատուած է ։ Եւ որ աւելին, մամուլին տրուած ունկնդրութեան մը ընթացքին, Նախա֊գահ Թրումըն կը պատասխանէ Խ. Միութեան խաղաղասիրական վերջին ելոյթին, անամօթա֊բար յայտնելով թէ Խ. Միութեան հետ կնքուած դաշնագիրները գրուած թուղթին արժէքը չու֊նին » ։

« Այսու հանդերձ, կ՚եզրակացնէ «Նոր ժա֊մանակներ» թերթը, Խ. Միութիւնը, հակառակ այս բոլոր իրողութիւններուն, գիտակ իր խաղաղասիրա֊կան քաղաքականութեան, կը փափաքի որ երկու մեծ պետութիւններու միջեւ համաձայնութիւններ կնքուին » ։

Հեղէն քնտրութիւններ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ ԱՄՈՒՐ ՉԷ

Սեպտ. 9ի երեսփ. ընտրութիւնները մեծա֊մասնութիւն ապահովեցին Մար. Փափաղոսի կու֊սակցութեան, 258ի վրայ 114 աթոռ, ինչ որ գո֊հացում չի տար ծերունի զինուորականին, իշխա֊նութեան ղեկը ձեռք առնելու պատասխանատու֊թիւնը ստանձնելու ։

Արքայական Ցալտարիսի խմբակցութեան թի֊ւը 66էն երկուքի իջած է, Ձախերու միութիւնը (համայնավարներու նոր անունը), 10 երեսփոխան ունի, որոնց մեծամասնութիւնը բանտն է... ։ Հե֊տեւաբար, կառավարութիւնը ձեռք կ՚անցնի ազա֊տական Վենիզէլոսի (57 աթոռ) եւ Զօր. Փլասթի֊րասի որ 74 երեսփոխան կը հաշուէ հելլէն խոր֊հրդարանին մէջ ։

Զօրս հոգիի մեծամասնութեամբ, աւելի քան ուրիշ տեղ, Յունաստանի մէջ կարելի չէ կառա֊վարել ։ Երկու կուսակցութիւնները արդէն փշոտ հարց մը ունին սեղանի վրայ. զօր. Փլասթիրաս կ՚ուզէ լայն չափով ներում շնորհել համայնավար դատապարտեալներուն, Վենիզէլոս հակառակ է այդ անյիշաչարութեան, Մար. Փափաղոս իրեն ուժ կուտայ ։

Զինուորական կացութիւնը փայլուն է. Հել֊լէնները 10 զօրաբաժին ունին կազմ ու պատրաստ, զինուած ամերիկեան վերջին կատարելագործու֊թեամբ ։ Բայց ելեւմտական կացութիւնը ահաւոր է. Հոկտ. ամսոյն կառավարութիւնը 400.000 ոսկի բերել տուաւ, ազատօրէն ժողովուրդին վաճառե֊լու ու իր դրամական կացութիւնը պահելու հա֊մար ։ Կը հետեւի թէ երեսփոխանները կրնան մէկ կողմէն միւսը անցնիլ... այս պայմաններուն մէջ կարելի չէ երկար կեանք մը երաշխաւորել Փլաս֊թիրասի կառավարութեան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ տրամադիր է իր թեկ֊նածութիւնը դնել յառաջիկայ նախագահական ընտրութիւններուն ։ Դեռ չէ ճշդած թէ որ կու֊սակցութեան համար, եթէ ծերակուտականթեֆթ իր թեկնածութիւնը չդնէ, պիտի նախընտրէ հան֊րապետական կուսակցութեան մարդն ըլլալ ։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ Ամելիա թագուհին երէկ առա֊ւօտեան ժամը 10ին մեռաւ ։ Աղջիկն էր Լուի Ֆի֊լիփի, կոմս Փարիզի, 1886ին ամուսնացած Փոր֊թուկալի գահաժառանգ Կարոլոս իշխանին հետ ։ 1908ին երբ իր ամուսինը մեծ տղուն հետ կը սպաննուէր անիշխանականէ մը, կրտսեր որդին Մանուէլ թագաւոր կ՚ընտրուէր, բայց 1910ի Հոկ֊տեմբեր 5ին Լիզպօնի մէջ պայթած ապստամբու֊թիւնը զիրենք կը ստիպէր արտասահման անցնիլ ։ Ամելիա թագուհին, երբ իր կրտսեր որդին ալ կը կորսնցնէր Թուիքենհայմի մէջ (Անգլիա), դղեակ մը կը գնէր Վերսայլի մօտակայ Շեզնէ գիւղին մէջ ու հոն կը հաստատուէր վերջնականապէս ։ Թագուհին շատ սիրուած էր ժողովուրդէն, իր ազնիւ եւ բարեսիրտ նկարագրով, մարմինը զմըռ֊սուած է եւ պիտի փոխադրուի Լիզպօն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յակոբեան եւ իր զաւակները կը յայտա֊րարեն որ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կա֊տարուի Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցիին մէջ ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու ։ Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրա֊հին մէջ, Place Panthéon ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Յ. Ե֊ՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ։

Ողերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վար֊չութեան կողմէ ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտա֊սանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, թատերա ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ ։

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտ֊նի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուա֊գախումբով ։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 100 ֆր.

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ ։

Գազա տ՚Իտալիա սրահին մէջ, մեծ պատրաս֊տութեամբ ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։

Պատուոյ նախագահութեամբ M. ED. DEPREUXի (député de la Seine et Maire de Sceaux) ։

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Յ. Ե֊ՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժինին կը մասնակ֊ցին Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷ֊ԵԱՆ (երգ), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկա֊վարութեամբ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, ռուսական պալէի խումբէն IRENA GRJEBINA, ROSTOM եւ HELENE ZERETELLI, եւ արտասանութիւններ, երգեր երիտասարդ Նոր Սերնդականներէ ։

Թառ ու տափ (Սէյրան եւ Բենօ) ։

Պարեր մինչեւ լոյս ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագա֊խումբով ։ — Գիները ժողովրդական

×

ՎԻԷՆ Յետաձգուած է Նոյ. 4ին ։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ ։

Armenoville սրահին մէջ, ժամը 15.30ին ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ ։

Մինչեւ կէս գիշեր եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով ։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտեմբերին, շաբաթ երեկոյ

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ Նոյեմբեր 4ին, (կիրակի)

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Նոյեմբեր 11ին ։

ԱՅՑ ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վար֊չութիւնը կը կազմակերպէ այցելութիւն մը՝ Փէր֊լաշէզի գերեզմանատունը, մեր մեծ մեռելներու շիրիմներուն ։ Հաւաքուիլ ժամը 3ին Անդրանիկի դամբարանին առջեւ ։

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու հա֊մար մասնաւոր աղօթք ։

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մաս֊նակցելու այս աղօթքներուն ։

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille ։

Հ. Մ. Ը. Մ. ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 Նոյ. Շաբաթ երեկոյ Վիլէօրպանի Պետ. Թատ֊րոնի սրահը ։

Օր. ՆԵԿՏԱՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Պ. ԼԵՒՈՆ ՕԶԱՆԵԱՆ
Նշանուած

Պանեէօ — 951, Հոկտ. 21 — Փարիզ

Այս ուրախ առթիւ ընկեր Եփրեմ Թեւանեան եւ Պ. Վահրիճ Եսայեան հազարական ֆր. կը նուիրեն Պ. Քաշանի Նոր Սերունդին ։

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ ։ Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը ։

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վը֊ճարուած չէ ։

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու ։

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները ։ — ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Հա֊յոց մատուռին մէջ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայու֊թիւնը պարտաւորիչ է ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Տիկ. Զիթունիի բը֊նակարանը, 13 rue Caumartin ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վասպ. Հայր. Միութեան ժո֊ղովը 4 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3.30ին, 48 Bld. d'Athenes (նախկին Bld. Dugommier) Hotel Normandie ներքնասրահին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համար֊ուի ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր հայ ուսանողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս կիրակի ժամը 3ին, 6 rue Férou, Mai֊son de Lettresի մէջ ։ Օրակարգ՝ 1) Տարեկան տե֊ղեկագիր ։ 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ չխաչաձեւել Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի յիսնամեայ գործունէութեան յոբել֊եանը որ կը տօնուի 9 Դեկտ. 1951, կիրակի ժամը 3ին, Սորպօնի Ռիշըլիէօ սրահին մէջ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան պատե֊գեղեցիկ օրացոյցը, եւ կը ծախուի Ստեփան Ա֊լեքսանեանին քով, Փարիզ, 20 rue du Tage, Paris (13) ։ Ս. Էթիէն Այրի Տիկին Սողոյեանին, Ս. Շա֊մոն Եփրեմ Միքայէլեանին, Տէսին Լեւոն Աստ֊տուրեանին, Կրընոպլը Պարոյր Արթինեանին, Լա֊սիոթա Այրի Տիկ. Կաղնեանին, իսկ Մարսէյլի մէջ Տիկնանց Միութեան գանձապահ Տիկ. Աշխէն Պօ֊ղոսեանին 4 Bld. de la Paix ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ. — Շնորհակալութեամբ ըս֊տացած ենք Պ. Ստեփան Թէրզեանէ 5000 ֆրանք, «Յառաջ»ի տարածման համար ։

× Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթա֊կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ար֊շակ Մկրեանէ 25ամեակի տօնակատարութեան առ֊թիւ հազար ֆրանք ։

× Փարիզի Հայ Աղք. ընկերութեան վարչու֊թիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տ. Ար֊տաւազդ արք.ի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուու֊թիւնները. — Տիրամայր Ս. Սիւրմէեանի կողմէ, Պ. Վահան Սիւրմէեանի ձեռամբ 10.000 ֆր., Խա֊քիչէհիրցիներու Հայր. Միութեան կողմէ, Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի ձեռամբ 5000, Պ. Աստ֊ուածատուր Հարենցի կողմէ, ծերանոցին հազար ֆրանք ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Թարմ պտուղներու եւ բանջարեղէններու համար Հոկտեմբեր 25ին ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

Նոր նպարավաճառատունը

Porte d'Italie, Krémlin Bicêtre, 3 rue Général Leclerc

Ընտիր ապրանք դիւրամատչելի գիներով ։ Ան֊գամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք եւ պիտի ստանաք բազմաց առթիւ ՆՈՒԷՐ մը ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 28 Octobre 1951 Կիրակի 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6597-Նոր շրջան թիւ 2008
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

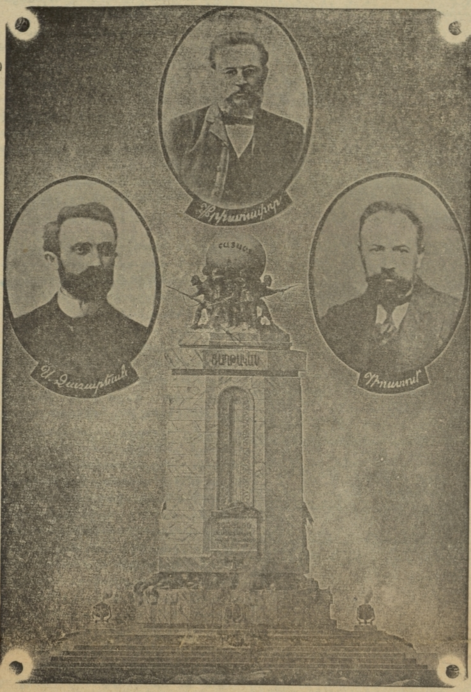

ՄԵՐ ԵՐԵՔ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻՆ

Բարեկամ թէ թշնամի, տարիներով չանչ եւ մելան սպառած են Դաշնակցութեան մասին:

Խօսած են եւ գրած: Փառաբանելով կամ քըննադատելով: Պարկեշտօրէն վերլուծելով անոր արժանիքներն ու վրիպումները: Կամ չարախօսելով տգիտութեամբ եւ ատելութեամբ :

Դեռ տարիներ պիտի անցնին եւ երկու կողմերն ալ պիտի խօսին ու գրեն, համաձայն իրենց հայեցողութեան :

Եթէ օր մը Դաշնակցութիւնն ալ պատմութեան անցնի, վերջնապէս իրագործելով իր հիմնական առաջադրութիւնները, կամ դառնալով աշխատաւորական կուսակցութիւն, առնուազն յիսուն տարի պիտի խօսին ու գրեն իր մասին :

Եւ փոխասացութիւնը պիտի շարունակուի.— Անելի՞ք ունի՞: Զունի՞: Ունէ՞ր: Չունէ՞ր ...

Շատ բնական երեւոյթ մը, քանի որ մեր կուսակցութեան ծնունդը, զարգացումը եւ գործունէութիւնը սերտօրէն կապուած են այս ժողովուրդի պատմութեան հետ :

1919ին աշնան, երբ տակաւին դաւանափոխ չէր եղած, հանգուցեալ պատմագիրը, Լէօ (Առաքել Բաբախանեան) թախանձագին կը խնդրէր Հ. Յ. Դ. 9րդ ընդհ. ժողովի պատգամաւորներէն իրեն տրամադրել Դաշնակցութեան անհամար փաստաթուղթերը :

Այդ միջոցին ձեռնարկած էր իր պատմական ուսումնասիրութեանց եւ կը հարցնէր գիտակից մարդու մը տրամաբանութեամբ.

— Ինչպէս կարելի է Հայոց պատմութիւն գրել, առանց ուսումնասիրելու Դաշնակցութեան 25 — 30 տարուան գործունէութիւնը, որ սերտօրէն կապուած է հայ ժողովուրդի կեանքին հետ :

Կրնայինք յիշել ուրիշ վկայութիւններ նոյն օտար աղբիւրներէն :

Բայց ինչո՞ւ խճողել նիւթը, երբ այնքան խօսուն է ամենօրեայ պատկերը :

Ինչպէս 1922 արտագաղթէն առաջ, այսօր ալ բազմերես մամուլ մը էջեր կը մրոտէ, փրփուր տեղալով Դաշնակցութեան դէմ :

Անոնց համար անսպառ դրամագլուխ մըն է Քրիստափորները, Զաւարեանները եւ Ռոստոմները հիմնած կազմակերպութիւնը: Հոսուն աղբիւր մը, զոր թէ կը քամեն եւ թէ կ'ուզեն ցամքեցնել կամ պղտորել ...

Անցեալ տարի «անխորտակելի » կոչեր էինք, մեր կազմակերպութիւնը, Դաշնակցութեան Օր - ուան առթիւ :

Ինչու չըսել նաեւ «անփոխարինելի», նկատի ունենալով ե՛ւ երէկը, ե՛ւ այսօրը:

Մենք չենք սիրեր ճոռոմ, սնամէջ բառեր գործածել: Ածականները չեն որ պիտի բացատրեն կամ բարձրացնեն Դաշնակցութեան դերն ու արժէքը :

Աչք մը նետեցէք հայկական իրականութեան վրայ եւ դատեցէք :

Նահանջ եւ տեղատուութիւն՝ վերէն վար : Թմրութիւն, համակերպում, լճացում, ամէն ճակտի վրայ: Քաղաքական տենչերէն մինչեւ մըշակոյթի հոգերը:

Բայց կա՛յ Դաշնակցութիւնը, միշտ արթուն եւ գործօն: Ուժ մը կենդանի եւ երիտասարդ հակառակ իր վաթսուն տարիներուն :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այն հզօր ազդակն է որ ե՛ւ կը խանդաղատի իր շունչով ստեղծուած հայրենիքի նուաճումներուն վրայ, ե՛ւ աչքն ու ականջը սուր կը պահէ անոր տառապանքներուն, տենչերուն եւ պահանջներուն հանդէպ : Միեւնոյն ատեն տարագիր բազմութեանց ազատ եւ հարազատ ձայնն է ան, հասուն եւ հաւատարիմ խօսնակը: Լայն ցանց մը փռած աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ, ան կը մարտնչի բոլոր կեղծիքներուն եւ խաբէութեանց, արտաքին թէ ներքին դաւերուն դէմ :

Սահմանափակ չէ իր հորիզոնը: Ոչ ալ օտարէն փոխ առնուած, թարգմանուած կաղապար մը իր հանգանակը:

Ինչպէս իր ժողովուրդին աշխարհահայեացքը, Դաշնակցութեան դաւանանքն ալ կը բխի մայրենի հողէն եւ ջուրէն: Սեփական, ինքնածին աշխատանքէն :

Ատոր համար ալ անփոխարինելի է բոլոր ճամբաներուն վրայ :

1949 Շ.

Չըրչիլ կը տանի յաղթանակը

Ընտրական շրջապտոյտներու ընթացքին, վարչապետ Էթլի կը սիրէր օրինակ բերել Թրումընը, իբրեւ մէկը որ նախագահ ընտրուած էր հակառակ բոլոր նախատեսութիւններուն: Նախարարապետին լաւատեսութիւն ի դերեւ ելաւ, ու ընտրական երէկի փոթորիկին մէջ, ոչ միայն կորսնցուց անցեալ տարի շահած վեց քուէի այդ ճըճիմ առաւելութիւնը, այլ Անգլիոյ հիւսիս-արեւմտեան ճարտարարուեստական շրջաններուն մէջ, որոնք մինչեւ այժմ աշխատաւորականներուն ի նպաստ քուէարկած էին:

Քուէհամարին ընդհ. թիւը չէ հրապարակուած, բայց արդիւնքը մեծ մասամբ ծանօթ է արդէն.— Չըրչիլ ցանկին գլուխը կուգայ 299 աթոռով, շնորհիւ Ազատականներու բարեհաճութեանանոնց մէջ են նաեւ հիւս. Իրլանտացի չորս երեսփոխաններ, որոնք ընտրուած էին պարզապէս իրենց դէմ թեկնածու չգտնուելուն պատճառով...

Աշխատաւորական երեսփոխաններու թիւը առայժմ 259ն է, 1950ի 276ի փոխարէն, բայց կարելի է յուսալ թէ 10—20 հոգի եւս բարդուի այդ համրանքին վրայ: Փորձագէտները կը կարծեն թէ անոնց կորուստը տասը աթոռէ աւելի չի կրնար ըլլալ: Կուսակցութեան բոլոր նախարարներն ալ վերընտրուեցան , մանաւանդ Պեւանի խմբակցութիւնը, որ աշխատաւորականներու ձախ թեւը կը համարուի եւ շահած է ջախջախիչ մեծամասնութեամբ իր ընտրական շրջանակներուն մէջ :

« Լը Մոնտ » խոր վերլուծման մը կ'ենթարկէ Անգլիոյ երեսփ. ընտրութեանց արդիւնքը եւ կը գտնէ որ պահպանողականներու կացութիւնը կարծուածին չափ ալ փայլուն չէ: Պ. Պեւան, աշխատաւորականներու նախկին առողջապահական նախարարը, անշուշտ ձեռնածալ պիտի չնստի եւ կրնայ լուրջ դժուարութիւններ պատճառել Չըրչիլի կառավարութեան: Ժողովուրդին կարծիքը երկուքի բաժնուած է. մէկ կամ միւս կողմը չի յաջողիր ապահովել ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը, որ երկար ատենէ ի վեր տեսակ մը աւանդութիւն դարձած էր Մեծն Բրիտանիոյ պետական կեանքին մէջ: Նորին վեհափառութեան կառավարութիւնը կը գտնուի տնտեսական, ելեւմտական ու քաղաք. ահաւոր դժուարութիւններու առջեւ եւ առանց Մ. Նահանգներու լայն աջակցութեան պիտի չկարենայ իր գոյութիւնը պահել :

Ուինսթըն Չըրչիլ, որ իր ընտրական շրջանակին մէջ յաղթական դուրս եկած է 18.579 քուէի առաւելութեամբ, լսելէ ետք իր ընտրութիւնը յայտարարած է.— Հիմա թերեւս պիտի յաջողինք կուսակցական պայքարին դադար մը տալ , որ մեզի թոյլ պիտի տայ կանգ չառնել միայն մեր թշնամիներու թերութեանց, այլ լաւագոյն կերպով ճանչնալ անոնց յատկութիւնները»:

Սուրիոյ տագնապը

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ՄԸ ԿԸ ՑԱՆՁՆԵՆ

Անցեալ օր ծանուցած էինք թէ՝ Սուրիոյ վարչապետ Հասան էլ Հաքիմ փաշա հրաժարած է իր պաշտօնէն, արտ. նախարար Պ. Ֆէյզի Աթաշիի ճառին հետեւանքով: Նախարարը իր համերաշխութիւնը կը յայտնէր Եգիպտոսի եւ դէմ կ'արտայայտուէր Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան :

Դաշնակից չորս պետութեանց դեսպանները երէկ ծանուցագիր մը յանձնեցին Պ. Ֆէյզի Աթաշիի, որ ճշդիւ կը շօշափէ այդ հարցը: Անոնք երեւի կ'իմացնեն Դամասկոսի կառավարութեան, որ հակառակ Եգիպտոսի մերժումին, իրենք պիտի շարունակեն Միջին Արեւելքի վերաբերեալ խորհրդակցութիւնները եւ պատրաստ են լսելու Սուրիոյ թելադրութիւնները:

Հանրապետութեան նախարարը չորեքշաբթի օր հրաւիրած էր Հասան էլ Հաքիմ փաշան, որ ետ առնէ իր հրաժարականը: Կը յուսացուէր որ վերջինս ընդունէր, բայց այժմ կը թուի թէ դաշնակիցներու ծանուցագիրը աւելի պիտի խորացնէ տարակարծութիւնը վարչապետին եւ իր արտ. գործոց նախարարին միջեւ :

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ԲԱՆԱԿՑԻ ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԵՏ ԱՌԵՒՏՐ. ԴԱՇՆԱԳԻՐ ՄԸ ԿՆՔԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Եգիպտոսի արտ. գործոց նախարարութեան խօսնակը յայտարարած է թէ մօտ օրէն Խորհ. Միութեան հետ բանակցութեան պիտի սկսին, առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար: Մոսկուայի եգիպտ. դեսպանը արդէն նախագիծ մը յանձնած է, որ եթէ ընդունուի խորհ. կառավարութենէն, իբր հիմ պիտի ծառայէ դաշնագրին :

Սովիէթ Միութիւնը կը ջանայ նպաստաւոր ազդի մը առաւելութիւնները ձեռք բերել Գահիրէի կառավարութենէն, որ իրեն առաջնութիւն պիտի տայ գնելու եգիպտ. բամպակը: Երեք տարիէ ի վեր երկու պետութիւններու միջեւ առեւտրական յարաբերութիւն գոյութիւն ունէր ար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Ոմանք կարծում են թէ հայ ժողովուրդը տըկարացել, ընկել է ուժասպառ, ցամքել է իմացականութիւնն իր: Ցիր ու ցան աշխարհի չորս կողմը, միշտ ցուպը ձեռին, միշտ յոգնատանջ, քրտնաթոր, օրուայ հացին ի խնդիր, ներկան անգոյն ու անանուն, ապագան անորոշ ու անկայուն, շաղկած իր տխուր անցեալը, արիւնոտ անցեալը՝ թափառում է յար: Ահա թէ ինչու վայրկեան անգամ չունի մտածելու, խոկալու, խորհելու, ճիշդն ու անճիշդը իրարից զանազանելու: Դարձել է անբան մի հօտ, փչող քամիներին անձնատուր, գլորուող, տահող, սայթաքող, կամազուրկ մի հօտ: Ուստի կարելի է յուսադրել նրան ու խաբել, գովել ու զոհել, վախցնել ու սարկացնել, խաղցնել ծնկների վրայ ու կոխկրտել ոտների տակ... Մանաւանդ որ հայ ժողովրդի հետ՝ Դաշնակցութիւնն էլ տկարացել, զինաթափ է եղել, անգամ խաղաղ մարզերում, այս ազատ երկրներում...

Ահա թէ ինչպէս են խորհրդածում մեր հակառակորդները, այսինքն հայ ժողովրդի հակառակորդները: Նրանց ձեռքն է սուրը, որով ծակծկում են ճշմարտութիւնը միշտ, որը նետում են նժարի վրայ արդարութեան դէմ միշտ: Թէեւ ցաւալի է այս, բայց ամենացաւալին այն է որ, այս կացութեան օգնող, ուժ տուողները եղել են միշտ մեր հայրենակիցները, նրանց ձեռքով է կատարուել այն բոլոր սեւ գործերը որ իրենք ամաչել են կատարելու... Միեւնոյն ժողովրդի զաւակները դարձել են մէկը միւսի դէմ չարախօս, չարակամ եւ չարագործ: Այս է սոսկալին: Առաջ Դաշնակցութիւնը կը պատժէր անմիջապէս նմաններին: Իսկ հիմա, մնալով անպատիժ, եզրակացնում են թէ Դաշնակցութիւնը տկարացել է, այն, հին, մարտունակ Դաշնակցութիւնը չէ այլեւս: Ու նստում՝ անուններ են հաւաքում սեւ լիսթա են պատրաստում կարմիր հարսանիքի օրը զոհելու համար: Փսփսում են սուտեր, զրպարտութիւններ, տընէ տուն, տանիքէ տանիք՝ սպասելով «ազատարար բանակ»ին:

Թշնամու նետը մահացու չէ եղած երբեք, ոչ մի բռնակալութիւն չէ կարողացել ոչնչացնել մի ազգ, եթէ ինքը չէ կամեցել ոչնչանալ, այլ՝ եղբօր թունաւոր նետն է մահացու, նոյնիսկ ապրելու համար պայքարող մի ազգի համար: Ի՞նչ կարիք կայ ցուցակագրելու «Դաշնակ»ներին: Ո՞ր Դաշնակցականը պիտի ուրանայ իր ինկութիւնը երբ գան մի գիշեր զարնեն իր դուռը: Բաւական է նայել իր աչքերին մէջ, իմանալու համար թէ սա Դաշնակցական է:

Դաշնակցականները կը մեռնեն, բայց Դաշնակցութիւնը երբեք չի մեռնի: Որովհետեւ սա մի գաղափար է, սա մի պայքար է նոյն գաղափարի համար: Դաշնակցականների մահով չէ որ պայքարը պիտի վերջանայ, այլ՝ Դաշնակցութեան գաղափարի յաղթանակով: Այսինքն վերագտնելով իր կորցրած հայրենիքը: Եթէ ուզում ենք մընալ ազգ: Շինող, ստեղծագործող ազգ: Առանց կապանքի, առանց շղթաների ապրել ուզող ազգ, ոչ թէ տեղումը միշտ անհանգիստ, թափառելու միշտ պատրաստ ձուլուելու միշտ ենթակայ ժամանակաւոր փոքրամասնութիւններ:

Որքան վտանգը սպառնական է դառնում, այդքան մեր մէջ դիմադրելու, ապրելու բնազդը ուժեղանում է: Որովհետեւ համոզուած ենք որ՝ ինչպէս որ Դաշնակցականները կը մեռնեն բայց՝ Դաշնակցութիւնը կը մնայ, նոյնպէս էլ՝ անհատները կը մեռնեն բայց՝ ազգը միշտ կը մնայ: Դրա համար էլ մեզ համար անըմբռնելի է անհատական եսասէր կեանքը: Մենք հաւատում ենք հաւաքական, տոհմային, ազգային կեանքին մեր սեփական հողի վրայ:

Միթէ՞ չարժէ որ, Դաշնակցականները զոհուեն այս նպատակի համար...:

Մեր սերունդը գէթ՝ վախի շրջանը անցրել է, այդքան արիւնոտ ճանապարհներից յետոյ՝ հաշտուել ենք մենք մահուան հետ... Դահճի եւ զոհի կեանքի տեւողութեան տարբերութիւնը լոկ ժամանակի խնդիր է. զոհը տանջանքի տակ հոգին կուտայ ու կը հանգստանայ, մինչդեռ դահիճը կ'ապրի տառապելով, կը հալածուի խղճի խայթից, մինչեւ որ մի անկիւն գտնէ ինքնասպան լինելու համար...

Օտարին ծառայ, բռնակալներին ծառայ, հայրենիքին դաւաճան բոլոր վատերի վախճանը այսպէս է եղել հնէն ի վեր — ապրել տառապելով, խելագարուել ու մութ ու ամայի մի վայրում ինքնասպան լինել:

Մեր նպատակն է ցիրուցան հայութիւնից մի ազգ կերտել: Մի ազգ կերտել իր հայրենիքով: Մի հայրենիք կերտել իր իմացականութեամբ եւ շինարար ոգիով:

Խնդիրը այն չէ թէ ներկայ սերունդը իր աչքերովը չտեսնի իր բաղձանքների իրականացումը, այլ՝ խնդիրը այն է թէ նա կը դադարի՞ մի պահ պայքարելուց այդ նպատակի համար:

Վայ թէ այդ պայքարը, այդ կենսատու հուրը մարի հոգիների մէջ: Այն ատեն մեր հակառակորդները կարող են պար գալ:

Այն ատեն Մայր Արաքսին իսկապէս լաց կը լինի: Այն ատեն Սեւանայ լճի ջրերը կը ցամաքին: Ինչպէս մեր հոգիները, մեր երկիրն էլ կը վերածուի սգաւոր մի անապատի, անյոյս մի անապատի: Այս գիտակցութեամբ է որ, բոլոր մայրերը իրենց մինուճար զաւակներին ճամբեցին այդ արիւնոտ ճանապարհով, զսպելով իրենց արցունքները: Բոլոր Ֆէտայիները դիմագրաւեցին մեր լեռների բուք ու բորանը իրենց եղբայրներին օգնութեան հասնելու համար: Նահատակուեցան գիտակցօրէն յանուն տառապող մի ժողովրդի: Փա՛ռք նահատակներին եւ պատիւ պայքարող հայ ժողովրդին:

ՏՕՔԹ. Ց. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

ՄԵՐ ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ի՞նչ են մեր պարտաւորութիւնները իբրեւ Դաշնակցականներ, երբ այսօր կրկին ամէն տեղ կը պատրաստուինք տօնելու «Մեր Օրը»: Այդ պարտաւորութիւնները շատ են, ծանր, եւ լայն զոհողութիւններու կարօտ: Ընդունուած ճշմարտութիւն է որ, որեւէ աշխատանք, մեծ թէ փոքր, ծանր թէ թեթեւ զոհաբերութեան կը կարօտի, աւելին՝ զոհաբերութիւնը նախապայմանն է կատարուելիք որեւէ աշխատանքի:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր վեց տասնեակ տարիներու ընթացքին այս ուղղութեան հետեւեր է, այս ծրագրով աշխատեր է եւ ատոր համար ալ թէ իր կատարած աշխատանքին, եւ թէ ցոյց տըւած զոհաբերութիւններուն տարողութիւնը պատկառելի եղած է:

Սակայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ այս օրուան Դաշնակցականը եթէ միայն իր նախորդներուն կատարած աշխատանքներով, զոհաբերութիւններով, կամ քաջագործութիւններովը սնանի՝ եւ ինք չուզէ բան մը տալ, իր ունեցածէն, ատիկա լոկ խաբկանք կ'ըլլայ թէ իրեն եւ թէ գալոց սերունդներու համար: Որ եւէ ժողովուրդի մէջ ամէն սերունդ իր դերը ունի կատարելիք, եւ վայ այն սերունդին որ կը խուսափի իրեն բաժին ինկած դերը կատարելէ:

Ահա, այսօր երեք սերունդ պատնէշին վրայ: Այս իրարու յաջորդող երեք սերունդները կրնան պատճառաբանել այժմու իրենց թերացումներուն համար: Քննենք կարճ՝ ի՞նչ են այդ պատճառաբանութիւնները:

Ա. սերունդը, այն որ այսօր այլեւս անթացուպով կը քալէ, կը պատճառաբանէ (փառք այդ սերունդին) — Ինչ որ ունէինք տուինք, տուն — տեղ, ասպարէզ, կեանք եւ արիւն: Չէ՞ք կարծեր որ մեր դերը լրացած է: Դուք շարունակեցէք մեր «կիսատ ձգած գործը»: Բ. սերունդը կը պատճառաբանէ, «ծնողքի շուք չտեսայ: Մերկ ու անօթի անապատները դեգերեցայ: Աչքս բացի որբանոցներու մէջ, հազիւ թէ դպրոցի երես տեսայ: Այժմ-ի՞նչ կ'ուզէք ինձմէ:

Իսկ նոր սերունդը կ'աղաղակէ.— Տեսէք, մեր ոտքերուն տակ հող չկայ, մեր գլխուն վերեւ երկինք չկայ: «Սերունդներու կապ»ը որուն մասին կը խօսիք, ու կը ճառէք, բան չեն խօսիր մեզի: Այդ կարկտան միջոցներով չէ որ կրնաք սերունդ պատրաստել: Այս համայնակուլ յորձանքին մէջ մենք անհաղորդ ենք մեր անցեալին, ի՞նչ կը սպասէք...»: Ճի՞շդ են այս պատճառաբանութիւնները, արդարանալի՞ են այս տրտունջները: Ոչ, հազար անգամ ոչ: Մեր պայմաններուն մէջ ապրող ժողովուրդի մը համար որեւէ սերունդի բողոքի տրտունջ չի կրնար արդարանալ, եթէ, երբ ազգ կամ ժողովուրդ ապրիլ ու յարատեւել կ'ուզենք: Տարբեր պայմաններու մէջ թերեւս պէտք ալ չունենայինք սերունդներու դերը ճշդելու, եւ այսքան պահանջկոտ ըլլալու:

Ազատ հայրենիքներու մէջ՝ իրար յաջորդող սերունդները կարգով բեմ կուգան եւ իրենց պարտքը լաւ կամ վատ կը կատարեն, Բայց մեզի պէս թափառական բազմութիւններու համար միշտ պէտք է տալ, դարձեալ պէտք է տալ: Աշխատողը պիտի աշխատի՝ ու կրկին պիտի աշխատի: Հինը, այն որ իր անունին շուրջ փառք ու համբաւ կերտեց, անհրաժեշտ է որ իր ձեռնափայտով ալ մեր իտէալի ճամբան շարունակէ քալել: Անապատի սերունդը որ միշտ իր մտքի պաշարին աղքատութիւնը կուլայ, իր ունեցած քիչը պիտի տայ եւ ամբողջութեամբ իր ուժը ի սպաս դնէ մեր ժողովուրդի փրկութեան համար:

Իսկ հոս՝ լոյսերու մէջ լողացող սերունդը որ «բան մը» ստացած չըլլալուն համար բան մը չուզեր տալ, անհրաժեշտ է որ գիտակցի, իր մեծ կոչումին եւ այս մեծ ոստաններէն հաւաքէ, ամբարէ, դէմ դնէ իր փարջը հոսող աղբիւրին եւ այդ պաշարով զինուած կատարէ իր պարտականութիւնը:

Իբրեւ Դաշնակցական հաւատացած եմ որ մեր կոչունքի ժամը ուշ կանուխ պիտի հնչէ, այդ օրուան համար անհրաժեշտ է որ ներկայ գտնուին իրարյաջորդ բոլոր սերունդները իրենց «ունեցած»ներով, իրենց կատարած աշխատանքներով:

Վերցուցէք մեր հերոսներու կեանքը, մէկիկ մէկիկ թղթատեցէք անոնց պատմութիւնը, ու տեսէք անոնց զոհաբերութեան մեծութիւնը: Դեռ վերջերս չորրորդ անգամ ըլլալով կը կարդայի մեր անմահ Արմէն Գարօի «Ապրուած Օրեր»ը: Մեծատուն զաւակ՝ կեանքը լայնօրէն վայելելու առատ միջոցներով ուսանող «ի Գաղիա, Նանսի»: Կը լսէ որ «Երկիրը գործ կայ», կը փութայ Կիլիկիա, ամէն բան ետեւը ձգելով: Կը տեսնէ որ հոն կատարելիք գործը իրեն յարմար չէ, կ'անցնի Սուլթաններու մայրաքաղաքը, ու, խումբ մը քաջերով կը կազմակերպէ «Պանք Օթոման»ի գրաւումը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ ընկ. Արմէն Գարօն, միակը չէ, իր զոհաբերութեան, նուիրումի այս սքանչելի օրինակով: Մեր Աստուածատուր Քրիստափորէն մինչեւ հասարակ Ըուփօ Տահուները, նոյնքան մեծ զոհողութիւններ ըրած են, նոյն նուիրումով «սուրբ գործ»ին համար: Պիտի կըրնա՞նք նուիրումի, զոհաբերութեան նոյն գիծը պահել. ահա այս պէտք է ըլլայ մեր մտահոգութիւններուն գլխաւորը: Հարուստ, շատ հարուստ անցեալ մը ունինք — 60 տարուան բեղուն աշխատանք — այդ հարուստ պատմութիւնը մեր ուսերուն վրայ կը դնէ զայն կրելու պարտաւորութիւնը,, զայն որոշ տեղ մը հասցնելու համար:

Մեր անմահ հերոսներու յիշատակը լիովին յարգած կ'ըլլանք, եւ մեր օրուան ճշմարիտ ու հարազատ բովանդակութիւն մը տուած՝ եթէ, հաւատաւոր Դաշնակցականի գիտակցութեամբ, կամօք եւ սիրայօժար կատարենք հիներէն մեզի փոխանցուած ազգային եւ գաղափարական պարտաւորութիւնները:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Օրուան» առթիւ, Սփիւռքի մէջ տեղի ունեցած տօնակատարութիւնները, գիս կը մղեն շարք մը խորհրդածութիւններու:

Յաճախ կրկնուած է, որ եթէ գոյութիւն իսկ չունենար ան, պէտք էր ստեղծել: Շիտակ:

Մեծ սխալ մը պիտի ըլլար Դաշնակցութիւնը որակել կուսակցութեան հասարակ ու անբովանդակ անունով: Կուսակցութենէն շատ աւելի մեծ, տարբեր բան մըն է ան:

Կուսակցութիւնները իրենց հիմնադիր ղեկավարներու անձնական հմայքին եւ անոնց գաղափարներու իւրացման հակամէտ անձերու խմբաւորումներ են: Անոնց անդամներուն թիւը կրնայ նուազիլ կամ ստուարանալ, համաձայն քաղաքական կամ տնտեսական պայմաններուն: Մանաւանդ երբ այդ պայմանները նպաստաւոր են նիւթական կամ անձնական շահու տեսակէտով, նախարար, երեսփոխան, եւն. եւն.:

Մինչդեռ Դաշնակցութիւնը իր անդամներուն ու գործակիցներուն ոչ դիրք ու դրամ կը խոստանայ, ոչ ալ հեշտ կեանք: Ընհակառակն, սրտանց ու կամովին կը զինուորագրուին անոնք, իրենց ուսերէն նետելով շռայլանքի պատմուճանը: Կը դառնան գաղափարական մարտիրոսներ, պատրաստ զոհելու իրենց կեանքերը:

Դաշնակցութիւնը ընկերային կամ դաւանաբանական այս կամ այն տեսակէտը չի պաշտպաներ: Այդ ամէնուն խտացումն է ան: Իր նպատակը պարզ եւ յստակ՝ ծանօթ է ընդհանուրին.— Տիրացումն ու ընդարձակումը իր հայրենի հողերուն, ուր հայ ժողովուրդը կարենայ ապրիլ ու զարգանալ՝ ազատ ու անկախ: Զերծ թրքական բռնակալութենէն եւ բոլշեւիկեան «շնորհ»ներէն:

Իր ծրագիր - կանոնագիրը պատրաստուած աւելի քան կէս դար առաջ, այսօր իսկ կրնայ իբրեւ նմոյշ ծառայել շատ մը պետութիւններու:

Ո՞վ է ուրեմն, Դաշնակցականը:

Դաշնակցականը ես եմ, դուն ես, չէզոքն է, Ռամկավարն է, նոյն իսկ բոլշեւիկն է: Մէկ բառով ամբողջ Հայութիւնը: Որովհետեւ աշխարհի վրայ չկայ մէկ Հայ իսկ կը կարծեմ, որ համաձայն չըլլայ այս հիմնական սկզբունքներուն, կերտելու համար միակ ու ամբողջական Հայաստանը:

Այո, բոլորն ալ համաձայն են այդ կէտին շուրջ, եթէ անշուշտ ուծացած կամ իրենց ազգային սրբութիւնները վաճառքի հանած չեն:

Համաձայն են եւ իրենց սրտին կը խօսին անոնք, սակայն բարոյական քաջութիւնը եւ քաղաքացիական արիութիւնը կը պակսի իրենց, անվերապահ կերպով արտայայտելու: «Այո, բայց»ի... բնազդն է որ կը խօսի անոնց մէջ: «Ասանկ ալ կ'ըլլայ, անանկ ալ կ'ըլլայ»: Տեսակ մը երկակենցաղներ:

Դաշնակցութեան համար իր գոյութեան իմաստըն իսկ է ան.— ամբողջական ու ազատ հայրենիքը: Երկնտրանք չկայ անոր համար: Կ'արտա-

Հիմաւուրց տաճար

Այս անտառազարդ լերան գագաթին
Կանգնած է տխուր հինաւուրց մի վանք,
Կարծես բեկոր է մի հին հէքեաթի —
Հանգած պապերիս հաւատն է նա թանկ :

Գառ են զոհ արել խաղաղ օրերին՝
Այգու կանաչում վեհաշուք վանքի,
Ոսկէ խունկ ծխել բուրող, բերկրալի ,
Խնկահոտ խառնել ծաղկանց բուրմունքին :

Քարերից նրանք քաշել են պարիսպ ,
Պարսպել վանքը պատերով մի ժայռ,
Վանքն է խոյացել քան բերդ վիթխարի ,
Դարձեալ հալածուած մարդոց՝ փրկավայր :

Ինչպէս այրուձի՝ հովիտում ռազմի ,
Մինչեւ հիմա էլ պարիսպներն ամուր,
Կարծես ուզում են յորձանքով հողմի ,
Զօրերը սուրալ, նզնել թշնամուն :

Որպէս պապերիս հոգին անարատ՝
Աղաւնիներն են հիմա բոյն հիւսում
Այս անառ վանքում, որ կեցած հպարտ
Մշտնջենութեան ղօղանջն է լսում :

ԱՇՈՏ ԳՐԱՇԻ

յայտուի ու կը գործէ համարձակ ու վճռական : Ու ոչ մէկ նկատում, վասն զի հաւատք ունի իր եւ հայ ժողովուրդի առողջ դատողութեան վրայ :

Եթէ իր բազմամեայ դաստիարակչական ու քարոզչական կռուի պայքարներուն շնորհիւ, հայ ժողովուրդի ծոցէն դուրս եկաւ հոյլը գաղափարական գործիչներուն եւ սքանչելի մարտիկներուն, անոր համար չէր որ սուլթանական ու ցարական բռնակալութիւններուն ներքեւ տուայտելէ ետք՝ կարմիր բռնակալութեան ենթարկուէինք : Հապա՞ իր հերոսական մարտնչումները :

Դաշնակցութեան կարծեցեալ հակառակորդները ըստ երեւոյթին կը թուին գոհ եւ բաւարարուած ըլլալ ներկայ Հայաստանէն եւ Սփիւռքի հայութեան վիճակէն : Որովհետեւ ցանկալին չունինք, եղածով գոհանանք ուրեմն : Ասիկա կը կոչուի իմաստո՜ւն քաղաքականութիւն :

Խորապէս գիտակցելով հանդերձ քաղաքական եւ այլ բազմաթիւ դժուարութիւններուն, Դաշնակցութիւնը չուզեր եւ չի կրնար ըլլալ նահանջողական : Իր ուխտը վճռական է եւ անբեկանելի :

Ազգերը իրենց գոյութեան ընթացքին, ունեցած են վերելքի ու անկումի շրջաններ : Կը բաւէ որ ժողովուրդները հաւատք ունենան իրենց դատին արդարութեան եւ վճռական կամք՝ զայն վերստանալու, ցորչափ կ'ապրին : Հրեայ ժողովուրդը երկու հազար տարի սպասեց իր անկախութիւնը ստանալու համար :

Դաշնագիրներն ու վարչաձեւերը յաւիտենական չեն : Միջազգային մամուլը օրը օրին կը հաղորդէ փոքր եւ տկար կարծուած ժողովուրդներու պոռթկումները, հանդէպ իրենց վրայ տիրապետող մեծերուն : Վերջնական յաղթանակը կ'ապահովուի, երբ ժողովուրդը միակամ է հասարակաց շահուն համար եւ վճռական :

Այդ գիտակցութիւնը խորացնելու եւ մեր ժողովուրդը պարտուողական թմբիրէն ձերբազատելու դժուարին, բայց կենսական աշխատանքին է լծուած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Կը քաջալերէ այն բոլոր ձեռնարկները, որոնք ազգապահպանումին կը նպաստեն : Կը գուրգուրայ նոր սերունդին վրայ ու կը ղեկավարէ զայն, հաստատ համոզուած՝ թէ ան պիտի յաւերժացնէ ցեղին գոյութիւնը :

Կեանքէն պարպուածներուն, խանդավառութենէ զուրկ մարդոց հետ չի կրնար գործակցիլ Դաշնակցութիւնը : Անոնք հայ ժողովուրդին գօսացած ճիւղերն են, զերծ վերընձիւղելու կարողութենէն, վասնզի ներդործող աւիշը կը պակսի իրենց :

Անոնք կը գոհանան ներկայ Հայաստանով «երջանիկ ու ազատ» : Գրականութիւնը կը նկատեն համարժէք մեր Ոսկեդարու գրականութեան, (sic) երբ անճանաչելի Բաբելոնի վերածուած է ան երկրին մէջ :

Լճացումի եւ նահանջականութեան այս զգացումը ազգերը կը մղէ ինքնասպանութեան :

Դաշնակցութիւնը չուզեր մեռելաթաղի դեր ստանձնել : Ընդհակառակն : Ա. Հ.

ՊՕՂՈՍ ԱՆՈՒՆ չրջուն ձկնավաճառ մը սպաննուած է Գատըգիւղի մէջ (Պոլիս) Հոկտ. 18ի գիշերը : Սրճարանին մէջ ազոտ դաւաթի մը շուրջ բանավէճի մը առիթով, տէրը Նազըմ Ճէքլան եւ աշկերտը վրան յարձակելով եւ վայրագօրէն ծեծելով՝ կը մեռցնեն խեղճ Պօղոսը :

ԱՆՈՆՑ ՃԱՄԲԱՅՈՎ

61 տարի՛ : Հասուն տարիք մարդոց համար : Այլ է տարիքը հաւաքականութիւններու, խմբակցութիւններու մարմնական գոյութեան հետ :

Ազգերը, կազմակերպութիւնները ու կուսակցութիւնները տարիներու բեռովը չէ որ կը ծերանան, կը մեռնին : Հազարաւոր տարիներ կ'ապրին ազգերը, սերունդները իրարու կը յաջորդեն, շաղկապը հանդիսանալով անցեալի եւ ներկայի միջեւ : Կազմակերպութիւնները ու կուսակցութիւնները որոնք երկարատեւ կեանք կը բոլորեն, ու կը ծերանան, կ'անյայտանան հանրային ասպարէզէն, այն ատեն երբ իրենց ծնունդ տուող պատճառները եւ պայմանները կը փոխուին, առաջադրուած նպատակները կ'իրականանան :

Ամէն մէկ ազգ, կազմակերպութիւն, կամ կուսակցութիւններ առաջադրուած նպատակներ ունի : Այդ նպատակներուն հասնելու համար հաւաքականութիւնները երեւան կը բերեն ընդհանրական ուժ, չարունակական եռանդ, կրանխտեայ կամք, մոլեռանդի հաւատք ու ողջակիզումի պատրաստ զոհաբերութիւն : Եթէ կեանքի այլ ազդակները (տնտեսական, կրօնական եւն.), անհրաժեշտ պայմաններ են հաւաքականութիւններու գոյութեան չարունակման, գաղափարները ղեկավարող ուժ են անոնց յարատեւման :

Վա՜յ, այն հաւաքականութեան որ նպատակ եւ իտէալ չունի, մահը անխուսափելի է :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնունդ հայ իրականութեան, առաջին իսկ օրէն կեցաւ հաստատուն հիմերու վրայ : Կորսուած էր Հայոց անկախութիւնը, ժողովուրդը ստրուկ էր օտարին, կասկածելի իր գոյութեան չարունակութիւնը :

Հոյլ մը գաղափարական նուիրեալներ հրապարակ եկան առաքելատիպ ներշնչումով : Անոնք՝ նուիրուած ուխտաւորներ, Հայոց ընդերքէն առին պապերու մեր տենչերը ու հերոսական ընդվզումով աշխատեցան ի կեանս կոչել զանոնք :

Ինչ կ'ուզէր Հայութիւնը — ազատութիւն, հայրենիք ու բնականոն գոյութիւն : Դաշնակցութիւնը իւրացուց այդ սրբազան իղձերը ու խոլական արշաւով փոթորկեց հայ կեանքը, պատուհասեց թշնամին, հոգեփոխեց ստրուկ Հայը :

Իր գործերով յարդանք ներշնչեց թէ բարեկամին եւ թէ հակառակորդին :

Յաճախ մագլցելով եւ մերթ սայթաքելով Դաշնակցութիւնը նոր գոյն ու եռանդ տուաւ հայ կեանքին :

Հոգեփոխուած Հայը, Դաշնակցութեան ղեկավարութեամբ, ստեղծեց Հայոց Ազատ - անկախ հայրենիքը : Փոխուեցաւ հայ պատմութիւնը ... Դարանակալ թշնամիները արթուն էին, սակայն կարճատեւ եղաւ Հայոց ազատութիւնը :

Թուրքն ու Ռուսը եղբայրացած խողխողեցին վերստին Հայաստանը եւ Հայութիւնը :

Մեր հայրենիքին, ազատութիւնը դարձեալ աներեւոյթացաւ եւ մեր կեանքը դժոխք դարձաւ : Անկատար մնացին Դաշնակցութեան երազները : Հայութիւնը ցիր ու ցան աշխարհի չորս անկիւնները՝ կարօտ մնաց հայրենի երկրին : Բռնագրաւուած են մեր հողերը, կրկին ստրուկ է մեր ժողովուրդը :

Դաշնակցութիւնը մնաց անմուրազ :

Այսօր քանի չէ իրականացած Դաշնակցութեան իտէալը որ, ըսել է ողջ հայութեան երազները, ուրեմն ընելիք ունի Դաշնակցութիւնը :

Ան է, որ պիտի վարէ հանգրուանէ - հանգրուան հայ ժողովուրդի ճակատագիրը : 61րդ տարեդարձին, Դաշնակցութեան գաղափարները նոյնքան թարմ ու կենդանի են ինչպէս սկիզբի օրերուն : Քանի կեանքի մէջ չեն իրականացած իր երազները, Դաշնակցութիւնը կայ ու կը մնայ :

61րդ տարեդարձին՝ վերյիշումի այս օրերուն սրբազան երախտագիտութեամբ յիշենք մեր բիւր, բիւր հերոս նահատակները, որոնք մեռան, որ պէսզի ապրի հայ ժողովուրդը :

Մոռնալու չենք ողջակիզումը նախորդ սերունդներուն եւ ուխտաւորի երկիւղածութեամբ ունկնդրենք իրենց ձայնը :

Անոնց մեծ հոգիները կը մրմնջեն մեր ականջին՝ «Ազատութիւն, ազատութիւն»...

Ուխտենք հաւատարիմ մնալ իրենց եւ քալենք իրենց փշոտ, բայց սրբազան ճամբով :

ՈՒՐԱՐՏԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԱՆ.— Մխիթարեան Սանուց Միութեան ամսաթերթին Սեպտ.ի թիւը (Պոլիս) :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ.— Թիւ 7—8 (Օգոստոս - Սեպտեմբեր) Պէյրութ :

ՀԱՍԿ.— Կիլիկիոյ Հայոց կաթողիկոսարանի պաշտօնաթերթին Թիւ 7—8 (Յուլիս - Օգոստ.) :

ՍԻՈՆ.— Երուսաղէմի Պատրիարքարանի պաշտօնաթերթին 451րդ Թիւը Սեպտ. :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պաշտօնաթերթին Սեպտ. - Հոկտ.ի միացեալ Թիւը : Հատը 40 Ֆրանք :

ԳՆԱՀԱՏԵՆՔ, ԳՆԱՀԱՏԵՆՔ,

Անցեալ դարի վերջին, երբ երիտասարդ մտաւորականներ հիմը դրին Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան եւ պայքարի մէջ մտան բռնակալութիւնների դէմ, նրանք մենակ չէին ռազմադաշտում : Ցարերի դէմ արդէն վաղուց ճակատում էր Ռուսաստանի հնադոյն ու հերոսական «Ժողովրդական կամքը», որը 1901ին վերակազմուեց դառնալով մեծ «ընկերվարական յեղափոխական կուսակցութիւնը» : Նրան զուգահեռ մաքսիստական քարոզչութիւն եւ բանուորական ընդվզումներ էր կազմակերպում «Աշխատանքի ազատագրման» կամ, 1898 թուի Մինսկի համագումարից յետոյ, «Ռուսաստանի Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը» : Բացի այս երկու համապետական կազմակերպութիւններից ցարիզմի շղթաների մէջ հեծող փոքր ժողովուրդներն եւս ունէին կամ ունեցան յետագայում իրենց ազգային ազատագրական յեղափոխական կուսակցութիւնները — լեհական ընկերվարականը — Պ. Պ. Ս., Ուկրայինական «Գրոմադան», վրացական Ֆեդերալիստները, լատիշական, էստոնական, Ֆիննական սոցիալ դեմոկրատիան, հրէական «բունդը» եւն. :

Հայերի մէջ գործեցին հնչակեաններ, արմէնականներ, ժողովրդականներ, սոցիալ Դէմոկրատներ, ինտէրնացիոնալիստներ :

Այսօր երբ մեր չուրջն ենք նայում, նրանցից ոչ մէկը կայ, թէեւ երբեք այնքան անողորմ չի եղել բռնակալութիւնը նախկին ցարական կայսրութեան հողերի վրայ ապրող մարդկանց ու ազգերի համար :

Երեք տասնեակ տարի առաջ, մեծամասնական յաղթանակից յետոյ «ճերմակ» Ռուսների հսկայական գաղթականութիւնը ողողեց Արեւմտ. Եւրոպան, Չինաստանն ու Ամերիկան : Դա թէեւ նիւթապէս անձուկ, բայց իմացականութեամբ ու համոզումով պատմութեան մէջ չտեսնուած պատկառելի տարագրութիւն էր : Հազիւ կարմիր սահմանըն անցած նա անմիջապէս համախմբեց անհամար միութիւնների մէջ չարունակելու պայքարը Լենինի դէմ : Յեղափոխական ու պետականգործիչներ, ուսուցչապետներ, զինուորականներ, բանուորներ ու գիւղացիներ լծուեցին քարոզչական ու կազմակերպչական տիտան աշխատանքի : Հիմնեցին թերթեր, լայնածաւալ ու բովանդակալից աշխարհի գրեթէ բոլոր կարեւոր կեդրոններում, վերակազմեցին կուսակցութիւններ, ռազմական միութիւններ ու գնդեր, բացեցին դպրոցներ, մինչեւ իսկ բարձրագոյն, ստեղծեցին գիտական ու գրական հսկայ չարժում անհամար ու արժէքաւոր հրատարակութիւններով : Այնպիսի վիթխարի մի ուժ էր հակամայնավար արտասահմանեան Ռուսաստանը սկզբնական շրջանում որ նա թւում էր անպարտելի ու յաւիտենական :

Մեր օրերում նրանցից մնացել են միայն եկեղեցիներ եւ գերեզմաննոցներ :

Սա ի՞նչ հրաշք է : Ահաւոր փլզումներից յետոյ բռնապետութեան դէմ ծառացած պատնէշի վրայ մնացել է միայն Հայ Ցեղ. Դաշնակցութիւնը, կենսունակ ու զօրաւոր : Գուցէ ասեն թէ պատճառը Հայերի ցրուածութիւնն է երկաթեայ վարագոյրից դուրս : Բռնագբօսիկ բացատրութիւն : Որքան Հայ, այնքան ու աւելի Ռուս, Ուկրայինցի ու Լեհ կայ Եւրոպայում ու Ամերիկայում :

Ո՞ւմ ենք պարտական այս անգնահատելի առաւելութիւնը : Կուսակցական ղեկավարութեա՞ն, թէ բուն իսկ ժողովրդին : Երկուսին էլ : Մասամբ եւ ազգի անցեալի տառապանքից կուտակուած հոգեկան զգայնութեան, որով բազմութիւնը յուզում ու բռնկում է անհատներին ու անհատները բազմութեան :

Ծով արիւն է թափուած ազատագրական պայքարում Հ. Յ. Դ. դրօշի տակ : Ինչպէս կարելի է դաւաճանել այդ արեան եւ նետուել անտարբերութեան, ձուլումի ու ապազգայնացման անդունդի մէջ :

61 տարիներից յետոյ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ եւ նրա չուրջը հայ հայրենասիրութիւնը կայ եւ մնում է իբրեւ գաղափարական բարձր ապրում : Մեր նիւթապաշտական ժամանակում նա վեր է դասւում ամէն տեսակի տրամաբանութիւնից ու հաշուից եւ մնում ինչպէս միշտ ներշնչում ու հաւատք :

Մենք հաւատում ենք, որ բռնակալը կը խորտակուի, արդարութիւնն ու ազատութիւնը կը յաղթանակեն եւ կը թագաւորեն ամէն տեղ : Հայաստանն էլ իր մասնակցութիւնն ու բաժինը կ'ունենայ վաղուայ լուսաբեր յեղաշրջումի մէջ եւ մանիկը կը դառնայ «մէկ, ներդաշնակ ու ամբողջական մարդկութեան(*) :

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(*) Դաշնակցութեան ծրագիր, երես 17, հրատարակութիւն 1928 թուի :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

դէն, բայց խիստ սահմանափակ գետնի վրայ ։

Խորհ. Միութիւնը Եգիպտոսի առաջարկած էր զանազան ապրանքներ վաճառել, բայց Գահիրէի կառավարութիւնը, գոհացած էր լոկ արմտիք գնելով։ Հիմա խորհրդակցութիւնները աւելի լայն ծաւալ ունին եւ կ'ընդգրկեն արեւելեան Եւրոպայի եւ Պալքանեան երկիրները։ Անոնք պիտի կարենան Եգիպտոսի տրամադրել քարիւղ, չոգեկառք, ռազմանիւթ, ատաղձ, թուղթ, գործիք եւայլն։ Իսկ Եգիպտացիները ի փոխարէն պիտի տան բամպակ, բրինձ, մանկանէզ։ Առաջին անգամ ըլլալով... Թիւ ռումէն պատուիրակութիւնը պիտի մեկնի Գահիրէ, քարիւղի փոխարէն եգիպտ. բամպակ ձեռք բերելու համար ։

ՔՈՐԷԱՅԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՑԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ ՅՈՅՍ ԿԸ ՆԵՐՇՆՉԵՆ

Դաշնակիցները առաջարկած են Չինեւքորէական բանագնացներուն, որ 38րդ զուգահեռականը վեր ի վերոյ պահուի, բացի արեւմտեան ծայրագոյն կէտէն։ Նոյնպէս պահանջած են որ այս առանցքին շուրջ չորս քիլոմեթրնոց միջանկեալ գօտի մը հաստատուի ։

Չինեւքորէացիները իբր հակառաջարկ կ'ուզեն որ դաշնակիցները 24 քիլոմեթր ետ քաշուին եւ այդ տարածութիւնը զինաթափ գօտի մը համարուի։ Ինչպէս կ'երեւի այս բոլորէն, կարմիրները ալ խօսքը չեն ըներ 38րդ զուգահեռականին եւ կարծես կատարուած իրողութիւն մը կը նկատեն դաշնակիցներուն կողմէ գրաւուած լայն հողամասը, Քորէայի կեդր. եւ արեւել. մասերուն մէջ ։

Դաշնակից հրամանատարութիւնը անընդունելի կը նկատէ կարմիր բանագնացներու հակառաջարկները, նկատի ունենալով որ այդ հողամասերը շատ թանկ գնով ձեռք ձգուած են վերջին օրերուն, ինչպէս «երկաթեայ եռանկիւնը», Քրէվըքէօրի բարձունքները եւն.։ Ասկէ զատ, Չինեւքորէացիները ոեւէ երաշխիք չեն ներկայացներ դաշնակից զինուորներուն ապահովութեան համար, ատոր համար զօր. Նիքըլս յայտարարած է թէ «անոնց հակառաջարկները ոեւէ առնչութիւն չունին ռազմական իրականութեան հետ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԼԱՀԷՏՏԻՆ ՓԱՇԱ դէմ արտայայտուած է իրենց թշնամիին կեղծ յաւակնութիւններուն, աւելցնելով թէ պայքարը երկար, դժուարին պիտի ըլլայ եւ թէ իրենք խեցակէտ մը անգամ պիտի չփոխեն իրենց պահանջներէն։ Եգիպտոսի արտ. նախարարը դաւաճան կը նկատէ տեղացի ցուցարարները, յետոյ կանգ կ'առնէ Պ. Տին Էչիսընի վերջին յայտարարութեան վրայ.— Ամերիկեան պետ. քարտուղարը, դիտել կուտայ Սալահէտտին փաշա, լաւագոյն պիտի ըլլար որ իր կարծիքն յայտնէր, Բրիտանացիներուն կողմէ օրուան եւ գիշերուան բոլոր ժամերուն գործուած վայրենի արարքներուն, ընդդէմ եգիպտացի հայրենասէրներուն, որոնք իրենց հաւատքէն եւ վճռականութենէն զատ ուրիշ զէնք չունին»։

ՄԻՒՄԹԱԶ ՖԱՅԻՔԻ օրկանը «Զաֆեր» բուռն պարսաւ մը հրատարակած է եգիպտ. մամուլին դէմ.— Փոխանակ աստ անոր վրայ յարձակելու, գացէք Սուէզը գրաւեցէք, կ'ըսէ Թուրք դեմոկրատ թերթը։ Մենք ձեզի տեսանք պատերազմի օրերուն Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, երբ չուայութիւնը իր գագաթնակէտին հասած էր ։ Մենք ձեզի տեսանք դարձեալ Իսրայէլի դէմ մղած վերջին պատերազմին, զէնքէ եւ ռազմանիւթէ զուրկ, եթէ Անգլիացիները չըլլային, Իսրայէլի դրօշը բուրգերուն վրայ տնկուած պիտի ըլլար։ Սուէզի Ջրանցքին պաշտպանութիւնը, կ'եզրակացնէ «Զաֆեր», լոկ Եգիպտոսի պաշտպանութիւնը չէ, այլ բովանդակ Միջին Արեւելքի» ։

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ ընկերութիւնը որոշած ըլլալով զեղչել իր պաշտօնէութիւնը խնայողական նկատումով, ծախու հանած է իր սեփական կարգ մը շէնքերը։ Այս վաճառումէն կը սպասուի 250 միլիոնի հասոյթ մը ։

ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ յանձնախումբը երէկ քննած է ճամբորդական, գրօսաշրջիկներու եւ հանրային աշխատանքներու պիւտճէն։ Նախարար Պ. Փինօն լսելէ ետք, մտադրութիւն կայ ապրանքներու փոխադրութեան գինը աւելցնել ։

ՓՈԼ ԿՈՒՍԹՈՆ, Մ. Ռ. Փ.ի երեսփոխան, հարցապնդում մը ներկայացուց հրանիւթի յաւելման առթիւ։ Հարցապնդումը կը վերաբերի հրամանագրի բանաձեւի մշակման պայմաններուն, երկրորդ կը մեղադրէ կառավարութիւնը որ դէմ կ'երթայ գիներու զեղչման որոշումներուն։

ՊԵՏ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ Պ. Տին Էչիսըն յայտարարած է թէ ՄԱԿի յաջորդ նստաշրջանին Քորէան խորհրդակցութիւններուն գլխաւոր նիւթը պիտի կազմէ ։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ նախարարութեան քարտուղար Պ. Փիէռ Մոնթէլ, անցեալ օր Նախագահեց Պորտոյի օդանաւակայանին մէջ, Թունուզեան փոխադր. ուժերուն դէպի Հնդկաչին մեկնումին առթիւ սարքուած զին. հանդէսին։ Պետ. մարդը յոյս յայտնեց որ, օդանաւորդները բարձր պիտի պահեն Ֆրանսայի զին. առաքինութիւնները Հնդկաչինի մէջ ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու ։ Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌԱՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Թառխաղ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ ։

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով ։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 100 ֆր.

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ ։

Armenoville սրահին մէջ, ժամը 15.30ին ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկ. Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ ։

Մինչեւ կէս գիշեր եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով ։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ Նոյեմբեր 4ին, (կիրակի)

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Նոյեմբեր 11ին։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը։ Դասախօսն է Պ. Ֆր. Ֆէյտի, նիւթ ունենալով Պոլիս գումարուած արեւլագէտներու համաժողովին աշխատանքները եւ տպաւորութիւնները Պոլսահայ կեանքէն ։

Մուտքը ազատ է ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 1952, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6ԻՆ, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ DONATԻՆ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

E. DONAT

20, Rue de la Banque, PARIS (2)

MORY et Co.

3 Rue St. Vincent de Paul, Paris (10)
(Service VAUQUELIN) Tél. TRU. 72-60
Poste 89 et 80, métro Poissonnière, Gare du Nord
Ամէն օր, բացի կիրակիէն, 9էն 11.30 եւ 14էն 17,
Շաբաթ 9էն 11.30

ԾՐԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
(COLIS POSTAUX POUR L'ARMENIE)
Avec accusé de réception

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին առաքման պահուն, ծրարները կը յանձնուին առանց ոեւէ ծախքի կամ ձեւակերպութեան, ստացողին համար ։

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ։ Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը։

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վճարուած չէ։

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու ։

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Տիկ. Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր հայ ուսանողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս կիրակի ժամը 3ին, 6 rue Férou, Maison de Lettresի մէջ։ Օրակարգ՝ 1) Տարեկան տեղեկագիր։ 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ չխաչաձեւել Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը որ կը տօնուի 9 Դեկտ. 1951, կիրակի ժամը 3ին, Սորպոնի Ռիշըլիէօ սրահին մէջ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան պատկերազարդ գեղեցիկ օրացոյցը, եւ կը ծախուի Ստեփան Ալեքսանեանին քով, Փարիզ, 20 rue du Tage, Paris (13)։ Ս. Էթիէն Այրի Տիկին Սողոյեանին, Ս. Շամոն Եփրեմ Միքայէլեանին, Տէսին Լեւոն Ասատուրեանին, Կրընոպլը Պարոյր Արթինեանին, Լասիոթա Այրի Տիկ. Կաղնեանին, իսկ Մարսէյլի մէջ Տիկնանց Միութեան գանձապահ Տիկ. Աչխէն Փօղոսեանին 4 Bld. de la Paix ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ! !

Կօշկակարներ, արհեստաւորներ, առեւտրականներ ՁԵՐ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ, ՁԵՐ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ԵՒ ՏՈՒՐՔԻ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք մասնագէտին՝

FRANKIDJIAN G.

53, Rue de la Joliette, Marseille եւ կամ Գրասենեակ «Haratch», 13 rue des Dominicaines , Marseille:

K. M.ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր ճոխութեան յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր Collectionը։

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ ։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որոշ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով, Ֆրանսայէն Ամերիկա կամ Ամերիկայէն Ֆրանսա եւ Արեւելք։ Քանատա ։

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա, տեղերը կ'ապահովենք ։

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԱՅԷՆ ՉԳՆԷՔ ՄԻԵՒՆՈՅՆ ԳՆՈՎ

Դիմել ԺԱՆ Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

(30 տարուան փորձառութիւն)

AMERICAN LLOYD

48 rue de la République Tél. Co. 4722 Marseille
7, Rue Auber, Paris

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 30 Octobre 1951 Երեքշաբթի 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6598-Նոր շրջան թիւ 2009

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ...

Փոքր ժողովուրդ ենք, բաժան բաժան, արտաքին թէ ներքին ճակատներու վրայ: Ցրուած երկրէ երկիր, կ'ապրինք փափուկ կացութեան մէջ: Կոչուած ենք լեզու գտնել բոլորին հետ — ապրիլ հաշտ ու համերաշխ՝ Ֆրանսացիին, Ամերիկացիին, Արաբին, Յոյնին, Պարսիկին եւ այլ ժողովուրդներու հետ: Ու ապրիլ անկեղծութեամբ ու բարեկամութեամբ, ոչ թէ կեղծ ու սուտ քաղաքականութեամբ:

Բարեբախտաբար, հայ ժողովուրդը, թըրծուած դարերու փորձառութեամբ, գտած է կերպը նախ՝ իր կեանքը ապահովելու եւ ապա՝ զարգացնելու իր գոյութիւնն ու մշակոյթը: Բարեկամ է ան մասնաւորաբար վերջին 30ամեակին, իր ապրած երկիրներու ժողովուրդներուն եւ իշխանութիւններուն հետ, վայելելով հիւրընկալութիւն, աջակցութիւն եւ համակրանք: Հայը, անշուշտ, փոխադարձած է այս վերաբերումը, խաղաղ եւ ստեղծագործ աշխատանքով, շինարար ոգիով ու անվերապահ նուիրումով՝ երկրին զարգացման, տնտեսական ու մշակութային վերելքին: Բանաձեւած է յստակօրէն իր քաղաքականութիւնը — չխառնուիլ երբեք իր ապրած երկիրներու ներքին գործերուն, քաղաքականութեան եւ իր կարգին չհետապնդել տեղական քաղաքական նպատակներ: Բնական ու տրամաբանական կեցուածք մը, որուն մէջ ի յայտ կուգան մեր ժողովուրդին առողջ բընազդն ու ողջմտութիւնը, — յատկութիւններ՝ որոնք դարերով ապրեցուցեր են մեզ, փոթորիկներու մէջէն:

Այս կեցուածքը որդեգրուեցաւ եւ գործադրուեցաւ ոչ միայն հայ զանգուածներու առողջ բնազդովը, այլեւ, այլ մանաւանդ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան անկեղծ ու մտածուած քաղաքականութեամբը: Շնորհիւ այս քաղաքականութեան, հայ ժողովուրդը, գոնէ մեծագոյն մասը անոր՝ ապահով է Եգիպտոսի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Իրաքի ու Իրանի, ինչպէս նաեւ Յունաստանի եւ Ֆրանսայի մէջ: Իշխանութիւնները վստահութիւն ունին Հայերուն հանդէպ, զանոնք նկատելով երկրին հարազատ զաւակները:

Կը մնա՞նք հաւատարիմ այս կեցուածքին: Բոլորը կը գործադրե՞ն այս քաղաքականութիւնը. — Պատասխանը դրական չէ, դժբախտաբար: Կան խմբակցութիւններ, որոնք խօսքով, «թուղթի վրայ», համաձայն ըլլալով հանդերձ, գործնականին մէջ հակառակ դիրքը ունին. ոմանք գիտակցաբար՝ ենթակայ ըլլալով անհարազատ ու հակազգային հրահանգներու. ուրիշներ՝ ատելութեամբ լեցուած գործօն ու ժողովրդականութիւն ունեցող ուժերու հանդէպ, կամ, առնուազն՝ տըխուր ինքնախաբէութեամբ տարուած:

Ապաստանած հայրենիքի, եկեղեցիի եւ էջմիածնայ շուքերուն, կը կարծեն ազգին ծառայել, առանց անդրադառնալու, որ սուտ հայրենասիրութիւն կը խաղան, եւ ողբալի ինքնախաբէութեան մէջ կը խրին օրէ օր: Քաղաքականութենէ կը խօսին, լուրջ ձեւեր ալ առնելով, բայց ի յայտ կուգան որպէս ամէնէն անլուրջ քաղաքագէտները:

Ի՞նչ են արտասահմանի հայութեան օրակարգի գլխաւոր հարցերը: Հայաստանը՝ ամէնէն առաջ, հետն ենք մեր ժողովուրդին, երկրին, անոր դատին ու ցաւերուն: Ո՞վ կրնայ հակառակ ըլլալ. ո՞վ կրնայ կասկածիլ նոյն Հայու մասին:

Բայց, կան մարդիկ որ կը կասկածին. կը կազմեն «Հայաստանեան» ճակատ:

Կրնա՞յ ըլլալ Դաշնակցութիւնը, որ անշուշտ Հայաստանի հետ է, բայց կը տեսնէ իրականութիւնը, կը դատապարտէ արտասահմանի մէջ ապրող մունետիկները, եւ կեղծ «Հայաստանասէրները»:

Ունինք էջմիածին մը, «Ամենայն Հայոց» կաթողիկոսով: Կրօնական պետ մըն է կաթողիկոսը, հոգեւոր հայր մը, բայց երբ ան դուրս կուգայ իր շրջանակէն ու կը դառնայ գործիք, կոնդակներ դարձնելով քաղաքական ճառ ու հրահանգ, չըսե՞նք մեր կարծիքը, բաց ու արտադին ցաւ չյայտնե՞նք:

Եւ ի՞նչպէս լռենք ու ի՞նչպէս հաւատանք դեռ մարդոց, որոնք «ներդաշնակութենէ» կը խօսին եւ իբրեւ թէ «հրամայական» կը գտնեն «գաղութները խանդավառող միջոցներու» ստեղծումը:

Որո՞նց հետ կը խօսինք սակայն — երբ մարդիկ հայրենիքի ծառայելու ինքնախաբէութեան մէջ են տակաւին:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ

Հասէ՛ք, Ֆրանսահայեր քանի ուշ չէ: Պատրաստուեցէք բարձրանալու Մասիսի գագաթը:

Աւետաբեր լուրը այս անգամ Փօյէն (Pau) կու գայ:

Մեր նոր հայրենակիցներէն բեւեռախոյզ Riquer արշաւախումբ մը պիտի կազմակերպէ Նոյի Տապանը գտնելու յոյսով:

Նախատեսուած տասը միլիոն ծախքին համար ժողովրդային հանգանակութիւն մը պիտի կատարուի:

Ալ ո՞ր օրուան համար վաստկած էք ձեր դրամը, «ա՜խ Արարատ» երգող միլիոնատէր Հայեր:

Եթէ ժամանակին «դրահաւորները չելան Արարատի գագաթը» ներկայիս օդանաւային տորմիղ մը քանի մը օրէն տուն տեղ կրնայ ըլլալ Արտաւազդի վիհին բարձունքը:

Շտապեցէք, «ախ Հայաստան» երազողներ փնտրեցէք թռչող բերդ, լեցուեցէք մէջը իբրեւ նոր Նոյի Տապան՝ եւ դիմեցէք Օլորոնի քաղաքապետարանը որպէս կամաւոր նաւատէր ու նաւազ տրամադրուելով:

Ազնուական ժան տը Ռիքէն՝ անխուսափելի բարեկամ մըն է անշուշտ «ազգիս Հայոց» եւ ո՞վ բարեկամ չէ մեզի, բայց՝ անվերապահ եւ անխոհեմ բարեկամ մը անշուշտ:

Որովհետեւ Արարատը կ'երեւակայէ դեռ Arménieի մէջ:

Ճիշդ է ուրեմն երբ առածի կարգ անցած է թէ՝ «Ֆրանսացին աշխարհագրութիւն չգիտէ»

Սիրելի բարեկամ. Արարատը տեղը փոխած է դիսաւոր մոլորակի մը պէս, ժամանակ մը կը գտնուէր էնվէրլանտի մէջ ուրկէ վերհամբարձաւ եւ իջաւ Քեամալկրատ երկրի կեդրոնը, անկէ ցատկեց Ըմէթլըզանիա, ներկայիս կուռախնձոր դարձած է Պայեօրքի եւ անյայտ Սատանաներու մրցաշխարհներու մէջ:

Եւ վախնամ թէ ձեր «Աւստրալիացի օդանաւորդներուն վերջին պատերազմին ատեն տեսած ցոլքանաւը» այսքան շարժափոխութենէ վերջ ընկղմած է Գինոյ գետին մօտ Արտաւազդի անդունդը:

Կամ առնուազն Նոյի ծեփած կուպրը թափած է Տապանին վրայէն եւ չոր ձուկի կողերուն պէս խարխլած աներեւութացած է վեհափառ ձիւնամրրիկներու խորը:

Հոս կը գտնուին բազմաթիւ թոռները Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին, որոնք ապահով կըրնան հասցնել ձեզ իրենց ժառանգած ծանօթ ճամբաներով:

— Հասէք Հայեր հասէք, դէպի... Օլորոն, եւ տարէք ձեզ հետ տասը միլիոն: Խ. Վ.

Հելլէն դահլիճը կը կազմուի

Վենիզէլոս դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց շաբաթ օր: Երեսփ. ընտրութիւններէն 40 օր յետոյ, զօր Փլասթիրաս կը ստանձնէ ուրեմն կառավարութեան ղեկը, ազատական կուսակցութեան գործակցութեամբ:

Դահլիճին կազմը յայտնի պիտի ըլլայ, երբ Փոլ Թագաւոր վերադառնայ Սելանիկէն եւ ընտրեալները կանոնական երդումը կատարեն իր առջեւ: Նախարարներուն թիւը շատ սահմանափակ պիտի ըլլայ. — վարչապետ, փոխ-վարչապետ եւ մեծամասնութիւն կազմող կուսակցութիւններէն երկուական հոգի:

—

ՊԵԼԿՐԱՏԻ կառավարութիւնը զին. փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը պիտի կնքէ Ամերիկայի հետ: Եուկոսլաւիա պիտի ստանայ Միացեալ Նահանգներէն հրետանի եւ զրահապատ կառքեր:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը իբր առաջին հակազդեցութիւն Չըրչիլի յաղթանակին, այս վերջինին անունը կրող ծառուղին վերամկրտեց Տոքթ. Մոսատեղ կոչելով:

Չըրչիլ կ'ստանձնէ իշխանութիւնը

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Վարչապետ էթլի անմիջապէս որ տեղեկացաւ իր պարտութեան, պալատ գնաց արքային ներկայացնելու աշխատաւորական դահլիճին հրաժարականը: Թագաւորը սոր վրայ Չըրչիլի յանձնեց նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը: Պահպանողական ղեկավարը շաբաթ իրիկուն Նոյտեմբերի նախագահութեան մէջ ընդունեց իր խմբակցութիւնէն երեւելի անձնաւորութիւններ, որոնց հետ երկարօրէն տեսակցեցաւ: Իր նշանակած դահլիճին մէջ կը գտնուին Պ. Իտըն, Սըր Մունքթըն, Լորտ Այմէյ, Սալզպըրի եւ Ուոլթըն:

Չըրչիլ 77 տարեկան պիտի ըլլայ յառաջիկայ Նոյեմբեր 30ին, այնպէս որ Կլետսթընի օրերէն ամենատարեց նախարարապետն է. անգլիացի ժողովուրդը ուրեմն երախտամոռաց չէ եղած: «Կալլեսի վիշապ»ը իր ընտրութենէն անմիջապէս ետքը գնաց էպէյ Հաուզ, պահպանողական կուսակցութեան կեդրոնը, ուր հաւաքուած բազմութեան ծափերու տարափին տակ խօսք առաւ.

« Կուռ պայքար մը մղեցինք, ըսաւ Չըրչիլ արցունքն աչքերուն մէջ, բայց արդիւնքը դեռ անկատար է: Այսու հանդերձ, մեր թափած մեծ ճիգերը զուր չանցան: Ծանր եւ դժնդակ շրջան մը կը բոլորենք, ու չեմ վարանիր ըսելու որ ես աւելի դէշը տեսայ, աւելի դէշին դիմագրաւեցի, չեմ տարակուսիր սակայն որ ատկէ դուրս պիտի գանք, որովհետեւ պիտի օգտագործենք ոչ միայն կուսակցութեան ուժը, այլ եւ Մեծն Բրիտանիան իր տեղը վերաբազմեցնելու յարաճուն զգացումը, անհրաժեշտութիւն մը, որ զգալի կը դառնայ հրատապ կերպով Մեծն Բրիտանիոյ ափերէն շատ հեռուն »:

Անգլիոյ երեսփ. ընտրութեանց ընդհ. արդիւնքը պարզուած է. պահպանողականները շահած են 319 աթոռ, այսինքն 1950էն 22 աւելի, իսկ աշխատաւորականները ունեցած են 293 երեսփոխան, անցեալ տարուան 315ի փոխարէն:

Զուգադիպութիւնը տարօրինակ է. երկու կուսակցութեանց պատգամաւորներու թիւին միջեւ եղած տարբերութիւնը 22ի շուրջ կը դառնայ ...: Եւ որ աւելին, պահպանողական երեսփոխանները համրանքի առաւելութիւն մը նշանակելով հանդերձ, ընդամէնը ստացած են 13.651.361 քուէ, իսկ աշխատաւորականները ընդունած են 13.885.613 ձայն ...

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Նախորդ վարչապետ էթլի, աշխատաւորականներու կեդր. ակումբին մէջ յայտարարեց իր ընկերներուն թէ՝ ընտրութեան հարցը դրուած ատեն, Ազատականները աւելի ստուար թիւով քուէարկեցին պահպանողականներուն, քան թէ աշխատաւորականներուն ի նպաստ: Յետոյ հաւաստեց թէ միշտ պաշտօնի վրայ պիտի ըլլան եւ ինք ալ կրկին նախարարապետ պիտի դառնայ:

Աշխատաւորականներու ընդհ. քարտուղար Պ. Մորկըն Ֆիլիփս, լրագրողներուն յատկացուած ասուլիսի մը մէջ, իր կարգին կը գտնէ որ, 1950ի ընտրութեանց հետ համեմատելով, 582 աթոռներու բաշխման մէջ աշխատաւորական կուսակցութիւնը մէկ միլիոն քուէ աւելի ստացած կ'ըլլայ:

Աշխատաւորական կառավարութեան ըմբոստը՝ էնըրին Պեւան, 21.529 քուէ շահած է Հար. Կալլէսի եւ էպվուայ Վէյլի շրջաններուն մէջ: Ջախջախիչ առաւելութեամբ ընտրուած են նաեւ իր ութը տեղեկալները, որոնց գլուխը կը գտնուի Հերըլտ Ուիլսն, ինչպէս նաեւ Ճենի Լիի (կինը Պ. Պեւանի): Ծանօթ է թէ այս վերջինը հրաժարած էր առողջ. նախարարութենէն, վերեւ յիշուած իր անբաժանելի գործակցին հետ, սպառազինութեան պիւտճէին դէմ բողոքելու համար:

Ֆրանս. մամուլը կը խորհի թէ՝ Չըրչիլ թերեւս պիտի խնայէ իր ուժերը, յաճախ գործը յանձնելով իր աջակիցներուն, որոնց ղեկավարն է Պ. էնթընի Իտըն, — կուսակցութեան «դահաժառանգ»ը: Միւս կողմէ, կարելի է նմանապէս ենթադրել, որ ծերունի կուսակցապետը կշիռին մէջ պիտի դնէ իր բովանդակ եռանդը եւ ուժականութիւնը, Մեծն Բրիտանիան վերականգնելու համար նիւթապէս, զինուորականօրէն եւ անկախ հեղինակութեամբ:

Տարակոյս չկայ թէ Ամերիկա աւելի հաճոյքով ականջ պիտի տայ Չըրչիլի, որ պիտի աշխատի պահել իր երկրի ազատութիւնը, աւելի քան երբեք կապուելով հանդերձ Մ. Նահանգներու բարեկամութեան: Ծերունի նախարարապետը կը խորհի ուղղակի բանակցիլ Մոսկուայի հետ, սակայն անշուշտ շատ անորոշելի պիտի չթուի նախագահ Թրումընի, բայց Սթալին միշտ ալ կը նախընտրէ հաւասարակշռութեան եւ ազդեցութեան գօտիներու քաղաքականութիւն մը մշակել քանի մը իրատես մարդոց հետ, քան հաւասազօր մտածողութեան մը հետ, համաժողովներու շրջանակին մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ՄԵՐ ԱՒԱԳ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՎՌԱՄԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ով հրաշք, Վռամեանի երեւումով իսկ՝ ան-չարժութիւնը չիրմային լռութեամբ կատարեալ կ'ըլլայ, ու Ան կը սկսի իր Խօսքը :

Վռամեանի համար խնդիրը խօսելու սկսիլն էր, շարունակութիւնը իրմէն կախում չունէր :

Միթէ Ջրվէժը ժայռերու բարձրութեան շնորհըն է միայն, կամ ջուրի հոսանքին :

Ի՞նչ բարձրութիւններ կան որոնք կը տառապին անջրդի, անհաղորդ իրենց ներքին երակներէն հոսող ակունքներէն: Եւ ինչ ջուրեր կան որոնք կը ցրուին ծարաւ հողէն ծծուելով :

Ջրվէժը դարերային ներդաշնակութիւններէ յառաջ կուգայ: Լեռնային պատնէշներէ ծնունդ կ'առնէ: Ջրվէժը արդասիքն է բնութեան փոխյաբաբերութեան անտեղիտալի Պահանջին :

Եւ Վռամեան, Ջրվէժի պէս խօսող էր: Մերթ երաժշտական, կ'ըսես հիմա պիտի ցամքի, յաճախ մարտադոռ, իր ունկնդիրներու հոգեկան արտացոլացումէն ներշնչուած: Երբեմն վրէժխնդիր եւ ահաւոր, ամբոխի բռունցքներուն հետ նոյնացած: Անկասելի: Արագավազ իր նախադասութիւններով մարդկային սրտերը պեղող: Ցանկարծ պղտոր ալիքներով իսկ խճանկարային գեղադարդումի տակ: Հայկական բարբառը անոր հագագին մէջ այնքան հպարտօրէն կարդապահ: Սաղաւարտեալ բառերու զօրանցք տեղի կ'ունենայ, հին, ասպետական եւ հզօր :

Իր հոգւոյն ջերմարօրը ակէն ժայթքող համոզումները կը նմանին գոլորշապատ մշտացայտ աղբիւրի մը, միշտ կարկաչուն, կենսապարգեւ ու հմայիչ :

Տեսա՞ծ էք երբ եւ իցէ մոլորեալներ, անապատին մէջ: Թերեւս: Տեսա՞ծ էք սակայն երբ անոնք սպպակած շրթներով՝ իրենց վիզը կ'երկարեն դէպի ջուրի հոսանքը, նոյնիսկ եթէ ան ըլլայ կրկներեւոյթ, այդպէս էր ամբոխը, Վռամեանի յորդահոս բարբառին, լռիւ պատգամին ունկնդիր :

Եւ ամէն տեղ: Այդպէս, հասարակութիւնը իր տուրքը կը բերէր բարձր գնահատանքով :

Սակայն Վռամեանը, կը թուի թէ չէր կրնար մոռնար այն սկզբնական հալածանքը որուն ենթարկուած էր Ամերիկայի երկգլխանի Հնչակեաններէն: Նոյնիսկ երբեմն իր կեանքը վտանգելով: Այդ անցեալի յիշատակութիւնը իր մէջ յանդած էր զուարճաբանութեան մը :

— Ընկեր Վռամեան,— կը հարցուի իրեն — ինչո՞ւ համար որեւէ գրութիւն սկսելէ առաջ թուղթի մը վրայ կը գծբծես եւ միշտ ալ հնչակեան բառը կ'արտաբերես .

— Գրիչիս աղտը մաքրելու հարկադրանքով — կ'ըլլայ իր պատասխանը:

Այսպէս, Վռամեանը «կուսակցամոլի» անուն հանած էր դեռ հինէն, եւ էր, այն ըմբռնումով որ՝ Դաշնակցութիւնը հայութիւնն իսկ է, միաձոյլ, անբաժանելի, ծնունդ առած Անոր ծոցէն հետեւաբար անոր բարդաւաճման անհրաժեշտ տարրն էր :

Կ'արժէ ուրեմն հայամոլ ըլլալ :

Վռամեանը հոգւով Հայ՝ արտաքինով Եւրոպացի էր: Իր հոգին ամբողջովին բողոք ու գործ, արտաքինը խաղաղ ու կենցաղագէտ: Ներքնապէս անսահմանօրէն նուիրաբերող դրսերեւոյթով քաղքենի: Զէր սիրեր օրուան հովերով տարուիլ, միշտ կոկիկ, օսլայուած օձիքով: Նոյնիսկ տեսած չեմ անոր վրայ Ակնունիի արուեստագէտի ազատ փողկապը: Դաշնակցական տարազի մաս կազմեց սեւ փողկապն ու Կովկասէն ներմուծուած ռուս Ռչնչականներու երկար մազերուն ձեւը :

Մենք Դաշնակցական չէինք համարուեր եթէ երկար մազ, հողմածածան սեւ փողկապ չկրէինք:

Այդպէս այդ օրերուն մեր կուսակցութիւնները իրարմէ կը զանազանուէին ոչ թէ միայն Փիզիքապէս մտածումով ու գործով՝ այլեւ տարազով :

Եթէ մենք ունէինք սեւ, ալեծուփ փողկապ, մեր եղբայր Հնչակեաններն ալ ելակի գոյն կարմիր փողկապ ունէին: Իրենց տիպարը բարկ մարքսական ընկեր Ասօն էր անշուշտ, կամ հաւանաբար :

Խե՜ղճ Ասօ, փառք քո յիշատակին: Ան այնպէս համոզուած էր կամհարկադրաբարերեւոյթները փրկելու համար՝ եւ իր գլխարկէն մինչեւ կօշիկները միշտ փոշեթաթաւ էին, եւ զինք տեսնողը որմնադիրի աշկերտ կամ ջաղացպան կը կարծէր, այն ատաիճան որ օր մը Պոլսոյ «Թինէլին» մէջ կը ձերբակալուի իբր քաղկահատ, բաբերախտաբար շուտով կը դարմանուի թիւրիմացութիւնը :

Նիւթապաշտ չէր Վռամեան, եւ դրկանքը անծանօթ չէր իրեն, եւ սակայն կը սիրէր կարգապահութիւնը :

Միայն խօսքի վարպետ մը չէր Վռամեան :

Յեղափոխական, գործնական մարդու իր հաւատամքով նաեւ ինքնատիպ էր: Մեր կուսակցութեան պայքարի ջիղն էր :

Սովորութիւն չունէր ովսաննաներով գինովնալու, ներբողներով քնանալու : Հեռատես քաղաքագէտ էր առանց Շահրիկեանի օրէնսգիտական ուժականութիւնը ունենալու: Ոչ ալ Զոհրապի օրինապաշտութիւնը ...:

Վռամեանը ամբողջական Հայ էր այս բացատրութեան բոլոր առաւելութիւններովն ու թերութիւններովը, եւ դէպի բիւրեղացում գացող ապագայ հայութեան կատարելատիպն էր Ան : Եւ ի՜նչ սարսափելի վախճան ունեցաւ սակայն :

Բայց հոտ է արդէն վեհութիւնը այդ կատարելատիպին :

Վռամեանը զոհուեցաւ իր « հաւատամք »ի մեծութեան կաշկանդումով :

Գիտակցօրէն: Անձնազոհութեամբ :

Ահա այս առթիւ յատկանշական դրուագ մը թէեւ պարզ բայց արժէքաւոր: Վռամեանը իր աշխատանքի գրասեղանին վրայ ցրուած կարեւոր թղթերը անշարժ պահելու համար կը գործածէր խոշոր ծակ քար մը զարդի փոխան: Այդ կարմիր հողոտ ծակ քարին հետ կապուած էր խորիմաստ փիլիսոփայութիւն մը :

Արդիական սեղանի մը վրայ այդպիսի առարկայի մը գոյութեան մասին հարցուելու պարագային ան կը պատասխանէր հետեւեալ կերպով :

— Այդ ծակ քարը մշտատեւ յուշարար մըն է ինծի համար ազգային այն իմաստութեան որ կ'ըսէ «Թուրքին հետ բարեկամ եղիր, բայց վառօդդ չոր պահէ »:

Սակայն ինք վառօդը չոր պահե՞ց :

—«Այո», գրած է պատմութիւնը եւ այլեւս անաղարտ պիտի մնայ վճիռը :

Ինչպէ՜ս ուրեմն զոհ գնաց :

Պարզապէս ժամանակ շահելու համար, իր բոլոր հաւատակիցներուն պէս որոնք կարծեցին թէ իրենք չանթարգելի տեղ ծառայելով փոթորիկը պիտի անցնի հայ ժողովուրդին վրայէն նուազագոյն վնասով միայն :

Մեզի հետ ամբողջ աշխարհը նոյն բանը կը մտածէր թէ պատերազմը քանի մը ամիս միայն պիտի տեւէ ...:

Վռամեանը իր անձին զոհաբերութեամբ ուրիշ առաքելութիւն մըն ալ ունէր. Ապահովել ինքնապաշտպանութեան յաղթանակը :

Եւ այդ Յաղթանակը կատարուած իրողութիւն մը եղաւ որուն վէմն եղաւ ինք անմոռանալի Վռամեանը յանուն Դաշնակցութեան, ամբողջական փոթորիկ մը որ տարերային թափով ամէն տարի պիտի գայ իր գոյութեան Պայքարով լեցուել մեր սրտերուն մէջ, մեզ մղելու համար ամբողջական Ազատագրութեան :

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Արտասովոր ճակատագիր ունի մեր կուսակցութիւնը: Թրքահայ անլուր տառապանքից յղացուած, սակայն Թուրքիայում տիրող քաղաքական դժոխային պայմանների բերումով, աշխարհ եկաւ Ռուսահայ հատուածի մտաւորական կեդրոն Թիֆլիսում :

Հ. Յ. Դ. գործունէութիւնը սկսաւ գաղտնի յեղափոխական կուսակցութիւններին յատուկ դժուարին պայմաններում, որովհետեւ ռուսական կառավարութիւնն էլ բռնակալական էր, եւ նոյնպէս հայահալած, քիչ մը աւելի տանելի Թրքական համեմատութեամբ :

Սովորաբար նոր հրապարակ ելած կուսակցութիւններն ու միութիւնները իրենց շարքերը խտացնելու նպատակով, ժողովրդական լայն խաւերի մէջ բանաւոր եւ գրաւոր քարոզչական ահագին աշխատանք են կատարում: Մեր կուսակցութիւնը պէտքը չունեցաւատոր, այն պարզ պատճառով, որ հայկական բոլոր հատուածներում արդէն հասունացել էր Թուրք բռնապետութեան դէմ պայքարելու բացարձակ անհրաժեշտութիւնը:

Այդ գաղափարը իրագործելու համար, հայրենասէր երիտասարդների գլխաւոր պահանջը զէնքն էր, որը պահանջուած քանակութեամբ հնարաւոր էր հայթայթել միայն Կովկասում եւ Ռուսաստանում : Ձեռք բերուած զէնքերն ու ռազմամթերքը պէտք է տեղափոխուէր երկրին սահմանամերձ հայաբնակ վայրերը եւ զինել արշաւախումբերը(*) :

Սկզբնական տարիներին նոյնիսկ պէտք զգացուեց սեփական զինագործարան ունենալ: Զայն հիմեցին ոչ թէ երկրում կամ Կովկասում, այլ օգտուելով Պարսկաստանում տիրող քաղաքական ազատ պայմաններից, Ատրպատականի մայրաքաղաք Թաւրիզում :

« Խարխսի » անունով մկրտուած Թաւրիզի զինագործարանի մէջ, մեր վարպետ ընկերները հարիւրաւոր զէնքեր կարգի բերեցին եւ տեղափոխելով Սալմաստ, զինեցին թէ Խանասոր եւ թէ երկիր գնացող մի շարք մեր հայդուկային խումբերը :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր հրապարակ գալուն պէս գործօն դեր ստանձնելով հայ ազատագրական շարժման մէջ, իր դրօշի շուրջը հաւաքելով հայրենասէր յեղափոխական տարրերը : Գրեթէ բոլոր հայաբնակ վայրերում հետզհետէ կազմեցին Դաշնակցական խմբեր, կոմիտէներ եւ կեդ. կոմիտէներ :

Թուրքիայում եւ Ռուսաստանում տիրող քաղաքական դժնդակ պայմանների պատճառով, մեր կուսակցութիւնը որդեգրեց ապակեդրոնացման դրութիւնը : Եւ որոշեց երկու ղեկավար մարմին ունենալ.— Հ. Յ. Դ. Արեւելեան եւ Արեւմտեան Բիւրօ անուններով, կեդրոնավայր ունենալովԱրեւելեան Բիւրոյի համար Թիֆլիսը, իսկ Արեւմտեանի՝ Ժընեւը :

Հ. Յ. Դ. Կուսակցական Անդրանիկ Թերթի (Դրօշակ) առաջին երկու համարները լոյս տեսան Թիֆլիսում, 1891 թ., երրորդ համարը 1892 թ. Կոնստանցա քաղաքում (Ռումանիա), իսկ չորրորդ համարից սկսած (1893 թ.) Ժընեւում:

Հ. Յ .Դ. ընդհ. Ժողովներից շատերը տեղի ունեցան օտար երկիրներում: Մէկը միայն Հայաստան : Այսպէս էր երեւի «գրուած» Հ. Յ. Դ. « Ճակատին» :

Նոյնպէս «գրուած » էր որ, Թուրքիայի, Կովկասի, եւ Պարսկաստանի մէջ իր վարած բազմաթիւ հերոսամարտերից, ինքնապաշտպանութեան կռիւներից եւ կատարած քաղաքական ցոյցերից ու տեռոռներից յետոյ, հիմնէ ազատ եւ անկախ Հայաստանի հանրապետութիւնը, կարճատեւ կեանքով մը: Ռուսական եւ Թրք. բանակները, հայ դաւաճանների գործօն մասնակցութեամբ բռնագրաւած են Հայաստանի հանրապետութիւնը: Եւ Հ.Յ. Դ. Հայաստանից հարկադրաբար տարագրուած է: Հայ ժողովուրդը յայտնեց է իր բողոքը, մի ուժգին հարուած տալով կարմիր բռնակալներին (Փետրուար 18):

Ինչպէս բոլոր հաւաքականութիւնների, նոյնպէս եւ մեր կուսակցական ներսում տեղի են ունեցել մի քանի փոքրիկ ճեղքուածներ, Միհրանական, անջատական, Մարտկոցական եւ Նժդեհական անուններով յայտնի:

Սակայն ինչպէս բնորոշել էր ընկեր Համօ Օհանջանեան եռացող կաթսայի մէջ գոյացած փրփուրները կը թափուին: Իրօք ալ , մեր կուսակցութեան մէջ գոյացած փրփուրները թափուեցին եւ մթնոլորտը պարզուեցաւ :

Ցիրաւի Հ. Յ. Դաշնակցութեան ճակատին « գրուած է », որ ընդհ. քաղաք. աննպաստ պայմանների բերումով, իր ազգային քաղաքական գործունէութիւնը շարունակէ Սփիւռքի մէջ, մինչեւ որ մի երջանիկ օր, հնարաւորութիւն ունենայ վերադառնալ Հայաստան եւ աւելի ուժգին թափով շարունակէ իր աշխատանքը ու պայքարը: Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի վեհ գաղափարը իրականացնելու եւ նոր թափով լծուելու մեր հայրենիքի շինարարութեան :

ԲԵՆՈ

(*) Գաղտնաբար զէնք ու ռազմամթերք հայթայթելու, պահեստների մէջ անվտանգ պահելու, Կովկասից դէպի երկիր եւ Ատրպատական փոխադրելու հարուստ պատմութիւնը արժանի է առանձին ուսումնասիրութեան :

60ամեայ Դաշնակցութիւնը

Մեր վերջին 60ամեայ պատմութեան անտեղեակ անձի մը համար, անհաւատալի պիտի թուի եւ քիչ մըն ալ առասպելական, թէ հայ կեանքին մէջ Դաշնակցութիւն կոչուած կարգապահ ու կուռ կուսակցութիւն մը կարողացած է 60 երկար տարիներ, միշտ պատնէշին վրայ գործել եւ վարել հայ ժողովուրդի քաղաքական եւ ազգային ճակատագիրը, առանց գործադիր իշխանութեան ուժը ունենալու:

Որովհետեւ հայ ժողովուրդին թիւն ու համբանքն ունեցող եւ նոյնքան աննպաստ քաղաքական պայմաններու տակ ապրող ուրիշ ազգերու եւ ժողովուրդներու մէջ, կարելի չէ գտնել կենսունակ, առոյգ, եւ ի պահանջել հարկին յանդուգն յեղափոխական կուսակցութիւն մը որպիսին է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Իր բովանդակ էութեան մէջ անձնուէր, աշխարհայեացքին մէջ մարդկային եւ արդար, գործելակերպին մէջ յեղափոխական եւ խիզախ, ոգեղէն մէջ բարձրօրէն ազգային եւ ժողովրդանուէր, ահա խտացուած դիմագիծը՝ այն հսկային, որուն անունն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւն :

Դաշնակցութիւնը արմատացած, հիւթակալած գաղափար է այլեւս հայ ժողովուրդին, անվերաքննելի պահանջին, անոր ազատ ու անկախ հայրենիքին:

Ի զուր միջնադարեան հալածանքնական եւ

ընդվզեցուցիչ միջոցներով, կը յաւակնին սպաննել անոր մտքի ու հոգիի ազատ թռիչքը: Խորտակել հաւատքը, թուլացնել կամքը, եւ աննկարագիր ամբոխի մը վերածել Դաշնակցական մարդը ու Հայը:

Իր անսահման ժողովրդականութեան եւ իր 61ամեայ գոյութեան փաստը, ապացոյց են որ, Դաշնակցութեան վիճակուած է կատարելու պատմական այն մեծ դերը, որ պիտի ըլլայ վերջին արարին յաղթական վարագոյրը Ազատ, Անկախ, եւ Միացեալ Հայաստանի իրականութեան վրայ բացուած:

Այս հաւատքով ամրօրէն զօտեպնդուած մեր անմահ հիմնադիրներու, Քրիստափորի, Ռոստոմի, Զաւարեանի գործերէն ներշնչուած եւ, մեր աննման հերոսներու, մարտիկներու, գրչի մշակներու եւ տասնեակ հազարաւոր նահատակներու յիշատակովը արիացած՝ պիտի հետեւինք իրենց:

Ուխտեալ Դաշնակցականը չարքային ըլլայ թէ ղեկավար, օրն ի բուն կը լսէ անոնց չեփորած հաւատոյ հանգանակը, հրեղէն խօսքը, որ կը թելադրէ չլքել Հայուն նուիրական Դատը, չդաւաճանել ազգին, չուրանալ հաւատքը, եւ հպարտօրէն չարունակել այն ճանապարհը, որ հակառակ տաժանելի գողգոթային՝ իրենց փառքի եւ երջանկութեան ուղին եղաւ:

61 տարիներ յետոյ ալ Դաշնակցութեան խօսքին ու գործին մէջ այդ հոգիին ու շունչին, հարազատ տարասուը կը զգաս: Քրիստափորը իր մտքով, Ռոստոմը իր վճռական կամքով, Զաւարեանը առաքելատիպ ու արդարադատ իր հեղինակութեամբ, Փէտային իր յաղթական մօսինով, ու մտաւորականը իր հայրենաշունչ գրչով, կը քալեն քեզի հետ կողք կողքի, բռնած ձեռքէդ, որպէսզի քալես ուղիղ, անսայթաք, չյուսահատիս ու չմնաս կէս ճամբան:

Զէ՞ որ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին կեանքի հոլովոյթն է, միշտ առոյգ, երիտասարդ, արի եւ հայ ժողովուրդին նման անսասան ու յաւիտենական:

Ողջոյն իր 61ամեայ տարեդարձին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 1ին այստեղ ալ տօնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 61րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղւոյս կոմիտէին:

Ո՞ւր էին սակայն մեր երիտասարդները, չկա՞ր գոնէ մէկը իրենցմէ՝ որ ազգային զգացումները հրահրէին իր էութիւնը, գիտակցէր իր ծագման բարձրութեան ու իր ներկայութեամբ իր սերունդին գոյութեան պատրանքը տար մեզի: Որքան կ՚երկարին գաղթականութեան տարիները, իրականութիւն է, որ կը թմրին հոգիները, կը մարի եռանդը, մոռացութեան կը տրուին ու կը հեռանան յիշատակները, կ՚այլասերին բարքերը ու կը ջրտին ուղեղները ...: Ափսոս «Յառաջ»ի սպառած մելանին, մտքի յոգնութեան, հոգեկան տառապանքին ու մտահոգութիւններուն: Ո՞ւր կ՚երթաք այսպէս, սիրելի պատանիներ ու երիտասարդներ: Քիչ մը ազգային արժանապատուութիւն եթէ կարելի է: Ապրին դարձեալ անոնք, որոնք գիտեն զոհել եւ հանդիստ եւ հաճոյք ու կուգան պահ մը ներշնչուելու մեր փառքերով, հաղորդուելու վառ յոյսերով, տառապելու ազգային ցաւերով:

Դպրոցին երգչախումբը բացումը կատարեց տօնին «Մեր հայրենիք»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օրուայ Նախագահ ընկեր Թ. Այվազեան իր բացման խօսքով մատնանշեց Դաշնակցութեան դերը գաղութներուն մէջ ու թելադրեց հետեւիլ անոր քայլերուն, որպէսզի կարենայ ապրիլ գաղթաշխարհը իր ազգային դիմագծով: Ընկերոջ շինիչ խօսքերը ընդունուեցան ծափերով:

Հակառակ տօնակատարութեան մօտիկ թուականին, գեղարուեստական բաժինը խնամքով պատրաստուած էր, շնորհիւ մեր ուսուցիչներու ջանքերուն: Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկ. Փափազեանի, յաջողաբար երգեց «Արեւն ելաւ», «Զինուած պատրաստուած», «Սարէն կուգայ ձիաւոր» եւ «Ալաքեազ ամպել ա»: Արտասանեցին՝ Հրայր Պօյաճեան, Օրիորդներ Աշխէն Համբարձումեան, Մարի Լուիզ Առաքելեան, եւ Պոստոյէն Օր. Յակոբեան: Թէ երգչախումբը եւ թէ արտասանողները արժանացան գնահատական արտայայտութեանց: Մասնաւորապէս Օր. Յակոբեան իր սահուն ու յստակ առոգանութեամբ, ու բաբախուն զգայնութեամբ մեր անմահն Ահարոնեանի «Արաքս»ը հաղորդակից դարձուց մեր հոգեկան աշխարհին: Տիկին Անժէլ Մուրատեան մեներգեց Սայաթ Նովայի «Մի խօսք ունեմ»ը, խլելով ծափեր, Օրիորդներ Ժանէթ Երամեան եւ Սօնա Հիւսեան յաջողութեամբ կատարեցին «Է՛յ ճան աղջիկ» (հեղ. Գ. Շ. Փ.) զուգերգը, իսկ դպրոցին սանուհիներուն խումբը տոհմիկ տարազներով ճարտարօրէն պարեց ու ստացաւ ջերմ ծափեր:

Խօսքը ընկերուհի Էլէն Բիւզանդինն էր: Յարգելի բանախօսուհին իրեն յատուկ ճարտասանութեամբ խօսեցաւ գրեթէ ժամ մը: Օրինակ առնելով «Սասունցի Դաւիթ»: Դիւցազներգութիւնը: Ներկայացուց գաղթաշխարհը իր զանազան կազմակերպութիւններով, դասաւորելով իւրաքանչիւրին դերը ըստ իրենց գործունէութեան: Պարզեց այժմէական խնդիրներ, ու եզրակացնելով ըսաւ որ գաղութներու հայութեան միակ յենարանը եւ փրկութեան ապաւէնը Դաշնակցութիւնն է: Եթէ վերցնենք այդ ուժը հրապարակէն, ահա այն ժամանակ պիտի տեսնուի գոյացած պարապութիւնը, ազգային փլուզումը, աղետալի նահանջը: Ջանանք որ այդ ուժը անխախտ մնայ, արժեւորէ մեր գոյութեան նպատակը, հայ ապրելու իղձը եւ ընդունակութիւնը, ու ինչպէս անցեալին՝ իր փառայեղ գործունէութեամբ, դարձեալ կանգնի յառաջադէմ գծի վրայ, մինչեւ մեր իտէալներուն վերջին հանգրուանը: Նախագահին փակման խօսքով եւ երգչախումբին «Յառաջ Նահատակով» վերջ գտաւ տօնակատարութիւնը կազդուրելով մեր հոգիները:

Գ. Պ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

Բ.

Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ արաբական երկիրներու ազգ. բանակները, որոնք Սուէզի անգլ. ուժերուն հետ պիտի ապահովեն Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, օդային տորմիղ գրեթէ չունին: Այս պակասը դարմանելու համար մեծ ջանք կը թափուի ներկայիս, մասնաւորաբար Ամերիկացիներու կողմէ, ամբողջացնելու համար օդային խարիսխներու ցանցը՝ գոյութիւն ունեցողները ընդարձակելով, եւ կամ նորեր շինելով:

Երբ այս ծրագիրը իրագործուի (շատ հաւանաբար տարեվերջին), արեւմտեան պետութիւնները իրենց տրամադրութեան տակ պիտի ունենան հետեւեալ օդակայանները.— Յունաստան՝ 3, Թուրքիա՝ 14, Անգլիա՝ 5, Մ. Նահանգներ՝ 1: Համագումար 23 օդանաւային կայան:

Այս թիւին վրայ կարելի է աւելցնել քանի մը եգիպտական, սուրիական, լիբանանեան եւ պարսկական խարիսխներ, եթէ քաղաք. համաձայնութիւն մը կնքուի վերոյիշեալ երկիրներուն հետ:

Նոյնիսկ առանց հաշուելու արաբ. խարիսխները, 23 օդակայանները բաւարար կը համարուին Մ. Արեւելքի նաւթահորերու պաշտպանութեան, եւ լիովին կը գոհացնեն ռմբաձիգ տորմիղներու գործունէութիւնը, որոնք Ռումանիոյ եւ Կովկասի նաւթային գլխաւոր կեդրոնները պիտի հասնին մէկ ժամուայ թռիչքով:

Առաջնակարգ դեր մը վերապահուած է Թուրքիոյ հողին վրայ հաստատուած խարիսխներուն: Ահա թէ ինչո՞ւ Մ. Նահանգները ոչ դրամ կը խնայեն եւ ոչ ալ մասնագէտ, այս կայաններու շինութեան համար:

Ամերիկացի ճարտարագէտներու եւ մասնագէտներու ղեկավարութեան տակ, հազարաւոր գործաւորներ կ՚աշխատին լրացնել օդային հաստատութիւնները:

Բոլոր օդակայանները յղացուած են այնպիսի ձեւով մը, որ կարենան ծառայել թէ հիւլէռումբ փոխադրող B-36 ռմբաձիգներուն, եւ թէ որսկան օդանաւերուն: Թռիչքի լայնանիստ ճամբաները 800ի վրայ, 3000 մեթր երկարութիւն ունին: Դէպի հիւսիս ամէնէն յառաջացեալ խարիսխը 1920 քիլոմեթր միայն հեռու է Մոսկուայէն:

Ամէնէն կարեւորը, որ աւարտելու վրայ է, կը գտնուի Ատանայի մօտիկ: Անատոլուի դաշտագետնին վրայ հիմնուած այս խարիսխը, հեռու չէ Ալէքսանտրէթի եւ Մերսինի նաւահանգիստներէն, այնպէս որ ծովու ճամբով Մ. Նահանգներէն հասած ամէն կարգի զինուորական պիտոյք, պիտի ստացուի ուղղակի:

Նոյնքան կարեւոր է Տիարպաքըրի (Տիգրանակերտ) մեծ օդակայանը, որ նմանապէս վերջանալու վրայ է: Անկէ, B-36 թռչուն գերամրոցները դիւրութեամբ կրնան հասնիլ Ուրալ:

Պալքաններու օդային տարածութիւնը հակակշռելու համար, երկու նոր օդակայաններ կը շինուին Տարտանէլի հարաւային կողմը՝ Պանտրմա եւ Պալըքէսիր: Առաջինը յատկացուած է ծանր եւ միջակ ռմբաձիգներու, երկրորդը՝ Վոսփորի պաշտպանութեան յատուկ որսորդ-ռմբաձիգներու:

Էսկիշէհիր եւս պիտի օժտուի մեծ օդակայանով մը՝ երկաթուղիներու եւ խճուղիներու ճիւղաւորման կեդրոն ըլլալու հանգամանքով:

Թուրքիոյ 13 օդային խարիսխներուն իբրեւ լրացուցիչ, Ալէքսանտրէթի մէջ պիտի հաստատուի ջրօդակայան մը:

Բոլոր այս աշխատանքները, որոնք Մ. Նահանգներու օդային նախարարին կողմէ քննութեան ենթարկուեցան վերջերս, պիտի լրանան 1951ի տարեվերջին: Այսուհանդերձ, Թուրքիոյ խարիսխները խաղաղութեան ժամանակ պիտի չօգտագործուին Ամերիկացիներու կողմէ, Ռուսերը չգրգռելու համար:

Յունական կայանները յատկացուած են որսորդ օդանաւերու, պալքանեան բանակներուն թեւ ու թիկունք ըլլալու, եւ անոնց պատերազմական գործողութիւններու օժանդակելու առաջնորդութեամբ:

Անգլիոյ արքայական օդային ուժերը (R. A. F.) Միջին Արեւելքի մէջ ունին հինգ խարիսխներ, Պէնկազի Լիբիա), Սուէզ, Յորդանան, Կիպրոս եւ Պաղտատ: Երկար ատենէ ի վեր հաստատուած այս օդակայանները օժտուած են նորոգութեանց յատուկ ընդարձակ արհեստանոցներով, ամէն տեսակ պահեստներով, եւ պաշտպանութեան զօրաւոր ամրութիւններով:

Վերջացնելու համար պէտք է յիշել նաեւ Պարսից Ծոցի հարաւային կողմը հաստատուած ամերիկեան օդային խարիսխը:

Անգամ խաղաղութեան ժամանակ, անգլօ-սաքսոն օդակայաններուն մէջ կը գտնուին որոշ թիւով ծանր ռմբաձիգներ:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

× Հազար աեղ մէկ պութանի խոփ չի լինի:

× Հազար մեռնի՝ մէկ չի չուարի, մէկ մեռնի հազար կը չուարի:

× Մինչեւ խելացին բոպկցաւ, խենթը գետն անցաւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Գ.

Բայց եւ դառնալը անյարմար էր, աղջիկը անշուշտ պիտի նկատէր եւ վերջապէս ուրիշ ճամբայ ալ չկար, ձորին մէջէն նորէն երկար պտոյտ ընելը անիմաստ էր:

«Բարեւ մը կուտամ ու կ՚անցնիմ» վճռեց ու քայլերը արագացուց:

— Բարեւ ձեզի, Օրիորդ:

— Օ՛, բարեւ, դո՞ւք էք պարոն: Ո՞ւրկէ կուգաք այսպէս կանուխ:

Ու ոտքի ելաւ:

— Ջուրի մէջ փոքրիկ պտոյտ մը, հիանալի թարմ օդ է, կազդուրիչ եւ առողջարար:

— Աշխարհը սկսեր է փոխուիլ — ժպտեցաւ աղջիկը՝ երկու ձեռքը կարճ մազերուն մէջ խրելով — հիմա հոգեւորականները երբեւի աւելի առողջապահութեան մասին կը մտածեն, քան աշխարհականներ:

— Ինչո՞ւ չէ.— պատասխանեց տղան չոր:

— Իսկ ես տեսէք, նստեր կ՚աշխատիմ, այսինքն պէտք է որ աշխատիմ.— աւելցուց դժգոհութեամբ:

— Այդչափ ստիպողակա՞ն. կարդացածնիդ ի՞նչ է որ:

— Խնդրեմ, եթէ կը հետաքրքրուիք:

Ու գիրքը տղուն մեկնեց:

Վարդապետցուն առաւ գիրքը ու բացաւ առաջին պատահած երեսը, ունելիի նման երկար ու կեռ գործիքի մը նկարն էր, բան չհասկցաւ ու նոր երես մը դարձուց, բայց հազիւ պատկերը նշմարեր էր որ ամբողջ դէմքով կարմրեցաւ ու արագ թուղթը շուռ տուաւ:

Աղջիկը ձեռքերը մէջքին կեցեր էր անշարժ ու ժպտուն:

Երիտասարդը նայեցաւ գիրքին ճակատը «Ծննդաբերական օգնութիւն»:

— Դուք բժշկութիւն կ՚ուսանի՞ք.— հարցուց վերջապէս:

— Դժբախտաբար ոչ.— եղաւ աղջկան հառաչի մը նմանող պատասխանը.— Մանկաբարձուհի եմ. այսինքն կը պատրաստուիմ քննութիւն տալու:

— Ո՞ւր:

— Թիֆլիս: Կը զարմանաք, չէ՞, որ քսան — քսանըմէկ տարեկան աղջիկ մը սիֆիլիսի նշաններով եւ չգիտեմ ինչերով իր ուղեղը կը զբաղեցնէ. այնպէս չէ՞: Դուք միշտ զբաղած էք բարոյական հոգեբանական ու աստուածաբանական պրոպլեմներով, միշտ վերերը: Մենք, կը տեսնէք, համեստ ենք միշտ ցածը, հիւանդութիւններու, աղտոտութիւններու ու տառապանքներու մէջ:

Աղջիկը կը քօքեթանար իր արուեստովը.

— Հապա, վարդապետութեան չի նմանիր, բուրվառ տալով ու աղօթք ընելով չի վերջանար, պէտք է աշխատիլ ու չարչարուիլ.— վերջացուց յանկարծ լուրջ զարկով մը եւ բոլորովին անըսպասելի կերպով ռուսերէն, կարծես դիմացինը բոլորովին շուարեցնելու համար:

Լ. ՇԱՆԹ

Դաշնակիցները ծանուցագիր կը յանձնեն

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակից պետութիւնները ծանուցագիր մը յանձնեցին Պ. Շարլ Հելուի, արտ. նախարար Լիբանանի, ինչպէս ըրած էին նախապէս սուրիական կառավարութեան: Վաւերագիրը կը շօշափէ Միջ. Արեւելքի պաշտպանութեան հարցը եւ կը խնդրէ Լիբանանի պետութենէն իր թելադրութիւնները ծրագրի մասին:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ շատ փափուկ կը գտնեն Պէյրութի կառավարութեան կացութիւնը, նկատի առնելով որ Եգիպտոս մերժած է նըման առաջարկ մը, առանց նախապէս դիմելու Արաբ. Լիկին: Կը կարծուի թէ Լիբանան պիտի պատասխանէ դաշնակիցներու ծանուցագրին, նախքան Պ. Շարլ Հելուի մեկնումը դէպի Փարիզ, այնտեղ ան պիտի մասնակցի ՄԱԿի ժողովին:

ՏՈՔԹ. ՄՈՍԱՏԵՂ ԿԸ ՅԵՏԱՁԳԷ ԻՐ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ինչպէս կը յիշուի, Իրանի վարչապետը հիւրը եղած էր Ֆիլատելֆիոյ քաղաքապետին, այնուհետեւ ընդունուած էր նախագահ Թրումընի եւ Պ. Տին Էչիսընի կողմէ: Մեկնումը ապահով էր, բայց ահա վերջին պահուն միտքը փոխեց եւ որոշեց քանի մը օր սպասել Ուաշինկթընի մէջ:

Անտարակոյս այս յետաձգումը դուռը բաց կը թողու նոր բանակցութեանց, անգլեւիրանեան քարիւղի վէճը հարթելու համար: Տոքթ. Մոսատեղ թերեւս կը սպասէ որ կացութիւնը պարզուի Անգլիոյ մէջ ու նպաստաւոր առաջարկներ ստանայ Մ. Նահանգներէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ բանակցութիւնները անընդհատ կը ձգձգուին, որովհետեւ կարմիրները դարձեալ մերժած են դաշնակիցներու առաջարկած սահմանագիծը: Դաշնակից հրամանատարութիւնը ասիական բարքերու կը վերագրէ այս լարախաղացութիւնը, հետեւաբար դժուար ըմբռնելի արեւմուտքցիներուն համար: Զօր. Նիքըլսի յայտարարութեան համաձայն, դաշնակիցները կը շահագրգռուին աւելի ռազմագիտական կէտերով, քան քառակուսի քիլոմեթրներով: «Փրավտա» կը մեղադրէ Դաշնակիցները, որ երկու ամիս երկարաձգեցին պատերազմը, իրենց աշնանային յարձակողականը ձախողած կը նկատէ եւ կը պահանջէ որ զինադադարը կնքուի 38րդ զուգահեռականին վրայ:

ԼԱ ԺԵՐՊ գրական շաբաթաթերթի երբեմնի տնօրէն Ալֆօնս տը Շաթոպրիան մեռած է Աւստրիոյ մէջ, Մայիս 2ին 74 տարեկանին: 1911ին շահած էր Կոնքուրի մրցանակը, իր «Մեսիէօ տէ Լուրտին» գործով, իսկ 1923ին Ֆրանսական Կաճառին սահմանած Մեծ Պարգեւը իր «Լա Պրիէռ» վէպով: Ինչպէս կը յիշուի, ծերունի գրագէտը ջերմ գործակից մը եղած էր Գերմաններուն եւ անոնց պարտութենէն վերջ փախած էր Թիրոլեան շրջանը, ուր կ'ապրէր փրոֆ. Վոլֆ կեղծ անունին տակ: Մարմինը թաղուած է Քիթցպուհէլի հրէական գերեզմանատունը:

ՍԷՆ ԺԸՆԷՎԻԷՎԻ մատենադարանին մէջ ցուցադրութեան դրուած է Ժերմէն Նուվոյի ծոցատետրը, բանաստեղծուհիին ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ: Այս թանկագին նշխարը մատենադարանին փոխ տուած է արտ. գործոց նախարար Պ. Ռոպեր Շուման, որ մոլի սիրահար մըն է երեւելի մարդոց ձեռագիրներուն: Տետրակին մէջ կան քերթուածներ, ժամագրութիւններ, առեւտրական ծանօթագրութիւններ եւն.: Բանաստեղծուհին մտերիմը եղած է Վերլէնի եւ Ռեմպոյի, յաճախ շուքի տակ ձգուած եւ նոյնիսկ իր համբաւը կորզուած անոնց կողմէ... : Անտրէ Պրեթոն արտակարգ, ամէն բանէ գերազանց կը համարէ քերթողուհիին գրականութիւնը:

ՓԵԹԷՆԻ համար հոգեհանգիստ կատարուեցաւ շաբաթ օր, Նոթր Տամի տաճարին մէջ, նախագահութեամբ Փարիզի արքեպիսկոպոսին: Պատարագը մատոյց ողբացեալին խոստովանահայր Փոտեվէն երէցը, թաղութեան ծէսը չկատարուեցաւ, այլ լոկ Di Profundis, որմէ վերջ Ֆելթէն արք. դամբանական մը խօսեցաւ: Միւս կողմէ, դիմադրականներն ալ ցոյց մը սարքեցին նոյն ժամուն, տաճարին շրջափակին մէջ: «Մարսէյեզ»ը լրանալուն, ամբոխը սկսաւ աղաղակել.— «Գործակիցները բանտ», «Ֆաշիզմը չի կրնար անցնիլ», «Փեթէն մարդասպան» եւն.: Վիվիանիի պարտէզին մօտակայքը, ոստիկանութիւնը ուզեց ցրուել ցուցարարները, որոնք ուզեցին չիշեր նետել, բայց դիւրաւ զսպուեցան:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ յօրջօրջուած էլյէզա Պազնա գործավարներու խորհուրդին որոշումով սահմանէն դուրս կը հանուի: Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին Գերմանիոյ հաշւոյն լրտեսութիւն ըրած էր: Կիկերոն ներկայիս ալ Ռուսերուն հաշւոյն լրտեսութիւն կ'ընէ:

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տիկին Համեստուհի Օզանեանէ իր զաւկին Լեւոն Օզանեանի նշանտուքին առթիւ հազար ֆր., եղբօրմէն՝ Ժան Օզանեանէ 500 ֆրանք նոյն առթիւ:

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած ենք ընկեր Գ. Վարդանեանէ 500 ֆր. «Յառաջ»ի եւ 500 ֆր. «Հայ-Բոյժ»ի տարածման համար, Տիկ. Նուարդ Շմաւոնեանի մահուան առթիւ:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. Ֆր. Ֆէյտի, նիւթ ունենալով Պոլիս գումարուած արեւելագէտներու համաժողովին աշխատանքները եւ տպաւորութիւնները Պոլսահայ կեանքէն:

Մուտքը ազատ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

1952, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6ԻՆ, **Cercle Militaire**ի սրահներուն մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան պատկերազարդ օրացոյցը, եւ կը ծախուի Ստեփան Ալեքսանեանին քով, Փարիզ, 20 rue du Tage, Paris (13): Ս. Էթիէն Այրի Տիկին Սողոյեանին, Ս. Շամոն Եփրեմ Միքայէլեանին, Տէսին Լեւոն Ասատուրեանին, Կրընոպըլ Պարոյր Արթինեանին, Լաւիոթա Այրի Տիկ. Կաղնեանին, իսկ Մարսէյլի մէջ Տիկնանց Միութեան գանձապահ Տիկ. Աշխէն Պօղոսեանին 4 Bld. de la Paix:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.—Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Քլէրմօն Ֆէրանի մեր հայրենակիցներուն կողմէ 12 հազարի անակնկալ նուէր մը: Հեռու հայկական հաւաքականութենէ եւ ազգային կազմակերպութիւններէ զուրկ այս պզտիկ քաղաքի հայ բնակչութիւնը ինքնաբերաբար Ֆ. Կ. Խաչին ղրկած է այս գումարը իր հիւանդներուն համար: Օրինակելի այս ելոյթը մաղթելի է որ օրինակ հանդիսանայ:

Նուիրատուներու ցանկն է.— Տիկիններ Թիւթիւնճեան 3000 ֆր., Փափազեան 3000, Ապասեան 1000, Պաղտասարեան 1000, Թօգաթլեան, Ալթունեան, Սօնեի, Այրի Յակոբեան, Յակոբեան, Պակհեան, Մօրճիկեան, Քէչիշեան 500ական ֆր.:

Փարիզի Աղխաս. միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը

Նոյեմբեր 11ին **Hôtel George V**ի մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ **Francise Blanc, et Pierre Dac, Rosy-Varte,** Օր. Մ. Կաովարեան, Արշամ Ճիզմէճեան եւ **Jacques Dal**:

Maison Carvenի մանըքէններուն տողանցքը:

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Վ. Ջիլինկիրեանի Cen. 48 - 51 կամ Պ. Աճէմեանին Pro. 03-19:

SALLE DU CONSERVATOIRE

2bis, rue du Conservatoire, Métro Montmartre

Շաբաթ, **24** Նոյեմբերին ժամը **21**ին

Վերոնիկ Ճինճեան

(Դաշնակահար)

Լիզի Տեմիրճեան

(Ջութակահար)

Իրենց Ռեսիթալին յայտագիրն է **Grieg — J. S. Bach — Chopin, Aram Kachaturian — Pugnani — Keisler de Falla** եւ **Paul Paray**:

Գիները 400, 300 եւ 200 ֆրանք:

Կը ծախուին՝

Durandի մօտ, 4, Place de la Madeleine, Հրանտ Սամուէլ գրատունը 51 Mr. le Prince եւ Conservatoireի սրահը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պետրոս Շմաւոնեան եւ զաւակները՝ Օր. Մառի Շմաւոնեան եւ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գայլիշեան, ինչպէս նաեւ Շմաւոնեան, Զալկըեան, Թրավէր, Ադամեան, Մերսիէ Քէպապճեան եւ Առաքէլեան ընտանիքները իրենց սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ գրաւոր ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ողբացեալ սիրելի կնոջ, մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ: Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը:

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր եթէ վըճարուած չէ:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու:

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղերուն ժողովները.—

ՎԻԷՆ Հոկտ. 30ին:

Ս. ՇԱՄՈՆ Նոյեմբեր 1ին:

Ս. ԷԹԻԷՆ Նոյմերեր 2ին:

ՌՈՄԱՆ Նոյեմբեր 3ին:

ՎԱԼԱՆՍ Նոյեմբեր 4ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ Նոյեմբեր 6ին:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը շարունակուի Շաւարշ Նարդունիի գրական գործունէութեան մասին կարծիքներու փոխանակութիւնը: Մասնաւորապէս կը խօսի Պ. Խ. Վշտունի՝ Նարդունիի մանկութեան, պատանեկութեան եւ միջավայրին մասին:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ՑԻՒՐԻԽ, Ժ. Էն.— Ստացանք: ՀԱՅՖԱ, Ճ. Մ.— Կը հրատարակուի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ! !

Կօշկակարներ, արհեստաւորներ, առեւտրականներ ՁԵՐ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ, ՁԵՐ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ԵՒ ՏՈՒՐՔԻ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէք մասնագէտին՝

FRANKIDJIAN G.

53, Rue de la Joliette, Marseille եւ կամ Գրատուն **«Haratch», 13 rue des Dominicaines, Marseille**:

K. M.ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր նորոյթի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԴԵՂԷՆԻ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր **Collection**ը:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ:

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով որսւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով, Ֆրանսայէն Ամերիկա կամ Ամերիկայէն Ֆրանսա եւ Արեւելք: Քանատա:

Վճարումը հոս կամ Ամերիկա, տեղերը կ'ապահովենք:

ԻՆՁՈ՞Ի ՀԱՅԷՆ ՉԳՆԷՔ ՄԻԵՒՆՈՅՆ ԳՆՈՎ

Դիմել ԺԱՆ Ե. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

(30 տարուան փորձառութիւն)

AMERICAN LLOYD

48 rue de la République Tél. Co. 4722 Marseille

7, Rue Auber, Paris

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Ասատուրեան, 56 La Canebière. Marseille, պատուուած Փարիզի Concours Bellanի Ա. մրցանակով, կ'աւանդէ դիւրուսոյց եղանակով՝

Դաշնակի, ջութակի եւ սոլֆէժի

Դասեր, 600 ֆրանք ամսականով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 31 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 31 ՀՈԿՏ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6599-Նոր շրջան թիւ 2010 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութիւնը

Կիրակի օր, լեցուն էր անգամ մը եւս Հինդեբորդ թաղապետարանի գեղեցիկ եւ լուսաշող սրահը: Դաշնակցականը խառնուած համակիրրեն ու բարեկամներին, Նոր Սերունդի վառվռուն երիտասարդութիւնը՝ քովն ի վեր Դաշնակցութեան հետ վաթսունամեակ մը ապրած՝ հին ուխտաւորրին, նոյն հաւատքով, նոյն խանդավառութեամբ եկած էին ըսելու կարծես մեր մեծ կուսակցութեան «Քալէ գծած ճամբէդ, մենք քեզի հետ ենք միշտ, ու ամէն տեղ»:

Հանդէսը բացաւ Շավիլի երգչախումբը Մարսէյեէզով եւ Մշակ բանուորով, յոտնկայս ունկնդրութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի:

Նախագահը՝ ընկեր Ս. Թորոսեան, տարեկան այս տօնակատարութիւնը նկատեց հրապարակային հաշուետուութեան օր մը Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար եւ համառօտակի անցնելով անոր անցեալ գործունէութեան վրայէն, կանգ առաւ ներկային ու տուաւ ընդհ. գիծերով անոր ծրագրած աշխատանքները, Սփիւռքի անհրաժեշտութիւններու վրայ հիմնած: Շեշտելով մասնաւորաբար անոր վրայ ծանրացող քաղաք. աշխատանքները, մեր դատի իրականացման համար, մաղթեց որ պայմանները ըլլան այնքան նպաստաւոր մեր թափառական բազմութիւններուն համար, որ օր մը կարենայ ան իր յոգնաբեկ գլուխը հանգչեցնել հայրենի հողին վրայ, իր միացեալ, անկախ ու ազատ հայրենիքին մէջ:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, որ արդէն իր պերճախօսութեամբ տիրացած է բեմին եւ կուռ տրամաբանութեամբ կրնայ ունկնդիր բազմութիւնները տանիլ իր խօսքին ետեւէն: Բանախօսը մէկիկ մէկիկ ցոյց տուաւ Դաշնակցութեան առած ամէն մէկ քայլին արդիւնքը հայ ժողովուրդին ճակատագրին մէջ: Անոր աշխատանքը Հայը՝ «Ազգ» դարձնելու, Հայը՝ քաղաքականապէս կազմակերպելու, Հայը՝ մարտունակ ժողովուրդ մը ընելու, Հայը՝ իր պետականութեամբ դասելու ուրիշ ժողովուրդներու կարգին: Ընկեր Եղիազարեան ծանրանալով մասնաւորաբար Հայաստանի անկախութեան հռչակման եւ յարակից դէպքերու, ցոյց տուաւ յստակ կերպով Դաշնակցութեան նախապատրաստական աշխատանքը հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ, մօտ երեսուն տարի: Վերջացնելով իր բանախօսութիւնը Դաշնակցութեան 61րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը նկատեց Մեծ Ուխտի Օրը՝ բոլոր հաւատաւոր Հայերուն, անոնց որոնք ապրած են անոր ճակատագրին դժնդակ դրուագները, եւ իրենց սիրտը կը բաբախէ գալիք յաղթանակին յոյսովը:

Պ. Գարեգին իր թառով Սայաթ Նովայի «Քանի վուր ջան ես», «Ես ինչ անեմ հաքիմը» եւ «Վէրքերով լի ջան ֆետան», երեք ժողովրդական երգերով սկսաւ գեղարուեստական բաժինը:

Բ. բանախօսն էր ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան, որ յիշեց մասնաւորաբար Խ. Աբովեանի մէկ խօսքը «Էն ի՞նչ շունչ կ՚ըլլի որ մեր Ազգը վեր վերցնի այս խոր քնից»: Այդ շունչը, մեր ժողովուրդը այդ խոր քնից դուրս բերողը եղաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: ԺԹ. դարու վերջերը, զոյգ բռնակալութիւններու ծանր թաթին տակ ճզմուած, հայ ժողովուրդը չունէր ոչ մէկ մարդկային իրաւունք, կորսնցուցած էր իր ըմբոստացումի, բողոքի, իր պահանջները արժեցնելու վսեմ զգացումները: Դաշնակցութիւնը այդ բոլորը հալեցուց իր կամքի հալոցին մէջ եւ ձուլեց նոր ժողովուրդ մը՝ կռուի ըմբոստ ու մարտունակ որ գիտցաւ իր իրաւունքները ձեւակերպել, բողոքի ձայն բարձրացնել եւ նոյնիսկ դառնալ պետական ժողովուրդ:

Օր. Մ. Կառվարենց երգեց Կոմիտասի «Քելեր ցոլեր»ը, Օհան Տուրեանի «Սիրերգ»ը եւ Վ. Սարգսեանի պարերգը: Համակրելի երգչուհին ժողովուրդին բուռն ծափերուն պատասխանեց չորրորդ երգով մը Ալէմշահի «Աղուորներուն»:

Օր. Ճինճեանի դաշնակը Լիստի «Նօքթիւրն»ով եւ Արամ Խաչատուրեանի Թոքքատայով հաճելի երաժշտական պահ մըն էր ունկնդիրներուն համար: Իսկ Տիկին Ա. Բալուեանի կողմէ արտասանուած «Ափ մը մոխիրը» (Սիամանթօ), յուզուած եւ յուզող շեշտով մը, անգամ մըն ալ Հայուն սիրտը արիւնեց, իր դառն օրերու վերապրումով:

Գեղարուեստական բաժնին վերջին թիւն էր Ամերիկահայ երգչուհին Տիկին Շուշանիկ Տէր Սիմոն, որուն «Հայաստան»ը այնպիսի յաջողութիւն մը ունեցաւ որ հազիւ թէ ամէն վերջ կիս-կատար ձայներով «Հայաստան»ը մտիկ ընել կարելի ըլլայ: Տիկինը թառի ընկերակցութեամբ երգեց ժողովրդ. երգերու, զուարթ ու խանդավառ շարք մը, ծափեր խլելով հանդիսասրահէն:

Նախագահը փակեց հանդէսին պաշտ. մասը: Մինչեւ կէս գիշեր ժողովուրդը պարեց ու երգեց իսկական տօնական օր մը դարձնելով այս տարեդարձը որ Դաշնակցութեան վայելած ժողովրդականութեան մէկ փայլուն ապացոյցն է:

Պարերը կ՚առաջնորդուէին Կարօ Սարեանի նուագախումբով:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

Եգիպտական թերթ մը կը գովէ Հայերը

«Ահրամ»ի աշխատակիցներէն եւ եգիպտ. մամուլի ականաւոր հրապարակագիրներէն Պ. Ահմէտ էլ Սաւի Մոհամէտ, կը գրէ (26 Հոկտ.).—

«Երէկ կոչ մը կ՚ուղղէինք մեր թերթի յարգելի ընթերցողներուն մասնակցելու նահատակներու ընտանիքներուն օգնութեան ֆոնտին եւ ահա կը ստանանք երկու նամակներ, սիրոյ և գուրգուրանքի զգացումներով զեղուն:

«Անոնցմէ առաջինին մէջ կը գտնենք 100 ե. ոսկի, նուիրուած «Յուսաբեր» Հայ Մշակութային Ընկերակցութեան կողմէ, որ հայ գաղութը կը ներկայացնէ: Նամակը կ՚ըսէ հետեւեալը.

— » Մենք ոչ միայն Եգիպտոսը կը նկատենք մեր մեծ քոյրը, այլ գուրգուրալից մայր մը, որ մեզ հովանաւորեց հարիւրաւոր տարիներ: Եւ այսօր, միեւնոյն զգացումներով տոգորուած, կը զգանք իր ցաւերը եւ կը հրճուինք իր ուրախութիններով: Ի տես ներկայ դէպքերու, որոնք վիրաւորեցին զինքը, կը ներկայացնենք մեր այս համեստ գումարը, յուսալով որ մէկ փոքրիկ մասնիկ մը վերադարձուցած կ՚ըլլանք՝ Եգիպտոսի հանդէպ մեր ունեցած բարոյական պարտքէն: Դարերով սնանեցանք, խմեցինք իր ջուրէն եւ ապրեցանք այս գեղեցիկ միջավայրին մէջ: Կը յուսանք, որ մեր սրտագին զգացումները արտայայտած կ՚ըլլանք մեր մեծ քրոջ՝ Եգիպտոսի, մասնակցելով Զրանցքի զոհերու օգնութեան ֆոնտին»:

Երկրորդ նամակը ուղղուած է ուրիշ յարգելի հայ հայրենակիցէ մը, Պ. Զարեհ Սաքայեանէ, տէրը պղնձագործութեան եգիպտ. գործարանի մը: Ներփակուած գտանք 50 ե. ո.ի չէք մը, հետեւեալ երկտողով.

« — « Հաճեցէք ընդունիլ գործարանին կողմէ այս համեստ օգնութիւնը, Զրանցքի աղէտեալներու, դաւաճանութեան զոհերու օգնութեան ֆոնտին: Նուիրատուութիւնը որքան ալ բարձր ըլլայ իր դրամական արժէքով, չի կրնար փոխարինել իւրաքանչիւր նահատակ ազգակցի կեանքը: Մենք ամէն մէկս, զինուորագրած ենք զմեզ հայրենիքի ծառայութեան, մեր արդիւնաբերական աշխատանքի գծով »:

Մեզի կը մնայ հիանալ եւ գնահատել այս ազնիւ զգացումները:

Հայ գաղութը մեր երկրի ամէնէն աշխատունակ տարրը եղած է: Անոնք միշտ մեծ հմտութիւն ցուցաբերած են այն բոլոր արուեստներու եւ արհեստներու մէջ, որոնցմով կը զբաղին:

Մեր երկիրը ներմուծեցին շատ մը արհեստներ: Մեծ է իրենց ծառայութիւնը երկրագործական, ջրաբաշխական, կազմարարութեան, նուրբ փորագրութեան, բարձր կարգի ծաղրանկարչութեան եւ ոսկերչութեան մէջ, որ մետաղները կը վերածէ թանկարժէք իրերու, եւն. եւն.:

Եթէ նկատի ունենանք այն տառապանքները, աքսորները, ջարդերը, որոնց ենթարկուեցան Հայերը Թուրքիոյ կողմէ, կրնանք գաղափար մը ունենալ հայ ժողովուրդի կենսունակութեան եւ ուժին մասին: Ատով է, որ Հայերը արժանի դարձուցած են զիրենք այն գեղեցիկ ողջոյնին, զոր իրենց ուղղած է Անաթոլ Ֆրանս, «Եգիպտոսի Ձայն»ը անունով գրքին մէջ, զոր հրատարակեց Սաատ Զաղլուլ փաշա, իր երկրի քարոզչութեան ի խնդիր, Փարիզի մէջ, 1918ին:

Հայերը կրնան հասկնալ մեր ցաւերը, որովհետեւ իրենք ալ տառապած են »:

Չըրչիլի դահլիճը

Պ. Ուինսթըն Չըրչիլ, քաղաքական եւ տնտեսական ծանր կացութեան պարտադրանքին տակ, շաբաթ օր նշանակեց իր անմիջական գործակիցները: Անգլիոյ Թագաւորը նոյն իրիկունը անոնցմէ իւրաքանչիւրին յանձնեց իր սեփական նախարարութեան կնիքը:

Պահպանողական ղեկավարը կը ստանձնէ վարչապետութիւնը, ելեւմտական եւ պատերազմական նախարարութիւնները: Պ. Էնթընի Իտըն՝ փոխ վարչապետութիւնը եւ արտ. գործոց նախարարութիւնը, Լորտ Ուուլթըն՝ խորհրդարանի նախագահութիւնը, Մարքի տը Սալզպըրին՝ դատական նախարարութիւնը, Սըր Տավիտ Մաքսուէյլ Ֆայֆը՝ ներքին գործոց նախարարութիւնը, Պ. Ռիչըրտ Պըթլերը՝ ելեւմտական ատենակալութիւնը, Զօր. Լորտ Այսմէյ՝ Քոմընուէլթի պետ. քարտուղարութիւնը, Սըր Ուոլթըր Մընքթըն՝ աշխատանքի, իսկ Օլիվըր Լիթըլթըն՝ գաղթային նախարարութիւնը:

Ընտրական պայքարի ընթացքին, Չըրչիլ յաճախ Ռուսիոյ հետ համաձայնելու բաղձանքը յայտնած էր, ատոր համար կը կարծուի թէ իր վերընտրումը քաղաք. թատերաբեմի վրայ լաւ արձագանգ պիտի գտնէ Մոսկուայի մէջ: Այնպէս որ, Խորհ. Միութեան կողմէ եկած ամէն նախաձեռնութիւն շատ սիրով նկատի պիտի առնուի Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ: Իսկ եթէ այս ակնկալութիւնը չիրագործուի, Դաշնակիցները կը խորհին ՄԱԿի ճամբով լուծել վիճելի խնդիրները Քրեմլինի կառավարութեան հետ:

Սուտան կը դիմէ Դաշնակիցներուն

ԻՐ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՄԱԿի քարտուղարը հեռագիր մը ստացաւ Սուտանի խորհրդարանէն եւ Սահմանադրական Յանձնախումբէն, որով կը խնդրեն կազմակերպութենէն միջազգային յանձնաժողով մը նշանակել պատրաստելու համար Սահմանադիր ժողով մը, որպէսզի 1953ի Դեկտեմբերէն առաջ իրագործէ Սուտանի անկախութիւնը:

Սուտանի Սահմ. Յանձնախումբին նախագահը եւ խորհրդարանը Անգլիացի են, մնացեալ 13 անդամներէն մէկը միայն չէ ստորագրած ՄԱԿի ուղղուած դիմումնագիրը, որովհետեւ իր ընտրական շրջանակի բնակչութիւնը կը բաղկանայ սեւամորթ քրիստոնեաներէ: Երկրին գլխաւոր կուսակցութիւններէն Ումմահը մօտ է Անգլիացիներուն, իսկ Աշիկահը կը փափաքի կցուիլ Եգիպտոսի, Ֆարուք արքայի թագին տակ:

Մնաց որ, կրօնական հոսանքներն ալ կարեւոր դեր մը կը խաղան տեղւոյն քաղաք. կեանքին մէջ. Միրկանիստները իրենց ակնարկը սեւեռած են Եգիպտոսի, մինչ Մեհտիստները կը փնտռեն Անգլիացիներու բարեկամութիւնը եւ իրենց պետը Ռահման էլ Մեհտի ինքզինքը Սուտանի Թագաւոր հռչակելու հետամուտ է:

Սուտան իրաւ է թէ անցեալին մաս կազմած է Եգիպտոսի, բայց յետագային ձերբազատուած է Գահիրէի մականէն, մասնաւորաբար 1888ին Մեհտիներու ապստամբութեամբ: Երբ 1898ին Լորտ Քիչներ կը տանէր Օմտուրմանի յաղթանակը, Եգիպտացիները Խարթում կը մտնէին իր զօրաբանակի ետեւէն: Մեծն Բրիտանիան այժմ ամէն տուեալ ունի իր ձեռքը, եթէ ոչ բոլորովին իր գայիսոնին տակ պահելու, այլ գոնէ Լիպիոյ նման գոյավիճակ մը հաստատելու համար այնտեղ:

Սփիցպերկի հարցը

« ՓՐԱՒՏԱ » ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՆՈՐՎԵԿԻԱՆ

Մոսկուայի օրկանը « Փրաւտա », յօդուած մը նուիրելով Սփիցպերկի հարցին, վեր կ՚առնէ անոր ռազմագիտական կարեւորութիւնը ու կը մեղադրէ Նորվեկիոյ կառավարութիւնը, որ կը ձգտի այդ կղզեխումբը տրամադրել Ատլանտեան հրամանատարութեան:

« Սփիցպերկի եւ արջային կղզիին օգտագործումը, Ատլանտեանի հրամանատարութեան կողմէ, բռնաբարում մը կը կազմէ յիշեալ արքեպիղաքոսի գոյավիճակի կանոնագրին», կը գրէ Մոսկուայի պաշտօնաթերթը: Յետոյ կը յիշեցնէ Հոկտ. 15ին Խորհ. Միութեան ուղղած ծանուցագիրը Նորվեկեան պետութեան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ հրդեհի վտանգ մը անցուցած է Հոկտ. 23ին: Սրբազանին ճաշասրահը մասամբ այրած է, սակայն արագ միջամտութեան մը շնորհիւ կարելի եղած է անմիջական աղէտի մը առաջքը առնել: Հրդեհը ծագած է նախ ատաղձագործի, ապա ներկարար վարպետի մը անխոհեմութեան հետեւանքով: Բաւական նիւթական վնաս կայ:

ԻՍԼԱՄ ԱՇԽԱՐՀԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ

Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան մէջ, Թուրքիոյ ալ ձայն տրուած է եւ Անգարայի կառավարութիւնը կը ճգնի արժեցնել իր անդամակցութիւնը մնայուն խմբակցութեան :

Առաջին առթիւ, Թուրքիա փորձեց արտայայտել իր այդ իրաւունքը, անվստահութիւն յայտնելով Եգիպտոսի հանդէպ, ինչ որ տեսակ մը շփոթութիւն յառաջ բերաւ դաշնակից շրջանակներէն ներս : Ահա, այս է որ չէ մարսած Գահիրէի կառավարութիւնը եւ իր դժգոհութիւնը յայտնած հրապարակաւ :

Թուրքիան, իրար անցած, կը պատասխանէ Եգիպտոսի գանգատներուն, վերակոչելով իր « կրօնական եղբայրութիւն »ը Արաբներուն հետ : Այնուհետեւ կ'աշխատի ցոյց տալ անոնց, որ չէզոքութիւնը վտանգաւոր է ներկայ պայմաններուն մէջ եւ առաջին գծին վրայ կ'իյնայ հասարակաց թշնամիին դէմ պայքարը :

Անգարայի կառավարութիւնը կը թուի թէ շատ շուտ մոռցած է իր զուլումները, Եգիպտոսը Օսմ. Կայսրութեան մականին տակ եղած շրջանին, մոռցած է մանաւանդ Պէյրութի, Դամասկոսի եւ Հալէպի մէջ Ճէմալ փաշայի տնկած կախաղանները : Այն ատեն կ'երեւի Արաբները «Տին Գարտաշը» չէին, այլ հայրենիքի դաւաճաններ, ինչպէս Յոյները, Սերպերը, Պուլկարները, Ալպանացիները Հայերը եւ վերջապէս Քիւրտերը :

Արաբ ցեղերը իրենց երախտագիտութիւնը արտայայտելու համար «բարեխնամ» Օսմ. Կայսրութեան, Հաշիմի գերդաստանին Շէյխերուն ղեկավարութեան տակ, ապստամբութեան դրօշ պարզեցին եւ տիրացան իրենց ինքնավարութեան : Պայքարին պատմութիւնը ծանօթ է ընթերցողներուն, յաճախ խօսուած է անոր մասին այս սիւնակներուն մէջ, հետեւաբար աւելորդ կը նկատենք մանրամասնօրէն կանգ առնել :

Հարցը առով չէ փակուած, որովհետեւ աշխարհասասան երկրորդ պատերազմին սկիզբը Դաշնակիցները Սանճաքը յանձնեցին Թուրքիոյ, հակառակ « Միջերկրականեան Կոմիտէի» քարոզչութեան եւ բուռն պայքարներուն : Այս զիջումը ոչ մէկ բանի ծառայեց, Թուրքերը Անգարայի դաշնագրով աւելի մօտիկութիւն ցոյց տուին առանցքին եւ ամբողջ պատերազմի ընթացքին ռազմական ճարտարարուեստի նիւթեր տրամադրեցին Գերմանիոյ :

Սուրիա չէ մոռցած այս բոլորը, երկրին մէջ կազմուած է « Իսկէնտէրունի Իրաւաց Պաշտպան Միութիւն »ը, որ լայն արմատներ ունի ամէն կողմ : Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է Սանճաքի Ալէվիներուն ապստամբութիւնը, ասկէ քանի մը ամիս առաջ, որ ճշմարիտ ընդհարումի մը յանգած էր Թուրք եւ տեղացի ուժերուն միջեւ : Գործադուլի շարժում մը ստեղծուած էր, Ալէվիները մինչեւ իսկ յարձակած են Թուրքպաններուն վրայ, փրցուցած են անոնցմէ մէկուն համազգեստին կօճակը եւ պոռացած երեսին.— ՄԵՆՔ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ :

Անգարայի կառավարութիւնը ճարահատ դէպի Սանճաք ճամբայ հանած էր զօր. Շահապ Կիւլէրը, ոստիկան զօրաց հրամանատար զօր. Քէմալ Եասընդըլըճ եւ քաղաքային երեք քննիչներ, որպէսզի հարցը քննեն եւ զսպեն ապստամբութիւնը: Գործը կարծուածէն աւելի լայն ծաւալ ստացած՝ մինչեւ Ատանա գացած էր, Թուրք իշխանութիւնը 52 Ալեվի կալանաւոր ճամբայ հանած էր դէպի Կեսարիա :

Սուէզի ջրանցքին փակումը Իսրայէլի առջեւ, — Դաշնակիցներու հաշտարար միջնորդութեան հակառակ,— նոյնքան վնասակար եղած է մեծ ու փոքր պետութիւններուն : Եգիպտոս կը դիմէ Մոսադեղի ռազմավարութեան, պատրաստ է զինակցելու Սատանին հետ, պայմանաւ որ գրաւման ուժերը հեռանան Նեղոսի հովիտէն :

Ահա այդ քաղաքականութիւնը դիւր չի գար Թուրքիոյ, որ Սովիէտ արշաւանքի մը մղձաւանջին տակ խելակորոյս վիճակի մը մատնուած է :

Գաղտնիք չէ թէ Չըրչիլ ուզեց օգտագործել աշխատաւորական կառավարութեան ընկրկումը Իրանի հարցին մէջ, զոր չի դադրիր Տօքթ. Մոսադեղի մէկ «պլըֆ»ը նկատելէ : Յատկանշական է իր ընտրական մէկ ճառին հետեւեալ հատուածը. — Ապատանի մէջ իր կրած ձախողութեամբ, Անգլիա փորին վրայ ինկած է խոշոր տխմարի եւ վախկոտի մը պէս, ինչ որ վնաս կը բերէ արեւմտեան պետութեանց ամբողջութեան, բայց ատիկա ճշմարիտ Անգլիոյ մը գործը չէ, այլ միայն ծամածռութիւնը ջղասպառ կառավարութեան մը, որ շուտով դատաստանի պիտի ենթարկուի ազգէն » :

Իրան իր կարգին դժգոհ Թուրքիոյ քաղաքական ուղեգիծէն, Անգարայի իր դեսպանին միջոցաւ բողոքեր է Ճէլալ Պայարի կառավարութեան, որ քարիւղի վէճին մէջ Անգլիոյ կողմը բռներ է :

Իրանի կառավարութեան այս բողոքը ջիղերուն է դպեր Սեդատ Սիմավիի, որ «Հուրիյէթ»ի Հոկտ. 5ի թիւին մէջ լեզուին կուտայ :

Թուրք խմբագիրը, որ ուշագրաւ դէմք մը դարձաւ « Վարլըք »ի տուրքին դէմ իր բուռն ելոյթներով,— կը մեղադրէ Շահը որ Ամերիկայէ դարձին չէ հանդիպած Թուրքիա : Կը ջատագովէ Մենտերէսի հեռատեսութիւնը, որուն շնորհիւ Թուրքիան առաջին անգամ ըլլալով գործօն դեր մը կը խաղայ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, անգլեւպարսիկ վէճին շուրջ: Երիտասարդ հրապարակագիրը ի վերջոյ կ'աղաղակէ .

« Մեր քթին տակ, Անգլիացիներու դրամագլուխով, Ապատանի քարիւղի զտարանները հիմնուեցան եւ շահագործուեցան տարիներով : Հիմա ալ Ռուսերու դրդումով, պարսիկ կառավարութիւնը կը վտարէ Անգլիացիները :

Պարսիկներու այս ընթացքը, 4 ամիսէ ի վեր պատերազմական վտանգ ստեղծած է ոչ միայն Իրանի, Ասիոյ, Եւրոպայի, այլեւ ամբողջ աշխարհի ի վնաս, եւ վերջապէս յանգած ապահովութեան խորհուրդին : Իրան սկսաւ հետեւիլ բոլշեւիկութեան ճամբուն, եւ իր ամենամօտիկ դրացին, Թուրքիան, բնականաբար ազդուած է այս երեւոյթէն : Ան իր այս ցաւը կ'արտայայտէ ուժ տալով իր դաշնակցին, Անգլիոյ :

Պարսիկ կառավարութիւնը մեզի դէմ կը բողոքէ, բայց չի խորհիր թէ Թուրքիա անդամ է Ապահովութեան Խորհուրդին, եւ ոչ միայն դաշնակից է Անգլիոյ, այլեւ բարեկամ : Մեր դրացին Իրանը, մինչեւ այսօր չուզեր համաձայնիլ, ինչ որ անընդունելի, անըմբռնելի, անտրամաբանական բան մըն է :Լա՞նք թէ խնդանք իր վիճակին վրայ» :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Մեր ուխտի օրը

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, վաթսուն տարի առաջ, ծնունդ առաւ հայ ժողովուրդի կսկծալի տառապանքէն : Դաշնակցութեան ուխտի նորոգման օրն է Հոկտեմբերը : Դաշնակցութեան բոլոր անդամները, հաւատաւոր եւ երկիւղած , կուգան այդ մեծ կուռքին առջեւ, իրենց ուխտը նորոգելու :

Դաշնակցութիւնը, հայ ժողովուրդի ազատութեան համար, մեծ զոհաբերութիւն ցոյց տուող կուսակցութիւնն է : Նա կը դաստիարակէ իր անդամները, կը թրծէ զանոնք դարձնելով դրական, պահանջկոտ եւ զոհաբերող :

Յուզիչ ու կսկծալի էին, երկիր մտնող Դաշնակցութեան մարտիկների շարժման առաջին դրուագները, իրենց խիզախ կամ յուսահատ փորձերը : Կարդացէք Դաշնակցութեան պատմութիւնը .

— « Անմռունչ քայլեր գիշերուան խաւարին մէջ, սարերով ու ձորերով : Լուսաբացին թագնուիր անմատչելի դարաններուն մէջ : Տնքա բեռին տակը : Դողա միշտ վտանգից : Մաքառիր տարերային հարուածին դէմը : Տառապիր ցրտից, քաղցից ու ծարաւից : Ապրիր միշտ անքուն, առանց տաք սնունդի ու տաք վերմակի : Մի խօսիր, մի հազար, մի ծխեր, թագնուիր բոլորից» եւն. :

Դաշնակցութիւնը իր մարտական ուժին հետ , երկիր մտցուց նաեւ իր լաւագոյն գործիչները, իր մտաւորական ուժը, որպէս քարոզիչ եւ կազմակերպող ղեկավարներ : Շատերէն մէկ յիշենք որպէս օրինակ, Դաշնակցութեան նուիրեալը, եւ ազատութեան քարոզող, քաղցրախօս Հրայրը, Տարօնի մեծ զաւակը որ, 50 տարի առաջ ի լուր աշխարհի, ահազանգ կը հնչեցնէր .—

— « Հայեր՝ մենք Աստուծոյ արեւի տակը, որպէս ազգը, որպէս մարդը ապրելու իրաւունքէ զրկուած ենք : Խոցուած սրտով կը տեսնեմ այս լայն տարածութեան վրայ փռուած, անտէր ու անպաշտպան հայ գիւղերը, որոնք օրէ օր կը հալին ու կը նօսրանան, տեղը տալով զուլումին :

Հայ ժողովուրդ, քու կեանքի, պատուոյ եւ ինչքի փրկութեանը միակ միջոցը սուր ի ձեռին, կռուելով մեռնելն է : Գուցէ եւ հաւանական է որ անոր տակ թագնուած է քու փրկութիւնը » :

Դաշնակցութեան ներշնչումն էր, որ կը պոռթկար իր սրտի խորերէն : 1896ին, «Դրօշակ»ի խմբագրութեան ուղղուած, իր մէկ գրութեամբ կ'ըսէր .

— « Հայ ժողովուրդ, անգութ է Եւրոպան, աւելի արիւնածարաւ քան մեր դարաւոր ոսոխը , չհաւատաս նրան, նա անմեղ զոհերու արեան մէջ, կ'որոնէ իր շահը : Մէկը միւսից աւելի վատ, Եւրոպան անգութ ու շահամոլ : Ո՞ւր է մեր փրկութիւնը» : Ու կ'եզրակացնէ : «Մեր յոյսը, պէտք է լինի մեր վրայ, այս հաւատքով յառաջ գնալ , եւ մեռնիլ այդ սրբազան նպատակին համար : Այդ է միայն մեր փառքն ու պսակը : Օգնել միմեանց, սփոփել իրար, թող թշնամին գիրկընդխառն տեսնէ մեր դիակները » :

Դաշնակցութեան ուղղութիւնն էր, որ կ'արտացոլար անոր հոգու խորքը : Կենդանի բազուկն էր համատարած զուլումին դէմ : Կը սգար հայ ժողովուրդի հետ, կը մարմնացնէր անոր տանջանքն ու զրկանքը : Եւ մնաց հայ ժողովուրդի կողքին , ու երկար տարիներ ազատութեան փողն հնչեցուց Սասնոյ բարձունքներէն, եւ գերագոյն ժամուն ինկաւ 1904ին զէնքը ձեռին , Շէնըքի բարձունքներու վրայ, արիւնալի ճակատամարտին մէջ :

Այսօր Դաշնակցութեան այս սրբազան ուխտի պահուն՝ վաթսուն տարիներու,հայ ժողովուրդի ազատութեան համար, իր տարած աշխատանքի, իր զոհաբերութեան ու նուիրումի, իր մտքի խոյանքի, իր նուիրական յոյզերու, իր մարտական կորովի, իր զոհերու եւ տարած յաղթանակներու փառքն է որ կը տօնէ :

Եւ հայութեան կողքին որպէս պահապան հրեշտակ կը մնայ պատնէշին վրայ, մինչեւ իրականան հայ ժողովուրդի դարաւոր երազները, միացեալ եւ անկախ Հայաստանի ցանկալի ազատութիւնը :

Վիէն ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

Ինչ է Դաշնակցութիւնը

Հայոց աշխարհի աննման ծաղկաստաններէն քաղուած գոյնզգոյն ծաղիկներու փունջ մըն է Դաշնակցութիւնը, որ պարծանքն է հայ ժողովուրդին եւ կորով ու եռանդ կը ներշնչէ աշխարհի չորս ծայրերը ցրուած հարազատներուն :

Հայ հերոսներու սիւներու վրայ կառուցուած կամարակերտ մեհեան մըն է Դաշնակցութիւնը, ուր՝ հաւատաւոր քուրմեր գիշեր ցերեկ կը կարդան երրորդութեան սաղմոսը, անոր երազներուն իրականացման համար : Ուր խունկի զուլաներ կը բարձրանան դէպի երկինք Աստուծոյ ուշադրութիւնը հրաւիրելու հայ տառապանքի վրայ :

Հայոց նահատակ քաջ մարտիկներու մաքրամաքուր արիւնէն պատրաստուած շինուկն է Դաշնակցութիւնը, անով պատուաստուածներ հրաշքներ գործեցին Հայուն փշոտ ճամբան հարթելու համար ու սրբացան :

Հայ իրականութեան անապատին մէջ, բերրի ովասիս մըն է Դաշնակցութիւնը, ուր յոգնաբեկ կարաւանները կանգ կ'առնեն եւ որուն ջինջ ջուրերով կը զովանան ապանդէն վերապրող նոր սերունդներ, որպէսզի կորովով քալեն դէպի ցանկալի հանգրուանը :

Հայ բիւրաւոր նահատակներու ոսկորներով կոթողուած եւ անոնց արիւնով շաղախուած փարոս մըն է Դաշնակցութիւնը, որուն պայծառ լոյսով, դէպի ազատութիւն ճամբորդող նաւերը, կը գտնեն իրենց ճամբան դէպի երազուած հորիզոնները : Անոր կողերուն կուգան զարնուիլ երբեմն պղտոր ալիքներ ,փշրուելու համար անորպողպատեայ կոնակին վրայ :

Համբոյր եւ սէր է Դաշնակցութիւնը :

Ան կը համբուրուի ուխտեալ հայորդիներու հետ որոնք վճռած են սուրբ դատի համար պայքարիլ, զոհաբերուիլ ու մարտիրոսանալ : Ան իր ձեռքը կ'երկարէ բոլոր մաքուր ձեռքերու ու սրտաբաց կը ողջագուրուի բոլոր անոնց հետ, որոնք գաղափարն ունին նուիրումի ու գիտեն յարգել Հայու աւանդական սրբութիւնները : Որոնք պաշտամունք ունին հայ հողին, հայ ժողովուրդին հայ մշակոյթին, Հայոց պատմութեան եւ հայ եռագոյնին հանդէպ : Խունկ եւ մոմ է Դաշնակցութիւնը :

Ան ինքզինքը կ'այրէ որպէսզի իր բոյրովը բուրումնաւէտ է Հայոց աշխարհը : Ու վառելով, միայն ինքը հալելով, հայ մանուկը, հայ գիրը, հայ դպրոցը ու հայ մշակոյթը փրկէ հալոցէն :

Կամք եւ հպարտութիւն է Դաշնակցութիւնը :

Ան ունի վճռականութիւն, պայքարելու՝ տոկալու եւ յարատեւելու մինչեւ իրականանան Հայու դարաւոր բաղձանքները :

Արարատին պէս հպարտ է ան իր ցեղին նման, իր անցեալով, իր հերոսներով իր քաղաքական աքտերով եւ իր գաղափարականով :

Եւ վերջապէս ...

Հայութեան փառքն ու պսակն է Դաշնակցութիւնը իր հմայքով ու մեծութեամբ : Իր վաթսուն եւ մէկերորդ տարեդարձին առթիւ խոնարհինք այդ մեծութեան առջեւ : Պ. Զ.

ԳԵՐԱՆԿԱԽՆԵՐՈՒ ՍԱԼՕՆԸ

Գերանկախներու Սալօնին (Salon des Surindépendants) 18րդ ցուցահանդէսին բացումը կատարուեցաւ շաբաթ 27 Հոկտեմբերին, Փորթ տը Վէրսայլի Փարքին սրահին մէջ:

Ցուցահանդէսը բաց պիտի ըլլայ ժամը 10էն իրիկուան ժամը 5ը, մինչեւ Նոյեմբեր 18:

Գեղագիտական եւ ձեւական բոլոր որոնումները ներկայացուած են այնտեղ եւ ցոյց կուտան 1929ի առաջին ցուցահանդէսէն մինչեւ մեր օրերը արդիական արուեստին կատարած բարեշրջումները:

«Մշակ բանուոր»

Տարեդարձներ շատ ունինք մենք եւ ամէն սուրբ, նոյնիսկ ամէն մի մարդ ունի իր տօնական օրը, կը սպասէ միշտ այդ օրուան մտաբերելու իր անցեալն ու խորհելու գալիքի մասին:

Պարծանք է հայ ժողովուրդին համար ունենալ կուսակցութիւն մը որ իր հիմնադրութեան օրէն ի վեր կը մտածէ եւ կը գործէ իր օգտին, եւ իր ապագային մասին:

Ոչ մէկ կուսակցութիւն բացի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութենէն, կրցած է պահել իր անխախտ հաւատքը եւ գաղափարականը հայ ազգի փրկութեան գործին համար:

Ինչ դառն ու տագնապալի օրեր ապրեցաւ ան, բայց չլքեց երբեք իր առաքելութիւնը, իր կոչումը, իր երդումը:

Ու ան իր անձնուէր ընկերներով, իր եռանդն ունենալով հոծ զանգուած մը հաւատացեալներու մնաց միշտ պատնէշին վրայ, ամուր եւ ուխտապահ, արթուն եւ խրոխտ, վստահ իր յաղթանակին, որովհետեւ գիտէր թէ այն ժողովուրդը որ կար իր թիկունքին, կը գնահատէր զինքը, կը հետեւէր անոր բռնած ճամբուն, որ զինք կ'առաջնորդէր իր երազներուն իրականացման:

Ահա եւ իր ճամբան: Ազատագրութիւնը դարերու ստրկութենէն, իբր ազգ ապրելու իրաւունքը ուրիշ ազգերու կողքին եւ ունենալ իր սեփական հայրենիքը ու երկիրը:

Ո՞ր Հայու սրտին ու հոգւոյն չի խօսիր հասնիլ այն երջանիկ խոչալին, ըլլալ իր տան մէջ հանգիստ, ապահով:

Ան եղած է միշտ մշակին ու բանուորին հետ, անոր ցաւերուն կարեկից ու սպեղանի:

Իր մէջ, իր երեք հիմնադիրներուն վառած կրակը անմար է, իր սէրը անշէջ դէպի իր հայրենիքը: Իր գաղափարը անկոտրում որուն սիրոյն տըւաւ այնքան նահատակներ:

Օրն է այսօր զանոնք բոլորը ոգեկոչելու մի առմի, որոնք մէկ մէկ Կարիպալտիներ ու Ժան տ'Արքներ եղան մեզի համար:

Պատմութիւնը պիտի ըսէ այս բոլորը, իսկ մենք մշակ բանուորներս նորոգենք անգամ մը եւս մեր ուխտը ու երդումը, ըլլալու միշտ ամուր եւ անխախտ մեր հաւատքին եւ գաղափարին հետ, մտահոգ Հայուն ճակատագրով, մինչեւ հասնիլը իր նպատակին:

ՄԷՆ - ՍԷ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹՈՐԻՕ « ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ »

Միացեալ Նահանգներու պետական ձայնասփիւռի վարչութիւնը պաշտօնական նամակով մը կը հրաւիրէ Շաւարշ Նարդունին գրել օրաթորիօ մը, զոր պիտի եղանակաւորէ երաժիշտ Ալան Յովհաննէս, նեկայացնելու համար 1952ին, Հոկտեմբեր ամսուան մէջ, նախ Նիւ Եորքի ձայնասփիւռի կայանէն, յետոյ երկրին միւս կայաններէն:

Օրաթորիօն նուիրուած պիտի ըլլայ Սահակ-Մեսրոպին, եւ պիտի կրէ այդ անունը: Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ երեք մասէ.—

Առաջին բաժինը պիտի ներկայացնէ նախամեսրոպեան հայ մշակոյթը, երկրորդը՝ Մեսրոպի կատարած հրաշքը, երրորդը՝ հայ հանճարին ծաղկարձակումը «ոսկեդար» կոչուած փառապսակ քաղաքակրթութեամբ: Ամբողջ գործին ներկայացումը պիտի տեւէ մէկուկէս ժամ:

Հայոց մշակոյթին պատմութեան տրուած այս պատիւը, օտարպաշտօնական շրջանակներու կողմէ, իրապէս հպարտութիւն կը պատճառէ մեզի:

Յառաջիկային առիթ կ'ունենանք խօսելու Նարդունիի պատրաստելիք գործին և ամերիկեան պաշտօնական մարմիններու կատարելիք հանդիսութեանց մասին:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

Գ.— ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Ռազմագիտական կարգ մը հարցերու շուրջ տարակարծիք ըլլալով հանդերձ, Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ զինուորական մասնագէտները համաձայն են, որ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ողնասիւնը կազմէ Թուրքիան:

Բազմաթիւ պատճառներ ուժ կուտան այս տեսակէտին:

Բացի իր աշխարհագրական դիրքէն, Թուրքիա կ'իշխէ Տարտանէլի նեղուցներուն, եւ իր ներքին լեռնաշղթաները հիանալի խարիսխ մը կը ներկայացնեն՝ հարուածելու համար Ուրալի ճարտարագործական կեդրոնները:

Գալով զինուորական ուժին, նոյն մասնագէտներու կարծիքով, հակակոմունիստական ճակատի ամէնէն հզօր բանակներէն մէկն է, ներկայիս:

Զօրաշարժի ենթարկուած 1939ին, այդ թըւականէն ասդին անընդհատ պատերազմական վիճակի մէջ է պահուած: 1942 — 1947, այս բանակը ընտելացաւ արդիական զէնքերու գործածութեան եւ ռազմավարական նորագոյն մեթոտներուն, անգլիացի մարզիչներուն շնորհիւ: Յետագային Ամերիկացիները անցան անոնց տեղը, եւ 350 միլիոն տոլար ծախսեցին 1948էն ասդին՝ արդիականացնելու համար թրքական զէնքերը եւ կազմածները:

Ելմտական եւ զինուորական այս օժանդակութեան շնորհիւ, Անգարայի կառավարութիւնը 600.000 հոգինոց բանակ մը զինեց՝ վերջին կատարելութեամբ: Պատերազմի մը պարագային, կարելի է դիւրութեամբ մէկ միլիոնի բարձրացնել այս թիւը:

Անգլօ-սաքսոններու կողմէ Թուրքիոյ տրըուած կարեւորութիւնը կը շեշտուի, զինուորական պետերու շարունակական շփումներով: Վերջին քանի մը ամսուայ ընթացքին, Անգարա այցելեցին Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերու ընդհ. հրամանատարը՝ զօր. Ռոպըրթսըն, Եւրոպայի ամերիկեան նաւաբաժնի հրամանատարը՝ ծովակալ Carney, Մ. Նահանգներու օդային նախարարը՝ Պ. Թոմաս Ֆինլըթթէր, եւ նախանցեալ շաբաթ՝ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ սպայակոյտի ընդհ. պետերը՝ ընկերակցութեամբ Ֆրանսացի զօրավարի մը:

Այս բարձրաստիճան անձնաւորութեանց եւ Թուրքիոյ կառավարութեան անդամներուն միջեւ տեղի ունեցած խօսակցութիւնները յանգեցան վերջնական համաձայնութեան, ըստ որում Թուրքիա պիտի մասնակցի Արեւմուտքի պաշտպանութեան, որպէս հաւասարազօր անդամ:

Իր Անգարա այցելութենէն անմիջապէս վերջ, Սըր Պրիըն Ռոպըրթսըն յայտարարեց թէ՝ Թուրքիա այժմ քառասուն զօրաբաժին ունի, եւ իր զինուորական արժէքով եւ սպառազինութեամբ՝ համարժէք պիտի ըլլայ անգլօ-սաքսոն լաւագոյն զօրաբաժիններուն:

Թրքական բանակներու արագ տեղափոխութեան կարելիութիւնները եւս աւելցան վերջերս, 9000 քմ. ռազմագիտական ճամբաներու շինութեամբ, եւ երկաթուղային ցանցին վերանորոգումովը: Ասկէ զատ, բանակը մօտերս պիտի ստանայ բազմահազար ինքնաշարժ կառքեր՝ տասնեակ մը մեքենաշարժ զօրաբաժին կազմելու համար:

Թուրքիոյ նաւային ուժերը, համեստ ըլլալով հանդերձ, բաւարար կը համարուին: Նաւատորմին գլխաւոր դերը պիտի ըլլայ նեղուցները հակակշռել:

«Եաւուզ», իր 280նոց տասը թնդանօթներով, սքանչելի ծփուն ամրոց մըն է: Մ. Նահանգներու կողմէ նուիրուած չորս արդիական թորփիլահալածները, զգալապէս կը զօրացնեն գոյութիւն ունեցող ութը թորփիլանաւերը, որոնցմէ չորսը շինուած են վերջին պատերազմի ընթացքին, Վիքըրս-Արմսթրոնկ նաւաշինարաններուն մէջ:

Ընդծովեայ տորմիղը կը բաղկանայ ութը արդիական սուզանաւերէ: Չորսը գերմանական (հազարական թոն), իսկ միւս չորսը անգլիական (800ական թոն):

Մօտերս, Մ. Նահանգներէն պիտի ստանայ քանի մը հետեւորդ թորփիլահալածներ եւ թորփիլարձակ վըտէքներ եւս: Թրքական նաւատորմը կը հաշուէ 20.000 նաւաստի:

Օդային ուժը շօշափելի արժէք մը չի ներկայացներ: Վերջերս որոշուեցաւ բանակին օժանդակ տորմիղ մը ստեղծել: Այս նպատակով, Մ. Նահանգները ղրկուած են թուրք օդանաւորդներ՝ իրենց մասնագիտութիւնը լրացնելու համար:

Թրքական բանակը, իրեն վիճակուած ծանր դերը կատարած պահուն, թանկագին օժանդակութիւնը պիտի վայելէ հելլենական բանակին: Հակառակ համաշխարհային եւ քաղաքացիականտասնամեայ պատերազմի մը, Յունաստան ունի 125 հազար հոգինոց սքանչելի բանակ մը: Իր նաւատորմը, փոքր բայց արդիական, բարձրորակ կըրթութիւն ստացած է:

Օդանաւային ուժը կը բաղկանայ հարիւրեակ մը որսորդ օդանաւերէ, որ անուրանալի արժէք մը ի յայտ բերաւ քաղաքացիական պատերազմի ընթացքին:

Յունական բանակին գործածած զէնքերը մեծ մասով ամերիկեան են: Շնորհիւ Մ. Նահանգներու ելմտական օժանդակութեան — 400 միլիոն տոլար —, երկրին երկաթուղիները եւ խճուղիները հիմնովին նորոգուեցան: Այնպէս որ, յետագայ զինուորական գործողութեան մը պարագային, Յունաստան կրնայ խարիսխ ծառայել Արեւմուտքի բանակներուն:

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԴԱՐՁԸ

Գ.

Բայց տղան հանդարտ ու մաքուր զուտ ռուսական արտասանութեամբ պատասխանեց ինքն ալ ռուսերէն:

— Կը զարմանամ Օրիորդ, ի՛նչպէս կրնաք այդպէս արհամարհանքով խօսիլ ուրիշի մը գործի մասին, որ մանկաբարձուհիի մը համար մի՛այն այնքան ծանօթ է, որքան վարդապետի մը համար «ծննդաբերութեան օգնութիւնները»:

Այս համարձակ եւ արդար բողոքը աղջկան վրայ տարօրինակ տպաւորութիւն մը ըրաւ. եւ մանաւանդ այդ վարժ ռուսերէնը, տղան յանկարծ կարծես ուրիշ գոյն մը առաւ իր այդ ռուսերէնովը:

Ու ալ խօսակցութիւնը շարունակուեցաւ ռուսերէն:

— Ձեր համեմատութիւնը շիտակ չէ.— պատասխանեց աղջիկը.— ես եկեղեցի շատ եմ եղած, գոնէ մանկութեանս եւ վերջապէս դուրսն ալ հոգեւորականներ միշտ կարելի է տեսնել ու անոնց մասին լսել: Մինչդեռ դուք ոչ թէ իմ արհեստիս, այլ նոյն իսկ մարդու ու իր ֆիզիքական կազմի մասին շնորհքով տեղեկութիւն չէք կրնար ունենալ, երբ ամբողջ ձեր կրթութիւնը տարիներով վերացական խնդիրներու եւ կրօնական դասերու շուրջ դարձեր է:

— Կը տեսնէ՞ք Օրիորդ, ի՛նչ ըսել է առանց գործին ծանօթ ըլլալու խօսիլը: Նախ դպրոցը կրօնի դասերը միայն քանի մը ժամ է, եւ որոնք փակագծի մէջ ըսած, ինծի ոչ հետաքրքրած են, ոչ ալ մասնաւորապէս զբաղեցուցած, իսկ ընդհակառակը բնական գիտութիւնները ես միշտ սիրած եմ ու ձեր կարծածէն ալ քիչ մը աւելի ծանօթ, մասնաւորապէս կենդանաբանութիւնը ու բիոլոժին: Մի կարծէք, թէ միայն ձեզի են ծանօթ Դարուինի Սպենսէրի ու Հիւքսլէյի երկերը:

Աղջիկը սեղմուած շրթունքներով ու աչքերը լայն բացած խօսակցին կը նայէր բոլորովին զարմացած: Հիւքսլէյէն միայն փոքր գրքոյկ մը կարդացած էր, Սպենսէրի աշխատութեան բովանդակութիւնը լոկ յայտնի էր իրեն ամսագրի մը գրախօսականէն, իսկ Դարուինի անունը, թէեւ շատ լաւ գիտէր բայց բնաւ ծանօթ չէր մօտէն:

Ու կարճ լռութիւն մը որ ընդհատողը աղջիկը եղաւ:

— Այն ատեն ես բոլորովին կը զարմանամ, ուրեմն ի՛նչպէս կրնաք դուք այդ բոլորին հետ հաշտեցնել կրօնական մանր ու մեծ նախապաշարումները, անտրամաբանութիւնները, ծիսակատարութիւնները, պահերը, դեւերն ու սատանաները, ի՛նչպէս կրնաք հաւատալ այդ բոլորին:

— Եւ ձեզի ո՞վ ըսաւ որ ես կը հաւատամ այդ ամէնուն:

— Բայց չէ՞ որ վարդապետ դառնալ կ'ուզէք, չէ՞ որ ամէն օր պիտի կրկնէք նոյն աղօթքները, նոյն արարողութիւնները, նոյն հաւատալիքները եւ ալ ի՛նչ գիտնամ:

Տղան թեթեւ մը գլուխը կախեց. դիմացինը ամէնէն հիւանդոտ տեղին վրայ էր դրեր մատը:

Եւ պատասխանեց կարծես տեսակ մը իր մտածումներուն մէջէն:

— Իրաւ է, ժամանակները իրենց հետ բերած են բաւական բաներ, որոնք մեր արդի ըմբռնումներուն լաւ չեն յարմարիր. պիտանին ու աւելորդը, գլխաւորն ու երկրորդականը խառնուած են սերտօրէն կրօնական ըմբռնումներուն, այդ ամէնը իրարմէ զատել ու մաղել դեռ կարելի չէ, ժողովրդական մտքի հասունացում կը պահանջէ: Այնպէս որ գործի բարձր ու կարեւոր մասերու սիրուն ստիպուած ենք յարմարուելու այդ հինցած ու անախորժ կողմերուն:

— Բայց, պարոն.— առարկեց աղջիկը.— ամէն օր եւ ահագին բազմութիւններու առաջ ու կատարեալ հանդիսաւորութեամբ ըսել խօսքեր ու աղօթքներ, որոնց չէք հաւատար, կատարել ծէսեր ու արարողութիւններ, որոնց կարեւորութիւն չէք տար, չէ՞ որ ատիկա կը դառնայ խաբէութեան պէս բան մը: Ազնիւ բան չէ ձեր ընել ուզածը, սիրելի Պարոն:

— Դժբախտաբար իմ կամքէս կախուած չէ ուզած մասերս ընտրել եւ չուզած մասերս անդին նետել, անբաժան ամբողջութիւն մըն է, կամ պիտի յանձն առնես ամբողջը կամ հեռանաս:

— Հեռացէք, գո՛րծ է պակաս, ի՛նչու անպատճառ հոգեւորական:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Մոսկուայի սպառազինութիւնը

ՄԱՐ. ԹԻԹՕ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ Խ. ՌՈՒՍԻԱՆ

Հանգստեան կոչուած զինուորականներու Գ. համաժողովին առթիւ, Մար. Թիթօ ճառ մը խօսեցաւ, մեղադրելով Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները, որոնք մինչեւ իրենց ակռաները զինուած են, սպառնալու համար իր երկրին:

«Անոնք մեզմէ աւելի ուժեղ են, արհեստագիտական եւ ռազմանիւթի տեսակէտով, չարունակեց դիկտատորը, բայց մենք աւելի ուժեղ ենք բարոյապէս:

«Երբ Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները կ՚ըսեն թէ միւսներն են որ կը սպառնան խաղաղութեան, կը նմանին այն գողին, որ կը պոռայ. — «Գող կայ, հասէ՛ք»: Շատ կը խօսուի խաղաղութեան մասին, ամբողջ աշխարհի մէջ, բայց ճշդիւ շատ խօսուելուն համար է որ սպառնալիքի տակ կը գտնուի ան»:

ԶՕՐ. ՓԼԱՍԹԻՐԱՍԻ ԴԱՀԼԻՃԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Զօր. Փլասթիրասի դահլիճին երդման արարողութիւնը, Յունաստանի Փոլ Թագաւորին առջեւ: Ինչպէս կը յիշուի, դահլիճը կազմուած է յառաջդիմական (էփէք) եւ ազատական նախարարներէ. Պ. Վենիզէլոս կը մնայ պաշտօնի վրայ իբր փոխ վարչապետ եւ արտ. գործոց նախարար: Մնացեալը սատանձնած են հետեւեալ պետական մարդիկը. — Ներքին գործոց՝ Ռենիտիս, ազգ. պաշտպանութեան՝ ծովակալ Սաքելարիու, արդարութեան Փափասփիրոս, ելեւմտական՝ Էվելփիտիս, աշխատանքի Քոզիմաթիս, ճարտարարուեստական Նովաս եւայլն:

Զօր. Փլասթիրաս ձայնասփիւռէն յայտնեց ժողովուրդին, որ Յունաստանի մուտքը Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, վճռական մէկ հանգրուանը կը կազմէ հաւաքական ապահովութեան: Մօտ օրէն Պ. Վենիզէլոս Վիշի պիտի երթայ, երեք շաբաթուան համար: Հելլէն մամուլը մեկնաբանելով այս ճամբորդութիւնը, կը յիշէ թէ ողբացեալ դիւանագէտին որդին անկէ առաջ ալ նման ուղեւորութեան մը կատարած էր ջերմուկներու քաղաքը, բայց վերադարձին զօրավարին դահլիճը տապալած եւ փոխ-վարչապետութենէն բարձրացած էր նախարարապետութեան:

1940ի իտալ. բանակին դէմ տարուած յաղթանակին առթիւ, Փոլ Թագաւոր ներկայ եղաւ մայր եկեղեցիի գոհաբանական արարողութեան: Յետոյ նախագահեց զօրահանդէսին, ի ներկայութեան նախարարներուն, դիւանագիտական մարմինին եւ ծովածաւալ բազմութեան: Կիպրոսի յոյն բնակչութիւնը կը շարունակէ իր ցոյցերը, ի նպաստ կղզիին մայր երկրի կցման:

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ԿԸ ՅԱՆՁՆԵՆ ԻՐԱՔԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Պաղտատի դաշնակից դեսպանները յաջորդաբար այցելեցին Իրաքի արտ. եւ պատերազմ. նախարար գնդ. Շաքիր Էլվատիի եւ ծանուցագիր մը յանձնեցին: Այս վաւերագրին նպատակն է Պաղտատի կառավարութեան տեղեկացնել դաշնակիցներու ծրագիրը, Միջին Արեւելքի հարցին մասին ալ առաջարկ բերել, միասին պաշտպանողական դրութիւն մը կազմակերպելու համար այդ շրջանին մէջ:

Արաբական միւս երկիրներն ալ համանման ծանուցագիր մը ստացան դաշնակիցներէն, մասնաւորաբար Յորդանանի կառավարութիւնը: Դաշնակից դեսպանները դիմեցին նաեւ Թէլ Ավիվի, Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան հաստատման առթիւ Իսրայէլի կառավարութեան թելադրութիւններն իմանալու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻՈՍ ԺԲ. Պապը ճառ մը խօսած է կաթոլիկ դայեակներու միութեան համաժողովի անդամներուն առջեւ, պարսաւելով արուեստական բեղմնաւորութիւնը, որդեսպանութիւնը եւ ամլացումը:

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը մտադիր է մինչեւ Հոկտեմբեր 30ի իրիկունը Դաշնակիցներուն յանձնել ծրագիր մը, որ կը ճշդէ դաշնակցային հանրապետութեան եւ երեք պետութեանց միջեւ փոխ յարաբերութիւնները: Վերջին խօսքը անշուշտ կը պատկանի դաշնակիցներուն: Արտ. գործոց նախարար Տօքթ. Հոլշթայն յոյս յայտնած է թէ՝ արեւմտ. Գերմանիոյ մասնակցութեան հարցը եւրոպական բանակին, նպաստաւոր լուծում մը պիտի գտնէ:

ՄԱԿի անգլ. պատուիրակութեան պիտի նախագահէ Պ. Էնթընի Իտըն: Ցամառ զրոյց կը շրջի, որ արտ. նախարարը պիտի խօսակցի Պ. Վիշինսքիի եւ դաշնակից պետութեանց նախարարներուն հետ, Սթալին, Թրումըն եւ Չըրչիլ տեսակցութիւն մը կազմակերպելու համար:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. Ֆր. Ֆէյտի, նիւթ ունենալով Պոլիս գումարուած արեւելագէտներու համաժողովին աշխատանքները եւ տպաւորութիւնները Պոլսահայ կեանքէն:

Մուտքը ազատ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

1952, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6ԻՆ, **Cercle Militaire**ի սրահներուն մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սասնոյ Զօրի Հայր. Միութեան պատկերազարդ օրացոյցը, եւ կը ծախուի Ստեփան Ալեքսանեանին քով, Փարիզ, 20 rue du Tage, Paris (13): Ս. Էթիէն Այրի Տիկին Սողոյեանին, Ս. Շամոն Եփրեմ Միքայէլեանին, Տէսին Լեւոն Ասատուրեանին, Կրընոպլը Պարոյր Արթինեանին, Լասիոթա Այրի Տիկ. Կաղնեանին, իսկ Մարսէյլի մէջ Տիկնանց Միութեան գանձապահ Տիկ. Աշխէն Պօղոսեանին 4 Bld. de la Paix:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հոգելոյս Տ. Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» ընկերակցութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է 9000 ֆրանք քանի մը Ականցիներու կողմէ, փոխան ծաղկեպսակի:

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան հաւաքոյթ եւ հաճելի ժամանց մը, կազմակերպուած Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի կողմէն, այս կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 5 rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամները ու համակիրները, թէ հաճելի ընտանեկան երեկոյ մը անցնելու եւ թէ օգտակար ըլլալու Ֆ. Կ. Խաչի ազգօգուտ ձեռնարկներուն:

Այդ օրը բոլորդ ... Յոյներու սրահը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Ժան Կուժոն եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ԼԵՒՈՆ ՄՈԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, իր ընտանեկան պարագաներուն կողմէ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Փութացէք ապահովել հետեւեալ դասագիրքերը.—

Հայերէնի համար ԱՐԱՐԱՏ ընթերցանութեան ծանօթ շարքը, հեղինակութիւն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան – ընթերցարանը 100 Բ. գիրքը 200, Գ. գիրքը 300 ֆրանք:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Յ. Գազանճեան, Ա. Բ. Գ., 150, 300, 400 ֆրանք:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (ֆրնս.) Հ. Թորոսեան 800 ֆրանք:

ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, ընտրուած երգեր 400 ֆրանք:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ – ՀԱՅԵՐԷՆ, բառարան Մ. Նուպարեան 400 ֆրանք: Ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան, կրօնագիտութեան դասագիրքեր, Աղօթագիրք ե գրական - պատմական վերջին հրատարակութիւնները:

Կեդրոնատեղի.— Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625:
2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք:
3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք:
4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք:
5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք:
6.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք:
7.— Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք:
8.— ԱԼԻՔ բացառիկ թիւ Հ.Յ.Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախսը գնողին վրայ:

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղերուն ժողովները.—
Ս. ՇԱՄՈՆ Նոյեմբեր 1ին:
Ս. ԷԹԻԷՆ Նոյմեբեր 2ին:
ՌՈՄԱՆ Նոյեմբեր 3ին:
ՎԱԼԱՆՍ Նոյեմբեր 4ին:
ԿՐԸՆՈՊԼԸ Նոյեմբեր 6ին:

Այս ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Պուա Քոլոմպի ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը շարունակուի Շաւարշ Նարդունիի գրական գործունէութեան մասին կարծիքներու փոխանակութիւնը: Մասնաւորապէս կը խօսի Պ.Խ.Վշտունի՝ Նարդունիի մանկութեան, պատանեկութեան եւ միջավայրին մասին:

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

1.— Շաբաթ, **17** Նոյեմբեր, ժամը **21 - 5**
Մեծ պարահանդէս, գիւղի մէջ,
Քաղաքին ամենաքաջարժ օրքէսթրով,
Մաքուր պիւֆէ — անուրդ չկայ:
2.— Կիրակի, **16** Դեկտ. ժամը **16**ին,
Հայ երգի օրը, Թէաթրը տ'Ալժէի մէջ,
9 Հայ երգահաններու գործերէն **21** կտոր
խմբերգ, մեներգ ու դաշնակ, 13ը առաջին
անգամ լսելի, նաեւ Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆի Գայիանէն:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները: ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով:

ՔԱՖԷ՛ ԱՐԹԻԻՐ

Քաշուած, բարակ ու մաքուր
Ընտի՛ր, համո՛վ... անուն տո՛ւր,
Առանց վախի ա՛ռ, կուլ տուր,
Վաճառանիշը՝ մեր ԱՐԹԻԻՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Ցիսուն հազար նուէր կայ,
Հարիւր պարապ տոպրակին
Շիշ մը օղի նուէր կայ:
Հասցէն ահա՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, թող ղրկէ՛
ԱՐԹԻԻՐԸ սուրճին մարքն է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻԻՐին փառքն է:

Հասցէ.— **Boyadjian**, 12 Place de la Pierre, Valance (Drôme):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Ասատուրեան, 56 La Canebière. Marseille, պատուուած Փարիզի Concours Bellanի Ա. մրցանակով, կ՚աւանդէ դիւրուսոյց եղանակով՝

Դաշնակի, ջութակի եւ սօլֆէժի

Դասեր, 600 ֆրանք ամսականով:

Chez SASSOUNI

31, RUE D'ALEXANDRIE

Métro St. Denis et Réaumur Tél. Gut. 92-65

Սասունի կուտայ համեղ, ընտիր, մաքուր եւ առատ ճաշ: Այցելեցէք, պիտի համոզուիք եւ յաճախորդ դառնաք ամէնուն պէս:

Հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի համար տրամադրելի մասնաւոր սրահ, ուտելիքով կամ առանց ուտելիքի:

ԱՄԷՆ ՕՐ ՆՈՒԱԳ ԵՒ ՋՈՒԱՐԹ ԺԱՄԱՆՑ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)